

8. Суратул Анфал

Мадинаялда реңтінабураб, жинда жсаниб лъабкъоялда анұила шүгө аят бугеб.

Цогидал Мадинаялда реңтінабураң суратаздаго рельпілүн, гъаб суратги шарғыял хұукмабирициналда хурхараң буго. Амма гъаб сураталда жсаниб ғлемер биңен гъабун буго Аллагъасул چүйекләш диналье ғоло жисигад гъабиялъул ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъазават гъабиялъул. Рагъда хурхараң ғлемерал масъалаби баян гъарун риңун руго. Аллагъасул چүйекләш диналье ғоло рагъулел мұмминзабазе гъесул рахъальян ругел насиҳаталғи руго. Рагъ гъабиялъул, рекъел-маслихат гъабиялъул, пай-гъаниматалъул, асирзабазул хұукмуги биңун буго.

Гъаб сурат реңтінабуна Бадруялда бүкілараб гъазаваталдаса хадуб. Гъабги исламиял гъазаватазул авалаб бүкілана. Аллагъасул چүйекләш боял бергъине байбихыги бүкілана гъеб гъазават. Цо-що асхабзабаз гъаб сураталда ұлар абулаан «Суратул Бадр» абын: гъаб сураталда жсаниб баянғо ва ғлатидігі биңун бүгелъул гъеб Бадруялда бүкілараб гъазаваталъул. Бусурманчи түшманасда данде ҷезе кколеб ҳалғи баян гъабун буго: тұубараб бағдарчылығун, шулияб ниятгун ва къевакіраб ракіғун.

Гъаб Бадроялъул гъазават бүкілана рамазан мөңгілік гъижсраялъул тарихалъул құиабилеб сональ. Гъеб бүкілана ҳәкъаб исламияб динги батылаб ширкги тәңеңбеке қоңазда данчівараң заман. Аллагъасул چүйекләш күмекалдаңын бусурбабазе бергъенлік швана гъеб рагъуль, ярагъы къадараб бүкілүн, ғладамалғи дагъал рукілүн, рагъуе ҳәдурльиги бүкінчілігі ва рагъуе маҳшелги бүкінчілігі. Гъаб рагъуль бусурбаби бергъараб мехалъ капурараб къавмалда бичілікана күгілан гъел къуватал ругониги, ғлемерал ругониги, ахир-къадғи гъел қъезе рукілін ва бергъенлік исламияб диналье бүкінгі.

Гъаб сураталда жсаниб анлъго нухаль Аллагъас چүйекләш мұмминзабазде хитаб гъабулеб буго: «Я гъал иман лъурал ғладамал» – абын ва гъезда бичілізабулеб буго Аллагъасул چүйекләш түшбабазде данде кин ҷезе кколел, гъеб куфру-ширкапалъул ағылуялда рагъ гъаби иманалъул биңун чара гъечілеб сипат бүкілін ва жиде бергъенлік швейгі жидер иманалъул камшилтіялда бараб бүкінебеліни, ярагъалдаги, ғладамал ғлемерліялдаги бараб гъечілебеліни.

Тоңебесеб хитабалда: Аллагъас جَلَّ جَلَّ مуъминзабазда лъазабулеб буго разъдаса лъути күдияб мунагъ ва лъутарал гладамазе күдияб газаб букинги.

Киабилеб хитабалда: амру гъабулеб буго Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ва гъесул аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مутлизилье абуни.

Лъабабилеб хитабалда: абулеб буго Аллагъасул расулас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинде ахылеб дин ва жигъад бугин чаголъи, къадру күодолъи, дунял-ахираталда баҳын бугольни.

Ункъабилеб хитабалда: абулеб буго муъминзабазда жаниб бугеб бальголъи тущбабазда загъир гъаби Аллагъасеги جَلَّ جَلَّ гъесул расуласеги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва исламияб умматальеги хиянат бугин абуни.

Щуабилеб хитабалда: муъминзаби кантизарулел руго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъи кинабниги лъик1льялъул аслу букинала. Гъеб х1инкъиялъул бишунго күдияб хайр буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ муъминчиясул рек1елье жиндири нуралъул асар гъабулеб букин, гъеб нуралдашун муъминчиясда х1акъабги бат1улабги жо бат1а гъабизе к1олеб, къосинги т1орит1елги лъалеб.

Анльабилеб хитабалда: муъминзабазе баян гъабулеб буго жидер къадру күодольялда ва бергъенльялде гъел ўолеб нух: тущманасде данде ч1ун, тущман данде ч1вараб мехалъ сабру гъабун. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ күуват-гуч рак1алде Ѣвезабун, Аллагъ جَلَّ جَلَّ г1емер рехсеялдашун рух1ияб чаголъи ўула гъабун.

Сураталъул ахиралда баян гъабун буго киналго муъминзаби ўоцазе вацал рук1ин, киг1ан күдияб исламияб давлат бугониги, киг1ан жал ўоцаздаса рик1к1ад ругониги, бусурбаби жо уммат букин. Гъединго катураб, къосараб къавмги ўоцазул гъудулзаби ва жо уммат букин.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнүг1аббасидаса х1адис бицана:

«Бадруялда разъ бугеб къояль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Жинца чи ч1варасе гъадинаб жо букине буго, жинца чи асир гъавурасе гъадинаб жо букине буго» – абуни. Күдиял (херал) асх1абзаби байрахъал кодорги ккун гъезда гъоркъ ч1ун рук1ана, г1олохъаби разъул майданалда разъулел ва гъаниматал (давла) бак1арулел рук1ана. Разъ лъугъун хадуб күдиял асх1абзабаца абуна: «Нижееги бут1а къе гъаниматалдаса. Нижеца нуже ى1унун рук1ана ва нижеде къо ккун букирабани, нуже нижехъе к1анц1изе рук1ана» – абуни. Г1олохъабаца гъезие бут1а гъабич1о. Цинги гъаб хабар борхана

Аллагъасул расуласда (Жинда свалат салам лъеяв). Бет1ергъан
 Аллагъас гъал хадуругел аятал реңт1ине гъаруна ва аварагас
 Бадруялъул гъанимат киналго асх1абзабазда гъоркъоб бикъана. Х1адис
 имам абу-Давудица бицана.

Жив ғурх1улев, ғурх1ел ғ1амав
Аллагъасул ц1аралдашын.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Дуда гъикъулең буго Мух1аммад
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъаниматальул х1акъальуль.
 Кин гъеб бикъилеб, лъие щиб
 къелеб абун. Дуца абе: кинабго
 гъаниматальул х1укму ва ихтияр
 Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва гъесул расуласда буго. Нуж Аллагъасдаса
 х1инкъя гъаб хабар бицун цоцазда рак1 хvezабун рук1ине ва
 нужеца нужеда гъоркъоб маслих1ат гъабе ва цоцаде хилипльи
 тун, цоцаль рекъон рук1а. Нуж Аллагъасеги ва гъесул расуласеги
 мут1иг1лье, нуж иман камилал, х1акъикъиял мұмынзабильун
 ратани.

يَسْكُونَكَ عَنِ الْأَفَالِ قُلْ أَلَا فَاللَّهُ وَرَسُولُهُ
 فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاصْلُحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ
 وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَإِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١﴾

2. Х1акъальунго жидер иман камилал,
 Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ ғ1ибадат баң1ц1ад
 гъабулел мұмынзаби руго Аллагъ
 رَبَّكُمْ رَبَّكُمْ رَبَّكُمْ рак1алде швараб мехаль жидер
 рак1ал х1инкъулен: гъесул к1одольи,
 х1алқ1олъи лъян, бич1ч1ун. Жиде Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ Къуръан
 ц1алараб мехаль гъелдалъун иман ва рек1елч1ей жегиги
 ц1ик1унел. Киналго умуразул цох1о Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
 таваккал т1амун, гъесда божун рук1унел, гъесдаса гурони
 х1инкъуларел.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا دُكَرَ اللَّهُ
 وَجِلتَ قُلُوبُهُمْ وَذَادَتْ تُلْيَتْ عَيْنَاهُمْ إِذْ تُهُوَّدُ
 زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَكَلَّ رَيْهُمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾

3. Жидеца х1укъукъаң т1уран
 паризаял какал ралел ва дица къураб
 ризкъиялдаса паризаяб закат ва
 суннатаб садакъа къолел.

الَّذِينَ يُقْيِمُونَ الصَّلَاةَ وَمَمَّا رَزَقْنَاهُمْ
 يُنْفِقُونَ

4. Гъал ғ1адамал руго жидеца
 Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ х1акъаб иман лъурал.
 Гъез иман лъейгүн цадахъ лъик1ал
 г1амалалги гъарулен ругельул. Гъезие
 руго жидер бет1ергъанасда аск1ор т1адег1анал даражаби.
 Гъезие Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ мунағыал рахчиғи буго ва алжаналъул

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًا لَهُمْ دَرَجَاتٌ
 عِنْدَ رَيْهُمْ وَمَعْفَرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٣﴾

сахаватаб, абадияб, гъел к1одо гъариялда хурхун жидеे къолеб ризкъиги буго.

Т1адег1анав Аллагъас жив разиял мутьминзабазул сипатал рицана тъаб лъабго аяталда жаниб, гъаб сурат жиндалъун байбихъара б гъазаваталъул ва гъаниматалъул хабарги гъоркъоб къот1изабун, гъеб гъазаваталъул амру ц1акъ к1удияб амру бук1иналь ва гъелда къват1ив вахъунев чи х1акъикъияв мутьминчи вук1ине т1адаб бугелъул.

Ибнухат1ибица абуна: дуца гъал аятал ц1але ва дур напсалъул пикру гъабе, я гъав мутьминчи! Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъанир рицарал сипатал дур чорхоль ратани, дуца Аллагъасе جَلَّ جَلَّ рецц гъабе ва дуе к1удияб рохел буго. Гъел сипатал дур чорхоль ратич1они мун жив гурх1улев Аллагъасе جَلَّ جَلَّ x1еле, жив хирияв, вокъулев, жинца жаваб хехго къолев Аллагъасда جَلَّ جَلَّ дуг1а гъабун дур иман камил гъаби ва якъин щула гъаби т1алаб гъабе—абун.

5. Т1адег1анав Аллагъас мун جَلَّ جَلَّ
къват1иве вахъинавурав г1адин,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Мадинаялда дурго
рукъов вук1арав чи: жиндир х1акъаб
амруялдалъун ва гъеб къват1иве вахъин цо мутьминзабазе бокъун
бук1инч1ониги:

жидер рагъве x1адурлъи ва маҳщел бук1инч1ого. Гъадинго гъел мутьминзабазул дудехун бугеб хабарги гъанимат бикъиялъул баҳ1салъуль: цо-ко мутьминзабазе бокъун бук1инч1о гъаниматалдасан цо бут1а Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бат1а баҳъун хассал г1адамазе къезе.

6. Ва гъабго х1алаль дудехун к1альалел
руго цо мутьминзаби мун жинда вугеб
х1акъаб амруялъуль-къурайшияза рагъ
гъабизе мун вахъинальуль, гъеб х1акъаб
жо жидеे баянлъун бук1ун хадурги. Гъел рагъ гъабизе x1инкъун
руго ва балагъун бералгун (ургъунго, лъалаго бук1ун) жал цере
къот1ун хвалиде рачунел г1адамазда рельльун руго.

7. Т1адег1анав Аллагъас нужее къот1и
гъабураб меҳаль к1иго къокъаялъул
цояб нужее швезе буго абуn, (нуже гъезда
т1ад бергъине руго), нужее бокъулеб буго
жиндиль къуват гъеч1еб, ярагъти гъеч1еб,
г1емераб боц1и-мал бугеб Абу-Суфянил

كَمَا أَخْرَجَكُرَبَّكَ مِنْ بَيْتِكَ إِلَى الْحَقِيقَةِ وَلَمْ
فَرِيقَامَنْ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ﴿٥﴾

يُجَدِّلُونَكَ فِي الْحَقِيقَةِ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَانَتْ
يُسَاقُونَ إِلَى الْحَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾

وَإِذْ يَعْدُ كُمُّ اللَّهِ إِحْدَى الظَّاهِرَاتِنَّ لَهُ
لَكُمْ وَوَدُونَ أَنَّهُ غَرِّدَاتُ الشَّوَّكَةِ
تَكُونُ لَكُمْ وَرِيدَ اللَّهِ أَنْ يُبَيِّنَ الْحَقَّ
بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكُفَّارِ ﴿٧﴾

къокъа нужее щвзезе. Т1адег1анав Аллагъасе бокъула жинца х1акъаб жо х1акъ гъабизе жиндир къот1иялдаљун:

нужее цояб къокъа буго абураб къот1иялдаљун Аллагъасе جَلَّ جَلَّ бокъун буго х1акъаб исламияб дин т1аде борхизабизе, гъельые квербакъизе ва жинца куфру-ширкги къолболъянго т1аг1инашибе.

Гъаб аяталъул маг1на буго: нужеца т1алаб гъабуле ва нужер хуул льолеб жо буго гъаб дунялалъул маг1ишат, щибго жиндир къимат гъеч1еб, жиб панальун т1аг1унеб, гъединго нуж сах-саламат хут1иги бокъун буго нужее ярагъ гъеч1еб къокъаялда т1аде к1анц1ун гъезул боц1и-мал бахъун. Т1адег1анав Аллагъасе бокъула т1адег1анал умурал: исламияб дин т1адег1анаб гъаби ва куфру-ширк т1аг1инашибе. Гъелдаљун нужер дунял ахираталъул киналго лъик1льбазда кверщел батизе. Гъедин бугельүул Аллагъасه جَلَّ جَلَّ нуж къуватаб, яргъид г1уц1араф къокъагун дандч1вазаруна ва гъездаса бергынеги гъаруна. Нужеда загыралда бихызабуна Аллагъасه جَلَّ جَلَّ, кин нужее квербакъулебали ва кин капурзаби инжит гъарулебали.

8. Т1адег1анав Аллагъас гъаб амру لِيُحَقِّ الْحَقَّ وَيُبَطِّلَ أَبْطَالَ وَلَوْكَرَةَ
гъадин гъабуна жинца х1акъаб исламияб الْمُجْرُومُونَ
дин х1акъ гъабизе, гъеб бергынабизе ва
бат1улаб куфру-ширк бат1ул гъабизе,
гъеб къезабизе. Киг1анго гъаб иш Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1асиял
мушриказе рихараб бугониги, Аллагъасه جَلَّ جَلَّ жиндир амру
жиндие бокъухъин т1убазабула.

Тафсираптук г1алимзабаца гъал аятазе тафсир гъабун бицана:
Шамалда даран-базаралъе ун бук1араф къурайшиязул къапила-караван) т1адбуссун бач1унеб бук1ана г1емераб, бечедаб даран-базаргун. Гъеб къапилаялъул бет1ер вук1ана Маккайльул ханзабазул цояв Абусупян. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасде Жабраил малаик вач1ана ва жинца бицана т1адег1анав Аллагъас нужее к1иго къокъаялъул цояб къот1и гъабун бук1ин: «я гъаб дармил къапила, яги къурайшиязул рагъул аскар»-абун. Хирияв аварагас жидеда Аллагъ разильял асх1абзабазда мушавара гъабидал гъезие бокъана дармил къапилагун дандч1вазе. Гъезул г1адамалги дагъал рук1ун, хазинаги г1емераб бук1ун.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг хириял асх1абзабигун падахъ къват1ире рахъине х1адурльул рук1адго, гъеб хабар цо мунафикъас Абусупянинде щвзебуна, Абусупянница жиндир вач1унеб нух хисун, цогияб нухдасан ине г1амал гъабуна ва Маккайлде хехав чапар вит1ана жидерго хазина ц1унизе къват1ире рахъа абун.

Абужагъалица ах1и бан къурайшиял данде рак1арун, азарго чиясадасаги г1емерал г1адамал ругеб яргъид г1уц1араб къуватаб аскар данде гъабуна ва Мадинаялдехун ралагъун къват1ире рахъана. Абужагъалица жиндир боязда абуна: «Гъаб нухаль ниль Мух1аммадидаса къанани, т1ок1аб нилье бергъенльи бук1ине гъеч1о» – абуn.

Т1адег1анав Аллагъас гъав малг1унасул раг1и x1акъти гъабуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда лъана Абусупянил къапила жидехъан борч1араблыи ва къурайшиязул аскар Мадинаялдехун бач1унеб бук1инги. Гъаб хабар жиндир асх1абзабазда бицуn аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъанжеги мушавара гъабидал, цо-цо асх1абзабаца абуна: «Кинниги ниль Абусупянида хадур лъугъун лъик1 буго, гъал къурайшиялгун рагъизе нильеर x1ал г1оларо. Къапила кодобе щвани, г1емераб хазинаги щвани, нильеца x1адурлъи гъабила ва цоги нухаль къват1ире рахъина къурайшиязде рагъ гъабизе» – абуn.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул гъурмада цим баҳъинальъул асар загъирлъараб мехаль ансариязул цевехъан, жинда Аллагъ разильяяв Саг1до ибну Муг1азица абуна: «Я Бичасул авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Валлагъи, мун x1акъаб диналдалъун вит1арасул ц1аралдалъун гъедулел руго ниж; дуца ральдалъе жанире лъугъа абуниги, ниж мунгун цадахъ гъенире лъугъине руго. Нижки рачун мун къват1иве вахъа Аллагъасул جَلَّ جَلَّ баракатгун цадахъ» – абуn. Цинги авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ц1акъ воххана ва жинца асх1абзабаздехун абуна: «Нуж нухда рильтъя Аллагъасул جَلَّ جَلَّ баракатгун цадахъ ва нужеे роххелги буго. X1акътъунго Аллагъас جَلَّ جَلَّ дие къот1и гъабун буго к1иго къокъаялъул цояб дие щвезе бугин абуn. Алагъасx1аги дун валагъун вугев г1адин вуго гъел къурайшиял ч1ва-ч1ван г1одоре рехулеб бак1алда» – абуn.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагги, гъесда цадахъ лъабнусиялда анц1ила лъабго (яги ункъго) асх1абги къват1ире рахъун Бадруялде щведал, жидеда гъенире раб1ун ч1ун ратана къурайшиязул боял. Гъезул г1емерлъиги, яргъида г1уц1иги бихъараб мехаль, жидер дагъльиги ва заг1иплъиги бихъараб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг къилбаялде вуссана ва жинца кверал цере ккун Аллагъасде جَلَّ جَلَّ гъарун дуг1а гъабизе лъугъана. Гъеб дуг1аялъуль аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Дуца дие гъабураб къот1и т1убазабе. Гъаб гъит1инаб исламияб къокъа дуца гъалаг гъабуни, жидека г1ибадат гъабулев чиго хут1иларо гъаб ракъалда т1ад» – абуn. Гъедин Аллагъасде جَلَّ جَلَّ x1елун дуг1а гъабулаго жинда т1ад бук1араб чухъа (плаш) г1одобе бортана. Жинда Аллагъ разильяяв Абубакарица гъеб чухъа аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъажазул бет1ералда т1ад бана ва жив

гъесда нахъя ч1ана гъанжесалаги чухъя бортич1ого буқ1ине. Хадуб аварагасда ﷺ турх1ун Абубакар асҳ1абас абуна: «Я Бичасул авараг ﷺ, г1ела дуца Аллагъясда ﷺ гъарараб жо. Аллагъяс дуе гъабураб къот1и т1убазабизе буго» – абун. Гъаб къиса бишун Т1адег1анав Аллагъяс хадуб бугеб аят решт1инабуна.

- 9. Нужеца рак1алде щvezабун бице** إِذْ تَسْعَيُنَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي
مُؤْمِنُكُمْ بِالْفِيقَ مِنَ الْمُلَائِكَةِ مُرْفَعَينَ ١٧
нуж Аллагъасе x1елулел рук1араb جَلَّ جَلَلُهُ
غُلَامُ
г1уж: мушриказдаса нуж бергъине Аллагъасде дуг1а гъабулел рук1араb.

Цинги Т1адег1анав Аллагъяс нужее жаваб гъабуна: «Дица нужее квербакъи гъабизе бугин азарго малаикасдалъун, цоязда хадур цоял рит1ун, нужер x1ажальи бихъун»-абун.

Г1алимзабаца абуна: «Аллагъасул салам лъеяв Жабраил малаик щунусго малаикгун цадахъ боязул кваранаб рахъалда ч1ун рагъулел рук1ана. Микаил малаикги щунусго малаикгун цадахъ боязул квег1аб рахъалда ч1ун рагъулел рук1ана. Гъаб Бадруялъул рагъуль гурони малаикзабаца рагъ гъабич1о бусурбабазда цадахъ. Цогидал гъазаватазуль гъел малаикзаби решт1унел рук1ана бусурбабазул рик1к1ен г1емер гъабизе г1оло.

- 10. Т1адег1анав Аллагъяс нужее** وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَى وَلَطَمِينَ يَهُ
فُلُوْبُكُمْ وَمَا تَنْصُرَ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ١٨
кумекалье малаикзаби рит1и гъабич1о
нужее рохелльун буқ1ун гурони, нужер
рак1алги г1одоре риччан рук1ине
гурони. Ва амма рагъуль бергъенльи
ва цоги щиб бугониги жоялье квербакъи буқ1унаро цох1о
Аллагъасдалъун гурони.

Гъадин бугельул нуж нужерго къуваталда ва ярагъалда рак1ч1ун рук1инч1ого, Аллагъасде ﷺ тавакал т1амун, гъесде божун ва x1елун рук1а. X1акъльунго т1адег1анав Аллагъ жиндир гуч бергъарав, жиндасан щибго жо бергъунарев вуго. Жиндир x1укму-тадбиральульги ц1акъ г1акъылав, жинда жаниб маслах1ат бугеб жо гъабулев вуго.

- 11. Нужеца жегиги рак1алде щvezабе,** إِذْ يَعْقِشُكُمْ النَّعَاسُ أَمْنَةً مِنْهُ وَيُرَبِّلُ
عَلَيْكُمْ مِنَ السَّحَاءِ مَا تَعَاهَدُ ظَهَرَ كُمْ يَهُ
وَيُدْهِبَ عَنْكُمْ رَجُلُ الشَّيْطَانِ وَلَيُرِطَ عَلَى
فُلُوْبِكُمْ وَيُثْبِتَ يَهُ الْأَقْدَامَ ١٩
я гъал мутьинзаби, Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ
غُلَامُ
нужеде т1аде макъу биччараб г1уж,
нужее божильун ва x1инкъи т1аса
ине. Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ
غُلَامُ
нужеде зодисан ц1ад базабун лъимги биччараб г1уж,

гъельдалъун нуж чорокльялдаса рац1ц1ине ва нужедаса щайт1аналъул вас-вас ва х1инкъи рак1алде реххи т1аса инабизе. Нужер рак1алги щула гъаризе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ квербакъиялда божи ц1ик1к1ун. Нуж рагъуль х1инкъич1ого рук1ине ва нужер х1ат1ал тамахаб салулье т1ерхъинч1ого рук1ине.

Бадроялда мұмминзаби къечон, какие чуризе, черх чуризе лым гъеч1ого хут1ун рук1ана. Гъез какги балеб бук1ана черх чури т1ад бугониги. Цинги щайт1аналь гъезул рак1азулье вас-вас реххизе къасд гъабуна: «Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ кин нуже квербакъулеб нуже гъекъезе лымги гъеч1еб мехаль, черхцин чурич1ого нужеца какалти рараб мехаль. Цингиги нужеца абулеб буго нуж Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ рокъулел чағ1и ругин ва нужгун цадахъ гъесул расулги вугин абуң»

Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ лъик1аб ва г1емераб ц1ад базабуна. Гъез черхги чурана, цадахъ ругел лым ц1олел ральхъеналги ц1езаруна. Гъеб ц1адаль ракъ къвак1изе гъабун, гъенир хъвадизеги бигъальана. Гъелда хадуб Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жидеда т1аде макъу биччана ва щибго х1инкъи гъеч1ого, рагъда ругебльи к1очон, гъел къижун кколел рук1ана.

Жинда Аллагъ разильаяв Г1алиас1абас бицана: «Бадроялда рагъулеб мехаль цоҳ1о Микъдад абулев асх1абасул гурони чу бук1инч1о. Дида ниж кианлго къижун кколел рихъана цоҳ1о Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг хут1изег1ан. Дида гъев цо гъвет1алда гъоркъ ч1ун как балев ва Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ гъарун г1одулев вихъана рогъинег1ан» – абуң.

12. Бет1ергъан Аллагъас малаикзабазда
ваҳ1ю гъабураб г1ужги рак1алде
швездабе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Дун нужгун
цадахъ вугин ва нуже квербакъулев
вугин. Нужеца мұмминзабазе квербакъе

إِذْ يُوحَى رَبِّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ
فَشَبَّهُوا الْأَرْبَيْتَ إِعْمَانُوا سَأْلَقِي فِي قُلُوبِ
الَّذِينَ كَفَرُوا أَرْعَبَ فَأَصْرِبُوْا فَوْقَ
الْأَعْنَاقِ وَأَضْرِبُوْا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ

гъель тушманасде данде ч1езе. Дица гъел
капурзабазул рек1елье х1инкъи реххизе
буго. Ва гъель рихха-хочун лъутизаризе руго. Нужеца гъезул
габуралда т1ад ва бет1ералда къабе, гъезул квераздаги къабе.
Гъезул килщал къот1е жидеда ярагъ кодоб кквезе к1олареб
х1алаль, цинги гъел асир гъаризе ва ч1вазе бигъаяб бук1уна.

13. Бадроялда мушриказда швараб
ч1вайги г1азабги буго гъел
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва гъесул расуласда
хилипльун рук1иналье г1оло

ذَلِكَ يَا نَهْرَ شَاقُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَنْ يُسَارِقْ
الَّهُ وَرَسُولُهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَقَابِ

ва гъезде данде рагъизе рахъун рук1инальги. Х1акъльунго Аллагъасде صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ данде рахъарал г1адамазе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ц1акъ гучаб г1акъба-г1азаб гъабула.

14. Гъаб буго нуже дунялалда бугеб г1азаб. ذَلِكُمْ فَدُوْقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ أُنَارٍ
Нужеца гъеб г1азаб ч1аме! Ахираталдаги капурзабазе абадияб жужах1альул г1азаб букине буго.

15. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Капурзабазул боял нужеда данде
рач1араб мехаль: жал т1аде к1анц1ун ва
г1емерал боял рак1арун, нуж гъезде мугъ
кун лъутуге. Рихха-хочун инч1ого гъезда данде ч1а.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ إِمَّا تَمَنُوا إِذَا أَقْيَسْتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا رَحْفَافًا لَا تُؤْلُهُمُ الْأَذَبَارُ

16. Рагъда вук1адго тущманасде мугъ
реххун лъутарав чи, цоги къокъаялде
аск1ове векерун гурони, яги рагъие
х1илла гъабун бак1 хисун аравги
гурони, гъев тущманасдаса лъутун
арав чи жинда Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ щим бахы щварав вуго.
Ахираталда жив вуссунеб бак1ги жагъанама буго. Ц1акъ квшаб
бак1 бугоха гъеб жагъанама жинда жаниве ккарав чиясе.

وَمَنْ يُولَّهُمْ بِوْمَيْدُ بُرَّةَ وَالْأَمْتَحَرَقَ لِلْقَاتَلِ أَوْ مُنْحَرِّبًا إِلَى فَعَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِعَظَبِيْتِهِ اللَّهُ وَمَآ وَلَهُ جَهَنَّمُ وَيَسَّ المَصِيرُ

17. Гъел мушрикал нужеца ч1вач1о,
киниги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ч1вана гъел,
нужер къуваталь ва гъунараль ч1вач1о
Бадруялда мушрикал, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ квербакъиялдалъун ч1вана, гъезул
рек1елье х1инкъи реххизабунги
ч1вана. Дуца **капурзабаздехун цо хъат**
ц1ураб ракъ рехараб мехаль, гъеб ракъ дуца рехараб букинч1о,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Цо хъат ц1ураб ракъ азарго чиясул бадиб
шоларельул. Гъеб ракъ рехаравги Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго, гъес
швездабуна ракъ щивав мушрикасул бадиб.

فَلَمَّا نَقْتُلُهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَاتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى وَلَيَسَ الْمُؤْمِنُونَ مِنْهُ بَلَّا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلَيْهِ

١٧ سَمِيعٌ عَلَيْهِ

Жинда Аллагъ разильяй Ибнуг1аббасидасан бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас цо хъат ц1ураб ракъ босун, гъеб мушриказдехун рехана: «Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужер гъурмал къабих1 гъареги»-ян абуn. Гъеб ракъ щивасул бадиб ва маг1арзул къалахъ щвана ва гъел мушрикал жидеца мугъ бен лътизе журана» – абуn.
Т1адег1анав Аллагъас гъеб кинабго жо гъабуна ва гъел г1емерал муг1жизаталги загъир гъаруна мутьминзабазул х1албихъизе берцинаб

х1албихъияль, жиdee бергъенлти күн, гъанимат күн, ахираталда хазинальун буқ1унеб ажру-кириги күн. Гъединго куфру-ширкги нахъе къазе, гъезул рак1алги х1инкъуеллъун гъаризе. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّ **жинда кинабго жо раг1улев, кинабго пиша лъалев вуго.**

Ибнухат1ибица абуна: жидеда Аллагъ турх1аял г1емерал г1алимзабаз гъаб аяталдалъун далил бачана инсанасул кинабго г1амал Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъабизабиялдалъун буқ1иналье, лагъасул гъениб щибго асар гъеч1ин, Аллагъяс جَلَّ جَلَّ жинда гъабизбураб жо гъабулев вук1ин гуреб абуна. Мұмминзабаца мушрикал ч1вач1о абулеб буго Т1адег1анав Аллагъяс, аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ракъ реххич1инги абулеб буго: загыралда гъаб к1иябго жо лъуғъун буқ1ингун цадахъ. Гъел г1алимзабаца абуна: Аллагъасдаса буго цо жо бижизаби ва гъеб т1убаялье сабаб гъабиги. Лагъасе буго гъеб жо жиндирик къуваталдалъун гъаби. Масала: нусаль гъан къот1ула инсанас кодобеги босун гъаналда лъульарараб мехаль, жибго нус жинда щибго жо гъабизе к1олеб гъеч1о. Гъеб буго алат ва сабаб.

Гъаб маг1на т1убанго бит1араб гъеч1о. Мух1канаб ва х1акъаб раг1и буго: кинабниги лъик1аб г1амалальул бижи, бакки Аллагъасдаса буго, квшешаб г1амал гъаби лагъасул пиша буго. Гъельие далил буго Т1адег1анав Аллагъасул раг1и: «Дуда щвараб кинабго лъик1льи Аллагъасул جَلَّ جَلَّ рахъальбан буго. дуде щвараб кинабго квшешльи дурго напсалдалъун буго»—абураб.

Гъаб х1алалъ хал гъабураб мехаль Аллагъяс جَلَّ جَلَّ ракъ рехиги, Аллагъяс جَلَّ جَلَّ мушрикал ч1вайги лъик1аб г1амал буго ва маг1наги бит1ун бич1ч1улеб буго. Ва амма: мушриказ гъабураб ширк ва квшешаб г1амал Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъабураб буго абуни – гъеб маг1на цониги мұмминчияс гъабизе бегъулареб маг1на буго. Гъельие цоги далил буго: «Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъезие зулму гъабич1о, гъезул нафсаз гъабуна жидеего зулму»— абураб. Т1адег1анав Аллагъ щибго жояль нахъч1валаро гъаб бак1алдаги «Гъел капурзабазул куфру дица гъабуна» – абизе, доб аяталда жаниб «Гъеб ракъ дица рехана» – абизе нахъч1вач1ев г1адин. Гъаб масъала бич1ч1а нужда!

18. Гъаб Бадруялда ккараб рагъул ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوھِنُ كِتَابَ الْكَفَرِينَ
хабар х1акъаб жо буго. Х1акъльунго

Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго жинца капурзабазул макру ва х1илла къезабулов, гъеб г1одобег1ан гъабулевги.

19. Зугърияс бицараб хабаралъуль буго:
«Бадруялда рагъ гъабизе х1адурлъарараб
мехаль Абужагъалица абуна буқ1ана: «Я
Бет1ергъян Аллагъ Нижер щив вугониги

إِن تَسْتَقْتِحُوهُ فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ
وَإِن تَنْتَهُوهُ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِن تَعُودُوا
نَعْدٌ وَلَنْ تُفْنِيَ عَنْكُمْ فَشَّتُكُمْ شَيْئاً وَلَوْ

къабих1ав ва рах1му (гурх1ел)
къот1арав дуца гьев гъалаг гъаве»—абун.
Т1адег1анав Аллагъас аят решт1инабун
абулеб буго:

كَتُرْتَ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾

Нужеца мұммизабаздаса бергъин ва нужеे квербакъи т1алаб гъабулеб батани, я Маккаяльъул капурзаби, Аллагъас جَلَّ جَلَلَهُ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ гъеб нужер т1алаб т1убазабуна. Къабих1аб, рах1му т1аг1араб къавм гъалаг гъабуна. Гъеб къавмги нуж руго – абураб маг1на буго гъеб аятальъул. Гъаб раг1иги капурзаби х1акъир гъарун абулеб раг1и буго.

Нужеца мұммизабаздехун гъабулеб рагъ тани, Аллагъасдеги гъесул аварагасдеги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъабулеб түщманлыги тани, гъеб нуже гъаб дунялалдаги доба ахираталдаги лъик1аб буго. Нуж жегиги рагъ гъабизе т1адруссани, дицаги мұммизабазе квербакъи гъабила ва нуж къезарила. Нужеца киг1ан г1емерал боял данде гъаруниги, нуже дунялалдаго г1азаб гъабила ва гъеб гъукъизе нужеда к1оларо. Х1акъульунго Т1адег1анав Аллагъ жиндир квербакъиялдашун ва къуваталдашун мұммизабигун падаҳ вуго.

20. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж ت1адег1анав Аллагъасе ва гъесул расул مұх1аммадие صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1лье.

Нужеца гъев расуласдехун хилипльи
гъабуге ва нуж гъесдаса руссунге: Нужеда Аллагъасул جَلَّ جَلَلَهُ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ калам
Къуръанги ц1алулеб раг1улеб бук1аго, аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ваг1за-насиҳ1атги раг1улеб бук1аго.

21. Нуж рук1унге гъел мушриказда
рельун, нижеда раг1анаян абулел, гъезда
раг1унги гъеч1ого. Жидер г1ундузда жо
раг1аниги гъеб рек1елье биччаларел.

Раг1иялдаса мурад бугельүл гъельүл пикру гъаби ва ваг1за боси.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَلَمْ يَشْمَعُونَ ﴿٢٠﴾

22. Аллагъасда جَلَّ جَلَلَهُ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ аск1об жиб
ракъалда хъвадулеб бишунго
квшаб х1айван буго жинда щибго
жо раг1улареб, щибго жо бицинеги
льялареб. Жидер г1акълу гъеч1ел ва лъик1аб, квшаб жо бат1а
гъабизе лъаларел.

Гъаб аяталда жаниб бицен гъабурал ва жидеда «бишунго квшаб

*إِنَّ شَرَّ الدُّوَّابَاتِ عِنْدَ اللَّهِ الْأَصْمَاءُ الْبَحْتَرُونَ ﴿٢١﴾
الَّذِينَ لَا يَعْقُلُونَ

х1айван» абураал г1адамал руго Г1абдудар абулеб кыбилальуль г1адамал, Абужагъалгун цадахъ мұмминзабазда рагъизе рак1ун рук1арал ва жицегаги абураз: «Ниж г1инкъал, бещал, маң1 лъаларел руго гъев Мух1аммадица бишуңеб жояльтул х1акъалтьуль» – абун. Гыл г1адамал больоназдасаги, гъабзаздасаги, х1амузздасаги ах1макъал ва хъубал руго: гъез жицес Аллагъас ж1екъа^{لله} күурал алата: берал, г1ундул, к1ал, х1алт1изаруле гъеч1елтул жицес мунпаг1ат бугеб жоялье.

23. Аллагъасда лъалеб бук1арабани ^{وَلَوْ عِلْمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرٌ لَا سَمَعُوهُ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ تَوْلَوْ وَهُمْ مُغَرِّضُونَ}
гъель г1адамазуль лъик1льи бук1ин ва ^{٢٣}
гъез иман лъезе бук1инги, Аллагъас ^{جَلَّ جَلَلُهُ}
гъезда раг1инабилаан.

Амма Аллагъасда ж1екъа^{لله} лъала гъеб къавм иман лъолареб бук1ин. Аллагъас ж1екъа^{لله} гъезда раг1инабуниги гъель инкар ккун ч1езе рук1ана ва мугъ бан руссине рук1ана: х1ал хъубльи гъабун, г1амал к1одолти гъабун.

Гъаб аяталдашун Аллагъас жинда свалат салам лъеяв аварагасул рак1 парахат гъабулеб буго ва гъесда лъазабулеб буго: «Аллагъасул ж1екъа^{لله} азалияб г1елмуялдаго иман лъоларелльун ругел г1адамаз дуда иман лъоларо ва дуца гъелдашун рак1 къварид гъабуге» – абун.

24. Я гъал иман лъурал г1адамал! ^{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَسْتَحِيْبُوا لِلَّهِ}
Нужеца Аллагъасе ж1екъа^{لله} ва гъесул ^{وَلِرَسُولِهِ إِذَا دَعَا كُلُّ لِكَاهِيْبٍ كُلُّ وَاعْلَمُوا}
расуласе жаваб гъабе, жиндальун нуж ^{أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ النَّاسِ وَقَبِيلَهُ وَأَنَّهُ}
ч1аголъулеб лъик1аб жоялде ах1ара ^{إِلَيْهِ تُخْشِرُونَ}
мехаль.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас иман лъеядле ах1арааб мехаль нужеца гъесие жаваб гъабе иман лъеядлашун, гъеб буго нужеे бугеб абадияб ч1аголъи. Гъеб ч1аголъи жинца къолеб жоги Аллагъасул ж1екъа^{لله} калам Къуръан буго, жинда жаниб кинабниги лъик1льи бугеб Ибнухат1ибица абуна: нуж Аллагъасул аварагас жигъадалда ах1арааб мехаль гъесие жаваб гъабе. Гъеб жигъад буго нужее абадияб ч1аголъи щолеб же. Ц1акъ квешаб хвел бук1уна тушманасдаса къун, гъесул амруялда гъоркъ ккарап г1адамазул: гъезул напс, дин ва ват1ан гъесул ихтияралда ккараб мехаль гъеб же ч1аголъи бук1унаро.

Ва нужеда лъай, я гъал мұмминзаби, Аллагъ ^{جَلَّ جَلَلُهُ} **вук1ин нужеда**
ва нужер рак1азде гъоркъов лъугъунев. Нужер г1акълуялльул г1аксалда цо-цио жо гъабулев. Бадруялда нужеда мушрикал дагъалльун рихъизаруна гъель г1емерал рук1ингун цадахъ, гъединго мушриказда нуж г1емералльунги рихъизаруна.

Цо-цо тафсир гъабулең г1алимзабаца абуна Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ капурчиясдаги иманалдаги гьоркьюв ч1олин абуң, ай гъесул рек1ель иман лъугъинч1ого буқ1ине. Гъаб маг1на батгулаб маг1на буго, гъалда г1амал гъабизеги бегъуларо: гъеб маг1на буқ1уна Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ капурчи гъукъула гъес иман лъяелдасан абураб. Гъельул г1аксалда буго Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ мұмынчиясул рак1алда ва куфруялда гьоркьюв лъугъуна абураб раг1и. Гъаб маг1на бит1ун буқ1уна, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ мұмынч1и ц1унулев вугельул жиндие зарал бугеб жоялдаса. **Жегиги нужеда лъай мұмынзаби, ахираталда кинағбо халқыгүн цадаҳь нужги Аллагъасда** جَلَّ جَلَلُهُ цере рахъинаризе рук1ин. X1исаб-мизана1алье ва жазаң гъабизе.

25. Ва нужги х1инкъун рук1а

Аллагъасул питна ва г1азаб нужеде швеялдаса. Гъеб г1азаб Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ цо қ1авмалде бичараң мекалъ цох1ого залимзабазда ва г1ассиял ҹаг1азда шун хут1улареб.

Гъеб г1азаб киналго г1адамазда г1аммльула. Залимзабазда гъеб щола жидер зулму ва г1асильи сабабльун. Зулму гъабич1езда г1азаб щола жидеңа гъеб залимаб қ1авм зулмуялдаса нахъч1вач1огоян абуң.

Аллагъасул свалат салам лъяев аварагасул x1адисалда буто: «Г1адамазда ҹо жинци зулму гъабулең чи вихъараң мекалъ ва жидеңа гъесул квералги кквеч1еб мекалъ, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъел г1адамал г1аммаб г1азабалыкквейлда х1инкъи буго» - абуң. X1адис имам Ах1мадица бищана.

Жинда Аллагы разильяяв Ибнүг1аббасица абуна: «Т1адег1анав Аллагъас мұмынзабаде амру гъабулең буго жиدهа гьоркьюр мункар гъабулең г1адамал тоге абуң. Гъель г1адамал гьоркьюр ругони Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб решт1инабула, цинги лъик1авги квшавги чиясда гъеб г1азаб г1аммльула» - абуң.

Ва нужедаги лъай гъев Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ жинда г1ассильарал г1адамазе г1акъуба-г1азаб гучав вүк1ин

26. Нужеда г1адамал рук1ун Маккаялде мушриказ къварид гъарулең рук1араб г1уж. Нуж х1инкъунги рук1арал гъел мушриказ нуж ч1ван т1аг1инарила абуң. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужең ц1унулеб бак1 гъабуна.

وَأَتَقْوِيْتَنَّهُ لَا تُنْصِيْنَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوا
مِنْكُمْ حَاصِّةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ

وَأَذْكُرُوْا إِذْ أَنْشَقَ لِلْمُسْتَضْعَفُونَ فِي
الْأَرْضِ تَحَقَّقَ أُفُونَ أَنْ تَخَطَّفَ كُلُّ اُنْثَى
فَأَوْدُكُمْ وَأَيْدِكُمْ بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُمْ مِنْ
الظَّبَابِتِ لَعَلَّكُمْ شَكُورُونَ

Мадинаялда гъижра гъабун мушриказул зулмуялдаса хвасарльана. **Хадуб Бадроялда** нужеे кверги бакъана мушриказул боял риҳхизарун, лътизаризе. Ва Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ نужеे гъанимат x1алал гъабуна, нужее x1алалаб бац1ц1адаб ризқыльун буқ1ине. Цересел умматазе гъеб гъанимат x1арам гъабун буқ1ана. Гъаб кинабго ниг1мат рак1алде шун нужеца Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ щукру гъабизе ва гъесул расуласеги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1лье.

27. Я гъал иман лъурал г1адамал,
нужеца хиянат гъабуге Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ
ва гъесул расуласе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мушриказда
ва ягъудазда мұмминзабазул бальголи
бицуң. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужеда т1ад гъабураб аманатальеғи
хиянат гъабуге гъеб жо хиянат буқ1ин ва гъелда т1ад бач1унеб
г1акъубаги нужеда лъалеб буқ1аго.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнүг1аббасица абуна: Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ хиянат гъаби буго гъесул паризаял жал т1урангут1и. Расуласе хиянат гъаби буго гъесул суннаталда нахъвильлъунгут1и. Аманаталье хиянат гъаби буго Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ лагъздерида божизаруал гъезда гъоркъор ругел умуразуль хиянат гъаби – абуң.

28. Нужедаги лъай, я мұмминзаби,
нужеда кодоб бугеб боц1и-мал ва лъимал
нужеे бугеб питна буго.

Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ нужер x1албихызые кураб
буго, киндей нужеца шарғ1иял г1орхъаби ц1унула абуң. Гъеб боц1и-
малаль ва лъимал-хъизаналъ Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ гъабулең г1ибадаталдаса
нуж нахъч1валадай абуң. Ва амма Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1об бугеб
ажру-кири ц1акъ к1удияб буго ва нужеे гъеб лъик1 буго лъималаздаса
ва боц1иялдаса.

29. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ г1орхъаби
хvezаризе ва гъесда г1ассильизе
x1инкъани, Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ нужеे
гъабила x1акъабги бат1улаги жо
бат1а гъабизе лъалеб рек1ел нур, ва нуж хвасар гъарила кинабго
къварильлялдаса.

Ва гъединго нужее гъидаятальул (т1орит1елальул) нур гъабила, гъеб нуралдалъун нуж шарғ1ияб нухда хъвадулеб, нужер г1елму – лъай ц1ик1к1унеб, нужер керен г1ат1ильулең. **Нужеца** церехун гъарурал

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُوِّفُوا اللَّهَ وَأَرَسْلَوْهُ
وَلَا تَخُوِّفُوا أَمْتَانَكُمْ وَلَا تُمْعَدُوا مَعَهُمْ ۝

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا آمُورُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ
فَشَنَّةٌ وَاتَّهَـةٌ اللَّهُ عِنْهُمْ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ تَتَقَوَّلُ اللَّهُ يَعْجَلُ
لَكُمْ فُرُقَانًا وَرُبُعَةً هُنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتُكُمْ
وَيَغْفِرُ لَكُمْ وَاللَّهُ دُوْلُ الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝

мунағылғи чурила ва гъезул г1акъуба гъабич1ого т1аса лъугүн тела. Х1акъльунго Аллагъ حَلَّكَلَهُ жиндир ш1обал г1ат1идав, ниг1матал г1емерав вуго.

30. Маккаялъул мушриказ дуе макраби ургъулел рук1арабльи рак1алде швездабе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Дару надват» абулеб рокъоре рак1арун мушриказул церехъабаз мун жанив т1амун ч1езавизе, яги мун ч1вазе х1укму гъабуна.

Киналго къбилазул г1олохъабаца цадахъго хвалчен къабун, цонигиясдаса къисас босизе санаг1ат кколареб х1алаль. **Яги мун Маккаялдаса къват1иве къот1изе х1укму гъабуна.** Гъел мушриказ дуе макру ургъулеб бук1ана ва Аллагъас حَلَّكَلَهُ гъезиеги макру ургъулеб бук1ана: гъезул макру бат1ул гъабун ва гъезул амру къват1иб ч1вазабун. Аллагъ حَلَّكَلَهُ лъник1ав вуго жиндир х1укму т1убазе гъабизе ва мушриказул макру хвездабизе.

Т1абарияс бицана: жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: Къурайшазул ханзабазул цо къукъа данделъана «Дару надват» абулеб рокъор. Цинги гъезухъе иблис бач1ана цо щайихасул сураталда. Жидеда гъев вихъараф мехаль гъесда абуна: «Мун щив кколев»-абун. Дос жаваб гъабуна: «Дун цо г1арабиязул щайих вуго. Дида раг1ана нуж гъанир данделъун ругин абуна ва дие бокъана нужехъе вач1ине. Дидаша цо г1акълу-пикру швездеги бегъила нуже» – абуна. Цинги жидеца гъесие изну къуна жалгун цадахъ г1одов ч1езе.

Цинги гъев щайихас абуна: «Гъав Мух1аммадиес щиб жодай гъабила абун нужеца нужерго г1акълу бице» - абуна. Цо къурайшияс абуна: «Гъев Мух1аммад нильеца кварицаги вухъун гвендиниве рехизе вуго ва хвезд1ан гъенив тезе вуго» - абуна. Гъаб хабар бицарарабго шайихас абуна: «Гъеб жо г1акълу гъеч1о: гъев нужеда кодоса вахъизе бегъула гъесда нахърильъарал г1адамаз»-абун. Цоги къурайшияс абуна: «Нильеца гъев Маккаялдаса къват1иве къот1ун лъник1. Цинги нильль гъесул ишалдаса парахат хут1изе руго» – абуна. Цингиги дов щайихас абуна: «Гъеб жоги г1акълу гъеч1о. Нужеда лъала гъасул мац1альул пасих1лъи, гъесда хадур г1адамал лъугъунеблъиги. Цодагъабго мехалдаса г1емерал боялгун вач1ун гъес нуж Маккаялдаса къват1ире гъезе руго» – абуна.

Цинги Абужагъалица абуна: «Бичасх1аги дица къела нуже г1акълу, цоги гъелдасан лъник1аб г1акълу бук1ине гъеч1о» – абуна. Щибха бугеб дур г1акълу абуна къавмалъ гъикъидал, абужагъалица абуна: «Нильеца

وَإِذْ يَمْكُرُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ شَاءُوكَ
أُوْقَتُلُوكَ أَوْخَرُوكَ وَيَمْكُرُونَ
وَيَمْكُرُونَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَرِبَّنَ

щибаб кибилалдаса цо-до сахав, къуватав г1олохъанчи т1асавицизе вуго ва гъезул щивав цоясухъе лебалаб хвалченги къезе буго. Цинги гъель г1олохъабаз цох1о чияс г1адин цадахъго гъесда къабизе буго. Гъесул би нильеда гъоркъоб бикъ-бикъун бук1ине. Цинги гъесул кибил банугъашимиязда к1везе гъеч1о киналго къурайшиязда рагъ базе. Гъез дият босила ва нильтыгы гъесул къварильялдаса хвасарльила» - абуn. Иблис ц1акъ боххана гъаб г1акълуялдаса ва гъаб x1укмуги гъабун жал цоцаздаса раг1альана. Цинги Жабраил малаик вач1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ва гъесда бицана къурайшиязул хабар. Мун дур бусада къижуге абуни абуна ва гъижра гъабун Мадинаялде ине изнуги къуна. Мадинаялде щун хадуб гъаб аят рещ1ун, гъаб къисса рак1алде щвезабуна Аллагъас жиндири аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндине гъабураб лъик1льи-ниг1мат рехсон, гъесие жинца щукру гъабизе.

31. Дуца гъель мушриказе Къуръанальуль аятал ц1алараб мехаль жидеца абулеб бук1ана: «Нижеда гъеб калам раг1ана.

Нижее бокъани гъелдасангি лъик1аб жо ц1ализе к1ола нижеда, гъеб дуца ц1алулеб

жо гъеч1о цересел умматазул гъерсал гурони»-абун.

Гъеб жо Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам гъеч1о абуn.

Гъаб буго ц1акъ к1удияб ч1ух1и ва г1орхъольбан араб г1амал к1одолъи. Жидеда к1олеб бук1араbани цох1о лах1заталь нахъбахъч1ого ургъилаан гъез Къуръаналда рельльараab жо. Щиб жояль нахъч1ван ч1арал анц1го сональ аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъель ах1улел ругеб мехаль «крач1а нуж гъаб Къуръаналда рельльараab жоялдалъун» – абуn. Гъаб г1амал к1одолъиялде т1адеги жидеца хадусеб аяталь бицунеб ч1ух1араab раг1и абуn:

32. Гъель мушриказ абуна: «Я нижер Аллагъ! Гъаб Мух1аммадица ц1алулеб Къуръан дур раҳъальбан бугеб x1акъаб т1ехъ батани, дуца нижеда т1ад зодисан ганч1азул ц1ад базабе. Лут1ил

къавмалде т1ад базабураб г1адаб. Яги цоги ниж гъалаг гъарулеб г1азаб бачун вач1а мун нижеде т1аде» – абуn.

Гъаб раг1иги Къуръан маҳсароде гъабун абураб раг1и буго гъель Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ лаг1нат щварал мушриказ.

Жинда Аллагъ разильаяв Муг1авият асх1абасдаса бицана: Сабаъ абулеб улқаялъул цо чиясда Муг1авиятица абуна: «Дур къавм ц1акъ ах1мақъаб бук1ун бугоха жидеца ханлъун ч1ужуг1адан гъаюраб» –

وَإِذَا تَلَقَّعَنَّهُمْ إِنْتَسَاقَ الْأَوْفَادَ سَمِعُنا
لَوْنَشَاءَ لَقَنَّا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا
أَسْطِرٌ إِلَّا وَرَبُّ

۲۱

وَلَذِقَ الْأَوْفَادُ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ
مِنْ عِنْدِنَا فَأَمْرُرْ عَيْنَاهُ حَجَارَةً مِنْ
السَّمَاءِ أَوْ أَغْتَنَاهُ بَعْذَابَ الْيَمِنِ

۲۲

абун. Гъаб буго Сулайман аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ заманаяль бук1араф Сабаъ абулеб ракъ ва гъезул хан Билкъисил хабар. Дов Сабаальтул чияс жаваб гъабуна: «Валлагыи, дур къавм дир къавмалдаса жегиги ах1макъаб буго. Гъез Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна, жинца гъель x1акъаб исламияб диналде ах1араф мехаль:

«Гъеб жо x1акъаб батани, нижеде т1аде ганч1ал реххе» – абун. Ва жидеца абич1о: «Гъеб дуца бицуеб жо x1акъаб батани, нижги т1орит1е гъелда» – абун. Цинги Муг1авият вуц1ц1ун ч1ана. Аллагъ разильяги гъесда ва кинаалго асх1абзабазда.

33. Т1адег1анав Аллагъ гъезие
г1азаб гъабулов гъеч1о мунги гъезда
гъоркъов вук1аго.

Гъаб буго гъезул къабих1абраг1иялье

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ къолеб жаваб. Гъель мушрикал

гучаб г1азаб жиде гъабизе x1акъльярал руго. Ва амма т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ нух буго жинца умматалье г1азаб гъабулареб жидеда гъоркъов аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вук1аго. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасул x1урмат гъабун гъабич1о гъель къурайшиязе жидер рижиго т1аг1инабулеб г1азаб.

Гъал мушриказда гъоркъор жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ мунагъал рахчи гъаруле г1адамалги рук1адгоги гъабуларо Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезие г1азаб. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса бицана: мушриказ Каг1ба рукъалда т1авап гъабулеб бук1ана «ллаббайка ллагъумма ллаббайк» абулаго (ниж дуе мут1иг1ал руго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ). Гъединго жидеца абулеб бук1ана «гъупранака» абун. (Дуца мунагъал чури бокъун буго). Гъеб буго мурад Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ раг1ияльуль: «Жидеца мунагъал рахчи т1алаб гъабулел г1адамазе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб гъабуларо» – абураб.

Гъал Къурайшиязе к1иго божильи бук1ана жидер къалбал ракъвалеб г1азаб т1аде биччангут1иялье: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вук1ана ва гьев т1асса ана. Мунагъал рахчи т1алаб гъаби буго к1иабилеб божильи, гъеб т1асса унараб буго къиямасеб къо ч1езег1ан.

34. Гъезие г1азаб гъабич1ого бук1ине
ккани щибго г1илла гъеч1о, гъез
масжиудул x1арамалда (каг1баялда)
унел г1адамалги нахъч1валел рук1аго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ва гъесул асх1абзаби Маккаялдаса гъижра

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَعْدُ بِهِمْ وَأَنَّ فِيهِمْ وَمَا
 كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ

يَسْتَغْفِرُونَ ٢٣

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يَعْدُ بِهِمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ
 عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانَ أَوْلَيَاهُؤُلَئِكَ
 إِنَّ أَوْلَيَاهُؤُلَئِكَ إِلَّا مُتَّقُونَ وَلَكِنَّ
 أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٢٤

гъабун иналде ккезаруна. Жидеца гъижра гъабун хадуб анльабилем сональ г1умра гъабизе раг1унел рук1арал Аллагъасул свалат салам лъеяв. авараг ва гъесул хириял асх1абзаби Маккаялде жанир лъугьине теч1ого нахъги руссинаруна.

Гъел мушрикал Аллагъасе рокъулел авлиялги гъеч1о: гъесде ширк гъабун хъянчие лагъльи гъабулел г1адамал кин рук1унел Аллагъасул гъудулзабильун?. Х1акъльунго Аллагъасул авлиял руго гъесдаса х1инкъарал, гъесие г1ибадат бац1ц1ад гъабулел г1адамал. Гъел мушриказул г1емерисел жидеда гъаб х1укму лъаларел руго ва жидеего бокъараб жо бицун к1альалел руго.

Мушриказ абулеб бук1ана: ниж руго каг1ба рукъальул милат (т1алаб) гъабулел г1адамал, нижеца бокъарав чи виччала каг1баялде аск1ове, бокъарав нахъги ч1вала- абун.

35. Мушприказ каг1ба рукъалда сверун лъугъун гъабулеб жо бук1инч1о жидеца к1алдир килщал къазарун гъишт1ул макънал рачин гуреб ва хъат ч1ван гъаракъ-хъуй гъаби гуреб.

Гъаб гъамал гъез гъабулеб бук1ана мутьинзабаца как балеб мехаль гъезие квалквал гъабун.

Аллагъ разияльяяв Ибнуг1аббасица абуна: къурайшиязул мушриказ каг1ба рукъалда т1авап гъабулеб бук1ана толох1очго (т1ад рет1ел гъеч1ого) ва гъеб т1авап гъабулаго хъат къабун гъещ1олелги рук1анаян абуn.

Бадруялда гъезде щвараб газабалда ишара гъабун Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго: **гъанже нужеца квешаб**, жинца унтизе **гъабулеб газаб ч1аме**, нужеца Аллагъасде جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ инкар ккун бук1иналье **г1оло** ва гъесул аварагасеги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мъминзабазеги г1акъуба-къварильи гъабун бук1иналье г1ологи-абун.

36. Аллагъасда **جَلْجَلٌ** ва гъесул диналда инкар ккурал г1адамаз жидер боң1и напакъаде къолеб буго (харж гъабулең буго) исламияб диналдаса г1адамал нахъч1вазе г1оло.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасде
рагъ базе г1ологи. Т1абарияс абуна:
Бадруялда рагъ лъугъун хадуб мушриказул

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ إِنَّدَ أَبْيَتِ إِلَّا
مُكَاءَةً وَرَصْدِيَّةً فَذَوْفُوا الْعَذَابَ
بِمَا كُنْتُمْ تَفْعَلُونَ

بِمَا كُنْتُ تَكْفُرَ - ٢٥

لِيَصُدُّ وَاعْنَ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيْنِفُونَهَا
ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً نَمَ يَغْلُبُونَ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ

аскаразул нахъе хут1арал г1адамал Маккайлде раб1индал гъез къурайшиязда абуна: «Гъав Мух1аммадица нуже къварилы гъабуна, нужер г1агарал г1адамал ва т1асарищарап церехъаби ч1вана. Нужеца боц1и-малалдалъун кумек гъабе нижесе, нижеса рец1ел босизе нильер ч1варал г1адамазухъ» – абуn.

Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго: Гъез боц1и-мал харж гъабизеги буго ва хадур ц1акъ пащманльизеги руго. Жидер боц1иги г1адада ине буго ва жидеда Аллагъасул جَلَّ جَلَّ дин гъукъизе, гъельул нур свинабизе к1везе гъеч1о. **Ахирадла гъел къезеги руго ва ахираталда гъаб капураб къавм Аллагъас** جَلَّ جَلَّ **киналго рак1аризе руго жужах1алде жанире.** Аллагъас جَلَّ جَلَّ дунялалдаго рагъ гъабун къезарула ва ахариталда жужах1алде реххун г1азаб гъабула жинде данде ч1ч1араб къавмалье.

37. Т1адег1анав Аллагъас гъаб капураб къавм жужах1алде бац1арула: хъубаб, чорокаб жо бац1ц1адаб жоялдаса бат1а гъабизе.

Куфруги-иманги, х1акъабги-бат1улабги жо бат1а гъабизе. Цоги маг1на гъабуна:

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъулен, гъесул амру т1убазабулел мұыминзабиги, иман заг1ипал, жидель мунапикълыи бугел г1адамалги рат1а гъаризе абуn,

цинги жинца гъел хъубал, капурал г1адамал киналго данде гъарун цоцаде т1ат1ала лъун, цоцаль къазе гъарун жужах1алъуль ц1адаре реххизе. Гъаб къавм буго жидер ч1орого хут1и камилаб халкъ. Дунялалъул боц1иги, сахльиги, рух1ги ч1обого, г1адада добехун курагал, ахираталда жужах1алде жаниреки ккарагал. Лубаб абулеб тафсиралда абуна: Ух1удалда рагъ гъабизе раб1унеб мехаль Абусупяница к1иазарго х1абашияв ккун вук1ана ижараде (мухъ къун) бусурбазде данде рагъизеян абуn.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб куфру-ширкалъул халкъ тавбу гъабиялде ах1улеб буго ва гъеб зулму ва г1ассильи теч1они гъельул балагъги г1азабги жидеे буқ1унеблыи бицун абулеб буго:

38. Дуца гъезда абе, Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца гъеб куфру-ширк
 тани ва Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавун гъесие
 г1ибадат бац1ц1ад гъабиялдеги
 руссани, гъезул цебехун араб

لِيَسِيرَ لَهُ الْحَيْثَ مِنَ الظَّبَابِ وَيَجْعَلُ
 الْحَيْثَ بَعْضَهُ وَعَلَى بَعْضٍ فِرَارَكَمْهُ،
 حَمِيعًا يَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أَوْ لِيَكَ هُمْ

الْخَسِيرُونَ

(٧)

فُلَلَّتِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْرِي
 لَهُمْ مَاقَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَوْدُوا فَقَدْ مَضَتْ
 سُئَلَتُ الْأَوَّلِينَ

(٨)

мунағы-х1акъ т1аса лъугъун тола, бусурбабаздехун гъабураб тушманлыги, аварагасе ﷺ гъабураб къварильги гъелда данде жазаъ гъабич1ого тола. Тавбу гъабич1ого гъел ц1идасан мұмминзабазде данде рахъани ва жидерго г1асильабиги гъаруни, гъединаб г1асияб халқъалье дица гъабулеб г1азаб церехун арал умматазул къиссабаздаса нужеда лъялеб батизе ккода.

Дица гъел гъалаг гъаруна, гъезул наслу-тухумго т1аг1инабун ва гъаб къавмальеғи гъадинабго г1азаб гъабизе дун нахъч1валеб щибго жо бүк1унаро.

39. Нужеца капурзабазда рагъ бай,
я мұмминзаби, гъаб ракъалда т1ад
пітна гъеч1ого бүк1ине ва кинабго
динги цох1о Аллагъасул جَلَّ جَلَّ، **х1акъаб**، بِصَيْرٍ ﴿٢٩﴾

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتَنَةً
 وَيَكُونَ الَّذِينَ كُلُّهُمْ لِلَّهِ فَإِنَّ

أَنَّهُوَفَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

аслияб дин бүк1ине.
 «Питна» абураб раг1ияльул маг1на буго ширк абураб. Гъаб аяталье үоги маг1на гъабуна мұмминзаби дин гъабизе гъукъулареб, гъел диналдаса руссинарулареб лъугъинег1ан нужеца куфру-ширкалда рагъ гъабе абун.

Гъел купурялдаса руссаны ва жидеца г1асильаби тун Аллагъас جَلَّ جَلَّ **т1ибадатги гъабуни; х1акъульунго Т1адег1анав Аллагъ** гъез **гъабулеб г1амал жинда бихъулев ва лъалев вуго.**

Бусурбабазул давлатги г1уц1ун, исламияб динги ракъалда т1ад т1ибит1ун, Къуръан-х1адисалда рекъон х1уқмуги гъабун г1адамал хъвадулеб заман буго ракъалдаса пітна ва ширк т1аг1унеб заман. Гъеб меҳаль иман лъеч1ого цо къавм бугилан абуn гъезул исламалье зарал бүк1унаро, ва гъелги берцинаб насих1аталдальун ва г1еммиял х1ужабаздальун исламалде ах1ула.

Т1адег1анав Аллагъас Къуръаналда жаниб абуn буго: «дин босе абуn х1ал-зулму гъабуларо»—абун. Гъаб раг1ияльул маг1на буго жиндири рак1аль иман лъун гурони, зулмуялдальун иман лъезабизе к1оларо абураб. Цо-до жагылал ц1аларал чаг1аз гъаб раг1ияльул маг1на т1убанго г1аксалда гъабулеб буго ва жидеца абулеб буго: щивав чиясе иман лъезеги, иман лъеч1ого вук1инеги ихтияр буго ва иман лъеч1ел г1адамазда даг1ват гъабизе ва рагъ гъабизе т1адаб гъеч1о абуn. Гъаб буго ах1макъаб раг1и.

Т1адег1анав Аллагъас кинабго г1алам, г1адамал ва жундул жиндиес лагъльи гъабизе рижун руго ва гъаб ракъалда т1ад Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавун гъесие г1ибадат гъаби гуреб үоги дин бүк1ине бегъуларинги абуn буго. Гъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амруялъе г1оло рахъун ч1ун, гъесул

дин ракъалда бүкінабиялье ғ1оло къеркей вә гъеб нухда жиндири маг1ишатги рух1ги къей буго мұмминчиясул бишуңго т1адег1анаб нальи. Гъаб макъамалде вахунаро ғ1акъ иман камилав, Аллагъасул ғ1орит1ел ва тавпикъ жиндие бугев чи гурони.

Гъадин мұмминзабаца гъель маликаб щинаб жоги күун Аллагъасул ғ1орит1ел дин ракъалда т1ад бүк1изабураб мекаль, гъеб диналда гъеч1ел капурал ғ1адамал хвалченги босун ғ1ивазе т1адаб гъеч1о. Гъель ғ1адамал диналде ах1ула ва исламияб диналье гъез зарал гъабулеb гъеч1еб мекаль гъель жалго тола: я иман лъезег1ан, яги жизят къезег1ан. Гъадин гъабуна жидеда Аллагъ разильяял асх1абзабаца ва гъезда хадур рук1арал лъық1ал ғ1адамазги: Исламияб халипа ғ1уц1ана, шарғ1ияб х1укмуги билльтъанхъизабуна ва Аллагъасул ғ1орит1ел диналде халкъти ах1ана.

Жакъа къоялда жанир цо бусурбаби исламияб давлат бүк1ине рес бүк1аго гъеб ғ1уц1ич1ого, Аллагъасул ғ1орит1ел диналда хъвадизе рес бүк1аго гъельда хъвадуларого, шарғ1ияб х1укмуюлда рук1ине рес бүк1аго расмиял къануназда нахърилтъун ғ1ич1ун руго (ғ1адамаз ургъун раҳъарал законал). Цоги бусурбаби куфру-ширкальул зулмуялда гъоркье ккун, гъез ват1аналъул ихтияр кодосан баҳъун, гъезул къануназе мут1иг1 гъарун, лагъздерил х1укмуюлде ккун руго. Гъаб жидер х1алалъул пикру гъабулен, гъельдаса ғ1ибрат босулен ғ1адамалги дагъ руго.

Бусурбабазул авалаб тайпаялда т1адаб буго жидер ват1аналда исламиял пачалихъаl ғ1уц1изе, къанунлъун Аллагъасул ғ1орит1ел Къуръанги, аварагасул ғ1орит1ел суннатги гъабизе ва гъеб нухаль жалги хъвадизе. Гъадин хъвадараб мекаль гъезда к1ола куфруялда гъоркъ ругел жидер диналъул вацал бусурбабазе кумек гъабизе, гъезда т1аса куфруялъул ханлъи инабизе ва гъель, ғ1адамазул лагъльиялдаса тархъун, Аллагъасул ғ1орит1ел лагъльи гъабиялде рачине.

Бусурбабазул к1иабилеб тайпаялдаги т1адаб буго киналго қоцталғы рекъон жидеда т1ад бүгеб капурзабазул ханлъи т1аса реххиялье ургъизе ва къеркезе. Гъедин хъвадич1они киналго бусурбаби ғ1асильялъуль рук1уна ва Аллагъас ғ1азаб т1ад биччаялье сабабтъунги рук1уна. Ахираталда бет1ергъан Аллагъасда ғ1орит1ел цшере ғ1ич1езарун х1исаб-мизан гъабулеb мекаль жидеда Аллагъ ғ1орит1ел гурх1изе х1ужаги бүк1унаро.

Къуръан-х1адисалдаса жо бич1ч1улел ва амма гъеб бич1ч1араb жо баҳчулел ғ1адамазе ғ1акъыгы гучаб ғ1азаб бишуң буго Аллагъас ғ1орит1ел. Вореха бусурбаби, гъев Аллагъасде ғ1орит1ел данде раҳъине рак1алде ккоге, гъев гүккизе къасд гъабуге. Къокъабго заманалъул дунялалда Аллагъасул ғ1орит1ел диналье ғ1оло дагъабго ғ1акъуба-зах1мат x1ехъезе бокъич1ого, гъеб x1ехъезе к1веч1ого, агадияб ахираталда Аллагъасул ғ1орит1ел ғ1азабалъуль

хут1изе бокъи ва гъеб х1ехъезе къасд гъаби ах1макъълы буго.

Аллагъас тавпикъ къеги х1акъаб жо лъзэе ва жиндир диналье квер бакъулемдаса гъареги.

**40. Нагагъ нужер ах1и гъез къабул
гъабич1они ва жидерго қуфру-ширкалда
т1ад гъел ч1ч1ани, цинги нужеда лъай,
я гъал мутьинзаби, Т1адег1анав Аллагъ**

وَلَاتْ تَوَلُّوْ فَأَعْلَمُوْ أَنَّ اللَّهَ مَوْلَانَا
بَعْرَمَ الْمُؤْلِى وَيَغْرِي الصَّابِرُ
﴿٤١﴾

вук1ин нужее квербакъулов ва нужер умуразул тадбир гъбулев. Нужгъев Аллагъасул جَلَّ جَلَّ къот1иялда божа, квербакъизе ва бергъенлти къезе гъабураб ва гъел капурзабаз нужедехун гъбулев тушманльяйльуул к1вар гъабуге. **Х1акъульунго Аллагъ ц1акъ лъик1ав вали вуго ва
ц1акъ лъик1ав кумекчиги вуго.** Гъес жинда валилъи (гъудулъи рокъа-хинлъи) гъабурав чи г1адада хвезе толаро ва Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндир кумекчильун вугев кидаго къоларо.

**41. Нужеда лъай, я гъал мутьинзаби,
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ тушбабазда рагъ
бан нужее щвараб гъанимат (давла)
бикъула щуго бут1аялде. Гъельул
цо бут1а буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ва
гъесул расуласул ихтияралда бугеб.
Аллагъасул свалат салам лъеяв
аварагас гъеб бут1аялдаса къола
жиндир г1агарал чаг1азе. Банугъашим**

ва банимут1алибил иман лъурал г1адамазе. **Ятимзабазе,
мискинал г1адамазе ва сапаралда ругел г1адамазеги.**

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъеч1еб мехаль гъаб хумусалъул (щуго бут1а гъабун цо буут1а) г1адлу гъабула гъазават гъбулев къавмалъул имамас. Щуго бут1а гъабун цо бут1а т1аса босун хут1араф ункъго бут1а бикъула жидеца гъазават гъабурал мужагъидазда гъоркъоб.

Нужеда лъай гъаб х1укму букин гъеб гъаниматальул масъалаялъуль, нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъурал ратани, гъединго иманалда ва қуфруялда гъоркъоб бат1алы гъабураб Бадруялла рагъ бугеб къояль дица дир лагъасда-Мух1аммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, решт1инабураб жоялда иман лъуралги ратани. Бусурбазулыгি капурзабазулыгি к1иго къокъа дандельараф къояль.

Г1емерисел г1алимзабаз абуна: гъаб букина рамазан моц1алъул анц1ила анкъабилеб къо, рузман къоги букина. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагса решт1араф жоги Аллагъасул جَلَّ جَلَّ квербакъи

*وَاعْلَمُوا أَنَّمَا عَنِّيْتُمْ فِنْ شَيْءٍ وَفَإِنَّ اللَّهَ
خُمُسُهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْآنِ وَالْيَسِيرِ
وَالْمَسَكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ
عَامِنْتُ بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ
الْفُرْقَانِ يَوْمَ النَّقَى الْجَمِيعُونَ
وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
﴿٤٢﴾

бук1ана ва к1удиял муг1жизаталги рук1ана: малаикаби решт1ана, маку щвезабуна, мушрикал дагъалльун рихъизаруна. Зодисан ц1ад базе гъабуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагс хъат ц1урраб ракъ реххун киналго мушриказул бадиб ва маг1арзухъ гъеб ракъ щвана, цинги гъелти х1инкъун, лъутун ана. **Х1акъльунго т1адег1анав Аллагъ вуго жиндир х1алк1ольи кинабго жоялда г1амльараев.** Гъеб х1алк1ольялдаса буго дагъал муминзаби г1емерал мушриказдаса бергынариги.

42. Гъаб рагъул хабар бук1ана нуж
Бадруяльул к1к1алальул Мадинаялда
 г1агарда бугеб раҳъалда рук1адго,
 нужер тушъбаби рик1к1ад бугеб
 раҳъалдаги рук1ун. Нужее жиб
 щвезе бокъун бук1араф Абусупянил
 къапилаги ралъдал раг1алласахун,
 гъоркъияб раҳъалдаса ана. Гъаб
 рагъ гъабизе нужецаги мушриказги
 цебеккунго къот1и гъабун
 бук1арафани, нуж къот1ие хилипльизе рук1ана.

Т1адег1анав Аллагъас жиндир х1икматалдаљун к1иго къокъа дандч1вазабуна. **Жиндир азалияб г1елмуяльуль бугеб х1укму т1убазабизе:** Исламияб динги бусурбабиги т1адег1ан гъаризе, к1одо гъаризе, ширк ва гъеб ширк гъабулеб ағълу г1одобег1ан гъабизе. Гъаб амру гъадин ккей х1акъаб иш бук1уна.

Абусуг1удица абуна: муминзабазда лъазе Аллагъас жидеे къураб бергъенлти гъесул карамат бук1ин (г1адатияб туреб иш) ва жидеे гъанимат х1алал гъабун, гъеб щвеялдаљун гъезул напсалги г1одоре риччазе, Аллагъасе јүнгелле ўшукру гъабиги г1емерльизе.

Гъединго гъаб рагъ ккеялдаса Аллагъасе јүнгелле бокъараб жо бук1ана **т1убанго, далил-х1ужа ч1ун, капурзаби гъалагльялда ругебльи лъазе ва муминзаби х1акъаб нухда ругебльиги лъазе.** Бадруялда муминзаби жидеे квербакъун бергынаруна. Куфру-ширкалъул ағълу х1инкъизарун къезаруна. **Х1акъльунго Аллагъ кинабго жо раг1улов ва лъалев вуго.**

43. Дуца рак1алде щvezабе Мух1ммад,
 Аллагъасул јүнгелле цогиги ниг1мат:
Аллагъасе јүнгелле дуда макъиль
 бихъизабуна мушриказул боял дагъал
 ругел г1адин ва дуца асх1абзабазда
 гъеб маку бициндад, гъезул

إِذْ أَنْتُمْ يَأْكُلُونَهُمْ وَهُمْ بِالْعَدْوَةِ
 الْفَصْوَىٰ وَلَا رَكْبَرْ أَسْقَلَ مِنْ كُمْرٍ وَلَوْ
 تَوَاعَدُ شَمْ لَا خَتَّافَشَمْ فِي الْمَيْعَدِ وَلَكِنْ
 لِيَضْعَى اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَقْعُولًا لِيَهُ لَكَ
 مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيْنَتِهِ وَكَيْحَى مَنْ حَىَ
 عَنْ بَيْنَتِهِ وَلَرَبَّ اللَّهَ لَسْمِيْعُ عَلِيْمٌ ﴿٤٥﴾

إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامَكُ قَلْبًا وَلَوْ
 أَرَكُهُمْ كَثِيرًا لَفَشْلَسْمُ
 وَلَتَنْزَعُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنْ اللَّهُ سَلَمَ
 إِنَّهُ وَعَلِيْمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٣﴾

рагъизе къасд ц1ик1ана. Гъел г1емерльун дуда рихъизарун рук1аралани, гъеб макъу асх1аббаздаги бицараб мехаль, нуж х1инкъизе рук1ана гъезулгун рагъ байбихъизе, нужер цоцаздехун хилипльиги ккелаан, цояз рагъ гъабун лъик1 абуn, цояз гъабич1ого лъик1 абуn. Кинниги Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ نуж ц1унана х1инкъиялласаги цоцазде хилипльиялласаги. X1акъльунго нужер рак1азда жаниб бугеб жоги лъалев вуго т1адег1анав Аллагъ.

44. Цинги нужги мушрикалги рагъул майданалда данделъарааб мехаль, нужер беразда Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ мушрикал рихъизаруна гъель дагъал ругел г1адин, гъезда рагъ гъабизе нуж х1инкъич1ого рук1ине. Гъезул беразда нужги рихъизаруна жегиги дагъал ругел

г1адин, гъельги нужеда рагъизе жал бергъина абуn рак1ч1ун. Гъадин Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ к1иябго къокъа цоцалъ багъизабуна, жиндир х1укму т1убазе г1оло: исламияб дин т1адег1анаб гъаби, куфру-ширк къезаби. Киналго умуразул руссин, гъезул авал-ахир Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ ихтияралда буго.

Гъес жиндие бокъараб х1укму гъабула, цинги гъеб х1укму нахъч1валеб къуватги буқ1уларо.

Жинда Аллагъ разильяяв имам Ax1мадица жинда Аллагъ разильяяв Г1убадат ибну Самитидаса х1адис бицана: Г1убадатица абуна: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас, цо гъазаваталда ниж ругеб мехаль как бана вараниялда аск1ов вук1ун. Гъеб варани гъаниматалъул боц1удаса буқ1ана. Как бан т1убарааб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас т1адеги вахъун варанидул рас ккуна жиндири к1иго килицида гъоркъоб ва жинца абуна: «Гъаб жсо буго нужер гъаниматалъул боц1и. Дие гъаб боц1удаса гъеч1о хумусалдаса дие кколеб бут1а гурони. Гъеб хумусги нужедего буссинабула. Нужеца гъаниматалда гъоркъоб реххе рук1к1ен-квар бугониги, гъелдасан к1удияб бугониги, яги гъелдасаги гъит1инаб бугониги. (ай, щибго жо бальго тоге) ва нужеца гъаниматалдаса щибго жо бахчун рек1к1 гъабуге. Гъеб рек1к1 гъаби нич буго ва жищеца рек1к1 гъабулел г1адамазе дунялладаги ахараталдаги ц1а буго.

Нужеца Аллагъасул диналье г1оло жигъад гъабе нужеда г1агарда ругездаги, рик1к1ад ругездаги. Аллагъасул диналье г1оло нуж рагъулеб мехаль, г1адамаз ч1валеб г1айибалъул, гъез бицу nab хабаралъул щибго

وَإِذْ يُرِيكُوهُ إِذَا تَقَيَّمَ فِي أَعْيُنِكُمْ
قَلِيلًا وَيُقْلِلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِ لِيَقْضِيَ اللَّهُ
أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ

к1вар гъабуге. Нужеца Аллагъасул х1адги т1убазабе рукъур ругониги, сапаралда ругониги. Нужеца Аллагъасул диналье г1оло жигъадги гъабе, жигъад буго алжаназул разъабаздаса ц1акъ к1удияб разгу. Жигъадалдаун Аллагъас нуж хвасар гъарула кинабниги пашманлы-къварильялдаса» – абуn.

45. Я гъал иман лъурал Гадамал!

Капурзабазул цо къокъа данч1вараб
мехаль, нуж гъезда данде ч1ч1а
х1инкъич1ого, нахърессинч1ого. Гъезда
рагъ гъабулеб мехальги нужеца Аллагъ
г1емер рехсе, гъесдаса рак1ги мац1ги гъапулльизе
тоге. Гъеб буго нужер тушманасда т1ад кверщел батиялье ва
ахираталда алжаналда кверщел батиялье сабаб.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيْتُمُوهُنَّةَ

فَأَنْبِئُوهُنَّا وَإِذْ كُرِّئُوكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَيْفِيْرِيْكُمْ

لَعَلَّكُمْ تَفَهُّمُونَ ﴿٤٥﴾

46. Нужер киналго ишазуль ва

раг1абазуль нуж мут1иг1лье
т1адег1анав Аллагъасе ва гъесул
расуласеги. Нуж цоцазде хилипльуге
цоцаль къацандуге, гъедин
къацандани нуж тушманасда данде ч1езеги х1инкъула, нужер
къуват дагъльун, гуч ун, рек1елье х1инкъиги реххула. Рагъул
зах1малыи х1ехъон сабруги гъабе. Х1акъльунго Т1адег1анав
Аллагъ жидеца сабру гъабулел г1адамалгун щадахъ вуго, гъезие
квербакъуловльун.

وَأَطْعِمُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنْزَعُوا

فَتَفَشِّلُوا وَتَدْهَبَ رِحْمَتُهُمْ وَأَصْرِقُوكُمْ

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِيْنَ ﴿٤٦﴾

47. Нуж къурайшиязул мушриказда

рельльун рук1унге, жидер рукъзабахъан
ч1ух1дае, г1адамазда рихъизе бокъун
къват1ире рахъарал ва жидеца
Аллагъасул г1емер диналдаса г1адамал
нахъч1валел; гъел мушриказ гъабулеб пишайлда сверун
льугъараав вуго Т1адег1анав Аллагъ. Ахираталда гъезие
х1акъльарааб г1азабги гъабизе буго.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ حَرَجُوا مِنْ دِيْنِهِمْ

بَطَّرُوا وَرَنَّأَتُهُمُ النَّاسُ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ

الَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُجِيْظٌ ﴿٤٧﴾

Г1адамаз реццизе бокъун раг1ун рук1ана гъел Бадруялда рагъ гъабизе. Абужагъалициаги абуn бук1ана: «Бичасх1аги ниж нахърессинаро Бадруялда щун гурони. Гъенир варанабиги хъун хамрорги гъекъон гурони. Нижее куч1дул ах1ун ва къурдун гъарабащаз рек1елгъейги гъабун гурони. Гъаб нижер хабарги киналго г1араабиязда раг1ила, цинги даймго нижедасан х1инкъунги рук1ина гъел г1арабал» – абуn. Амма гъез хвалил лъльярал гъекъезе ккана ва коч1ол макъназул бак1алда

маг1ихъабазул гъаркъалги раг1ана.

48. Мушриказе щайт1аналь жидер г1амал берцин бихъизабиги рак1алде щвезабе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . Гъезда щайт1аналь абуна: «Жакъа нужедаса бергъине к1олев чи вук1унаро. Мух1аммадги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул асх1абзабиги нужедаса бергъунаро. Дун буго нуже кумекалье х1адурун ч1ич1араб»-абун. Цинги бусурбабиги мушрикалги рагъизе дандч1вараб мехаль щайт1ан нахъх1ат1ида лъутун ана ва жинца абуна: «Дун нуже кумек гъабизе къот1и гъабиялдаса нахъбуссанा. Дида бихъана жеги нужеда бихъич1еб жо»-абун.

Гъельда малаикзабазул боял рихъана мутьминзабазе квербакъизе зодиса решт1унел. Жинда Аллагъ разильяяв имам Маликица бицараб х1адисалда буго: «Бадруялъул къояль гурони Щайт1аналь жиб г1одобег1анльун ва х1акъирльун бихъич1о, жиндаго ццим баҳъараблъунги бихъич1о. Гъельда Жабраил малаик вихъана мутьминзабазе квербакъи гъабизе решт1унел малаикзабазул мухъал гъарулев»-абун.

Дун Аллагъасдасан حَمَّلَ اللَّهُ الْكِلَافَةَ х1инкъуляян абуна гъеб щайт1аналь, гъереси бицун. Гъеб тушманалда бич1ич1ана жиндир х1алк1оларебльи малаикзабазе макру гъабизе ва гъездаса бергъине. **Х1акъильунго Аллагъ жиндир г1акъуба гучав вуго** гъаб щайт1аналье ва гъельда нахърильъаразе.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса бицана:

«Бадруялъул къояль иблис бач1ана жиндир къокъагун ва байрахъун ҷадаҳъ мушириказухъе Суракъат ибну Маликил сураталда ва жиб нужсе квербакъиялье бач1араб бугин, жакъа нуж бергъинеги ругин гаргадана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас ҷо хъат Ҷураб ракъ реххун мушириказ лъутизе байбихъараб мехаль иблисалъе Жабраил малаик вихъана жиндеҳун вач1унев. Иблисалъги лъутизе байбихъана хадур ах1долел муширикалги тун: «Мун киве лъутулев, Суракъат, мун нижсер божарав чи гъеч1ииц?» – абун. «Дида нужеда бихъич1еб жо бихъана» – ян абуни иблис цебеса т1аг1ана». Х1адис ибну Жаририца бицана.

49. Жидер рек1ель унти бугел (иман гъеч1ел) г1адамаз ва мунапикъаца абураб г1ужги рехсе нужепа: гъал г1адамал жидер диналь гуккун ругоян абуни.

وَلَدَرِئِنَ لَهُمْ أَشَبَطُونَ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ
لَا غَالِبٌ لَكُمْ أُمُومٌ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي
جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَءَتِ الْفِتَنَانِ
نَكَصَ عَلَى عَقْبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيٌّ
مِنْ كُمْ إِنِّي أَرِيدُ مَا لَا تَرُوتُ إِنِّي
أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤٨﴾

إِذْ يَقُولُ الْمُنَفَّقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرْضٌ غَرَّ هَوَأَدِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ
عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Жидеегъабизек 1олареб жо гъабизельгүн руго бусурбаби мушриказда рагъизе къватирги рахъун абураб маг1на буго гъеб раг1ияльул. Гъезие жаваб гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: «Гъал г1адамал руго Аллагъасда иман лъун гъесда тавакал т1амун ругел. Гъесда тавакал т1амун щив чи вугониги, гъезие квербакъулов Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго, жиндир гуч бергъарав ва жиндир пиша х1акимияв.

50. Дуда бихъун бук1арабани, я гъав وَلَوْ تَرَى إِذَا دَنَقَ فَوَّ الظِّيَّنَ كَفَرُوا
г1енеккарав чи, Бадруялда мушрикал الْمُكَفَّرُونَ كَيْفَ يَصْرُوُنَ وُجُوهُهُمْ
хvezарулел рук1араб х1ал – дуда ц1акъ وَأَذْبَرُهُمْ وَدُفِعُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ٥٦
зах1матаб х1ал бихылаан. Гъезул
рух1ал рахъулел рук1ана малаикзабаца
жидер гъурмалги, мугъалги къабулаго ва гъездаги абулеб бук1ана
«Нужеца ч1аме боркъараб жужах1альул г1азаб» – абун.

51. Гъаб г1азаб буго нужеे нужер ذَلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ لِيَسْ بِظَلَالِ الْعِيَادِ ٥٧
куфруялье ва г1асильаби гъариялье
буgeb жазаъ. Х1акъльунго Аллагъ
циониги чиясе зулму гъабулевльун
гъеч1о. Нужеे гъабулеб жоги зулму гъеч1о, нуж жиндие
мустах1икъльарааб г1азаб буго.

52. Гъал нужеде данде ругел كَذَابٌ إِلَى فِرْعَوْنَ وَاللَّيْلَيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ
канурзабазул хъвалиди ва г1амал كَفَرُوا بِإِيمَانِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ
пирг1авнил къавмальул ва гъезда يَدُوُّبُهُمْ إِنَّ اللَّهَ فَوْزٌ شَدِيدٌ الْعِقَابِ ٥٨
цере рук1аразулги г1амал буго. Гъел
къавмаз гъереси гъаруна Аллагъасул
аятал ва аварагзаби عَنْهُمُ السَّلَامُ. Цинги т1адег1анав Аллагъас
гъезие г1азабги гъабуна, гъел гъалаг гъаруна жидерго г1асильи
ва мунағы сабабльун. Х1акъльунго Аллагъ ц1акъ къуват бугев
вуго. Жинда г1асильараазе гучаб г1акъуба гъабулевги вуго.

53. Гъел цересел умматазе гъабураб ذَلِكَ إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ مُعَذِّبًا لِعَمَّةَ
г1азаб ва гъалаг гъари Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ أَعْمَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّىٰ يُعَذِّبُهُمْ مَا بِأَنفُسِهِمْ
вук1иналье г1оло буго жинца умматалье وَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلَيْهِمْ ٥٩
къураб ниг1мат т1аса босуларев, гъеб
умматаль к1удияб мунағы гъабун
гурони.

Аллагъас жиндир ниг1матал балагъльунги сверизаруларо гъеб къавмаль Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъейльун бугеб к1удияб ниг1мат куфрульун сверизабун гурони. Маккаяльул къурайшаз жидеे бугеб бечельиги, божильиги, сахълиги харж гъабун Мух1аммад аварагасде

инкар ккуна, мұмминзабазе къварильтығи гъабун, битлараб диналдаса ғ1адамал нахъч1ана. Ва гъезда Бадруялда ғ1акъубаги ғ1азабги решт1ана. Х1акъльунго Аллагъ жинда кинабго жорагу1ев ва кинабго жо лъалев вуго.

54. Пирг1авнил ва гъесдаги цере
 рук1арал умматазул капурал ғ1адамазда
 рельльун буго гъал капурзабазул
 нух ва ғ1амал: жидеца Аллагъасул
 авараг гъереси гъавурал ва
 гъесие курал муг1жизаталги гъереси
 гъарурал. Дица гъел къавмал гъалаг
 гъаруна жидер мунағыал сабабльун.

Цоял т1упан т1ун гъанкъизаруна, цоял ракъаль къулч1ана, цоязда ганч1азул ң1ад базабуна, ңогидазда зодиса пири ва ң1а реч1ч1ана. Пирг1авнил къавмги дица ральдаль гъанкъизабуна. Гъел киналго жидеда ғ1азаб шварал умматал рук1ана жидеца зулму гъабулел. Куфру-ширкальул, ғ1асильи-пасикъльияльул ағылу.

55. Х1акъльунго Аллагъас ракъалда
 т1ад рижарал, гъенир хъвадулел,
 бишунго квешал х1айванал руго
 жидеца Аллагъасда جَاهَلُهُمْ инкар курал
 ғ1адамал. Гъел руго жидеца иман лъоларел, куфруялда жанир т1ерхъарал ғ1адамал.

56. Гъаб аят решт1инабуна бану
 Къурайзат абулеб ягъудиязул
 къавмальуль, жидеца Аллагъасул
 свалат салам лъеяв аварагасе къот1и
 гъабун бук1арал бусурбабазде данде рагъиларо абуң, цинги
 жидеца гъеб къот1и хвезабурал.
 мушриказе квербакъи гъабиларо абуң дуе къот1и гъабун рук1арал,
 цинги жидеца гъеб къот1и хвезабулел ва ңогиги къот1аби
 хвезабулел, гъеб къабих1аб ғ1амал гъабизе Аллагъасдаса جَاهَلُهُمْ
 жалги х1инкъуларел.

Гъал бану къурайзат абулел ягъудияз Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе гъабураб къот1иги хвезабун Бадруялда рагъ бугеб мехаль Маккаяльул мушриказе ярагъалдальун күмек гъабуна. Жидеда гъеб иш бадиб1вай гъабун к1ал гъикъидалго, жал гъалат1льун ругин, жидеда к1очон танин абуң гъедарана ва ң1идасан къот1и гъабуна.

كَذَلِكَ أَبَابُ إِلَيْ فِرْعَوْنَ وَاللَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 كَذَلِكَ بُوَيَّا يَتَ رَبِّهِمْ فَأَهَلَّ كَنْهُمْ بِذُوْهِمْ
 وَأَغْرَقْنَا إِلَيْ فِرْعَوْنَ وَكُلُّ كَافُورٍ
 ظَلَمِيْمِيْنَ

إِنَّ شَرَّ الْدُّوَّابِ عِنْدَ اللَّهِ الْأَكْبَرِ كُفَّرُوا
 فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ شَرْكَةً يَنْفُضُونَ
 عَاهَدْهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقَوْنَ

Цинги хандакъазул гъазават бугеб мехаль гъаб къот1иги хвезабуна, жалги капурзабигун цадахъ лъугъана.

**57. Рагъ гъабулаго гъел къот1и
хвезабуле г1адамазда дур кверщел
батани, Mух1аммад ﷺ, дуца
гъезда гучаб къаби щвезабе ва гъезие
къуватаб г1азабги гъабе, гъезда хадур ругел x1инкъулеб x1алалъ.
Ва гъединааб x1алихъатаб жо гъабизе жидеда рак1алдаго кколареб
x1алалъ. Гъел хиянатчаг1азда щвараб къо гъезие ваг1зальун
бук1ина ва гъединааб жо гъабизе x1инкъила.**

فَإِمَّا تَشْفَعُنَّهُمْ فِي الْحُرْبِ فَلَا يُرْدَدُهُمْ مِنْ حَلَافَتِهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ ﴿٥٧﴾

**58. Дургун къот1иялда бугеб цо
къавмаль хиянат гъабиялда мун
x1инкъараф мехаль, дуца гъезулгун
къот1и биххе, Mух1аммад ﷺ
загыирго, гъезда лъязабун дуца къот1и биххарабльи ва мун
гъездехун рагъ гъабизе x1адурун вук1инги. Гъездаги дудаги
гъоркъоб къот1и бугебг1ан мехаль дуца къот1и хвезабуге.
X1акъльунго Аллагъасе рокъуларо жидеца къот1и хвезабуле
г1адамал. Жидер аманат гъеч1ел, жидеца раг1иги кколарел.**

وَإِمَّا نَخَافَ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَأَيْمَدُ إِلَيْهِمْ
عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُنَاهِنِ ﴿٥٨﴾

**59. Бадруялда рагъдаса нахърussун арал
мушриказда рак1алде ккоге абе жал
Аллагъасухъа جل جلاله рорч1ана абуn. Гъел
дир ихтияралда гъоркъ руго ва дида
кодор руго. Гъез дун г1ажиз гъавуларо дие бокъараб жо гъабизе.
Гъель гурезги ва кинабго махлукъаталь г1ажиз гъавуларо Аллагъ
жиндие бокъараб жо гъабизе. Жиндир г1ажал ва къадар щвараб мехаль
т1убазабула Аллагъас جل جلاله жиндир x1укму.**

وَأَعْدُوا لَهُمْ مَا أَسْطَعْتُهُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ
رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ
وَعَدُوُّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمْ
الَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُفْعُلُوا إِنْ شَيْءًا فِي سَيِّلٍ
الَّهُ يُوفِّقُ إِلَيْكُمْ وَآمِنٌ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٥٩﴾

**60. Түшманасда данде рагъ гъабизе
нужеца x1алк1вараб x1алалъ
x1адурлъи гъабе: ярагъ буқ1а,
г1адамал рук1а, рет1ел-квен
буқ1а ва цогидаб жинда x1ажалъи
кколебшинааб жо x1адур гъабе.
Рагъе г1олохъаби куцай: загыираб
къуваталъул рахъалъан ва рух1ияб
къуваталъул рахъалъанги. Гъединго рагъда рачунел чуялги
x1адур гъаре: жал куцун, хъихъун, кыли-т1енк x1адурун.
Г1алимзабаца абуна: Гъаб масъала гъаб бак1алда рехсеялье сабаб буго**

Бадруялда рагъулеб мехаль бусурбабазул х1адурлти бук1унгут1и. Бусурбаби кант1изарулен руго х1адурльги гъеч1ого, бук1ине кколеб къадар ярагъги, къуватги, г1адамалги гъеч1ого бергъенлти щвей кидалго бук1унаребльялда. **Гъединааб х1адурльги гъабун нужеца Аллагъасул** جَلَّ جَلَّ ва нужер тущман х1инкъизавизе: загъирал тущбаби капурзаби х1инкъизаризе. **Ва** гъел гурел цогидал тущбабиги **х1инкъизаризе:** мунапикъзаби х1инкъизаризе, нужеда гъоркъор ругел бальгоял тущбаби. **Гъел тущбаби руго нужеда жал лъаларел, ва амма Аллагъасда** جَلَّ جَلَّ лъала мунапикъзаби ва гъезул рек1ель ругел хиянатал къасдалги. **Аллагъасул** جَلَّ جَلَّ дин т1адег1ан гъабизе г1оло гъязават гъабизе нужеца къураб напакъа буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ нужеек гъелда данде т1убараб жазаъ гъабулеб ва щибго жо нукъсан гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَّ зулмуги гъабуларо. Гъельул г1аксалда г1емерго ц1ик1изабун ажру-кири гъабула.

Мух1аммад Г1али Сабунияс абуна: Т1адег1анав Аллагъас нильеда амру гъабулеб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ тущбабигун рагъизе къуват х1адуре абун. Гъаб раг1ияль щвей гъабула гъеб къуваталъул киналго рахъазда: рух1ияб (динияб) къуваталда ва загъираб къуваталдаги. Загъираб къуват бук1ине ккани чара гъеч1еб жо буго бусурбабазул ярагъ бук1ин жидецаго гъабураб, ярагъ гъабулел заводал рук1ин, гъеб яргъие къвариг1унебщинааб алат ва сурсат (боеприпасы) гъабулел заводал рук1инги.

Бусурбабазул тущбабазда лъала нильер цониги ярагъ гъеч1ебльи жидехъан бичун босараб гурони. Гъеб ярагъги нильее бичула заман лъугъараб, басралъараб. Гъеб ярагъ нильее бичингун цадахъ жидеца х1адурун бук1уна гъелде данdle ч1олеб ва гъелдасан г1емерго лъик1аб ярагъ. Гъез нильее ярагъги бичула бусурбаби цоцаде рагъизе ва гъезул къуват заг1ип гъабизе.

Капурзабазул гъеб мурад бусурбабаца т1убазеги гъабула: Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ва жидер тущман капурчиги живго тун, цоцазде данде рагъула ва цояс цоялги ч1вала. Бусурбабаца жидеда данде буссинабулебльи лъялеб бугони капурзабаца гъезие цох1о патронги бичун къоларо. Гъаб ярагъ бичун босиялда жаниб цогиги к1удияб зарал буто. Бусурбабаца жидер бечельи къолеб буто капурзабазе, гъезул къват1иб рехизе ва биххизе (utiлизация) мех щвараб ярагъальухъ.

Ракъалда т1ад исламияб дин бук1ине ккани бусурбаби хъвадизе кcola исламияб диналъул аслу Къуръаналь ва х1адисаль мальухъин. Гъел хъвадизе кcola кинабго г1аламалъул рах1матлъун ва муг1алимлъун вугев, Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг хъвадараб нухдасан,

гъесда хадур рук1арал жидеда Аллагы разильяял асх1абзаби хъвадарааб нухдасанги. Гъедин хъвадарааб мехаль т1адег1анав Аллагъас нильль капурзабазул лагъзалъун рук1иналдасан хвасар гъарула ва къадру бугеб, нильль гъел капурзабаца к1одо гъарулен, гъел нильедасан х1инкъулен ч1агольи къола.

Бусурбазе х1акъирлыги г1одорег1анлыги г1ела цо хъят ч1валеб г1адаб ракъалда т1ад г1уц1араб жугъут1азул пачалихъаль Палестинаяльтул бусурбаби жидеего бокъя-бокъарааб х1алалъ х1акъир гъарулен рук1ин ва гъел жугъут1азде данде рахъине исламиял пачалихъаль х1инкъулен рук1ин. Жегиги бусурбазе х1акъирлы г1ела Америкаяль бокъарааб къояль бокъарааб бак1алда т1аде бомбазазул ва ракетазул ц1ад базабулен букин ва гъеб жидеца гъабулен иш бит1араб буго абиже исламиял пачалихъазул бут1рулги т1амулен рук1ин. Киналниги рагъалги бусурбазазул ракъазда т1ад руго, киналго квшешал г1адамалги бусурбаби руго ва гъел бусурзабазде рагъ гъабуленги, гъел квшешалъун гъаруленги капурзабазул гъабильун ругел, щайт1абазул гъудулзабильунги ругел бусурзабазда гъоркъосан рахъарал муналиктъаби руго.

Цох1ого Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъарана абун, какал ран магъдина ц1алана абун, Аллагъас جَلَّ جَلَّ бусурбазе бергъенлти къоларо, х1атта Аллагъасул جَلَّ جَلَّ щим бахъин решт1уна гъел г1адамазде. Бусурбаби туцманасдасан бергъине ккани, гъабизе кколеб сабаб Аллагъас جَلَّ جَلَّ нильеда малъун буго ва гъеб сабаб гъабун гурони исламияб дин ракъалда т1ад букин. Аллагъас جَلَّ جَلَّ нильеда амру гъабураб сабабги гъабун цинги Аллагъасда جَلَّ جَلَّ таваккалги т1амун, гъесдасан квербакъиги т1алаб гъабун хъвадарааб мехаль, Аллагъас квербакъиялде хъул лъзезе бегъула ва божизеги бегъула.

Бет1ергъан Аллагъасул х1икматалдалъун халкъальтул маслах1атал хурхинарун руго сабабазда. Букинне кколеб сабаб гъеч1ого цо жо лътгъин Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1алк1ольиялда бугеб жо буго ва гъелда г1адат билътараб гуреб жоян абула: карамат, муг1жизат абула. Масала, цо чи вакъун вугони, цинги гъев чи г1одовги ч1ун дун вакъун вуго абун жив г1одунилан гъев г1орц1уларо. Цо чи жив квачан вугони ва квачан вугилан зигардуниллан хинлъуларо. Гъав к1иявго чияс т1адеги рахъун Аллагъас جَلَّ جَلَّ бихъизабураб нухда ризкъи т1алаб гъабуни, гъазие ризкъиги Ѣшола, ц1ул-ц1а, рет1ел т1алаб гъабуни, гъебги Ѣшола. Гъанжеги гъев к1иявго чи я г1орц1уларо, яги хинлъуларо жидеца гъеб ризкъи кванан гурони ва ц1аги бакун гъелда аск1ов г1одов ч1ун гурони.

Аллагъас лагъздерил гүзүрү къабул гъабула ахираталда жинда цере заг1ипаллъун, пакъираллъун, г1одорег1аналлъун рахъун ч1езе гъарураб къояль. Аллагъ жиндир лагъздериди ц1акъ гурх1улев, тъезие лъик1льи бокъулевги вуго. Ва амма щиго г1амал гъабич1ев чиясул гүзүрү щиб буқ1инеб? Къижун вугев ворч1изе мех щун буго, ворч1ун вугев кант1изе мех щун буго, кант1арав х1алт1изеги мех щун буго. Аллагъасдаса ж1екъллъ х1инкъя, я Аллагъасул лагъзал ва гьев разильи т1алаб гъабун хъваде!

61. Нужер тушбабаца рекъел гъабиялда *وَإِنْ جَعَلُوا لِلشَّاءِ فَأَجْعَلَهُ لَهَا وَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦١
ва рагъ гъоркъоб къот1изабиялда къасд
гъабуни, дуца гъеб маслих1ат босизе
къасд гъабе, гъелда жаниб бусрабазе
х1инкъи ва хиянат гъеч1ебльи лъараб мехаль. Дуца таваккалги
т1аме Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ, **х1акъльунго гъев Аллагъ** بَعْدَهُ **вугельуль**
нужеца бицунеб жо раг1улев ва нужеца гъабулеb жоги лъалев.

62. Гъеб рекъел-маслих1ат وَإِنْ بُرِيدُوا نَأْنِي بِحَدَّ عُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَتَكَ بِصَرْهُ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ٦٢
гъабиялдалъун тушбабазе бокъун
бугони дуе хиянат гъабизе, х1акъльунго
гъеб хиянаталдаса мун ц1унизе дуе
Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **г1езе вуго.** **Х1акъльунго гъев Аллагъ** بَعْدَهُ **вуго**
жинца дуе квербакъи гъабурав: малаикзаби решт1инарун ва дуда
мут1иг1ал мутьминзабаздалъунги, Мадинаяльул ансараздалъун.

63. Гъев Аллагъ وَأَلَفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْلَا نَفَقَتْ مَا فِي الْأَرْضِ **вуго жинца**
мутьминзабазул рак1ал цоцаде рекъезе جَمِيعًا مَا فَتَّ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ
гъабурав. اللَّهُ أَلَفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٦٣
Цоцадзе тушмандылдада ва рагъазда
рук1арал бат1и-бат1иял кыйбил-тухумалъул
ва къавмазул мутьминзаби цоцазе вацаллъун лъугъана.
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе ругел муг1жизатаздаса цо
муг1жизат буго гъаб.

Къурт1убияс абуна: гъел г1арабиязул цояс цогидасда цо хъят къабунин
 абуn гъел цояз цоял ч1ван рагъулел рук1ана ва ц1акъ гучаб жагъилияб
 ах1макъльиялда рук1ана. Т1адег1анав Аллагъас гъезда гъоркъоб рекъел
 гъабуна иманалдалъун, гъезул тушманды рокыльун сверизабуна,
 гъезул цоцадаса рик1к1алтыги г1агарлъиялде бусизабуна. Аллагъасул
جَلَّ جَلَلُهُ дин сабабльун жидерго капурав вацги эменги ч1валелльун
 лъугъана»-абун.

Гъаб ракъалда т1ад бугеб кинабго бечельи дуца къуники, дуда

гъел рекъезаризе к1везе буқ1инч1о, Мух1аммад ﷺ. Кинниги Аллагъас ﷺ рекъезаруна гъезул рак1ал цоцазде. Аллагъас ﷺ вугельзул гъезул рак1азул бет1ергъан, жиндие бокъараб рахъалде гъел ц1азе к1олев. Х1акъыльунго Аллагъас ﷺ вуго жиндир гуч бергъарав хан ва г1адлу бит1арав х1аким.

Жинда Аллагъас разильяяв Мужагъидидаса бицана: гъес абуна Аллагъас ﷺ г1оло цоцазе вокъарав к1иго чи дандельяраб мехаль ва жидеца квер босун гъел цоцазе гъимараб мехаль, гъезул мунағыал гъун (гъарщун) г1одоре уна, гъури пулеб къояль гъвет1алъул ракъварал т1анхал гъун унеб г1адин»—абун.

Г1убадат абулев чияс гъесда абуна: «Гъеб иш ц1акъ бигъяаб жо буго гуриш» — абун. Мужагъидица абуна: «Дуца гъеб раг1и абуге Г1убадат! Дуца Аллагъасул калам ц1алич1иш: «Ракъалда т1ад бугебцинаб бечельи къуниги, дуда гъезул рак1ал рекъезаризе к1оларо» — абураб. Г1убадатица абулеб буго: «дида лъана гъев Мужагъид дидасан ц1ик1к1ун ва лъик1 пикъгу (шариг1ат) лъалев, жинда жо бич1ч1улов вук1ин»— абун.

64. Я гъав Бичасул авараг ﷺ!

Т1адег1анав Аллагъас ﷺ вуго дуеги ва
дуда нахърильъарап мұмъинзабазеги
жинца нужер тадбир гъабулевльун,
нужее цоги щивго чи х1ажат гъеч1о жинда божизе ва жиндаса
квербакъи т1алаб гъабизе.

Х1асанул Басрияс гъаб аятальул маг1на гъабуна: «Я Бичасул авараг ﷺ! Т1адег1анав Аллагъас ﷺ ва гъесда иман лъурал мұмъинзаби г1езе руго дуе» — абун.

65. Я гъав Бичасул авараг ﷺ!

Дуца мұмъинзабазул рак1 гъесизабе
капурзабазда рагъ гъабизе.

Х1акъыльунго Бичасул аварагас ﷺ гъезул рак1ал гъесизаруле рук1ана ва жинца абуна: «Нуж рахъя, я мұмъинзаби, зобал-ракъалг1ан г1ат1идаб алжан нужее щолеб гъазават гъабизе» — абун.

Цинги цо асх1аб цевег1ан къана, жинда Аллагъас разильяяв, жиндир хвалченалъул лъелги bekana, рухъиги т1ут1ун рана ва хъатинир рук1арал чамастакал кваназе къасд гъабуна. Цинги гъел чамастакал кодосан г1одоре реххун гъес абуна: «Гъал кванан лъугъинег1ан ч1аго

يَأَيُّهَا النَّٰفِعُ حَسْبُكَ اللَّٰهُ وَمَنْ أَتَبَعَكَ مِنَ

الْمُؤْمِنِينَ ٦٤

يَأَيُّهَا النَّٰفِعُ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ

الْفَقْتَ إِلَّا مَنْ يَكُنْ مِّنْكُمْ عَشْرُونَ صَدِيرُونَ

يَعْلُوْا مَا تَثِينُ ۚ وَإِنْ يَكُنْ مِّنْكُمْ مَّا نَهَمَ

يَعْلُوْا الْقَارِنُ ۖ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآتِهِمْ

قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ٦٥

хутлани гъеб гүумруги халатаб буго» – абуң. Цинги жив түшбабазда гъоркьове к1анц1ун вагъизе жувана ва гъеб бак1алда шагыидльана.

Нужер Аллагъасда иман лъун рагъда сабру гъабулов къого чи вугони, гъел бергъине руго к1инусго түшманасда т1ад. Нужер нусгояв вугони азарго капурчиясдасаги бергъине руго. Гъеб къавм бугельъул жидеда щибго жо бич1ч1улареб ах1макъаб къавм. Нуж ругельъул Аллагъасда иман лъун, исламияб дин ракъалда буқ1иналье г1оло рагъулел мужагъидал.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «Т1адег1анав Аллагъас мұмминзабазда гурх1ун гъаб аятальул х1укму насхо гъабуна ва к1иго чиясде данде цо чи вагъи паризаяб гъабуна. Ва амма гъаб аяталда жаниб бугеб роххел бицин: «Цо мұмминчи анц1го капурчиясдаса бергъине вugo» абураб, гъаб роххел нахъе хут1араб буго ва чанги гъазават буго мұмминзабазул дагъал аскараз капурзабазул рик1к1ен г1емерал боял къезарураб.

66. Гъанже Аллагъас нужее
бигъальи гъабулов буго ва гъесда
льана нужеда гъоркъор цо-ци заг1ипал
г1адамал рук1ин: иман заг1ипал,
черх заг1ипал. Нужедаса нусго чи
вугони Аллагъасе г1олон вагъулев
ва гъениб щолеб къварильялде

сабру гъабулов, гъел бергъине руго к1инусго чиясдаса.

Нужедаса азарго сабру бугев мужагъид вугони, гъел к1иазарго капурчиясдаса бергъине руго, Аллагъасул изнуялдалъун ва күмекалдалъун. Х1акъульунго Аллагъ вагъо жидеца сабру гъабулел г1адамалгун цадахъ гъезие квербакъуловльун, гъел ц1унуловльун. Живун цадахъ Аллагъ вугев чи вugo жив бергъунев.

67. Цониги аварагасда рекъараб гъеч1о
жинца асиrzаби кквезе цинги гъел
нахъе къун фидаь (выкуп) босизе, жинца
рагъги г1емер гъабун, капурзабиги
х1инкъизарун, ракъалда т1ад дин
бак1льизабизег1ан ва капурзаби данде рагъизе к1оларедухъ
ч1иван, лъукъун г1одор ккезаризег1ан. Нужее дунялалъул
дагъабго маг1ишат бокъун буго гъеб фидаь босун. Т1адег1анав
Аллагъасе бокъун буго нужее лъик1аб ахират буқ1ине:

أَفَنَخَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِي كُمْ
ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَا يَهْدِي صَابِرًا يُعَلِّمُوا
مَا تَتَّيَّنَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَفَيْغَلِيُوا
الَّفَّيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ٦٦

مَا كَانَ لِرَجُلٍ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّىٰ

يُشْخَنَ فِي الْأَرْضِ ثُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا
وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٦٦

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ дин гуч гъабун, гъесул түщбаби ч1ван нуж хъвадизе, цинги нуже ахираталда абадияб алжан буқ1ине.

Жиндир гуч бергъарав вugo Аллагъ جَلَّ جَلَّ **ва жинца лагъздерие гъаруле** тадбиразуль х1икмат бугев, гъезие маслах1ат бугеб жо гъабуле вugo.

Гъаб цебе араб аят реңт1ина比亚лье сабаб бицун жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас абуна: Аллагъасул جَلَّ جَلَّ بادруялда капурзаби х1инкызыарун лътизиридал, гъезул лъабкъоялда анц1гояв ч1вадал ва гъедиг1анго асирги гъаридал, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас асх1абзабазда мушиавара гъабуна гъел асирзабазе щиб гъабундай лъик1 абуn.

Жинда Аллагъ разильяяв Абубакарица абуна: «Я Бичасул расул! Гъал руго нильер г1агарал чаг1и, нильер ваң1алзаби. Дида лъик1 бихъула гъазухъан тидят (выкуп) босизе ва гъел нахъе риччазе. Гъездаса босараб жо нильее капурзабазде дандерагъизе къуват ى1ик1к1ина биле буқ1ина. Гъалги Аллагъасул جَلَّ جَلَّ иманалда т1орит1ани нильее квербакъулеллъун руқ1ина» – абуn.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуда щиб жо лъик1абльун бихъулеb, я Хам1абил вас» – абуn. Дица абуна: «Валлагы, дида гъаб Абубакарил г1акълу лъик1абльун бихъуларо. Дида лъик1 бихъула дица дир г1агарав чиясул бет1ер къот1изе, Г1али асх1абасеги изну къезе Г1укъайлil бет1ер къот1изе (жиндир ваң1ал), Х1амзатиеги изну къезе жиндир ваң1асул бет1ер къот1изе, (жинда Аллагъ разильяяв Г1аббас вugo гъев). Т1адег1анав Аллагъасда лъазе нильер рак1азуль гъеч1ебли мушриказдехун рокъа-хинъи ва гурх1ел. Гъал г1адамал руго капурзабазул бут1рул ва гъезул ханзаби» – абуn.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе дир г1акълу бокъич1о, Абубакарил г1акълу бокъана ва асирзабазухъа фидят босана. Метерисеб къояль дун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе индал дида гъевги, жинда Аллагъ разильяяв Абубакарги к1иявго г1одулел ратана. Нуж г1одизе гъабураб жо щиб абуn дица гъикъидал Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «дун г1одулев вugo дир асх1абзабазда Бадрояльул асирзаби хвасар гъари лъик1 бихъун гъеб г1акълу босиялда. Х1акъльунго дида г1азаб бихъана нужеде реңт1ине хин буқ1араб гъаб гъвет1алласанги нужеде г1агарда щун.»- абуn. (Х1адис дагъабго къокъ гъабун хъвана). Х1адис имам Ах1мадица бицана.

68. Жиб ццебе ккараб Бет1ергъан

Аллагъасул х1укму буқ1инч1еб ани:

(ижтигъад гъабун хат1алъарасе г1азаб

لَوْلَا كَتَبْ مِنْ أَنَّ اللَّهَ سَبَقَ أَمْسَكَ فِيمَا آخَذَ فَرْ

عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦﴾

гъабун гут1и). Ижтигъад абула жинда x1ал к1вараб x1алалъ ях1 бахъун шарг1алда рекъараб x1укму гъабиялда. Гъаб нужеца босараб фидаь сабабльун нужеда к1удияб г1азаб щвезе буқ1ана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас ва асх1абзабаца мушавара гъабун, ижтигъад гъабун, пидят босун лъик1 абуна x1укму гъабун хадуб решт1изе гъбурааб бугельул гъаб аят, гъезие г1акъуба гъбуларо ва мунағъльунги хъваларо жидеца пидят боси.

**69. Нужеца x1алалаб, бац1адабльун
кванай, я гъал гъазават гъабулел
г1адамал, рагъдаса нужее щвараб
гъанимат.**

Гъеб нужер x1алт1ухъ щвараб муҳ буго ва нужер x1алт1иги бишунго бац1адаб ва x1алалаб буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас абуна: «*Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ dие ризкъи гъабун буго дир хечальул rag1адалда гъоркъ»*-абун. X1адис имам Ах1мадица бицана.

**Нуж Аллагъасдаса x1инкъя гъесул амру-нагъюялда хилипльизе.
Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго мутьминзабазда ц1акъ турх1улев,
тавбо гъабуразул тавбо къабул гъабун гъезул мунағъял чурулев.**

**70. Я гъав Бичасул авараг! Нужеда
кодор ругел асиrzабазда абе: Аллагъасse
лъалеб лъик1льни нужер рак1азуль
батани, нуж иман лъеяльуль рит1ухъал
ратани ва нужер иман лъуна абураб
rag1и бит1араб батани, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
нужее къезе буго нужехъян босараб
фидаалдаса лъик1аб ва г1емераб боц1и. Нужер мунағъялги
чуризе руго щере гъарун арал г1асильбазул. Х1акъльунго
Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жив турх1улев ва жинца мунағъял чурулев вуго.**

Байзавияс абуна: гъаб аят решт1инабуна жинда Аллагъ разильяяв Г1аббасил x1акъальуль, Бадруялда асиrzабазда гъоркъов вук1арав. Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас Г1аббасида абуна дуца фидаь къе дуда цебесан ва дур вацасул васалазда цебесангি: Г1укъайл ва Навпалида цебеса. Гъеб фидаь къун хадуб Г1аббасица абуна: «Я дир вацасул вас! Гъанже дуца дун танаха г1умрояль Къурайшиядаса нечолевльун»-абун (ай дир кинабго маг1ишат ана дуца, дунги мискин гъавуна).

فَكُلُّا مِمَّا عِنْدُكُمْ تَرَكَ طَيْبًا وَتَقُولُوا إِنَّ اللَّهَ عَزَّ ذِيَّةَ الْعَزَّةِ

إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ قُلْ لَمَنْ فِي أَيْدِيهِ كُنْ مَّا
الْأَسْرَى إِنْ يَعْلَمُ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرٌ

يُؤْتُكُمْ خَيْرٌ أَمَّا أَخْذَ مِنْكُمْ وَيَعْفُرُ كُلُّكُمْ

وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «кибе араб дур месед, мун къват1ив вахъунеб мехаль дуца Умулпазлихъ къураб. Дуца гъелдаги абуна: «Дида лъаларо гъаб сапараль щиб дир кколебали. Дун т1ад вуссинч1они гъеб месед дуеги дир хъизамалъеги буго»-абун. Г1аббасица абуна: «гъеб хабар кин дуда лъараб»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «дида гъеб дир Бет1ергъян Аллагъас бицана»-абун.

Цинги Г1аббасица абуна: «Дуца бицараб жо бит1арааб буго абуун нуг1льи гъабула дица, цо Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ гурев цоги Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ гъеч1ин ва мун гъесул расул вугин абунги нуг1льи гъабула. Валлагъи, шивниги чи вук1инч1о гъаб хабар лъалев, дица гъеб меседги Умулпазлихъ бец1аб сардиль къун бук1ана»-абун. Хадуб жинда Аллагъ разильяяв Г1аббасица абулаан: Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ дие къуна дихъан аралдаса г1емерго лъик1аб жо: Дихъе зам-замалъул ихтияр къуна, гъеб дие хирияб буго кинабго маккайльул бечельиялдаса. Дир хъулги буго Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ дир мунағъял чурила»-абун.

Жинда Аллагъ разильяяв Анас ибну Маликидасан бицараб халатаб х1адисалда жаниб буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе Бах1рейналъул г1арац месед бач1арааб меҳъаль, жинда Аллагъ разильяяв Г1аббасида аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна гъенисан дуе бокъарағ1ан къадар босе абуун. Цинги Г1аббасица гъеб г1арац-меседалдаса жинда т1аде рет1ун бук1арааб цо рет1ел ц1езабуна ва гъеб эхеде борхизе к1оларого хут1ана. Гъес Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда: абуна цоясда амро гъабе гъаб эхеде борхун дир мугъалда лъеян абуун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «гъабиларо»-абун. Г1аббасица абуна: «Гъедин батани дуца лъе гъаб дир мугъалда т1ад»-абун. цингиги аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «лъеларо»-абун. Г1аббасица рат1лиль бук1арааб г1арац-меседалдаса дагъаб къадар г1одобе бана ва жинда борхизе к1варараб жоги мугъалда лъун масжидалдаса къват1иве лъугъана. Гъев цевесса т1ерхъинег1ан хадув валагъун, гъесул боц1уда бугеб хъулалда г1ажаиблъун аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вук1ана.

Цакъ берцинал къисаби г1емер руго къуръаналда жанир хириял асх1абзабазул бицарап. Гъениб щибго жо бахчун гъеч1о ва балъго тун гъеч1о. Г1агарав чиги, г1агарлъи гъеч1ев чиги цох1о даражаялда руго Аллагъасул عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ шарг1алда. Гъав Г1аббас жинда Аллагъ разильяяв Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул инсул вац вуго Къурайшияз нечезавун Бадроялда вагъизе вач1ун вук1арав, жив асирлъун кклалдего иман лъунги вук1арав.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул г1адло бит1арааб бук1иналье

г1аламатги буго иман лъун бук1ин лъаниги гьев Г1аббасидаса фидаъ боси: нилььеда данде вагъулев тушманас нильъехъ асирльун ккун хадуб иман лъуни гьев чи ч1вазе бегъуларо, амма лагъльун хут1ула ва гъаниматалъул боц1игун цадахъ мужагъидазе къола. Гъав Г1аббасил вас вуто гъаб Къуръаналъул тафсиралда ва таржамаялда жанив г1емер рехсолев Ибнуг1аббас: Къуръаналье бишун цебе жинца тафсир гъабурав, аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндие г1елму кье абуn дуг1а гъабун умматалъул г1елмудул ральяд абуn жинда ц1ар бугев.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъазул баракат ва шапаг1ат нильееги щвезабеги. Амин.

71. Гъал асиrzабазда гъоркъор дуе хиянат гъабизе бокъарал г1адамал ругони Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца иман лъуна абуn гъереси бицун: гъел

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ хиянат гъабурал руго гъалдасанги цере. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дур кверщел батизабуна гъезда ва гъел дур асиrалъун ккезе гъаруна. Гъанже хадубги гъез хиянат гъабуни Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезул хиянат хvezабила. **X1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ вуто жинда кинабго жо лъалев г1алим ва жиндир г1адло бит1арап x1аким.**

72. X1акъльунго жидеца Аллагъасда ва аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъурал г1адамал, гъеб иман лъяльуль жал рит1ухъал, жидеца Аллагъасул ва аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амруги т1убалел. Жидер ват1ан тун Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло гъижраги гъабурал. Цинги жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло жигъадги гъабурал гъезул чурхуздалъун ва маг1ишаталда1ун. Гъал сипатал руго мугъажиразул сипатал.

Жидеца гъал мугъажирал жанир раcharал, гъезие жидер ват1аналда решт1ине ва г1умру гъабизе рес рекъезабурал, цинги жидеца аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кверги бакъарал. Гъал сипатал руго ансаразул сипатал. Гъаб к1ябго къокъа буго цо-цазул ирс босу1ел вализаби ва гъудулзаби. Жидер диналда божильи бугел г1адамалги руго. Цо-цазе квер бакъулел ва цо-цазе жидеца вац1ти гъабулел руго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас мугъажираздаги ансараздаги гъоркъоб

وَإِنْ يُرِدُوا لِحِينَ أَنْتَكَ فَقَدْ حَاقُوا مِنَ اللَّهِ مِنْ
فَبَلْ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِ حِكْمَةٌ

٦١

إِنَّ الَّذِينَ إِذَا آمَنُوا وَهَا جَرُوا وَجَهَدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ
أَوْفَوْا رَسَّارُوا فَلَوْلَيْكَ بَعَصُّهُمْ أَفَلَيْهِمْ بَعْضٌ
وَالَّذِينَ إِذَا آمَنُوا لَمْ يَهُمْ كَارِهِرُوا مَا لَكُمْ فَنَلَيْتُهُمْ
مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَا جَرُوا وَإِنْ أَسْتَصْرُوهُمْ
فِي الْأَرْضِ فَقَلِيلُكُمُ الْتَّصْرُرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيقَاتٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَمَّا يَعْمَلُونَ

بَصِيرٌ

٦٢

вацлъи гъабизабун бук1ана.

Жидеца иман лъурал, амма жидеца гъижра гъабун гъеч1ел важдиги Маккайлда ругел, гъал г1адамаздаги нужедаги гъоркъоб гъудулъи **ва ирс гъеч1о гъел гъижра гъабун Мадинаилда рак1изег1ан.** Гъел купруялъул ракъалда ч1ун ругелъул гъезулги нужерги т1обараб гъудулъи ва рокъа-хинлъи бук1унаро. Нужедаги гъездаги гъоркъоб нух гъеч1елъул.

Амма гъижра гъабизе бокъун ругел, киниги заг1ипал рук1ун гъижра гъабич1ого хут1арал мұмминзабазул х1укму цоги аяталда бицана: гъезие мунағы-хат1а гъеч1о ва гъезда г1айбги ч1валаро.

Ибнукасирица жидеца иман лъурал амма жидеца гъижра гъабич1ел-абураб раг1иялъул тафсир гъабулаго абуна: гъел руго жидеца иман лъурал, амма жидерго ват1аналда, жидерго росабаль ч1арал г1адамал. Гъезие гъаниматалдаса бут1а гъеч1о, мұмминзабазул гъудулъи-вацлъиги гъеч1о, гъел гъижра гъабун Мадинаилда рак1изег1ан абун.

Гъал иман лъурал г1адамаз нужедаса квербакъи т1алаб гъабуни жидер дин к1одо гъабизе, нужеда т1адаб буго гъезие қумек гъабизе. Гъел нужер динальул вацал ругельул. **Ва амма** нужергун рагъ гъабич1ого буқ1ине къот1и бүгел г1адамазда дандрахъун квербакъи гъабиларо дол мұмминзабазе. Къот1уе хилаплъи гъабиларо гъел капурзабаз къот1и хвезабун гъеч1ебг1ан мехаль. **Х1акъльунго Аллагъ жинда бихъулев вуго** нужеда гъабулеб жояльул загъирги, бат1инги. Гъаб аяталда рехсараб ирс боси исламалъул авалалда буқ1ана, хадуб ирсалъул х1укму бицун насхо гъабуна.

Ибнухат1ибица абуна: къот1и т1убазаби, божильи хвезабунгут1и, гъабураб дарам биххунгут1иги исламалъул бицун к1удияб асло буго. щибаб къот1иги, дарамги божильиги к1иго къокъялда гъоркъоб бугеб жо буго лъабабилевльун Аллагъги الله вугеб. Гъал къот1абазе хиянат гъабурав чи Аллагъасе الله хиянат гъабурав вуқ1уна: жиндири Халикъльун вугев ва жиндири амрюяльул Маликлъунги вугев.

Къуръаналда жанир цогиги г1емерал аятал руго гъаб къот1и ва божи т1убазе т1адаб буқ1инальул бицунел. Гъаб къот1и т1убазаби т1адаб буқ1ин киналго пачалихъазул, киналго миллатазул, щибаб кагътида хъван буқ1унеб бицунго к1вар ц1ик1араб къанун буго. Ва амма гъеб кагътидаго хут1ун буқ1уна ва къот1и т1убазаби ц1акъ надирааб буқ1уна. Щивав чияс к1алаль бицунеб жо гъесул рек1ель гъеч1еб буго ва бицараб жо кколев чиги гъеч1о. Киналнити къот1абиги х1ат1акъ мерхъун, х1ал бугес ханлъи гъабулеб заман буго гъаб.

Кинабго жо ч1унтизабизе, бух1изе, пасад гъабизе рес бугел г1адамал

льугъун руго х1акъаб жояльул бет1ергъабильун: гъез гъабураб жо нахъч1вазе к1олев чи гъеч1ельул. Ва амма мұмминзабазул валиги, квер бакъулевги, тадбир гъабулевги жиндир гуч бергъарав, къадро к1удияв, жив цогояв Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго. Киг1анго зулму-пасалты ракъалда т1ад ц1ик1к1аниги, ахир-къадги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндир амру т1убазабула ва зулму чаг1аздаса рец1ел босула.

73. Киналго капурал г1адамал цо-цазул вализаби руго.

Гъудулзаби руго, цо-цазе квер бакъулелги руго. Гъел капурзаби мұмминзабаца гъудулзабильун кквезе бегъуларо. **Гъаб**

цебехун рехсараб жо нужеңа гъабич1они: рагъуе х1адурлъи гъаби, ракъалда рагъул гуч бергъизабиги, мутъажиралги, ансаралги цо-цазул вализаби рук1ин. Квербакъи т1алаб гъабурал бусурбабазе квербакъи, къот1аби ва божилъи т1убазаби, капурзаби мұмминзабаца гъудулзабильун ккун гут1иги:

Ракъалда т1ад питна буқ1ине буго ва к1удияб пасальиги буқ1ине буго. нуж капурзабаца щущах риҳихизарула, нужер ракъалги гъез рахъула, нужеда гъоркъоб щибго аманатги хут1уларо.

74. Жидеңа иманги лъурал, гъижраги гъабурал, жидер чурхудздалъун ва боц1и-малалдашун Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло жигъядги гъабурал, жидеңа мугъажиразе ват1ан къурал ва гъел жанир рачарал, аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кверги бакъарал, гъал г1адамал руго х1акъикъиял мұмминзаби, жидер иманги камилал, их1санги т1убарал.

Их1сан абула Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разилти т1алаб гъабун, ц1акъго напс къезабун хъвадиялда. Гъезие Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рахъальян буго жидер мунағыл рахчи ва алжаназул сахаватал ниг1матал.

75. Авала гъижра гъабун хадуб жидеңа иманги лъурал ва гъижра гъабун

Мадинаялда рач1арал, цинги нужгун цадаҳ гъазаватги гъабурал: гъал

мұмминзабиги нужедаса руго ва нужерги гъезулги х1укму цого буго ажро-кириялъуль. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ шарғ1алда рекъон насабалъул рахъальян г1агарал мұмминзаби рекъарал

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِعِصْمَهُمْ أُولَئِنَاءِ يَعْضُّونَ

إِلَّا نَفَعَ لُؤْدُ تُكْنَى فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادًا

كَبِيرٌ

وَالَّذِينَ إِمَّا مُؤْمِنُوْهَا جَرُوا وَجَهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

وَالَّذِينَ إِمَّا أَوْنَصُرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُوْمِنُونَ

حَفَّالَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَبِيرٌ

75

وَالَّذِينَ إِمَّا مُؤْمِنُوْهَا بَعْدَ وَهَا جَرُوا وَجَهَدُوا فِي

مَعَكُرٍ فَأُولَئِكَ مَنْ كُوْفَلُوا إِلَّا الْأَرْحَامُ

بَعْضُهُمُ أَوْلَى بِعِصْمَهُمْ فِي كِتْبَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ

يُكْلِ شَيْءٌ عَلَيْمٌ

76

руго цо-цазул ирс босизе цогидал бусурбабаздаса. Х1акъльуниго Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ} жинда лъалев вуго кинабниги цебехун бук1арағи нахъехун бук1инесебги жо.

Аллагъяс^{جَلَّ جَلَّ} гъабураб кинабго х1укмуги жиндиль х1икмат бугеб, лъик1лти бугеб, маслах1ат бугеб буго.

Аллагъясул^{جَلَّ جَلَّ} тавфиксикъалдалъун суратул Анфалалъе тафсир ва таржама хъван т1убана.

Т1адег1анав Аллагъяс жив разильялъе сабабльун ккезабеги ва ц1аларазе мунпаг1ат бугеблъунги гъабеги.

9. Сурату Тавбат

Мадинаялда реңтүнабураб, жинди жсаниб нусиялда къоло ич1го аят бугеб.

Къуръаналъул бицүн ахиралда реңт1араб сурат бугин гъабан абуна цо г1алимас. Аллагъасул свалат лъеяв Мух1аммад авараг Табукальул гъазаваталдаса вуссараб заман буқ1ана гъеб, гъижрияб тарихалъул ич1абилеб сон. Гъеб буқ1ана ү1акъ зах1матаб гъазават: сапарги рик1к1адаб буқ1ана, бакъул бух1и ү1ик1к1араброол моя1ги буқ1ана. Пихъал рарицараб, рукъор ч1ун рах1ат босизе кколеб г1адаб заман буқ1ана. Т1адег1анав Аллагъасул гъеб гъазаваталдалъун мұмминзабазул иманалъул х1албихы гъабуна. Мунатикъзабиги рат1а гъаруна.

Гъаб сураталда жсанирги шарғ1иял ах1камал риңун руго үогидал Мадинаялъул суратазда риңарал г1адин. Аслияб х1алапъ к1иго х1укму баян гъабун буго: мушриказулгун ва китабиязулгун бусурбабаца кина буҳъен ва г1амал гъабулеб. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Румазулгун гъазават гъабиялда ах1араб мехаль асх1абзабазул ишиб х1ал буқ1араф.

Мушрикалгунрук1аралкъот1абириххиялье г1илабуго чанго нухаль гъез ягъудиялгун үадаҳъ рекъон аварагасда ﷺ ва асх1абзабазда рагъизе балъгоял х1укмаби гъари. Гъаб сураталъул авалалдасанго бай бихъун гъел мушриказда лъазабуна гъезулгун рук1арал къот1аби риҳхулел рук1ин, гъез гъансекеядаса ҳадуб каг1ба рукъалда х1аж гъабизе бегъун гут1иги, мушриказулги мұмминзабазулги қоңадехун кинағ1аги рокъа-хинлъи, гъудулъи буқ1ине бегъунгут1и. Бусурбабазе хиянатал гъарулел гъеч1они китабиял г1арабилялгун үадаҳъ рук1ине бегъиги бицана. Гъел китабияз къот1и хвездабун хиянат гъабураб мехаль гъезда рагъ базе ккеялъулги бицана. Гъезул рак1азда жсаниб бусурбабаздахун бугеб х1алхъублы ватушманлы загыр гъабуна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Румазулгун гъазават гъабизе къват1ире рахъинарулеб мехаль бусурбабазул буқ1араф х1ал баян гъабуна. Гъезул рокъор ч1езе бокъарал, гъазаваталда унелги заг1ип гъарун, гъел х1инкъулел ҳарбал риңунел мунатикъзабазул х1ал бицана, гъезул исламалъе ва бусурбабазе бугеб заралги баян гъабуна. Гъезул нитакъалъул бат1и-бат1иял къаг1идабирициана, мұмминзабазда гъел лъазе ва гъездаса ү1унизе. Хирияб Къуръаналь киналго гъезул

балъгольаби къват1ир ч1вазаруна ва муъминзабазе ѹибго ѹаклъи гъеч1ого гъел лъалеб х1алалъ баян гъаруна.

Цо-что асх1абзабаца гъаб сураталда ц1ар лъун бук1ана: «Жинца къват1ир ч1вазарулеб»-абун, «г1азабальул сурат»-абунги, гъалда жсаниб г1емераб бицун бугельул мунатикъазул сипатал ва гъезие бук1инесеб г1азаб.

Гъаб сураталъул авалалда «бисмиллагъ» хъвач1ого тиялье сабабчин гъеб буго абуна. (г1азабальул бицунеб сурат бук1ин). Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: дица Г1али асх1абасда гъикъана: суратул Барааталъул авалалда «Бисмиллагъ» ѹиб жсояльег1оло хъвач1еб абуn. Г1али асх1абас абуна: «Бисмиллагъ» буго аман ва божильи, гъаб сурат буго аман борхиялдалъун ва хвалченалдалъун реиш1инаабураб абуn. Гъабго раг1и абуна Супян ибну Г1уюйнатициаги.

Цо-что асх1абзабаца абуна гъаб суратги, гъалда цебе бугеб «суратул анфал»-ги цох1о сурат буго, «бисмиллагъги» гъельие г1оло хъвач1о абуn. Гъаб раг1и бит1араb бук1ине рекъараb раг1и буго – абуn.

Мунатикъазул цогиги х1илла макру буk1ана бусурбабазе заralалъе масжид бай ва гъелдехун г1адамал руссинаризе къасд гъаби. Гъаб х1илаги Аллагъяс ﷺ загъир гъабуна ва масжид Аллагъ ﷺ разильи т1алаб гъабун базе кколебльи баян гъабуна.

Гъединго сураталда жсаниб бицен гъабун буго муъминчиясул бицунго къиматаб сипат Аллагъасдаса ﷺ х1инкъи буk1ин, ч1ух1и-реци гъабизе ва жиседаго раг1и ч1ун рук1изе бегъун гут1и. Гъедин ругони ѹиб кколебльи бихъизабуна Х1унайниялда гъазават бугеб мехаль: г1емерал ругониги бусурбаби мурад т1убач1ого нахъ руссана.

Рагъ х1арам гъабураб ункъого моц1альул бицен буго. Аварагас ﷺ рагъда ах1араb мехаль ѹибго жсоялда балагъич1ого, нахъбаҳъи гъабич1ого гъесие жсаваб къезе т1адаб буk1иналъул ва гъазаваталда инч1ого хут1арал муъминзабаз тавбо гъабиялъул, гъеб тавбо къабул гъабиялъул бицун буго.

1. Т1адег1анав Аллагъ ва гъесул расул ﷺ
гъоркъов гъеч1о, гъел къват1ир
рахъана, нужеца мушриказулгун гъарун
рук1арал къот1абаздаса.

Тафсиралъул г1алимзабаца абуна: мушриказ Аллагъасул свалат салам

بِرَأْءَةٍ مِّنْ أَنَّ اللَّهَ وَرَسُولُهُ عَلَى الَّذِينَ عَاهَدُوا

فِي الْمُسْرِكَيْنَ ١

льеяв аварагасе гъарурал къот1аби хвезарун хиянат гъабидалго, Аллагъас жындирил амру гъабуна жиндер аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъезулгун ругел къот1аби риххе абуң. Аврагас жында Аллагъ разильяяв Г1али асх1аб вит1ана х1еж гъабизе ун рук1арал мұмынзабазда хадув гъаб сураталъул амру гъезда лъазабе абуң. Гъеб буқ1ана гъижраялъул ич1абилеб сон. Х1ажизабазул амирлъун вук1ана жында Аллагъ разильяяв Абубакар. Жында Аллагъ разильяяв Г1али асх1аб мұмынзабазда цеве вахъана ва жинца гъезда лъазабуна ункъто х1укму:

1)-Гъаб соналдаса хадуб каг1ба рукъалда аск1ов қониги мушрик къазе бегъуларо.

2)-Каг1ба рукъалда сверун т1ад рет1ел гъеч1ого т1авап гъабизе бегъуларо.

3)-Алжаналда жанир лъугунаро Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ гъесул расул Мухаммадидаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманлъун гъезда нахърилъярал г1адамал гурони.

4)-Аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ къот1и буқ1арал г1адамаз гъеб къот1и жындири заман т1убазег1ан ц1уне. Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُ гъесул расуллі صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мушриказулгун рук1арал къот1абаздаса къват1ир раҳъярал руго.

2. Нуж ракъалда божи бугелльун хъваде, فَسَيِّدُهُوْ فِي الْأَرْضِ أَرْعَةً أَشْهُرٍ وَأَعْلَمُوا я гъал мушрикал, ункъто моң1аль.

Нужеца нужеда рагъ гъабиларо. Гъаб заман буго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезие кураб жидеца пикру гъабизе ва тавбо гъабун исламияб диналде рач1ине.

أَنَّهُمْ عِبَادُ مَعْجِزِي اللَّهِ وَإِنَّ اللَّهَ مُحْرِّ

الْكَافِرِينَ ④

Нужеда жегиги лъян буқ1а, я гъал мушрикал, Аллагъ нужеца Г1ажиз гъавуларевльи. Кир нуж ругониги гъесул г1азаб нужеде швела. Нужеца гъеб ширк те ва Аллагъ цо гъавун г1иц1го гъесие гъабе г1ибадат. Х1акъльунго Аллагъ жинца капурзаби инжит гъарулов вуго. Дунялалда асир гъарун, ч1ван инжит гъарула. Ахираталда жужах1алъул г1азабги гъабула.

3. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ раҳъальян ва гъесул расуласул раҳъальянги халқъалде лъазабулеб буго к1удияб х1ажалъул къояль (къурбан хъолеб къояль) Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُ гъесул расуллі мушриказдаса т1убанго рат1алъярал, т1урал ругин абуң. гъезда гъоркъор

وَأَذْنَنْ مِنْ أَنَّهُ رَسُولُهُ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحِجَّةِ
الْأَكْثَرُ بَرَأَ أَنَّهُ رَسُولُهُ بَرَأَ مِنَ الْمُسْكِنِ
وَرَسُولُهُ قَدْ قَاتَلَ تَبْتَشُرَ فَهُوَ حَيْرٌ لِكُمْ وَإِنَّ
تَوَلَّتُمْ فَأَغْنَمُوا أَنْكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ
وَبَشَّرَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ⑤

киналғаги къот1абиги гъеч1о. Нужеца тавбо гъабун, Аллагъ
Җүлжілдің қоғын, гъесие г1ибадат бац1ад гъабуни, нужеек1
бук1ина гъеб ширкалда ва къосинлда ч1еялдаса. Нагагъ
тавбо гъабиялдаса нуж нахъч1ван ч1ани цинги нужеда лъайха
Аллагъасухъя Җүлжілдің қоғын рорч1иларебльи ва гъесул г1азаб нужеда
щолебльиги. Дуца капурзабазда рохел бище Мұх1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
гъезие жинца ц1акъ унтизабулеб г1азаб бук1ине бугин абуң.
«Рохел бище» абиялдаса мурад бук1уна ц1акъго х1инкы къей ва гъель
капурзаби х1акъир гъари. Къурбан къоялда к1удияб х1аж абуң ц1ар төялье
г1илла буго г1умра гъабиялда гъит1инаб х1ажилан абулеб бук1ин.
Жинда Аллагъ разильаяв Г1али асх1абасдаса бицана:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дун «бараат» босун
Маккаялда вит1улеб мекаль дица абуна: Я расулаллагъ! Дун мац1
пасих1ав гъеч1о ва г1адамазда цеве вахъун к1алъазе лъалевги гъеч1о
абун. Аврагас Җүлжілдің қоғын абуна: гъеб иш гъабич1ого рес гъеч1о я дунго
ун я мун ун абуң. Аврагасе Җүлжілдің қоғын бокъун буқ1ана жинидир бак1алда
жинидир рукъалъул чи ине. Дица абуна: «гъедин батани дун ина»-абун.
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Мун а, Аллагъас дур
мац1ги бит1изабила (пасих1 гъабила) дур рак1ги х1акъаб жоялда
т1обит1ила»-абун. Х1адис ибну исх1акыща бицана.

Цинги жинда Аллагъ разильаяв Абубакрида хадув гъедал гъес гъикъана:
«Мун амиртүниш, вит1арав яги дир амруялда гъокъ вук1инейиш,
(маьмуртүн) вит1арав»-абун. Г1али асх1абас абуна: «Дун маьмуртүн
вит1ана» абуң. Цинги жидеца х1аж т1убан хадуб къурбан хъолеб къояль
«мина» абулеб бак1алда кинабго халкъ ах1ун данде гъаруна ва гъезда
цеве вахъун Г1али асх1абас «бараат»-альул амру гъезда бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул баракаталдальун Г1али
асх1аб ц1акъ мац1 пасих1ав, г1елму-г1акъло гъваридав, раг1и бег1ерав
инсан лъугъана. Г1емераб бег1ераб раг1и буго гъесда г1унт1изабураб,
г1емерал шиг1рабиги руго. «Нагъжул балагъят» (пасих1альияльул
нух) абураб т1ехыги буго гъесул цо-ко раг1аби ва шиг1раби данде
гъарун г1уц1араб.

4. Нужеек1и гъабурал, гъельие
жидеца хиянатги гъабич1ел, нужеда
данде рагъизе рач1унел цогидал
капурзабазе кумекги гъабич1ел
мушриказдаса къот1и биххарал гъеч1о
бусурбаби. Гъезул къот1и нужеца
т1убазабе ц1араб заман шvezeg1ан ва

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ أَنْبَأَهُمْ
يَنْهَا كُوْرَشَيْتَ وَلَمْ يُظْهِرُوْا عَيْنَاهُمْ أَحَدًا
فَلَمَّا تَمَّ مَا أَيَّهُمْ عَاهَدُهُمْ إِلَى مُدَّتِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُنْتَقِبِينَ

гъезие къот1и биххун хиянат гъабуге. Т1адег1анав Аллагъасе рокъула жидеца гъесдаса х1инкъун къот1и т1убалел г1адамал. Т1адег1анав Аллагъас нильт кант1изаруле руго къот1и т1убай такъвяяльул (Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъи) г1аламат бук1иналда. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: гъаб «бараат» лъзабураб мехаль кинанат абулеб къбилалъул цо къокъаяль гъабун бук1араф къот1ияльул ич1го моц1 заман хут1ун бук1ана ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъеб заман т1убазабуна абун.

5. Мушриказе заман ц1ан рагъ

х1арамльяраб ункъого моц1 араб мехаль.

(зул х1ижаяльул къого къо, цинги мух1арам,

сафар, рабиг1ул аввал, рабиг1уссанияльул

анц1го къоги) **нужеца гъельч1вай кир нужеда**

гъель ратаниги: Макка х1арамалда ругониги,

цогидаб х1алалаб бак1алда ругониги.

Жагылияб заманаль рагъ х1арам гъабурал

моц1азуль ругониги, цоги заманаяль ругониги. **Нужеца гъель асирильун**

ккве, жидер хъулбузда жанир ч1ани, гъель хъулби (крепость) сверун

ккун жанир ч1ч1езаре: гъез аман гъарун мут1иг1льизег1ан яги ракъун

хvezег1ан. Гъез рагъ гъабизег1ан яги асирильун рач1изег1ан. **Нужеца**

гъель хъвадулел киналго нухалги хъаравулльияндада гъокъ ч1езе

гъаре, гъенисан хъвадизе тоге. Сапаразда жал унел нухалги гъукъе.

Рагъалдашун бугониги, х1илаялдашун бугониги гъезие зарал щолеб

гъель къезарулеб ва х1акъир гъарулеб нух ц1ехе ва гъеб нух х1алт1изабе.

Цинги гъез ширкалдаса тавбо гъабуни, ислямияб диналда рач1ун

паризаяб какги бани, боц1удаса закатги къуни, цогидал ислямалъул

нухалги х1алт1изаруни, **нужеца гъезие зарал гъабуге.** Гъель нужедаго

рельярал бусурбаби руго ва нуж киназего шарг1ияб х1укму цо буго.

Х1акъльунго Аллагъ вуго жив ц1акъ гурх1улев, жинца мунағъал

чурулев ва тавбо къабул гъабулев.

Гъаб аяталда ц1ар лъун буго хвалчадул аят абун. Къуръаналда

жаниб бишунго къвак1араф рагъул х1укму бищараб аят буго гъаб. Цо

г1алимзабаца абуна гъаб аятальул х1укму насхо гъабуна абун сурату

Мух1аммадалда бугеб ункъабилеб аяталь: «Нужеда капурзаби данде

ч1вараб мехаль нужеца гъезул габуралда къабе. Рагъ гъабун ч1ван,

гъель заг1ип гъарураб мехаль ва гъель х1инкъизе гъарураб мехаль гъезул

асирзабиги щулагъарун ккве, гъель хвасар гъаризе бегъила фидав босун,

яги бусурбабазухъ хисун къезеги бегъила...» абун. Цоги Г1алимзабаца

فِإِذَا أَنْسَأْتَهُ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا
الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدُوكُمْ وَحْدَوْهُمْ
وَلَا حُصْرُهُمْ وَلَا قُدُودُهُمْ كُلُّ مَرْضِدٍ
فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَءَاتُوا الزَّكَوْنَةَ
فَخَلُوْلُ أَسْبِلْهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَغُورٌ رَّحِيمٌ

абуна: гъаб аятальъул х1укму насхо гъабураб гъеч1о ва мушриказе бугеб жазаъ гъаб буго абун.

Муслимица ва Бухарияс бищараб х1адисалда буго:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна дида Аллагъас جَلَّ جَلَّ амру гъабун буго дица г1адамазда рагъ гъабе абуn жидеца «лаилагъа иллаллагъу Мух1аммадун расулллагъ» абизег1ан, паризаяб какги базег1ан, закатги къезег1ан»-абун.

Гъаб хирияб аят ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис аслолъунги гъабун рагъ гъабуна жинда Аллагъ разильяяв Абубакар асх1абас закат къоларел г1адамазда. Ибнуасламица абуна: «Ц1акъ жинда г1елму бич1арав вук1ун вуго Абубакар жинда Аллагъ разильяяв. Аллагъас جَلَّ جَلَّ закат къоларев чиясул какги къабул гъабуларо»-абун.

Гъаб заманаль г1емерал бусурбаби руго какги балел к1алги кколел ваamma закатальъул щибго к1вар гъабуларел. Паризаяб как бай Аллагъасе جَلَّ جَلَّ къолеб нальяйлда рельльун буго, паризаяб закат мискин-пакъиразе къолеб нальи буго. гъаб к1иябго нальи Къуръаналда жаниб чанго бак1алда цадахъ рехсон буго. Гъелдасан бич1ула закат къей ц1акъ к1вар бугеб масъала бук1ин. Закат абураб раг1ияльъулмаг1на рац1ц1алъи буго. Боц1удаса закат къураб мехалъ гъель боц1и бац1ад гъабула, гъелда баракатги бук1ула. Закат къолареб боц1и бет1ергъанчиясе х1арамльяйлда сверула, баракатги бук1унаро. Ахираталда г1азабги бук1ула.

6. Мушриказул цо чияс дуда гъарани

Мух1уммад, жив божуда те абуn, дуца

гъев чи божуда те, гъесие къварильиги

гъабуге, жинда Аллагъасул جَلَّ جَلَّ

каlam раг1изег1ан ва гъес пикро

гъабизе исламияб динальъул ва дуца жинда ах1улеб шарг1иял х1укмабазул.

Гъев иман лъун дуда нахъвильъине бегыила. **Цинги гъев чияс иман лъеч1они**, дуца гъев чи жидирго ват1аналда щезаве ва гъесие щибго хиянат-х1илла гъабуге. Гъаб амру гъадин бук1иналье ва дуца гъев чиясе божилъи гъабизе т1адаб бук1иналье сабаб буго: Гъел мушрикал рук1ин жидеда щибго жо лъалареб, жагъилаб ва ах1макъаб къавм. Жидеда Къуръанги, х1адисги раг1ани, гъельул пикруги гъабуни, гъезда жо бич1ияллда хъул буго.

Гъаб аяталдаса бич1изе т1адаб жо буго: исламияб дин капурзаби ва мушрикал гъезда хадур лъугъун гъел ч1валеб, хъолеб дин

وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُسْرِكِينَ إِسْتَجَارَكَ
فَأَجِرْهُ حَقِيقَى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ مُمْكِنًا لِّغَيْرِهِ
مَا مَأْمَنَهُ دُلَالَكَ يَا نَفْهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ⑤

гъеч1ебльи. Исаламалъул мурад буго гъел г1адамал х1акъаб, бит1араб нухда ах1и. Исламалъе квал-кал гъабураб мехалъ гъабула гъездехун рагъ. Х1акъабги, бат1улаги жо цо-цо мехалъ хвалченаль гурони бат1а гъабуларо. гъеб мехалъ хвалчен х1алт1изабич1ого реесги буқ1унаро.

7. Гъел мушриказе къот1и кин
буқ1инеб Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ^{جَلَّ جَلَلُهُ} гъесул
расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} аск1об, масжидул
х1арамалда аск1об жидее къот1и

гъабураб цох1о къокъаялъе гурони.

Банубакрилал абулеб цо къокъа буго гъаб,
жидеца гъабураб къот1и хвезабич1ел
Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица

абуна гъел Маккаялъул агъло буго абуn, микъабилеб соналъ Макка
бахъун хадур иман лъеч1ого хут1арап. Гъал г1адамаз къот1и
хвезабич1еб мехалъ нужеца къот1и хвезабуге ва ц1араб заман
швег1ан те. Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ^{جَلَّ جَلَلُهُ} рокъула гъесул г1азабалдаса
х1инкъун амру т1убалел г1адамал.

8. Кин гъел мушриказе къот1и
буқ1инеб, нужедаса бергъине жидее
санаг1ат ккарабго жидеца щибго
къот1иги божильги ц1унуларел. Жидер
к1алаздалъун нужеда жал разиял ва
нужги рази гъарулен,amma рек1ель
нипакъ бугел. Гъезул г1емериселги пасикъ заби руго.

Мунагъ-х1акъалъул к1вар гъеч1ел, Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ^{جَلَّ جَلَلُهُ} мут1иг1льиги
гъеч1ел.

9. Аллагъасул كъуръаналда جَلَّ جَلَلُهُ^{جَلَّ جَلَلُهُ}
нахърильъинч1ого дунялалъул
маг1ишат т1аса бишарал, дин бичун
дунял босарал. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ^{جَلَّ جَلَلُهُ}
диналдаса цогидалги нахъч1валел.
Ц1акъ квшаб буго гъез гъабулеб г1амал.

10. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ^{جَلَّ جَلَلُهُ} ва аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}
мут1иг1льярал мутьинзабазе гъез
кинаб1аги къот1и ва божильи ц1унуларо,
гъезда рагъизе ва гъезие зарал гъабизе х1ал
к1олеб бугони. Гъел мушрикал руго жидер къосинальул ва

كَيْفَ يَكُونُ لِمُشْرِكِينَ عَهْدُ عِنْدَ اللَّهِ
وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدُوكُمْ عِنْدَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا أَسْتَقْمُلُ لَكُمْ
فَأَسْتَقْمِلُ أَهْمَانِنِي إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُتَقْرِبِينَ ﴿٧﴾

كَيْفَ وَلَمْ يَظْهِرُوا عَيْنَكُمْ لَا يَرَقُبُوا
فِي كُمْ لَا وَلَا ذَمَّةٌ يَرْضُو نَفْسَكُمْ
يَا قَوْهُمْ وَتَابُوا فُلُوْجُهُمْ وَأَكَرَهُمْ
فَتَسْقُونَ ﴿٨﴾

أَشْرَقُوا بِيَنِتِ اللَّهِ ثُمَّ نَأَقِلَّا فَصَدَّوْعَنَ
سَبِيلَهُمْ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾

لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذَمَّةٌ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾

х1алихъальияльул рахъальлан г1орхъольлан арал г1адамал.

11. Гъал г1адамаз ширкалдаса руссун тавбо гъабуни, цинги какги бани закатги къуни, гъал нужер динальуль вацал руго. Гъадин баян гъарула дица жидеда жо бич1улел ва лъалел г1адамазе шарг1алъул х1укмаби ва далилал.

12. Нуже гъаял гъедун къот1и гъабунги рук1ун цинги жидеца къот1и хвезабуни, ва нужер диналдехун зарал бугеб жо гъабизеги ургъани, нужеца гъель капурзабазул церехъабазда ва х1акимзабазда рагъ бай. Гъезулгун нужер къот1и гъеч1о (гъез хиянат гъабун бугельъул). Гъел мушриказ нужедахун гъабуле б тушманлы тезе ва исламалъе заралияб жо гъабиги тезе.

13. Нужеца рагъ кин гъабулареб, я гъал мутьминзаби, жидеца къот1иги гъаялги хвезарурал г1адамазда. Авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Маккайлдаса къват1ив къот1изе жал х1адурун рук1арал. (гъижра гъабиялда цере). Гъел мушрикалги рук1аго жидеца къот1и хвезаби ва рагъ гъаби бай бихъарал.

Нужергун къот1уда ругел Хузаг1атазда жидеца рагъ гъабун. (хузаг1ат абураб къибил буго мутьминзабазулго къот1и гъабун рук1арал цоцае кумек гъабизе). Яги нуж гъездаса х1инкъунищ ругел? Нуж гъездасан х1инкъуге. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъизе рекъарааб буго нуж х1акъиктиял мутьминзабильъун ругони. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амру тараб мехалъ гъесул г1азаб щвезе бегъула, гъеб г1азаб ц1акъ квшешаб ва зах1матаб буго мушриказул рагъуль рук1ун нужеда щолеб къварилъялдаса.

14. Нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ва нужер тушбазда рагъ гъаб! Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезие г1азаб гъабизе буго нужер квераздалъун. Ва нужги Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ динальте г1оло жигъад гъабурал рук1изе руго. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъел г1одорег1ангি гъаризе руго къезарун ва асир гъарун. Гъездасан бергъине Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ

فَإِنْ تَأْبُلُ أَوْ قَاتِلُوا الصَّابِرَةَ وَإِذَا قَاتَلُوكُمْ فَلَا يُؤْكِلُوهُمْ إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ فِي الْبَرِّينَ

وَنُفَصِّلُ آيَاتِ لِقَاءِ الْمَوْتِ يَعْلَمُونَ ٦١

وَإِنَّ ذَئْبَرْ كَثُرَ أَيَّمَهُمْ مَنْ بَعْدَ عَهْدِهِمْ

وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتَلُوا أَبِيمَةَ الْكُفَّارِ

إِنَّهُمْ لَا يَأْمَنُ لَهُمْ لَعْنَاهُمْ يَتَهَوَّنُ ٦٢

الْأَنْقَاتِ لَوْلَمْ قَوْمًا كَثُرَ أَيَّمَهُمْ

وَهَمُؤْلَى بِأَحْلَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ

بَدَءُوكُمْ أَوْ مَرَّةً اتَّخَذُوهُمْ هَمَّ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشُوهُ إِنَّ كُلَّ مُؤْمِنٍ ٦٣

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ يَأْتِي دِيْكُمْ

وَيُخْرِجُهُمْ وَيُنَصِّرُكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشَفِّعُ صُدُورَ

قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ ٦٤

нужеे кверги бакъила. Исламияб дин т1адег1анльун купру-ширк къун мутьинзабазул рак1ги бохила гъезул рак1азе даруги лъугына.

15. Мутьинзабазул рак1аздасан щим бахъи, къварилъи, пашманлыги т1аса инабила Аллагъас. جَلَّ جَلَلُهُ Жидеца тавбо гъабун руссарал г1адамазул тавбоги гъес

وَيُدْهِبَ عَيْنَهُ قُلُوبُهُمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَنْهُمْ
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَيْهِ حِكْمَةٌ

١٥

къабул гъабила. X1акъльунго Аллагъ вую жинда кинаабго x1укму лъалев ва жиндири кинаалниги ишазуль г1адло бит1арав x1аким. Аррази абулев г1алимас абуна: гъаб к1иго аяталда жаниб T1адег1анав Аллагъас капурзабазда рагъ гъабе абу амру гъабулеб бую ва гъезие щуго к1удияб пайда-хайир букинги бицуле бую:

- 1) Капурзабазе мутьинзабазул кверазда лъун г1азаб гъаби.
 - 2) Аллагъас гъель капурзаби x1инкъизари ва къезари.
 - 3) Мутьинзабазе квербакъи гъаби.
 - 4) Мутьинзабазул рак1 бохизаби.
- 5) Гъезул рак1аздаса пашманлы, къварилъи, щим бахъин т1асса инаби. Гъаб щуго пайда щираб цояб жиб ц1акъ к1удияб бую, амма гъаб шуябго цадахъ бугони киг1ан к1удияб пайдаха букинеб!.

16. Нужеда рак1алдайиш кколеб, я гъаль мутьинзаби, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **нужер x1албихъи гъабиларо абуи.**

Нужеда зах1малъи-къварилъи щвездабиларо абуи, гъелдалъун нужер иманалъуль рит1ухъавги, иман заг1ипавги, мунапикъалги рат1а гъаризе. Аллагъасул

أَرْحَسْبَتْمُ أَنْ تُرْكُوا وَمَا يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُنْزَنْ
جَهَدُوا مِنْ كُلِّهِ وَلَا يَتَبَخَّرُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

وَلَا رَسُولُهُ وَلَا الْأُمَّةُ مِنْ وَلِيَّةٍ
وَلِلَّهِ خَيْرٌ بِمَا عَمَلُوا

١٦

диналье г1оло жидеца жигъад гъабулел мужагъидалги загъир гъарун лъзазе гъарич1ого тела абуи.

Жидеца капурзабаздаса гъудулзаби кквеч1ел, гъезда бальгольлиги бицунарел, гъель Аллагъасдаса صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَّ جَلَلُهُ, гъесул расуласдаса ва мутьинзабаздаса т1ок1 гъаруларел мутьинзаби баян гъарич1ого тела абуи: ай Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ бат1а гъабич1ого ва загъир гъабич1ого толаро хъубабги бац1адабги жо, x1акъабги бат1улабги жо. X1акъльунго T1адег1анав Аллагъ жинда лъалев вую нужеда загъирго гъабулебги, бальго гъабулебги кинаабго г1амал. Ва щивасе жиндири г1амалалда рекъараб жазаъги гъабизе бую.

17. Мушриказул иш гъеч1о Аллагъасул рукъзал къач1ай ва гъезие хъулухъ гъаби. Гъеб гъересияб хъулухъ

مَا كَانَ لِلنَّاسِ كِنْ أَنْ يَعْمَرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ
شَهِيدِينَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ بِالْكُفَّارِ أَوْ لِكَ

булұна: гъез жидерго напсалъе
нуглъи гъабулеб бугельүл жал
капурзаби рук1иналда.

Жидеца хъанчазе лагъльи гъабулеб
бугельүл.

Гъель мушриказул алагъзаби рук1ана каг1ба рукъалда аск1ор эхетизе
тъарун ва жидеца т1ад рет1елги гъеч1ого каг1ба рукъалда т1авап
гъабулеб буқ1ана, цинги гъель хъанчазе сужда гъабулеб буқ1ана. Гъель
г1адамал жидер г1амал г1адада хварал руго, ахираталда абадияб
жужах1альуль ц1адар жал рук1унелги руго.

18. Х1акъльунго Аллагъасул рукъзал къяч1алел г1адамал руго жидеца

Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ва ахираталда иман
льурал г1адамал. Жидеца паризаял
какал г1ужда ва камилго ралел,
боц1удаса закатги къолел, жиндир

шурут1ал т1уран, шарг1аль т1ад гъабураб х1алаль. Цох1о

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ гурони жалги х1инкъуларел. Гъал г1адамал
руго жал х1акъаб нухда т1орит1арал, жидеца масжидалги гъезда
жаниб Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабун къяч1алел.

Мушриказуль гъеч1ел сипатал руго гъал ункъалго: цох1о Аллагъасда
جَلَّ جَلَّ ва ахираталда иман лъей, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъулел рук1ин,
жидер х1акъ т1убан как бай ва закат бахъи. Гъал сипатал жидель
гъеч1ел г1адамаз щиб г1амал гъабуниги гъеб ахираталье щибго
мунпаг1ат гъеч1еб г1амал буқ1ин бич1чи изабулеб буго аяталь.

Масжидал къяч1айги гъаб заманалъ гъель берцин гъари, гъенир т1ансаби
ва люстраби лъеялда буссинаабун буго. Гъаб масжид къяч1ай Аллагъасе
جَلَّ جَلَّ къвариг1араб ва гъев жинда разильүлеб жо гъеч1о. Аллагъасе
جَلَّ جَلَّ бокъулеб масжидал къяч1ай буго гъениб жамаг1ат гъабун как бай,
Къуръан ц1али ва Къуръан-х1адисалъул, пикъгиялъул ва ғогидал
диниял дарсал ц1али.

Ибнухат1ибица абуна: пикру гъабун рек1ел лъялдалъун ва рек1ел
бераздалъун балагъараб мехаль кинабго жинца инсан алжаналде
вачунеб г1амал гъев жужах1алда вачунебльун лъygъулеб буго
Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъиги тун г1адамаздаса х1инкъараб мехаль.
Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъич1ого, гъев разильи т1алаб гъабич1ого,
г1адамазе г1оло (риялъе) лъик1аб г1амал гъабурав чи, киг1анго
шарг1алда рекъараб гъеб г1амал бугониги жужах1алда унев вуго.

حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي الْأَرْضِ

خَلَوْنَ
٦٧

إِنَّمَا يَعْمَرُ مَسَاجِدُ اللَّهِ مِنْ إِيمَانِ الْمُؤْمِنِينَ
وَإِنَّمَا يُؤْكَدُ الْأَخْرَى وَقَاءِمَ الْأَصْلَوَةُ وَإِنَّمَا
الرَّكْوَةَ وَغَرَيْبَةُ الْأَمْلَأِ لَمَّا دَعَسَ أَوْكَدَ
أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهَمَّتَيْنِ
٦٨

Инсанасул Аллагъасдехун جَلَّ جَلَلُهُ гъабулеб г1амалальуль, г1ибадатальуль бишунго цебе гъабулеб жо гьев чиясул ният буго. Гъадин бугельуль нильеда лъзэе т1адаб буго: кинабго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкыи лъник1аб буго ва гъеб жинца дунял ахиратальуль лъик1льиялда рачулеб буго. Аллагъ т1адаб жола гурев, гъесул махлукъалдаса х1инкъараб мехаль цин гъеб х1инкъиго к1удияб Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ г1ассильти ва къабих1льи буго ва гъелда т1ад бач1араб щинааб жоги къабих1аб буго.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло жигъад гъаби Аллагъасдаса х1инкыи буго. Жигъад гъабизе бокъунгут1и, гъелдасан ворч1изе бак1 ц1ехей Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ тушбабаздаса х1инкыи буго. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ х1инкыи нухда напакъа къей (маг1ишат хвезаби) Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкыи буго. Мискинлъи-пакъирлъиялдаса х1инкъун гъеб напакъа къунгут1и щайт1аналь гукки буго. Гъадин буго кинабго г1ибадат: г1иц1ав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильти т1алаб гъабун, гъесдаса х1инкъун гъабураб г1ибадат Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ буго. Г1адамаздаса х1инкъун, гъезул мурад ц1унун гъабураб г1ибадат г1адамазе бугеб буго.

19. Нужеца каг1ба рукъалье хъулухъ тъабиги х1ажизабазе замзам къейги рельльинабулибищ бугеб, я гъал мушрикал, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва ахираталда иман лъеялдаги ва Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло жигъад гъабиялдаги! Гъал к1иялго г1адамал ращадал гъеч1о Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1ор. Х1акъльунго Аллагъас бит1араб нухда т1орит1уларо купру-ширк гъабун жидеего зулму гъабула ч1ч1арал г1адамал.

Х1акъаб жо бихъулебги буқ1аго, раг1улебги буқ1аго, гъелда инкар ккун ч1ч1арал г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жидерго къосиналда тола. Аяталдасан мурад буго мушрикалги мұмминзабиги Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1ор ращадал гъеч1ебли бицин. Ращадал рук1унгут1иялье сабабги буго мушриказ гъабулеб г1амал г1адада хвараб буқ1ин, гъез жидерго напсазе зулму гъабулеб буқ1ин гъел жужах1альул г1азабалье х1акъ гъарун. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рукъалье зулму гъабулеб буқ1ин, гъеб хъянчазе лагъльти гъабулеб бак1алда сверизабун.

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицана: Бадроялда асирлъун ккаразда гъоркъов вук1арав Г1аббасида жинда Аллагъ разильяяв Г1али асх1абас г1айиб ч1вадал гьев ширкалда вук1иналда, Аллагъасул свалат салам лъсияв аварагасда вагъизе вахъиялда, г1агарлъиялда гъоркъоб буқ1ине колеб гурх1ел-рах1мо къот1изабиялда, Г1аббасица абуна: «дуца

*أَجَعْتَنَّمْ سِقَايَةَ الْحَاجِ وَعَمَارَةَ

الْمَسْجِدِ حَرْكَرْ كَمَنْ عَامِنْ بِاللهِ وَالْيَوْمِ

الْآخِرِ وَجَهَدَ فِي سَبِيلِ اللهِ لَا يَسْتَوْنَ عِنْدَ

اللهِ وَاللهِ لَا يَبْهُدُ الْقَوْمُ الظَّلَمِيْنَ

﴿١٩﴾

нижер киналго квешльаби рик1к1инч1ого нижер лъик1ал г1амалал кин рик1унарел»-абун. Г1али асх1абас абуна: «Нужер лъик1ал г1амалал рутишха?»- абун. Г1аббасица абуна руго. Нижеца каг1ба рукъалье хъулухъ гъабула. масжидул х1арамги къач1ала, х1ажизабазе зам-замги къола, асирлъун ккарап г1адамалги хвасар гъарула» (тархъула) – абун. Т1адег1анав Аллагъас (17,18,19) аятал решт1инаруна гъал Маккаяльуль мушриказ гъабулеб г1амал Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ أَكْثَرُهُ مِنْ سَبِيلٍ аск1об жиндие къимат гъеч1еб бук1ин баян гъабун. Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ أَكْثَرُهُ مِنْ سَبِيلٍ ахираталдаги иманги лъун, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ دиналье г1оло гъижрага гъабун, гъеб диналье г1оло рагъги гъабун хъвадулел г1адамал рук1ин баян гъабуна Аллагъ жидеда разиял. Гъал г1адамазул хиральи бицун, гъазие бугеб рохел бицун Т1адег1анав Аллагъас хадубги абулеб буго:

20. Жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ أَكْثَرُهُ مِنْ سَبِيلٍ
ахираталда иман лъурал г1адамал,
жидер дин ц1унун ват1ан тун
гъижра гъабун къват1ирги рахъарал,
цинги Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ دиналье
г1оло аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ жидер напсаздалъун ва
маг1ишаталдаљун жигъадги гъбуран. Гъал г1адамал руго
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ أَكْثَرُهُ مِنْ سَبِيلٍ жидер ажро-даража ва къадро-къимат
т1адег1анал ва к1удиял г1адамал. Гъал г1адамал руго жидер
дунял ахираталъул бахъибугольялда кверщел батаралги.

21. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ أَكْثَرُهُ مِنْ سَبِيلٍ
роххел бицунеб буго жиндири рахъальян
буgeb rax1мatalдаљун ва жив
разильялдаљун. Алжаналдаљунги
роххел бицунеб буго, жидеде жанир т1асса иного гъеч1ел
ниг1матал ругел.

22. Гъел алжаназда жанир гъел
льугъизарула ахир гъеч1еб, абадияб
заманаль гъенир рук1унелльун.
Х1акъльунго Аллагъасда аск1об буго
ц1акъ к1удияб ажро.

Жинда инсанасул г1акъло нахъ рег1улареб, жинца пикру гъабун лъялареб. Бицунго к1удияб ажро буго алжаналъул агълоялье Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ أَكْثَرُهُ مِنْ سَبِيلٍ зат бихъулеб бук1ин.

Абух1аяница абуна: Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ أَكْثَرُهُ مِنْ سَبِيلٍ мутьминзабазул лъабго т1адег1анаб сипат бицана ва щибалда данде цо-цо к1удияб ажроги

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَا جُرُونَ وَجَهَدُوا فِي سَبِيلٍ
الَّهُ أَمْوَالَهُمْ وَأَنفُسُهُمْ أَعَظَمُ دَرَجَةً عِنْهُ
الَّهُ أَعُولَىٰ كُلِّ الْفَلَقِ إِنَّ رَبَّنَا زُنْ

⑥

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ
وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا لَغْيٌ مُقِيمٌ

⑦

خَلِيلِينَ فِيهَا أَبَدٌ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ
عَظِيمٌ

⑧

бицана: жиндер рах 1 мат бицана лагъздерил иман лъялье жазальзун. Жив разильги бицана Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ گَلَوْ җигъад гъабиялда данде. Алжаналъул ниг1маталги рицана гъижра гъабун, ват1ан тун сапар гъабулаго бихъараб گ1акъуба-зах1маталда данде.

23. Я гъал иман лъурал گ1адамал!

Нужеца т1аса рищуге нужер
вализабильун (кумекчаг1и,
гъудулзаби) нужер вацал ва умумул,
гъель иман лъеч1ого купруялда
ч1ун ругеб мехаль. Жидес купру
бокъарал گ1адамал нужее рокъуге.

Гъель капурзаби рокъарал ва гъель валильун ккурал мұммиңаби
жидеца напсазе зулму гъабулен руго.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «мушрик вокъарав
чи мушрик вуго, ширк гъабиялда разильярав чиги мушрик вук1уна»
— абун.

24. Дуца абе Mux1амад, купру-ширк
бокъарал, гъезда т1ад рекъарал
г1адамазда: нужее нужер умумул,
vasal, вацал, нужер руччаби ва
г1агарлы хирияб батани. Гъединго
нужеца данде гъабураб маг1ишатги,
жиб дагъыла, хайир баҳиларо абуn
x1инкъулеb дарангы, нуж жиндаса
ч1ух1ун ругел нужер рукъзалги нужее
хириял ратани Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّهُ
ва гъесул расуласдасаги، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Аллагъасул диналье گ1оло гъазават гъабиялдасаги,
нуж балагъун ч1аха нужедаго кинаб къодай бач1улеб абуn.

Нужеда Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ گَلَازَابَ بَاتِنَةَ بَعْدَ دُنْيَا لَدَهُ يَجِدُ
ахираталда щараб мехаль. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ x1акъаб нухалда
т1орит1уларо г1асияб, пасикъаб къавм.

Гъаб к1иябго аят решт1инабиялье сабаб бицана: Т1адег1анав Аллагъас
хирияв аварагасда حَلَّتِ الْحَيَاةُ بِوَسْطِهِ амру гъабураб мехаль Мадинаядла гъижра
гъабе абуn, иман лъурал گ1адамаз абулеб бук1ана жидер г1агарльялда
ва хъизаналда нильль гъижра гъабун ине ккода Аллагъасул свалат салам
льеяв аварагасда мут1иг1льун абуn Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ баҳибуғелльун
гъарурал گ1адамаз гъеб хабар рохелгун къабул гъабулюб бук1ана ва

يَأَيُّهَا النَّبِيُّنَ إِمَّا مُؤْمِنٌ أَتَسْخَذُوا
إِنَّ أَبَاءَكُمْ وَأَخْوَانَكُمْ أَوْ لِيَاءَ إِنْ
أَسْتَجِبُو لِكُفَّارٍ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَهَّمْ
مِنْ كُمْ فَأُولَئِكُمْ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾

قُلْ إِنْ كَانَ أَبَاؤكُمْ وَأَبْنَاؤكُمْ
وَإِخْوَانُكُمْ مَوْلَأَ وَجَهَهُ وَعَشِيرَتُكُمْ
وَأَمْوَالُ أَقْرَفُهُوْهَا وَتَبَجَّرَتْ نَحْشُورَ
كَسَادَهَا وَمَسَكِنُنَ تَرْضُوهَا أَحَبَّ
إِلَيْكُمْ مَنْ أَلَّهُ وَرَسُولُهُ وَجَهَادَ فِي
سَبِيلِهِ فَتَرْصُمُوا حَقَّ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾

гъижи гъабун къват1ире раҳұнел рук1ана. Цогидал жидер хъизан лъималаз ва г1агарльялъ: «Гъижи гъабуге, нижги рехун тоге»-абураб мекаль Маккайла қ1олел рук1ана гъижра гъабич1ого. Гыл г1адамазул бицун решт1изабуна Т1адег1анав Аллагъас гъаб к1иго аят.

25. Т1адег1анав Аллагъас нужеे кумек гъабуна г1емерал гъазаватазуль.

Гъединго X1унайнальуль

гъазаваталдаги квербакъана нуже.

Нужерго г1айибалдаљун ва нуж қ1ух1дарич1ого рук1ине Аллагъас

нуж риҳхун, т1урун инарун рук1ун хадуб. Нуж қ1ух1ун рук1ана нужер г1емерльялдаса, амма гъель нуже щибго кумек гъабич1о. Ц1акъго г1ат1идаб ракъги нуже къваридаб бугеб г1адин бихъана x1инкъун нуж лъуғулеb мекаль ва нуж тушманасда мугъги рехун т1урун ана. Гыл аяталдаљун Т1адег1анав Аллагъас мұмынзабазда бич1ч1изабулеб буго г1адамал г1емер рук1ин, ярагъ лъик1аб бук1ин гъеч1ебльи рагъуль бергъиналье сабаб. Гельтие сабаб буго Аллагъасдаса x1инкъун, гъесул квербакъиялда божун рагъулел мужагъидал рук1ин ва гъезие Аллагъас квербакъиги.

26. Цинги Аллагъас жиндир аварагасда ва мұмынзабазда г1одоре ричтай решт1изабуна.

Жиндир раҳ1маталдаљун Аллагъас

гъезул рак1ал паraphat гъаруна, ккараб

гъалат1алда кант1изаруна ва ц1идасан

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда

сверхуx russана. Гыл мұмынзабазда бихъич1еб кумекги

решт1инабуна Аллагъас : ж1акъла^ل зодиса малаикзаби решт1изаруна ва Аллагъас ж1акъла^ل капурзабазе г1азабги гъабуна. Цоял ч1ван, цоял асир гъарун, жидер кинағо боц1и-мал гъаниматалье (давляялье) баҳұн. Гыл буго Аллагъас ж1акъла^ل жинда инкар ккурал г1адамазе гъабулеb г1акъуба ва жазаъ.

27. Гылдаса хадубги Аллагъас ж1акъла^ل

жидецә тавбо гъабурал г1адамазул

тавбо къабул гъабула.

Гъедин исламалда рач1ана X1унайнилда

аварагасда صلی اللہ علیہ وسّلہ dande рук1арал Гъавазиназул нахъ хут1арал

لَقَدْ نَصَرَ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُدَىٰ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثِيرٌ فَلَمْ تُفْعِنْ عَنْكُمْ شَيْئاً وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحِبَّتْ ثُمَّ وَلَيْلٌ مُّدْبِرٌ ﴿٦﴾

نَّهَىٰ أَنَزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ وَأَنَزَلَ جُنُودَ الْمَرْتَبَهَا وَعَذَابَ الْأَلْيَتِ هَنْرُوا وَذَلِكَ حَرَاءُ الْكُفَّارِ ﴿٧﴾

شَمَّ يَوْمَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ اللَّهُ عَفْوُرَ حَرَمٌ ﴿٨﴾

г1адамал. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلِيلُ اللَّهِ вуго жив гъурх1улев ва жинца мунагъал чурулев.

Х1унайнальул гъазават буқ1ана гыижраялъул миқьабилеб соналъ. Макка баҳъун хадуб, гъеб Маккаяльул кинабго ағыло исламалдеги бач1ун, гъельул тадбирилги гъарун, Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Мадинаялда ине х1адурулеб меҳаль, гъесда лъана Гъавазинал абулеб къавм жинда рагъ гъабизе х1адурулел рук1ин. Гъезул амир вук1ана Малик ибнү Г1авф. Маккаялда сверухъ ругел киналго мушрикал цо-цаль рекъон рагъуе х1адурун рук1ана. Гъезда лъалеб буқ1ана Макка баҳъун хадуб ва гъенир бусурбаби рук1ун хадуб жидер иш лъик1 буқ1улареблъи.

Гъал Гъавазиналги Сакъиф абулел, бану Г1амр абулелги, жидер варанабиги, г1иялти рачун жал решт1ун рук1ана Х1унайни абулеб бак1алда. Гъезул рагъухъаби рук1ана ункъазарго г1адав чи. Цинги Аллагъасул свалат суалам лъеяв авараг гъезда данде вахъана Макка баҳъизе живгун цадаҳъ раг1арал анц1 азарго асх1абгун, цогиги Маккаяльул ағълоялъул ва цогидал бусурбабазул к1иазарго чиги цадаҳъ вачун.

Маккаялда ва Т1аифалда гъоркъоб бугеб Х1унайни абулеб г1одобльялда хъах1лыи беччалеб г1ужаль щведалго, гъенир гъокъч1ел гъабун, рагъуе х1адурун рук1арал мушриказул боязда т1аде ккана ва гъез ч1оразул ва хвалчабазул лебалаб ва хехаб рагъ гъабун бусурбабазул боял х1инкызарун т1уризаруна. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг жиндир «Шагъбъ» абулеб г1орц1еналда рек1ун вук1ана, гъесул квранаб раҳъалда Г1аббас асх1абги вук1ана квег1аб раҳъалда Абусупянги вук1ана. Х1арисил вас вуго гъав, аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вацг1ал ва раҳъдал вац.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъеб х1алалъульги ах1ун абулеб буқ1ана: «Дун Аллагъасул авараг вуго ва гъеб гъереси гъеч1о, дун Г1абдуллағыил вас Мух1аммад вуго»-абун. Хирияв авараггун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадаҳъ хут1ун вук1ана нусго г1анасев асх1аб. Цинги аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Г1аббасида амру гъабуна асх1абзабазда ах1и бай абуn. Гъель т1ад руссине гъаризельун борхараб гъаракъаль Г1аббасица ах1улеб буқ1ана: «я байг1ату ризваналъул асх1абзаби! Я суратул бакъараталъул асх1абзаби!»-абун.

Гъал асх1абзаби рук1ана Х1удайбияталда маслаҳ1ат гъабураб гъижраялъул анльабилеб соналъ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе рагъдасан лъутич1ого рук1ине къот1и гъабурал мугъажирал ва ансарал. Гъеб гъаракъ раг1анцинав асх1абас «лаббайка, лаббайка»

абун жал аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аск1ор рак1арице байбихъана ва цогидал асх1абзабиги гъазда хадур рач1ине лъугъана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас жиндихъе цо хъат ц1ураб ракъ къезабун, гъелд т1ад дуг1а гъабуна: «Я дир Бет1ергъян Аллагъ, дуца дие гъабураб къот1и т1убазабе»-абун. Цинги гъеб ракъ мушриказдехун реххана. Гъеб ракъ киналго рагъухъабазул бадиб ва к1алдиб щвана ва гъезие рагъизе санаг1ат хвей гъабуна.

Цинги гъез х1инкъун, риҳхун лъутизе байбихъана ва хадур лъугъун бусурбабаз гъел ч1вазеги ях1 бахъана. Гъезул кинабго боц1и-мал ва руччаби-льимал бусурбабазул асирльиялде ккана. Цодагъал къоял гъоркъор араб меҳаль Гъавазинал бусурманльун рач1ана Жиг1ранагъ абулеб бак1алда вугев аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва асх1абзабазда аск1оре. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъезие ихтияр къуна жидер асиrzаби нахъе рачине, яги жидер боц1и-мал нахъе бичизе. Гъавазиназ асиrzаби нахъе рачи т1аса бишана. Айлъазарго г1анасев асир нахъе виччана, хут1араб боц1имал мужагъидазда гъоркъоб бикъана. Гъел боял гъарурав ва аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вагъизе вахъарав гъезул амир Г1амир ибнү Г1авфиеги нусго варани къуна ва гъев жиндир къавмалъул бет1ерльун тана, цевего вук1араб х1алалъ.

Жинда Аллагъ разильявш Шайбат ибнү Г1усманидасан х1адис бищана: *Х1унайналда рагъ бугеб меҳаль дида авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вихъана сверухъ г1адамал гъеч1ого ва дида рак1алда щвана Х1амзатицаги Г1али асх1абасги ч1варав дир эменги инсул вацги. Дица абуна: «жакъа рец1ел босизе бегъила дица инсулги имг1аласули»-абун. Цинги дун ана аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кваранаб раҳъалдаса т1аде к1анц1изе абуна: гъенив диди Г1аббас вихъана ва гъес авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ч1вазе толеребльгии лъана.*

Цинги дица квег1аб раҳъалъан ине къасд гъабидал, гъенив Абусупян вихъун, гъесги авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ц1унулеблъи бич1ана диди. Цинги дица къасд гъабуна аварагасде صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъаса т1аде ине. Дидаги гъесдаги гъоркъоб хут1араб манзил буқ1инч1о дица хвалчен къабизе рес бугеб гуруни ва дица хвалчен борхиледе дидаги аварагасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъоркъоб ц1адул х1енех1 (сунтур) лъугъана жинци дир берзул канъли инабизе дагъаб жо хут1араб. Беразда кверги ч1ван дун нахъах1ам1ил унаго Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг дидехун вуссанана ва жинци абуна: «Я Шайбат! Диди аск1ове вач1а. Я дир Бет1ергъян., дуца гъав Шайбатидаса шайт1ан нахъе инабе»-абун. Цингиги аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Я Шайбат, капурзаби ч1вае дуца»-абун. (х1адис къокъ гъабун

хъвана). Х1адис Байгъакъяис бицана.

28. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Х1акъльунго мушрикал нажасал (чорокал) руго:

жидер т1абиг1атал чорокал, жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурал, жидер рак1ал ва х1алал чорокал руго.

Ибну Г1аббасица абуна: гъезул черх чорокаб буго больоназул ва гвабазазул г1адин.

Х1асанул Басрияс абуна: мушриказул квер босарав чияс какие чури ц1и гъабе абун. Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар ибну Г1абдулг1азиз халипальун вугеб мехаль гъес лъзабун бук1ана киналго бусурбабазда ягъудиялги насраниялги масжидалда жанир лъгъизе тоге абуn.

Гъель мушрикал гъаб соналдаса хадуб масжидулх1арамалда жанир лъгъунге ва цогидал масжидаzdаги лъгъунге. Ай гъанжеялласан хадуб, гъаб амру бач1ун хадуб. **Мушрикал х1ажгъабизе рап1инч1они** нуж пакъирльила абуn جَلَّ جَلَلُهُ бокъани гъес нужее цоги нухалдасан бечельи къела. Гъесул ц1об раХ1мо к1удияб буго, бечельиги г1орхъи гъеч1еб буго. гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ лъала жинца гъабулеб жояльул х1икмат ва маслах1ат. **Х1акъльунго жинда кинабго жо лъалев ва жинца х1укму гъабулев вугельул Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ.

Кинабго рапхъалъан х1ажгъабизе рап1улел мушриказ даран-базар, квент1ех бач1унеб бук1индаль, гъель х1аж гъабиялдаса нахъч1вараб мехаль шайт1аналь вас-vas рехулеb бук1ана Макка шагъар. Гъезие гъанимат, жизятги щолеб бук1ана, гъез Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ диналье г1оло гъазават гъабураб мехаль.

29. Нужеца рагъ гъабе гъал

муъминзаби, жидеца Аллагъасда

جَلَّ جَلَلُهُ **ва ахираталда иман лъоларел г1адамазда. Аллагъас** جَلَّ جَلَلُهُ **ва гъесул расулас** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **х1арам гъабураб жо х1арамги гъабуларел.**

Жидерго г1акълуяль ва кашишзабаз бокъараb жо х1арам гъабун, бокъараb

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ
نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسِيْدَ الْحَرَامَ
بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خَفْتُمْ عَيْلَةً
فَسَوْقَ يُغْنِي كُلُّهُ مِنْ فَضْلِهِ
إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (٦٤)

قَاتَلُوا الَّذِينَ لَآتَوْا مِنْهُنَّ بِاللَّهِ وَلَا
بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يَحِدُّهُنَّ مَا حَرَمَ
الَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدْعُونَ بَدِيرَ الْحَقِّ
مِنَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ حَقٌّ يُعَطُوا
الْجِزِيَّةَ عَنْ يَدِهِ وَهُمْ صَاغِرُونَ

х1алал гъабун жал хъвадулел. **Ва жидеца х1акъаб динги гъабуларел.** Цох1огояб х1акъаб дин исламияб дин буго ва Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вит1ун, гъесухъе Къуръан решт1инабун гъаб исламияб дин ракъалда т1ибит1ун хадуб цогидал киналго динал бат1улал руго. Гъел диналги тун исламияб диналда руссине киназдаго т1адабги буго, гъеб гъабич1ого ч1арал г1адамалги капурал руго. **Гъадин капурал руго жидехъе т1ехъ решт1инабурал ягъудиялги насраниялги.** Гъазда рагъ гъабе абулеб буго **Аллагъас** جَلَّ جَلَّ жал мут1иг1льун, мук1урльун, г1одог1анльун гъез жизъят къезег1ан.

Гъаб аят решт1изабуна гъижраялъул ич1абилеб сональ г1ара比亚зул жазираталда (полуостров) исламияб динги бергъиндал, мушриказул амруги г1одобе ккезабидал, Аллагъас جَلَّ جَلَّ амру гъабулеб буго: «китабиял» абуn жал ругел ва амма жидеца бит1араб, х1акъаб исламияб дин гъабулел гъеч1ел г1адамал исламияб диналда ах1еян абуn. Гъез исламияб дин босич1они жидеда т1ад жизъят (магъало) лъун жидерго ракъазда те, исламалье ва бусурбабазе щибго зарал гъабич1ого бук1изе къот1иги гъабун абуn. Гъаб амру т1убан вахъун вук1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Румазда рагъ гъабизе лъеберазарго г1анав асх1абги цадахъ вачун Табук абулеб бак1алда щvezeg1ан. Гъаб гъазаваталъул хабар хадуб бач1ина, инша Аллагъ.

Муслимица ва Бухарияс бицараб х1адисалда буго:

«Нужеца ягъудиязе ва насраниязе салам къей байбихъуге. Гъел нужда данде ккараб мехаль нухлул къваридаб рахъалда ккезаре»-абун. Гъальул маг1наги буго капурал г1адамал к1одо гъаризе бегъунгут1и, гъезие бусурбабада т1ад т1ок1льи бук1унгут1иги. Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас жизъят т1ад къот1ун толел китабиязе гъабулеб бук1араб къот1ияльул кагъат буго гъаб хадуб бугеб.

Аллагъасул ц1аралдалъун бай бихъула. Гъаб кагъат буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ лагъасе ва мутьминзабазул амирасе Г1умарие хъвараб кагъат (къот1и) пуланаб шагъаралъул насранияз. Нуж бусурбаби нижехъе раг1индал нижеца нужеда гъарана нижее аман гъабе абуn ва нижер хъизаназеги, боц1ималальеги нижер диналъул агълояльеги аман гъабе абуn. Нижеца къот1и гъабун нижер напсазда т1адги босана: гъанже хадуб нижеца кинабг1аги канисат (церковь) ва гъелда рельльарааб жинда жаниб нижеца дин гъабулеб бак1 базе гъеч1о. Гъокъго бан бук1араб басралъун ч1унтун араб мехаль гъеб ц1и гъабун базе гъеч1о. Нижер канисатазда ва цогидал бак1азда жанир ч1езе бусурбабазул х1ажат ккараб мехаль нижеца гъел гъукъизе гъеч1о рельедалги къадги. Бусурбаби ва сапаралда ругел г1адамл жанир раг1ине нижеца

гъель канисатазул рагъаби г1ат1ид гъаризе руго. Нижеда т1ад раг1арал бусурбазе лъабго къояль гъоболльги гъабизе буго.

Нижеца жасусал (шпион) ва бусурбазе заралалье ургъулел г1адамал нижер канисаталда жанир риччазе гъеч1о. Нижер лъималазда Къуръанги малъизе гъеч1о. Нижеца ширк гъабизе гъеч1о, гъеб гъабиялда цониги чи ах1изеги гъеч1о. Нижеца бусурбазул адабхъатир гъабизе буго. ниж т1аде раҳъун гъезие г1одо ч1езе бак1 къезе буго. нижеца бусурбаз рет1улеб рет1елалда рельяраб рет1елги рет1изе гъеч1о, гъезул г1адаб калам гъабун ниж к1альзеги гъеч1о, гъезул ц1арал нижеда лъезе гъеч1о. Ниж кыли ч1ван чуялда рек1ине гъеч1о, хвалченги борчине гъеч1о. Кидаго ярагъги кодоб босизе гъеч1о. Нижеца г1араб мац1аль баргъичалда хъвазе гъеч1о, хамроги гъекъезе гъеч1о.

Нижеда бет1еральул щебеса расал къокъ гъаризе руго, кир ругониги нижерго рет1ел рет1изе буго, нижер зинарги т1ад бухъун бук1ине буго (хасаб речел). Нижер канисатазда т1ад хъанчги борхизе гъеч1о. Нижер т1ахъал ва хъанчал бусурбазул базаразда, нухазда къват1ир раҳъизе гъеч1о. Ц1умурги къабизе гъеч1о ц1акъго бигъаяб гъаракъаль гурони (канисатазул ц1урмал).

Гъаракъ борхун г1одизе гъеч1о ва гъаракъ борхун нижеца т1ахъал ц1ализеги гъеч1о. Нижер хварал г1адамал бусурбабада аск1ор хабаль лъезе гъеч1о. Жаназа босун унаго г1одун гъаракъ гъабизе гъеч1о ва ц1аги бакизе гъеч1о. Бусурбабада нух малъизе буго, гъезул рагъо-къедалда лъугъун балъголти ц1ехезе гъеч1о. Нижер диналъул г1ид къоял гъарун къват1ир раҳъизе гъеч1о. Бусурманчиясда къабизеги гъеч1о. Гъаб кинабго жо нижеца нижеда т1ад шарт1 гъабулеб буго нужеे т1убазе, гъаб шарт1алда рекъон нижеца аманги босана. Гъал къот1абазул щибниги жо нижеца хвезеабуни, нижее божилъи гъеч1о ва нужеे х1алаллъула къот1и т1убач1езе гъабулеб х1укму нижееги гъабизе.

Нужеца пикру гъабеха бусурбаби гъаб Къуръаналъул ва гъалда г1амал гъабурал асх1абзазул хъвадиялъул, цинги гъаб заманаль ругел г1алимзабазулги пикру гъабеха: капурзаби нильер гъудулзаби руго, ващал руго абуn к1альялел, гъезда данд1ивазе, к1альзазе рес щвани роххулел, гъезул шапакъатал къиматал хазинабильун ц1унулел!

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِحُون

30. Щай гъал китабиязда рагъ базе
кколеб абуни: ягъудияз абулеб буго
Г1узайр Аллагъасул جَلَّ جَلَّ вас вуго абуn.

وَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ هُوَ ذُرْعَنْ بْنُ أَبِي اللَّهِ
وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ أَبِي اللَّهِ

Насранияз абулеб буго Г1иса авараг
Аллагъасул عليه السلام вас вуго абун.
Жив Цогояв, Азалияв, Абадияв
Бет1ергъан Аллагъасда г1унт1изабун
гъадинаб гъереси бицулен г1адамазе
мушриказул х1укму бук1ула. Жидер гъеб раг1и буго к1алаль
абулеб, амма жиндие кинабр1аги далил-х1ужа гъеч1еб. Жидеда
цере рук1арал капурзабаца гъабураб г1амал буго гъаз гъабулефи.
Аллагъас عليه السلام жал гъалаг гъареял тушбаби! Киг1ан к1удияб
гъересиха гъез бицуунеб?

Бухтанасар абулев мажусияс (ц1адуе лагъльни гъабулев чи) баниусраилал гъалаг гъарун хадуб гъезда гъоркью цониги чи хут1ун вук1инч1о таврат ц1ализелъалев Аллагъас عليه السلام нусго сональ хвезавун хадуб ч1аго гъавидалго Г1узайрица ягъудиязе Тавраталдаса рек1ехъе ц1алун гъельул х1укмаби рицун рук1ана. Гъелда г1ажаиблъун ягъудияз гъев Аллагъасул عليه السلام вас вуго абуна. Эмен гъеч1ого гъавун вугельул насранияз Г1иса аварагасул عليه السلام эмен Аллагъас عليه السلام вуго абуна.

31. Гъаз Аллагъги عليه السلام живго тун
жидер кашишал ва рагъibal ккун
руго жидее бет1ергъабильун. Г1исаги
аллагъльун кколев вуго цо г1адамаз.
Гъал киназдаго амру гъабураб жоги
гъеч1о ц1ох1о Аллагъасе عليه السلام лагъльни
гъабе абун гурони. Жив гурев цоги
Аллагъас عليه السلام гъеч1ев. Гъел мушриказ
жиндие гъарулел сипатаздаса живги вац1адав ва Т1адег1анав.

32. Гъаб капураб къвамалье ва
мушриказе бокъун буго жидер
к1алаздалъун Аллагъасул عليه السلام нурльун
буgeb исламияб дин ссвинабизе.

Щибго г1илла-х1ужа гъеч1ого, рак1алда
ккараб хабар к1алаль бицуун, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас
ц1алулеб Къуръан ва бицуунеб шариг1ат хвезабизе рак1 буго гъезул.
Гъазул г1амал рельун буго зодиб бугеб бакъ-моц1алда к1алаль
х1ухъел пун гъеб ссвинабизе къасд гъабуразда. Аллагъас عليه السلام тезе
гъеч1о жиндир дин загъир гъабун гурони киг1анго капурал
г1адамазе гъеб иш риханиги. Т1адег1анав Аллагъас жиндие бокъараб

ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَهِهِمْ فُضَّلُهُونَ
قَوْلُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلِ قَاتَاهُمْ
اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوفَّكُونَ ﴿٣﴾

اَخْتَدُوا حَبَارَهُ وَرُهْبَنَهُمْ اَرْبَابًا
مَنْ دُونَ اللَّهِ وَالْمُسِيْحَ اُبْنَ مَرْيَمَ
وَمَا اَمْرُوا إِلَّا يَعْبُدُوا إِلَهًا
وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانُهُ وَ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤﴾

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْلَقُو اُنْوَرَ اللَّهَ بِأَفْوَاهِهِمْ
وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتَمَّمَ نُورُهُ وَلَوْكَرَهُ
الْكُفَّارُ ﴿٥﴾

жо бокъухъин гъабулев вugo.

33. Гьев Аллагъ вugo жидие г1ибадат جَلَّ لَهُ اللَّهُ وَبِالْهُدَى
гъабизе x1акъав Бет1ергъан; **жинца**
Мух1аммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **вит1арап**
г1аламалъе т1орит1ел босун ва x1акъаб
исламияб динги босун, **жинца гъеб**
цогидал киналниги диназда т1ад загъир гъабизе. **Гъаб амру гъадин**
т1убазеги буго, киг1анго мушриказе гъеб бокъун гъеч1ониги.

34. Я гъал иман лъурал г1адамал!
x1акъльунго Г1емерисел рагыбалги
кашишалги руго жидеца г1адамазул
боц1и x1арамаб, бат1улаб нухалда
кваналелльун. **Исламияб дин**
босизе бокъарал г1адамалги жидеца
нахъч1валел.

Жидер дин x1акъаб бугин абуn гъезда
 рак1алда ккезабун. Насраниязул ва
 ягъудиязул диназда хасаб магъало бук1ана

г1адамаз гъель рагыбазе ва кашишазе къезе кколеб. Гъеб магъалоги
 кванан, г1адамалги гуккун рах1аталда рук1арал гъезие Мух1аммад
 авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва исламияб дин ц1акъ к1удияб тушманльун ккана.

Жидеца г1арац-месед данде бак1арулел, гъеб хазинаде ц1унулел
 ва гъелдаса паризаяб закатти къоларел, Аллагъасул جَلَّ لَهُ اللَّهُ диналье
 г1оло гъазават гъабизеги бокъуларел г1адамазда дуца роххел
 бице Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ц1акъ унтизабулеб жужах1альул г1азаб
 бук1ине бугин нужее ахираталда абуn.

«Канз» абула жиндасан закатги къеч1ого данде бак1арун бугеб
 боц1уда. Замахшарияс абуна: гъаб цо аяталда жанир ягъудиязул ва
 насраниязул квешал г1адамалги, закат къоларел бусурбабиги цадахъ
 рехсеяль кант1изарулел руго гъал к1иялго жидеца x1арамаб боц1и
 кванаяльуль цоцазде рестьльун рук1иналда ва гъезие гучаб г1азабги
 бук1ине бук1иналда.

35. Къиямасеб къояль гъеб г1арац-месед
жужах1альул ц1адаб баг1аризабун
цинги гъелдалъун мугъру ч1валеб
жидер нодоялда, мугъазда ва
хъалбаздаги, гъан бух1ун руқьби цере
льолеб x1алаль мугъру ч1вала.

Жинда Аллагъ разильяяв ибну Масғ1удица абуна: дир напс жинда

هُوَ الَّذِي أَنْسَلَ رَسُولَهُ وَبِالْهُدَى
 وَدِينُ الْحَقِّ يُظَهِّرُهُ وَعَلَى الْكِتَابِ
 كَلِمَةٌ رَّوَّكَرَهُ الْمُشْرِكُونَ ﴿٢﴾

*يَتَأَكَّلُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ كَثِيرًا
 مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرَّهَبَانِ لَيَأْكُلُونَ
 أَمْوَالَ الْأَنْسَابِ بِالْمُبَطِّلِ وَيُصْدِّونَ عَنْ
 سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتُزُونَ
 الْأَنَّهَبَ وَالْفَضَّةَ وَلَا يُنْفَقُوهُنَّا فَ
 سَبِيلِ اللَّهِ وَبَشِّرُهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣﴾

يَوْمَ لِحْمَى عَلَيْهَا فِي تَارِيْجَهَمَّ
 فَتُكَوِّنُ بِهَا حِجَاجًا هُمْ وَجُنُودُهُمْ
 وَطَهُورُهُمْ هَذَا مَا كَتَزْتُمْ لَا فَيْسَكُونُ
 فَذُو قُوَّامًا كَمُّ تَكَثُرَتْ كَتَزْنُورَتْ ﴿٤﴾

кодоб бугев Аллагъасул ц1аралдаљун гъедуlev вugo дун: гъев чиясул t1ом ва къаркъала k1одо гъабула, жинца данде гъабураб г1арац меседальуль цо-ко динар ва цоцо диргъам бат1а-бат1аго цох1о нухаль t1аде лъун щибалъул мугъру ч1вазе г1олеб x1алаль»-абун.

Гъаб лъабго бак1азда мугъру ч1ваялье сабаб буго. Бахилав чиясда мискин-пакъир жинда данде вач1унев вихъараb мекалъ гъес нодо буk1k1инабула, жинда гъаризе гурин ва гъесие жо къезе гурин ккелеб абуn. Цинги гъев аск1ов щвараб мекалъ, гъесда хъибил рехула, гъев вихъуlevго гъеч1ев г1адин. Цинги жиндасан цо жо гъарани мугъбан вуссула.

Имам Къурт1убияс абуна: гъумералда ч1вараb мугъру киназдаго бихъуleb буk1ula, хъибилалда ва мугъалда ч1вараb жиндир унти ц1ик1араb буk1una абуn. Гъеб мугъру ч1ван хадуб гъезда абула: «**Гъале гъаб буго нужеца хазинада ц1унун тун буk1араb жо. Гъанже гъаб хазинаялъул г1азаб ч1амеха нужеца**»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Жинца боц1удасан закат къоларев чиясе къиямасеб къояль ц1адул хъаришал гъарула ва гъездальун гъесул гъумералда, хъалбазда ва мугъалда мугъраби ч1вала. Гъедин гъев эхетун вук1ина k1икъоялда апц1азарго сон г1ан халатаб къояль, халкъялъул x1исаб-мизан лъ угъизег1ан. Цинги Аллагъасе جَلَّ جَلَّ بокъани гъев чиясда жусжах1алда унеб нух бихъизабула, Аллагъасе جَلَّ جَلَّ бокъани алжсаналда унеб нух бихъизабула»- абуn. X1адис имам Муслимица бицана.

Аяталдаса мурад буго дунялальуль рокъоб ч1ух1и реццалье, ва цоцазда t1ад t1адег1анльяилье x1алт1изабулеб г1арац-месед ахираталда жидеего г1азабалъе сабаблъун батулеблъи бицин ва мъминзаби гъельда кант1изари.

**36. X1акъльунго Аллагъасда аск1об
моц1азул къадар буго анц1ила
к1иго мош1 буk1ин. Гъаб x1укму
лавx1улмахфузалда хъван буго
Аллагъас зобал ракъал рижараб
мекалъго. Гъеб анц1ила к1иго
моц1алдаса ункъго моц1 буго жидель
рагъ гъаби x1арам гъабурал.
«Зулкъиг1да, зулх1ижжа, муx1аррам,
ражаб».**

Гъаб исламияб дин бит1араb дин буго.

Нужеца нужерго напсазе зулму гъабуге гъал моц1азда жаниб г1асильаби гъарун ва x1арамал жал гъарун. Нужеца мушриказда

إِنَّ عَدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ أُشَاعَرَ
شَهْرٌ فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ حَقِيقَةِ الْحُكْمَ وَ
وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَزْبَعَهُ حُرُمٌ ذَلِكَ الْأَيْمَنُ
الْقَيْمَنُ فَلَا تَنْظِلُوهُ أَفِيهِنَّ أَنْسَكُ
وَقَاتَلُوا أَمْسِرَكِينَ كَافَةً
كَمَا يُقَاتِلُونَ كَافَةً كَافَةً وَأَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ٣٦

рагъ бай киналго цадахъ лъугъун, гъез нуждаги гъедин рагъ балеб бугельул. Нуждаги лъан буқ1а х1акъльунго Аллагъас квербакъулеблъи жиндаса х1инкъарал, дин т1адег1ан гъабизе г1оло рагъулел мутьинзабазе.

37. Жагъилиял г1арабияз рагъ х1арам гъабурал моц1ал хисизари гъезул купруялъул г1емерлъи ва к1одолъи буго.
 Рагъал г1емерал гъарулел рук1иналь, г1арабияз жиде бокъарб мехаль рагъ х1арам гъабураб моц1аль рагъги гъабун, гъельул бак1алда хисун цоги моц1 толаан рагъ х1арам гъабураблъун. Гъедалъун капурзабазул къосин жегиги ц1ик1к1изабула. Цох1о

моц1 цояб сональ рагъ гъабизе х1арамаб гъабула, цогидаб сональ рагъ гъабизе х1алалаб гъабула. Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ункъго моц1 рагъ х1арамаб гъабун бугельул, гъезги ункъго моц1 г1езабула, цояльул бак1алда цогидабги хисун лъун. Гъеб х1алалъ Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1арам гъабураб жо х1алал гъаби ва Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1алал гъабураб жо х1арам гъабиги гъезда щайт1аналь къабих1ал г1амалал берцин бихъизабун буқ1иналь буго. Х1акъльунго Аллагъас капурал г1адамал бит1араб нухда т1орит1уларо.

38. Я гъал иман лъурал г1адамал!
 Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ расулас жигъад гъабизе раҳъян ах1араб мехаль нуж щай ракъалда рек1арал г1адин бак1льун ч1олел? Нуж ахиратги к1очонтун дунялалъуль ч1агольти т1асса бишун гъелда рак1 гъунищ ругел? Ахираталда бугеб алжаланалда данде ккун гъаб дунялалъуль ч1агольти ц1акъго пайда гъеч1еб, къабих1аб жо буго.

Гъаб аят решт1инабуна Табукалда гъазават гъабизе унеб мехаль цо-ци г1узро бачун рокъор ч1арал иман заг1ипал г1адамазул х1акъальуль.

39. Нуж Аллагъасул расулигун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ жигъад гъабизе раҳъчи1они Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нужее ц1акъ унтизе гъабулеб г1азаб гъабила.

Дунялалда тушман т1амила нужее г1азаб

إِنَّمَا الَّذِي ظَرَيَّا دَهْ فِي الْكُفَّارِ
 يُضْلِلُ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحَلِّوْنَهُ وَ
 عَامَّا وَيُخَرِّمُونَهُ عَامَّا لَيُوَاطِّعُوْنَهُ
 مَاحَرَّمَ اللَّهُ فَيَحْلُّوْنَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ
 زَرِّتْ لَهُمْ سُوءً أَعْمَلَهُمْ وَاللَّهُ لَا
 يَهْدِي أَفَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا
 قِيلَ لَكُمْ أُنْقُرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 أَنَّ أَقْلَمُتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضِيْتُمْ بِالْحَيَاةِ
 الَّذِينَ امْرَأْتُمُ الْأُخْرَةَ فَمَا مَتَّعْتُمْ
 الْحَيَاةُ الَّذِيْنَ فِي الْأُخْرَةِ إِلَّا قِيلُ ﴿٢٨﴾

إِلَّا اتَّنْفِرُ وَإِيْدَهُ كُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
 وَيَسْتَبَدِلُ فَمَا عِنْدَكُمْ وَلَا تَضُرُّهُ
 شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ عَقِيدَرُ ﴿٢٩﴾

гъабизе, ахираталда ц1адул г1азабги гъабила. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: ц1акъ къуватаб г1азаб тъабила абуn.

Цинги нужги гъалаг гъарун Аллагъас جَلَّ لَهُ طَرْفُهُ وَنُورُهُ وَجْهُهُ وَجَلَّ لَهُ الْمَلَكُوتُ وَنُورُهُ وَجْهُهُ нужер бак1алда цоги къавм гъабила: жидеца жигъадги гъабулел, Аллагъасдаги гъесул расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жал мут1иг1льуел. Нужеца Аллагъасе جَلَّ لَهُ طَرْفُهُ وَنُورُهُ وَجْهُهُ щибго зарал гъабуларо нуж жигъадалье раҳъич1оғоян абуn. X1акъльунго Аллагъ кинабго жоялда x1ал к1олев вуго. Нуж раҳъич1ониги жигъад гъабизе къват1ир раҳъаразе квербакъила Аллагъас جَلَّ لَهُ طَرْفُهُ وَنُورُهُ وَجْهُهُ ва гъезие дунял-ахираталъул лъик1льиги щвела.

40. Нужеца таниги Аллагъас جَلَّ لَهُ طَرْفُهُ وَنُورُهُ وَجْهُهُ толаро жиндири расул квербакъич1оғо. X1акъльунго Аллагъас кверги бакъана жиндири расуласе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Маккаялъул мушриказ жив Маккаялдаса къват1ив инавураб мехаль. Гъевгун цадахъ цоҳ1о Абубакар асҳ1аб гурев чиги вук1инч1о, гъев к1иявго нохъокъ раҳчун ругеб мехаль. Савру абураб мег1ералда буго гъеб нохъо хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндири гъалмагъ Абубакарида абуна: мун пашманльуге, нилътъун цадахъ Бет1ергъян Аллагъ вуго абуn. Жинца квербакъулев ва нилътъ ц1унулов.

Т1абарияс Абубакар асҳ1абасдаса x1адис бицана:

Аллагъасул расулгун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ дун нохъокъ вугеб мехаль, нижеда хадур раг1арал мушриказул x1ам1ал нижер бут1рузда г1агарлъун рук1ана. Дица аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Я расулаллагъ! Гъезул цоя жиндириго x1ам1аздехун валиғанни гъазда нитъль рихъила гуриц?»- абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я Абубакар! Дуда щибжо рак1алда кколеб к1иго чиясул x1акъальуль, жидер лъабабилевлъун Аллагъ جَلَّ لَهُ طَرْفُهُ وَنُورُهُ وَجْهُهُ вугел?»-абуn. X1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абубакар асҳ1аб аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ зарал ккеялда x1инкъун вук1ана, хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул рак1 парахат гъабуна Аллагъ جَلَّ لَهُ طَرْفُهُ وَنُورُهُ وَجْهُهُ вуго нилътъун цадахъ абуn.

Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндири расуласда г1одов виччай ва парахалти решт1инабуна. Мушриказда рихъич1ел малаикзабиги решт1инаруна авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ц1унизи. Гъел капурзабазул раг1иги Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г1одоб1ан гъабуна, гъелдалъун мушрикалги ширкги

إِلَّا تَتَصْرُّفُهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ
أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَتَيْنَاهُ
هُمَّا فِي الْعَارِيِّ إِذَا يَقُولُ لِصَاحِبِهِ
لَا تَحْزُنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَانْزَلَ اللَّهُ
سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَآيَةً هُوَ بِهِ مُؤْمِنٌ
تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ
كَفَرُوا أَلْسُنَهُ فَكَلِمَةُ اللَّهِ هُوَ
أَعْلَمُ أَوْ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

х1акъир гъабуна. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавуле «лаилагъа иллалагъ»-абураб калима буго жиб т1адег1анаб раг1и. Гъеб раг1иялдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ муъминзаби т1адег1ан гъаруна, гуч бугелги гъаруна. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго жиндир амруялъуль гуч бергъарав х1аким.

41. Нуж гъазават гъабизе къват1ире рахъя я гъал муъминзаби, рек1ун ругониги, лъельго ругониги, г1олохъанал ругониги к1одолъарал ругониги.

Мискинал ругониги бечедал ругониги, бигъальи бугониги зах1малты бугониги.

Нужее гъеб гъазават гъабизе ц1акъго бокъун бугониги яги бокъуларого, зах1малтун бугониги. **Ва нужеца Аллагъасул** جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло жигъяд гъабе нужер напсаздалъун ва маг1ишаталдалъун.

Гъаб буго нужее лъик1аб жо, жиб т1аса унеб дунялалда разильун гъазават гъабизе рахъинч1ого ч1еялдаса. Гъаб амру гъадин букин лъялеб батани нуж Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесул расуласул амру т1убазе к1вах1алльуге. Дунялалъул рокъоб щолеб лъик1льи буго тушманасдаса бергъинги, гъаниматги, исламияб ракъ к1одолъи ва бусурбаби г1емерльи. Ахираталда щолеб хайир буго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильи ва ниг1матазул алжанал.

42. Гъал мурапикъзаби жинда ах1улеб жо букинрабани аск1обго бугеб, бигъаго щолеб жо, г1емер рик1к1ад ине к1коларел бигъаябго сапарги букинрабани, гъел дуда нахърильльине рук1ана Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

Амма Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильи т1алаб

гъабун рахъуларо мурапикъзаби, жидес давла щвезе бокъун рахъуна. **Кинниги, жидес ц1акъ рик1к1адабльун ва зах1матабльун бихъана гъеб сапар.** Гъедин бугельтул жидер рак1азуль нипакъги бахчун дуе г1узрабиги рицана гъез.

Хадурги гъел Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ц1араздалъун гъедаризе руго: «жидер рес букинрабани, х1алк1олебани, жалги рахъизе рук1анин нужгун цадахъ»-абун. Гъел руго жеги ц1ик1к1ун жидер напсазе зулму гъабулел ва гъел гъалаг гъарулен г1адамал. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жинда лъялев вуго гъел мурапикъзаз гъереси бицуле букин. Ва гъезие щибго г1узро букинч1ебльиги рокъор ч1езе. Гъаб аяталда жанибги

أَقْرَأْتُهُ أَخْفَافَ أَوْثَاقًا وَجَاهَدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّهُمْ إِنْ كُنْتُمْ

تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

لَوْكَانَ عَرَضَنَا فِيَّا وَسَقَرَنَا صَدَّا
لَأَتَبْغُولُكَ وَلَكِنْ بَعْدَتْ عَلَيْهِمُ
الشَّقَّةُ وَسَيَحْلُلُونَ بِاللَّهِ لَوْ أَسْتَطَعُنَا
لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسُهُمْ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَذِبُونَ ﴿٤٢﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе ругел мугъжизатаздаса цо мугъжизат буго: Табукалда гъазаваталда вукъаго гъес бицана жал т1ад руссун Мадинаялда щвараб мехаль мунапикъзабаца абиже бутеб раг1и. Ибнужаририца Х1ибан ибну Зайдидаса хабар бицана: ниж гъазаваталда рахъана Синван ибну Г1амр асх1абгун цадахъ. Гьев Сириялъул Х1имс шагъаралъул вали вукъана. Дида гъеб гъазаваталда вихъана Димашкъ шагъаралдаса цо ц1акъ херав чи, жиндири къунсрулги бадир жанир рортарав. Дица гъесда абуна: «Я дир инсул вац! (к1удияв чиясда хит1аб гъабула г1арабияз гъаб раг1иялдалъун) Аллагъас جَلَّ جَلَّ دуе г1узро бачун буго гуриш? Мун рокъов вукъине лъик1 гъеч1иш?»-абун. К1удияв чияс абуна: «Я дир вацасул вас! Аллагъас جَلَّ جَلَّ нильль гъазаваталда рахъа абуун буго г1олохъанал ругониги херал ругониги. Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндине вокъараав чиясул х1албихъи гъабула цо къварильлялдалъун, цинги гъев рагъда хвеч1ого т1ад вуссун вач1ун цогиги гъазават гъабизе уна. Т1адег1анав Аллагъас х1албихъи гъабула гъесул лагъздерил жинца щукру гъабулев, сабру гъабулев, Аллагъас جَلَّ جَلَّ г1емер рехсолев, цох1о Аллагъасه جَلَّ جَلَّ гурони жинца г1ибадат гъабич1ев чиясул»- абуун. Цоги бицана: жинда Аллагъ разильяяв Абут1алх1ат абулев асх1аб жив херав чи вугониги гъазаваталда вахъун, гамида рек1ун унаго хвана. Ич1го къо бана ракъдаллъи бутеб бак1алда Ѣоларого гьев хабаль лъезе. Цинги хабаль лъуна ва щибго къаркъалаги хисун буқ1инч1о абуун.

Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурх1аги гъал лебалал баҳ1арзазда, гъев разильи т1алаб гъабун жидеца рух1 бичарал!

**43. Аллагъ т1аса лъугъарав
вugo Mux1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дудаса
гъель мунапикъязе рокъор ч1езе изну
кеялдаса. Жидеца г1узро бицарааб
мехаль гъезул х1ал ц1ехеч1ого ва гъереси бицуневги бит1араф
бицуневги чи ват1а вахъилалде цебе.**

عَفَا اللَّهُ عَنْكُمْ لَمْ أَذِنْتُ لَهُمْ حَقَّيْتَ بَيْتَنَّكُمْ
أُلَّا ذِيَّتْ صَدَقُوا وَتَعَلَّمَ الْكَذِبُونَ ٤٣

Ай изно къеч1ого тезе лъик1 буқ1ана гъезие, гъель мунапикъзаби ругельуль. Гъаб аяталда жаниб Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг к1одо гъави, гъесул х1урмат гъаби буго: жинда г1айиб ч1валеде цебе аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ лъазабулеб буго гъеб г1айиб Аллагъас جَلَّ جَلَّ т1аса лъугъараб бугилан абуун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса ккараб жо г1айиб буқ1инч1о, шарғ1алда хилапаб жоги буқ1инч1о, гъедин гъеч1ониги Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъесда абулеб буго гъель мунапикъзаби ругин, т1ок1ав мун гъезда божуге ва х1албихъи гъабун хадуб гурони гъезул раг1и басуге абуун.

Мужагъида абуна: гъаб аят решт1инабуна мунапикъзабазул

х1акъальуль. Гъез жидеда гъоркъоб къот1и гъабун буқ1ана: гъазаваталда рахъинч1ого рук1ине Аварагасдаса صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ изну т1алаб гъабизе, гъес изно къуниги, къеч1ониги къват1ир рахъич1ого рук1ине-абун.

Гъаб иш гъадин буқ1ин баян гъабун Т1адег1анав Аллагъас хадубги абулеб буго:

44. Гъазаваталда рак1инч1ого рокъор
ч1езе изно т1алаб гъабуларо Мух1аммад
иман лъурал г1адамаз ва жидер
напсалдалъунги мағ1ишаталдалъунги
гъазават гъаби гъезие рихуларо.

Гъел мұмминзабазда лъялельул Аллагъасул диналье г1оло гъазават гъабурал мужагъидазе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ къач1ан ругел к1удиял ниг1матал. Гъеб жо кодоса борч1изе кин гъез биччалеб? **Жиндаса**
جَلَّ جَلَلُهُ **х1инкъарал мұмминзабазул х1ал жинда лъалев вуго Аллагъ.**

لَا يَسْتَهِنُّكُمْ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
 وَالْأَوَّلُمُ الْآخِرَانَ مُبْهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
 وَأَنفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِ الْحِلْمُ بِمَا هُمْ يَفْعَلُونَ

45. Х1акъльунго дудаса изну т1алаб
гъабулел г1адамал руго Аллагъасдаги
иман лъеч1ел,
жидер рак1азуль щакльиги бугел ва
шиб гъабилеб лъаларого х1айранльун
сверселел ругел.

46. Гъал мунапикъазе мунгун цадахъ
гъазаваталда рахъине бокъун
буқ1араbани жидеца ярагъиги квен-
т1ехги х1адуризе буқ1ана.

Гъаз щибго х1адурлъи гъабич1о, гъель бицунеб буго гъезие гъазаваталде рахъине бокъун гъеч1ебльи. **Кинниги Аллагъасеги** جَلَّ جَلَلُهُ **бокъун буқ1инч1о** гъел нужгун цадахъ рахъине. Гъез рагъдаги нужее хиянат гъабизе буқ1ана ва х1инкъулен харбал рицун мұмминзабазул къуват хвездабизе буқ1ана. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъел к1вах1ал гъаруна, гъезул къасдги хвездабуна ва гъезда абуна: «Нуж рокъор рук1а руччабазда ва лъималазда аск1ор»-абун.

إِنَّمَا يَسْتَهِنُّكُمْ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
 وَأَيُّوهُ الْآخِرَهُ وَرَأَتَابَتْ فُلُوْبَهُمْ فَهُمْ فِي
 رَيْبٍ يَهُمْ يَرَدَّوْنَ

*وَلَوْ أَرَادُوا الْحُرُوجَ لَاَعْدُو أَلَهُ وَعَدَهُ
 وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ إِنْعَامَهُمْ فَبَطَّهُمْ وَقَبَلَهُمْ
 أَفَعُدُ وَأَمَّا الْقَعْدِيْنَ

47. Нужгун цадахъ гъел рак1ун рук1арал
ани гъез нужее цо квешлъи ва пасалъи
гурони гъабизе буқ1инч1о. Нужеда
гъоркъор маң1 гъабун ва хъубаб хабар
бицун хъвадизе рук1ана нуж цо-цазде
тушманлъи гъабиялде рачине, нужер

لَوْ خَرَجُوا فِيْكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَلَالًا
 وَلَا وَضَعُوا خَلَالَكُمْ يَعْوَنُوكُمُ الْفَتَنَةَ
 وَفِيْكُمْ سَمَعُونَ أَلَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ

بِالظَّالِمِيْنَ

боги биххизабизе бук1ана. Нужеда гьоркъор гъезда г1енеккулел ва гъезул раг1и берцин биххулен жидер иман ва г1акъло заг1ипал г1адамалги рук1инаан. Х1акъльунго Аллагъ жинда лъялев вуго гъел зулмуял мунапикъазул х1ал. Гъезул рак1азда бугеб же лъала Т1адег1анав Аллагъасда.

**48. Гъез гъалдаса ццебеги гъабун
бук1ана дуе зарал ва питна лъугъине
бокъараф г1амал.**

Ух1удалда рагъдацин щвеч1ого ибну
Салул абулев мунапикъ лъабнусго г1адав

чиғи цадаҳъ вачун нахъ вуссун ана. Дур амру т1убан гут1изе, дур дин хвезабизе г1емер х1илабиги ургъана гъез. Аллагъасул квербакъи бач1ун диналье къуват щвезег1ан ва гъеб исламияб дин цогидал диназдаса бергъинег1ан. Мунапикъаз х1илла-макро г1емер гъабуна. **Ва киг1анго гъезие рихун бугониги исламияб дин загъирлъана ва бергъана.**

Ибнукасирица абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Мадинаялде вач1араф мехаль гъесда данде киналго капурал г1арабиял цоцаль рекъон рагъулел рук1ана. Ягъудиязги Мадинаялъул мунапикъазги х1алк1араф же гъабуна Аллагъасул дин гъукъизе абуn. Ахирги исламияб дин загъирлъун цебехун ине бай бихъидал, Бадрояльул рагъда аварагги бергъиндал, Ибнуубайу абулев мунапикъас абуна: «Гъанже гъаб амро цебехун унеб буго»-абун. Цинги гъел загъирлалда исламалде раг1ана ваamma жанисан рак1ал къойидасан къойиде аварагасда х1алхъублъун, ццидал ц1ун лъугъулел рук1ана. Гъеб буго Т1адег1анав Аллагъас: «Киг1анго капурзабазе риханиги» абураб раг1иялдаса мурад-абун.

**49. Гъел мунапикъаздаса цо чи вуго
жинди рокъов ч1езе изно къейин ва
гъазаваталда вачун жив мунагъ-х1акъ
бугеб жоялда ккезавугеян абулев.**

Гъав вуго Алжаду ибну Къайс абулев чи. Аллагъасул свалат сала лъеяв аварагас Банул-асфар абулел г1адамазда гъазават гъабизе вахъян абураб мехаль, жинца абурав: «Дун рокъов те, дида руччабаздаса сабро гъабизе к1оларо»-абун. **Гъал г1адамал питнаялда жанир ругел руго:** гъел Аллагъасул диналье г1оло гъазаваталда раЖъунел гъеч1ельул. Питнаялъуль

لَقَدْ أَبْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَكَلَّوْلَاكَ
الْأَمْرُ حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ
وَهُمْ كَيْهُونَ ﴿٤٨﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَكَدَنْ لِي وَلَا تَقْتِي
الْأَفْيَ الْفِتْنَةَ سَقْطُوا فَلَمْ يَجِدْ
لِمُحِيطَةِ بِالْكَفِيرِ ﴿٤٩﴾

т1ерхұнғи руго жидеца купрори нипакъги загыр гъабун. Гъел жужах1альул бишун гъокъияб гвендинир рук1унелги руго. **Х1акъльунго жужах1альул г1азаб буго капурзабазда ц1акъ сверун лъугъулеb.** Гъезие рорч1изе бак1го гъеч1о. Ц1адул жанисан ц1ураб, сверухъ маххул сангар бугеб хъалаялда релъльун бук1уна гъезие жужах1.

50. Дуда ва мұмінзабазда цо
льик1льи щвани гъел мунапикъазе
рихулеb буго. дуда цо къварилти
щвани гъел роххулеb руго ва жидеца
абулеb буго: «нижеца нижко ц1унана
гъав чигун цадаҳъ къват1ир рахъич1ого»-абун, ва гъел роххун,
разильүн жидерго ишалде унел руго.

51. Дуца гъезда абе Mux1аммад ﷺ, **нижеда щвеге гъеч1о Аллагъас** ﷺ
хъвараб ва къадар гъабураб жо гурони. Гъев вуго нижер хан ва к1удияв. Гъев Аллагъасда ﷺ таваккал т1амизе т1адаб буго киналго мұмінзабазда.

52. Дуца гъезда абе Mux1аммад ﷺ, **нижеца хъаравулъти ккун гъеч1о нижее к1иго льик1льи щвеялда** гурони: рагъда бергүн, Аллагъас ﷺ квербакъун, гъанимат щун т1ад руссин, яги шагъадат щун алжаналъул агълолъун рук1ин. Гъаб к1иго жо буго нижее ц1акъ бокъараб ва нижеца т1алаб гъабулеb. Амма нижеца хъаравулъти ккун буго Аллагъас ﷺ нижес жиндиr рахъальдан г1азаб гъабиялда, яги нижер квераздальун г1азаб гъабиялда. Нуж хъаравулъти ккун рук1а! Нижги хъаравулъти ккурал руго нужеда щолеб балагъалда-абун.

53. Дуца абе Mux1аммад ﷺ, гъел мунапикъазда: нижеца напакъя къуниги гъеб Аллагъас ﷺ къабул гъабуларо. Нужеца рак1 разильүн къуниги яги бокъич1ого къуниги гъельул нужеe щибго мунпаг1ат гъеч1о. Нуж Аллагъасда ﷺ мут1иг1льич1ел пасикъял г1адамал ругельул.

إِنْ تُصِبَّكَ حَسَنَةً شَوَّهْمٌ وَإِنْ
 تُصِبَّكَ مُصِيَّةً يَقُولُواْ قَدْ أَخْذَنَا
 أَمْرًا مِنْ قَبْلٍ وَيَسْتَوْلَوْاْ وَهُمْ فِرَحُونَ ٥٦

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَسَبَ اللَّهُ لَنَا
 هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَيَتَوَكَّلِ
 الْمُؤْمِنُونَ ٥٧

قُلْ هَلْ تَرَصُّونَ بِئْ إِلَّا إِحْدَى الْحَسَدَيْنِ
 وَنَحْنُ نَرَضُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ
 بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرَصُّوْا
 إِنَّا مَعَكُمْ مُمْتَنُونَ ٥٨

قُلْ أَفَقُوْطُوعًا أَوْ كَرَهًا أَنْ يُتَّقَبَّلَ
 مِنْكُمْ إِنَّمَّا تُعْمَلُ مُنْهَمْ فَوْمَا
 فَكِسِّيْنَ ٥٩

Гъесул амруялда нахърильтьинч1ел, рек1ель иман гъеч1ел руго.

54. Гъел муналиқъзабаца Аллагъасул
 диналье г1оло гъазават гъабизе
 кумекалье къолеб боц1и-мал Аллагъас
 къабул гъабунгут1и буго, гъел
 рук1иналье г1оло жидеца Аллагъасдаги
 иман صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул расуласдаги
 лъеч1ел. Жамаг1атгун цадахъ как
 базе масжидалдаги раг1унарел, ц1акъ

зах1мальун, к1вах1алльун гурони. Жидеца гъеб как г1адамазе
 г1оло балеб бугельгул. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло напакъаги
 къоларел жиdedа рихун, бокъич1ого гурони.

Гъеб жо жиdee бугеб зулмолъун рик1к1унеб бугельгул. Гъаб как
 баялдалъун ва напакъа къеялдалъун жиdee ахираталда кири букинги,
 алжан букинги гъезда лъалеб гъеч1о. Гъел гъеч1о ахираталда иман
 лъурал.

Албах1ро абулеб тафсиралда абулеб буго: Т1адег1анав Аллагъас как
 байги, напакъа къейги цадахъ рехсана, гъаб к1иябго букиналье г1оло
 бишунго хирияб г1амал: как бай буто черхаль гъабулеб г1амалалъул
 бишун хирияб, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло боц1и-мал къейги буто
 садакъабазул бишун хирияб. Гъаб к1иябго жо гъабизе к1вах1алав чи
 вуго муналиқъиялъул сипат чорхаль бугев-абун.

55. Дуда ц1акъаб жолъун бихъуге я
 гъав мұмынчи, дица гъел муналиқъазе
 къураб бечельиги, гъезул лъимал-
 хъизанги ва мун гъелда г1ажаиблъуге.

Гъеб буто загыралда жиdee бугеб ниг1мат,
 ва амма х1акъыктаталда гъеб буто гъезие бугеб г1азаб. Г1емераб
 г1акъуба-къварилы бихъун данде гъабула гъез дунялалъул маг1ишат,
 ахиратада жиdee рек1ел бакъваялде буссула. Аллагъасе جَلَّ جَلَّ
 бокъун буто гъеб маг1ишаталданъун ва лъималазданъун гъезие
 дунялалдаго г1азаб гъабизе: Гъезул лъимал мұмынзабаца ч1ван ва
 гъезул боц1и-малги давлялъе бахъун. **Ва гъезул рух1алги** росизе
 капуралъун рук1ун, гъелданъун ахираталда жиdee гъабулеб
 г1азабги ц1ик1к1изе.

56. Гъел муналиқъзаби Аллагъасул
 ц1аралданъун гъедулел руго жал
 нужгун цадахъ ругин, нужецағо г1адин

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْتَلَ مِنْهُمْ نَفْقَدُهُمْ
 إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ
 وَلَا يَأْتُونَكَ الْصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ
 كُسَالَىٰ وَلَا يُنِيبُونَ إِلَّا وَهُمْ
 كَفَرُونَ

۵۱

فَلَا تُعْجِبَكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنْ تَمَارِيدُ
 اللَّهُ يَعْلَمُ بِهِمْ يَهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
 وَتَرَهُنَ أَنْفُسَهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

۵۲

وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمْ يُنْكِنُوكُمْ وَمَا هُمْ
 مِنْ كُفَّارٍ وَلَكُنْتُ هُوَ قَوْمٌ يَقْرَفُونَ

۵۳

иман лъурал ругин абуң. Гъел нүжгун Җадаҳъ гъеч1о жидер рак1аздалъун.

Гъел руго жал х1инкъун ругел г1адамал, нужеца мушрикалго г1адин жалги ч1валин абуң. Гъедин бугельтул гъел мутьминзабильнуң ч1ун руго ва гъелдаги т1аде гъересияб гъаги гъедулеб буго.

57. Гъезда батулеб ани нужедаса рорч1ун لَوْ يَجِدُونَ مَلَجَأً أَوْ عَذْرَاتٍ أَوْ مَدْحَلًا
к1анц1изе бак1 гъел ц1унулеb, гъезие لَوْلَا إِنَّهُ وَهُمْ يَجْمَعُونَ
кумек гъабулеб, яги ракъуль гвендал
ратаниги, къуруль нохъаби ратаниги,
гъел ц1акъ хехго ине ругоан гъеб бак1алде: т1урун унеб
боц1иялда рельльун.

Гъедиг1анги мунапикъ забазе нуж рихарал руго, нуж гъезул раг1абаз, загъираб г1амалалъ, гъересияб гъаяль гуккизе рук1унге!

58. Гъездаса цо къукъа буго Mux1аммад وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ إِنَّ
صَلَوةَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، دур садакъа биквиялда أَعْطُوا مِنْهَا رَضْوًا وَإِنَّمَا يُعْطَوْنَ مِنْهَا إِذَا
жидеца г1айиb ч1валел. Жидее гъеб اَعْطُوا مِنْهَا رَضْوًا وَإِنَّمَا يُعْطَوْنَ مِنْهَا إِذَا
садакъаялдаса цо бут1а къуни гъеб هُمْ يَسْخَطُونَ
льник1абльун рик1унеб буго, къеч1ого
тани дуда г1айиb ч1валеб буго ва дуда щимги бахъунеб буго.

59. Гъел мунапикъал рук1аралани وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَاءَ آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَ
Аллагъасги гъесул расуласги وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُوتِينَا اللَّهُ مِنْ
Ж1аж1лаh гъесул расуласги كъураб жоялда разильун فَضْلِهِ وَرَسُولِهِ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَغْبُونَ
рук1унел ва жидецаги абулел: «Нижee
г1ей гъабулев Аллагъасги ж1аж1лаh вуго, хадубги
Аллагъасги гъесул расуласги къела нижее жиндир
рах1маталдаса,. Нижер хуул лъолев ва нижее лъник1льи шолев
Т1адег1анав Аллагъасги ж1аж1лаh вуго»-абун.

Гъеб жидее лъник1аб бук1ина ва дунял-ахираталда жидее бахъибугольялъе сабабги бук1инаан.

60. Паризаяб закат ва гъеб къолеб إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ
бак1 бицуn Т1адег1анав Аллагъасги
Ж1аж1лаh абулеб буго: Садакъа жидее къезе
кколел г1адамал руго: мискинзаби,
пакъирзаби, закаталда т1ад x1алт1и
гъабизе тарал x1алт1ухъабиги, жал
исламалда рач1иялда хуул лъурал
г1адамалги, лагъзадериеги къела жал
тархъун ине кумек гъабун, жидеда т1ад нальи бугел г1адамазеги,

وَالْعَلَمَلِيَّاتُ عَلَيْهَا وَالْمُؤْلَفَاتُ قُلُوبُهُمْ
وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَيِّلِ
اللَّهِ وَأَنْبَتِ السَّيِّلَ فِي بَضَّةٍ مِّنْ اللَّهِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Аллагъасул جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ **диналье г1оло гъазават гъабулел г1адамазеги,**
сапаралда ругел, жидер **х1ажалъи бугел г1адамазеги къела.** Гъаб
буго Аллагъас جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ **гъабураб парз ва х1укму.** **Аллагъ** جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ **вugo**
жинда кинабго жо лъалев ва жинца х1укму-тадбир бит1араб
гъабулев х1аким.

Пиризаяб закат ва сах1 жидее къолел г1адамазул миқъо тайпа буго. Т1адег1анав Аллагъас гъел киналго ц1ох1о аяталда жанир баян гъаруна. Гъезул х1ал баян гъаби ва гъезие къолеб къадар бици пикъгиялъул масъала бугониги гъаб бак1алда цодагъабго баян бицизе рекъараб буго: бусурманчиясада лъазе кколеб масъала бугельул паризаяб закаталъул масъала.

- 1) Мискинчи абула жиндир х1алт1и пиша бугониги, даран-базар бугониги, боц1и-панз бугониги гъеб жиндир х1ажатазе г1ураб къадаралъ гъеч1ев чиясда. Цо-цо г1алимзабаца мисал бачун абула жиндир х1ажатазе нусго гъуруш харж унеб бугони жиндие к1икъоялда анц1го гъурушалдасан т1адехун нусго гъурушалда щvezeg1ан гъоркъобльялда бугеб къадар камулев чи вugo гъев абун.
- 2) Пакъирчи абула жиндир х1алт1и гъабизе, даран гъабизе рес гъеч1ев, чорхоль г1узро бугев ва цогидалги г1узрабаздалъун жиндие х1ажатаб нусго гъурашалъул к1икъоялда анц1гоялдасаги дагъаб гъуруш гурони жинда батинабизе к1оларев чиясда. Гъединго пакъирзаби абула эбел эмен гъеч1ел, жидер боц1и-мал гъеч1ел лъималаздаги, гъабизе х1алт1и Ѣолеб бугониги гъеб х1алт1и гъабизе рес гъеч1ев чиясдаги.

Аллагъасул جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ г1оло г1илму ц1алулел мутаг1илзаби пакъираллъун рик1к1уна гъел х1алт1и гъабизе раҳъани жидер г1илму ц1али холеб бук1иналь. Г1илму малъиялда ва лъазабиялда т1ад ч1арав г1алимчиги пакъирав вук1ула: гъесие цоги харж бач1улеб бак1 гъеч1они ва гъесие х1ажатаб жо ч1езе гъабулев чи гъеч1они. Бишунго зах1матаб жо буго гъеб инсанасул х1ажалъи Ѣибаб заманаяль бат1и-бат1ияб бук1унеб бук1ин ва гъеб шарг1алдаги боцун шарг1ияб х1ажалъи бугольи ч1езаби. Масала цо къавм бугони жидер кваналеб квенги т1ад рет1улеб рет1елги гурони цоги маг1ишат гъеч1еб, гъезул мискинав чи вук1уна гъеб квенги рет1елги г1оларого вугев чи. Гъезул пакъирав чи вук1ина гъеб рет1ел-квен Ѣоларого вугев чи.

Цоги къавм бугони рет1ел квеналда т1адги мина-милк бугел, рокъоб къайи матах1 бугел, бокъоб боц1и бугел. Гъаб къавмалъул мискинчи вук1уна гъезул гъоркъохъев чиясул х1алалда воцун (къияс гъабун, сравнение) гъев гъоркъохъев чиясда жиндир маг1ишат баҳунарев. Гъев чи мискинав кин вук1унев абуни гъаб къавмалъул цо-цаде гъабулеб

бухъенги, ригъин ц1аги, цоцазул гъабулеб хъатирги гъезул гъоркъохъев чиясул даражаялда буқ1уна, гъелдаса гъоркъехун вугев чиги гъеб къавмалда гъоркъов нахъкъарав, жиндир раг1и г1амалалъул къимат дагъ гъабулев вук1уна. Гъедин бугельъул шарг1аль цо чи жиндине х1ажатаб щинаб жо бугев, жиндир къадро къимат гъабулев вугеб мехалъ, гъесда цадахъ ва аск1ов вугев чиги гъесул даражаялда вук1ине гъавейин абуn т1ад къан буго бусурбабада.

Гъадин бугельъул цо чи мискинав вук1ин, яги пакъирав вук1ин хал гъабула гъеб къавмалъул г1аммаб х1ал хал гъабун ва гъеб х1укмо гъабула щибаб росдал ва шагъаралъул г1алимзабаца. Гъаб масъала т1аде бач1арав чияс жиндир закат сах1, шарг1алда бит1ун ккезабизе ях1 бахъизе ккела.

3) Закат-сах1алъул г1адло низам гъабизе, гъеб ц1униze, закаталъул боц1и хъихъизе ва бикъизе имамас, къадияс, дибирас тарав чиясе гъесул х1алт1ул муҳъ къола закаталъул боц1и-малалдасан.

4) Исламалда рак1 гъет1изабизеян абуn исламалъул авалалда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас цо-цо къавмвзул церехъабазе купру-ширкалда ругониги гъаниматалдаса ва закаталдаса бут1а къолеб буқ1ана. Гъеб х1укму гъаб заманаяль х1алт1изе гъабуларо ва паризаяб закат сах1алдаса бусурман чиясе гурони бут1а къоларо.

Гъаб ункъабилеб къукъаялье къолеб бут1а къезе бегъула гъанже исламалда рак1арап, жегиги жидер иман камиллъич1ел г1адамазе, гъезул исламияб дин бокъи ц1ик1изе ва гъезда хадур ругел г1адамалги исламалда рак1изе сабабльун буқ1иналье абуn ният гъабун.

5) Лагъзал ругеб мехалъ жидер сайидас лагъ х1алт1изе толеб шарг1ияб х1укму буқ1ана т1ад боц1и къот1ун (т1ад нальи лъун цо пуланаб къадар боц1и-магли лъун). Гъел лагъзал тархъи исламалъул мурад бугельъул, паризаяб закат сах1алдаса цо бут1а къола гъедин х1лт1изе тарав чиясе: жинца гъеб сайидасе къезе ва жив хехго тархъун х1урияв (узденав) чи лъугъизе. Гъаб х1укму гъанжеги х1алт1изе гъабула гъединал лагъзал ругони.

6) Жидеда т1ад нальи бугел г1адамазеги къола закат сах1алдаса цо бут1а гъеб нальи борхизе кумек гъабун. г1емерисел г1алимзабаца жинда нальи бугесе закат къезе бегъила абуна гъеб нальи Аллагъасда الله г1ассильун, х1арамаб жо гъабун ккараб бугониги, гъеб закат къолеб ва босулеб заманаяль жинца тавбо гъабун бугони. Бусурбабазда гъоркъоб маслах1ат гъабун, исламияб жамаг1аталъул г1аммаб х1ажат т1убан жинда нальи ккарав чиясе, гъев бечедав вугониги къола нальи бең1изе г1ураб къадар.

7) Ибну сабил абула сапаралда ругел г1адамазда. Гъезиеги закаталдаса цо бут1а къола гъеб закат къолеб мехаль гъел росуль ругони ва жидер х1ажат бицун жидеे закаталдаса къеңги абуни.

8) Сабилуллагъ абула Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло жигъад гъабулел г1адамазда. Гъезие закаталдаса къола жидеे х1ажатаб жо: ярагъ босизе бугониги, рет1ел-хыит ва т1ад рек1унеб жо босизе бугониги. Жигъад гъеч1еб бак1алда гъаб бут1аялдаса къола Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналда халкъ ах1улел г1адамазе: т1ехъ хъвалел, ваг1за-насих1ат т1ад бугел дискал, касетаби рахъулел ва гъелда рельльарараб х1алт1и гъабун исламияб дин т1адег1анльялье квербакъи гъабулел г1адамазе. Закаталье бахъараб ва бикъулеб боц1имал г1емераб бугони, жидеे закат кколезул киназего щвездабила. Дағыаб жо бугони бишунго х1ажат ц1ик1к1аразе къела. К1ал биччан къояль бахъараб сах1 г1адаб дағыаб жо бугони цох1о чиясе къуниги бегъула.

61. Гъел мурапикъаздаса цо къокъа
 буго жидер мац1алдалъун аварагасе
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ зарал гъабулел. Гъез абулеб
 буго авараг жинда раг1арабшинаб
 жоялда божулев, гъеб рит1ухъ гъабулев
 вуго абуn. Дуца гъезда абе Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъев авараг жив божулев
 вуго ва амма лъик1абги квшабги жо
 бат1а гъабизе лъалев, бит1араб хабаралда божулев, гъересиялда
 божуларев вуго. Жинца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъурав вуго.
 Гъединго мъминзабазда божулев, гъез бицараб жоги рит1ухъ
 гъабулев вуго.

Гъезул иманалъул рит1ухълы лъан, гъезул х1ал лъан.

Амма мурапикъаз бицараб жоялда жив г1енеккун вугониги гъеб
 рит1ухъ гъабун, гъелда божун вук1унаро, гъезул х1ал жинда лъалельуль. Мъминзабазе раУ1матльунги вуго гъев авараг. Жидеца иман лъеялье сабабльун хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вук1ун, жидеца Аллагъасул
 расуласе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ зарал гъабулел г1адамазе бук1ине буго ц1акъ
 квшаб г1азаб. Аллагъасул х1икматалдальун дунялалъул рокъор
 къват1ир ч1азарич1ого тунилан Т1адег1анав Аллагъ ва гъесул расул
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мурапикъ забиги гъезул х1алги лъаларого гъеч1о.

62. Аллагъасул ц1ар бахъун нужеे يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيُرْضُوْكُمْ وَاللَّهُ
 гъедарулел руго гъел мурапикъ заби, нуж وَرَسُولُهُ؛ أَعْنَى أَنْ يُرْضُوْهُ إِنْ كَانُوا
 рази гъари бокъун, амма Т1адег1анав مُؤْمِنِيَّت
 Аллагъги, гъесул расулги вуго

وَمِنْهُمُ الَّذِينَ يُؤْدُونَ الَّتِي وَيَقُولُونَ
 هُوَ أَذْنُنَا فَلَمْ أَذْنُ حَيْثُ لَكُمْ يُؤْمِنُنَا بِاللَّهِ
 وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِيَّتِ وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ
 أَمْسَأْنَا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْدُونَ رَسُولَ
 اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

жал рази гъарице кколел.

Гъезие мут1иг1льун, гъезул амру-нагью т1убан, аварагасул амру к1одо гъабун. Гъел г1адамал иман лъурал ругони, гъез Аллагыгъ рази гъарице ккола, хадуб мұмминзабиги рази гъарице ккола.

63. Гъазда лъаларогойиш бугеб

Аллагъасдаги гъесул расуласдаги тушманлы гъабурал, гъезда данде къецандарал г1адамазе абадияб жужах1альул ц1а буқ1ин ва гъенир

жанир даймго рук1инельун лъугыниарулебльиги. Гъаб буго ц1акъ к1удияб г1одобег1анлы в1акъирлы.

64. Мунапикъзаби х1инкъунги рук1ула

жидер х1ал бицун Аллагъас

Къуръан решт1инабиладай ва жидер рек1ель бугеб нипакъ г1адамазе

загырлъиладай абуң. Дуца гъезда абе

Мух1аммад, нуж рук1а Аллагъасул дин маҳсароде гъабулел абуң, Аллагъас зажыр гъабизе буго нуж жиндасан х1инкъун ругеб жо.

Нужер нипакъ ва мұмминзабда бугеб тушманлы Аллагъас зажыр гъабизе буго ва гъелдалъун нужеे г1одорег1анлыги щвезе буго.

65. Дуца гъезда гъикъани щай нужеца

Аллагъасул диналдаса хабар бицунеб

абун, гъез абизе буго ниж гъадинго хабар

бицунел, рек1ел гъей гъабулел рук1анин

абун. Дуца гъезда абе Мух1аммад,

нуж Аллагъасдалъун, гъесул Къуръаналdalъунги, гъесул

расуласдалъунги рек1ел гъей гъабулиш ругел, гъел

маҳсароде гъаруле харбалги рицун?-абун.

66. Нужеца гъанже г1узраби рачуге!

Нуж руго иман лъун рук1ун хадур

капурлъаарал г1адамал. Гъересиял

гъаялги гъедун нуж гаргаданиги щибго

гъель нужеे мунпаг1ат гъабиларо.

Нужер цо къокъа жиdedа т1аса лъугын таниги: жидеца тавбо гъабурал ва Аллагъасе бац1ц1адаб дин гъабиялда руссалар, цогидаб къокъаялье г1азаб гъабила. Гъеб къокъа жидеро

الَّمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ لَهُ نَارًا جَهَنَّمَ حَذَّلَدَافِهَا

ذَلِكَ الْخَرُبُ الْعَظِيمُ ٦٦

يَخْدُرُ الْمُتَفَقُوتُ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةً تُنَزِّهُهُمْ بِمَا فِي هُمْ قُلْ أَسْتَهِنُ بِهَا إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ ٦٧

٦٦

وَلَئِنْ سَأَلْتُهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا
نَحْنُ عُصُّ وَلَا نَعْبُدُ قُلْ إِنَّ اللَّهَ وَأَنَا إِنِّي
وَرَسُولُهُ كُنْتُ نَسْتَهِنُ زُوْنَ ٦٨

٦٨

لَا تَعْتَذِرُ وَلَدَ كَفَرُكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ
تَعْفُ عَنْ طَالِبَةِ مِنْكُمْ تُعَذَّبُ طَالِبَةٌ
يَا أَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ٦٩

٦٩

нипакъалдалги Аллагъасда **جَلَّ جَلَلُهُ** г1асильялдаги т1ад ч1ей сабабльун.

67. Киналго мунапикъзаби: бихъиналги руччабиги цоцазул гъудулзаби руго, цоцалъе рекъаралги руго жидер ниપакъальуль ва иманалдасан рик1к1альияльуль. Квешаб жоялдалъун жидеца амру гъабулел руго ва лъик1аб жо гъабиялдаса жидеца г1адамал

нахъч1валелги руго. Аллагъасул **جَلَّ جَلَلُهُ**

диналье г1оло напакъа къеялдаса жидеца кверал ккурал (гъеб къоларел) руго. Гъезда Аллагъ **جَلَّ جَلَلُهُ** к1очана ва гъесие мут1иг1льи ва г1ибадат гъаби тана. Аллагъасда **جَلَّ جَلَلُهُ** гъельги к1очана ва жидер къосинальуль тана, жиндир рах1маталдаса рат1а гъаруна. Х1акъульунго мунапикъзаби руго Аллагъасе мут1иг1льиялдаса рахъарал пасикъзаби. Аллагъасда **جَلَّ جَلَلُهُ** г1асильяльуль ва къосинальуль жал т1ерхъун ругел г1адамал.

68. Т1адег1анав Аллагъас къот1и гъабун буго мунапикъал бихъиназеги, руччабазеги, гъединго киналго капурзабазеги жужах1алъул ц1а буқ1ине буғилан ва гъел даймго гъенир жанир рук1ине руғилан. Гъезие г1ураб г1азаб буго гъеб жужах1алъул г1азаб ва гъелдаса ц1ик1к1араф цоги г1азаб гъеч1о. Аллагъас **جَلَّ جَلَلُهُ** гъель рик1к1ад гъаруна жиндир рах1аматалдаса ва гъел даймго жужах1алда жанир рук1унеб г1азабги буго гъезие.

69. Нужедаса цере рук1арал умматазул капурзабазда рельльун буго, я гъал мунапикъзаби, нужер х1ал. Гъел рук1ана нужедасаги маг1ишат, лъимал-хъизан г1емерал ва жидер чурхдул къуватал. Гъедин бугониги Аллагъас **جَلَّ جَلَلُهُ** гъель гъалаг гъаруна. Гъазда щвараф г1адаб гъалаглы нужеда щвеялдаса х1инкъа нуж. Гъел цересел капурзабаз дунялалъул лазатал росана жидее

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُم مِّنْ
بَعْضٍ يَا مُؤْمِنُوْنَ بِالْمُنْكَرِ
وَيَنْهَاوُنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَفْسُدُونَ
أَيْدِيهِمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ
الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِدُونَ **٧٧**

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَلَدِينَ فِيهَا
هُنَ حَسْبُهُمْ وَلَا تَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَا هُمْ
عَذَابٌ مُّقِيمٌ **٦٨**

كَالَّذِينَ مَنْ قَتَلُوكُمْ كَأُولَئِكُمْ أَشَدُّ مِنْكُمْ قُوَّةً
وَأَكَلَتْ تَرْمُولَا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا
بِخَلَقِهِمْ فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَقِكُمْ
كَمَا أَسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مَنْ قَتَلُوكُمْ
بِخَلَقِهِمْ وَحُصْنُتُمْ كَالَّذِي خَاصَّوْتُمْ
أَوْ لَيْكَ حَيَطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا
وَالآخِرَةِ وَأَوْلَادُكَ هُمُ الْخَسِيرُوْنَ **٦٦**

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ къадар гъабураб х1алаль. Нужетаги дунялальуль лазат босана дол цересез босараб г1адин. Дол цересел капурзабиго г1адин нужги лъугъана бат1улаб жояльуль ва къосинальуль. Гъел капурал ва мунапикъал г1адамал руго жидер г1амалал дунялалда ва ахираталда г1адада хварал ва ахираталда жиде жужах1 бугел. Гъел г1адамал руго т1убанго ч1орого хут1арал ва баҳыкъосарал.

70. Гъазухъе бач1инч1иш жидеда цере рук1арал умматазул къиссаби:
Нух1ил къавмальуль, Г1адилазул,
Самудазул, Ибрагимил къавмальуль,
Мадянальуль агълояльуль, Лут1ил
къавмальуль.

Кин гъел Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ г1асильара尔 ва кинаб бат1и-бат1ияб г1азаб Аллагъас жиде гъебурабги. Гъельул пикру кин гъабулареб ва Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъун тавбо гъабун щай руссунарел.

Гъел умматазухъ жидер аварагазаби عَلَيْهِ الْكَلَمُ рач1ана Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рахъальян х1акъал х1ужаби ва муг1жизатал росун, амма гъез гъел гъереси гъаруна. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вугольчи1о жинца зулму гъабулевльун ва щибго сабаб гъеч1ого жиндири лагъздерида г1азаб биччалевги. Кинниги гъел умматал жалго ругольана жидерго напасазе зулму гъабуралльун. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккуна, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1льчи1о, ракъалда пасальаби ва г1асильаби гъаруна. Гъал мунапикъал ва капурал г1адамал сунда божун ругел ва гъел кин х1инкъуларел Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ г1асильизе. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ццим баҳы жидеда щвараб меҳаль гъезие хвасарлъи бук1ине гъеч1ольи х1акъаб буго.

71. Муъминал бихъинал ва муъминал руччаби цоял цоязе вализаби руго. Гъудулзаби руго, цоцазе квербакъулелги руго. Жидеца лъик1алдалъун амру гъабулел, квешалдаса нагъю гъабулелги руго. Жидеца паризаял какал ралел ва паризаяб закат къолел руго.

Аллагъасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесул расуласе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1алги руго. Гъал муъминзаби руго жидеда ахираталда Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурх1улел.

الَّذِي أَتَيْنَاهُنَا أُلْذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَوَرَمْ
نُوحٌ وَعَادٌ وَثَمُودٌ وَقَوْمٌ إِنْرَهِيمَ
وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَنِكَاتِ أَشْتَهَمُ
رُسُلُهُمْ يَا أَبْيَتِي فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ
وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ٧٦

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلَيَاءُ
بَعْضٍ يَا مَرْوِنَاتِ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيَنْهَا
الرَّكَعَةَ وَقُطْبِيْعُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ وَأَوْلَيَاءِ
سَيِّرَكُمُهُمُ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٧٦

Т1адег1анав Аллагъас гъал мұмминзаби жиндир ниг1матазул алжаналтүре лъугынарула. **Х1акъльунго Аллагъ** вуго жив гучав, кинавбgo жоялдаса жив бергъунев ва жиндаса щивго бергъунарев. Жинца гъабулеб жоялъул г1адло бит1арав х1икмат камилавги вуго.

72. Т1адег1анав Аллагъас къот1и гъабун буго киналго мұмминзабазе:
бихыназе ва руччабазе алжанал рук1ине ругин, жидеда жанисан г1орал чвахуел, даймго рук1инельун гъель алжаналтүре лъугынарула.
Лъик1ал, берцинал, лазатал жанир ч1олел бак1алги руго гъель алжаназуль.

Гъаб киналдасаго к1удияб, жинда хъул лъолеб жо Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильги буго. Гъаб буго ц1акъ к1удияб баҳыибуғольиялда ва хиральиялда кверщел бати.

Гъаб т1адехун бугеб Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильиялдаса мурад буго хирияв Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндир гъумер ва зат жиндие рокъарал мұмминзабазе загыир гъаби. Т1адег1анав Аллагъас жиндир гъумер жидее загыир гъабурал мұмминзаби, кинабго жо к1очон, кидадай гъеб гъумер гъанжеги загырлылаян г1ашикъльун хут1ула.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалда буго:
«Аллагъ جَلَّ جَلَّ вихыялдаги ва гъель мұмминзабаздаги гъоркъоб бугеб жсо буқ1уна цох1о Аллагъасул جَلَّ جَلَّ к1одольиялъул пардав»-абун. Ай: Т1адег1анав Аллагъас жиндие бокъараб мекалъ згыир гъабула мұмминзабазе жиндир гъумер. Х1адис имам Бухарияс ва Мұслимица бицана.

Мұслимица ва Бухарияс бицараб машгъураб х1адисалдаги буго: «Т1адег1анав Аллагъас алжсаналтүл агълуялда абула: Я гъаб алжсаналтүл агълу- абуң. гъез жаваб гъабула «Лаббайка я нижер Бет1ергъан» абуң. Аллагъас جَلَّ جَلَّ абула: «Нуж рази руғиң гъаб ажруялда»- абуң. Жидеңа абула: «Кин ниж разильуларел я Бет1ергъан, дуңа нижесе күнгі буқ1адго щивго чиясе къеч1еб г1емераб ажру ва к1одольни» абуң. Аллагъас جَلَّ جَلَّ абула: «Гъелдасаги лъик1аб жсо къелишха диңа нужсө?»- абуң. Гъез абула: «Я нижер Бет1ергъан! Щиб жсо бугеб гъалдасаги лъик1аб?»- абуң. Аллагъас جَلَّ جَلَّ абула: «Диңа нужседа дүн разильни реиш1изабила, цинги дир нужседа цимги баҳунаро гъелдасан хадуб кидаго»-абун.

Гъединабго машгъураб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّتٍ

تَحْرِيَ منْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَلِيلِيهَا

وَمَسَكِينٌ طَيْشَةٌ فِي جَنَّتٍ عَدِينَ وَرِضْوَانٌ

مِنْ أَنَّ اللَّهَ أَكَيْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ

الْعَظِيمُ

«Алжаналда жасиб буго нусго бат1ияб даражса, ишибалда гъоркъоб зоб-ракъалда гъоркъобг1ан манзил бугеб ва жибги Аллагъасул жلّجلاهُ دиналье г1оло жигъад гъабурал мужсагындазе х1адур бугеб. Нужеца Аллагъасда жلّجلاهُ алжан гъарулеб мехаль Фирдавс алжан гъаре. Гъеб буго алжаназул бишунго т1адег1анааб ва гъоркъоб бак1алда бугеб. Гъелдаса байхъула алжаназул г1орал (цогидал алжаназда чвахулел). Гъеб алжаналда т1ад буго Аллагъасул г1ариц»- абуn. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

73. Я гъав бичасул авараг ! دуца يَتَبَّعُهَا الَّتِيْ بُجَاهَ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ
жигъад гъабе капурал ва муналиқъал وَأَغْنُظْ عَلَيْهِمْ وَمَاوْلَاهُمْ جَهَنَّمُ وَيَسَّ
г1адамазда. Дуца гъезие къуваталда الْمُصْرِيرُ
ч1ван, х1инкъизарун, лътизарун, х1ал
гъабе, гуч гъабе. Гъезул ахир руссулеb
бак1 жужах1 буго. Гъеб ц1акъ квешаб бак1 буго жинда жанир
руссине.

74. Аллагъасул ж1ар бахъун жал
гъедулел руго жидеца капурльулел
раг1аби абиch1ин, гъез гъель раг1абиги
абун рук1аго. Жидеца ислам къабул
гъабун хадуб ц1идасан купруги загъир
гъабуна ва гъез къасд гъабуна жидер
х1ал к1олареб жо гъабизе.

Табукалдаса нахъ руссун хадур муналиқъазул
цио къокъа ургъун бук1ана жидеца
Аллагъасул свалат салам лъяяв авараг ч1вазе
абун. гъезул анц1ила ич1го чи вук1ана.

Къятадатица абуна гъаб аят решт1инабунин Г1абдуллагъ ибну Салул
абулев муналиқъасул х1акъальуль. К1иго чи цоцаль рагъулел рук1ана:
цио ансарияв вук1ана, цояв. Жугъанияв вук1ана. Жугъанияс г1одовльун
ансарияв гъокъе ккезавураб мехаль, Ибнусалулица абуна: гъанже дур
ващас квер бакъулеб гъеч1о гуриш?-абун. Гъельул маг1на бук1ана
Мух1аммад аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квербакъулеб гъеч1о гуриш абураб.
Гъаб хабар аварагасде صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ щведал ва Ибнусалулида гъикъидал
щай гъаб раг1и абураб абуn, гъев Аллагъасул ж1ар бахъун гъедана
жинца гъеб раг1и абиch1ин абуn. Цоги гъав Ибнусалулица абуn бук1ана:
«Ниж сах-саламат Мадинаялда щванани, гъенисан лъик1аз квешал
къват1ире къот1изе ругоян»- абуниги. Ай муналиқъаз хирияв аварагти
гъесул асх1абзабиги къват1ире къот1изе руго абуn.

يَتَبَّعُهَا الَّتِيْ بُجَاهَ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ
وَأَغْنُظْ عَلَيْهِمْ وَمَاوْلَاهُمْ جَهَنَّمُ وَيَسَّ

الْمُصْرِيرُ

يَحْكُمُونَ بِاللَّهِ مَا قَاتَلُوا وَلَقَدْ قَاتَلُوا كَلِمَةَ
الْكُفَّارَ وَكَفَرُوا بِأَعْدَادٍ إِنْسَانَهُمْ وَهُمْ أَيْمَانًا
لَمْ يَنْسَأْلُوا وَمَا نَفَقُوا إِلَّا أَنْ أَعْنَثَهُمُ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَمِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّ يَتُوْلُوْيَكُ خَيْرًا
لَهُمْ وَإِنْ يَتَوْلُوْيَ عَيْنَهُمُ اللَّهُ عَذَابًا
إِلَيْمَاءِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمَا الْهُمْ
أَلْأَرْضُ مِنْ وَلَيْلٍ وَلَا نَصِيرٍ

الْأَرْضُ مِنْ وَلَيْلٍ وَلَا نَصِيرٍ

Гъал мунапикъазда щибго аварагасдаса صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бихъараб квешльиги буқ1инч1о, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ц1обалдалъун гъесги, гъесул расуласги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел бечед гъарун рук1ин гуреб. Мұмінзабазул ва исламалъул баракат ва бахыбуғолыи шун буқ1ана Мадинаяльуль ағылуюялье.

Жедеца тавбо гъабуни гъезие лъик1 буқ1ина. Тавбоги гъабич1ого аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ данде х1илла-макро гъабизе ургъуле ругони Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезие квешаб г1азаб гъабила дунялалдаги ахираталдаги. Гъаб ракъалда т1ад гъезиеги гъеч1о жинца гъезул амру т1аде босулем, гъеб т1обалев вали ва жинца квербакъулем чи. Дунялалъул г1азабалдаса гъел хвасар гъарулем чи гъеч1о, ахираталъул г1азабалдаса гъел ц1унулем чи гъеч1о.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1али асх1абас абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вит1ана ункъго хвалченги босун.

Цо хвалчен буго: мушриказе: «Рагъ х1арам гъабурал моң1ал аралго нужеца мушрикал ч1вай-абураб.

К1иабилеб хвалчен буго: китабияб ағылуюяльул капурзабазе: нужеца рагъ бай-Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ, ахираталдаги иман лъоларел-г1адамазда абураб.

Лъабабилеб хвалчен буго: мунапикъазе: нужеца жигъад гъабе мунапикъазда ва капуразда-абураб.

Ункъабилеб хвалчен буго: бугъатазе (имамасда данде рахъарал г1адамал): нужеца бугъатазда рагъ бай, гъел Аллагъасул амруялда руссинег1ан-абураб. Ай ункъо аят буго ункъо бат1ияб къокъаялда рагъ баян амру гъабулеб.

75. Гъел мунапикъаздаса руго жидеца
къот1и гъабурал Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нижее
боц1и къуни нижела гъеб садакъаде къела
ва нижги лъик1ал г1адамаздаса рук1илин
абун.

76. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндири
ц1обалдалъун боц1и къураб меҳаль жал
гъельда бахилльярал, закат-саҳ1 къеч1ел
ва жал диналдаса руссун ч1арал, къот1и
т1убаялдасаги мугъ барал.

77. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезул рак1азуль
нипакъ гъабуна къиямасеб къо
швег1ан т1аса унараб, Аллагъасе
جَلَّ جَلَلُهُ гъабураб къот1и хвезаби

*وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ بِإِيمَانٍ فَضَلَّهُ
فَضَلَّهُ لَنَصَدَّقَ وَلَا يَكُونُ مِنَ الْمُصَلِّحِينَ

الْمُصَلِّحِينَ

فَلَمَّا آتَاهُمْ مِمَّنْ فَضَلُّوا بَخْلُوَابِهِ

وَتَوَلَّوْهُمْ مُعْرِضُونَ

٧٣

فَأَعْقَبَهُمْ نَفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَوْنَهُ
يَمَّا أَحْلَلُوا اللَّهُ مَا وَعَدُوهُ وَيَنْهَا كَانُوا
يَكْذِبُونَ

٧٧

сабабльун ва гъез гъереси бицин сабабльунги.

78. Гъал мунапикъазда лъаларищ

Аллагъ вук1ин жинда гъезул
балъгояб, рек1ель бугеб жоги лъалев,
жидеца цоцаде шурун бицулеb жоги
лъалев. X1акъльунго Аллагъ жинда нильер беразда бихъулареб,
г1иналда раг1улареб, ццебехун буk1араб ва нахъя буk1инесебги
жо лъалев вуго.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ
وَنَجَوْلَهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَمَ الْغُيُوبَ

٧٨

79. Аллагъ разильи t1алаб гъабун
жидеца садакъа къолел мутьинзабадехун
жидеца г1айибал ч1валел г1адамал:
жидер рес рекъараб, дагъаб жо бугониги
гъеб садакъаде къолездаги г1айиб ч1валел
ва гъезда t1ад рельун махсаро гъабулел,-
гъал г1адамазе Аллагъас جل جلاله гъел
г1одорег1ан гъарулеb махсаро гъабизе буго ва гъезие ахираталда
ц1акъ унтизабулеб г1азаб буk1ине буго.

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا
يَحْدُثُونَ إِلَيْهِمْ كُفُّرٌ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ
سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

٧٩

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса бицана: жинда Аллагъ
разильяяв Г1абдурах1ман ибну Г1авф вач1ана аварагасухъе
к1икъого меседил укъиятги босун (до килаграмги бащадабги). Цо
Ансариявги вач1ана чамастакил цо сах1 босун. Цинги мунапикъазул
цио къокъаяль абуна: «Гъев Г1абдурах1ман вуго рияалье, реццалье
месед къолев чи» абуn. Жинца чамастак босун вач1арап ансариясул
x1акъальульги гъез абуна: «Гъаб цо сах1 чамастак Аллагъасеги جل جلاله,
гъесул расуласеги щиб гъабизе къвариг1араб жо бугеб»-абун. Гъал
мунапикъазул x1акъальуль решт1инабуна гъаб цебе хъвараb аят.

**80. Дуца гъезул мунағыал чури t1алаб
гъабуниги Мух1ммад**, t1алаб
гъабич1ониги щибго бат1алъи гъеч1о.

Лъабкъоялда анц1го нухаль (ай
г1емер нухаль) дуца гъезул мунағыал
чури t1алаб гъабуниги Аллагъ جل جلاله
гъездаса t1аса лъгуниаро. Гъел руго
Аллагъасдаги حسنه عليه السلام инкар ккурал
г1адамал.

Жидер гъеб инкар кквейги ц1акъ къабих1аб буго: t1аса жал бусурбаби
ругин абулел, жанисан рак1аз инкарғи ккурал. Аллагъас بит1араб
нухда t1обит1уларо гъединаб пасикъаб къавм, гъезие тавбо гъабизе

أَسْتَغْفِرُ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُ
لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَمَّا كَانَ يَغْفِرُ اللَّهُ أَمْرُهُ ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ
لَا يَهِيدُ الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

٨٠

صلی اللہ علیہ وسلم

тавпикъ гъабуларо, баҳыибуғольъиялдаги раҷунаро.

81. Аллагъасул салат салам лъеяв
 авараггун цадахъ Табукальъул
 гъазаваталда инч1ого рокъор ч1арал
 мунапикъзаби гъеб ишалдасан роххун
 руго. Гъезие риҳулебги буго, бокъун
 гъеч1о, Аллагъасул چ1екл1а диналье г1оло
 жигъад гъабизе жидер напсаздалъун ва
 боц1и-малалдалъун гъез иман лъун гъеч1елъул, рагъде раҳъине,
 гъениб къварилъи бихъизе, боц1и-мал хвазабизе бокъулеб
 гъеч1о.

Гъез абулеб буго гъаб бағ1арараб, бух1араб заманаль гъазават
 гъабизе унге абун. Дуца абе Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жужах1алъул
 ц1аялъул бух1и ва бағ1ари ц1акъго ц1ик1араб буго абун. Жидеда
 гъеб жо бич1ч1улеб бук1араб ани гъел авараггун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ
 гъазаваталде раҳъинаан. Ва дагъаб заманаль бук1унеб дунялалъул
 бух1иги къварилъиги x1ехъелаан абадияб ахираталъул алжаналъул
 ниг1матазда хъул лъун ва жужах1алдаса x1инкъун. Гъал г1адамал
 ц1акъ ах1макъал руго. Гъазул мисал буго ц1адалдаса лъутун гомгикъе
 лъугъаразул, салул бух1и x1ехъеч1ого ц1адаре к1анц1аразулги.

82. Гъел роххун, рельун, рак1 гъун рук1a فَلَيَضْحَكُوكُلِيلًا وَإِذْبَكُوكُلِيرًا جَنَّةً إِيمَانًا
 абе дагъабго заманаяль, амма хадур
 жал г1одизе руго г1емераб заманаяль
 гъаб дунялалда жидеца гъабураб купру-
 ширкальъул жазаъ ч1амулаго.

83. Т1адег1анав Аллагъас мун гъаб
 гъазаваталдаса т1ад вуссинавун
 гъель мунапикъзаде аск1ов щвараб
 меҳаль, гъез дуда гъарани жал цадахъ
 раҳъине изно къе абун, ҳоги нухаль
 мун гъазаваталда вахъунеб меҳаль,
 дуца гъезда абе Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
 нуж кидаго раҳъунге дунгун цадахъ гъазават гъабизе ва нужеца
 кидаго Аллагъасул چ1екл1а тушбабазда рагъги баларо дунгун цадахъ
 раҳъун.

Нуже гъеб хиралъи бук1ине гъеч1о ва нуж гъелдаса маҳ1румлъарал
 руго. Нужеда амру гъабураб меҳаль Табукальъул гъазаваталда
 раҳъян абун, нуже бокъана рокъор г1одор ч1ун ч1езе. Гъанже

فِرَّاحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خَلَفَ رَسُولَ اللَّهِ
 وَكَهُوَ أَن يُجْهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ
 فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْتَفِرُوا فِي الْحَرَقَلَ
 نَارِ جَهَنَّمَ أَشَدُ حَرَقَلَ لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ

(٨١)

كَأُولَئِكَ سَبُوتٌ

(٨٢)

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِّنْهُمْ
 فَأَسْتَذِدُنُوكَ لِلْحُرُوجِ فَقُلْ لَّمْ تَحْجُجُوا مَعِيَ
 إِنَّمَا أَنْتُمْ تُقْتَلُونَ مَعِيَ عَدُوُّ إِنَّمَا رَضِيَّتُمْ
 بِالْقَعْدَةِ أَوْ مَرْقَةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَلَفِينَ

(٨٣)

нуж г1одорч1ун рук1а руччабигун ва льималгун цадахъ»-абун. Аллагъ разильти т1алаб гъабун Аллагъасул диналье г1оло гъазават гъабулел мутьминзаби руго х1акъикъял баҳ1арзал, гъелгун цадахъ гъабила дица гъазават. Нуж руго ц1уял, х1алихъатал г1адамал, нуж руччабазда ва льималазда цадахъ рук1а, гъеб буго нужер макъям.

84. Дуца как баге Мух1аммад
 гъель мурапикъязул цониги хварав
 чиясда, мун гъезул хабазда аск1ов
 вахъунги ч1оге. Гъель г1адамал руго
 жидеца Аллагъасдаги صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъесул
 расуласдаги صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъеч1ел, Аллагъасда صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г1асильун
 ва пасикъалъун хваралги руго.

Гъаб аят решт1инабуна Ибнусалул абулев чиясул х1акъальуль. Жидеда Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасица Г1умар асх1абасдаса бицараб х1адисальуль буго: «Убайил Г1абдуллағъ (Ибнусул) хвараб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ах1ана гъесда жсаназаяльул как базе. Как базе абуң авараг صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вахъун ч1араб мехаль дун гъасда үцеве ч1ана ва дица абуна: «гъав Аллагъасул тушманасда какиши дуца балеб?»-абун ва гъесул г1емерал х1алихъатал ишал риџана. Дун г1емер к1а1ъадал Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: (жигви гъимун): мун үвесе нахъе а Г1умар! Аллагъас صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дие ихтияр къун буго дица гъезул мунагъал чури т1алаб гъабизе. Дида лъялеб ани дица мунагъал чури т1алаб гъабун Аллагъ صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъездаса т1аса лъугъулевльи, дица ц1акъ г1емер гъарилаан Аллагъасда صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»-абун.

Цинги какги бана, хабадеги ана ва гъенив вахъунги ч1ана. Дун ц1акъ г1ажсаиблъана дица адаб хвараб жо киндай гъабураб абуң. Валлагын, гъоркъоб заманго инч1ого Аллагъас صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъаб аят решт1инабуна ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас т1ок1аб бач1о мунапикъазда как, гъезул хабадаги инч1о»- абуң. (х1адис дагъаб къокъ гъабуна). Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жидеда Аллагъ разильаял имам Ах1мадица Жабир асх1абасдаса бицараб х1адислда буго:

«Г1абдуллағъ ибну Убай хвараб мехаль гъесул вас вач1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ва жинци абуна: «Я расулаллағъ! Мун нижехъе вач1инч1они нижесе абадияльго нич букине буго»-абун. Цинги авараг صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъезухъе ана, гъев Г1абдуллағъил жсаназаялда жиндир гордеги рет1ана, гъесда жсаназаяльул какги бана, гъесул хабалда аск1овги ч1ана»-абун. (х1адис къокъ гъабуна).

Гъаб аят решт1инабун хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас

وَلَا تُضْلِلْ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّا أَبَدَأَ وَلَا فَرَّمَ
 عَلَى قَبْرٍ وَّقَبْرٍ أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَا أُنْهَى
 وَهُمْ فَسِيقُونَ ﴿٦﴾

ко чи хвана абураб мекалъ гъесул x1ал ц1ехолеб бук1ана ва гъев мунапикъаздаса чи ватани гъесухъе унев вук1инч1о, мъминчи вугони гъенив ун как бан, хабалаль ун хабалда аск1ор дуг1а гъабулеб бук1ана. Аллагъясул свалат салам лъеяв авараг хун хадуб жидеда Аллагъ разильяял асх1абзабазги гъедин гъабулеб бук1ана.

Жинда Аллагъ разильяяв X1узайфат асх1абасда аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мунапикъазул ц1арал рицун рук1ана, гъедин бугелъул X1узайфатида абулаан: «Аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ балъголти лъалев чи» абуn. Ко чи хвараб мекалъ асх1абзабаца X1узайфатида гъикъулаан гъав чи вугиш мунапикъ абуn. «Вуго» абуни гъесда как базе ва гъев хабалъ лъезе унароан.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас гъев X1узуйпатихъе вач1ун абулеб бук1ана: «Я X1узайфат, дица Аллагъясул ц1аралдалъун гъарулеb буго дуда Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас дун рик1к1аниш мунапикъалгун цадахъ»- абуn. Гъаб буго Аллагъясасдан جَلَّ جَلَّ x1инкъиялье, жиндир напс г1одобег1ан гъабиялье жинда цоги инсан вахулареб t1адег1анаб макъам. Алжаналъул рохел бицарав Г1умар асх1аб x1инкъараab мекалъ жив мунапикъ вугодай абуn, нильеца щиb жо абилеб ва щиb жо гъабилеб?

Ибнухат1ибица абуна: T1адег1анав Аллагъяс мъминзабазда лъазабуна капурзабазда жаназаяльул как баге абуn. Гъеб как мъминзабазул хварав чиясда базе паризаяб буго, гъев чи лъик1ав вугониги, квешав вугониги, жал бугъатал гъеч1они (имамасда данде раҳъарал) ц1акъто къосарал, шарг1алдаса раҳъарал г1амалал гъарулеb чаг1иги гъеч1они. Шагъидлъун хварасда баларо как, гъесул жаназаги чуруларо: гъесда t1ад бугеб биги, чорокълиги бугеб x1алалъ тола. Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъев къиямасеб къояль гъеб x1алалда t1адеги вахъинавула: гъев хира гъавун ва гъесул дуняллада бук1араb макъам халкъалда загъир гъабун.

Хварав чиясда как баялдаса мурад буго мунагъал чури гъарун. гъесие дуг1а гъаби. Гъав шагъид жиндир мунагъал чурарав, жиндие алжаналъул рохел бицарав вугельул, бач1ого тола гъесда жаназаяльул как»-абуn.

Унтарасда ваккизе ин, хварав чи чури гъесда мусру бан x1адури, хадуб жаназальул как бай, хабалазуль вости гъенив вукъи, хадубги гъесул хобалда аск1ор ч1ун дуг1а гъаби гъесда t1аса лъугъи гъарун ва мункар накирасе жаваб къезе тавпикъ гъабе абуn. Гъал киналго умуран руго мъминзабаца цоцае гъаризе кколел ва гъел гъариялдалъун жидее г1емераб ажро-даражаги щолел.

Аллагъяс جَلَّ جَلَّ мъминзабазул рак1ал цоцаль рекъезареги ва Аллагъ

جَلْ جَلَّاْ гъезда гурхлаги.

**85. Мун г1ажаиб гъавуге Мухаммад
صلى الله عليه وسلم, Аллагъасул тушбабазе
къун бугеб боц1и-малаль, гъезул
васал-хъизанальги. Х1акъльунго
Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه بокъун бук1ула**

гъезие гъеб кинабго жо дунялалъул газаблъун ва
къварильильун сверизабизе, цинги гъел жидер купру-
ширкалдаго хвезарун ахираталдаги гъезие абадияб
жужах1алъул газаб гъабизе.

86. Аллагъас ﷺ сурат решт1и набураб
мехаль нужеца Аллагъасда ﷺ иман
лье ва гъесул расулгун ﷺ цадахъ
рахъун жигъадги гъабе абуn, гъел
мунапикъазул рес-мах1ал бугел, сахал
г1адамаз дуда абуна нижее рокъор ч1езэ
руччаби лъималгун херал, беццал, заг1
рокъор те абуn.

87. Гэл сахал бихьинал разильул
руго гъал заг1ипал г1адамалгун
цадахъ рокъор ч1езе. Гъезул рак1азда
жагълуяльул мугъро ч1ван буго ва
жидеда бич1улеб гъеч1о Аллагъасул جَلَلُهُ الدِّيَنْ диналье г1оло гъазават
гъабияльул ажро, гъенир рахъич1ого ч1аразе бук1инесеб
г1азабги.

88. Гъал мунапикъзаби рокъор
ч1унилан Аллагъасул جَلْجَلْهُ
диналье щиго зарал бук1унаро.
Кинниги хирияв аварагас حَسَنَةٌ يُوَسَّعُ
ва муминзабаца Аллагъас

Ж1оло жигъад гъабуна жидер боц1и-малалдаљун ва жидер напсаздаљун. Гъал руго жидер ният бац1адал, иман камилал г1адамал, гъезие буго г1емераб лъик1льи: дунялалъул рокъоб тушманасда т1ад бергъин, гъанимат щвей Аллагъасул جَلَّ جَلَّ дин цебехун ин. Ахираталда Аллагъ разильи ва алжаназул ниг1маталги. Гъал г1адамал руго жидер дунял ахираталъул баҳыбиғольъиялда кверщел

وَلَا تُعْجِبُكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ
أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِمَا فِي الدُّنْيَا وَتَرَهُقَ أَنفُسُهُمْ
وَهُمْ كَفُورٌ

وَهُمْ كَفِرُونَ

وَإِذَا أَنْزَلْتُ سُورَةً أَنَّ إِيمَانُهَا بِاللَّهِ وَجَهَدُوا
مَعَ رَسُولِهِ أَسْتَدِنَّكَ أَفَلَا يَأْتُونَ الظُّلُمَاءِ مِنْهُمْ
وَقَالُوا دَرَنَا تَكُونُ مَمَّا أَقْتَلُونَا بِرَبِّ

وَقَالُوا ذَرْنَاكُنَّ مَعَ الْقَاعِدِينَ

رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْحَوَالِفَ وَطَبِعَ عَلَىٰ
قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَقْهُونُ

قُلْ لِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

**لَسْكَنَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ أَمْوَأْعَهُ
جَهَدُوا فَإِمَّا مَوْلَاهُمْ وَأَنفُسُهُمْ وَأَلْتَبَى
لَهُمُ الْخَيْرَاتِ وَأَلْتَبَى هُمُ الْمَقْلُوبُونَ**

батарал, гъеб жидең щварал.

89. Т1адег1анав Аллагъас гъазие
къач1ан х1адурун руго жиdedа жанисан
г1орал чвахулел алжанал. Лъималъул,
рахъальул, жадул ва гъац1ул. Даимго

рук1инельун лъугыниe гъарула жал гъел

алжаназулъ ва гъеб буго ц1акъ к1удияб хиральи-t1ок1льи.

Гъалдаса т1адехун цоги жоялда хъул лъолареб буго гъаб Аллагъасул
 جَلَّ جَلَلُهُمْ اَجْرَوْا

90. Аг1рабазул (ракъул г1арабал,

кочевники) цоги мунапикъ заби

рач1ана жал рокъор ч1езе изно къе

абун цо-ци г1узру бицун. Хъизан

к1удияб буго абуn, напакъа-сах1

гъеч1о абуn. Цоги къавм жиdeца изного т1алаб гъабич1ого
г1одор ч1ун ч1ана гъазаваталда рахъинч1ого. Гъал руго жиdeца

Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُمْ اَجْرَوْا аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Гъереси гъавурал г1адамал.
Гъал къавмазул капурзабазда ц1акъ унтизабулеб г1азаб щвезе

буго.

Дунялалдаго ч1ван, асир гъарун инжит гъаризе руго. Ахираталда
 жужах1алда рехун ц1адул г1азабги гъабизе буго.

91. Жал заг1ипал, унтарал

г1адамазда, жидер напакъа-сах1

гъеч1ел, ярагъ чу гъеч1ел г1адамазда

мунағы гъеч1о, жал Аллагъасдаги

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَّ جَلَلُهُمْ اَجْرَوْا

мут1иг1льун ругеб мехаль. Жиdeца

цогидал г1адамал гъазаваталдаса

нахыг ч1вач1еб мехаль, хъулухъ гъеч1ел харбал рицун питнаги

гъабич1еб мехаль. Гъал лъик1ал г1адамазда г1айиb ч1вазе нух

гъеч1о. X1акъльуниг Аллагъ вуго жинца мунағыл чурулев ва

жив гурх1улев.

92. Ва гъел мұмынзабаздаги г1айиb

гъеч1о гъазаваталда рахъинч1ин абуn,

жалго дұхъе рач1арал жидең ярагъ

матах1алдалъун күмек гъабейилан ва

рек1унеб жо балагъейилан. Цинги дуца

жиdedа абурап: «Дида батулеb гъеч1о

أَعَذَ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّتَيْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
 الْأَنْهَارُ خَلِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ
 الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾

وَجَاءَ الْمُعَذَّرُونَ مِنَ الْأَقْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ
 وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيِّدِ الْمُحْسِنِينَ
 الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾

لَيْسَ عَلَى الْضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى
 الَّذِينَ لَا يَحْدُدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا
 نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ
 مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٩١﴾

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتُوا كَلَّا تَحْمِلُهُمْ
 قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمَلُكُمْ عَلَيْهِ
 تَوَلَّوْا وَأَعْنَيْهُمْ تَفِيقُهُمْ مِنَ الدَّمْعِ حَرَجًا
 الَّذِينَ لَا يَحْدُدُونَ مَا يُنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾

нуж рек1ине гъарулеb жо ва нужеe гъабизе кумек»-абун. Жал нахье руссун арал ва жидер бералги маг1ид чваххулел рук1арал, жал пашманльун жидеe Аллагъасул جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ нухалда гъазават гъабизе рес щвеч1о абуn ва гъеб гъазават гъабиялье г1оло къезе жидер боц1и-малги гъеч1о абуn.

Гъаб аят реш1инабуна Аллагъ разильяяв ансариязул анкъго чиясул х1акъальуль. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе жал раг1арал ва жидеца абуral: «Нижеца Аллагъас جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ къот1и гъабун буk1ана мунгун цадахъ гъазаваталда рахъине, гъанже нижее т1ад рек1ине жо батулеb гъеч1о. Дуца нижее кумек гъабе ва ниж цадахъ раче»-абун. Жинда Аллагъ разильяяв Анасица бицараб x1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Мадинаялда чо г1адамал руго нуж жсанир лъугъараb к1к1алахъ ва нуж хъвадулеb нухалда нужсун цадахъ ругел»-абун. Асx1абзабаца абуна Мадинаялдаги рук1адгойиц абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «У! Гъел руго г1узро буk1ун рокъор xут1арал»-абун. X1адис имам Бухариya са Musлимица бицана.

93. Г1айиb ч1вазе нух буgo гъел
бечедал г1адамазда, жидеца дудасан
рукъор ч1езе изно т1алаб гъабурал.
Руччабигун цадахъ рук1ине жалги
разильярал. Аллагъас جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ гъазул
рак1азда ч1ван буgo жагъильляяльуl ва ах1макъльляяльуl
мугъру ва гъезда лъалеб гъеч1о жидеца гъабулеб г1амалальуl
x1алихъальти ва инжилъти.

94. Табукалдаса нахье руссун нуж
рач1араб меxаль гъал мунапикъ заби
рач1ине руго жидер г1узро бицине. Дуца
гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужеца
г1узро бицуге, ниж нужеда божуларо
шиб жо нужеца бицаниги. X1акъльунго
Т1адег1анав Аллагъас нижее баян
гъабун буgo нужер мунапикъльти ва
нужеца рек1ель баxчун бугеб чорокъли
ва x1алхъубльи. Хадубги Аллагъас جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ва гъесул расуласе
биxъизе буgo нужер инжитаб ва къабих1аб г1амал.
Нужеца тавбо гъабуларебльиги. Ахираталда нуж руссине руго
жинда бальгоябги жо загыирабго г1адин лъалев Бет1ергъан

*إِنَّمَا الْسَّيِّئُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَعْذِذُونَكَ
وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَبُّوْيَانَ يَكُوْنُوا مَعَ الْحَوَالِفِ
وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٤٣

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمُ إِلَيْهِمْ
قُلْ لَا يَعْتَذِرُونَ لَنْ تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ
بَيَّنَ اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرِيَ اللَّهُ
عَمَالَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُرِثَرُونَ إِلَى عَلَيْهِ
الْقَبَيِّ وَالشَّهَدَةَ فَيَتَسَمَّكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ٤٤

Аллагъасде. Цинги нужеда бицине буго нужеца дунялалда гъабулеб бук1араб кинабго г1амал, гъеб хъварал кагътал кодоре күн, жидерго лугбуца нуг1лъи гъабун.

95. Нуж т1ад руссун раг1араб мехаль гъель муналихъзаби Аллагъасул ц1ар баҳъун нужеे гъедизе руго гъересиял г1узраби рицун нужеца жидее г1акъуба гъабиялдаса х1инкъун. Нуж гъездасан русса, гъезда цим баҳъун ва гъель сан гъарич1ого, гъез купруги нипакъги т1аса бишун бугельул. Гъезулун калам гъабиги те салам къейги те. Жидер бат1ин хъубал, најасал жалазда рельльярал чаг1и руго гъель. Гъезул ахир руссунеб бак1ги жагъанама буго жидеца гъаб дунялалда гъабураб г1амалалъе жазаъльун.

96. Гъель нужее гъедаруле руго нуж рази гъаризе бокъун. Нуж разильнилан гъезие щибго хайирги гъеч1о. Х1акъульунго Аллагъ жив разильуларев вуго пасикъаб къавмалда ва гъезул къабих1ал пишабазда.

97. Г1алахалда г1урал, гъенир ц1арал аг1рабал ц1акъго гучал руго нипакъальул ва купруяльул раҳъальян. Гъезул рак1ал сог1ал рук1ун, г1елму-г1акъло дагъаб бук1ун, х1ила-макру гъабизе бокъулел рук1ун. Жидеда лъик1ал г1адамал дагъал риҳъун ва Къуръан-х1адис раг1ич1ого. Гъезда лъач1ого букине рекъараф буго Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир аварагасда решт1инабураб шарг1альул х1укмаби ва г1орхъаби. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго жиндир халқъальул х1ал лъалев ва гъезул умуразда тадбир гъабияльуль х1акимав.

Бах1ро абулеб тафсирилда абуна: гъезул купру ва нипакъ гучаб бук1иналъе г1илла буго жал ч1ух1арал рук1ин ва т1адагъал рук1ин (г1акъло камилал гурел). Гъель г1урал рук1ун г1адамаздаса бат1аго, алахалда: жидеда жо малъулев муг1алим гъеч1ого, гъель куцлев чиги гъеч1ого жидеего бокъухъин рук1ана гъель. Г1алимзабаздаса ва Къуръан х1адисалдаса жал рик1к1адал рук1иналь жидеца бицинеб жоги купру- ширкалда жал кколеб бук1ана-абун.

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا أَنْقَبْتُمْ
إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَغْرِيَهُمْ بِعَنْهُمْ
إِنَّهُمْ بِرُجُسٍ وَمَا أَوْلَاهُمْ بِهِمْ حَرَاءٌ إِيمَانًا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ٩٥

يَخْلُفُونَ لَكُمْ لِتُرَضِّوَ عَنْهُمْ فَإِنْ
تَرَضِّوَ عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضِي عَنِ
الْفَقِيمِ الْفَقِيرِينَ ٩٦

الْأَعْرَابُ أَشَدُ كُفَّارَ نِفَاقًا وَأَجَدُرُ الْأَلَّا
يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ
وَاللَّهُ عَلَيْهِ حَكْمٌ ٩٧

Ағ1машица бицана: цо ағ1рабав (г1алахалдаса вач1арав г1арабиев) г1одов ч1ана Зайд ибн Савх1ан асх1абасда аск1ов, гьев жиндири гъалмагъзбазе хабар бицунев вугеб меҳаль. Гъав Зайдил квег1аб квер буқ1ана Нагъавандалда гъазаваталда вуқ1ун ругъун шун жиб къот1араб. Ағ1рабияс абуна: «Валлагъи, дур хабар ц1акъ гъуниаб буго, амма гъаб дур квераль дун щакдари завулев вуго» - абун. Зайдицица абуна: «Щай мун щакдари зе гъавулев дир квераль, гъеб квег1аб квер буқ1ингун цадахъ?» – абун. Ағ1арабиас абуна: «Валлагъи, дида лъаларо ц1огъорасул кваранаб квериц къот1улеб, квег1аб квериц къот1улеб» – абун. Цинги Зайдицица абуна: «Аллагъ ж1. جَلَّ جَلَلُهُ بَلَغَ الْمَرْأَةَ بِنَسْعَةٍ بِالْمَوْلَى بِعِصْمَيْهِ وَلَلَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ» – абуна: «Аллагъ раг1улев гъезул ругел швела абун хъаравулъи ккун ругел.

98. Гъел ағ1рабаздаса цо г1адамал руго жидедаса т1алаб гъабулеb закат ва саx1 г1ак1альун, жидее зулмульун бихулеb ва кидадай нужда цо къварильи-балагъ щвела абуn хъаравулъи ккун ругел.

Гъезда бач1ине буго ц1акъ квшешаб къо. Аллагъ ж1. جَلَّ جَلَلُهُ بَلَغَ الْمَرْأَةَ بِنَسْعَةٍ بِالْمَوْلَى بِعِصْمَيْهِ وَلَلَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ

раг1улев вуго гъезул бицунеб жо ва жинда лъалев вуго гъезул г1амал- пиша ва рак1алда бугеб нипакъ.

99. Гъел ағ1рабаздаса цо г1адамал руго Аллагъасдаги, ахираталдаги иман лъолел. Жидеца къолеб напакъя-саx1ги Аллагъ разильи, гъесда г1агарлы бокъун, гъединго аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дуг1а бокъун къолел. Гъеб буго жидер Аллагъасда ж1. جَلَّ جَلَلُهُ بَلَغَ الْمَرْأَةَ بِنَسْعَةٍ بِالْمَوْلَى بِعِصْمَيْهِ وَلَلَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ

Аллагъас

ахираталда гъель лъугъинаизеги руго жиндири рах1маталъуль. Х1акъльунго Аллагъ вуго жив гурх1улев ва жинца мунағъал чурулев.

100. Жал иман лъеяльуль ццере ккарал, гъижра гъабизе ва аварагасе квербакъизеги ццере ккарал мугъажиралги ансаралги, цинги гъазда хадур лъик1льи гъабияльуль рахъаль жал нахъ рег1арал цогидал мугъажирал ва ансарал, къиямасебкъю швег1ан гъеб нухалда хъвадарал киналго мұмынзабиги жидеда Аллагъ разильарал руго.

وَمِنَ الْأَغْرَابِ مَن يَتَّجَدُ مَا يُفْقِدُ
مَغْرِبَةً مَوْرِيَّةً تَضَعُ بِكُمُ الْدَّوَارِ عَيَّاهُمْ

دَاهِرَةً أَسْوَعَهُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ

وَمِنَ الْأَغْرَابِ مَن يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَأَلْيَوْرِ
الْآخِرِ وَيَتَّجَدُ مَا يُفْقِدُ فِرْوَانِيَّةً عِنْدَ اللَّهِ
وَصَلَوَاتُ الرَّسُولِ الْأَكَلَهَا قُرْبَةً لَهُمْ
سَيِّدُ خَلْقِهِ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَّحِيمٌ

وَالسَّلِيقُونَ الْأَوْلَوْنَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ
وَالْأَصْدَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَدَلَّهُمْ

جَنَّتَ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَرُ حَلِيلِيهِنَّ

فِيهَا أَبَدٌ ذَلِكَ الْقُوْرُ الْعَظِيْمُ

Гъез жиндир ах1иялье жаваб гъабун, жинда мут1иг1льун г1ибадат гъаби сабабльун. Аллагъасдаса **جَلَّ جَلَلُهُ** жал разиялги руго жидеे къурал к1удиял ниг1матазда: иман-исламалда т1орит1иялда, ахираталда алжан къеялдаги. Гъал г1адамазе Аллагъас **جَلَّ جَلَلُهُ** алжанал х1адурун руго, жидеда жанисан г1орал чвахуле. Даимго рук1инельун жал гъенир жанирги лъугъинарула. Гъаб буго ц1акъ к1удияб лъик1льиялда кверщел бати.

101. Мадинаялда сверухъ ругел росабаль руго мунапикъльи жидель бугел аг1рабал. Мадинальуль агълоялда гъоркъорги руго мунапикъзаби. Жал гъеб нипакъалда к1анц1арал ва гъелда т1ад ч1арал. Жидеे нуж гуккун хъвадизе лъалел. Нужеда гъел лъаларо,amma дида гъел лъала. Дица гъезие хадуб г1азаб гъабизе буго к1иго нухаль: нужеца рагъда ч1авазе руго гъел, асир гъаризе руго, хабал г1азабги гъабила гъезе. Цинги ахираталда гъел жужах1альул г1азабалдаги руссинаризе руго.

102. Цоги къокъа буго жидер мунағазда мук1урльул, жидеца лъик1абги квшешабги г1амал жубазабурал. Гъездаса Аллагъ **جَلَّ جَلَلُهُ** т1аса лъугъина абуn хъул буго. X1акъльунго Аллагъ вуго жив гурх1улев ва жинца мунағыл рахчулев.

103. Гъал жидеца тавбо гъабурал г1адамазул боц1удаса паризаяб закат босе, гъелdalъун гъел мунағаздаса ва чорокълъабаздаса рац1ц1ад гъаруле, гъезул лъик1аб г1амалги гъелdalъун ц1ик1к1унеб. Гъел Аллагъ разиял г1адамазул даражаялда рахине. Дуца гъезие дуг1аги гъабе Мух1аммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**. X1акъльунго Гъеб дур дуг1а буго жинца гъезул рак1 паракъят гъабуле жо ва гъезие рап1матги буго. Аллагъ **جَلَّ جَلَلُهُ** жинда кинабго жо раг1улев ва лъалев вуго.

104. гъел тавбо гъабурал г1адамазда лъалариш T1адег1анав Аллагъ вук1ин лагъзадерил тавбо къабул гъабуле, гъез къураб садакъа, закат-саx1ги босулев.

وَمَنْ حَوَّلَكُمْ مِنْ الْأَعْرَابِ مُنْتَقِعُونَ
وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرْدُوا عَلَى التَّفَاقِ لَا
تَعْلَمُهُمْ تَعْلَمُهُمْ سَنَعْدِبُهُمْ
مَرْتَبَنِ تَمْبَرُدُنَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ**٦٥**

وَأَخْرُونَ أَعْرَفُوا بِدُونِهِمْ خَاطُلُ أَعْمَالَ
صَلِحَّا وَأَخْرَسَتِنَا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ
عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ**٦٦**

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُؤْتِهِمْ هُوَ تَرَكَهُمْ بِهَا
وَاصْلِ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَوَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللهُ
سَعِيْعٌ عَلَيْهِمْ**٦٧**

أَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبِلُ التَّوْبَةَ عَنْ
عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَلَئِنَّ اللَّهَ هُوَ
أَنَّ التَّوْبَةَ الرَّحِيمُ**٦٨**

Гъев Аллагъ вуго жинца ц1акъ тавбо къабул гъабулов ва мутьминзабазда жив гурх1улов.

105. Дуца абе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужеца бокъараб г1амал гъабе.

Аллагъасда бихъизе буго нужеца гъабураб г1амал: лъик1аб бугониги квешаб бугониги. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ

расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва мутьминзабаздаги бихъизе буго гъеб г1амал. Ахираталда нуж руссиизарие руго бальгоябги, т1атарабги, рик1к1адабги аск1оябги кинабго жо жинда лъалев Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ, цинги нужедаги бицине буго нужеца дунялалда гъабураб г1амал, гъельул жазаъги гъабизе буго.

Жинда Аллагъ разильяяв Ах1мадица бицараб къуч1аб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Нужсер г1амалал рихъизарула нужсер хварал г1агарал чаг1азда. Гъел г1амалал лъик1аб ругони гъел роххула, г1амалал квешал ругони гъез абула: «Я нижер бет1ергъян Аллагъ! Дуца гъал г1агарал г1адамал хvezаруге жидеца лъик1аб г1амал гъабизег1ан»- абуна.

Жинда Аллагъ разильяяв Анасидасан бицараб х1адисалда буго: «Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъараб мехаль цо чиясе лъик1аб ахират бик1ине жинца гъев хвалида цeve лъик1льялда хъвадизавула»- абуна. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Мутьминчиясе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ къураб рек1елбихъиял达尔ъун гъесдаги к1ола лъик1аб-квешаб жо бат1а гъабизе. Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъараб мехаль мунапикъ заби къват1ир ч1вазари, гъезул пишабазда мутьминзаби раккизарун, гъел达尔ъунги гъел г1одорг1ан гъарула.

106. Цо мунапикъ заби руго

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амру бач1инальухъ ралагъун ругел. Жидер тавбо

къабул гъабизе хъул лъун ругел,

жалги гъазаваталда инч1ого рук1арал, амма гъелда ц1акъ рек1екъльярал (гъазул хабар хадуб бицине буго иншаАллагъ).

Жидее Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб гъабизеги бегъулен, гъединго

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ т1аса лъугъун тезеги бугъулен. Х1акъльунго

Аллагъ вуго жиндир ишазуль х1икмат бергъарав, халкъалье маслах1атаб жо лъалев ва гъеб гъабулов.

107. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ динальеги

мутьминзабазеги зарал гъабизе ургъун жидеца масjid барал г1адамал: жидеца

وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ

وَالْمُؤْمِنُونَ سَيَرُونَ إِلَيْهِ الْغَيْبَ

وَالْشَّهَدَةُ فِي نَيْتَكُمْ كُمَا كُنُتُمْ تَعْمَلُونَ

وَأَخْرُونَ مُنْحَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَامَيْدُ بَهْمَ

وَلَمَّا يَتُوْبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِ حَكِيمٌ

وَالَّذِينَ أَنْهَدُوا مَسْجِدًا ضَرَارًا

وَكُفَّرُوا وَتَفَرِّقُوا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ

Аллагъасда جَلَّ لَهُ الْمَنَّ حَارِبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، مِنْ قَبْلٍ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْتَ إِلَّا الْحُسْنَى инкар ккун, жидее мұмминзаби рикъизаризе ва заг1ип гъаризе бокъун. Цереккүнги жидеца Аллагъасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесул расуласда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагъ балел рук1арал капурал г1адамал жидихъе рач1иналда хъаравуллы ккун ругел, гъелгун цадахъ жалги мұмминзабазда рагъизе абуң. Жал гъа гъедун к1альялел гъеб масжид жидеца льик1льи бокъун бараб бугин абуң. Аллагъас جَلَّ لَهُ нуг1льи гъабулеб буго гъел г1адамал жидеца гъереси бицунел рук1иналье ва гъеб масжид заралалье бараб буқ1инальеги.

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицана: Абу Г1амр Рагъиб абулев чи вук1ана жагъилияб заманалъго насраниязул дин босарав гъезул рагъиб (кашиш). Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг загырлъараб мехаль гъесул ц1акъ цим бахъана жиндири бет1ерлъи т1асса ина буқ1ун. Цинги гъес хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: дида щал г1адамал ратаниги дудехун рагъ гъабулелльун, дун гъелгун цадахъ дуда данде вагъизе вугилан абуң. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъесда ц1ар лъуна: абу-Г1амру Пасикъ абуң.

Х1унайналда рагъ ккун Гъавазинал къезарураб мехаль Абу-Г1амр Шамалда вач1ана ва жинца гъенисан Мадинаялда ругел мунапикъазда хабар бит1ана нужеца х1ал к1вараб х1алаль ярагъ ва къуват х1адур гъабе, дун т1аде щвелелде цо масжидиги бай абуң. Дун Къайсарихъе унев вуго ва дун вач1ине вуго Румазул боялги рачун ва дица Мух1аммадги гъесул асх1абзабиги Мадинаялдаса къват1ир къот1изе руго абуң.

Цинги мунапикъаца масжидул къубаяда аск1об масжид бана. Цинги гъель Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе рач1ана ва гъез абуна: нижеца масжид бана буго унтарал щокъал чаг1азе, рик1к1ад ине к1оларел г1адамазе, ц1ад балеб, бец1аб сордояль как базе. Нижее бокъун буго мун нижгун цадахъ гъеб масжидалда вач1ине ва нижее цо как базе абуң. Гъезул мурад т1убазабун т1аде вахъун рет1ел рет1улов вук1адго, Аллагъас аят решт1инабуна ва аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицана гъеб масжидалъул х1акъикъат.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас жиндири асх1абзаби т1аде ах1ана ва гъезда амру гъабуна: «нуж а гъеб зулмояб къавмаль бараб масжидалда ва нужеца гъеб бух1е» абуна. Аллагъ жидеда разильяял асх1абзабаца гъеб масжид бух1ана ва биххизабуна, гъель г1адамалги рикъизаруна.

Гъаб масжид машғураб буго «масжидузирар) абуң. Гъав «Абу Г1амр

وَإِذَا صَادَكَ الْمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، مِنْ قَبْلٍ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْتَ إِلَّا الْحُسْنَى

وَأَللَّهُ يَشَهِّدُ إِنَّهُمْ لَكَذِبُونَ ٦٧

рагыб» вуго жив малаикзабаз чураав х1анзалат асх1абасул эмен. Нужеца пикру гъабеха я гъал бусурбаби, Аллагъасул х1икмatal киг1ан к1удиял ругел ва кин бай бихъараб Аллагъасул ж1екъллахъ дин ракъалда т1ибит1изе.

108. Мун гъеб масжидалда жанив вахъун
 Ч1оғе Мұхаммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, кидаго. Жиб базе бай бихъараб къояль жиндир къуч1 Аллагъ разильи т1алаб гъабун лъураб масжидул Къуба буго мун жанив ч1езе ва как базе мустах1икъаб. Гъенир жанир руго жидеे загъирал ва бат1инал чорокълъбаздаса рац1ц1альизе бокъарал баҳ1арзал. Гъел руго ансарап.

Аллагъасеги حَلَّكَلَهُ رукъула жидеे рац1ц1альи бокъуел г1адамал. Купру-ширкалда хурхинч1ел, жидер рек1ель нипакъ гъеч1ел, цоҳ1о Аллагъ حَلَّكَلَهُ разильи т1алаб гъабун, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъ рильтъун жал хъвадулел.

Масжидул къубаялда масжиду-такъва абуни абула. Цоги раг1ияльуль буго «масжиду-такъва» абулин Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул масжидалда. Гъельтие х1адисалги рицун руго. Гъаб к1иябго раг1и цояль цояб хvezабулеб гъеч1о: к1иябго масжидалда абизе бегъуелель «масжиду-такъва» абуни.

109. Жиндир баяльул авалалда
 Аллагъасдаса حَلَّكَلَهُ х1инкъияльул къуч1льун ва Аллагъ حَلَّكَلَهُ разильияльул къуч1льун бараб масжидул Къубайиш лъик1аб бук1улеб жинда жаниб Аллагъасе حَلَّكَلَهُ г1ибадат гъабизе, яги жиндир къуч1 биххизе къач1араф к1к1алал раг1алда лъураб ва жиб биххун жужах1альул ц1адаб араб масжидул зирариш лъик1аб бук1унеб жиндиль г1ибадат гъабизе? Т1адег1ана Аллагъас х1акъаб нухда т1обит1уларо жидеца зулму гъабулеб къавм.

110. Гъел мунапикъазул рек1ель
 щакълиги, цим бахъиги т1аса инч1ого бук1ине буго гъезул масжид биххизаби сабабльун. Жал лъик1аб жо гъабулел рук1ана абуни рак1алда ккун. Гъеб

لَا تَقْمِنْ فِيهِ أَبَدًا السَّجْدَةُ أُتِسَّ عَلَى التَّقْوَىٰ
 مِنْ أُولَئِكُمْ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ
 رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ
 الْمُطَهَّرِينَ

أَفَمَنْ أَسَسَ بُنْيَنَهُ وَعَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ
 وَرَضُوَنَ حَيْثُمْ مَنْ أَسَسَ بُنْيَنَهُ وَعَلَى
 شَفَاعُرُ فَهَارِ فَإِنَّهَا بِهِ فِي تَارِيَخَهُمْ
 وَاللَّهُ لَا يَهِيدُ لِقَوْمًا أَظَلَّلَمِينَ

﴿١٩﴾

لَا يَرَأُلُّ بُنْيَنَهُ أَلَّذِي بَتَوْرَيَةَ فِي
 قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقْطَعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ
 عَلِيمٌ حَكِيمٌ

﴿٢٠﴾

х1алалда рук1ина гьел жидер рак1ал рихъун хвезег1ан.

Х1акъльунго Аллагъ жинда лагъзадерил х1ал лъалев вugo ва гъезие гъабулеб х1укмуялъуль г1адло бит1арав х1акимги вugo.

Гъаб заманаaylorь динияб идарайль ва т1арикъятчаг1азул цо-цо къокъяaylorь гъаб масжидул зирарапалъул бицараб аятги ц1алун, жидергун х1ал рекъеч1ел бусурбаби масжидал раялдаса нахъч1валел руго. Х1ата цо-цо масжид биххизабуррабин х1ужаби руго. Вагъабиял руго, гъезул г1арацалдалъун балеб буго масжид абуn хабарги бицун, жагыилал г1адамазул боялги г1уц1ун, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ رукъалда рагъ гъабулеб буго. Гъединго жидее бокъич1ел имамзабиги щиб-шибниги ц1арги лъун х1алт1удаса рахъулел руго ва гъезул бак1алда щибго халкъялье мунпаг1ат гъеч1ел, цох1о т1арикъатги устарги веци гуреб цоги ваг1занасих1атги гъабизе лъаларел имамзаби лъолел руго.

Гъаб кинабго ишги капурав ханасул х1акимзабазда мугъ ч1ван, гъезие лъик1 рихъизе бокъун, Аллагъасе جَلَّ جَلَّ х1акъаб дин гъабиялдаса халкъ гъапул гъаби мурадалда гъабулеб буго. Гъал г1адамал щибго щакльи гъеч1ого кколел руго Т1адег1анав Аллагъасул раг1иялда гъокъ: «Жиндир зулму к1удияв чи щивха вук1инев, жинца масжидалда жаниб Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабизе гъукъулев ва гъел масжидал риххизаризе жив хъвадулев чиясдаса»-абураб. Ал-бакъарат 114 аят.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъал г1адамал кант1изареги Жив разияб г1амал ва г1ибадат гъабизе нильъеэ тавпикъги къеги.

11. Т1адег1анав Аллагъас

**муъминзабаздаса ричун росана гъезул
чурхдул ва гъезул боц1и-мал гъелда
данде жидее алжан къезе къот1иги
гъабун.**

Гъаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло жигъад гъабулел г1адамазе бугеб даража бицине бицараб мисал, ц1акъ пасих1аб ва гъваридаб мац1алдалъун. Гъел мужагъидазе къолеб алжаналъул жинца мисал бачана базаралда даран гъабулел г1адамазда рельльин гъабун: бичулевги босулевги к1иго чи вугев г1адин.

Х1асанул Басрияс абуна: Т1адег1анав Аллагъас гъезие дарам гъабулеб буго ва гъезие ц1акъ къиматаб багъаги къолеб буго. Нуж балагье Аллагъасул جَلَّ جَلَّ сахавальияльул гучалда. Жинцаго рижарал чурхдулги руго, жинцаго ризкъильун къураб боц1и-малги буго, гъаб к1иябго жо

* إِنَّ اللَّهَ أَشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
أَنفُسُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ يَأْنَ أَهُمُ الْجَنَّةَ
يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتَلُونَ
وَيُقْتَلُونَ بَعْدَ أَعْلَى هُوَ حَقَّاً فِي
الْتَّورَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمِنْ
أَوْقَانِ بَعْدِهِ مِنْ أَنَّ اللَّهَ فَاسْتَبَشَرُوا
بِيَعْكُوكُ الَّذِي يَا يَعْتَمِدُ عَلَيْهِ وَذَلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Аллагъас ч1обого гъел мужагъидазе къурабги буго. Цинги жинца гъездаса гъезул чурхулги, боц1-малги бичун босулебги буго къиматаб багъаги къун. Гъаб гъеч1иц ц1акъ к1удияб хайир бугеб даран!

Цоги г1алимас абуна: гъаб дараналъул т1адег1анльялда балагье мун: жинца бичуlev чи мъминчи вуго, жинца босуlev Т1адег1анав Аллагъ вуго, багъальун къолеб жоги алжан буго. Гъаб даран т1ад хъварал кагъталги зобалаздаса т1ахъал руго. Гъаб даран гъабизе гъоркъов лъурав чиги Мух1аммад ﷺ вуго, Гъаб дараналъе нуг1льи гъабулел хириял малаикзабиги руго-абун.

Гъал г1адамал руго жинца Аллагъасул حَلْجَلَةُ الدِّينِ التَّأْدِيْعِ الْمُبَارِكَةُ тушбаби ч1валел ва гъез жалги ч1валел. Цин бергъенлти ва гъанимат шун т1ад руссунел, цин шагъадат шун жидеэ алжанал насиблъулел. Гъал мужагъидазе Аллагъас حَلْجَلَةُ التَّأْبِرَةِ الْمُبَارِكَةُ гъабураб къот1и x1акъаб къот1и буго Тавраталдаги Инжилалдаги Къуръаналдаги жаниб жиб бугеб.

Аллагъ1ан жинца къот1и т1убалев цоги шивго гъеч1о.

Дунялалъул рукъор жидер напсазул къадро ц1унарал г1адамаз къот1и т1убазабула, гъеб т1убан гут1и къабих1аб жольун рик1к1уна. Т1адег1анав Аллагъас къот1и т1убангут1и рак1алдаго кколеб жо гъеч1о. Гъаб буго жигъад гъабизе рак1 гъесизабуле берцинаб къот1и. **Нуж ц1акъ роххун рук1а гъаб нужеца гъабураб хайир бугеб дарамалдаса. Гъаб буго ц1акъ к1удияб лъик1льялда кверщел бати.**

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе Мадинаялдаса вач1араф лъабкъоялда анц1го чияс байг1ат (къот1и) гъабулеб мехаль Минаялда бугеб г1акъабат абулеб бак1алда (x1ажизабаз ч1инхал рехулеб бак1), гъел ансаразул цевехъян Г1абдуллагъ ибну Равах1атица Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна:

«Ярасулаллаг! Дуца Аллагъасеги حَلْجَلَةُ دُوَيْغِي بُوكْيَارَبِ جَسْوِ شَارْتِ ۱ گَابَهِ گَابَ کَیْتِ ۱ يَلْيَلْعُلْ»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дир Аллагъасе дица нужсергун къот1и гъабулеб буго нужеца гъесиелагълыи гъабизе щиго жсо گ1ахъал гъабич1ого (ширк гъабич1ого). Дир напсалъе шарт1 гъабулеб буго нужеца дие квербакъизе, нужерго напсаздаса нахъч1валеб зарал дидасаги нахъч1ван»-абун. Ансараз абуна: «Гъеб жсо гъабураб мехаль нижсе бугеб жсо щибха бугеб?»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужсее алжан букине буго»-абун. Ансараз абуна: «Ц1акъ хайир бугеб даран буго гъаб. Нужеца гъаб даран биххиларо ва нижсано рат1алъун къот1и

хvezabilaro»-абун. Хадуб Т1адег1анав Аллагъас гъаб цебехун хъвараб аят решт1инабуна. Х1адис ибну Жаририца бицана.

112. Гъединго алжаналъул агълоядаса руго жидеца мунағы-хат1аь ккараб мекаль тавбо гъабулелги, Аллагъасе г1ибадат гъабиялъуль ихлас бугел, цох1о Аллагъасе гурони г1ибадат гъабуларел. Жидеца Аллагъасул ниг1матазда данде г1емер рецқ ва щукру гъабулел, жал ракъалда т1ад Аллагъасул дин т1адег1ан гъабун гъазават гъабун хъвадулел.

Г1елму т1алаб гъабизе хъвадулел, Аллагъасул диналда г1адамал ах1ун даг1ваталье хъвадулел. Жидеца какал ралел: рукуг1-сужда камил гъабун, Аллагъасе х1елун ва гъесдаса х1инкъун. Жидеца лъик1аб жоялдалъун амру гъабулел ва квшешаб жо гъабиялдаса нахъги ч1валел. Аллагъасул динальул г1орхъаби ц1унулен ва шарг1иял х1укмаби хvezarularel. Х1алалаб х1арамаб жо бат1а гъабулел. Дуца гъал мұмынзабазда роххел бице Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ; Жидее ахираталда ругел г1орхъи-рахъ гъеч1ел ниг1матаздашын. Инсанасул рак1алдациин хъат1уларел: г1емерал, берцинал, т1аг1амал, лазатал ниг1матал. Дунялалда берда рихыч1ел яги жидер бицен г1иналда раг1ич1ел бат1ибат1иял т1аг1амал ва пихъал жанир ругел алжанал руго гъель.

113. Аллагъасул расуласе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва мұмынзабазе изно гъеч1о жидеца мушриказул мунағыал чури т1алаб гъабун дуг1а гъабизе, гъель мушрикал жидее г1агарал чаг1и ругониги, гъель жужах1альул ағыло бук1ин баянлъун хадуб. Иман лъеч1ого хун ругельул гъель.

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицана: Абут1алиб хвалил бусада вегун вугеб мекаль Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъесда ваккизе ана. Гъенив г1одов ч1ун Абужагъыл ва Абууммаятги ватана. Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Я дир инсул ваң, дуца «лаилагъа иллалагъ»-абе абун Абужагъалица абуна: «Я Абут1алиб дуца дур эмен Г1абдулмут1алиби1 дин тезехъин гурищ бугеб?» –абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас чанго

الْتَّتَبِعُونَ الْعَكِيدُونَ الْحَمِيدُونَ
الْسَّابِعُونَ الْرَّكِعُونَ
الْسَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ يَا لِمَعْرُوفَ
وَالْأَنَاهُورُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَفْظُونَ
لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشَّرَ أَمْوَالِ مُنْيَنَ

﴿٦٦١﴾

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالْبَيْتِ إِمْرَأً
يَسْتَعْفِرُوا لِمُسْرِكِينَ وَلَوْكَافُوا
أُولَئِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

﴿٦٦٢﴾

нухаль *т1ад* вуссун *Абут1алибида* гъарана Аллагъ جَلَّ جَلَّ что гъавулеб калима абе абуn. Кинниги *Абут1алибица* гъеб *раг1и* абиch^{ло} ва ахираб гъесул калам бук1ана жисв *Глабдулмут1алибил* диналда вуго абураб. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Валлагъи дица дур мунағъял чуреян ва дудаса *т1аса* лъугъяян абуn *Аллагъаседа* جَلَّ جَلَّ гъаризе буго, дида *Аллагъас* جَلَّ جَلَّ гъаруге абуn нагъю гъабизег1ан»- абуn. Цинги *Т1адег1анав* Аллагъас гъаб (113) аят решт1инабуна. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

114. Ибрагым аварагас عَلَيْهِ الْسَّلَامُ жиндир инсue гъабураб дуг1а бук1инч1о цебекунго гъабураб къоти т1убазаби гурони. Цинги жинда лъараб мехаль эмен Аллагъасул حَلَّاجَةُ اللَّهِ تُعْمَلُ тушман вук1ин, жинца гъесие дуг1а гъабич1ого ва гъабун бук1араб дуг1аялдаса ва жиндир имсудаса жив ват1алъана ва рик1к1алъана. X1акъльунго гьев Ибрагым عَلَيْهِ الْسَّلَامُ вук1ана ц1акъ дуг1а ва x1ели г1емерав, жиндир гурх1ел ва x1алимлъи к1удияв.

115. Аллагъас Җَلْجَلَّ اللَّهُ^{نَعَمْ} цониги къавм
къосинабуларо жинца гъел т1орит1ун
рук1ун хадуб, гъезда x1акъаб жо баян
гъабун гурони. Ай жидеे x1акъаб
жо баян гъабизег1ан цебекун ккараб
мунағь-хат1а Аллагъас т1аса лъугъун тола. **X1акъльунго**
Аллагъ вуго жинда кинабго жо лъалев ва щибаб жояльул
маслах1атги лъалев.

116. X1акъльунго т1адег1анав
Аллагъасул мулк буго зобал
ракъалги гъезда жаниб бугеб кинабго
махлукъатги. Аллагъ вуго жинца
ч1аго гъарулов ва жинца хвзеги
гъарулов. Нуже гъев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **гурев цоги вали гъеч1о, жинца**
квербакъулев чиги гъеч1о. Жинда к1анц1улев ва хъул лъолев чи
гъеч1о цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **гурев.**

Алусияс абуна: «Муъминзаби мушриказе дуг1а гъабиялдаса ва гъезул гъоркъобъи гъабиялдаса нахъч1вадалго, киг1анго гъел г1агарал ва божарал чаг1и ругониги, Аллагъас جَلَّ جَلَّ муъминзабазе баян гъабулең буго гъезиеги мушриказеги ва кинабго маҳлукаталье г1ей гъабулең

гъезул тадбир гъабулев, жинца рижулев ва хвезарулов цохло Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ} вук1ин ва валильунги, квербакъулев лъунги цохло Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ} кквезе тладаб бук1ин. Гъаб амру гъадин бугельул киналго ишазуль Аллагъясда таваккал т1аме ва гъесда божун рук1а!»-абун.

117. Аллагъяс тавбо къабул

гъабуна жиндир аварагасул^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}
ва мугъажиразулги ансаразулги,
зах1матаб г1ужаль жал гьев
аварагасда^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} нахърильъярал:
цо къокъаяльул рак1ал х1инкъун,
иманалдаса раг1алтиялда

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى الْنَّجِيْرِ وَالْمُهَاجِرِينَ
وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ آتَيْجُوا فِي سَاعَةٍ عَسْرَةٍ
مِنْ بَعْدِ مَا كَانُوا يَرْجِعُونَ قُلُوبُ فِرَقٍ مِّنْهُمْ
ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُ رَجِيْرَ
وَرَجِيْرَ

г1агарльяраб мехаль. Цинги Аллагъяс гъезул тавбоги
къабул гъабуна. X1акъльунго Аллагъ вую жиндир лагъздерида
гурх1улев ва гъезда ц1об рап1мо к1удияв.

Хирияв аварагас^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} мунапикъзабазе изну къеялдаса тавбо къабул гъабуна Аллагъяс^{جَلَّ جَلَّ}: гъезул хабаралда божун Табукалда гъазаваталда рапхыне бокъич1ого г1узраби рициндалго, гъел изно къун тун рук1ана. Мугъажиразул ва ансаразул цо-цо х1инкъи ва щакъли ккеялдасаги т1асса лъугъана Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ}. Табукалда унеб мехаль, гъеб баг1арараб заман бук1ун рет1ел-хит къадараб бук1ун, мунапикъазул цо-цо харбаз щакдаризе гъарун. Аллагъясда^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} гъезул ният бац1ц1адаб бук1ин лъян, гъезул тавбо къабул гъабуна. Гъаб тавбояльул хабар хирияв аварагасул^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ва асх1абзабазул ц1аралда хурхинабун рехсеяльул мағ1на буго мұыминзаби кидаго жидеца тавбо гъабиялда х1ажатал рук1ин бич1ч1изаби, гъезул мунағы-хат1а камуларельул.

Т1абарияс жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абасдаса бицана: Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагун цадаҳъ Табукалъул гъазаваталда нижс рапхана ц1акъ бакъ баг1арараб мехаль. Цо бак1алда нижс решит1ун ругеб мехаль кутакалда къечон рук1ана, гъанжени нижс г1одор ккела абураб х1алалда ккун рук1ана. Варани хъун, гъельул чохъониб батараб реччел ғ1уна (гъекъана). Цинги Абубакар асх1абас абуна: «Я расулаттегъ! Аллагъяс^{جَلَّ جَلَّ} дур дуг1аяль же жаваб гъабиялда божи бугельул диңа дуг1а щай гъабулареб?»-абун. Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «гъеб дуг1а гъабизе бокъун бугищ дуе?»-абун. Абубакар асх1абас «буго» абидалго, Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас кверал эхеде рорхун дуг1а гъабуна. Гъел кверал г1одор риччач1ого зодисан ц1ад чваххана ва нижесеңа кинабго лъим жаниб т1олеб жо гъелдальун ц1езабуна. Хадуб х1исаб гъабураб мехаль гъеб ц1ад баш бат1ич1о нижсер аскарал ц1ун ругеб бак1алда гурони»-абун.

Хадис ибну Жаририца бицана.

118. Гъев лъабго асх1абасул тавбоги
къабул гъабуна Аллагъяс, жидер
 амру нахъбаҳъун тун рук1арал
 Аллагъясул амру решт1инег1ан.
 Гъель руго Кағ1бо, Гылал ва Мурагат
 асх1абзаби, жидеда Аллагъ разильяял.
Г1емерго г1ат1ида Аллагъясул
 ракъ гъезие ц1акъ къваридабльун

ль угъун бук1ана жал гъазаваталда инч1ого ч1еялда рек1екъльун
 ва Аллагъясдасаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асх1абзабаздасаги
 нечон. **Гъезул напсалги ц1акъ пашманльун**, заг1ипльун рук1ана.
 Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас гъезулгун к1альай гъаби ва
 мушавара гъаби гъукъун бук1ана цогидал асх1абзабазе.

Жидер бишунго г1агарав чиясе ва гъудуласе салам къураб мехаль, гъез
 салам буссинабулеб бук1инч1о, г1агарльяиль, рукъальул ағълуяльцин
 гъель реххун тун рук1ана. **Гъезда якъинго бихъана жидер т1ок1аб**
к1анц1изе бак1 гъеч1ебльи цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурев. Цинги
 Аллагъ гъезда т1аса лъугъана, гъез тавбо гъабизе ва т1ок1аб
 гъеб биххич1ого бук1ине. Х1акъльунго Аллагъ жинца тавбо
 къабул гъабулев, жив мұммина забазда гурх1улев вуго.

119. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж
 х1инкъя Аллагъясдаса جَلَّ جَلَلُهُ гъересси
 бицун г1узро бачизе ва нуж рук1а жидер
 иманалъуль рит1ухъал ва бицулеб
 раг1ияльульги рит1ухъал г1адамалгун цадахъ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْ قَوَأْلَهُ وَكُوُرُوا مَعَ الصَّلَدِقِينَ

١١٩

Киналго г1амалазуль, раг1абазуль ва рек1ел ниятальульги Аллагъ
جَلَّ جَلَلُهُ т1ад валагъун вук1ин лъян, гъев разильи т1алаб гъабун хъваде.
 Жидеда Аллагъ разильяял имам Маликица Маликил вас Кағ1бил
 Г1абдуллагъидас бицана: дида дир имен Кағ1бо бицунев раг1ана;
 Аллагъясул свалат салам лъеяв авараггун цадахъ дун киналго
 гъазаватазда вук1ана, Бадруяльул гъазават хут1изег1ан. Лайлутул-
 г1акъабати абулеб сордояль Аллагъясул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло аварагасе
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1льизе абуң къот1и гъабулеб бак1алдаги вук1ана.
 Табукалъуль гъазават бук1ана рииги бух1ара пихъалги баршараб
 заманаяль. Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас гъеб гъазаваталда
 х1адурлъе абуң амру гъабураб мухаль асх1абзабаз рет1ел, квен, ярагъ
 х1адурулеб бук1ана, сафарги рик1к1адаб бук1ун, заманаги зах1матаб

وَعَلَى الْشَّكَلَتَهُ الَّذِينَ حَفِظُوا حَقَّهُ إِذَا ضَاقَتْ
 عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحِبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ
 أَفْسُسُهُمْ وَرَطَأُوا أَنَّ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا
 إِلَيْهِ تُثْرَثَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ
 أَنَّوَّبُ الْرَّجِيمُ

١١٨

бук1ун. Г1олохъанчи вук1индалго, бокъараб къояль х1адурила абуn, дун дагъав тохлъана ва хирияв авараггун ﷺ асх1абзаби къват1ире рахъулеб къояль щибго х1адурлыг гъеч1ого хут1ана.

Гъязаваталда гъелги ун гъоркъ хут1ун Мадинаялъул къват1ахъе ваккидал дида цониги сахав чиго вихъич1о нахъе хут1аразуль, я мунафикъльи бугел яги г1узро бугел г1адамал гурони. Гъель дун ц1акъ пашман гъавуна ва хадув гъезе ине къасд гъабун бук1ана. Кинниги, дун гъоркъ хут1ана, ва гъязаваталдаса Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг т1ад вуссараб мехаль щиб гъересидай гъесие бицина абуn г1емер ургъана, кинниги бит1араб бицун горони цоги бицизе жоги рак1а1ль къабул гъабулеб бук1инч1о.

Пуланаб къояльул къалъул г1ужалда Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъязаваталдаса вуссун масжидалде вач1ана, ва гъесухъе г1узро бицун хъвадизе гъязаваталда инч1ого ч1арал мунафикъ забиги лъугъана. Гъез бицараплда г1енеккун гъезие истигъфар гъабун (гъезул мунагъял чури т1алаб гъабун) загъиралда г1амалги гъабун, бат1ин Аллагъасда ﷺ т1амунги тун хирияв аварагги вук1ана, Аллагъасул свалат салам лъеяв.

Цинги дида ирга щун дица салам къедалго, хирияв аварагас ﷺ цим бахъараб хъимиги гъабун: аск1овег1ан вач1аян абуна. Дун гъесда цеве г1одов ч1араб мехаль гъес дида абуна: мун щиб жоялье г1оло рокъов ч1арав, дуца рек1ине вараниги босун бук1ана туриш? абуn. Цинги дица абуна: «Валлагъи, жакъа мун гурев чиясда цеве г1одов ч1ун вук1аравани цо г1узроги бицун гъесул цим бахъин нахъе ч1вазе к1олаан дида. Жакъа дуда цо гъересиги бицун мун рази гъавуни Бет1ергъан Аллагъас дур дида цим бахъинабиялдаса х1инкъула дун. Дуда бит1арабги бицун дуца дие таг1изр гъабуни Аллагъу Tag1ала ахираталда дидаса разильулебльи лъала дида. Валлагъи, дие щибго г1узроги бук1инч1о, ва дун бицун къуватги бугев гъязаваталда вач1ине реисги бугев вук1ана»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъав чияс бит1араб бицана, мун вахъа, ва Аллагъас ﷺ дуе цо х1укмо гъабизег1ан ч1قا»-абун. Цинги дун ц1акъ пашманлъун вук1ана, ва дида сверун лъугъун бану Саламатил г1адамал рук1ана жидеца абулел: «Дуцаги цо г1узро бице аварагасе цогидал асх1абзабазг1адин: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас истигъфар гъабун дур гъеб мунагъги чурила мунги авараггун ﷺ цадахъ вук1ила»-абун. Г1емер гъель гъардон гъеб гъереси бицине г1агарлъун вук1ана дун. Цинги дица гъикъидал цоги чи вугиш дун г1адин аварагас ﷺ тарал абуна к1иго

асх1аб вую абуна. Рабиг1ил вас Мураарат, ва Уммаятил вас Гъилал. Гъав к1иявго лъик1ал асх1абзаби рук1ана Бадруялдаги рагъарал, жидер цогидаз х1урматги гъабулел.

Цинги дица сабро гъабуна гъереси бицинч1ого ч1езе. Дун цодагъав гванзав, сог1ав вук1ун, киг1ан нечон вугониги г1адамаздаса вахчич1ого гъезда гъоркъов хъвадулев вук1ана. Дов к1иявго асх1аб рокъорги рагчун г1одулел рук1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нижедахун к1альзеги, мушавара гъбиизеги салам къезеги къураб буссине гъбиизеги гъукъун бук1ана. Киг1анго зах1мат бук1аниги дун как базе масжидалдаги унаан, Аллагъасул салат салам лъеяв аварагасда аск1овег1ангি г1агарльулаан, ва амма щивниги чи дидехун валагъулов, к1альзеги вук1инч1о.

Гъеб х1алаль дун вук1адго Шамалдаса вач1арав даран чияс дун ц1ехон дихъе кагъат къуна, гъенив вугев хан Гъасанил рахъальзан бую абуна. Гъеб ц1алидал гъелда хъван бугоан: «Мун къварид гъавураб дур х1урмат гъеч1еб Мадинаги тун жиндихъе вач1ани жинца мун к1одо гъавилин»-абун. Гъабги Аллагъасул لَهُمْ لِكُلِّ شَيْءٍ рахъальзан дир х1албихъи бугин абуна, дица гъеб кагъат ц1адабе рехун бух1ана. Гъедин к1икъето къо араб мехаль нижехъе Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хабар бач1ана, нуж ручабаздаса рик1к1алье абуна. Ц1ар т1амуниц, кин рик1к1альилел абидал, ц1ар т1амуге аск1ореги лъутъунге абуна.

Дица дир ч1ужу эбел-имсухъе юйт1ана, Т1адег1анав Аллагъасул амру бач1изег1ан гъений ч1а абуна. Гъилалил ч1ужу Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе яч1ана, ва гъель абуна: Гъилал херав чи вугин, гъесие хъулухъ гъабулев чиги гъеч1ин жинца гъесие хъулухъ гъабизе изну къе абуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъесие хъулухъ гъабе, ва амма дуда г1агарльизе виччаге гъев»- абуна. Гъей ч1ужуяль абуна валлагъи, гъев дида хъат1улев чи гъеч1о, ва дуца рик1к1ад гъавураб къоялдаса нахъе жив г1одулев вую»-абун.

К1икъоялда анцго къо т1убана гъаб х1алаль, ва гъеб къояль рогъалил какги бан, рак1ги къварильун т1охил раг1алда г1одов ч1ун дун вук1аго цо борхатаб гъаракъаль ах1ана: «Я Маликил вас Каг1бо! дуе рохел бую»- абуна. Гъеб саг1аталда дунги суждаялда кканы. Гъеб рогъалил как бараб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда вах1ию решт1ун лъазабун бую нижер тавбу къабул гъаби, ва гъес нижеда рохел бицине асх1абзаби рит1ун руго. Дида рохел бицин вач1арав чиясе дица т1асаги бахъун рет1ел къуна. Ва, валлагъи гъеб къояль дир цоги рет1елги бук1инч1о. Цинги къаэрзалье босун рет1елги рет1ун дун аварагасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ине г1едег1ана. Данде ккарап асх1абзабаз дида тавбо къабул гъаби баркулеб

бук1ана. Масжидалда жанив дун лъгурааб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг асх1абзабазда гъоркьов г1одов ч1ун вук1ана, ва гъесул гъумер ц1урраб сордоялът моц1 г1адин гвангъун бук1ана.

Гъеб бук1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг разильун, воххун вук1инальтул г1аламат. Дица салам къураб мекаль аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: Дуе рохел буго мун эбелаль гъавураб къоялдаса нахъе дуда бач1ара бишун дуе лъик1аб къоялдальун абун. Дица гыкъана, дур рахъальвищ яги Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рахъальвищ я расулаллагыи абун. Гъес абуна Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рахъальян буго абун. Цинги дица абуна дир тавбо къабул гъабиялдальун дица т1ад босулеb бугин дир боц1и садакъаде бикызе абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: дуца боц1и дуего те, гъеб дуе лъик1 бугин абун. Цинги дица абуна: дун бит1ара бициналь хвасар гъавуна, ва дица т1ад босулеb буго кидаго гъересияб раг1и бицич1ого тезе абун. Гъедин бугельул, валлагыи гъеб къоялдаса нахъе дица цох1о гъересияб раг1и абич1о, ва дир хъулги буго Аллагъу Tag1алаяс гъанже хут1араb г1умруялъти дун гъересиялдаса ц1унилин абуn.

Сурату Ттавбаталда чанго аят буго, гъаб гъазаватальуль, ва гъал асх1абзабазул х1акъальуль бицараб. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе гъереси бицарап мунафикъазул х1акъальуль аят решт1инабуна: «Нуж гъазаваталдаса т1ад руссараб мекаль гъел мунафикъал нужее гъедаризе руго, жиде зарал гъабич1ого букине. Нужеца гъел жалго те, гъел хъубал чаг1и руго, ва гъел руссунеб бак1ги жагъаннама буго, гъез гъабураб квешаб г1амалалъул жазаъльун. Нуж разильни t1алаб гъабун гъел гъедараниги ва нуж разильнаниги Аллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ фасикъаб, кафураб къавмалда разильуларо»-абун. 95-96 аят

Гъав лъабго тавбо къабул гъабурав асх1абасул х1акъальульги, ва цогидал асх1абзабазул ва аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1акъальульги аят решт1ана. х1акъльунго Аллагъу Tag1ала t1асса лъугъана аварагасдасаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мугъажирал, ансарал, асх1абзабаздасаги ц1акъ зах1матаб мекаль жал аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилъларал, цо къокъаялъул рак1ал х1инкъун цо рахъалдехун гъет1изе г1агарльун рук1ана, гъезги тавбо гъабуна. Аллагъу Tag1ала гъезда ц1акъ гурх1улев вуго. Гъев лъабго асх1абасдасаги t1аса лъугъана Аллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидер амру нахъбахъун тун рук1арал, жидеe г1ат1идаб дунялги къварилъун рук1арал, ва жидер рак1алги ц1акъ къварилъун рук1арал, ва цох1о Аллагъасде صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ к1анц1ани гурони жидеe к1анц1изе бак1 гъеч1о абуn рук1арал. Гъезда Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тавбо гъабизе малъана, жинца гъезул тавбо къабул гъабизе г1оло. Х1акъльунго Аллагъу Tag1ала тавбо къабул гъабулев, муъминзабазда гурх1улев вуго. «Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ғ1азабалдаса х1инкъун гъесие мут1иг1лье ва нуж лъик1ал ғ1адамалгун цадахъ рук1а» - абуn. 118-119 аят

Гъаб х1адисалда жаниб ваг1за ва г1елму буго Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ руссине бокъарал мұмъинзабазе. Гъелдаса рак1алда кквезе бегъулел пайдаби руго:

-Мұмъинчи жиндасан ккараб мунағъалда киг1ан пашманав вук1унев. Т1адег1анав Аллагъ разильи t1алаб гъабун гурони гъев мунағъ баҳчизе, гъереси бицине лъygъунгут1и.

-Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ва аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амрү т1убазе к1вах1алльи, ва нахъбахъи бегъунгут1и.

-Жидеца ғ1асилти гъабурал ғ1адамал дoreg1ан къазарун, квер босич1ого, салам къеч1ого тезе бегъи, гъез тавбу гъабун лъик1аб ғ1амал гъабизег1ан.

-Диналда х1инкъи бугел k1удиял мунағъал гъарулев рос ч1ужуяль аск1ове виччазе бегъунгут1и.

-Мұмъинзабаде роххел ral1изе гъаби сунатаб буқ1ин, ва роххел бицарас же къейиги сунатаб буго.

-Диналъул вацасе лъик1лъи шварб меҳаль гъелдаса роххизе t1адаб буго.

-Бет1ергъанас кураб ниг1маталда данде шукро гъаби: ral1абазда лъун туреб ғ1амалаздальунги, садакъа күн лъик1аб ғ1амал ц1ик1лине гъабун. Мұмъинчиясул хвасарлъи бит1араб же бицинальуль буқ1ин. Цогиги г1емер пайда буго гъаб х1адисалда жаниб.

Бет1ергъанас тавфикъ къеги х1акъаб же кквезе ва бат1улаб же реххун тезе.

120. Мадинаялъул ағълуялье изно буқ1инч1о ва гъелда сверухъ ругел
росабазул ағълояльеги изно буқ1инч1о
гъель Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ авараггун
цадахъ гъазаваталда
рахъинч1ого нахъя ч1ч1езе. Ва гъезие
изну буқ1инч1о жидер напсалъе
рах1атги, лъик1льиги t1алаб
гъабизе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ расуласул
к1вар гъабич1ого ва гъесда
щвезе бегъулеб къварильяльуль
г1ахъалльич1ого.

Гъезда t1адаб буго жидер рух1 бичунги авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ц1унизе, гъесда бихъарааб

зах1малъи жидедаги бихъизе. Хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ лъик1лъи швараб къоялъги гъесда зах1малъи швараб къоялъги гъевгун цадахъ рук1ине. Жидеда лъян ва бич1ун бищунго Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ

مَكَانٌ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوَلَهُ
مِنْ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ
اللهِ وَلَا يَرْجِعُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ تَقْبِيَّهُ
ذَلِكَ يَأْنَهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظُلْمٌ وَلَا
نَصْبٌ وَلَا مَحْمَصَةٌ فِي سَيِّلِ اللهِ وَلَا
يَطْغُونَ مَوْطِئًا يَغْيِطُ الْكُفَّارُ وَلَا
يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ تَيْلًا إِلَّا كَيْبَ لَهُمْ
بِهِ عَمَلٌ صَلِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيقُ أَجَرَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٦﴾

хирияб напс свалат салам лъеяв аварагасул напс бук1ин.

Гъаб амру гъадин буқ1иналье сабаб буго, гъел мұмминзаби рук1ин жидеда ракъи-къеч щоларел, къварильи-зах1мальиги щоларел, Аллагъасул ﷺ диналье г1оло жигъад гъабулең мехалъ, жидеца капурзабазул ракъги мерхъуларел гъезда рагъ бан, гъезул цим бахъинабун, жидеда тушманасдаса зарал, къварильиги щоларел,-гъаб кинабго жоялда данде Аллагъас ﷺ гъезие ажро-кири қын гурони. Аллагъас ﷺ гъаб кинабго жо лагъасул лъик1аб г1амал хъвалеб т1ехъалда хъвала ва ахираталда жидее хазинальун ц1унун батула. **Х1акъльунго Аллагъас г1адада хвезабуларо лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазе бугеб ажро-кири. Гъеб ажро г1емерго ц1ик1к1инабула ва алжанальул ниг1матал қүн гъел роххизарула.**

Жинда Аллагъ разильяяв Абухайсамат абулев ансарияв асх1аб жиндер ахикье вач1араб мехалъ, гъесда жиндир г1олохъанай, берцинай ч1ужу ятана гъут1бузул раг1адалда гъоркъ тамахаб т1ад г1одор ч1олеб жоги рехун. Гъев вач1идалго, гъесда гъоркъ турут т1амуна, ц1орораб лъим бач1ана ва гъут1буздаса бет1ун гъуниаб ва татуяб пиҳъги лъуна гъесда цебе.

Гъеб кинабго жоялда валагъун, гъельул пиқруги гъабун, Абухайсамица абуна: «Ц1акъ берцинаб раг1адги буго, барщараб, гъуниаб пиҳъги буго, ц1орораб лъимги буго, берцинай ч1ужуги ийго. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг бух1араб бакъукъ вуго ва гъури пулеб салул авлахъалда вуго. Гъаб иш лъик1аб гъеч1о» - абуни. Цинги эхедеги вахъун хехго жиндир варани къолана, хвалчен ва хеч кодобе босана, гъуриг1адин г1едег1ун аварагасда ﷺ хадув ана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг нахъехун валагъидал, гъесда цо рек1арав вихъана рик1к1адасан вач1унев. Аврағас ﷺ абуна: «Гъав чи Абухайсамат вук1ине кколя» - абуни. Гъев т1аде щвараб мехалъ авараг ﷺ ц1акъ вохана ва гъесул мунағыл чури гъарун дуг1аги гъабуна

121. Жидеца дагъабниги, г1емерабниги وَلَا يُنِفُّونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً
напакъа къоларо, гъит1инабниги وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًّا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ
к1удиябниги г1амалги гъабуларо, لِيَجِزِّيَهُمُ اللَّهُ أَحَسَّ مَا كَانُوا
Аллагъасул ﷺ диналье г1оло يَعْمَلُونَ
гъазаватги гъаблуро, ракъалда жалги
хъвадуларо гъеб кинабго жо Аллагъас
гъезие хайиралье хъван, нахъ ц1унун бук1ун гурони. Гъеб

г1амалалда dane жидеे г1емерго ц1ик1араб ажро гъабизе.

Муъминзабаца лъик1аб г1амал гъабураб мехаль Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъелда dane гъелдаса г1емерго лъик1аб жазаъ гъабула.

122. Киналго муъминзаби
гъазават гъабизе абуn къват1ир
рахъине dane ккодаро. жидер
 ват1анги, ағыло-хъизанги г1адада
 холеб x1алалъ.

Жинда Аллагъразильяя Ибнуг1аббасица
 абуна: Т1адег1анав Аллагъас ц1акъ

къвак1ун г1айиб ч1вадал Табукалда гъазаваталда рахъинч1ого
 ч1арал г1адамазда, цинги асх1абзабаца абуn буқ1ана: «Нижер
 цох1о чи нахъа ч1ч1еларо гъазават гъабизе унеб аскаралдасаги,
 къокъаялдасаги»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас
 Табукалдаса нахъ вуссун хадуб гъазават гъабизе къокъаби
 рит1улеб мехаль киналго асх1абзаби къват1ирги ун цох1о авараг
 حَسْنَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хут1ана Мадиналда. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъаб аят
 решт1изабуна.

Щибаб к1удияб къокъаяльул ва жамаг1атальул цо гъит1инаб
 къокъа ун буқ1араб ани Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ дин лъзабизе ва
 гъеб дин г1адамазда бич1ч1изабизе ва гъел x1арамаб жоялдаса
 x1инкъулен, лъик1аб жо гъаби бокъулен гъаризе. Ай гъаб къокъа
 т1ад ч1ч1ун буқ1арабани г1илму лъзабиялда гъеб лъик1 буқ1инаан.
 Гъазаваталдаса т1ад руссун раб1араб мехаль жидер къавмазда
 гъеб дин лъзабизе ва гъел x1арамаб жоялдаса ц1унаралльун
 рук1ине.

Муг1алимасда т1адаб жо буго жинца x1акъаб жоялда мутаг1ил т1овит1и
 ва гъесие Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ г1асильяни буқ1унеб г1азабалдалъун
 x1инкъи къейги. Мутаг1иласда т1адаб жо буго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّهُ
 x1инкъиялда черх куцазе ва ч1ух1и реец тун хъгадизе.

123. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца рагъ гъабе нужеда г1агардег1ан

ругел капурзабаде ва гъезда къаби

щвезабе гъездехун хъач1лы загыр

гъабун. ва гъел нужедаса x1инкъизаре.

Нужедаги лъан буқ1а Т1адег1анав Аллагъ жиндаса x1инкъулен,
 жив разильи т1алаб гъабулен муъминзабигун цадаъ вуқ1ин ва
 гъезие квербакъулев вуқ1ин.

*وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَكْفِرُوا

كَأَنَّ قَلْوَانَ فَقَرَمَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ قَتَّاهُ

طَالِبَةً لِيَتَفَهَّمُوا فِي الدِّينِ وَلَيُنَذِّرُوا قَوْمَهُمْ

إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٣﴾

١٢٣

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءاْمَنُوا قَاتَلُوا الَّذِينَ

يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلَيَجِدُوا فِي أُمَّةٍ

غُلْظَةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٤﴾

١٢٤

Купру-ширкалдаса ракы бац1ц1ад гъабизе ккани гъеб иш байбихызе ккода мұмминзабазул ваг1аналдаса. Цин ваг1аналда жаниса Аллагъасул түшбабиги т1аг1инарун, хадуб жидеда асқ1ор ругел ракъаздасаги т1аг1инарун, гъадин Аллагъасул амру т1убан г1уц1изе ккода исламияб пачалихъ Аллагъасул ракъалда т1ад гъев разияб исламияб дин гурони буқ1ине бегъуаларо. Гъаб амру т1убазе къват1ир раҳъярал г1адамал жиде Аллагъ разильни бугел руго. Гъазие ахираталда алжан буқ1иналда божиги буго.

124. Къуръаналдаса цо сурат
решт1инабураб меҳаль, мунафикъаца
абулеб буго: «Щивха вугев нужедаса гъаб
сураталь жиндири иман ц1ик1к1инабурав
чи» абуң Къуръан маҳсароде гъабун,
гъеб сан гъабич1ого абулеб раг1и буго
гъеб. Ва амма жидеца Аллагъасда
иман лъурал чаг1азул иман жеги ц1ик1к1ула Къуръаналдаса
аяталги сураталги решт1инарураб меҳаль ва гъел цоқазде рохел
бицуң, гъеб Къуръаналдаса роххун ва разильун рук1уна.

125. Ва амма жидер рек1ель нипакъальул
унти бугел г1адамазе гъезул купру-
ширкальул чороклты ва къабих1льи
жегиги ц1ик1к1инабула гъеб Къуръаналь.
 Гъез щибаб аят ва сурат решт1анцинахъе
 гъелда инкар кколеб бугельул, гъелдалын гъезул къосинги пасикъильги
 г1емерльула. Ва гъел г1адамалги хола жидер купруялда рук1аго.
 Гъезие Абадияб жужах1алъул г1азабги х1акъльула.

126. Гъал мунапикъазда кин
бихуулареб щибаб сональ цо нухаль
яги к1иго нухаль Аллагъас жидер
къабих1льаби рицун, жал къват1ир
ч1вазарун инжит гъарулен рук1ин,
цингиги гъез тавбо гъабулеб гъеч1о ва жиде гъельул ваг1заги
лъygъулен гъеч1о.

Нипакъалдаса руссун Аллагъасде حَلْجَكَلْهُ x1елун тавбо гъабизе ва гъесие г1ибадат гъабизе гъезул г1акълу г1олеб гъеч1о.

127. Гъел мунапикъазда г1айиб ч1ван
сурат решт1инабураб меҳаль, аварагасда
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **асқ1ор, асх1абзабазда гъоркъор**

وَإِذَا مَا أَنْزَلْتُ سُورَةً فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ
 إِنَّكُمْ زَادْنَاهُنَّا دُرْدِنَاهُنَّا فَمَأْمَنَّا الَّذِينَ
 إِمَّا مُؤْمِنُونَ قَرَادْتُهُمْ إِيمَانَاهُنَّا هُنَّ
 يَسْتَبِشُرُونَ

١٤٥

وَمَأْمَنَّ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرْضٌ فَرَأَدْتَهُمْ
 رِجَسًا إِلَى رِجَسِهِمْ وَمَا تُوْلَوْهُمْ

كُفَّارُونَ

أَوْ لَا يَرْؤُنَ اَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ
 عَالَمٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ شَمَّ لَا يَتَوَبُونَ
 وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ

١٤٦

وَإِذَا مَا أَنْزَلْتُ سُورَةً نَظَرَ بَعْضُهُمْ
 إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرَنُكُمْ مَنْ أَحَدِثْمَ

гъельги рук1ун, гъел доре-гъанире
балагъулел руго жиdexъ валагъун цониги
чи вугодай абуn ва хехго гъениса нахъе
унел руго. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъазул рак1ал
иманалдаса русизарун руго, гъел ругельул жиdexа щибго жо
бич1уларел, ах1макъял г1адамал.

أَنْصَرَهُ قَوْمًا صَرَقَ اللَّهُ فُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ
فَوْرٌ لَا يَفْتَهُونَ ﴿٦﴾

Х1акъаб жо гъезда бич1улеб гъеч1о, гъельул пикруги гъабулеб гъеч1о,
цинги гъел х1айваназда рельльун рук1унел руго: бералги ругел,
г1ундулги ругел, бет1ерги бугел, рак1ги бугел, ва амма Аллагъас جَلَّ جَلَّ
жиdexе къурал гъал алатал гъев разильялда сверизарич1ого жиdexего
балагъалье сверизарулел. Х1айваназ г1адин напсалъе бокъараб жо
т1алаб гъабулел, цоги щибго жоялъул пикру гъабуларел.

128. Нужехъе нужедаго гъоркъоса
Аллагъасул ﷺ вач1ун جَلَّ جَلَّ расул ﷺ مَعَنِّيَ مَا عَنِّيْتُ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ
вugo, я гъал г1араbия! Жинdir
къадру k1удияв, жинца нужехъе
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ рисалат щвездабулев.

لَقَدْ جَاءَ كُمَرَ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ
عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِّيْتُ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ

بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٦﴾

Нужее зах1малъи, къварильи буk1унеб жо жинда ц1акъ рихунев,
гъеб жиндие бокъуларев. Нуж х1акъаб нухда т1орит1изе жиндие
ц1акъ бокъун бугев ва гъельие ях1ги бахъулев. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ
иман лъурал ва жинда нахърильяларал мутьминзабазда жив
ц1акъ гурх1улев, гъезие лъик1лы лъугъизе бокъулев.

Т1адег1анав Аллагъасул ц1араздаса бугеб k1иго ц1аралдалъун сипат
гъабуна хирияв аварагасе ﷺ гъаб аяталда жаниб,- рауфун,
рах1имун абуn.

129. Дуда иман лъеялдаса цо къавм
буссун ч1ани, дуца абе Мух1аммад
Дие г1ей гъабулев цох1о جَلَّ جَلَّ : ﷺ

Аллагъ вugo, жив гурев цоги алагъ
гъеч1ев. Дица гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَّ буgo
тавакал т1амулеб. Ва гъев вugo жиb ц1акъ k1удияb г1аршальул
Бет1ергъян.

Кинабго махъльукъ бижарав Халикъ вugo, киназего ризкыи къолев
Разикъги вugo, кинабго г1аламалъул тадбир гъабулев Бет1ергъянги
вugo.

Жидеда Аллагъ разильял имам Ах1мадица Ибнуг1аббасидаса бицараб
х1адисалъуль буgo гъаб k1иго аят Къуръаналдаса бишун ахиралда
рещт1изабураб бугин абуn. (128-129 аят)

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسِينَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
عَلَيْهِ تَوْكِيدٌ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ

الْعَظِيمُ ﴿٧٦﴾

Жинда Аллагъ разильяяв Абудавудица х1адис бицана: жинда Аллагъ разильяяв Абудардаица абуна: «Радал ва бакъанида анкъго нухатль гъеб ахиралда хъвараб аят үлаларав чиясдаса Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъеб къояльул къварилы т1аса борхила ва гъесие г1ей гъабила»- абун.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ жив разияб г1амалалда т1орит1еги.

Сурату Тавбат ва гъельул тафсир хъван т1убана Аллагъасул جَلَّ جَلَّ тавфикъалдалъун.

Кинабго реццги Т1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَّ буго.

10. Сурату Юнус

Маккаялда решт1изабураб, жинда жениб нусиялда ич1го аятги бугеб.

Маккаялда решт1изарурал киналго суратазда релъльун сурату Юнусги Аллагъ چَلَّاَنْ қо гъавиялъул бицунеб буго. Гъединго ахир къиямасеб къоялда иман лъей, Аллагъасул چَلَّاَنْ т1ахъазда ва русулазда иман лъей бицунеб буго, хасго Къуръаналда иман лъеялда ах1улеб буго, жиб даимаб муг1жизатъун бугеб ва къиямасеб къо ч1езег1ан халкъ т1обит1улеб нурлъунги бугеб.

Авалалдаса бай бихъун сураталь бицунеб буго Аллагъасул چَلَّاَنْ суннат буқ1ин жинци үшиб үмматалда расул вит1улеб жиндири рисалат босун. Маккаялъул мушриказ г1ажсаиблъи гъабулеб буқ1ин жиседа гъоркъоса расул вит1иялда, жегиги эменги гъеч1ев ятим вит1иялда. Цинги Аллагъасул چَلَّاَنْ сипатазул ва гъесие г1ибадат гъабиялъул бицунеб буго. Кинабго маҳлукъалда балагъун гъельые Халикъ вуқ1ин лъазе ккей баян гъабулеб буго. Гъев Халикъ жиндири гъунар-гуч бергъарав вуқ1ин, жиндири х1алк1олъи ү1акъ ү1ик1арав, жинда релъльараф кинавг1аги хан ва бет1ергъан гъеч1ев вуқ1ин бицунеб буго.

Аварагзабазул عَلَيْهِ الْكَتَمَنْ қо-қо къисаги бицун буго үмматалье ваг1зальун ва г1ибратлъун буқ1ине. Юнус аварагасул عَلَيْهِ الْكَتَمَنْ къиса бицунеб буқ1иналь лъураб буго гъаб сураталда ү1арги сурату Юнус абуни.

Суратальул ахиралдаги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда амру гъабулеб буго Аллагъасул چَلَّاَنْ шариг1ат кквеядалъун ва жинда ўолеб къварильялда сабро гъабиялдалъунги.

**Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ү1аралдалъун.**

1. **Алиф. Лам. Рарь.** Аллагъ چَلَّاَنْ жинда лъалев вуго гъал х1урупаздалъун жиндине бокъараб жо. **Гъал руго жиб мух1канаб Аллагъасул چَلَّاَنْ کalam-Къуръаналъул аятал:** жиб х1акимияб гъеб Къуръан, жинда т1аде щакльи бач1унареб,

гъереси ва цоцазде данде кколареб жо жиндиль гъеч1еб.

**2. Маккаяльул агълюялъе г1ажаибаб
жольуниш бихъулеб бугеб дица жидеда
гъоркъоса Мухаммадида**

вах1ю гъабунин абуn:

гъеб г1ажаиблъи гъабизе ккараб жо гъеч1о. Дир г1адат буго щибаб къавмалда расуллъун гъезда гъоркъоса чи вит1улеб.

Ва дица гъесда вах1юги гъабула капурал г1адамазе х1инкъи къе абуn ахираталда буk1унеб г1азабаздалъун. Ва мұымынзабазе рохел бице гъезие Бет1ергъанасда аск1об лъик1лъи бугин абуn, гъез дунялалда гъабураб лъик1аб рит1ухъаб г1амалалда данде. Гъадин бугониги капурал г1адамаз гъав Мухаммад сих1ручи вугин абуна, жинда ц1акъ сих1ро гъабизеги лъалев, жинца бицуleб жоги бат1улаб бугев. Жив авараг вуго абураб, жинда Къуръан решт1изабула абураб раг1и гъереси буго абуна Маккаяльул мушриказ.

**3. Х1акъльунго нужер Бет1ергъан
жив цогояв, кинабго маҳлукъаталъул
ханъльун вугев Аллагъ**

вуго.
Жинца зобалги ракъалги анльго
къоялда жанир рижарав, цинги живги
г1аршалда т1адег1анъларав, жиндир
къадро к1одольялда рекъараб х1алаль,

Нилььеда куц-рахъги лъалареб ниль жинда хадубги гъолареб.

Гъаб раг1ияльуль ва гъалда рельльярал цогидал раг1абазулъги, масала: «Аллагъасул چىلچەلەن» квер гъезул кверазда т1ад буго»-абураб. Нильльер -агълу сунна валжамаг1аталъул- мазъяб буго ва рек1ел ч1ей буго Т1адег1анав Аллагъяс Къуръаналда абураб х1алаль ва гъесул расулас چىلچەلەن х1адисалдаги бицараб х1алаль гъелда иман лъей ва цогидаб жо ц1ехеч1ого тей. Аллагъ چىلچەلەن кивго вуго абураб маг1на бит1ун буk1унаро. Аллагъасда кинабго жо бихъула, лъала. Амма жиндир г1илмуядалъун кивго вуго Аллагъ چىلچەلەن абизе бегъула. Аллагъасул چىلچەلەن квер буго, бер буго абизе бегъула ва амма гъеб нильер квералда, яги бералда рельльяраб буго абураб жо рак1алда ккезе бегъуларо. Жиндаго Аллагъасда лъала жиндир заталъул сипатал.

Гъаб буго г1адамазул пикраби г1емер т1ад х1алт1улеб бак1, г1емерисезул пикру мекъи ккеялда х1инкъараб бак1ги буго. Гъедин бугельуль Аллагъасги چىلچەلەن гъесул расуласги چىلچەلەن баян гъабич1еб жо нильльеца баян ц1ехеч1ого тей буго нильль бит1араб нухда

أَكَانَ لِلَّاتِيْنَ عَجَمًاً أَنَّ وَحَدَنَا إِلَيْ رَجُلٍ مَّنْهُمْ
أَنَّ انْذِرْنَاكُمْ وَبَشِّرْنَا الَّذِينَ آمَنُوا نَّا
لَهُمْ قَدَّمَ صِدْقٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ
الْكَافِرُوْنَ إِنَّ هَذَا السَّحْرُ مُبِينٌ ۝

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ
يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ
ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَأَعْبُدُهُ وَأَقْلَمُ ذَكْرَهُ ۝

т1орит1арал рук1инальул г1аламат.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ зобал ракъал анлъго къоялда жанир рижана абураб раг1иги гъабго масъалаялда релъльарааб буго. Зоб-ракъ бижилелде цебе сордо-къоги бук1инч1о, гъеб анлъго сордо-къоялда х1ажатав Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُ вук1инч1о. Гъаб раг1иги нильтер г1акълу-льаялда бич1улеб мисал бачин буго, ва гъабулеб ишальуль г1едег1унг1ут1и лъник1аб бук1иналда ишараги буго.

Жинца халкъальул тадбир гъабулев вуго Аллагъ, جَلَّ جَلَلُهُ жиндир х1икматалда рекъон, ва лагъзадерие маслах1ат бугеб жо гъабун, гъев щибго жояль гъеб тадбир гъабиялдаса машгъулги гъавуларо. **Къиямасеб къояль жинца шапаг1ат гъабизе к1олев цониги чи гъеч1о гъев Аллагъас** جَلَّ جَلَلُهُ изну къун хадуб гурони. Мушриказ жиде лагъльи гъабураб жояль гъезие щибго шапаг1ат гъабуларо: гъал к1иялго цадах Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жужах1 боркулеб ц1улльун гъенир жанир лъгъизарула. **Гъав вуго нужер х1акъав Бет1ергъян Аллагъ.** Гъав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гъабе нужеца г1ибадат. Гъаб Къуръаналъул ваг1за босулариц гъел мушриказ?

4. Гъев Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ буго нуж киназулго ахираталда руссинги.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ къот1иги х1акъаб, жиб хисулареб буго. Кинабго халкъ бижи жинца бай бихъарав вуго, цинги ахираталда ц1идасан т1аде рапхынаризеги руго. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва ахираталда иман лъун, лъник1аб г1амал

гъабун хъвадарал г1адамазе бит1араб, г1адилаб жазаъ гъабизе.

Жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурал г1адамазе гъекъезе къезе буго жужах1альул х1амим:

жиб ц1акъ бух1араб, гъалдолеб, маҳ1цараб лъим, жиб гъекъараб мехаль гъан турун, бортун унеб. **Ва гъезие жинца унтизабулеб г1азабги гъабизе буго жидеца дунялалда гъабураб купру-ширкалда данде жазаъльун.**

5. Гъев Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ вуго жиндие г1ибадат гъабизе т1адав Бет1ергъян, жинца бакъ гъабурав гвангъараб, кенч1олеб чирахъ г1адин.

Кинабго ракъалда жиндир канлъи ва хинлъи щолеб, жиндир канлъиялдалъун инсанасе

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ يَوْمًا وَقَدَّمَ اللَّهُ حَقَّاً إِلَيْهِ
يَبْدُؤُ الْحَقُّ تُرْبَعِدُهُ لِيَجْزِيَ الظَّالِمِينَ
أَمَّا مَنْ أَعْمَلَ مِنْ الصَّالِحَاتِ يَأْتِيَ الْقُسْطَنْدِ الْأَيْمَانَ
كَفَرُوا بِهِمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ
أَلَيْمُ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ بُوَرَاءً
وَقَدَّرَهُ وَمَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ الْسَّيْرَاتِ
وَالْحَسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحِقْقَةِ
يُفْصِلُ الْآيَتِ لِقَوْمٍ يَعْمَلُونَ

ракъалда т1ад хъвадун маг1ишат гъабизе рес лъугъулеб, жиндир канлъиялдалъун ракъалда т1ад хур-хер, ахал рижизе сабаб лъугъулеб. **Жинца моц1ги гъабурав вую гьев Аллагъ** جَلَّ جَلَّ نُورْلُونْ. Бакъул кунч1и жинда щвараб мехаль гъеб моц1 жинца канлъи къолебельун лъугъуна, бакъул ч1орал жиндир т1охаль (гъумераль) рекизарун.

Гъеб моц1алье жиб хъвадулел ва решт1унел нухалги гъаруна: нужее сонал рик1к1изе лъзэе ва къоязул, моц1азул х1исабги лъзэе. Гъаб бакъ- моц1ги, зобал-ракъалги Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндир х1икматалдалъун рижана, жиндиль муннаг1ат бугеб х1алалъги рижана. Жинца х1акъаб жо гъабулевльун вук1унги рижана. Г1ададасеб жольун бижич1о. **Гъадин Аллагъас** جَلَّ جَلَّ жиндир х1икматал баян гъарула жо бич1улел г1адамазе.

Т1адег1анав Аллагъас жинца бижараб махлукъатальул сипатал рицуна гъелdalъун жив Халикъ вук1ин г1адамазда лъзэе, жиндир х1алк1олъи бич1изе ва жив кинабего г1аламалъул цох1огояв хан вук1ин лъзэе. Цинги Аллагъасе جَلَّ جَلَّ мут1иг1льун тъесие г1ибадат гъабун г1адамал хъвадизе. Ваamma г1емерисел г1адамал гъал х1икматал жидеда рихъуларел, гъезул пикру гъабуларел ва жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ инкар ккурал, ахираталдаги иман лъоларел руго.

6. Х1акъльунго сордо-къо цояль цояб хисиялъуль, гъединго зобал- ракъазда жаниб Аллагъас جَلَّ جَلَّ бижараб г1емераб г1ажаибаб рух1 бугеб ва рух1 гъеч1еб махлукъатальуль жидеца т1орит1ел гъабулел г1аламатал руго гъел рижарав, гъезул тадбир гъабулов Бет1ергъан вук1иналда. Гъел г1аламатал лъала ва загъирльула Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъарал мутьминзабазда.

7.8. Х1акъльунго ахираталда
Аллагъасда جَلَّ جَلَّ данде ч1ваялда ва х1исаб-мизан гъабизе бук1иналда божууларел г1адамазда рихъуларо ва рич1ч1уларо гъел г1аламатал.

Дунялалъул ч1агольялъунда жал разильзарал, гъелда рак1гъун, х1алхъон, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1аламатаздаса гъапулльунги ругел. Гъал г1адамал руго гъел руссунеб бак1 жужах1алъул ц1а бугел, гъез дунялалда гъабураб г1амалалье жазаъльун.

9. Жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ва ахираталда

إِنَّ فِي أَخْتِلَافِ الْأَيَّالِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ
اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَكُنْ لِّقَوْمٍ
يَتَّقَوْنَ

٦

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ
الْدُّنْيَا وَأَطْمَأْنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اِيمَانِنَا
غَلَفُولُونَ

٧

أُولَئِكَ مَأْوَاهُمُ التَّارِيْخِ مَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ

٨

إِنَّ الَّذِينَ إِمَّا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أَوْ أُتَئِكَ مَأْوَاهُمُ التَّارِيْخِ مَا كَانُوا

٩

иман лъун, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
нахърилъун лъик1аб г1амал гъабурал
г1адамал гъеб жидер иман лъеялдалъун
Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ т1орит1ула алжаналде унеб
нухалда, жал даймго жанир рук1улел гъел алжанал, жидеда
жанир г1оралги ч1вахуел.

يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِ تَجْرِي مِنْ
نَّحْتِهِمُ الْأَنْهَرُ فِي جَنَّاتِ الْمَغْبِرِ ٦٧

10. Алжаналда жаниб жидер дуг1а
бук1уна: «Мун вац1адав вугоха Аллагъ
«-абун» جَلَّ جَلَلُهُ.

دَعَوْلَهُمْ فِيهَا سُبْحَنَكَ اللَّهُمَّ
وَتَحْمِسُهُمْ فِيهَا اسْلَمُوا وَآخِرُ دَعْوَاهُمُ
أَنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٦٨

Гъезул калам бук1уна Аллагъ вац1ад
гъвиялда хурхараб. Гъаб раг1ияль
кант1изаруел руго Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ ширк гъаби, гъесул заталда
ва къадроядла рекъоларел сипатал гъари алжаналда рук1улел
г1адамазул т1абиг1ат гъеч1ольиялда.

**Жидер цоцазде гъабулеб tax1иятги (к1одо гъари). «салам»
абун аби бук1уна.** Гъединго гъезие tax1ият гъабула малаикзабазги
«саламун г1алайкум» абуn. **Ахирабги жидер дуг1а ва калам**
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ **аби бук1уна:** «Кинабго рецц дуе буго Бет1ергъян
Аллагъ, дурго ц1об рах1маталдалъун ниж дунялалъул рукъор иман-
исламалда т1орит1арав, мун лълев, дуе г1ибадат гъабулел ниж
гъаруав, ва ахираталда гъал алжанал къун ниж хира гъаруав ва к1одо
гъаруав»-абун.

11. Т1адег1анав Аллагъас г1адамазе
гъезул квшаб дуг1аяльje жаваб къейи
хех гъабулеб бук1арабани жидер
лъик1аб дуг1аяльje жаваб къейи хех
гъабулеб г1адин, гъел г1адамал гъалаг
гъарилаан.

* وَقَوْيَعْجُلُ اللَّهُ لِلثَّاسِ الشَّرَّ
أَسْتَعِجَاجَاهُمْ بِأَخْرِي لِفَضْيَ إِلَيْهِمْ جَلَلُهُ
فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَ نَافِي
طُعْيَنَهُمْ بِعَهْوَنَ ٦٩

Инсанас шибго ургъич1ого, к1вар гъабич1ого, жиндир ццим бахъараб,
рак1 къварилъараб мехаль жиндирго напсалье, лъимал- хъизаналье
квшаб дуг1а гъабула, (хъандола). Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъеб хъандей жаваб
къеч1ого тола: квшаб же гъабизе бокъуларого Аллагъасе
جَلَّ جَلَلُهُ.
Цоги г1алимзабаца абуна: гъаб раг1и буго Маккаялъул мушриказде
абураб, гъез абураб мехаль: «гъаб ахират бук1ин ва г1азаб бук1ин
х1акъаб батани нижеда т1ад зодисан ганч1ал реч1чи1е»-абун.
Ахираталда иман лъеч1ел, дида щере ч1еялда божун гъеч1ел
г1адамал дица жидерго къосинальуль тола. Гъезие г1азаб гъаби
хех гъабуларо, жидее ниг1матал къун тола. Ахираталда щвараб мехаль

жидее гъабулеб г1азабги гъелда рекъон ц1ик1к1уна.

12. Инсанасда цо къварилъи хъат1араб

мехаль гьев дида ах1улев вugo: вегун
вугониги, вахъун вугониги, эхетун
вугониги.

Ай: кинабго х1алаль дида зигардула инсан
жинда цо къварилъи щвараб мехаль.

**Гъеб къварилъи т1асса босун дица
жив паraphat гъавураб мехаль гьев**

инсан добго г1асильялда ва пасикъльялда хъгадула ва дида
жив х1елунго вук1инч1ев г1адин жинда дунги к1очона. Гъал
г1адамазда къварилъи щвараб мехаль, Аллагъи حَلَّكَلُهُ рак1алда шун,
гъеб къварилъи т1аса араб мехаль Аллагъи حَلَّكَلُهُ рак1алдаса ун гъел
рук1унел г1адин. Гъедин Дица киналго квшашал г1адамазе, жидер
мунағъазул г1орхъи-рахъ гъеч1ел пасикъзабазе, гъезул г1амал
берцин бихъизабун, гъеб гъабулел тола. Аллагъи حَلَّكَلُهُ ахирагти
к1очон жидер гъава- напсалда, шагъватазда нахърильъун тола.

Жидецаго т1аса бишсараб г1амал бугельул, жал гъеб г1амалалда тола.

13. Дица нужеда ццереे рук1арал

умматалги гъалаг гъаруна жидеца
ракъалда пасальаби гъаридал.

Гъезухъеги русулал рач1ана дир
рахъальян х1акъал х1ужабигун ва

муг1изаталгун. Гъел умматаз иман лъеч1о ва гъел жидеца иман
льюлелги рук1инч1о. Гъел цересел умматазе гъабураб г1адаб
жазъ гъбула дица цогидал жидеца иман лъоларел, купру-
ширкалда ч1арал г1адамазеги. Гъебго г1азаб щвезе бегъула гъаб
Маккаялъул агълоядаги.

14. Цинги гъел цересел умматал гъалаг

гъарун хадуб рижана нуж ракъалда ва гъезул
бак1алда халифабильун гъаруна: нужеца

шиб г1амалдай гъабуляян балагъизе ва гъеб
г1амалалда рельъарааб жазаъги гъабизе.

Т1адег1анав Аллагъ жиндиr азалияб лъялдалъун жинда лъалев вugo
лагъзадерица гъабизе бугеб г1амал. Гъел лагъзал рижун ракъалда
хъгадизе риччаялдаса мурад бук1уна загыраб, бихъулеб лъялдалъунги
гъез гъабулеб г1амал лъай, гъеб г1амалалъе жидецаго нуг1лъи гъабизе
ва цогидал г1адамазги, малаизказги нуг1лъи гъабизе. Ахирагталда жазъ

وَلَمَّا مَسَ الْأَنْسَنَ الْأَصْرُدَ عَانَ الْجَنِيَّةَ أَفَ
قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ
صُرْهُ وَمَرْكَانْ لَمْ يَدْعُنَا إِلَى ضُرِّ مَسَّهُ وَ
كَذَلِكَ زُينَ لِأَسْرِ فِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ١٣

وَلَقَدْ أَهْلَكَ الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوكُمْ
وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبُشِّرَاتِ وَمَا كَانُوا
لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ بَعْرَى الْقَوْمُ الْمُجْرِمُونَ ١٤

لَمْ يَرْجِعُنَّكُمْ خَلَقِيْفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ
بَعْدِهِمْ لَيَنْتَظِرُ كِيفَ تَعْمَلُونَ ١٥

гъабулеб мекаль т1убараб х1ужа-далилаздаљун жиде гъабулеб жазаљ
жидер г1амалаздаљун буқ1иналье гъел лагъзал мук1ур гъаризе.

15. Гъел мушриказе дир Къуръаналъул маг1на баянал аятал ц1алараб мекаль жидеца ахираталда иман лъоларел г1адамаз абулеб буго: мун гъаб гуреб цоги Къуръан босун вач1а, яги дуца гъаб хисизабеян абуни.

Гъениб жаниб ниж какарал аятал ругеб бак1 хисизабе. Г1азабалъул аятал нахъе реххе, x1арамаб жо х1алалабдъун гъабе абуни. Нижер алагъзаби какарал бак1 нахъе реххун гъел рецци хъвай Къуръаналда абуни. Гъаб кинабго жо буго Къуръанги, аварагги ﷺ махсароде гъавун абулеб раг1и.

Дуца гъезда абе Мух1аммад ﷺ, дун дие бокъараф жо гъабулев чи гъеч1о ва дица гъеб Къуръанги хисизабуларо. Дун нахъвильльараав вуго Аллагъасул ﷺ дига вах1ю гъабураб жоялда. Дун вуго Аллагъасул ﷺ амру т1убалев гъесул лагъ ва халкъалда гъесул рисалат щвезабулев расул. X1акъльунго Дун къиямасеб къояль Бет1ергъан Аллагъасул г1азаб щвеялдаса x1инкъула дица гъесул амруялда г1исильи гъабуни.

16. Дуца абе Мух1амад т1адег1анав Аллагъасе бокъун буқ1араф ани дица нуже гъаб Къуръан ц1алич1ого буқ1ин, дица гъеб ц1алилароан. Дица нужеда гъениб жаниб бугеб жоги лъзабилароан.

Дун вуго Аллагъасул ﷺ амру т1убалев ва гъесул калам нужеде щвезабулев илчи. **Гъалда цeve дун нужгун цадахъ г1умру гъабун вуқ1ана г1емераб заманаяль.** К1икъојоялдасаги г1емерал соназ. Гъеб заманаяль дица нуже Къуръан ц1алулеб буқ1инч1о гуриш?. Гъаб жояльул пикру кин гъабулареб нужеца. Ва нужеда кин бич1улареб гъаб Къуръан Аллагъасул ﷺ калам буқ1ин.

Пахрурази абулев г1алимас абуна: Маккайялъул капурзабазе Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг лъалев вуқ1ана гъев гъавураб къоялдаса байбихъун жинда Аллагъас ﷺ вах1ю гъабизег1ан, гъесул киналго ах1валалги жидеда рихъулел рук1ана. Гъев т1ехъ ц1алуларев вуқ1инги, цониги г1алимасда цeve ц1алич1ев вуқ1инги гъезда лъалеб буқ1ана. Цинги к1икъојо сон бан хадуб жив гъаб г1ажаибаб Къуръан босун

وَإِذَا شَتَّنَا عَلَيْهِمْ إِيمَانَنَا بَيْتَنِي قَالَ
الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَئْتَنِي بِقُرْآنَ
عَيْدِهِ هَذَا أَوْ بِدَلْلَةٍ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ
أَبْدِلَهُ وَمَنْ تَلَقَّأَ إِيمَانَنَا أَتَيْعُ الْآمَّا
بُوْحَدَ إِلَيَّ أَنَّى أَحَدَفُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي
عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾

жидехъе вач1ана: пасих1ал г1арабиязда жинда къец гъабизе к1веч1еб, жиб гъереси гъабизе к1веч1еб, жинца Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавияльул г1елму бицуунеб, шарг1иял ах1камалги рицуунеб, берцинал т1абиг1аталги жинца малъулеб, цересел умматазул жидеда г1адамал раккуларел бальгоял къисабиги рицуунеб. Жиндир сахаб г1акълоги сах1их1аб рак1ти бугев чиясда лъалеб гъаб Къуръан г1адамас ургъараб калам гъеч1ебльи, гъалда рельтъараб жо Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ вах1юялдалъун гурони бук1унаrebльи.

17. Жиндир зулму к1удияв чи щивха
вук1унев Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **г1унт1изе**
гъабун жинца гъереси бицуунев чиясдаса,
яги жинца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **Къуръанги**
расуласул муг1жизаталги гъереси
гъарулев чиясдаса. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккураб, расуласда
данде ч1араб г1асияб къавмальул лъик1льиялда кверщел
батунгут1и буго х1акъаб жо. Гъезие щоларо дунялалъул ва
ахираталъул бахыбуғольи.

18. Мушриказ г1ибадат гъабулеб
буго Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُ **живго тун,**
гъесие гъабизе х1акъаб г1ибадатги
гъабич1ого, жидее щибго заралги
гъабуларел, мунпаг1атги гъабуларел
алагъзабазе. Цинги жидеңаги абулеб
буго гъал ругин Аллагъасда аск1ор
жидее шапаг1ат гъабулел абуни. Гъел
алагъзабиги жидеңаго гъарурал ганч1ил, ц1улал ва цоги щиб
бугониги жояльул хъанчал руго.

Дуңа гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ лъалареб жо гъесда бицууниш ругел. Гъес рижарал зобал-ракъазда жанир гъесда лъаларел алагъзаби руго абуни жидеңа нуже шапаг1ат гъабулел? Ц1акъ ах1макъаб г1акъло ва пикру буго нужер гъеб! Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ ц1акъ вац1ц1адав вуго ва Т1адег1анав вуго капурзабаца жиндие гъарулел бат1улал сипатаздаса.

19. Адам аварагасдаса عَلَيْهِ السَّلَامُ **бай бихъун**
Нүх1 аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ **швезег1ан**
киналниги г1адамал цо уммат бук1ана. Исламияб диналда бугеб. Цинги гъел
г1адамаз жидер диналъуль хилипплии

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
 أَوْ كَذَبَ بِمَا يَتَّبِعُ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
 الْمُجْرِمُونَ ٥

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَلَا
 يَنْعَمُهُ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءُ شَفَعُونَا
 عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُكَبِّرُونَ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا لَا يَعْلَمُ فِي
 السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَ
 وَتَعَالَى عَمَّا يُسِرِّكُونَ ١٨

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا مُؤْمِنَةً وَحِدَةً
 فَلَا خَافُوا وَلَا كَيْدَهُ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ
 لَفَضَى بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ١٩

гъабуна. Жидеца хъанчазе ва суратазе (статуи) г1ибадат гъабизе бай бихъана. Цинги Т1адег1анав Аллагъас жиндир расулал рит1ана гъезие х1инкъи къезе ва роххел бицине. **Аллагъас** جَلَّ جَلَّ **гъабураб** كُّوتِي-**къадар** بُكْ1ِينِي-**1ебани:** т1обараб, камилаб жазаъ ахираталда гъабизе буго абураб. Дунялалдаго гъезда **гъоркъоб** х1укму гъабизе **бук1ана** гъель жиндиль **хилипльара** динальуль. Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавун гъесие г1ибадат гъабурал хвасар гъарун, купру-ширк гъабурал гъалаг гъаризе рук1ана.

20. Гъез абулеб буго Аллагъасул
راхъальян جَلَّ جَلَّ нижеда цо г1alamат,
 муг1изат решт1инабулеб аниш-абун.
 Дуца гъезда абе **Мух1аммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
 кинабго бальгояб ва рик1к1адаб жо
Аллагъасда جَلَّ جَلَّ аск1об буго.

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مِنْ
 رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَاتَّنَظِرْ وَإِنِّي
 مَعَكُمْ مِنَ النَّاسِ مُتَنَبِّهِنَ ﴿٦﴾

Гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъала жинца гъабизе кколеб жо. Нуж балагъун ч1а щиб къодай нужеда бихъила абуn. Нуж рижарав, нуж хъихъулев Бет1ергъанасда данде къецандараб мехаль. **Нижги балагъун ч1арал руго гъев Аллагъасул** جَلَّ جَلَّ **рахъальян бач1улеб амруялда.**

Ибнукасирица абуна: цо инсанас раг1и бицараб мехаль: бит1араф бугониги гъеб раг1и, гъересияб бугониги, гъельул г1alamат гъесул гъумералда загъирльула бакъул нург1адин. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг жинда вихъарав ва жив авараг вуго абуn гъереси бицарав Мусайламат вихъарав чиясда гъев к1иясдаго гъоркъоб беc1аб сордоялдаги зух1аяльул г1ужаль къоялдаги гъоркъоб г1адаб бат1алти лъялеб бук1ана.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1абдуллагъ ибну Саламидаса х1адис бицана: *Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Мадинаялда вач1араф мехаль* цо г1адамал гъесдаса *рик1к1алъун ч1ана.* (ягъудиял руго гъал, гъав Г1абдуллагъги ягъудиязул г1алимчи вуго). Дунги вук1ана *рик1к1алъун ч1араца гъоркъов.* Дида расулллагъ вихъарабго лъана гъесул гъумер жинца гъереси бицуунев чиясул гъеч1ебльи. Бицуунго цебе дида раг1араф жоги бук1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул раг1и: «Я гъал г1адамал! Нужсеца цоцазе салам кье, вакъарасе т1аг1амги кье, г1агарльялда, мадогъалльялда гъоркъоб *рах1мо-ц1обги* гъабе. Нужсеца сардиль т1аде *рахъун* какалги рай, цогидал г1адамал къижун ругеб мехаль. Гъаб г1амал гъабулеб бугони нуж лъугъине руго алжсаналда жсанир, нуж сах-саламат *рук1ун*»-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Гъесул гъумерги бихъараб мехаль, раг1иги раг1араб мехаль Г1абдуллагъида якынлъун лъана Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад рит1ухъав авараг вук1ин, гъесул рисалатги х1акъаб букин.

21. Маккаяльул агълюялда дица

льник1льи бихъизабидал, жидеда

къварильи щун букин хадуб, цингиги

гъез дир Къуръан гъреси гъабулеб буго

ва гъелда т1ад рељанхъулел руго. Дуца

гъезда абе Мух1аммад ﷺ, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ ц1акъ хехав вуго гъеб нужер макроялда данде жазаь гъабизе-абун.

Х1акъльунго дир малаикзабаца хъвалеб буго нужеца гъабулеб т1амал ва нужер х1илла макро. Гъеб дида балъго хут1улеб гъеч1о ва гъелье жазаь гъабизе буго.

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицана: Маккаяльул агълоялье анкъого сональ ц1ад бач1ого хур-хер бакъван жал гъалагльялда г1агарльун рук1ана. Цинги жидеца Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе раг1ун гъесда гъарана жидее ц1ад гъарун дуг1а гъабе абун ва гъез иман лъезекъот1иги гъабуна. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъездагурх1ун ц1ад базабидалго гъел жидерго купруялда руссана, ва добро х1алхъульи, х1асадги гъабуна. Гъеб х1ал бицун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб аятги решт1инабуна (21 абилеб аят).

22. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго нужер

Бет1ергъан, жинца нуж ракъалдаги ральадалдаги т1ад хъвадизарулов. Нуж гамида рек1ун ральадалда т1ад ругеб мехаль, берцинаб, лъник1аб гъурияль бачун гъеб гамаги цебехун унеб мехаль ва гъелдаса роххун, разильун, рак1 т1одоб биччан нужги рук1адго, цо квшешаб, къуватаб гъури бач1ани, гъеб

гъороца ункъабго рахъальян кутакал карачелалги нужеда т1аде рагчани, ва гъанжени ниж гъалагльила ва нижее рорч1изе бак1 гъеч1ин нужеда рак1алдаги ккараб мехаль,- нужеда киналго аллагъ заби к1очола ва цох1о Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ руссун, гъесие х1елун, гъесда ах1и бала: «Дуца ниж гъаб балагъалдаса хвасар гъаруни ниж дуе ц1акъ щукро гъабулельун рук1ина»-абун.

Къурт1убияс абуна: гъаб аяталда жаниб т1орит1ел гъаби буго

وَإِذَا أَذْفَتَ النَّاسَ رَحْمَةً مِّنْ بَعْدِ ضَرَّةٍ

مَسَّهُمْ إِذَا الْهُمْ فَكَرُّونَ فِي آيَاتِنَا قُلْ اللَّهُ أَكْبَرُ

مَكْرُّ إِنَّ رَسُولَنَا يَكْتُمُ مَا تَكْرُرُونَ

(٦)

هُوَ الَّذِي يُسَيِّدُ كُلَّ فِي الْأَرْضِ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا

كُلُّتُمْ فِي الْفَلَكِ وَجَهَتُمْ بِهِمْ بِرِيحَ طَيْبَةٍ

وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهُمْ بِعَاصِفٍ وَجَاهَهُمْ

الْأَنْعُصُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَاهُرُوا أَنَّهُمْ أَحْيَطُ

بِهِمْ دَعَوْهُ اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ لَمْ

أَجْنِيَّتْهُمْ هَذِهِ لِكَوْنَتْ مِنَ الشَّكِّيْنَ

(٥)

халкъальул рижен, гъезул т1абиг1ат буқ1иналда ц1акъго къварилы ккараб мекаль жал Аллагъасда جَلَّ جَلَّ رуссунеб. Чара т1аг1ун, рес къот1уда ккун гъабураб дуг1аялье Аллагъасда جَلَّ جَلَّ жавабги гъабула гьев капурчи вугониги. Гъесул киналго хуулал къот1ун ругельуль ва гьевги киналго ханзабазул ханасухье к1анц1ун вугельуль.

Х1асанул Басрияс абуна: «Мухлиссина» (цох1о Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъарула) абурабраг1ияльуль маг1на: Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъяляльуль бугеб ихлас гуро гьев. Гьев буго жидеे гьев х1алалльуль квербакълев ву кумек гъабулов чи цох1о Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гурони гъеч1ебльи лъай. Гъаб иман лъей буго хвалида г1агарльидал бугеб ва гъал达尔ун гъел жужах1алдаса хвасарльуларо. Гъаб иман лъей унгояб гъеч1ебльи бицун Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

23. Цинги жал Аллагъас جَلَّ جَلَّ **хвасар**
гъарураб мекаль жидеца цебего
гъабулюб буқ1арараб пасальиялда,
купру-ширкалда хъвадулел руго. **Я**
гъал г1адамал! Гъеб нужеща гъабулюб
Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1асильи, гъесда данде
рахъи, нужерго напсазе бугеб зулму
буго. Нужеца гъельухъ бичун босулеb ва жиb т1алаб гъабулюб
жоги хехго т1аса унеб дунялальуль боц1и-мал, шагват-лазат буго.
Гъельуль г1акъуба г1азабги нужеда т1ад хут1улеб буго. Цинги
нуж киналго диде руссине руго ва нужеда бицине буго щивас
гъабураб г1амал ва гъелда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

24. Х1акъльунго гъаб дунялальуль ва
гъениб бугеб ч1агольияльуль мисал
буго зодисан берцинаб ц1адги бан,
гъель ракъалда т1ад бижизабураб хур-
херальуль мисал.

Керчаб г1емераб, бат1и-бат1ияб. **Жиb**
г1адамазги х1айваназги кваналеб.
Хур-хер бижун камилльун ракъ
берцинлъараб мекаль ва жибги
къяч1арааб мекаль. Т1ощел ц1обан,

пихъал парщун, бах1арасухье ячун уней
бах1арай къяч1алей г1адин кинабго раҳъ лъик1лъидалго.

Цинги г1адамазда рак1алдаги ккедал гъанже гъаб хур-хер,
ахал жедер ихтиярлда ругин ва гъанже нижеца гъалдаса

فَمَمَّا أَنْجَهُمْ إِذَا مُرْتَبَعُونَ فِي الْأَرْضِ يَغْيِرُ
الْحَقَّ بِتَائِيْهَا أَنَّ النَّاسَ إِنْمَاءَ يَغْيِرُ كُلُّهُ عَلَى نَفْسِكُمْ
مَّتَعَ الْحَيَاةُ الْدُّنْيَا إِنَّمَا إِنْمَاءَ مَرْجِعُكُمْ
فَنُؤْسِكُمْ بِمَا كُشِّمْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣﴾

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءً أَنْرَكَنَّهُ مَنْ
السَّمَاءَ فَأَخْتَطَ بِهِ بَنَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا
يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعُمُ حَتَّى إِذَا أَخَذُتَ
الْأَرْضَ رُخْرُفَهَا وَأَرْتَبَتْ وَظَانَ لَهُنَّا أَنَّهُمْ
قَلِيلُونَ عَلَيْهَا أَنَّهُمْ أَمْرَنَا يَأْلَأُونَهَا
فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَانَ لَمَّا قُنَّ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ
نُهَصِّلُ الْأَيَّتَ لِقَوْمٍ يَتَقدَّمُونَ ﴿٤﴾

муннаг1ат босилин абун, гъеб ракъалда т1ад дир раҳъальъан жиб гъалаг гъабильун бугеб қо амру бач1араб, рельедал бугониги, къад бугониги. Цинги дица бецун г1одоб бараб г1адин гъабураб. Гъеб ракъалда т1ад цебесеб къояль щибго жо бүк1инч1еб х1алалъ.

Гъеб ракъалда вук1инч1ев, гъеб бихъич1ев чи т1аде щвани, гъесда рак1алда кколеб гъаб ракъалда т1ад хур-хер бүк1унго гъеч1ин абун. **Гъадин баян гъарула дица дир аятал ва х1икматал жидеда жо лъялел г1адамазе.** Гъез пикру гъабизе ва г1ибрат босизе. Ва амма ах1макъал г1адамал, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурал зулмучаг1и, жидед гъабураб ваг1за-насих1аталъул пайды босуларел руго.

25. Аллагъ жинца лагъзал ах1улев вуго. «Дару-ссалам» абулеб алжаналда.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَنَّ إِلَيْهِ دَارُ الْسَّلَامُ وَبَهْدِي مَنْ

Гъеб алжан бокъарал г1адамазда
бит1араб, исламияб нух мальун, гъелда
т1орит1улевги вуго.

يَشَاءُ إِلَيْهِ صَرَطٌ مُّسْتَقِيمٌ

Жинда Аллагъ разильяяв Жабир ибну Г1абдуллагъидаса х1адис бицана: «Цо къояль нижехъе Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вач1ана ва гъес абуна: диди макъиль бихъана Жабраил малаик дир бет1ералда аск1ов вугев г1адин, Микаил малаик дир х1ам1азда аск1ов вугев г1адин. Цинги гъезул цояс абулеб буго үогидасдехун: «Гъав чиясул мисал щиб бугеб бище дуца» абуни. Гъесие жаваб гъабуна: «Дур ва дур умматалъулги мисал буго қо ханас к1удияб азбар г1уц1араб г1адин. Гъениб жсаниб қо руқъги бан, гъениб г1емераб квен-т1ехги х1адурун берцинаб т1ум1ги лъун, халкъалда ах1изе расул вим1арав гъеб т1аг1ам кваназе рач1а абуни. Цояз гъев расуласе жаваб гъабула, үогидаз гъабич1ого тола. Гъав ханги Аллагъ вуго гъаб азбарги ислам буго, гъеб руқъги алжан буго, мунги я Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъев расул вуго. Дуе жаваб къурав чи исламалъуль лъугъуна, гъельуль лъугъарав алжаналда лъугъуна, алжаналда лъугъарас гъел ниг1маталги кванала»-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

26. Дунялалъул руқъоб Аллагъасда иманги лъун лъик1аб г1амалги

гъабун хъвадарал г1адамазе Аллагъасул

* لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةً وَلَا يَرْهُقُ وُجُوهَهُمْ قَرْتَأْ وَلَذَّةُهُ أُرْكَيْكَ أَصْحَبُ

راхъальъан хирияб алжан буго.

Гъелдаги т1ад к1удияб ниг1матлъун

буғеб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ гъумералда балагъиги буғо. Гъал

г1адамазул гъурмазда ч1ег1ерлыи, х1урги бүк1унаро. Гъел

الْجَنَّةُ هُمْ فِيهَا حَلِيلُونَ

г1одорег1анльулеб х1акъирльулеб асарги буқ1унаро. Гъал руго алжаналъул бет1ергъаби. Даимго рук1инельун Аллагъас جَلَّ جَلَّ
гъенире лъугъинарулелги руго.

Жинда Аллагъ разильяяв Ссугъайб асх1абасдаса х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Х1исаб-мизан т1убан алжаналъул агъло алжанада лъугъиндаль, жуҗсах1алъул агъло гъенирги лъугъиндаль, ىо ах1улев чияс ах1ула: «Я алжаналъул агъло! Нужес Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъабураб ىо къот1и буго, гъеб къот1и гъянже т1убазабизе буго»-абун. Гъезги абула: «Аллагъас جَلَّ جَلَّ нижер ү1адирабиги бак1 гъаруна, нижер гъурмалги хъах1 гъаруна, ниж ү1аялдасаги ү1унана ва алжаналдаги лъугъинзаруна. Цогиги Ѣшиб жо нижесе буқ1унеб?»- абун. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндин пардав борхун гъезда гъумер загъир гъабула. Бичасх1аги, гъел мұмминзабазе гъелдасан бокъулеб ва гъелдаг1ан рак1 х1алхъолеб жо Ѣшибго буқ1иларо»- абун. Х1адис имам Мұслимица бицана.

27. Жидеща дунялалда квешаб

г1амал гъабурал г1адамазе гъелда
рельльарааб квешаб жазаъги гъабизе
буго. Гъел г1одорег1анльияльуль
ва х1акъирльияльуль рук1ине руго.
Гъел Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1азабалдаса
ү1унизе к1олев щивго чиги вуқ1унаро.

Гъезул гъурмалги ч1ег1ерльун

рук1ине руго бең1аб сардил ىо кесек баҳыун гъезул гъурмазда
ххун бугеб г1адин. Гъал руго жужах1алъул бет1ергъаби, даимго
рук1инельун гъенир жанир лъугъизарула.

Жиндин г1адло бит1араб буқ1иналдалыун Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъазул квешльиялда рельльарааб гуреб жазаъ гъабуларо, т1аде Ѣшибго жо ү1ик1изе гъабуларо. Гъаб аяталь бицараб г1азабги кин х1ехъелеб? Гъелда т1аде ү1ик1к1елги Ѣшиб буқ1инеб? Цох1о жужах1алда бер к1ут1и х1ехъезе к1олев инсанги гъеч1о. Гъедин бугониги Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1ассильизе х1инкъуелги гъеч1о.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб х1адисул къудсиялда буго: «Жужах1алъул ү1адул рахасазул ىо гор борхатаб мағ1арда т1ад лъуни, гъеб мең1ер биун ина» абун. Гъеб горги анкъабго ракъалда гъоркье уна. Дунялалъул рукъюб гъеч1о жужах1алъул ү1а х1ехъезе к1олеб гамач1ги ракъги, махх чарангиги. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1асильизе х1инкъи буго инсанас гъабизе к1олеб жо. Гъаб жинда гъабизе к1олеб г1амал гъабун хъвади бигъаяб гъеч1ишха, гъит1инабниги, к1удиябниги

وَالَّذِينَ كَسَبُوا مِنْ سَيِّئَاتٍ جَزَاءً سَيِّئَةً يَمْتَهِنُهَا
وَرَهَقُهُمْ ذَلِكُمْ مَا لَهُمْ مِنْ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ
كَمَنَا أَعْشَيْتُ فُجُورَهُمْ قَطَعًا مِنْ أَثْيَالِي
مُظْلَمًا أَوْ لَدُقْ أَصْحَابُ الْتَّارِهِمْ فِيهَا
خَلِيلُونَ ﴿٥٧﴾

ахиратальул г1азаб т1аде ккун гьеб х1ехъезе к1велялдаса.

28. Дица гьел киналго т1аде

рахъизарула. Х1исаб-мизан гъабизе
муъминзабиги капурзабиги г1арасат
майданалда эхетизарула. Цинги
Аллагъасде ширк гъабун

рук1арал къавмазда абула: «Нуж гьеб бак1алда ч1а! Ва нужеца
алағъабильун ккуралги ч1а!»—абун. Дица муъминзабиги
капурзабиги бат1аги гъарула гьеб майданалда. Цинги жидеे
лагъылти гъабурал хъанчаз абула: «Нужеца нижее г1ибадат
гъабич1о» – абуун.

Гъель нужедаса рац1ц1алъула ва рик1к1алъула. Нужеца щибжо гъабулеб
бук1араф нижеда лъаларо, нижеца абиch1о нижее лагъылти гъабеян абула
гъель хъанчаз.

29. Жегиги гьел алагъабаца абула:
«Нужедаги нижедаги гъоркъов нуг1льун
жакъя Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ г1езе вуго, цоги
щивго къвариг1уларо: нижеда лъалеб
бук1инч1о нужеца нижее г1ибадат гъабулебльи»-абун.

Ниж щибго бихъуларел, раг1уларел, щибго жо бич1ч1уларел, маххул,
ц1улал гъарурал хъанчал ва суртал рук1ана абуун.

30. Гъеб къояль щибаб напсалъул
х1албихъи гъабула жинца дунялалда
гъабураб г1амалалдальун. Гъеб
г1амалалда рекъараб жазаъги гъабула.

Гъель киналго жидер г1адилав хан
ва х1акъяв Бет1ергъан Аллагъасухъе русинарула. Гъездаса
билун, т1урун уна жидена алагъабильун ккун бук1араф, жидеे
шапаг1ат гъабизе хъул бук1араф кинабго гъересияб жо.

31. Дуца абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Я
гъял Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурал,
гъесдехун ширк гъабулел г1адамал!
Нужеे лъица къолеб зобалазулги
ракъазулги ризкъи. Зодиса ц1ад лъица
базабулеб ракъалда хур-херги лъица
бижизабулеб? Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нуж
бихъуларел, яги раг1уларел гъаруни гъеб
къезе к1олев щив вугев, хвараб жоялдасан ч1агояб жо ва ч1агояб

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا لَمَنْ تَنَاهَىٰ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا
مَكَانًا لَهُمْ أَنْتَرُهُمْ وَشَرَكُوكُمْ فَكُلُّ فَرِزَقَنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ
شَرَكُوكُمْ مَا كُلْتُمْ إِنَّا تَعْبُدُونَ ۯ۶۸

فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا إِذَا أَبَيْتَنَا وَيَسِّرْكُمْ إِنْ كُنْتَ
عَنْ عَبَادَتِكُمْ لَغَفِيلِينَ ۶۹

هُنَالِكَ تَبَوَأْكُلُنَّ فَقِيسٌ مَا أَسْلَفَتْ وَرَدُوا
إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ أَلْحَىٰ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا
كَانُوا يُفَرِّطُونَ ۷۰

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمْ
يَمْلِكُ الْأَسْمَعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْبِجُ الْأَنْجَىٰ
مِنَ الْمَيِّتِ وَمَنْ يُخْبِجُ الْأَمْيَتَ مِنَ الْحَىٰ وَمَنْ
يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقِيلَ أَفَلَا
تَشَعُونَ ۷۱

жоялдасан хвараб жо бахъизабулев (бач1изабулев) щив вугев?

Маниялдаса инсан лъица вижулев, хуриб рехараб мугъалдаса т1ор лъица бижизабулеб, капур чиясул мъминчи лъица гъавулев? Гъаб кинабго маҳлукъаталъул тадбир гъабулев чи щив вугев?- абуn.

Гъел мушрикаца дуда абизе буго Мух1аммад ﷺ, Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَسَلَّمَ, вуго гъеб кинабго жо жинца гъабулев абуn. Гъезул дуе къезе цоги жаваб буқ1унаро. Гъаб загъираб къудрат бутгельзул гъезда к1олареб нижека гъабулин абизе яги нижер алагъзабаца гъабулин абизе. Цинги дуца гъезда абе: «Нуж Аллагъасдаса عَلَيْهِ السَّلَامُ х1инкъуларел щайха гъесдехун ширк гъабизе?»-абуn. Гъесда г1асильзице ва гьев Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ гуреб жоялте г1ибадат гъабизе.

32. Гъаб кинабго жо жинца гъабулев, кинабго маҳлукъаталъул тадбирги гъабулев, кинабго г1alamги жинца хъихъулов Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ вуго нужер х1акъав Бет1ергъян. Х1акъаб жоялда хадуб къосин гуреб цоги щибжоха буқ1унеб?

Аллагъасе عَلَيْهِ السَّلَامُ г1ибадат гъаби буго х1акъаб жо, гъеб гуреб кинабго жо бат1улаб буго ва къосин буго. **Гъаб х1акъаб жоги тун киреха руссунел мушрикал:** щибго гъунар гъеч1ел хъанчазе лагълыи гъабиялде руссунел руго, гъел рижарав, жидеे ризкыи къолев Аллагъасе عَلَيْهِ السَّلَامُ г1ибадат гъабиги жибго тун.

33. Гъедин Аллагъасул х1акъаб عَلَيْهِ السَّلَامُ х1укму рекъон кканы г1асиял, пасикъал г1адамазе гъабураб:

«Аллагъасе عَلَيْهِ السَّلَامُ мут1иг1льялдаса рахъун, гъесда инкар ккун хъвадарал г1адамал мъминзаби гъеч1оян»-абураб. Гъазие жужах1алъул г1азабги х1акъльула.

34. Дуца мушриказда абе Мух1аммад عَلَيْهِ السَّلَامُ وَسَلَّمَ, нужер алагъзабаздаса цонигияв вугиш жинда жо бижизабизе к1олев, цинги гъеб хвездабун ц1идаса ч1аго гъабизеги к1олев?»-абуn.

Гъез дуе жаваб къеч1они, жаваб къезеги гъеч1о гъез. Дуца абе Мух1аммад عَلَيْهِ السَّلَامُ وَسَلَّمَ, Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ вуго жинца гъеч1еб бак1алдаса жо бижизабулев ва хун хадуб гъеб ц1идаса ч1аго гъабулев-абуn. Цоги щивго гъеч1о гъеб гъабизе к1олев. Киреха унел гъал мушрикал х1акъаб жоги тун бат1улаб, гъересияб жо ц1ехезе ва гъелда

فَذَلِكُمْ أَنَّ اللَّهَ رَبُّ كُلِّ الْحَقِّ فَمَاذَا يَأْكُلُ

الْحَقُّ إِلَّا أَطْهَلَ فَإِنَّ نُصْرَفُونَ ٢٣

كَذَلِكَ حَقَّتْ كَمْتُ رَبِّيَّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا

أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٢٤

قُلْ هَلْ مِنْ شُرٍّ كَيْفُمْ مَنْ يَنْدَوُ إِلَّا لِلْحَقِّ ثُمَّ

يُعَذَّبُهُ وَقُلْ إِنَّ اللَّهَ يَنْدَوُ إِلَّا لِلْحَقِّ ثُمَّ يُعَذِّبُهُ وَقَاتِلَ

تُوفِّكُونَ ٢٥

хъвадизе.

35. Жегиги дуца абе Мухаммад
 ﴿نَعَذِّبُ الْمُجْرِمَاتِ لِأَنَّهُمْ كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾
 «Нужер алагъазбазул
 қонигияв вугиш жинца хакъаб жоялда
 т1овит1улев?»-абун.

Къосарасда нух малъулев, хайранлъарав
 вит1ун ккезавулев. Гъез дуе жаваб
 къеч1они дуца абе: «Аллагъ-

вуго жинца хакъаб нухда т1орит1улев»-абун. Жинца хакъаб
 нухда т1орит1улев Аллагъыш چ1екъалла вугев жиндие мут1иг1льизе
 хакъав, яги жив т1овит1ун гурони жинца т1овит1уларев
 чийиш вугев жиндие мут1иг1льизе хакъав? Нуже бугеб жо
 щибха бугеб ва нужеца щиб х1укму гъабулеб? Нужеца кинабго
 маҳлукъатальъул Халикъги, халкъул г1алам хыхъулев Бет1ергъанги
 нужециаго гъарурал хъанчазда данде кин вачунев?.

36. Гъел мушриказул г1емерисел руго
 жидее щибго х1ужа-далил гъеч1ел,
 гъеб ц1ехоларел, жидерго рак1алде
 ккараб жоялда нахърильъун гъеб

гъабулел г1адамал. Амма гъеб жидер рак1алде ккараб жоялда
 нахърильъи жидее хайир гъеч1еб буго ва гъеб хакъаб нухда
 рачунеб букинаро. Х1акъульунго Аллагъ жинда лъалев вуго гъез
 гъабулеб г1амал.

Гъез Аллагъасда چ1екъалла инкар кквейги авараг چ1екъалла
 گъавиги. Хъанчазе лагъльи гъабиги, жидерго г1акълояль малъараф ва
 напсалъе бокъараб жо гъабун гъел хъвадулебльиги жинда лъалев вуго
 Т1адег1анав Аллагъ. Гъесул х1исаб мизаналдаса ва жидер г1амалазул
 жазаалдаса гъель порч1изеги гъеч1о.

37. Гъаб Къуръан Аллагъ
 چ1екъалла
 гурев чияс ургъараб жо букине рес
 букинаро. Дагъабниги г1акъло бугев
 чиясда лъала гъаб инсанас ургъараб
 жо гъеч1ебльи ва гъединаб жо ургъизе

гъесда к1оларебльиги. Кинниги, гъаб Къуръан буго Т1адег1анав
 Аллагъасул калам, цересел т1ахъалги жинца рит1ухъ гъарулеб.
 Инжил, Таврат тасдикъ гъабулеб. Жинда жанир шарғ1иял ва
 г1акъидаяльъул масъалабиги баян гъарун ругеб. Щибго жиндиль
 шакъльи гъеч1еб кинабго г1аламалъул Бет1ергъан Аллагъасул

فَلَمْ يَلْهُلْ مِنْ شَرٍّ كَيْفُوْمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحُقْقَى قُلَّا اللَّهُ
 يَهْدِي لِلْحَقِّ فَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَكْثَرُهُمْ
 يُتَّبَعُ أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنَّ لَا يُهْدَى فَمَا الْحُكْمُ
 كَيْفَ تَحْكُمُونَ

وَمَا يَنْتَعِي أَكْثَرُهُمُ الظَّالِمُونَ إِنَّ أَقْلَمَ لَا يَعْنِي
 مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ بِمَا يَعْفُوْنَ

(٢٥)

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْءَانُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ
 وَلَكِنْ تَصْبِيْقُ الْمُذَكَّرِ بِمَنْ يَدْعُهُ وَقَصْصِيلَ
 الْكَيْكَ لَارِبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(٢٦)

Къуръан буго.

38. Капурзабаца абулебиц бугеб гъаб

Къуръан инсанас ургъараб жо бугин абу?

Аллагъасул свалат салам лъяев аварагас

жинцаго ургъун бицуунеб хабар бугин абу.

Дуца абе ﷺ, нуж рач1аха цох1о суратги

гъабун гъаб Къуръаналда рельъарааб, ва нужеца кумекальеги ax1e

Аллагъ тун нахъияв нужеего бокъарав чи. Г1адамазул вук1а,

жиназул вук1а, нуж бит1араб бицуунелльун ратани.

Гъаб ц1акъ к1удияб ах1и буго ва x1акъаб муг1изатги буго, гъальул маг1на буго: кинабго халкъальул t1аса рищарап пасих1ал, г1акъилал г1адамазда k1олареб мехаль Къуръаналъул цох1о сурат г1адаб жо жидеца ургъизе, гъаб t1убарабго Къуръан цох1о Mух1аммадаварагасда ﷺ ургъизе кин k1олеб? Гъалдаса бич1улеб буго хирияб Къуръан T1адег1анав Аллагъасул калам бук1ин.

39. Гъал мушриказ гъереси гъабуна

жидер г1илму-льай жинда сверухъ

льуғунараб Къуръан. Гъезие жеги

бихъун гъеч1о ва гъезухъе бач1ун гъеч1о

Къуръаналь жидее къот1и гъабураб

г1азаб. Гъаздаго рельъун гъазда цере рук1арал мушриказ ва

капурзабаца гъереси гъаруна жидер аварагзаби ﷺ ва гъезда

решт1инарурал t1ахъалги. Мун валагъеха Mух1аммад ﷺ,

киндай бук1ана гъел зулмучаг1азул ахир абу.

Аллагъасул гъел гъалаг гъаруна жидер купру ва зулму сабабльун.

Аллагъасул бокъани гъаб къавмги гъабила гъалаг ва гъезул бак1алда цоги умматги бижила.

40. Гъеб дур умматалдаса руго

Мух1аммад ﷺ, жидеца

Къуръаналда иман лъолел ва гъелда

нахърильъулел г1адамал. Гъездаса

руго жидеца иман лъоларелги. Аллагъ жинда лъалев

вugo иманалда t1орит1изе мустах1икъал гъеч1ел, купру- ширкал达尔ъун пасалти гъабулел г1адамал.

41. Гъел мушриказ мун гъереси гъавуни, ﷺ

дуца гъезда абе Mух1аммад ﷺ,

дица гъабураб г1амалальул жазарь

дие бук1ине буго. Нужеца гъабураб

أَمْ يَقُولُونَ قَرْنَلَهُ فَلِفَلْنَا بِسُورَقَ مَتَّلَهُ

وَأَدْعُوا مَنْ أَسْتَطَعْنَا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ

صَدِيقِنَ ﴿٢٨﴾

بَلْ كَيْبَوْأَيْمَارْجِيْطُوْأَيْعَمِمَهُ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ

تَأْوِيلُهُ، كَذَلِكَ كَذَبَ الْيَهُودُ مِنْ قَبْلَهُمْ

فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ

يَأْتِهِمْ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٣٠﴾

وَإِنْ كَذَبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ

بَرِّيُونَ مَمَّا أَعْمَلَ وَلَأَنْتُرِي عَمَّا

تَعْمَلُونَ ﴿٣١﴾

г1амалальуль жазаъ нуже буқ1ине буго. Нуж рац1ц1адал руго
дица гъабулеб г1амалалдаса. Дунги вап1ц1адав вуго нужеца
гъабулеб г1амалалдаса.

Шивасе жинdir г1амал буго ва гъеб г1амалальуль жазаги буқ1ине буго.

42. Гъездаса руго дуда г1енеккулел

г1адамал. Амма гъезда щибго жо
бич1уларо гъаб Къуръаналдаса. Дуда
к1олиш авараг г1инкъав чиясда жо

раг1изабизе? Гъел г1адамал жидеда щибго жо бич1уларел ругони
кин дуца гъел т1орит1илел?

Аятальуль маг1на буго: дуда к1оларо Мух1аммад ﷺ Аллагъас
ж1акълъ иманалда т1орит1ич1ел г1адамал т1орит1изе. дуда т1адаб буго
гъезие Къуръан ц1ализе ва гъел исламалда ах1изе. Гъез иман лъун
гут1и дур г1айиб гъеч1о.

43. Гъел г1адамаздаса руго дуда

ралагъун рук1унелги, жидеда мун
вухъулел, дуе ругел аварагльяльуль
г1аламаталги рихъулел. Амма жидеда
щибго жо бич1ч1уларел. Дуда к1олишха Мух1аммад ﷺ,
беццал г1адамал т1орит1изе. жидеда щибго жоги бихъулеб
гъеч1ел? Гъел г1адамазул рак1ал беццал руго, гъениб жаниб
иманалъул нур лъгульаро.

44. X1акъльунго т1адег1анав Аллагъас

г1адамазе гъабуларо кинағ1аги зулму.
X1ал к1олареб жо т1ад къаларо, мунағъ
гъеч1ого г1азаб гъабуларо. Кинниги,

г1адамал руго жидеца жидер напсазе зулму гъабулел. Жидеца
Аллагъасда ж1акълъ ва расуласда инкар ккун, г1асильаби гъарун.

45. Аллагъас ж1акълъ къиямасеб къояль

жал т1аде раҳъине гъарун г1арасат
майданалда данде гъарулеб мехалъ
капураб ағъоялда рак1алде ккода
дунялалда жидеца цоҳ1о саг1ат г1адаб
мех гуро банд гъеч1ин абун.

Гъеб къояльул заҳ1матлъи ва x1инкъи к1удияб буқ1ун. Гъел цоязе
цоял лъалелги рук1уна. Амма гъеб лъай буқ1уна цоқазде г1айибал
ч1валеб, тушманлъи бугеб лъай. Гъел цоқаздехун къацандула: «Дуца
къосинавуна дун» абун.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَعْوِنُ إِلَيْكُمْ أَفَأَنْتَ نُسْطِحُ

الْأَصْمَمْ وَلَا كَوَافِرُ الْأَيَّقُولُونَ

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكُمْ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعَمَّى وَلَا

كَوَافِرُ الْيَبْصِرُونَ

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئاً وَلَكِنَّ

النَّاسَ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

وَلَوْمَ يَخْسِرُهُمْ كَانَ لَهُمْ بُشْرُوا لِلْأَسَاطِعَةِ مِنَ

النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ فَذَهَبَ حِسْرَ الدِّينِ كَذَبُوا

بِلِقَاءَ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

Гъеб къояль ч1орого хут1арал, хъарқ1асал г1адамал руго жидеца ахираталда иман лъун буқ1инч1ел, Аллагъасда جَلَّ جَلَّا ццере ч1ч1ей гъереси гъабун буқ1арал. Гъел г1адамал дунялалда х1акъаб диналда ва бит1араб нухда рук1инч1о.

46. Дица дуда бихъизабизеги бегъула

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мун ч1агого вук1ун, гъезда щолеб г1азабалъул цо тайпа: дур рак1 г1одоб буссине.

Гъедин бихъизабич1ого мун хваниги

гъезул ахир руссин диде буго ва гъезие буқ1ине кколеб жазаалдаса рорч1изе бак1ги гъеч1о. Аллагъ جَلَّ جَلَّ гъез гъабулеб ва абулеб кинабго жо жинда бихъулев ва лъалев вуго.

47. Щибаб умматалье вуго гъезде

вит1арав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ расул.

Ахираталдаги гъев расулги щеве

вук1ун, жидеца нуг1лъи гъабулел

гъезул г1амал хъварал кагъталги рук1ун, гъеб г1амал хъварал малаикзабиги рук1ун, гъаб х1алаль гъабула гъезда гъоркъоб рит1ухъаб х1укму ва гъезие щибго зулмуги гъабуларо.

48. Гъел мушрикаца абулеб буго

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мун махсароде

гъавун Аллагъасул جَلَّ جَلَّ Къуръанлда иман лъеч1ого: «Кидалха буқ1ине бугеб гъаб дуца жиндалъун х1инкъи къолеб г1азаб, нуж бит1араб жо бицуулел ратани ва нужер динги бит1араб батани?»-абун.

49. Дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

дида к1оларо ва дир ихтияралда гъеч1о

дирго напсалъе щибго мунпаг1ат

гъабизе яги зарал гъабизе. Аллагъас

бокъун, гъес изно къураб жояльуль

гурони. Щибаб умматалье бихъизабураб заман буго, гъел ч1аго рук1унеб ва гъезие г1азаб гъабулебги. Гъеб жиде Аллагъас جَلَّ جَلَّ бихъизабураб г1уж т1аде щвараб мехаль гъел цох1о лах1заталь нахърахъун толаро ва цох1о лах1заталь цереги ккезаруларо.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1укму-къадар гъесие бокъухъин, гъесие бокъараф г1ужаль ва бокъараф х1алаль хъвадула. Нужеца т1алаб гъабуна абуn, яги нужее бокъич1о абуn гъеб х1укму жиндир г1уж т1аде щвараб

وَإِمَانُ رَبَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعْدُهُمْ أَوْ تَوْفِيقَكَ

فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ إِنَّ اللَّهَ شَهِيدٌ عَلَىٰ

مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَهُ رَسُولُهُمْ

قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

وَيَقُولُونَ مَقَدَّا الْوَعْدَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾

﴿٤٨﴾

قُلْ لَا أَمِيلُ إِنِّي ضَرَأْتُ لَأَنْفُعًا لِلْأَمَانَةِ

اللَّهُ أَكْلَمُ أُمَّةً أَجَلٌ إِذَا جَاءَهُ أَجَاهُمْ فَلَا

يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقِيمُونَ ﴿٤٩﴾

мехалъ т1убач1ого хут1уларо.

50. Дуца гъезда абе Мухаммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ,
нужеда лъалеб батани нужеца дида бице,
гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ газаб нужехъе
къасиниги яги къадниги бачлараб мехаль,
гъелдаса нужее щиб жо щвезе бугеб?»-абун. Ц1акъ квшаб жо
бугоха гъел мушрикаца жидеда т1аде ц1алеб ва жидеца т1алаб
гъабулеб!

51. Нужер рак1иц бугеб; я гъал
инкарчаг1и, гъеб г1азаб нужеда т1аде
швараб мехаль гъелда иман лъезе?

Ва гъеб г1азаб Аллагъасул حَلَّاصٌ رахъальян

букин лъан, Аллагъасдаги ﷺ иман лъезе? Гъеб мехаль лъураб иманалъ нужеэ щиго муннаглат гъабуларо. Нужеда гъеб къояль абизе буго; «Гъанжейищха нужеца иман лъолеб? Жакъальизег1ан гъеб г1азаб бач1инги, гъельул хабар бицуунев аварагги ﷺ махсароде гъавун, гъеб хехго бач1ин т1алаб гъабулаги рук1ун» абун.

52. Гъаб г1азаб гъезде щвараб
мехаль, гъелда инкар ккун рук1арал
зулмучаг1азда абула: «Гъанже нужеца
ч1аме даймго нуж жинда жанир
рук1унеб г1азаб. Нуже жазаь гъабуле
дунялалда гъабураб г1амалалда рекъа

53. Дуда гъез абизе буго Мухаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца нижеда бище, унгого
х1акъаб жо бугиш гъеб дуца
жиндалъун нижее х1инкъи къолеб
г1азаб абуn. Дуца абе «У, валлагыи, х1акъаб буго гъеб. Нуж гъеб
г1азабалдасан рорч1изеги гъеч1о.

Нужеца Аллагъ гъажиз гъавизеги гъеч1о гъазаб гъабиялдаса.
Нужер лътузие, рортизе бак1ги гъеч1о»-абун.

54. Гъаб г1азаб т1аде щвараб мехаль гъельул зах1мальги бихъараб мехаль: щибаб напсалье гъаб дунялалда бугеб щинаб бечельи, хазина буқ1араабани, гъеб кинабго къунги гъеб напсаль т1алаб гъабизе буго жиб хвасарльи.

Ва амма гъеб къояль г1ак1аги босуларо, рищватги къабул гъабуларо, г1азабги т1асса борхуларо. **Гъеб г1азаб бихъараб мехаль гъелда инкар ккун рук1арал г1адамаз жидер пашманлъи ва къварильи бальго гъабизе ях1 бахъула.** Цогидаз жидеда бадиб ч1вай гъабун жегиги жидер г1азаб ц1ик1иналдаса х1инкъун. **Гъеб x1исаб-мизан гъабулеб къояль кинабго халкъалда гъоркъоб x1акъаб ва г1адилаб x1укму гъабула, гъезие щибго зулмуги гъабуларо.** Лъик1аб г1амалалда данде ажро-кири гъабич1ого толаро, квешаб г1амалалъе г1азабги ц1ик1изабуларо.

Бах1ро абураб т1ехъалда абуна: жидеца пашманлъи бальго гъабула абураб раг1иялъул маг1на буго: жидеда рак1алдаго бук1инч1еб, жиб бук1ина абуун божунги рук1инч1еб гучаб г1азаб бихъараб мехаль, гъел к1альзеги, ах1дезеги, г1одизеги к1оларого ц1орон хут1ула: цо чи кварида ван гъанкъизе цеве вачараб мехаль ц1орон хут1улов г1адин.

55. Нуж кант1е! X1акъльунго

т1адег1анав Аллагъасе буго кинабго
зобал-ракъалда жаниб бугеб жояльул
ханлыи. Жегиги нуж кант1е Аллагъасул
къот1и x1акъаб бук1иналда ва къиямасеб къо бач1инги,
гъениб x1исаб-мизан ва жазаъ гъабизе бук1инги x1акъаб
бук1иналда. Г1емерисел г1адамал гъаб амру гъадин бук1ин
льяларел руго.

Жидерго г1акъло дагъал рук1ун, гъапулъи г1емерал рук1ун, Аллагъасдаса нечеч1ого х1арамаб жо жидеца гъабулел, ахираталдаса х1инкъич1ого рак1алда ккараб жо абулел ва бицуунел руго.

56. Т1адег1анав Аллагъ вуго жинца ч1аго

гъарулов ва жинца хвезаруловги, ахир
къояль т1аде рахъинарун гъев Аллагъасде русинаризеги
руго. Ва жидер г1амалазда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

57. Я гъал г1адамал! X1акъльунго

нужехъе бач1ун буго Аллагъасул
рахъальян ваг1за-насих1ат. Нужер
рак1азе даруги бач1ун буго. Нужес
т1орит1елги ва кинабго умматалье
рах1матги бач1ун буго.

Гъаб буго хирияб Къуръан. Нужер рак1азуль бугеб щаклъи ва нипакъ т1аса инабулеб, къосиналдаса нуж ц1унулеб, x1акъаб исламияб нух

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا إِنَّ
وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكُنَّ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْمَلُونَ ﴿٥٦﴾

هُوَ يُحْكِمُ وَيُبْيِتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

يَنَّاهِيَا الَّذِينَ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةً
مِنْ رَبِّكُمْ وَشَفَاعَ أَعْمَافِ الْأَصْدُورِ وَهُدَى
وَرَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

нужеда лъзабулеб. Жинца Аллагъ цо вук1инальул далилал рицунеб, пасадал, ширк гъбулел рек1ел хиялал т1аса инарулеб. Ибнухат1ибица абуна: Къуръаналь рек1ел унтахи сах гъарула. Гъел рек1ел унтахи ц1акъго х1инкби бугел руго чурхдузул унtabаздаса. Рек1ел унтияль жужах1алда рачуна, черхальул унтияль мунагъал чуриялде рачуна. Рек1ел унти жинца сах гъбулеб жо гъеч1о ва ц1аялдаса ц1унулеб жоги гъеч1о цох1о Къуръан гурони абуn.

58. Дуца абе Мух1аммад ﷺ، قُلْ يَفَضِّلُ اللَّهُ وَبِرَحْمَتِهِ فِي ذَلِكَ فَيَقُولُوا حُلْجَلَةُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
нуж роххизе ва нуж жинда разильизе
рекъараb жо буго Аллагъасул ﷺ
ц1об-рах1мат, гъелдалъун роххел
гъабе нужеца, гъеб нужее лъик1аб буго нужеца данде гъбулеб
дунялальул боц1иялдаса.

Гъеб боц1иялдальун ва дунялальул къадро к1одольялдальун, насабхизамалдальун рохун рук1унге. Жиндиr щибго къадро гъеч1еб, жибиги хехго т1аса унеб жо буго гъеб дунялги, гъельул ч1агольги. Аллагъасул ﷺ ц1обги исламияб дин буго, Аллагъасул ﷺ рах1матги Къуръан буго, гъаб к1иябго жоялдалъун инсан дунял-ахиратальул абадияб саг1адаталда-бахъибугольиялде щола.

59. Дуца мушриказда абе Мух1аммад ﷺ، قُلْ أَرَعِيهِمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ
нужеца дида бице гъаб
Аллагъас нужее къун бугеб
ризкъияльул хабар. Нужеца цояб
х1арамаб буго абулеб, цояб х1алалаб
буго абулеб.

Жидер хъанчазе ва алагъзабазе хасаб боц1и-мал толаан гъел мушриказ, гъеб жидеe х1арамаб бугин абуn. **Дуца гъезда абе: Аллагъасишка** ﷺ
нужее изно къураб гъаб иш гъабизе, яги гъеб **нужеца** ургъараb
жойиш бугеб? Гъеб жидецаго ургъараb жо буго ва гъересияб жоги буго.

60. Аллагъасда ﷺ г1унт1изабун
жидеца гъереси бициунел г1адамазда
рак1алда бугеб жо щибха бугеб
къиямасеб къояльул х1акъальуль.

Гъезда рак1алдайиш бугеб Аллагъ ﷺ
жидеда т1аса лъгулиин ва жидеe г1азабги гъабиларин абуn.
X1акъльунго Аллагъ ц1акъ гурх1ел-ц1об к1удияв вуго жиндиr
лагъзадерида. Гъезда аварагти ﷺ вит1ун, гъесухъе Къуръанги
къун х1акъаб исламияб диналда гъелги ах1ун, алжаналда унеб нух

гъезда бихызабурав, гъезул мунағъазда данде хехго г1азаб гъабуларев, тавбо гъабизе бокъун гъеб г1азаб нахъбахъун толев.

Ва амма г1емерисел г1адамал гъаб жо жидеда лъяларел руго ва гъель ниг1матазе щукро гъабуларелги руго. Жидеда щукро гъабизе ккарап ниг1матал цоял x1алал гъарун цоял x1арам гъарун, гъереси бицун Аллагъасул جَلَّ جَلَّ дин маҳсароде гъаруле руго. Гъал г1адамазде ахираталда г1азаб гъаби гъез бокъун t1ад босараб ва жидеда t1ад ц1ц1араб жо буто.

61. Дуца щиб г1амал гъабулеб бугониги
Mух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, щиб x1алалда мун вугониги, дуца Къуръаналдаса щиб жо ц1аланиги, нужеца гъаль г1адамал, щибго г1амал гъабуларо: лъик1абниги, квешабниги,- гъеб кинабго x1алалъуль дун вук1уна нуж рихъувелъун, нужеда валағыун, нуж гъеб г1амал гъабизе лъугъунеб мехаль ва нужеца хабар бицуунеб мехаль. Дур Бет1ергъан

Аллагъасе бальго хут1уларо цох1о зарра г1адаб жо, ракъазда бугониги зобалазда бугониги. Гъелдасаги гъит1ина б жо гъеч1о ва гъельдаса к1удияб жоги гъеч1о жиб лавх1ул-мах1фузалда хъван буқ1ун гурони.

Гъаб амру гъадин бугельул нужеца гъабулеб кинабго г1амал Аллагъасул جَلَّ جَلَّ шарғ1алда боцун гъабе, нужги Аллагъа разильи t1алаб гъабун хъваде, гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1асильизеги x1инкъя.

62. Нужеда лъай я гъаль г1адамал!
Аллагъасс رَحْمَةً لِّلَّهِ جَلَّ جَلَّ рокъарал г1адамал руго жидее щибго x1инкъи гъеч1ел, t1аде бач1унеб къиямасеб къояльул балагъаздасан ва жал пашманльизе гъеч1ел, нахъе тараб дунялалда.

63. Гъел руго дунялалъул рукъор
Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ва ахираталда иманльун, Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1асильизе x1инкъун хъвадарал г1адамал.

64. Гъел г1адамазе дунялалъул
рукъобги рохел буго.
 Гъел Аллагъа лъалел рук1ун, жидеда г1ибадат лъие гъабулеб ва щай гъабулеб

وَمَا تَكُونُ فِي شَاءٍ وَمَا تَأْتُوا مِنْهُ مِنْ قُوَّةٍ
 وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ
 شُهُودًا إِذَا تَفْعِيلُونَ فِيهِ وَمَا يَعْرُفُ عنْ رَبِّكَ
 مِنْ مَثْقَلٍ ذَوَاقٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
 السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ
 فِي كِتَابِنَا مِنْ

﴿٦٣﴾

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ
 هُمْ يَخْزُنُونَ
 ﴿٦٤﴾

لَهُمُ الْبَسْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي
 الْآخِرَةِ لَا تَبْدِلَ لِكَلْمَاتِ اللَّهِ
 ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ
 ﴿٦٥﴾

льялел рук1ун, ахираталда Аллагъ разильялда ва гьев вихиялда хъул лъун рук1ун. Гъединго гъезие Аллагъасул тушбабада т1ад квербакъун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб х1адисалда буго: «Мұмъинзабазе дунялалда бугеб роххел буго жиседеда рихъулел лъик1ал макъаби абуни. Цогиги абуна гъеб дунялалда бугеб роххел бугин муъминчиясул рух1 бахъулеб мехаль рах1маталъул малаикзабаца гъесда алжсаналдальун роххел бицин»- абуни. Х1адис ибну Жаририца бицана. **Ва ахираталдаги буго гъезие рохел.** Аллагъас جَلَّ جَلَّ ниг1матазул алжанал къун ва жив разильи, жинда балагбы насиб гъабун. **Аллагъас جَلَّ جَلَّ къот1и гъабураб жоялье хиси гъеч10. Гъаб буго ц1акъ к1удияб роххел ва ц1акъ к1удияб бахъибуголь.**

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ вали абула Аллагъ جَلَّ جَلَّ вокъарав, Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабун, гьев разильи т1алаб гъабун хъвадулов, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъун х1арамаб, карагъатаб жо толев чиясда. Г1емерал сипатал рицун руго унго унгояв Аллагъасул جَلَّ جَلَّ валилъун вугев чиясул рукиунел. Гъезул бишунго рес гъеч1еб буго дунял т1алаб гъабунгут1и, Аллагъасда جَلَّ جَلَّ таваккал т1амарев вук1ин, гъесие г1оло гурони жиндири ццим бахъунарев вук1ин, кинабго жо Аллагъасдасан جَلَّ جَلَّ бук1ин лъан кидаго гъесда разияв вук1ин. Г1амал к1одолъи, ч1ух1и-рецц, жах1да, х1алхъублы гъеч1ев вук1ин. Жиндириго напс ц1акъ г1одобег1ан гъабулов вук1ин, г1адамал жиндаса лъик1алльун рихъулев вук1ин. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ халқъалда гурх1ел-рах1мо бук1ин, тамахав, х1алимав, х1еларав вук1инги.

Къокъо абуни гъесул кинабго хъвади бук1ине ккола Аллагъасул جَلَّ جَلَّ калам Къуръаналда рекъараб ва хирияв расуласул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннаталда боцараб. Цо чи г1адамаз киг1анго к1одо гъавулов вугониги, гьев чиясул г1амал Къуръан-х1адисалда рекъараб гъеч1еб мехаль, гъесие Аллагъасул جَلَّ جَلَّ вали вугин абуни нуг1льи гъабизе бегъуларо. Цо раг1ияльуль буго кинавго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъулев чи гъесул вали вуго абуни.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалда буго: «Аллагъасул جَلَّ جَلَّ цо лагъзал руго, аварагзабильун гъеч1ел ва шағынзабильунги гъеч1ел, амма аварагзабазул عَلَيْهِ الْكَفَلَةُ ва шағынзабазул хъул лъолеб гъезул макъам жиседе бугеб анищ-абун. Асх1абзабаца абуна: «Я расулаллагъ! Нижеда бище щал кколел гъел г1адамал ва щиб г1амал гъезул бугеб, нижсеги гъел рокъизе»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «гъел г1адамал руго жал цоңазе рокъарал Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1оло (Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло). Жидер цоңатъ г1агаръиги гъеч1еб,

боңыл-малги қоңае щоларел. Валлагы, гъезул гъурмазда нур буго, гъел жалгоги нуральул тахазда ва минбаразда г1одор ч1ун руқ1уна. Гладамал х1инкъулеб мехаль гъел х1инкъуларо, гъел пашманлыдалго жал пашманлыуларо»-абун. Х1адис имам абуДавудица бицана.

Ибнүх1ажарица абуна: «Вали вуго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ گ1агарльярав чи. Гъесда г1агарльярав гъесул амруялда нахъвильльун, гъесул х1арамал жал тун. Суннатал г1ибадатал г1емер гъарун. Кидаго Аллагъ جَلَّ جَلَّ реҳсон жив свакаларев вук1ун, ва гъев реҳсеялдаса гъапулльуларев вук1ун. Жиндир рак1алда Аллагъ جَلَّ جَلَّ гуреб жо бихъуларев вук1ун. Жив кидаго Аллагъ جَلَّ جَلَّ лъаяльъул нуральуль т1ерхъун вук1унев. Кинабго жо жинди Аллагъасул جَلَّ جَلَّ къудраталъе далилльун буқ1улев, жинда бихъулеб, раг1улеб жоги гъесул г1аламаталльун руқ1унев. Жиндир маң1ги Аллагъ جَلَّ جَلَّ реҳсон гурого к1альяларев: гъесие реңг гъабун, шукру гъабун к1альялев. Жиндир вагъя-вачариги Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабизельун буқ1унев. Гъав чи вуго жив Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъарав ва гъав вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ валиги абун.

Г1алимзабазул раг1и буго г1алимчи Аллагъасул جَلَّ جَلَّ вали вук1унев гъеч1они, цоги гъесул валильун вук1ине рекъарав чиго гъеч1ин абуn. Ай: г1алимзабазда Къуръан-х1адис лъала ва гъелда г1амал гъабизеги лъала, авлиязул сипатги Къуръан-х1адисалда нахъвильльин буго.

65. Мун гъел мушриказул раг1ияль وَلَا يَحْرُنْكَ قَرْهُونَ أَعْزَزَ لِلَّهِ جَمِيعًا
пашман гъавуге **Мух1аммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦٥

Мун авараг гъеч1о абураб, дуца бицуунеб жо гъереси гъабулеб.

Х1акъльунго кинабго к1одолъи ва къадро Аллагъас بُعُودُ جَلَّ جَلَّ буго. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго жинца дуе квербакъулев, дуе г1ей гъабулевги, кинабго жоялдаса жиндир гуч бергъаравги. **Гъав Аллагъ** جَلَّ جَلَّ вуго жинда гъез бицуунеб жо раг1улев ва гъез гъабулеб г1амалги лъялев. Гъезие жазаъ гъабизе х1ал к1олев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّ

66. Нужеда лъай, я гъал г1адамал, гъев أَلَا إِنَّ اللَّهَ مِنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمِنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَشَاءُ إِذَا نَبَغَتِ الظِّرَفَاتُ
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ мулк буқ1ин зобал دُونَ اللَّهِ شُرَكَاءُ إِنْ يَتَبَعَّونَ إِلَّا لَنَّهُ
ракъалги ва гъезда жаниб бугеб кинабго دُونَ اللَّهِ شُرَكَاءُ إِنْ يَتَبَعَّونَ إِلَّا لَنَّهُ
махлукъатги: гъесул лагъзал руго, гъес وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ
рижарапги руго. Жидеца Аллагъги ٦٦
тун цоги жоялье г1ибадат гъабулел

Г1адамал гъел хъянчазда, алагъ забазда нахърильльунаро.
Гъель ругельуль рух1 гъеч1ел, г1акълу гъеч1ел, жидерго квераз гъарурал

суртал. Гъел нахърилълуна жидерго напсазе бокъараб, рак1алда ккараб жоялда, жидерго г1акъуялда. Ва гъел гъеч1о жиدهца гъересияб, бат1улаб жо гъабулелльун гурони. Гъезул г1акъю камилаб гъеч1о, гъеб камилаб бук1арабани гъез лагълы цох1о Аллагъасе ﷺ гъабилаан. Г1адалаб г1акълу бугезул г1амал ах1макъаб бук1инаришха!

67. Гъев Аллагъ جَلْجَلْهُ вуго нужер

**Бет1ергъан, жинца нуже сордо гъабурав
жиндиль нуж х1алхъон ч1олебльун.**

Къад къояль дунялалъул ишазуль свердулел **في ذلك لا يكُنْ قَوْمٌ يَسْمَعُونَ** ٦٧
рук1ун свакарал г1адамазе сордо буго
жиндиль свак бичулеб, x1алхы гъабулеб заман. Аллагъасе **جَلَّ جَلَّ**
г1ибадат гъабулев чиясул рак1 Аллагъасде **جَلَّ جَلَّ** x1алхъолеб, гьев
парахальулеб г1ужги буго сордо. Г1емерисел г1адамал Аллагъасдаса
جَلَّ جَلَّ гъапулльараb мехаль гьев чиясе x1алхы щола Аллагъ **جَلَّ جَلَّ**
рехсеялдалъун ва гъесие г1ибадат гъабиялдалъун. Гьев **Аллагъас**
جَلَّ جَلَّ **къоги гъабуна жиндиль канлы бугебльун.** Нуж нужерго
x1ажатазуль, x1алт1и-пишаялъуль хъвадизе санаг1ат бугебльун.
X1акъльунго гъаб рехсараб жояльульги Аллагъ **صَوْتُ** **ци**
вук1иналда ва гъесул къурраталда т1орит1ел гъабулел г1alamатал
руго, жидеда жо раг1улеб ва гъеб бич1ч1улеб къавмалье.

68. Капурзабаца абулеб буго Аллагъас

Жиндие васльун цоги чи ккун вугин абун.

Гүзайр вугин, Гыса вугин Аллагъасул
 vasalan abuna ягъудияз ва насранияз.

Маккяяльъул мушриказ малаикзаби

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ясал ругин абуна.

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вац1адав вуго гъез б

бечедавги вуго. Щибго жоялда жив x1ажат гъеч1ев, жинди
васалги x1ажат гъеч1ев. Гъев Аллагъасе حَلْجَلْكَلْ буго зобал-ракъалда
жаниб бугеб кинабго махлукъ.

Нуже щибго x1ужа-г1иллаги гъеч1о нужеца абулеб гъересияб
раг1иялье. Нужедаго лъалареб жо щай нужеца абулеб Аллагъасул
خانچىلە ئەللاڭ ئاسۇل x1акъальуль? Гъеб жо нужер жагыллы вах1макъльи буго.

69. Дуца абе Мх1аммад: «Х1акъльунго

**Аллагъасде г1унт1изе гъабун гъереси
бицунел г1адамал жидер шибго**

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ أَيْلَلَ

لَتَسْكُنُ أَفْيَهُ وَالنَّهَارَ مُبَصِّرًا إِذْ

وَيَذَلِّكُ لَيْتَ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

قَالُوا تَخْذِلَنَا اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ وَهُوَ

الْغَنِيُّ لَهُ وَمَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

إِنْ عِنْدَ كُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا

أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

فَقُلْ أَنَّ الَّذِينَ رَجَعْتُمْ عَلَيْهِمْ أَكْثَرُهُ

لَا يَهْلِكُ مَنْ هُوَ

льник1льялде кверщел батуларел руго»-абун.

70. Гъел г1адамал дагъабго мехаль
дунялалда рук1ине руго, гъеб
дунялалдаса мунпаг1ат босулен абуn.
Цинги ахираталда гъезул руссин дида
буго.

Х1исаб-мизан гъабизе ва жидеे жазаъ гъабизе. Гъеб ахираталда дица
гъезда ц1акъ гучаб г1азаб ч1амизабила, гъаб дунялалда жидеца
дида ва дир русулазда инкар ккун бук1ин сабабльун. Дида гъереси
г1унт1изабун, дир расулал عَلَيْهِ السَّلَامُ гъереси гъарун хвади сабабльун.

71. Дуца Маккайльул мушриказе ц1але
Мух1аммад ﷺ, Нуҳ1 аварагасул
хабар. Гъев Нуҳ1ица жинdir
къавмалда абураб мехаль: «Я дир
къавм! Нужеe ц1акъго зах1мальун
батани дун нужеда гъоркъов вuk1ин
ва дица нужеe Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
амруялдалъун ваг1за-насих1ат
гъабулеб бук1инги.

Нужеe Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ аятаздалъун дица х1инкъи къолеб бук1инги.
Гъеб зах1мальун нужеца дие х1илла ургъубеги бугони: дун ч1авазе
абун, нужеда гъоркъоса нахъе къот1изе абуn. Дица таваккал т1амун
буго дир Бет1ергъан Аллагъасда. Нужеца данде бак1аре нужер
къуват ва г1ахъалчаг1и (хъанчал), ва дие гъабулеб тамих1алье
нуж ургъе, нужеца х1укмуги гъабе. Гъеб амруги нужеда гъоркъоб
бахчун теч1ого загъир гъабе. Цинги нужеца гъеб иш т1убазабе
цох1о саг1аталь нахъбахъун теч1ого»-абун. Дун Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
божарав, гъесда таваккал т1амурав вуго, гъесда лъач1ого ва гъесул
изну гъеч1ого дида щибго жо щвезе гъеч1о.

72. Нуж дидаса руссин ч1ей ва нужеца
ваг1за-насих1ат босун гут1и дица
нужедаса мухъ т1алаб гъабулеб
бук1иналье г1оло гъеч1о нуж х1акъаб
динальда ах1аральхъ. Гъеб руссин ч1ей
буго нужерго купру ва къосин. Дие ажро-кири Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
аск1об буго дица гъесул амруялда нахъвильльун нуж х1акъаб
динальда ах1иялда данде. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дида амруги гъабун буго
дун исламияб динальда вук1а абуn:

مَتَّعْنَا فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِذَا مَرَّ بِهِمْ هَرَثْنَا
نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ أَلْشَدَ يَدِهِمَا كَانُوا
يَكْفُرُونَ ﴿٧﴾

*وَأَنْلَى عَلَيْهِمْ نَبَأً وَلَوْجَ إِذْ قَالَ لِقَوْمَهِ يَقُولُونَ إِنْ
كَانَ كَرْعَائِيْكُمْ مَقَامِيْ وَنَذِيرِيْ بِعَائِدَتِ
اللَّهُ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمَعُوا أَمْرَكُمْ
وَشَرَكَاءَكُمْ لَهُمْ لَا يَكُنُّ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ كُمْ عَمَّةٌ
أَضْهَوْا إِلَيْنَا وَلَا تَنْظُرُونَ ﴿٧﴾

فَإِنْ تَوَلَّ كُلُّمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرٌ
إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأَمْرُتُ أَنْ أَكُونَ مِنْ

الْمُسْلِمِينَ ﴿٧﴾

Аллагъ **جَلَّ** ю гъавун гъесие мут1иг1льун вук1а абуn. Нужеца алагъзабильун ккурал хъанчаздаса рик1к1алье ва гъезда рагъ гъабе абуnги.

73. Жиндир къавмаль Нуҳ1 авараг

гъереси гъавуна. Цинги
дица Нуҳ1 аварагги، гъесда
цадахъ ругел мъминзабиги гамида
жанир рек1инарун хвасар гъаруна.

فَكَذَّبُوهُ فَنَحْسِنَهُ وَمَنْ مَعَهُ وَفِي الْفَلَكِ
وَجَعَلْنَاهُمْ خَالِقَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِعَيْنِكَتْسُونْ كَعْكَانْ عَقْمَةُ الْمُدَرَّبِينَ

Гъал мульминзаби ракъалда т1ад ц1ияб насл0 т1ибит1иялье аслольунги гъаруна. Дир аятал гъереси гъарурал, Нуҳ1 аварагасда عَلَيْهِ الْكَفَافُ нахърилъльич1ел г1адамалги дица гъанкъизаруна. Дуца пикру гъабеха Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеe x1инкъи къедалго гъеб босич1ел къавмазул ахир киндей ккана абуn.

Аятальъул мурад буго цересел умматазул хабар бицун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул рак1 паракат гъаби: гъез аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ гъереси гъарурабльи ва Аллагъас حَلَّاجَةُ اللَّهِ гъел гъалаг гъарун жиндир русулазе квер бакъарабльиги. Гъединго аяталь x1инкъи къолеб буго Маккаялъул агълуяльги: нужеца иман лъеч1они, гъел къавмазе гъабураб г1азаб нужееги гъабула Аллагъас حَلَّاجَةُ اللَّهِ, абун.

74. Гъяв Нуу1 аварагасда

хадурги рит1ана дица аварагзаби
жидер къавмазухъе. Аллагъасул
رَحْمَةً рахъальян х1акъал х1ужабигун
ва муг1жизаталгун рач1ана гъел

ثُمَّ نَعْتَنِي مِنْ بَعْدِهِ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمٍ هُمْ فَجَاءُوهُمْ
بِالْبَيْتِ فَمَا كَانُوا لِيَؤْمِنُوا مَا كَذَّبُوا هُنَّ مِنْ بَقِيلٍ

рустал. Амма гъел къавмазги иман лъечло дол цересел къавмаз гъереси гъабураб жоялда.

Дозие гъабураб г1акъуба-г1азабалъул гъезие ваг1за-насих1атги лъугъич1о. Гъадин мугъру ч1вала дица жудеца иман лъоларел, купру-ширкальуль ва x1ал хъубльияльуль г1орхъольян арал **г1адамазул рак1азда**. Гъезие аварагзабаца ﷺ ва умматазул къисабаца мунпаг1ат гъабуларо.

75. Гъелдаса хадуб дица Муса ва Гъарун

авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вит1ана пирг1авнида
ва гъесул къавмалда, гъесул
вазирзабазда ва г1акълу чаг1азда, д
муг1жизаталгун цадахъ.

ثُمَّ بَعْشَانًا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى وَهَرُونَ إِلَيْ فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِكَةٌ بَعْلَتَنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا

قَوْمًا مُّحَمَّدًا

Ич1го к1удияб муг1жизат бук1ана Муса аварагасе ﷺ. Гъельул

бицен гъабуна «Суратул Аг1рафалда»

Муса аварагасда ﷺ нахърильльизе гъел ч1ух1ана ва ц1акъ к1удиял пасальаби ва г1асильаби гъарулеб къавмъун лъугъана.

76. Гъезухъе дир рахъальян бугеб x1акъаб فَلَمَّا جَاءَهُمْ الْحُقْقُ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا

Рисалат бач1араб мехаль, гъеб рисалат

босун Муса аварагги ﷺ вач1араб

لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٦﴾

мехаль, гъез абуна: «Х1акъльунго гъаб жо

ц1акъ баянаб, лъик1 ругъун гъабураб сих1ро буго»-абун.

77. Муса аварагас ﷺ абуна: «Аллагъасул قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ

рахъальян бач1араб x1акъаб

أَسْحَرْهُمْ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ﴿٧٧﴾

жоялдейиш нужеца абулеб бугеб гъеб

сих1ро бугин абуn. Сих1рочаг1и кидаго

бергъуаро ва гъезул лъик1лъиялда кверщелги батуларо»-абун.

78. Пирг1авнил къавмаль абуна: мун

قَالُوا أَجَحَّنَا لِتَفْتَنَنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ إِذَا كُنَّا

нижехъе вач1унишха вугев ниж нижер

وَتَكُونُ لَكُمَا الْكِبِيرَايَةُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَخْ

умумузул диналдаса руссинаризе?

لَكُمَا بِمُؤْمِنَنَ ﴿٧٨﴾

Нуж к1иясего бокъуниш бугеб нуж

рук1ине гъаб мисриялъул ракъалда

ханзабильун. Ниж гъеч1о нужеда божулелльун ва нужеда нахъ

рильльулелльунги»-абун.

79. Цинги пирг1авница жиндир

وَقَالَ فَرَعَوْنُ أَشْتَرَنِي بِكُلِّ سَحْرٍ عَلَيْهِ ﴿٧٩﴾

вазираизда абуна: «Нужеца данде

рак1арун дихъе раче бишунго лебалал сих1рочаг1и»-абун.

Жидеца сих1ро гъабулеL ва жиدهа гъеб сих1ро гъабиялъул г1илму

льялел. Гъав Муса гъез сих1ро гъабун къезавизе цинги гъесие г1азабги

гъабизе, гъереси бицун, авараг вуго абуn, нильехъе вач1иялде данде.

80. Гъел сих1ро чаг1и рач1араб мехаль

فَلَمَّا جَاءَهُمْ سَحْرًا قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلَقْوُمًا

Мусаца гъезда абуна: «Рехе нужерго

أَنْتُمْ مُلْقُوتُ ﴿٨٠﴾

сих1ро гъабулеб алат г1одобе»-абун.

Г1унси ва кварал рук1ана гъезда кодор ва

жиدهа гъел г1одоре рехана. Гъезул ч1агоял борхъазул сурат лъугъун,

гъель хъвадизе лъугъана.

81. Гъез г1унси ва кварал г1одоре

فَلَمَّا أَلَقْوْا قَالَ مُوسَى مَا حِشْتُمْ يَهُ أَسْحَرْ

рехун, гъель борхъал ругин рак1алде

إِنَّ اللَّهَ سُبْبَطْلَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَا يَصْلِحُ عَمَلَ

ккезабидал, Муса аварагас ﷺ

الْمُفْسِدِينَ ﴿٨١﴾

абуна: «Гъаб нужеца гъабураб жо буго

унго-унгояб сих1ро. Х1акъльунго

Аллагъас нужер гъеб сих1ро бат1ул гъабизе буго. X1акъльунго Аллагъас пасадал чаг1азул г1амал лъик1абльун ва бит1арабльун гъабуларо.

82. Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ х1акъаб жо
х1акъабльунги гъабула жиндир
х1ужабздалъун ва мух1канал
далилаздалъун, киг1анго гъеб риҳун
буғониги купру-ширкалдаљун Аллагъасда عَلَيْهِ السَّلَامُ г1асильарал
г1адамазе»-абун.

Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир г1анса г1одобе рехарабго гъель дозул г1унсиги квашалги к1алдире рачун къулч1ана. Сих1ро чаг1азда якынго лъана гъев Муса Аллагъасул عَلَيْهِ السَّلَامُ расул вук1ин ва жидеца гъесда иман лъуна.

83. Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ иман
льеч1о ва гъесда нахъги рильльич1о
бануисраилазул дагъалго г1адамал
гурони. Гъель г1адамал х1инкъана
пирг1авнил ва гъесул чукъбузул
зулмуялдаса.

Жидеे гъез г1азаб гъабила абун. Ц1акъ залимав хан вук1ана гъев пирг1авн, жив Аллагъ вугоян абизе нечеч1ев. Ц1акъ ракъалда пасальи ва зулму гъабулов, г1амал к1удияв пасикъ вуго гъев пирг1авн. X1акъльунго Гъев цогидал капурзабаздасаги г1орхъольян ворч1арав, г1асильи бергъарав ах1макъ вуго. Жив нужер бет1ергъян вуго абун жиндир къавмалда абурав, жив гуресе лагълыи гъабурасе г1азаб къезеги къот1и гъабурав.

84. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Я дир
къавм: нуж Аллагъасда عَلَيْهِ السَّلَامُ иман лъурал
ратани нужеца гъесда таваккалги т1аме.

Нуж Аллагъасе عَلَيْهِ السَّلَامُ мут1иг1ал ратани
ва дида нахъ рильльунелги ратани, Аллагъас нужеे г1ей гъабизе буго нужер киналго умуразуль ва нужедаса кинабго балагъ-къварильиги гъев Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ борхизе буго абун.

85. Мусал иман лъураб къавмаль
абуна: «Нижеца Аллагъасда عَلَيْهِ السَّلَامُ
тавакал т1амуна: я нижер Бет1ергъян
Аллагъ! Дуца ниж гъаруге гъеб зулмуяб
къавмалье питналъун.

وَيَحْقِقُ اللَّهُ الْحَقَّ بِكُلِّ مَا تَدْعُهُ وَلَا يَكُونُ
الْمُجْرِمُونَ

فَمَنْ أَءَمَنَ لِمُوسَى إِلَادُرِيَّةً مِنْ قَوْمِهِ عَلَىٰ
خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَائِكَةٍ أَنْ يَقْتَلُهُمْ وَإِنَّ
فِرْعَوْنَ لَعَلَىٰ فِي الْأَرْضِ وَلَمَّا دَرَأَ
الْمُسَرِّفِينَ

وَقَالَ مُوسَىٰ يَرْفَوْهُمْ إِنْ كُنْتُمْ أَمْنَمُ بِاللَّهِ
كُلَّهُ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ

فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِنَّ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ

فَقَالُوا أَعْلَمُ اللَّهُ تَوَكَّلْنَا بِهَا لَا تَجْعَلْنَا فِتَّةً

لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Дуца гъел нижее зулму гъабизе реччаге, цинги жидеца абизе: «Гъал г1адамал х1акъаб диналда рук1аралани гъал нижедаса къезе рук1инч1о»-абун.

86. Дурго ц1об рах1матал达尔ъун дуца ниж хвасарги гъаре, гъаб пирг1авнил капураб къавмалъул зулмуялдаса»-абун.

87. Цинги дица Муса аварагасда
ва гъесул вац Гъарунида вах1ю
гъабуна нужеца къавмалъе ккве
абун мисрияльуль ракъалда минаби
ва росаби. Цинги нужер рукъзалги
гъаре къиблальун, гъел рукъзабахъ какалги рай ва дуца
муьминзабазда роххелги бице.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ квербакъиялдальун, тушбабазда нуж бергине рук1иналдалтунги. Аллагъасе جَلَّ جَلَّ х1елун, гъесда дуг1аг1емер гъабун, гъесие г1ибадат гъабун хъвади бугельул Аллагъас جَلَّ جَلَّ квербакъиялье сабаб, гъал бандирайлаздаги амру гъабуна какал рай абун. Пирг1авнил къавмаль загыралда какал разе гъукъизе рук1индаль, гъезие изно къуна жедерго рукъзабахъ какал разе.

88. Муса аварагас عَلَيْهَا السَّلَامُ **жиндири**

Бет1ергъана сда дуг1а гъабун абуна: «Я нижер Бет1ергъан! Дуца гъаб дунялалда пирг1авние ва гъесул агълоялье къун буго г1емераб бечельи ва г1арац-месед, гъельул ч1ух1дае т1ад рет1улеб курхъен к1илик1ги. Я нижер бет1ергъан, гъез гъеб бечельи кколеб буго дур г1емерисел лагъзал бит1араб нухдаса къосинарилье сабабльун ва дуе г1ибадат гъабиялдаса гъел руссиарилье нухльунги. Я нижер Бет1ергъан Аллагъ! Дуца гъезул боц1и-мал гъалаг гъабе, цо балагъ т1аде биччан т1аг1изе гъабе. Дуца гъезул рак1ал ц1акъ шула гъаре, жидеда мугъру ч1ван, гъезда жаниб щибго лъик1льи лъугъунаreb х1алаль. Жидеда иман лъеч1ого букине дур гучаб г1азаб жидеда бихъизег1ан. Цинги гъезие гъеб иманаль щибго мунпаг1ат гъабич1ого букине»-абун.

Муса аварагас عَلَيْهَا السَّلَامُ гъаб пирг1авнил къавмалъе квшаб дуг1а гъабиялье сабаб буго гъел ц1акъ къосарал, зулму г1емерал, г1асилы бергъарал рук1ин. Цогиги сабаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ илгъамал达尔ъун

وَنَحْنَا بِرَبِّكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٧﴾

وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ مُوسَى وَأَخْيَهُ أَنْ تَبَوَّءَا^{۱۷۶}
لِتَوَلِّ مُؤْمِنَاتٍ مُّهَاجِرَاتٍ وَلَجَعْلُوا يُوتَّكُ
فِي لَلَّهِ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرُ الْمُؤْمِنَاتِ ﴿٨٨﴾

وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ عَاتَيْتَ فِرْعَوْنَ
وَمَلَكَةً وَزِيَّةً وَأَوْلَى فِي الْحَيَاةِ الْأُنْتَارِبَةِ
لِيُضْلُّوْا عَنِ سَبِيلِكَ رَبَّنَا أَطْمِسْ عَلَىَّ
أَمْوَالِهِمْ وَأَشْدُّهُمْ كُلَّ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ
يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٩﴾

Муса аварагасда лъялеб буқ1ана гъеб къавмаль иман лъезе гъеч1ебльи. Гъезул боц1и-мал гъалаг гъабе абуң гъариялте сабаб буго: гъединаң капураб, г1асияб, пасикъаб, къавмальухъ г1емераб бечельи ва хазина бихъараб мекхаль г1адамазда рак1алда кколеб буқ1ана гъел бит1араб диналда рутин, гурони Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъел ханльиялда ва бечельиялда тезе рук1инч1ин абуң.

89. Т1адег1анав Аллагъас абуна: «Нуж к1иясулго дуг1аялье жаваб къуна. Нуж Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабиялда ва гъесул диналда халкъ ах1иялда рит1ун ч1а. Нуж нахърильльунге жидеда щибго жо лъаларел ах1мақъал г1адамазул нухда»-абун.

Аллагъ разильяяв Ибнүг1аббасица абуна: «Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ дуг1а гъабуна, Гъарун аварагас амин абулеб буқ1ана» абуң.

Ат1абарияс абуна: «Гъаб дуг1а гъабун хадуб к1икъого сон ана Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъеб дуг1аялье жаваб гъабун пирг1авнги гъесул къавмги гъалаг гъабизег1ан»-абун.

Ибнукасирица абуна: «Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ пирг1авнил къавмалье квшешаб дуг1а гъаби буқ1ана Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло ىцим баҳъун»- абуң.

90. Дица баниисраилазда ральяд бахинабуна. Аллагъасул салам лъеяв Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ г1анса къабун анц1ила к1иго нух лъугъун ральяд бики-бикъун ана ва Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир къавмгун цадахъ щибго къварилти ккеч1ого, x1ет1е-квер бичич1ого дорехун рахана. Гъеб ральяд буго гъанже суэцкий канал бугеб бак1алда г1агарда.

Гъев Мусада ва гъесул къавмалда хадур лъугъана пирг1авнги гъесул къавмги тушманлы гъабун ва жидеца гъел гъалаг гъаризе къасдалда. Пирг1авнида рак1алда буқ1ана баниисраилал раль达尔ье к1анц1изарун гъанкъизаризе. Цинги пирг1авнида т1аде ральяд бач1индал ва жив гъанкъулов вук1ин гъесда якъинлъidalго гъес, абуна: «Дица иман лъуна цоги Аллагъ جَلَّ جَلَّ гъеч1ин, баниисраилаз жинда иман лъурав, ва гъез г1ибадат гъабулев Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурони. Дунги гъесие мут1иг1льараздаса вуго» абуң. «Лаилагъа илла Ллагъ» абуң ч1еч1ого жегиги «дун Аллагъасه جَلَّ جَلَّ мут1иг1ав вуго» абуна гъес,

قَالَ قَدْ أَجِبَتْ دَعْوَتُكُمْ مَا فَسَّرْتُمْ

وَلَا تَنْهَا عَنِ سَبِيلِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾

* وَكَوْزَنَانِيَّةِ إِسْرَائِيلَ أُبْحَرَ فَأَتَيْهُمْ فِرْعَوْنُ
وَجَهُودُهُ بَعِيْدَ وَدَحْتَرَيْهِ إِذَا أَدْرَكَهُ
الْفَرْقَ قَالَ إِعْمَنْتُ أَنَّهُ لِإِلَهٍ إِلَّا إِلَهِي
إِعْمَنْتُ بِهِ بَعْوَإِسْرَائِيلَ وَإِنَّا مُنَاهَنَّ الْمُسْلِمِينَ ﴿٤٤﴾

жиндир түубанго рес къотидалго ва Аллагъ гурх1ани гурого жиндие ворч1изе бак1 гъеч1ебльи бич1индад.

Ибнуг1аббасица абуна: «Жабраил малаикас гъесул к1алдиге x1аш къазабуна, г1емер зигардун, Аллагъ г1урх1ун гъев гъанкъялдаса хвасар гъавич1ого вук1ине бок1ун»-абун. X1адис имам Ах1мадица ва Тирмизияс бицана, лык1абльун.

91. Т1адег1анав Аллагъяс абуна:

гъанжейишиха дуца иман лъолеб, гъеб иман
лъеяль ду кумек гъабулареб г1ужаль
дунялалда мун ц1акъ ч1ух1ун, дида
г1асильун хъвадулевги вук1ун.

إِنَّمَا مَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ فَلَنْ يُكْفَرَ مَنْ

الْمُفْسِدُونَ ﴿٤١﴾

Мун ракъалда пасальаби гъарулеузул бишунго к1удиявги вук1ана: дуца г1адамал къосинарун, гъел Аллагъасе جَلَّ جَلَّ дин гъабиялдаса нахъч1вана. X1атта Аллагъасда جَلَّ جَلَّ данде вагъизе къасд гъабуна «дун вуго алагъ» абуn жиндир къавмалда лъзабун.

92. Гъанже дица жиндиль рух1 гъеч1еб дур

къаркъала хвасар гъабила, дудасан хадур

فَالْيَوْمَ نُنْهِيُّكُمْ بِمَا كُنْتُمْ لِمَنْ
خَلَقَكُمْ إِبْرَاهِيمَ وَأَنَّكُمْ شَرِيكُونَ مِنَ النَّاسِ عَنْ

рач1улел г1адамазе ваг1зальун бук1ине.

Дуца г1адин г1амал к1одоли гъабулеze
г1ибратльунги бук1ине. Жинда Аллагъ

ءَيَّتُنَا لِغَافِلُونَ ﴿٩٦﴾

разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: бандисраилазул цо-цоял божулен рук1инч1о пирг1авн хвана абуn. Гъезие бихъизе гъел къват1ир рахъараф рахъалде реххана ральадаль пирг1авнил къаркъала. Гъорон, ч1ег1ерльун, капурго хвараб x1айваналда рельтльун бук1ана гъеб къаркъала.

Х1акъльунго г1адамазул г1емерисел дир аятаздаса ва дир муг1изизатаздаса гъапулал руго ва гъезда мугъ бан ч1олел руго. Гъезул пикуру гъабулеб гъеч1о ва гъездаса жидеe г1акълоги щолеб гъеч1о.

Гъаб къо мух1арам моц1альул анц1абилеб къо бук1ана «Г1ашурा» къо жинда абулеб. Аллагъасул свалат салам лъеяв Mух1аммад авараг Мадинаялда вач1араб мехаль, гъесда ягъудиял ратана жисидеца гъеб къояль к1ал кколелльун. Гъезда гъикъидал гъельие щиб сабаб бугеб абуn, ягъудияз абуна: «Гъеб буго бандисраилал пирг1авнил къавмалдаса Аллагъас جَلَّ جَلَّ хвасар гъарураб къо, ва Musa авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ хвасар гъарураб къо»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас асx1абзабазда абуна: «Musa аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ x1урмат гъабизе нуж рекъарал руго ва цереселги руго гъаздасан. Нужсанаги к1ал ккве» -абун. X1адис имам Бухариjs бицана.

Гъель пирг1авнал Мисраялда г1емерал рук1ана. Мусал заманаяль

вук1арав пирг1авн Рамзесил вас вук1анин абуна. Анц1ила ич1абиев пирг1авн вук1ана гъеб тухумальул. Гъеб заманги буқ1ана Г1иса авараг гъавизе цебеккун 13 абилеб къарно. Гъанжеялдасан лъабазаралда лъабнусго сональ ццебеккун.

93. Цинги дица бандисраилал

решт1инаруна ва гъел бет1ергъабильун гъаруна Мирияльул ва Шамалъул лъик1ал, маг1ишат гъабизе санаг1ат бугел ракъазда. Гъезие бат1и-бат1ияб ризкъиги къуна. Гъел бандисраилал

жидер динальультиги хилипльич10 жидехъе г1илму бач1ун гурони. Муса аварагасухъе таврат къун хадуб байбихъана жидеца гъев аварагасда хилипльизе. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ниг1матал г1емерльдиалго, гъезда шукро гъабизеги т1алъун буқ1адго, ягъудияз г1амал к1одолъи загыр гъабизе байбихъана. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вит1изег1ан ягъудиязул г1алимзаби гъесде иман лъурал рук1ана, тавраталда бугеб бищеналда рекъон. Гъев авараг вит1ун хадуб хилипльана г1емерисел гъесул x1акъальуль ва гъесда инкар ккун ч1ана.

Х1акъльунго дур Бет1ергъанас гъезда гъоркъоб x1укму гъабизе буго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, къиямасеб къояль, гъел жиндиль хилипльарааб динальуль x1акъальуль. Гъезул г1емерисел жужах1альур унелльун рук1ине руго жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ гъесул расулаздаги عَلَيْهِ الْسَّلَامُ хилипльи гъаби сабабльун.

94. Гъаб дуде решт1инабураб ягъудиязул хабаралъул дуе x1акъикъат лъазе бокъани, дуца гъел ягъудиязул т1ахъал ц1алулел г1адамазда гъикъе: дудаса ццере рук1арал гъел т1ахъалги.

Инжил Таврат ц1алулел г1адамазда гъикъешиб жо хъван бугеб гъел т1ахъаздаян абуn.

Духъе бач1араб Къуръан x1акъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам буго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинда жаниб бат1улаб жо гъеч1еб, жинца x1акъаб жоги бицулеb. Гъеб амруяльуль мун щакдаруге ва гъел мушриказул хабараль дур рак1алда вас-vas рехизабуге.

95. Мун вук1инего вук1уге Мух1аммад

аятал ва муг1жизатал гъереси гъарулездаса. Цинги мун дунялги ахиратти г1адада ккарап, жал

وَلَقَدْ بَوَأْنَا لَكَ أَبْيَانًا إِسْرَئِيلَ مُبَوَّأً صِدْقًا
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيَّبَاتِ فَمَا أَحْتَلَفُوا حَتَّى
جَاءَهُمُ الْعَلَمُ إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ بِيَنْهَمْ وَمَوْهَمَ
الْقِيمَةَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ٤٣

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسُئِلُوكَ
الَّذِينَ يَقْرَئُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ
لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَ مِنَ
الْمُمْتَنَينَ ٤٤

وَلَا تَكُونَ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ
فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ٤٥

Ч1орого хут1арал г1адамазда гьоркъов вук1уна.

Байзавияс абуна: гъаб к1иябго аяталда жаниб хит1аб аварагасда حَلَّ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъабун буго, амма мурад гьев аварагасул уммат буго. т1адег1анав Аллагъасда лъала жиндир авараг щакльуларебльви ва гъес Аллагъасул جَلَّ جَلَّ аятал гьереси гъаруларебльиги. Цогиги гъаб к1иябго аяталдаса мурад буго капурзабазул ва мушриказул исламияб диналдаса хъул къот1изе гъаби.

96. Х1акъльунго т1адег1анав

Аллагъасул азалияб г1илмуялда рекъон
жидее жужах1 х1акъльарал г1адамаз
иман лъоларо.

97. Жидехъе киг1ан г1емерал ва к1удиял
муг1жизатал рач1аниги, жидеда гучаб
г1азаб бихъизег1ан гъез иман лъоларо. Ч1аго
дунялалда бихъун гъеб г1азаб, пирг1авнида
бихъараб г1адин, яги ахираталда жужах1альул г1азаб бихъун.

**98. Цониги росдал агъло бук1арабани
жидее х1инкъти къураб мехаль жидеца
иман лъурал ва гъеб иман лъеяль
жидее муннаг1атги гъабурал.**

Дица гъалаг гъаурал умматаздаса цониги
умматаль иман лъеч1о жидее х1инкъти
къураб мехаль. **Цох1о Юнус аварагасул**
عَلَيْهِ السَّلَامُ **къавмаль гурони.** Гъез иман лъураб мехаль дица гъездаса
борхана гъел дунялальул рукъор инжит гъаризе бук1араб г1азаб
ва дица гъел нахъ рахъун тана жидее къураб ажал (г1умру)
т1убазег1ан.

Юнусил къавм буго «Нинава»-абулеб бак1алда рук1арал г1адамал. Гъез г1асильаби г1емер гъаридалго Юнус авараг гъезда «Аллагъасул جَلَّ جَلَّ рахъальян г1азаб решт1ине буго нужеда»-янги абуn гъезда гъоркъоса ват1алъун цоги рахъальде ана. Цинги гъеб къавм х1инкъана гъанже жидеда г1азаб решт1илин абуn. Жидеца тавбо гъабун Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъаризе ва г1одизе бай бихъана жал гъалаг гъауруге абуn. Басрияб т1ут1урاب рет1елги т1ад рет1ун, жидер кинабго хъизан-лъимал, х1айваналги рачун алахалда рахъана. Эбел т1инч1алдаса бат1а гъабун гъел цоцаде ах1изаруна, жалгоги г1одана. Гъадин к1икъого къо бараб мехаль Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъезул тавбо къабул гъабуна ва гъезда г1азаб решт1инабич1о.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб х1адисалда буго:

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَاتُ رَبِّكَ لَا

يُؤْمِنُونَ

وَلَوْجَاهَةٌ هُنَّ كُلُّهُمْ أَيَّةٌ حَقَّى يَرَوُا

الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيبَةً إِمَّا نَفَّغَهَا

إِيمَنْهَا إِلَّا قَوْمٌ يُونِسٌ لَمَّا هَمُوا كَشَفْنَا

عَنْهُمْ عَذَابَ الْخَنَبِيِّ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حَيَاتِنَ

٤٧

«Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ عَنْهُمُ الْكِتَابُ дида аварагзаби عَنْهُمْ أَسْلَمُوا ва гъезул умматал рихъизаруна. Цо-чу *к1и-к1и* чи гурони жицеда нахърильинч *г1елги* руго аварагзаби عَنْهُمُ الْكِتَابُ, *г1емерал* *г1адамал* нахърильяралги руго. Муса аварагасда عَلَيْهِ الْكِتَابُ хадуб буго *г1емераб* уммат. Бишунго *г1емераб* уммат дида хадуб буго. Жиндир къавмалъул киналго *г1адамаз* иман лъурав, гъел жинда мут *г1иль* арав авараг *цохло Юнус* عَلَيْهِ الْكِتَابُ гурони гъечло» – абуn. X1адис ибну Касирица бицана къуч1абльун.

99. Т1адег1анав Аллагъасе бокъараb ани гъаб ракъалда т1ад бугеб кинабго халкъ буk1инаан жицеда иман лъурал.

Кинники, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъеб халкъ тун буго жицеда т1аса бицараb нухда хъвадизе ва гъезда x1ал гъабун, гъезие бокъич1ого иман лъезабулеб гъечло. Дудаги *к1оларо Мух1аммад* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел *г1адамазе бокъун гъеч1еб* мехаль гъезда иман лъезабизе. Дуда т1адаб жо буго гъел иман лъеялда ах1и. X1ал гъабун гъезда иман лъезабизе абуn мун лъугъуге, гъез иман лъечло абуn дур рак1ги къварильуге.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяяв авараг ц1акъ ях1 бахълев вук1ана киналго *г1адамаз* иман лъезе бокъун. Т1адег1анав Аллагъас гъаб аят решт1изабун жиндир аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицана Лавх1улмах1фузалда бахъибугелльун ругел *г1адамаз* гуро иман лъоларин ва гъенир къосаралльун ругел *г1адамал* жидер къосиналда хут1улин абуn.

100. Аллагъасул изнуялдалъун ва гъесул тавпикъалдалъун гурони иман лъоларо цониги напсаль. Аллагъас

جَلَّ جَلَلُهُ жиндир *г1азаб т1ад* гъабула
жицеда Аллагъасул *г1alamatazul* пикру гъабуларел ва
жидер Бет1ергъян Аллагъ вук1ин лъаялда нухги балагъуларел
ах1макъал *г1адамазда*.

101. Дуца абе Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нуж

ралагъун нужеца пикру гъабе, я гъал *г1адамал*, зобал-ракъазда жаниб щиб жодай буго абуn ва гъелдалъун Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо вук1иналда далилги босе. Ва
амма жицеда иман лъолареб къавмалъе *г1ей* гъабуларо киг1ан
к1удиял *г1alamatal* рихъаниги ва жицехъе аварагзаби عَنْهُمُ الْكِتَابُ
рач1ун гъез жидее x1инкъи къуниги.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَا مَنْ فِي الْأَرْضِ كُفُّهُمْ
جَمِيعًا أَقَاتَنَتْ تُكَبِّرُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا

مُؤْمِنِينَ

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ بِالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
وَيَحْمِلُ الْإِيمَانَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

يُؤْمِنُونَ

فِي أَنْظُرُوا مَا ذَرْتُمْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا تَغْنِي إِلَيْكُمْ أَلْيَكُمْ وَأَنْتُرُ عَنْ قَومٍ لَا

102. Гъел купарал ва жиدهца ширк
гъабулел г1адамал жинда ралагъун
ругеб жо гъеч1о, ва гъезда т1аде
бач1ине бугеб жоги гъеч1о гъезда
церехун рук1арал, гъезда рельзьарал
къавмазда бач1араф г1адаб жо гурони.

Гъел къавмазда Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб щвана. Дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нуж ралагъун рук1аха кинаф ахирдай ккода нужер къосинальзги, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ данде рахынальзги. Дунги вуго нужгун цадахъ гъеб ахир бач1иналда валагъун вугев»-абун.

103. Квешаб къавмалда г1азаб
решт1инабулеб меҳаль дица аварагазабиги
шакдарулел ратани дун жиндалъун
вач1араф х1акъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
динальзуль: дица лагълыи гъабулеб
гъеч1о нужеца жиدهе лагълыи гъабулел
алагъзабазе, жиндие лагълыи гъабизе
х1акъав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ лагълыи гъабиги жибго тун. Кинниги
Дица лагълыи гъабулеб буго жив цогояв Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ, жинца
нужги хвезарулов. Дида амруги гъабун буго дун вук1а абуn Аллагъ
جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавун, гъесие г1ибадат бац1ад гъабулел мұмминзабаздаса.

104. Жегиги дида амру гъабун буго дун
жиб бит1араф, бац1адап Ибарагъимил
миллатльун бугеб исламияб диналда
ч1а абуn ва Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ ширк
гъабулел г1адамаздаса вук1унге абуn.
105. Аллагъун جَلَّ جَلَلُهُ цадахъ цоги
шибники жоялье г1ибадат гъабуге абунги:
шибги жинца дуе зарал гъабулареб ва
мунпаг1атги гъабулереб. Гъелда божун,
гъелда хъул лъун вук1унге абунги.
Нагагъ дуца ширк гъабуни мунги жиدهца напсазе зулму гъабулел

فَهُلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامَ الَّذِينَ
خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَإِنَّهُمْ قَاتِلُونَ إِلَّا مَعَكُمْ
مِنَ الْمُنْتَطَبِّقِينَ ٦٥

شَدَّ تَحْرِيْجَ رُسُلَّنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا

كَذَلِكَ حَقَّاعَيْتَنُجْ الْمُؤْمِنِينَ ٦٦

قُلْ يَأَيُّهَا أَنَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِيْنِي
فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّكُمْ وَأَنْزَلَنِي
أَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ٦٧

وَأَنْ أَفِّمْ وَجْهَكَ لِلَّذِينَ حَيْكَأَوْلَاتَكُنَّ مِنْ

الْمُشْرِكِينَ ٦٨

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَفْعَلُ وَلَا
يُضُرُّكَ إِنَّمَا فَعَلْتَ إِنْكَ إِذَا مِنْ

الْظَّالِمِينَ ٦٩

г1адамаздаса вук1ина абун. Гъаб хит1аб аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ буго ва амма хит1абалъул мурад гъесул уммат буго.

107. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рахъальян дуда щиб бугониги зарал ва къварильи щвараб мехаль, гъеб дудаса нахъбосуле чи гъеч1о цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурони. Аллагъасе بَوْكُونْ бокъун бугони дуе цо лъик1лъи гъабизе, гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ц1об-рах1мат нахъч1вазе к1олев чиги гъеч1о.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ц1об-рах1мат щвезабула жиндие вокъарав чиясда. X1акъльунго Аллагъ жив гурх1улев, жинца мунағыал чурулев вуго.

108. Дуца абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, «Я гъял г1адамал! Нужехъе Бет1ергъан Аллагъасул рахъальян x1акъаб Къуръангি динул-исламги бач1ун буго. Гъеб динул-исламалдаги вач1ун бит1араб нухда хъвадарав чи жиндирго напсалъе лъик1лъи гъабурав вуго, дунял ахиратальул лъик1лъи жиндие насиблъаравги вуго. Жив къосарав, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъеч1ого ч1арав чи жиндирго напсалъе зулму гъабурав вуго. Гъельул балагъ ва г1азаб гъесие букине буго.

Дун нужеда т1ад вакилльун гъавун гъеч1о. Нужеда иман лъезабизе ва нужер г1амалазул тадбир гъабизе. Дун вуго нужехъе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рисалат щвезабулов гъесул расул. Дида т1адаб жоги буго нужеда лъик1аб ва квшаш жо бицин.

109. Дур киналго умуразуль мун нахъвилья Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуда вах1ю гъабураб жоялда. Ва дуца саброги гъабе гъеб вах1ю умматальхъе щвезабиялда, гъел диналда ах1иялдаги, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дудаги гъеб умматалдаги гъоркъоб x1укму гъабизег1ан. Иман лъолелги, иман лъоларелги загыр гъарун, рат1а гъаризег1ан. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго жинца г1адамазда гъоркъоб x1укму гъабулезул бишунго лъик1ав.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ тавфиксъалдалъун Сурату Юнусалъул тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго реццги Т1адег1анав Аллагъасе буго.

وَإِن يَمْسِكَ اللَّهُ بِضُرِّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ
إِلَّا هُوَ فَإِن يُرِدُكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَ لِهِ صَلَاهٌ
يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكُمْ فَقُنْتُمْ أَهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ
وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضْلُلُ عَنْهَا وَمَا أَنْعَنِي كُمْ

بُوكِيلٌ

وَأَتَيْتُكُمْ مَا يُوعَدُ إِنَّكُمْ وَاصْبِرُ حَتَّىٰ يَحْكُمَ
اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَكَمِينَ

(٦٨)

11. Сурату Гъуд

Сурату Юнусалда хадуб Маккаялда решит инабураб. Жинда жсаниб нусиялда къоло лъабго аят бугеб.

Гъаб суратги Аллагъ Ѵлжаклъ ѷо гъави, ахираталда иман лъейи, х1исаб-мизан, алжан- жусжасх1алъул бицулеб буго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул рак1 парахат гъабизе цересел аварагазабазул къисабиги рицун руго. Гъесул инсул вац Абут1алиб ва ч1ужсу Хадижат хун хадуб Маккялъул мушриказ аварагасе حَكَمَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ وَسَلَّمَ ва гъесда нахърильъарал мутьминзабазе г1акъуба-къварильи гъаби ү1ик1к1ара б заман бук1ана гъеб. Гъеб х1алалъ жисдеца сабро гъабизе ва гъел цересел аварагазабазда حَكَمَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ нахърильъине сабаблъун рицана гъел къисаби.

Сураталъул бай бихъи Аллагъасул حَلْجَلَلْ калам Къуръан к1одо гъабиялдатъун буго лагъздерие маслах1ат жинца баян гъабулеб, жинда нахъвилъарав дунял-ахираталда бахъибугевлъун лъгуунеб. Хадуб г1акълиял далилал рачун Аллагъ Ѵлжаклъ ѷо вук1ин, гъаб кинабго маҳлукъат гъесул мулк бук1ин бицунеб буго. Аллагъасул حَلْجَلَلْ лагъздерил к1иго къукъа бук1ин бицунеб буго: мутьминзаби ва капурзаби, ва гъезул сипатал баян гъарулел руго.

Цинги Нуҳ1 аварагасул, Гъуд аварагасул ва гъев жинда рим1арал Г1адил къавмалъул бицунеб буго. Хадуб Ссалих1 аварагасул, Лут1 аварагасулы бицунеб буго гъел киназдаго Аллагъасул свалат салам лъеги. Сураталъул ахиралдаги гъал хириял аварагазабазул حَكَمَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ къиссаби рициялъе бугеб х1икмат баян гъабун буго ва Аллагъ Ѵлжаклъ ѷо гъавиялдатъун сурат т1убазеги гъабун буго.

**Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ү1аралдатъун.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Алиф, Лам, Ра.

Гъал х1уруфаздалъун бугеб мурад Аллагъасда حَلْجَلَلْ лъала.

Мунтхаб абураб тафсиралда гъадин абуна: хирияб сурат бай бихъун буго гъал х1арпаздалъун, Къуръан жинца г1адамал г1ажиз гъарулеб жо бук1иналда т1орит1ел гъабун. Г1ара б х1арфаз хъвараб бугониги пасих1ал г1арабиязда к1веч1о Къуръаналда рельъараб жо гъабизе.

الرَّحْمَنُ أَخْيَمَ مَا إِيَّاهُ وَمَرْفُعُ صَلَاتُهُ مِنَ الدُّنْ

حَكِيمٌ حَمِيرٌ

Гъеб Къуръан цалулеб мехаль гъелда генеккизе, хирияб Къуръан жиндир къадро күдияб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ کалам бук1иналда божун, гъелда жаниб щигбо бат1улаб, глададисеб жо гъеч1ебльи лъан. Жинда жаниб пасих1аб мац1алдаљун, г1ажаибаб назмоялдаљун шарг1иял ах1камал баян гъарураб, жинца инсан х1акъаб нухда т1овит1улеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ کалам бук1иналда рак1 ч1ун.

Гъаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ کалам Къуръан, жиндир аятал мух1кан гъарураб, жидель нукъсанлыи ва заг1иплъи гъеч1ел. Цинги гъел аятазда жанир шарг1иял ах1камалги баян гъарурал. Х1алалаб ва х1арамаб жо баян гъабурал, дунял-ахираталда инсан жинда х1ажалъулеб жо бицараб. Гъеб Къуръан решт1инабиги, гъельул аятал мух1кан гъариги, х1укмаби баян гъариги. **Аллагъасул جَلَّ جَلَّ رахъальян буго. Жинда кинабго жояльул х1икмат лъалев, щибаб жояльул маслах1ат лъалев х1акимияв г1алимлъун жив вугев.**

2. Гъаб Къуръан решт1инабун ах1камал баян гъарун руго. **Нужеца**

цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّ گурони лагъъли гъабич1ого бук1ине. Дунги вуго гъев Аллагъасул رسул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дица нужее х1инкъи къолев ва роххел бицуунев.

Аллагъасда جَلَّ جَلَّ инкар ккурав, гъесда ширк гъабурав чиясе жужах1алдаљун х1инкъи къолев. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иманлъун лъик1аб г1амал гъабун хъвадарав чиясда алжаналъул роххелги бицуунев.

3. **Нужеца Аллагъасдаса** جَلَّ جَلَّ мунағъал рахчи т1алаб гъабе, цинги тавбо гъабун Аллагъасде جَلَّ جَلَّ руссун кинабго квшешаб г1амалги те, Аллагъ разильи т1алаб гъабунги хъваде.

Гъедин нуж хъвадани Аллагъас جَلَّ جَلَّ нужее лъик1аб, берцинаб г1умру къела

жиндир ц1араф заман щvezег1ан (жив хvezег1ан). Щивав жинца лъик1аб г1амал гъабурав чиясе гъелда рељълараб ва жеги лъик1аб жазаъги гъбула. Къуръаналда нахърильниналдаса ва дие мут1иг1льиялдаса нужеца мугъ бани, ва нуж дидаса руссун ч1ани, дун х1инкъун вуго нужеда къиямасеб къояльул г1азаб щвела абуу.

4. **T1адег1анав Аллагъасде буго** ахираталда нужер киназулго руссин, гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго жиндир кинабго

الْأَعْبُدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَرَهُ وَلَا يُنْسِرُ ﴿٦﴾

وَإِنْ أَسْتَغْفِرُ أَرَبَّهُ مَنْ تَوَلَّ إِلَيْهِ يُعْتَدُ كُمَّمَعًا
حَسَنًا إِلَى أَجْلِ مُسْكَنٍ وَرُؤُتَ كُلُّ ذِي فَضْلٍ
فَضْلَهُ وَمَنْ تَوَلَّ فَإِنَّهُ أَخَافُ عَيْنَكُمْ عَذَابٌ

يَوْمَ كَبِيرٍ ﴿٧﴾

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَرِيرٌ ﴿٨﴾

жоялда х1ал к1олев.

5. Мун кант1е Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъель мушриказдаса цо г1адамал руго жидеца рак1алда жаниб аварагасде тушманлъи бахчарал ва гъеб загырльяилдаса х1инкъун рук1унел.

Гъаб раг1и решт1инабуна «Ахнас ибну Шурайкъ» абулев чиясул х1акъальуль, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе вач1ун, гъесда аск1ов г1одов ч1ун, ц1акъ х1еренаб хабар бишунев вук1арав. Загыралда аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бок1улеb пиша гъабулев ва амма рак1алье аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ муъминзабиги ц1акъ рихун вук1арав.

Гъель мушриказда к1олеб буго жидер х1ал Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъларин абун. Нуж кант1е! Жидер рет1елалъульги рахчун, босада регун, бец1аб сардиль бец1аб рукъор ругониги гъез гъабулебги, гъезул рак1азда жаниб бугебги жо лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّ. Х1акъльунго Гьев г1адамазул рек1ел хиялалги жинда лъалев вуго.

6. Ракъалда т1ад цониги рух1ч1аголти гъеч1о Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндие ризкъи къолеб бук1ун гурони. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъала ракъалда т1ад щибаб рух1ч1агольи ч1олеб бак1, сардиль жиb буссунеб, жинца босен ва руқъ ккураб бак1. Гъединго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъала кидал ва щиб бак1алда щибаб рух1буғеб жо хун ракъалде буссунельиги. Гъеб кинабго жо, ва гъеб гуребиги зобал-ракъалда лъугъулеб жо, лавх1ул-мах1фузалда хъван бугеб буго.

Т1адег1анав Аллагъасул жиндир маҳлукъаталье ризкъи къеяльуль г1ажаibal нухал раго, ва к1удиял х1икматалги руго. Г1емерисеб рух1ч1агольи цояб цоялье ризкъильун бижун буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ. Инсанасе ризкъи ц1акъ г1ат1идаб, бат1и-бат1ияб къун буго. Хур-хер бугониги, ах-пастан бугониги, х1айванал, х1анч1и ччуг1би ругониги гъеб кинабго жоялдаса жинца кваналев ва лазат босулев вуго инсан. Цох1о г1одов ч1араb бак1алда чанги бат1ияб ниг1мат лъола гъес жиндир сохъониб, ва ц1акъ дагъал гурони гъеч1о квен цебе лъураб мехаль Алх1амдуиллагъ абизе лъалел, цинги Аллагъасул ц1ар бахъун гъеб кваназе лъалелги. Гъеб квен жиндие курав Аллагъас جَلَّ جَلَّ рецц гъабун, щукро гъабун хъвадизе лъалев чи г1емерав гъеч1о. Гъедин жив вижарав, жив хъихъулев Аллагъти جَلَّ جَلَّ лъач1ого, ч1ух1ун хъвадулев инсан Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъавун вуго ракъул х1апарайлье ризкъильун.

الَّا إِنَّهُمْ يَتَنَوَّنُ صُدُورُهُمْ لِيَسْتَحْفَوْهُمْ
الَّا حِينَ يَسْتَغْشَوْنَ شَيْءًا بَعْدَمَا يَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ
وَمَا يَعْلَمُونَ بِإِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الْأَصْدُورِ

*ومَا مِنْ دَبَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ
رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدِعَهَا
كُلُّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ

Гъельдасан күудияб х1икмат щибха бук1инеб пикру гъабулев чиясе.

7. Гъев Бет1ергъян Аллагъ вуго. жинца
нуж рижарав ва нужеे ризкъи къолев.
Жинца зобалги ракъалги анльго къоялда
жанир рижарав. Жиндие бокъарабани
цох1о лах1затальги бижилаан
гъеб кинабго жо, киниги Аллагъяс
лагъзадерида лъазабулеб буго жидер
гъабулеб г1амалалье заман бук1унебльи
ва гъеб г1амал г1едег1ич1ого гъабизе
рекъараб бук1инги.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرَشُهُ عَلَى الْمَاءِ
إِبْلُوكُمْ أَيْكُمْ أَحَسَنُ عَمَلًا فَلَئِنْ
قُلْتَ إِنَّكُمْ مَعَوْنَوْنَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ
لَيَقُولُنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سُحْرٌ
مُّبِينٌ ﴿٧﴾

Зобал-ракъал рижилелде цебе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **г1аршги лъималда**
т1ад бук1ана. Замахшарияс абуна: гъаб раг1ияль т1орит1ел гъабулеб
буго г1аршги, лъимги, зобал-ракъал рижиялда цебе бижарааб
бук1иналда. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасида гъикъидал: гъеб
лъим кибха бук1араб абуна, гъес абуна: «Лъим гъаваялда (гъуриялда)
т1ад бук1ана»- абуна.

Бет1ергъян Аллагъяс гъаб кинабго махлукъатгун цадахъ нужги
рижана, нужеца щиб г1амалдай гъабуляян абуни х1ал бихъизе.
Нужедаса Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильи т1алаб гъабун хъвадулев щив вук1унев
лъзазе ва нужер г1амалазда рекъараб жазаъ гъабизе. **Гъаб кинабго**
махлукъат бижараав халикъиги вугин нужер **Бет1ергъян Аллагъ** ва
нужги хун хадур т1ад раҳынаризе ругин дуца абураб мехаль, я
Мух1аммад, صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيهِ وَسَلَّمَ, гъеб къавмальул инкарчаг1аца абизе буго:
«Гъаб Къуръан жиб баянаб сих1ро буго, гъаб Аллагъасул калам
гъеч1о»- абуна.

8. Жидее дунялалда г1азаб гъабич1ого,
гъеб цо заманаяль нахъбахъун тараб
мехаль гъез абизе буго щиб бугеб гъеб
г1азаб ккуун ч1езабураб жо абуни.

Гъеб раг1и буго Аллагъасул свалат салам
льеяв авараг махсароде гъавун абулеб
раг1и. Нуж кант1е, гъеб г1азаб гъезухъе
бач1араб мехаль гъеб нахъ буссинабуларо, ва гъезие х1акъльула
жидеца махсароде гъабулеб бук1араб г1азаб, гъезул къабих1аб
г1амалальул жазаъльун.

9. Дица инсанасе ниг1матал къураб
мехаль: сахлти къун, божилти
къун, ризкъи къун, цинги гъел

وَلَئِنْ أَخْرَجْنَا عَنْهُمْ أَعْذَابَ إِلَى أَمْقَةٍ
مَعَدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْسُنُهُ وَالآيَقَمْ
يَا تَيَّبَهُمْ لَيَسْ مَصْرُوفٌ وَفَاعْنَهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ
مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهِنُونَ ﴿٨﴾

وَلَئِنْ أَذْفَتَا إِلَيْهِمْ سَكَنَ مَتَّ ارْحَمَهُ ثُمَّ
نَزَّعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ وَيَوْسُوسُ كَفُورٌ ﴿٩﴾

ниг1матал гъесдаса нахъеги росараб мехаль, гъев ц1акъ хъул
къот1аравльун, Аллагъасул ниг1матазда инкар ккуравльун
лъygъуна.

Т1ок1ал жиндие ниг1матал щвеларо абуn ккола гъесда, жив Аллагъасда
божарав ва гъесда таваккал т1амулев гъеч1елъул.

10. Цинги гъеб къварильги t1аса وَلَيْسَ أَذْقَنَهُ نَعْمَاءٌ بَعْدَ ضَرَّاءً
босун дица жиндие ниг1матал къураб مَسْتَهْ لَيَقُولُنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي
мехаль гъев чияс абула: гъанже дидаса إِنَّهُ لِنَفْحٍ فَحُوَرُ
къварильи t1аса ана ва t1ок1аб дида гъеб
бихызе гъеч1о абуn. Гъев ц1акъ ч1ух1ун,
жиндир гъалмагъазадаса t1ок1авльун хъвадула.

Гъаб г1амал буго жидер рек1ель иман гъеч1ел г1асиял г1адамазул
г1амал: жидеe ниг1матал къолевги гъел нахъе росуlevги Аллагъ
вук1ин лъяч1ого хъвадула гъединал г1адамал. Ниг1матал къураб
мехаль шукру гъабизе лъяларо ва гъел t1аса росараб мехаль сабро
гъабизеги лъяларо гъезда.

11. Жидеда къварильи щвараб мехаль إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّابِرَةَ
сабро гъабулел, кинабго x1алалъуль жал أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَجَرِحُكَيْرٌ
льник1аб г1амал гъабунги хъвадулел,
ниг1матазуль ругониги, къварильиylда
ругониги жидеда Аллагъ راك1алда вук1унел ва гъесие
гъабулеб г1ибадат гъоркъоб толарел,- гъал мұыминзаби гъеч1о
дол ццере рицарал г1адамаздаса. Гъал руго жидеe Аллагъасул
рахъальян мунағыл чури бугел ва ахираталда k1удияб
ажроги бугел.

Жужах1альул ц1аялдаса ц1унун, абадиял алжаназул ниг1матал къун,
жидеда Аллагъ разильун ва гъев Аллагъасул гъумералда
балагы жидеe ризкыльун гъабун.

Аллагъас нильееги гъабеги гъаб k1удияб ажру, гъеб ажру нильеe
шолеб г1амал гъабизе тавпикъги гъабун.

12. Гъаб хадуб бугеб аят решт1инабуна فَلَعَلَّكَ تَأْرِكُ بَعْضًا مَا يُوحَى إِلَيْكَ وَضَائِقُ
Маккаялъуль мушриказ авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهُدِّدُكَ أَنَّ يَقُولُوا لَوْلَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ كُنْزًا
махсароде гъавун гъесда абидал:
«Мун г1емераб месед г1арацгун щай أَوْجَاهَ مَعَهُ وَمَلَكُ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى
вач1унарев, яги мунгун цадахъ малаик كُلِّ شَيْءٍ وَكَيْلٍ
щай вач1унарев; мун авараг ватани;
мун рит1ухъ гъавизе абуn. Цинги
Аллагъас жиндир аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абулеб буго

Мун ватизе бегъула, Мухаммад ﷺ, дуда решт1инабураб Къуръаналъул цо-ко жо гъел мушриказухъе щвезе гъабич1ого толев, дуца бицараб жоялда божич1ого гъез мун махсароде гъавизе бокыч1ого, Дур рак1ги ц1акъ къварильун буго гъел мушриказ мун гъереси гъавуlev вук1ин риҳун. Дуца гъельул къварильни гъабуге Мухаммад ﷺ, ва дуда вах1ю гъабураб жо гъеб къавмалъухъе щvezабе. Гъел мушриказ абуниги Мухаммадида г1емераб хазина решт1инабураб анищ абуn, яги гъевгун цадахъ малаик вач1араv ани абуnги, гъеб раг1ияльул дуца к1вар гъабуге. Мун вуго гъел мушриказе жужах1альул г1азабалдаљун х1инкъи къөлев чи. Гъез дуда иман лъеч1они ва Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ширк гъабиги теч1они. Т1адег1анав Аллагъ вуго кинабго амру жинда кодоб бугев. Лагъздерил тадбир жинца гъабуlev, гъезул г1амалазда рекъараab жазаъги гъабизе буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ.

13. Гъел мушриказ абулебиц бугеб гъеб Къуръан дуцаго ургъун ц1алулеb жо бугин абуn? Дуца гъезда абе нуж рапач1аха цо анц1го суратги гъабун гъаб Къуръаналда рельльараab абуn.

Нуж пасих1ал г1арабиялги руго, нужеца гъаб Къуръаналда гъереси бицун г1айиби ч1валеб буго. **Гъеб анц1го сурат гъабизе** нужеего бокъарал пасих1ал, г1акъилал г1адамалги данде гъаре, цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَّ хут1изег1ан, нужеца бицунеб жояльуль рит1ухъал ратани. Гъаб Къуръан дица ургъараab жо бутин абулел нужеца, дица абураб жо гъабе. Гъел мушриказ дуе жаваб къоларо, гъезда Къуръаналда рельльараab жо гъабизеги к1оларо.

14. Гъез дуе жаваб къеч1еб мехаль
нужеда лъай, я гъал мушрикал! Гъаб
Къуръан буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ вах1ю
гъабун решт1инабураб, Жабраил
малаик гъоркъов ккун. Гъев Аллагъ
جَلَّ جَلَّ гурев цоги Аллагъги гъеч1о жиндие лагъльни гъабизе
бегъуlev. Гъаб муг1жизат нужеэ загъирлъидалго нужеца иман
лъе ва Аллагъасда جَلَّ جَلَّ мут1иг1льун, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
нахърилълья.

Жидеэ мух1канаб х1ужа- далил ч1ч1езабураб мехаль, муг1жизаталдаљун гъеб далил камилги гъабураб мехальни Аллагъасда جَلَّ جَلَّ инкар ккурал г1адамазда амру гъабун абизе бегъула нуж исламалда рапач1а абуn. Гъезул

أَمْ يَقُولُونَ أَفْتَرَنَا قُلْ قَاتُلُواْ عِشَرَ سُوْرَةِ
مَثَلِهِ مُفْتَرِيَتْ وَادْعُواْ مِنْ أَسْتَطَعْتُمْ مِنْ
دُونِ اللَّهِ إِنْ كَثُرَ صَدِيقِينَ ﴿١٣﴾

فَإِنَّ اللَّهَ يَسْتَعِيْبُ أَكْمَمْ فَأَعْلَمُواْ أَنَّمَا^{١٤}
أَنْزَلَ اللَّهُ بِعِلْمِهِ وَإِنَّ اللَّهَ إِلَّا هُوَ نَهَّلَ أَنَّمَا^{١٥}
مُسْلِمُونَ

цоги бицине г1илла хут1уларельул ва к1анц1изе бак1ги буқ1унарельул.

**15. Жидер лъик1аб г1амалалдаљун
ва берцинааб хъвадиялдаљунги цох10
дунялалъул ч1аголти бокъун, гъеб т1асса
бищун вугев чиясе дица гъезул г1амалазул
ажро гъаб дунялалдаго т1убазабула.**

مَنْ كَانَ رَيْدُ الْحَيَاةِ الَّتِي أَوْزَبَتْهَا لُقْفٌ
إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا
يُبْخَسُونَ

(١٥)

Гъезие сахлъи къюла, ризкъи къюла, х1инкъи гъеч1елльун гъарула, рек1ел гъеялье лъимал-хъизан къюла. **Ва дунялалда гъезие щибо мукъсанльиги гъабуларо жидее мустах1икъаб ажроялдаса.**

Къатадатица абуна: дунялалъул рап1ат-лазаталъе г1оло лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазе дунялалдаго гъелда данде жазаъ гъабула ва ахираталде гъел раб1уна щибо лъик1аб г1амал гъеч1елльун. Ахираталъе г1оло лъик1аб г1амал гъабурал мутьминзабазе дунялалдаги гъабула лъик1аб жазаъ ахираталдаги гъабула.

**16. Гъел г1адамал руго жидее
ахираталда жужах1альул ц1а гуреб
цоги жазаъ гъеч1ел, дунялалда гъабураб
жидер кинабго г1амалги г1адада
хварал, гъез гъабулеb жоги буқ1ана
бат1улаг, жидер ахираталъе муннаг1ат гъеч1еб.**

Аллагъясда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъун, гъев разильи т1алаб гъабун, гъесул г1азабалдаса х1инкъун ва алжаналда хъулльун гъабураб г1амал буго жиб г1адада холареб.

Жинда Аллагъ разильяав Ибнуг1аббасица абуна: гъаб к1иго аят бугин риялье г1оло, г1адамазе берцин бихъизе г1оло г1амал гъабулел бусурбабазул х1акъальуль бугеб. Гъезие ахираталда щибо хайир буқ1унаро ва г1адамазе г1оло, гъел разильи т1алаб гъабун г1амал гъаби ширк бугельул гъел жужах1алдаги унин абуна. Жидеда Аллагъ разильяаял Анас асх1абас ва Х1асаница абуна: гъаб к1иго аят насраниязул ва ягъудиязул х1акъальуль решт1инабураб бугин абуна.

**17. Жидер Бет1ергъян Аллагъясул
рахъялъбан бугеб х1акъаб т1орит1елалда
нахърильъарал, жидее баянаб х1ужаги
бугел, жидер нухги Къуръаналъул
нураль гвангъизе гъабурал, хирияв
авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесда иман лъурал
мутьминзаби рельтуниш ругел жидее
дунялалъул ч1аголти бокъарал,
Аллагъиги جَلَّ جَلَلُهُ ахиратги лъаларел**

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسُ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا
الثَّارُوحَيْطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَكَطُلٌ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ

(١٦)

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِّنْ رَّيْدٍ وَيَسْتُوْهُ شَاهِدٌ
مِّنْهُ وَمَنْ قَنَاعَهُ كَتَبُ مُؤْمِنٍ إِمَامًا وَرَحْمَةً
أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرُ بِهِ مِنَ
الْأَخْرَابِ فَالْأَنَارُ مَوْعِدٌ وَفَلَاتُكُ فِي مَرْيَةٍ
مِّنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَّيْدٍ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
الْأَنَاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

(١٧)

г1адамазда.

Гъеч1о гъал к1иялго г1адамал цоцада релъльун ва гъазда гъоркъоб ц1акъ к1удияб бат1алы буго. Гъев авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ рит1ухъяв вук1иналье нуг1лы гъабун, гъесухъе Къуръан босун Жабраил малякги хъвадула. Гъалдаса ццебеги Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ решт1инабураб Таврат буго жинда нахърильъзаразе имамъльун буқ1араф ва гъеб решт1араф къавмалъе рах1матльунги буқ1араф. Аллагъяс жал т1орит1арал, жидер нухги нур барабльун бугел г1адамал руго гъеб Къуръаналда иман лъолел. Гъелда инкар к1ун ҷ1арал къокъаби жидер руссунеб бак1 жужах1 бугел руго. Мун шакльуневлъул вук1унге гъаб Къуръанг1и, гъельул х1укмоги х1акъаб буқ1иналда. Аллагъясул рахъальбан جَلَّ جَلَلُهُ бугеб х1акъаб калам буго гъаб Къуръан. Гъаб амро гъадин бугониги г1емерисел г1адамал гъелда иман лъоларел руго.

18. Аллагъясда جَلَّ جَلَلُهُ г1унт1изабун гъереси бицуунел г1адамаздаса жидер зулму к1удиял щалха рук1инел. Гъесул г1ахъалчи вугин, гъесул вас вугин абуни. Гъел г1адамал къиямасеб къояль ҷ1езаризе руго жидер Бет1ергъан

Аллагъясда ццере ва гъезие халкъяльги малаикзабацаги нуг1лы гъабизе буго: гъал ругин жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гъереси гъавулел рук1арал, гъесда иман лъеч1ого, гъесде ширк гъабун рук1арал г1адамал абуни.

Нужеда лъай, я гъал мъминзаби, Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ лаг1нат къола, (жиндир ц1об рах1маталдаса рик1к1ад гъарула) гъадинал зулмучаг1и.

19. Жидеца г1адамал нахъч1валел جَلَّ جَلَلُهُ рук1арал Аллагъясул диналдаса ва гъересияб, гъет1араф нух т1алаб гъабун хъвадулел рук1арал. Гъал руго жидеца ахираталда инкар к1ун рук1арал г1адамал.

Т1аде рахъинариги буқ1унарин, х1исаб-мизанги буқ1ине гъеч1ин, алжан-жужах1ги гъереси бугин абуни жидеца абулел рук1арал г1адамал.

20. Гъал г1адамал дунялалъул рукъор جَلَّ جَلَلُهُ ругеб мехалълы жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ г1ажиз гъавурал гъеч1о жиدهе г1азаб гъабиялдаса. Гъел Аллагъясас جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб гъабич1ого тана жиндирго х1икматалдальун. Гъанже Аллагъяс

وَمَنْ أَطْلَمَ مِنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أُولَئِكَ يُعَذَّبُونَ عَلَى رَيْهُمْ وَيَقُولُ
الْأَشْهَدُ هُوَ لِأَلَّا ذَيْنَ كَذَبُوا عَلَى رَيْهُمْ
الْأَلَعْنَةُ اللَّهُ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٨﴾

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْعُدُنَّهَا
عَوْجَأَوْهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٩﴾

أُولَئِكَ لَمْ يَكُنُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا
كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أُولَئِكَ إِذَا يُضَعَّفُ لَهُمْ
الْعَدَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِعُونَ لِسَعْيَ
وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿١٠﴾

جَلَّ جَلَلُهُ لِمَنْ يَرَى
11. газаб гъабулеб мехаль гъездаса гъеб нахъч1вазе к1олел
вализабиги гъеч1о гъезие Аллагытун цогидал.

Хъянчал рук1аниги, г1адамал рук1аниги, дунялалда ругеб мехаль жидеца абулел рук1арал гъез нижее Аллагъасда ж1акъла^а ас1об шапаг1ат гъабизе бугин абун.

Гъезие г1азаб жегиги ц1ик1изабула, гъел вализабиги хъянчалги Аллагъабильун к1ун жал хъвадун рук1ин сабаблъун. Аллагъас ж1акъла^а жиdee къураб жо раг1и гъез x1акъаб жо раг1иялье x1алт1изабич1о, ва жиdee къураб жо бихъиги гъез Аллагъасул ж1акъла^а x1икмatal ва далилал рихъялъе x1алт1изабич1о. Иман лъун x1акъаб нухда хъвадизе жал ах1улел, жидель жо раг1и, бихъи, бич1чи бугел лугби гъез жиdee мунпаг1аталье x1алт1изарич1о.

21. Гъел г1адамал руго дунялалда
гъабураб г1амал г1адада хварал, гъезул
напсалги ахираталье ч1орого хут1арал
ва жидеца бицулеб бук1араb гъересиги,
гъабулеб бук1араb ширкги гъездаса рик1к1альярал. Гъель жиdee
щигбо мунпаг1ат гъабуларел.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَضَلَّ
عَنْهُم مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١١﴾

22. Щигбо щаклы гъеч1ого гъел
г1адамал ахираталье ч1орого хут1арал
руго.

لَأَجْرَمَ اللَّهُمَّ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَحْسَرُونَ ﴿١٢﴾

Панальулеб дунял т1аса бишун абадияб ахират к1очон тейлдалъун, алжанги бичун жужах1альул ц1а босиялдалъунги.

23. X1акъльунго жидеца Аллагъасда
ва ахираталье иманги лъун, лъик1аб
г1амалги гъабун хъвадарал г1адамал,
жидер киналго ишазуль цох1о

إِنَّ الَّذِينَ إِمَّا نُوَّا وَعَمِلُوا أَصْلَاحَتْ
وَأَخْبَثُوا إِلَيْرَبِّهِمْ أُولَئِكَ أَصْحَابُ
الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَلِيلُونَ ﴿١٣﴾

Аллагъасде ж1акъла^а руссунги рук1унел. Гъал

г1адамал руго алжаназул бет1ергъаби. Даимго рук1инельун
льуғинарула мұмынзаби алжаназда жанире.

24. Жиdeeца иман лъурал г1адамазул
ва Аллагъасда ж1акъла^а инкар ккурал
г1адамазулы мисал буго: жинда щигбо
жо бихъуларев ва щигбо жо раг1уларев
чиясулги, ва жинда бихъулев ва раг1улев
чиясулги мисал. Гъал к1иялго г1адамал ращад руғишиха
мисал бачинальул рахъальян? Гъеч1о гъел к1иялго цоцада

*مَثَلُ الْقُرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْمَمِ
وَالْأَبْصَرِ وَالْأَسْمِعِ هَلْ يَسْتَوِيَنِ مَثَلًا
أَفَلَا تَدَكَّرُونَ ﴿١٤﴾

бащадал. Гъаб мисалалъул ва цогидаб ваг1за-насих1атальул пикру гъабулариш гъел капурал г1адамаз, гъелдаса г1акълоги шолариш гъезие?

25. Дица Нух1 аварагги عَلَيْهِ السَّلَامُ вит1ана жиндирик къавмалда. Гъел Аллагъ

цо гъавун гъесие г1ибадат бац1ад

гъабиялда ах1изе. Нух1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ

къавмалда абуна: «Дун вugo Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рахъальтан нужее

баянаб ва х1акъаб х1инкъи кълов чи.

Нужеца тавбо гъабун нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ руссинч1они нужеда гъесул г1азаб щвезе бугин абуn.

26. Дица нужеда лъзабулебги буго
нужеца цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гурони
г1ибадат гъабуге абуn. Дун х1инкъун
вugo нуж Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ ширк
гъабулелги рук1ун нужеда цо къояль ц1акъ унтизе гъабулеб
г1азаб щвелилан»-абун.

27. Нух1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къавмалъул
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурал
церехъабаца абуна: «Нижеда мун
вихъулев вugo нижедаго рельярав
инсанлъун. Дуда нахърильлъунги
рихъуле руго нижеда гъоркъоса
бищунго г1одорег1анал г1адамал.

Гъелги щибго ургъич1ого, пикру
гъабич1ого руго дуда нахърильлъун. Гъединлъидал нижедаса
т1ок1аб нужее бугеб хиральти, т1ок1льги бихъуле бъеч1о.
Нижеда рак1алде кколеб буго нуж х1атта гъереси бищунел
г1адамал ратилин»- абуn.

А-ттасгыл абураб тафсиralда абуна: капурал г1адамаз гъадин
абиялье г1илла буго, гъезда рак1алда кколеб бук1ин дунялалда гъез
бечедал, ч1ух1арал г1адамал, ханзаби, х1акимзаби рик1к1унельул
къадро бугел, лъик1ал, т1ок1ал чаг1ильун. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1обги
гъединаб бугин г1адамазе къимат къей абуn.

Ваamma Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1об щибго къадро гъеч1о гъесие шукру
гъабулареб маг1ишатальул, гъесие сужда гъабуларел г1адамазулги.
Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъарав мутьминчи вugo гъесда аск1ов жиндири
къадро бугев. Масала: мискинав, пакъирав вугин абуnги инсан

وَلَقَدْ أَرَسَلْنَا لُوحًا إِلَى قَوْمٍ إِنِّي لَكُوْنُ نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ﴿٦﴾

أَنَّ لَآتَيْنَاكُمْ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَذَابًا
يَوْمَ الْيَسْرٍ ﴿٧﴾

فَقَالَ الْمُلَائِكَةُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا
تَرَكَ إِلَّا بَشَرٌ مُّثْلُنَا وَمَا نَرَكَ أُتَبَعَكَ إِلَّا
الَّذِينَ هُمْ أَرَادُنَا بِأَدْيَ وَمَا نَرَى
لَكُمْ عَيْنَانِنَا مِنْ فَضْلِنَا لَنْ نُظْهِرُكُمْ
كَذِيرَتٍ ﴿٨﴾

Аллагъасде г1агарльуларо жиндие къураб ниг1маталда шукру тъабизеги лъач1они, жинда бач1ара бъварилты Аллагъасдаса буқ1ин лъан, гъелда разильун сабру гъабун ч1ч1олев гъеч1они. Цинги гъав вук1уна дунялалдаги ахираталдаги ч1ового хут1арав хъарқ1асчилъун.

28. Нух1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир къавм иманалда ах1ияльуль ц1акъ сабро гъабулеб буго, ва x1еренго насиҳ1ат гъабун, абулеб буго. **Я дир къавм!**

قَالَ يَقُومٌ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بِسْتَةٍ مِّنْ رَّبِّيْ
وَإِنَّنِي رَحْمَةٌ مِّنْ عَنْدِهِ فَعَمِّيْتُ عَيْنَيْكُمْ
أَلْنَزِمْكُمْ كُمْهَا وَأَشْمَلْهَا كَرِهُونَ ﴿٤٩﴾

Нужеца пикру гъабеха ва дида бице, дун

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рахъальян бит1араб нухда вугони ва дунгун цадаҳ x1акъял x1ужжабиги ругони, гъев Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндир рахъальян рах1матльун дие аварагльиги къун бугони, цинги гъаб кинабго жо нужеда бихъулеб гъеч1они,

нужеда бич1улебги гъеч1они, нужер рек1ель иманалъул нур решт1ун гъеч1ого, дида кинха к1олеб x1ал гъабун нужеда иман лъезабизе **ва нуж дида нахърильльниаризе?** Гъеб жо дица гъабуларо. X1ал гъабун иман лъезаби гъеч1о дида t1адаб жо, дун вуго нуж x1ужа далилалдалъун Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавиялда ах1улев гъесул расул.

29. Я дир къавм! Дица нужедаса боц1имал t1алаб гъабулеб гъеч1огуриш нужехъе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рисалат швездабуральухъ. Дие ажро ва ужра къолевги дир Бет1ергъан Аллагъ вуго.

وَيَقُومُ لَا أَسْعَلُكُمْ عَيْدِي مَالَإِنْ أَجْرِيَ إِلَّا
عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الظُّنُنَ إِنْ مُؤْمِنُوا إِنَّهُمْ
مُلْفُؤْرُبِهِمْ وَلَكِنَّ أَرْنَجُوهُمْ فَمَا اتَّجَهُلُونَ ﴿٥٠﴾

Ва дица цоги чиясдаса гъеб t1алаб гъабуларо. **Аллагъасда** جَلَّ جَلَلُهُ иман лъун дида нахърильльярал мұмынзаби рик1к1ад гъарулов чиги гъеч1о дун.

Мискинал, заг1ипал руго абун гъел мұмынзаби дица нахъч1валаро. Гъел руго жидер Бет1ергъан Аллагъасда дандельизе ругел г1адамал. Гъесда г1агар гъарун рук1унел, гъев жинда разильулел. Гъадинал г1адамал кин дица рик1к1ад гъарилел нужер хабаралда рекъон. Дида **нуж рихъулел руго x1акъыкъияб жо лъаларел г1адамалльун.** Нуж руго нужерго г1акъоялда нахърильльун ругел.

30. Я дир къавм! Нужеца пикро гъабе: щив чи вугев дие квербакъизе к1олев ва дидаса Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб нахъч1вазе к1олев дица гъел мұмынзаби рик1к1адги гъарун дида Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ щим

وَيَقُومُ مَنْ يَصْرُفُنِي مِنْ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ
أَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ ﴿٥١﴾

бахъараф мекалъ: гъаб жояльул пикро кин нужеца гъабулареб ва гъельул ваг1за щай нужей лъугъунареб?

31. Дица нужеда абуларо дида аск1ор ругин Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ хазинаби, яги дида бальгояб жо лъалинги абуларо. Дица абуларо дун малаик вуго абуn. Гъединго дица абуларо гъел нужее ц1акъ берзукъльун рихъун ругел муъминзаби Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жидес бит1араб нух бихъизабич1ел, лъик1аб

г1амал гъабизе жидее тавпикъ гъабич1ел г1адамал ругин абуn. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жинда лъалев вуго гъел муъминзабазул рек1ель бугеб иман. Дица гъел муъминзаби Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ т1орит1арап гъеч1о абуни дун вук1уна дица напсалъе зулму гъабурав, г1адамазе х1акъаб гуреб сипат гъабун, гъезие зулму гъабуравги.

32. Нух1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къавмаль абуна: «Я Нух1, мун нижгун къацандана ва дуца г1емераб хабарги бицана. Нижее гъеб дур хабар

ч1алг1ун буго. Мун вач1а дуца нижее къот1и гъабулеб ва дуца ниж жиндаса х1инкъизарулеb г1азабги бачун, мун бит1араб бицуунев ватани, мун авараг вуго абураб раг1ияльуль» – абуn.

33. Нух1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Х1акъльунго гъеб г1азабги бачун Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вач1изе вуго нужеда, гъесие бокъани нужее г1азаб гъабизе.

Нужеда т1алаб гъабунин абуn яги дица т1алаб гъабунин бач1унаро Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб. Цинги нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ рорч1изе гъеч1о, нужее г1азаб гъабиялдаса Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ нахъч1вазеги к1оларо нужеда.

34. Киг1анго дие бокъун бугониги нуже насих1ат гъабизе ва нуж дида нахърильине, нуже дир насих1атальшибго мунпаг1ат гъабуларо, Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ нуж къосиналдаго тезе бокъун батани. Жиндиr азалияб лъаялдалъун нуж иман лъоларел рук1ин лъан. Гъев Аллагъ вуго нужер Бет1ергъян ва гъесда буго ахираталда

وَلَا أَقُولُ لِكُمْ عِنْدِي حَرَآئِبُ اللَّهِ وَلَا
أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ
لِلَّذِينَ تَزَدَّرِي أَعْيُنُكُمْ كُلَّنِي يَهِمُ اللَّهُ خَيْرًا
اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنفُسِهِ إِنِّي إِذَا لَمْنَ
الظَّاهِرَيْنَ

قَالَوا إِنَّمَا تُوحِّدُ فَقَدْ جَاءَتْنَا فَإِنَّا كُنَّا
بِمَا عَاتَدُنَا إِنَّا كُنَّا مِنَ الْأَصْدِيقِينَ

(٢٧)

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْشَمْ
بِمُعْجِزِينَ

(٢٨)

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِحُ إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَضَّهَ
لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْرِيَكُمْ
هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

(٢٩)

нужер руссинги.

35. Къурайшиязул капурал г1адамаз абулебиш бугеб гъаб Нух1 аварагасул къисса Мух1амадица ургъараб жо бугин абун? Дуца гъезда абе: «Гъеб лица ургъун бицуунеб жо батани дие буқ1ила гъельул мунагъ ва г1азаб. Нужең гъелдалъун щибго къварильи бик1ине гъеч1о. Дунги ваң1ц1адав вуго нужеңа гъабулеб купру-ширкалдаса»-абун. Гъельул г1азаб ва къварильи нужеего буқ1ине буго.

36. Нух1 аварагасда Аллагъасул рахъальян вах1ю гъабуна дуда иман лъезе гъеч1ин, цебего жидеца иман лъурал дагъалго г1адамаз гурони. Дур рак1 къварильуге ва мун пашман гъавуге гъеб дур къавмаль гъабулеб квшешаб г1амалаль.

Дида инкар кквей ва мун гъереси гъави. Дица гъезие жазаң гъабизе буго гъезул г1амалалда рельтьяраб.

37. Дица гама гъабе дир балагъиялда ва дир квербакъиялда гъоркъ вук1ун, лица дуда вах1ю гъабун лъазабураб х1алаль. Купру-ширкалда ч1ун жидеца зулму гъабурал г1адамазул х1акъальуль дида хит1абги гъабуге. Гъезие шапаг1ат гъаруге ва гъезда рак1 гурх1ун к1алъаге. Х1акъльунго Дица гъезие г1азаб гъабизе буго ва гъел лъималдалъун гъанкъизаризе руго.

38. Нух1 авараг вук1ана Аллагъас жинда вах1ю гъабураб х1алаль гама гъабулев. Гъесда аск1оре шун шинахъе гъев маҳсараде гъавулелльун гъесул къавмальул церехъабиги рук1ана.

Гъез абулеб буқ1ана: мун сон нижеда к1алъалев вук1ана мун авараг вугин абун. Жакъа дур ц1улал устар вахъун вуго гуриш?-абун. Цогиги гъез абулаан, гъав г1абдаласда балагье: лъимго гъеч1еб бак1алда гама гъабулев вугин абун. **Нух1 аварагас** абуна: «Жакъа нуж ниж маҳсараде гъарулелльун ва нижеда т1ад рельланхъуел ругониги, хадур ниж рельланхъизе руго нужеда т1ад, жакъа нуж нижеда т1ад

أَمْ يَقُولُونَ أَفْتَرَنَا قُلْ إِنْ أَفْتَرْتُهُ وَعَلَى
إِحْرَامٍ وَأَنَّا بِرَبِّهِ عَمَّا يَجْرِمُونَ ﴿٢٥﴾

وَأُوحِيَ إِلَيَّ نُوحٌ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّامَ
قَدَّمَ أَمَّنَ فَلَا تَبْتَسِّسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٦﴾

وَاصْبِنْ الْفَلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَجِئْنَا وَلَا خَتَطْبَنِ
فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُعْرُوفُونَ ﴿٢٧﴾

وَاصْبِنْ الْفَلَكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَيْنِي مَلَأْتُهُمْ

فَوَهُمْ سَخَرُونَ مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُ وَمِنَّا إِنَّا
سَخَرُونَ مِنْكُمْ كَمَا سَخَرُونَ ﴿٢٨﴾

рельянхъарал г1адин»- абуn.

**39. Нужеда нахъя лъзэ буго лъидедай
бач1уна абуn жив г1одовег1ан гъавулеб
г1азаб ва абадиябго г1азабги лъидадай
решт1унеб абуn.**

Дунялалул г1азаб щун гъель г1одорег1ан гъарила нуж, ахираталда
абадияб жужах1альул г1азабги буго нужеда т1адго буқ1ине бугеб.

**40. Нуx1ил къавм гъалаг гъабизе
дир амру бач1араб мехаль ва
гъезул ц1а бакулеб гъаситоялдаса
къват1ибе лъимги ч1ваххараб
мехаль. Г1алимзабаца абуна: гъаб
гъаситоялдаса къват1ибе лъим бакки
буқ1ана Нуx1 аварагасе عليه السلام г1аламат
Аллагъас جل جلاله т1упаналдалъун гъеб къавм гъалаг гъабизе бай
bihxияль.**

Мунтахаб абулеб тафсиралда абуна: гъалделеб, полоп бан гъалагльун
бач1унеб лъим ракъалдаса къват1иб баккараб мехаль абуn. Цогиги
маг1на гъабуна: ракъалда т1ад лъел иццал раккараб мехаль, гъеб лъим
ц1а бакулеб гъаситоялдаса къват1иби баккараб мехаль абуn.

Дица Нуx1 аварагасда عليه السلام абуна: «Дица гъеб гамаялда т1ад
рек1инабе щиbab рух1 ч1агольиялдаса цо бихъинаб цо ц1уяб k1иго
жо. Дур ағыло-хъизанги рек1инабе гамида, жив капурав вук1ин
льялев «Канг1ан» абулев васги гъесул «Ваг1илат» абулей ч1ужуги
рек1инарге. Цогидал Аллагъасда иман лъундуда нахърильльярал
муъминзабиги рек1инаре гъеб гамида»-абуn. Г1емераб заманаяль
жинца гъеб къавм иман лъеялда ах1араб мехальги ц1акъго дагъал
г1адамаз гурони иман лъун буқ1инч1о Нуx1 аварагасда عليه السلام.

Ич1нусиялда k1икъоялда анц1го соналъ Нуx1 аварагас Аллагъ
جل جلاله цо гъавиялда ах1араб мехаль иман лъурал г1адамазул къадар
нусго чиясда бахун буқ1инч1о. Г1алимзабазул хилап буго: анц1го чи
вук1ана, лъабкъоялда анц1ила k1иго чи вук1ана, ункъого чи вук1ана
абуn.

**41. Нуx1 аварагас عليه السلام абуна: «Нуж
гъаб гамида т1ад рек1а Аллагъасул
ц1арги бахъун. Аллагъасул
ц1аралдалъун хъвализе буго гъаб гама
лъималда т1ад ва гъесул ц1аралдалъун ч1езе буго жиб ч1арап**

فَسَوْقَ تَعَلَّمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ
وَيَحْلِلُ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ أَمْرٌ نَّا وَفَارَ الْشَّوْرُ قُلْنَا الْحَجَّيْلُ
فِيهَا مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ أُثَيْنَ وَاهْلَكَ إِلَّا
مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقُولُ وَمَنْ ءَامَنَ وَمَآءَ امَّنَ
مَعَهُ إِلَّا قِيلٌ

*وقَالَ رَبُّكُمْ فِيهَا سَمِّ اللَّهِ مَجْرِيَهَا
وَمَرْسَهَا إِنَّ رَبَّ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ

бак1алдаги»-абун. Х1акъльунго дир Бет1ергъан Аллагъ жидеца мунағыазда рак1 бух1ун тавбо гъабуразул тавбо къабул гъабулов вуго ва мұмъинзабазда жив гурх1улевги вуго.

Цинги Бет1ергъан Аллагъас зодисан т1ад чвахизабуна, нахъаса къот1иго гъеч1еб х1алалъ, ракъалдаса г1орал лъаралги ч1вахизаруна, кинабго ракъул гъумер лъималъ бахчун гама лъеда т1ад босизег1ан. Гамида т1ад рек1арал г1адамал ва рух1ч1аголъаби хут1изег1ан цогидаб жоги лъималда жаниб ккун гъанкъана.

Жинда Аллагъ разильяй Г1аишатидаса бищараб х1адисалда буго: «*Аллагъ حَلَّكَلُّ* капурзабазда гурх1улев вук1аравани гъеб къояль гъит1ина б лъимералъул эбелалда гурх1изе вук1ана»-абун. Имам Загъабияс гъаб х1адис заг1ип гъабуна.

Гъеб лъимерги кодоб ккун лъималдаса лъутун, борхатаб бак1 ц1ехон ёртанхъилей йик1ана гъей. Ахирги гъей гъанкъизе лъугъиндал, к1иябго квер эхеде бит1ун лъимер бет1ералда т1аде борхана.

Жиндир гурх1ел, ц1об, рах1моялье г1орхъи гъеч1ев, жиндир сабро гучав вуго Бет1ергъан Аллагъ. Киниги цо амру т1убазабизе х1укму гъабураб мекалъ, гъеб амрюялъе щибго нахъбахъи ва хисизаби буқ1уларо.

42. Цинги гъеб гама лъималда т1ад хъвадулеб буқ1ана ва гъеб лъималъул карачелалги муг1рул г1адин к1одолъун рихъулен рук1ана.

Аллагъас *حَلَّكَلُّ* ц1унун, гъес хъвадизабулеб буқ1ана гама, гуребани гъеб ц1унизе к1олеб щибго жо буқ1инароан ва гъел карачелаз жибги бегизабилаан. **Цинги Нух1 авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир васасда ах1дана:** гъев Канг1ан гамида рек1унездаги валагъун довег1ан къан ц1ун вук1ана: **Я дир вас!** Мунги рек1а нижгун цадахъ гъаб гамида. Дуца Аллагъасда *حَلَّكَلُّ* иман лъе. **Ва мун гъеб капураб къавмгун цадахъ ч10ге»-абун.** Гъелгун цадахъ мунги гъанкъизавула Аллагъас-абун.

43. Канг1аница абуна: «Дун маг1арде т1аде вахине вуго ва гъеб мег1ераль ц1унизе вуго дун гъеб лъималъ гъанкъиялдаса»-абун.

Аллагъасул азалияб х1укмуялдаго жив къосаравльун вугев, жинца иман лъоларевльун вук1арап Канг1аница инсул гурх1елалъул гъарақьраг1ич1о ва жинда сверухъ лъугъунеб

وَهِيَ تَحْرِي بِهِمْ فِي مَوْجَ كَالْجَبَالِ وَنَادَى
نُوحُ أَبْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَنْبِئُ أَرْبَعَ مَعَنَا
وَلَا تَكُونُ مَعَ الْكُفَّارِ ﴿٤٣﴾

قَالَ سَتَأْوِي إِلَى جَبَلٍ يَصْبِرُ مِنَ الْمَاءِ
قَالَ لَآغْاصَمُ أَمْوَامَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ
وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغَرَّبِينَ ﴿٤٣﴾

жояльъул пикру гъабичло.

Нух1ица абуна: «Жакъа гъаб Аллагъасул جَلِيلُهُمْ امруялдаса хвасарльлев чи вук1ине гъеч1о, Аллагъ جَلِيلُهُمْ жинда гурх1ун гъес хвасар гъавурав чи гурони»-абун. Цинги Нух1 аварагасдаги عَلَيْهِ الْكَفَافُ гъесул васасдаги гъоркъор лъимальул карачелал лъугъана ва гъев вагси жал гъанкъарал г1адамалгун цадахъ хут1ана.

Г1алимзабаца абуна: К1икъого сордокъояль ч1еч1ого чвахана зодисан льим. Киналго муг1рулги льималда гъоκк ккана. Гъаб х1алаль нусго къо яги жегиги ц1ик1ун заман ана.

44. Цинги Бет1ергъян Аллагъас ракъялда амру гъабуна дуца дур гъумералда т1ад бугеб лъим дур чохъониб буссинабеян абун.

Ракъ бихъ-бихъун гъеб лъимги г1одоб ун ракъалдаса т1аг1ана. Зобалдаги амру гъабуна Аллагъас **Җ1Ц1ад бач1ого ч1а абуn. Ракъалдаса лъимги т1аг1ана ва Аллагъасул** **Җ1Ц1ад амруги т1убана.** Гамида т1адрек1ун рук1арал г1адамал гъанкъиялдаса хвасарльана ва цогидаб кинабго жо гъанкъун т1аг1ана.

Гъеб гамаги Жуди абулеб мег1ералда т1ад ч1ч1ана. Мавсал абулеб бак1алда аск1об буго гъеб мег1ер. Цоги г1алимзабаз абуна: Т1ур мег1ералда ч1ч1ана абуун. Хадусел умматазе ваг1зальун г1емераб мехаль гъеб гамил хут1елалги рук1ана маг1арда т1ад. Берда бихъулеб бак1алдацин льимги гъеч1еб борхатаб маг1арда т1ад ч1ун бугеб гама бихъарав чиясе пикру гъабизе рес бук1ана гъеб Аллагъасул х1ал к1ольшияльул г1alamат бук1иналда.

Аллагъасул ﷺ рахъальян купру-ширкалдаљун жидеца зулму гъабун рук1арал г1адамаздаги абуна: «Нуж Аллагъасул рах1маталдаса рик1к1ад гъарурал руго»-абун. Дунялалда т1упан т1ун гъанкъизари гуребги, ахираталда абадияб жужах1альул г1азабги букине буго нужеен абуна.

45. Гъанжеги Нуҳ1 аварагасда عَنْجَةَ الْكَلْمَ
жиндир вас Канг1ан рак1алда щвана.
Ва гьев жиндир Бет1ергъанасда дуг1а
гъабун ах1ана, ва жинцаги абуна: «Я
дир Бет1ергъан Аллаг! Хъакъльунго

гъев васги дир агъгуялдаса вуго. Дуца дие гъабураб къот1иги х1акъаб къот1и буго: «Мунги дур агълоги гъанкъиялдаса хвасар гъарила» абураб, яги ахиратальул г1азбалдаса хвасар гъарила

وَقِيلَ لَهُ أَرْضٌ أَبْلَغَ مَاءً فَوَسِمَ إِمَامًا أَقْلَمَ
وَغَيْصَ الْمَاءَ وَفَضَّيْ الْأَمْرَ وَأَسْتَوْتَ عَلَى
الْخُودِيَّ وَقِيلَ بَعْدَ الْقَوْمَ الظَّلَمَانِ ٤٤

الْحَكَمَيْنَ ٤٥

абураб. Ва мунги ц1акъ г1адло бит1арав х1аким вуго»-абун.

46. Аллагъас гъесие жаваб
гъабуна: «Я Нух1 гъев вас дур
агълуялдаса гъеч10.

Иман лъеч1ев чи муминчиясул агълуялдаса
вук1уларо ва гъел ахираталда цо бак1алда

руссунаро. Дица дуе къот1и гъабун бук1ана дур агълуялъул иман
льурал г1адамал хвасар гъаризе. Гъеб дир къот1иги дица т1убазабуна.
Гъев васас гъабураб г1амалги квшаб г1амал буго. Иман лъеч1ого
ч1ейи ц1акъ квшаб г1амал гъеч1ишха? Дица дида гъаруге дуда
жиндир х1акъикъат лъалареб жо. Дица мун кант1изавулев вуго
ва дуе насих1ат гъабулеб буго мун цогидал жагъилал г1адамазда
рельльун вук1унгут1изе»-абун.

Гъев Канг1анил х1акъялъуль тафсир гъабулел г1алимазабаца г1емер
баг1ияб хабар бицун буго, гъесул квшаб г1амал щиб бук1араб абураб
бак1алда. Цоги маг1на гъабуна: «Гъев Канг1ан хвасар гъаве абуун гъари
буго лъик1аб гъеч1еб г1амал» абуун.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «Т1адег1анав
Аллагъас гъев вас дур агълуялдаса гъеч1о»- абураб раг1ияльуль маг1на
буго гъев мумъинчи гъеч1о абураб. Цониги аварагасул ч1ужу зина
гъабурай йик1инч1о. Цо-цо г1алимзабаз абураб раг1и, гъев Канг1ан
Нух1ил вас вук1инч1о, гъев цоги чиясе гъавурав, Нух1ица хъихъарав
вук1анаян абуун, гъаб раг1и бит1араб гъеч1о.

Гъаб мекъаб пикрүялда цо-цо г1алимзаби ине гъарураб раг1и буго
сурату Tax1рималда: «Нух1илги Лут1илги ч1ужуялъ гъев к1иясего
хиянат гъабуна» – абураб раг1и. Гъаб хиянатальуль маг1на буго гъей
к1ияйго ч1ужуялъ Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъеч1о, жал аварагзабазул
ؑ عَلَيْهِ السَّلَامُ руччаби рук1аниги абураб. Лут1ил ч1ужуялъул хиянат бук1ана
жидехъе гъалбал раг1араб мехаль гъеб хабар квшаб къавмалда
бицин. Нух1ил ч1ужуялъул хиянат бук1ана дир рос г1адалльун вуго
аби ва цониги чияс Нух1ида иман лъураб мехаль гъеб хабар квшаб
къавмалда бици.

Т1адег1анав Аллагъас халкъалда дин малъизе рит1арал аварагзаби
ؑ عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гъезул хъизан-лъимал г1адамазда гъоркъор къабих1абльун
рик1унеб г1амал гъабулел рук1ана абураб пикру инсанасуль бижиго
гъев инсан динальуль к1вар гъабуларев вук1иналье г1alamат буго. Инсан
муъминав вук1ин яги капурав вук1ин жиндир рек1ел ч1еялда бараб
жо бугельгул, гъеб г1адамазда гъоркъоб къабих1аб ишльун рик1унаро.

قَالَ يَنْوُحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَّ غَيْرِ
صَالِحٌ فَلَا سَلَكَنَ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عَلَمٌ إِنَّ
أَعْظَمُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾

Жиндер напсалъул къадроялда хурхараб зина г1адаб, ц1огъ г1адаб жо къабих1абльун рик1к1уна ва гъелдалъун инсанасул къадроги хола.

47. Нух1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Я дир Бет1ергъан! X1акъльунго Дица дудалъун ц1уни гъаруле буго дица дуда гъариялдаса дида жиндер x1акъикъят лъялареб жо. Дуца дир мунағыл чурич1они ва мун дидаги гурх1ич1они дун вук1уна, Бет1ергъан, ц1акъ ахираталье ч1орого хут1арал г1адамаздаса»-абун.

48. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рахъальян Нух1 аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ амру гъабуна: мун ракъалда решт1а дир рахъальян дуе божи ва сахъли бугевльун. Дуда ва мунгун цадаҳ ругел мұмминзабазда дир баракатги буқ1ун. Гъел мұмминзабазул иман лъураб зуррияталдаги Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ салам ва баракат буго ахир къиямасеб къоялда щvezег1ан. Дур умматаздаса цо къавм буқ1ина дица жидеे дунялалъул рукъоб боц1и-мал қүн хыихъун рук1унел, ахираталда жидеда жинца унтизе гъабуле б1азабги щолел. Гъел руго Нух1ил зуррияталъул киналго капурал г1адамал.

49. Гъал гъаibal (ццебе заманаялъул) харбал руго Mux1аммад, дица дуда вах1ю гъарун рицуңел. Мунги ва дур къавмги рук1инч1о нужеда гъал хабарал лъалелльун, дица нужеे гъел баян гъарилелде ццерехун. Маккайльул мушриказдаса дуде щолеб къварильялда сабро гъабе ва исламияб диналда халкъ ах1е кинабго x1алалъуль. X1акъльунго жиб беццараб, лъик1аб ахир буқ1уна Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ x1инкъун, гъесие мут1иг1льун хъвадулел г1адамазул.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв Нух1 аварагасул къиссаялъул дуе мисал буго къварильялда сабро гъабиялъул ва диналда халкъ ах1иялда т1ад ч1еяльулы.

50. Г1адил къавмалдаги вит1ана дица аварагльун жидерго чи Гъуд. Гьев Гъуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Я дир къавм! Нужеца лагъъли гъабе цох1о Аллагъасе

قَالَ رَبِّيِّنِي أَعُوذُ بِكَ أَنْ تَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي
بِهِ عَلَيْهِ وَالْأَنْفَرِ لِي وَتَرَحَّمْنِي أَكُنْ مِنَ
الْخَسِيرِينَ

قِيلَ يَنْوُحُ أَهْيَطْ سَلِيمَ قَاتَأَ وَبَرَكَتَ
عَلَيْكَ وَعَلَى أَمْرِكَ مَعَكَ وَأَمْرٌ
سَمْتَهُمْ تُؤْمِنُهُمْ وَمَا عَذَابُ الْيَمِّ

تَلَكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْعَيْنِ تُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا

كُنْتَ تَعْدِمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكَ

هَذَا فَاصِرٌ إِنَّ الْعِقْبَةَ لِلْمُتَقْبِتِينَ

وَإِلَيْ عَادٍ أَخَاهُمْ هُوَ كَاذِلٌ يَقُولُ أَعْبُدُ رَبِّا
اللَّهَ مَا كَلَمَ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَإِنَّ أَنْتَ إِلَّا

نуже гъеч1о гьев Аллагъ турев цоги жинди г1ибадат гъабизе бегъулев чи. Нужеца Аллагъ туресе г1ибадат гъабун гъесде ширк гъабураб мехаль нуж рук1уна гъереси чаг1и. Нужер г1ибадатги г1ададисеб бук1уна»-абун.

51. Я дир къавм! Дица нужедаса ажро т1алаб гъабулюб гъеч1о нужехъе Аллагъасул рисалат щевзабиялда дане. Ди ажро ва кири буго жинца дун

вижарав ва хъихъулев Аллагъасдаса. Гъеб жо нужеда кин бич1ч1улареб ва нужеца иманги щай лъолареб.

Нужедаса щибго ужра-мухъги т1алаб гъабич1ого нужеего лъик1аб жоялда ах1улев чи нуже насих1ат гъабулюб чи вук1ин лъазе ккеларищ нужеда.

52. Я дир къавм! Аллагъасда нужедаса ккараб купру-ширкалъул мунагъал рахчи т1алаб гъабе, цинги нуж тавбо гъабун гъесие г1ибадат гъабиялда русса ва цох1о Аллагъасе мут1иг1льун, гъесие т1аг1ат бац1ад гъабун хъваде. Гъадин иманалда ва г1ибадаталда нуж хъвадани Аллагъас нуже зодиса баракат бугеб ц1ад базе буго»-абун.

Г1адилал абулюб къавм лъабго сональ ц1ад бач1ого, хур-хер бижич1ого, ракъун, гъалагъиялда г1агарлъун рук1ана. Гъуд аварагас гъезда амру гъабуна мунагъал рахчи т1алаб гъабе ва тавбо гъабе абу. Гъаб к1иябго жо буго Аллагъ турх1иялье ва ц1ад баялье сабаб. Гъаб г1амал гъабураб мехаль Аллагъас жидее ц1ад базе буго абу къот1иги гъабуна. **Аллагъас** ц1ик1к1инабизе буго нужер къуваталда т1ад цогиги къуват. Нужер къадроги к1одо гъабила, черхалъул гучги г1емер гъабула. Гъель Г1адилал жидер черх кутакаб, къуват ц1ик1араб къавм бук1ана, гъелдаса ч1ух1ун жидецаги абу бук1ана: «Нижедаса къуватав щив вугев»-абун. Нуж мугъ бан руссуге дица жинда ах1улеб Аллагъасул х1акъаб диналдасан ва нужерго купру-ширкалда рук1унге!»-абун.

53. Гъудил къавмалъ абуна: «Я Гъуд! Мун нижехъе вач1инч1о баянаб х1ужаялdalъун мун авараг вук1иналда. Нижеда нижер аллагъ забазе лагъльи гъаби тезе гъеч1о гъеб дуца бицараб

يَقُولُ لَا إِنْ شَاءْ كُفَّرَ عَنِيهِ أَجْرٌ إِنْ أَجْرٌ إِلَّا
عَلَى الَّذِي فَطَرَهُنَّ أَفَلَا تَتَقَبَّلُونَ ﴿٥١﴾

وَيَقُولُمْ أَسْتَغْفِرُ رَبِّيْ كُفُّرَمْ تُوبُوا إِلَيْهِ
يُرْسِلُ الْمُسَاءَ عَيْنَكُمْ مَدَارًا وَسَرِدَ كُوْ
قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّ مُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾

жоялье г1оло. Дуда иман лъун мун рит1ухъги гъавиларо нижеса»-абун.

54. Нижеда рак1алда ккөлеб буго дуе зарал гъабун бугин нижер алагъзабаз. Гъезда мун к1альадалго, ниж гъезие г1ибадат гъабиялдаса дуца нахъеги ч1вадал, нижер алагъзабаз мун женаз ккурав г1адин г1адал гъавун вугин абуn.

Гъудил къавмалъул гъал раг1абаз нильеe баян гъабулеb буго гъел ц1акъ рак1 беццал, г1амал к1удиял, ах1макъял г1адамал рук1ин. Иман лъзеe, насих1ат босизе къасдго гъабуларел, жидер хъанчаз хайир ва зарал гъабулин абуn божулеl.

Гъудица абуна: «Дица Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ нуг1льун ч1езавулев вugo нужеда дица насих1ат гъабиялье ва Аллагъясул амруялда нахъвильльун нуж Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавун гъесие г1ибадат гъабиялда ах1иялье. Дица нужки нуг1льи гъабизе ах1улел руго дица нужгун цадахъги лъугъун Аллагъясде جَلَّ جَلَلُهُ ширк гъабич1о»-абун.

55. Дун вац1ц1адав вugo гъеб ширк مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونْ فِي جَيْعَانِهِ لَا نُتَطَرِّدُونْ وَ гъабиялдаса. Нужер x1ал к1олеб батани киналго цадахъ лъугъун дие x1ила ва макро гъабе дун гъалаг гъавизе ва гъеб иш нужеса нахъбахъун тоге»-абун.

Абусаг1удица абуна: гъаб ц1акъ к1удияб муг1жизат буго Гъуд аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ бугеб. Жив цох1ого вугев чияс гъедиг1анго къуватал, гучал чаг1и ах1улел руго нужги, нужер хъанчалги цадахъ лъугъун дие x1илла-макро гъабе абуn. Гъезул алагъзабадаги г1айиb ч1валеб буго, гъездаги вагъун к1альалев вugo, цингиги гъеб къавмалда к1олеб гъеч1о Гъуд аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ щибго зарал гъабизе. Гъаб буго Гъуд аварагасул Аллагъясда جَلَّ جَلَلُهُ божияльул ва гъесда таваккал т1амияльул камилльи.

56. X1акъльунго Дица таваккал т1амун إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّيْ وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَآبَةٍ буго дир Бет1ергъан Аллагъясда, гъев إِلَّا هُوَ أَحَدٌ إِنِّي نَاصِيْهُمْ إِنَّ رَبَّيْ عَلَيْهِ صَرَاطُ مُسْتَقِيمٍ вugo дирги нужерги Бет1ергъан.

Гъесда кодоб буго кинабго жояльул ихтияр.

Ракъалда т1ад цох1о рух1ч1аголи

гъеч1о гъев Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ жиндие квегъараb буk1ун гурони. X1акъльунго дир Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ г1адилав хан вugo, жиндир x1укму бит1аравги вugo. Жинца лъик1лъи гъабурасе ва квешльи гъабурасе щивасда рекъараb жазаb гъабулевги вugo.

57. Гъаб дир ах1иялдаса руссун, иман فَإِنْ تَوَلُّوا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أَرْسَلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ

إِنْ نَقُولُ إِلَّا أَعْتَرَنَا بَعْضُهُمْ لَهُمْ نَاسٌ
قَالَ إِنِّي أَشْهُدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا
تُشَرِّكُونَ وَ

льезе ч1ух1ун нуж ч1ани, гъельуль
дие щибго къварильи, зарал гъеч1о.

Дица нужехъ щвезабуна Аллагъас
дун жиб босун вит1араб рисалат.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужги гъалаг гъарун нужер бак1алда цоги къавм
бижула. Нужеца ширк гъабун, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавич1ого ч1ун
гъесие щибго зарал гъабуларо.

Гъеб кинальульго зарал ва къварильи нужеего буқ1ине буго. Х1акъльунго
дир Бет1ергъан жинца кинабго жо ц1унулев, гъельул тадбир гъабулев
вugo. Нужер макројлдаса дунги ц1унизи вugo дир Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ.

58. Гъеб Гъудил къавмалье г1азаб
гъабизе бугеб дир амру т1аде щварааб
мехаль дица Гъуд авараг عَنْهُمْ أَسْلَمُوا ва
гъесда цадахъ ругел мұмнинзаби
хвасар гъаруна дир ц1об-рах1маталдальун. Ва дица гъел хвасар
гъаруна ц1акъ гучаб, сог1аб г1азабалдаса.

Гъезие г1азаб гъабуна кутакаб гъуриялдальун: гъезул минабиги
риххизарулеb, ракъалда т1ад щибго ч1агояб жо толареб. Гъел капурзабазул
мен1ер к1алалдаса жаниб лъугъун, нахъияб рахъалдса къват1ибе
бач1унеб буқ1ана гъеб гъури. Гъедин гъалаг гъарун, къолболъан рахъун
г1одоре рехарал гъут1бұзда рельун рук1ана гъезул къарқылаби.

59. Гъал руго Г1адилал, жидеца
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурал, гъесул
аварагзаби عَنْهُمْ أَسْلَمُوا ва муг1жизатал
гъереси гъарурал. Жалги нахърильльун

рук1арал киналниги г1асиял, залима1, пасикъал церехъабазда.

Ц1акъ ч1ух1ун, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ данде ч1ун рук1арал, жидер купру ва
х1ал хъубльи г1орхъольбан ун рук1арал.

Гъал г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ц1акъ бигъаго гъалаг гъаруна: къабулеб,
бух1улеб, къот1улеб жоғо гъеч1ого цох1о гъуриги т1аде биччан гъот1ол
т1анхал г1адин эхедеги росун г1одоре реххана, т1ок1ал т1адеги
рахъич1о. Жидер къуватаб къарқылалайда божун рук1арал гъезие
данде рагъ гъабизе рес гъеч1еб, жидер щибго хъатбай буқ1унареb
гъорол г1азаб гъабуна. Ц1акъ к1удияб х1икмат буто гъаб пикру
гъабурав чиясе.

60. Гъаб дунялалдаго Аллагъасул
лаг1нат щвана гъезда: Аллагъас
жиндир рах1маталдаса рик1к1ад

وَيَسْتَحْلِفُ رَبِّ قَوْمًا عِنْدَكُمْ وَلَا نَضْرُونَهُ

شَيْئًا إِنَّ رَبِّ عَالَمٍ لَّكُمْ شَيْءٌ حَقِيقٌ

وَلَتَاجَةً أَمْرَنَا بِجَهِنَّمَ أَهُدُوا إِلَيْنَا اَتَسْأَلُ

مَعَهُ دِرْحَمٌ مِّنْ وَجْهِنَّمَ هُمْ مِنْ عَدَابٍ عَلَيْهِ

وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِإِيمَانِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا

رُسُلَهُ وَأَبْيَأُوا أَمْرَكُلَّ جَبَارٍ عَنِيدٍ

وَأَتَيْعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ الْآخِرَةِ

إِنَّ عَادَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ لَّا يَعْلَمُ الْآخِرَةَ قَوْمٌ هُوَدٌ

гъаруна. Къиямасеб къояльги буго гъезие лаг1нат.

Абадияб жужах1 буго, г1азабалъул рукъльун жиб бугеб. Гъаб Г1аидил къавм Аллагъясда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккун ч1ана. Аллагъяс жиндир рах1маталдаса ц1акъ рик1к1адги гъаруна Гъудил къавмльун ругел г1адамал.

61. Самудияздаги вит1ана жидедаго
гъоркъоса чи Ссалих1 авараг .عَنْهُمْ أَشَدُ
Гъес абуна: «Я дир къавм! Нужеца
лагъльи гъабе ц1ох1о Аллагъасе .جَلَّ جَلَلُهُ
Нужеे цоги Аллагъ гъеч1о цох1о
гъев гурев, жиндие лагъльи гъабизе
бегъулов.

Ва жинца нужеे льик1льиниги, квешльиниги гъабулов. Гъев Аллагъ вуюг1ане جَلَّ جَلَلُهُ вуго жинца нуж рижарав ва гъаб ракъалда т1ад г1умру гъабизе риччараев, гъеб г1умру гъабиялье кинаалго сабабалги рекъезарун. Гъанжельизег1ан нужеца купро-ширк гъабиялдаса т1аса лъугъинги гъаре гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ, цинги тавбо гъабун, Аллагъ разильни т1алаб гъабун хъваде. Х1акъльунго дир Бет1ергъян Аллагъ жиндир гурх1ел-рах1маталдальун лагъзадерида г1агарда вуго, гъезул дуг1аялье жаваб къолев, гъезул тавбо къабул гъабулов вуго»-абун.

62. Къавмаль жаваб гъабуна: «Я Ссалих1!

Дуца гъеб хабар бициналда цeve мун
вук1ана нижее мун вокъулов ва мун
нижер сайдильун (к1удияв, хан) вук1ине
нижее бокъарав чи. Амма гъанже ниж

г1ажаиблъана дур хабаралдаса. Дуца ниж гъукъулемиц ругел
нижер умумуз жиdee г1ибадат гъабурал хъанчазе нижеца лагъльи
гъабиялдасан? Ниже ц1акъ щакдари заруле руго дур хабараль ва
ниже божуле гъеч1о дуца цох1о Аллагъасе лагъльи гъабе абураб же
бит1арааб бук1иналда»-абун.

63. Ссалих1ица абуна: «Я дир
къавм! Нужеца пикро гъабе, цинги
нижеца дида бице: гъаб дица бицуунеб
жояльуль дун рит1ухъавги вук1аго
гъельтие Аллагъасул رَحْمَةً

x1ужа-далилги бук1ун, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дие к1удияб рах1матги къун
бук1ун, дун аварагльун гъавун,- гъаб кинабго иш гъадин бук1аго
дун Бет1ергъян Аллагъасда г1асильани ва гъесул амруялда нахъ

*إِنَّمَا تَنْهَىٰكُمْ عَنِ الْأَنْعُونَ مَا لَمْ يُمْكِنْكُمْ فَلَا يَنْهَاكُمْ رَبُّكُمْ إِنَّهُ عَلَيْهِ غَنِيمٌ
أَنْتُمْ كُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَأَسْتَعْمِلُكُمْ فِيهَا
فَاسْتَغْفِرُوْهُ مُؤْمِنُوْهُ إِنَّهُ إِنْ رَبِّيْ فَرِيْبُ مُهِبِّ ٦٦

قَالَ رَبُّكُمْ إِنِّي صَلَحٌ قَدْ كُنْتَ فِي نَارٍ حُرَقَّا مَقْبَلًا هَذَا
أَنْتَهُمْ أَنَّمَّا تَعْبُدُ مَا يَعْبُدُ إِبْرَاهِيمَ أَبَا أُونَانَ الْأَنْصَارِيَّ
شَرِيكٌ مَمَّا تَعْبُدُونَ إِنَّهُ مُرِيبٌ ٦٦

قَالَ يَنْقُومُ أَرْبَعَ يَسْمُونَ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْسَنَهُ مِنْ
رَّبِّ وَعَائِدِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَصُرُّ مِنْ
اللَّهِ إِنْ عَصَيْهُ وَمَنْ تَرِيدُونَيْ غَيْرَ تَحْسِيْرٍ ٦٦

вилььльинч1они, щивха вук1инев дие квербакъулов ва дидаса Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ گ1азаб нахъч1валев чи»-абун. Нужеда т1адги рекъон нужеда цадахъ ч1ч1ани, дун ц1акъ ч1ового хут1ара, дир кинабго г1амал г1адада хварав чи вук1уна. Нужеца дун сайдильун гъавиялъги дие щибго хайир гъабизе гъеч1о.

64. Я дир къавм! Гъаб варани буго
Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ нужее къурульян
къват1ибе бахъизабураб дун
авараг вук1ин рит1ухъ гъабуле
муг1изатльун. Нужеца гъеб варани

Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ ракъалда т1ад жиндиего бокъараб бак1алда
хъгадун, бокъараб бак1алдаса хер кванан эркенго те, гъельие
шибго заralги гъабуге. Гъаб амру нужеца хvezабуни нужеда гъаб
дунялалдаго Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ г1азаб щвеле буго»-абун.

65. Салих1ил къавмаль гъаб амру
хvezабуна ва варани хъуна. Цинги
гъезда Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ рахъальян
абуна: «Гъанже нужеца лъабго къояль
мунпаг1ат босе гъаб дунялальул ч1агольядаса. Цинги нужее
х1акъльизе буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ х1акъаб къот1и, ва гъаб
гъересияб гуреб хабар буго»-абун.

66. Цинги дица къавм гъалаг гъабизе
къот1и гъабураб г1уж т1аде щвараб
мехаль, дица Салих1 авараг عَلَيْهِ الْكَسْمُونَ ва
гъесда цадахъ рук1арал мутьинзаби Дир ц1об-рах1маталдалиун хвасар гъаруна,
гъеб къояльул жинца инжит гъаруле г1азабалдаса. Х1акъльунго
дур Бет1ергъан Аллагъ вую гуч бергъарав, жиндир т1адег1анлы
ва къадро к1удияв.

67. Гъеб къосараб, зулмуяб къавм шо
гучаб гъаракъальул г1азабалдалиун
гъалаг гъаруна. Жидерго росабаль ва
рукъзабахъ гъелги лъуна хун г1одор
ккарапльун. Гъел ругеб бак1алдаго рак1 бихъун хвана.

68. Сон (араб къояль) жал ч1агого
рук1инч1ел г1адин, сас-мах1 т1аг1ун,
авалавги ахирағи т1аг1ана. Гъаб
Самудиязул къавм Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ инкар

وَيَنْقُوْهُ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ إِيمَانٌ
فَذَرُوهَا تَأْكُلُ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُهَا
بِسُوءٍ فَإِنَّهُ كَعَذَابٍ قَرِيبٍ ١٦

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ
ثَلَاثَةٌ أَيَّاً مِّنْ ذَلِكَ وَعَدْغَيْرَهُ مَكَدُوبٍ ١٧

فَلَمَّا جَاءَهُمْ أَمْرُنَا بِنَحْيِنَا صَلِحَّا وَالَّذِينَ
أَمْنُوا أَمْعَةٌ وَرَحْمَةٌ مِّنْنَا وَمَنْ خَرَى
يَوْمَئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ١٨

وَلَخَدَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَصْبَحَهُ فَأَصْبَحَهُ حُرْنَا
فِي دِيَرٍ هُمْ جَنِشِينَ ١٩

كَأَنَّ لَمْ يَعْشُوا فِيهَا إِلَّا إِنَّ شَمُودًا
كَفَرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا بَعْدَ إِشْمُودٍ ٢٠

ккураб бук1ана ва Аллагъас جَلَّ لَهُ جَلَّ لَهُ гъел жиндири рах1маталдаса рик1ад гъаруна.

Цакъ к1удияб гъалаглъи, г1одобег1анлъи ва лаг1нат буго гъеб Салих1ил къавмалда.

69. Жинда свалат салам лъеяв

Ибрагым аварагасухъе дир расулал рач1ана гъесие рохалил хабарги босун ва гъез абуна: дуе салам буго, ниж дуе заралалье ругел гъеч1о, дуе лъик1аб хабаргун рач1арал руго. Ибрагымициаги عَلَيْهِ الْكَلَمُ абуна нужееги буго салам абуни. Цинги гъел расулазе хъулухъ гъабун хехго къарияб бече хъун, гъельул гъан бежун ццебе лъуна.

Ибрагым аварагасул عَلَيْهِ الْكَلَمُ х1айванал рук1иналь хъуна гъеб бече, гъельул гъанги гъаситоялде жаниб баг1арльизег1ан роркъизарурал ганч1азда лъун бежараб, жиндири беэнльиги т1инк1улеб гъан бук1ана. «Алмисбах1ул муниралда» абуни буго: бежараб бачил гъан ццебе лъедалго гъалбал гъелда квер бегъич1ого ч1ч1ана. Ибрагым аварагас عَلَيْهِ الْكَلَمُ щай нужеца гъеб т1аг1ам кваналаребан абидал, гъез абуна нижее гъебгун цадахъ кваналеб жо бокъун буго абуни. Ибрагымица абуна гъебгун цадахъ кваналеб жо буго авалалда бисмиллагъ аби, ва ахиралда алх1амдулиллагъ аби абуни. Цинги Жабраил малаикас Микаилиде абуна: «Вук1унги вуго гъав Ибрагым Халилуллагъ»-абун. Ай Аллагъасул جَلَّ لَهُ جَلَّ لَهُ гъудул абуни жинда ц1ар лъезе мустах1икъяв вук1ун вуго Ибрагым абураб маг1на буго гъаб раг1ияльул.

70. Цинги гъел расулаз гъаналда кверго
бегъулеб бихъич1еб мехаль ва гъезул
т1абиг1ат-г1амалги ц1акъго бат1ияб
бихъидал, Ибарагым аварагасул عَلَيْهِ الْكَلَمُ
рек1ель щаклъи ва х1инкъи рехана.

Г1ара比亚зул г1адат бук1ана т1ад вач1арав гъоболас т1аг1ам кванач1еб мехаль гъев цо квешльялье вач1арав чи вугин х1исаб гъабулеб. Гъел расулаз абуна: мун х1инкъузе: «Ниж руго Аллагъас جَلَّ لَهُ جَلَّ لَهُ Лут1ил къавмальухъе рит1арал малаикзаби гъеб къавм гъалаг гъабизе»-абун. Цо г1алимзабаз абуна: гъел Жабраил, Микаил, Исраил малаикзаби рук1ана абуни. Цогидаз абуна: гъезул анц1ила цо чи вук1ана ц1акъ гъумер берцинал г1олохъабазул сипаталда абуни.

71. Ибрагым аварагасул عَلَيْهِ الْكَلَمُ ч1ужу
Сарат йик1ана гъездаса рик1ад
гъеч1ого, гъезул хабар раг1улеб бак1алда,

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلًا إِنَّا بِرَحْمَةِ رَبِّنَا نَعْلَمُ
سَلَمًا قَالَ سَلَمٌ فَمَا أَبَى أَنْ جَاءَ إِعْجِيلٌ
حَيْذِيرٌ

(٦٩)

فَلَمَّا آتَاهُمْ مَا أَتَصِلُ إِلَيْهِنَّ كَفَرُهُمْ
وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِفَةً قَالُوا لَا تَخَفِ إِنَّا
أُنْسِلْنَا إِلَيْقُورَ لَوْطٍ

وَأَمْرَكَهُ وَقَائِمَةً فَضَحِّكَتْ فَبَشَّرَنَاهَا
بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ

(٧٠)

гъезие хъулухъ гъабизе ч1ун, ва Лут1ил къавм гъалаг гъабизе буго абидалго гъей ёххана гъеб квешаб къавм т1асан ине бокъун ва жий разильун хымана (ельана). Дица гъелда рохел бицана гъель малаикзабазул маң1алдалъун дуе Исх1акъ абуң ц1ар лъезе вас гъавизе вуго абуң, цинги гъев Исх1акъ гъавун хадувги гъесие Яг1къуб абуң ц1ар лъурав васты гъавизе вуго абуң.

72. Гъей Сарат ц1акъ г1ажаиблъун,
божич1ого лъугъана ва гъель абуна:
«Вай дир г1ажаиблъи ва x1айранлъи!
Дица лъимер кин гъабилеб херльун,
к1одолъун йигей, цох1о лъимерги гъабич1ей ч1ужуяль, гъав
дир рости ц1акъто херав чи вуго. X1акъльунго Гъаб жинда
г1ажаиблъи гъабизе ккараб иш буго»-абун.

Г1адатгалдаги данде кколеб гъеч1о, г1акълюялда рекъарааб гъеч1о гъал г1адамаз бицуунеб хабар абуң г1ажаиблъана Сарат. Жегиги г1ажаибаб буқ1инарищха гъев вас гъави гурев гъесиеги вас гъавизе вуқ1ин бицинги ва гъеб амру x1акъътаталда рит1ухъльун бихъиги.

Г1алимзабаз абуна: гъеб меҳаль Саратил нусто г1агарун сон буқ1ана ва Ибрагым аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام нусиялда къого сон буқ1ана. Аллатгъасул جَلَّ جَلَّ x1ал к1ольиялдалъун гъезие вас гъавуна Исх1акъ абуң жинда ц1ар лъурав. Гъасдаса ццеве Ибрагым аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام Гъажар абурай гъарабашаль цоги вас гъавуна Исмаг1ил абуң жинда ц1ар лъурав. Исх1акъил лъимал ва зурият буго киналго ягъудиял, Исмаг1илил насле буго г1араబиял.

73. Малаикзабаца абуна: мун
г1ажаиблъулейиц йигей Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
амруялда. Гъеб г1ажаиблъизе ккараб жо
гъеч1о. Т1адег1анав Аллагъ ц1акъ къудрат
ва гуч к1удияв вуго ва нужеे лъимер гъаби
щибго г1адат бихъарааб ва г1акълюяль босулареб жо гъеч1о.

Аллагъасул رَحْمَةً لِّلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
рах1мат ва баракат лъеги нужеда я Ибрагым
аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام агълу! Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ
вуго жив веңцизе мустах1икъяв, жиндири къимат, къадро к1удияв хан. Нужецаги гъев
Аллагъасе рецц гъабе ва гъев к1одо гъаве я гъаб исламияб уммат!

Тафсир гъабурал г1алимзабаз цоги маг1на гъабуна гъаб аяталда жаниб бугеб «ضَحَّكَتْ» абураб рағ1ияль: гъей Саратида x1айиз бач1ана гъей яхъунч1ун йигеб бак1алда (как хут1ана, менструация). Гъелда цебего к1очон буқ1ана x1айз бач1иги, цогидабги руччабазул x1ал, гъей

قَالَتْ يَوْمَئِنَةَ الْدُّنْيَا وَذَانَ حَجُورٌ وَهَذَنَ بَاعِلٌ

شَيْخًا إِنَّ هَذَا الشَّيْءُ عَرِيبٌ

مَحِيدٌ

к1одолъун херлъун йик1идал. Гъеб ишалда Сарат г1ажаиблъидал, гъелда рохел бицана гъеб г1аламат бугин дуе лъимер лъугъизе буқ1иналье абуn. Цинги гъей ц1акъго г1ажаиблъана: г1умруялъ цох1о лъимер гъабич1ей дица гъанжейиш лъимер гъабулеб гъав нусиялда къого сон барав росасдаса абуn. Хадуб гъелда абуна: мун г1ажаиблъуге! Т1адег1анав Аллагъ ц1акъ x1алк1олты гучав хан вуго, гъесда к1ола жиндие бокъараб жо бокъараб мехаль ва бокъараб х1алаль гъабизе абуn.

Гъединго «Ибрагым аварагасул ﷺ рек1ель х1инкъи рехана» абураб раг1иялье тафсир гъабуна: Ибрагым аварагасда ﷺ лъана гъель малаикзаби рук1ин ва жив х1инкъана жинда г1айиb ккун жиндие г1азаб гъабизе, яги жиндиr къавмалье г1азаб гъабизе рач1ун ратила гъель абуn. Малаикзабаца абуна: мун х1инкъуге! Ниж дуе ва дур къавмалье г1азаб гъабизе рит1арал гъеч1о. Ниж руго Лут1ил къавмалье г1азаб гъабизе рит1арал абуn.

74. Ибрагым аварагасдаса x1инкъи
ун гъесул рак1 парахальидал, гъесие вас
гъавилин абуn рохелги бициндал, гъев
лъугъана дир малаикзабазда бах1с гъабизе
(къацандизе) Лут1ил къавмальул x1акъальуль.

فَلَمَّا دَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْرَّقْعُ وَجَاءَهُ
الْبُشَرَى يُجَدِّلُنَا فِي قَوْمٍ لُّوطٍ

Гъездаса г1азаб гъаби нахъбахъун тезе бегъилариш? Гъез иман лъезе ва квшеба г1амал тезе бегъила гуриш? абуn.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагимица абуна: гъеб Лут1ил къавмалда гъоркъов к1икъоялда анц1го мутьминчи вугони нужеца гъалаг гъаризе рук1аниш гъель абуn: доз абуна рук1инч1о-абун. Цинги Ибрагимица абуна: «лъеберго вугони, анц1го вугони гъалаг гъаризе рук1аниш абуn. Доз абуна: «рук1инч1о» абуn. Ибрагимица абуна цо мутьминчи вугони гъалаг гъарулишха нужеца гъеб къавм»—абун. Малаикзабаз абуна гъаруларо абуn. Ибрагым аварагас ﷺ абуна: «Гъеб къавмалда гъоркъов Лут1 авараг ﷺ вуго гуриш? абуn.

75. X1акъльунго Ибрагым ц1акъ x1алимав, إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَكَبِيرٌ أَوْهُ مُنِيبٌ
г1адамазда гурх1ун зигардулев ва Аллагъасда
جَلَّ جَلَلُهُ **вуссун,** гъесие т1аг1ат гъабияяд т1ад ч1арав вуго.

Гъель сипатал жиндиr рук1иналь Лут1ил къавмалдаса г1азаб нахъбахъиналда хъул лъун вук1ана Ибрагым авараг ﷺ .

76. Цинги гъев Ибрагым аварагасда
малаикзабаца абуна: «Я
Ибрагым! Дуца гъеб хабар бицунге
ва мун г1емер зигардуге. X1акъльунго

يَا إِبْرَاهِيمَ أَغْرِضْ عَنْ هَذَا إِلَهٌ وَقَدْ جَاءَهُ أَمْرٌ
رَبِّكَ وَإِنَّهُ مَا تَبَرَّهُ عَذَابٌ عَسِيرٌ مَرْدُودٌ

Дур Бет1ергъанасул амру бач1ун буго гъел гъалаг гъареян абуn. X1акъльунго Гъезда гъеб г1азаб гъанже бач1изе буго ва гъельие нахъч1вайги гъеч1о»-абун.

77. Дир расулал Лут1ихъе рач1араб
мехаль гъеб гъесда ц1акъ квш буқ1ана,
гъельдалъун гъесул рак1ги къварильмана
ва гъес абуна: гъаб къо бугоха дие ц1акъ
зах1матаб къо абуn.

Ц1акъ берцинал гъурмазул г1олохъабильун гъел малаикзаби жинда риҳыдалго, жиндири къавмальтул къабих1лыи ва инжитлъи лъялеб буқ1ун, гъел гъалбадерида рак1 турх1ун, гъабизесеб жо т1аг1ун лъугъана Лут1 авараг عَلَيْهِ الْسَّلَامُ.

78. Ц1акъ хехго, г1едег1ун цоял
цояздаса цере ккезе ях1 бахъун,
нахъаса ц1алаца къабун цебе къот1ун
бачунеб боц1иялда рельун, Лут1ил
къавмги щвана гъеб саг1атго т1аде.

Цебеги гъеб къабих1аб пиша гъабулел, гъельда ругъунал г1адамал рук1ана гъел. Жий капурай Лут1ил ч1ужуялъ къват1ие яхъун, гъезул годек1ание ун бициндап ц1акъ берцинал гъалбал рач1анин къаси Лут1ихъе абуn, г1едег1ана гъеб къавм цоял цояздаса цере ккезе бокъун.

Лут1ица абуна: «Я дир къавм! Нужеца дир гъалбадерие г1акъуба къоге, гъездахун ливат1 гъабун къабих1аб пиша гъабизе нуж г1агарльуге! Гъале дир ясал руго нужеे нужеца шагъват т1убазе бокъун батани. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъеб шагъват жидергунт1убазе рижарал ва нуже гъел магъарильун x1алалаб нухда рачин ва гъелгун цадахъ рос-лъадильун рук1ин лъик1аб буго ва бац1ц1адаб буго x1арамаб, чорокаб, инжитаб г1амал гъабиялдаса.

Нуж Аллагъасдаса x1инкъа, гъесул г1азаб нужеда щолебльиги лъай. Гъал гъалбадерида цeve дунги инжит гъавуге. Гъезие кумек гъабизе к1оларевльун дун ккезавун ва дида т1адаб x1алалъ гъоболльи т1убазе к1веч1ого. **Нужеда гъоркъов цониги чиго гъеч1ишха** жинда жо бич1улев, жив бит1араб нухда т1овит1арав? Нуж гъеб ишалдаса нахъч1вазе?

Аллагъасул свалат салам лъеяв Лут1 аварагас عَلَيْهِ الْسَّلَامُ «гъал дир ясал руго нужеे рац1ц1адал» – абураб раг1иялъул маг1на буго: гъаб дир къавмальтул руччаби раче нужеца магъариги лъун руччабильун абураб.

وَلَمَّا جَاءَتِ رُسُلُنَا الْوَطَّاسِيَّةَ بِهِمْ وَضَاقَ
بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ
وَلَمَّا جَاءَتِ رُسُلُنَا الْوَطَّاسِيَّةَ بِهِمْ وَضَاقَ
بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ

وَجَاهَهُ قَوْمٌ وَيَهُرُونَ إِلَيْهِ وَمَنْ قَبْلَ كَانُوا
يَعْمَلُونَ لِئَلَّا يَتَابُونَ فَلَمْ يَنْفَعُهُنَّ لَهُنَّ أَبْنَانٍ
هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَأَنَّهُمْ أَنَّهُمْ أَنَّهُمْ أَنَّهُمْ
صَيْفِيَّ أَلَيْسَ مِنْ كُلِّ رَجُلٍ رَشِيدٌ
وَجَاهَهُ قَوْمٌ وَيَهُرُونَ إِلَيْهِ وَمَنْ قَبْلَ كَانُوا
يَعْمَلُونَ لِئَلَّا يَتَابُونَ فَلَمْ يَنْفَعُهُنَّ لَهُنَّ أَبْنَانٍ
هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَأَنَّهُمْ أَنَّهُمْ أَنَّهُمْ أَنَّهُمْ
صَيْفِيَّ أَلَيْسَ مِنْ كُلِّ رَجُلٍ رَشِيدٌ

Шивав авараг жиндир умматалье вали ва эмен вук1уна гьедин бугельуль дир ясалаби маг1на бит1араб бугин, абизе рекъараб раг1и буго. Жиндир ясал гьел инжитал г1адамазе къолевълун вук1инч1о Лут1 авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ. Насаб тухум лъик1ал г1адамаз жидер ясал г1одорег1анал г1адамазе къолареб мехаль аварагзабазда عَلَيْهِ السَّلَامُ гьеб иш кин рекъелеб?

79. Къавмаль абуна: дуда лъала فَالْأَوَّلُ مَا قَدْ عَلِمْتَ مَا لَكَ فِي سَيِّئَاتِكَ مِنْ حَقٍّ

гурищ ниже гьел дур руччаби рокъун

وَإِنَّكَ لَتَعْمَلُ مَا تُرِيدُ ٧٤

гъеч1ебльги ва нижер гъезда гъира баҳъун

гъеч1ебльги. Жегиги дуда лъала гурищ

нижес щиб жо бокъун бугебльги ва щиб жоялье г1оло ниж духье
рач1арабльги абун.

Аллагъасдаса ничеч1о ва x1инкъич1о гьел г1адамал загырго, рагъунго жидер мурад бицине. Ничезеги кинха гьел ничелел жидер пиша x1айваназ гъабулареб пиша бугельул, гъездасаги г1одорег1ан жалти ккун ругельул.

80. Лут1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ **абуна: гъай аман** فَالَّذِي لَوْا نَلَى بِكُفُورَةً أَوْ إِعْوَى إِلَى رُكْنِ

شَرِيدٍ ٨٠

Аллаг! дир цо къуват бугеб анишха нуж

нахъч1вазе к1олеб, яги дир къибил-тухум

г1аги бук1арабани гъезда мугъч1вазе ва

гъелгун цадахъ нужеда данде ч1езе абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Жинда Аллагъ гурх1аяв дир вац Лут1ие ү1акъ юулияб мугъ ч1валеб бак1 бук1ана»—абун.

T1адег1анав Аллагъ вук1ана гъесда t1ад валагъун ва киндай жиндир вокъулес жиндир амру t1убала абуn хъаравулъи гъабун. Гъев Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ вук1ана Лут1 аварагасул x1ал бихъи гъабун гьеб къавмальул къабих1ал г1адамазда гъоркъов гъев ккезавуравги.

Къатадатица абуна: Нижеда бицана: гъав Лут1 аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ хадув T1адег1анав Аллагъас цониги авараг вит1ич1о, жинда нахъя г1агарал чаг1и ругониги, жиндир дин ккурал чаг1и ругониги, гъезие квербакъулел г1адамал рук1ун гурони абуn. T1адег1анав Аллагъасул суннаталда рекъон авараг вит1ун гъесул ах1и жидеца къабул гъабич1еб мехаль гурони гьеб квшеб, инжитаб къавм Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ гъалаг гъабич1о. Малаикзабазда бихъидал Лут1 аврагасда бугеб зах1матаб x1ал, гъесул чара t1аг1и ва рес къот1и.

81. Гъез абуна: «Я Лут1! Ниж руго дур فَالْأَوَّلُ مَا يَلُوظُ إِنَّا رَسُولُ رَبِّكَ لَنْ يَصُلُّ إِلَيْكَ

Бет1ергъян Аллагъасул расулал, гъеб فَأَسْرِرْ بِأَهْلَكَ بِقِطْعَةٍ مِّنْ أَلَيْلٍ وَلَا يَنْفَضُّ

къавмалда к1оларо щибго дуе зарал ва مِنْ كُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصْبِبُهَا

къварилъи гъабизе.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амруялдальун гъел
тъалаг гъаризе рит1арал руго ниж. Мун дур
агълугун цадахъ гъаб росульан къват1иве
вахъа сардил цо г1уж нахъе хут1араб
мехаль.

مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمْ لَصُبْحٌ الَّيْسَ
الصُّبْحُ بِقَرْبٍ ﴿٨١﴾

Нужер щивниги чи нахъехунги валагъуге ва хадув чиги ч1ч1оге, цо дур капурай ч1ужу гурони. X1акъльунго гъелдаги щвезе буго гъеб къавмалдаго щвараб г1азаб. X1акъльунго Гъеб къавм гъалаг гъабизе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ къот1и гъабун буго рогъалил г1ужаль. Гъеб рогъалил г1ужги г1агардаго гъеч1ишха. Гъаб раг1и абуна Лут1 авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ къавмалда ццим бахъун, рак1 бакъван вук1индал, гъесул рак1 х1алхъезе г1оло.

«Нужедаса щивниги чи нахъехун валагъуге» абияльеги сабаб буқ1ана гъеб къавмалда решт1араб г1азаб бихъани гъел рак1 бихъун, т1ул къват1ун хвезе гурин абуна. Лут1ил ч1ужуялда цо бат1ияб сас раг1идалго гъей нахъехун юссана ва гъель ах1ана: «Вай дир къавм» абуна, цинги гъелда гамач1 реч1ун бач1ана ва жийги хун г1одое ккана.

Г1алимазабаца абуна: Лут1 аварагасухъе عَلَيْهِ السَّلَامُ гъалбал рак1ин лъян къавм жиндихъе бекерун бач1унеб бихъидал, жинца рукъальул нуц1а рахана, ва рукъов жанив вук1ун гъезда к1альялев ва гъел нахъч1валев вук1ана. Цинги гъеб къавмалъ къедалда т1аде рахун азбаралде жанир лъугъине къасд гъабидалго, малаикзабаца абуна: «Я Лут1! Гъанже дуца нуц1а рич1е (рагье) ва нижги гъелги жалго тун мун нахъг1ан къай»-абун. Нуц1а рич1ун рагъараф мехаль Жабраил малаикас гъезда квартыи хъваг1ана ва киназулго берзул канлыи ана. Цинги гъел нахъе руссун лътуун ана жиде лъугъараф жо бич1ун: «Хвасарльи киб бугеб» абуна ах1долаго. Хъях1лыи рехилелде Лут1 жиндир агълугун цадахъ росолъан къват1иве лъугъана.

**82. Гъеб къавм гъалаг гъаризе ц1араб
мех щведалго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ Жабраил
малаикасда амру гъабун, гъес гъеб росо
эхедеги борхун к1ала гъокъе сверизабуна.**

فَلَمَّا جَاءَهُمْ أَنْرَى جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَاهَا
وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّنْ سِجِيلٍ
مَّنْضُودٍ ﴿٨٢﴾

Лут1ил къавмалъул щуго росо буқ1ана абуна цо г1алимас: гъел росаби Жабраил малаикас зодоре рорхана зобалазул агълуюлье жидер х1елказул ах1иги, гъабазазул г1анц1иги раг1улеб бак1алда щвезег1ан. Цинги к1ала гъокъе сверизарун г1одоре рортизе риччана.

Жегиги Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рахъальян щивав чиясда хасал гамч1алги

реч1ана. X1аршги ц1аги жубан буцун гъарурал, **къвак1арал ва рух1арал.** Зодисан ц1ад балеб мисал бук1ана гъел ганч1ал ракъалда раб1улельзу: цоялда хадуб цун цогидаб бач1унеб.

83. Щибалда т1ад Аллагъас جَلَّ لَهُ الْأَنْبَاءُ **жиндине**
бокъараб г1уж гъабурал рук1ана гъел
гамч1ал. Жиб жинда реч1улев чиясул
 ц1арги хъван бук1ана.

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هُنَّ مِنَ

الظَّالِمِينَ بِعَيْدٍ أَتَ

Гъал гамч1ал ракъалдаса гъеч1ебльиялье далил буго гъаб раг1иялда жаниб. Гъел Лут1ил **къавмальул** **росаби рук1арааб бак1 г1емер** **рик1к1ад** гъеч1о гъал **Маккаяльул** **капурал** **къурайшиял** жидер **сапаралда** **хъвадулел** **нухаздаса.** Гъеб г1аламат щай жидеда бихъулареб ва гъельул пикру гъабун иман лъезе кин хехльуларел?

Г1алимзабаца абуна: Лут1ил къавмальул **росаби рук1арааб бак1 ц1акъ** лъим ц1амх1алаб **ральядлъун** лъугъана жинда «хвараб ральяд» абуn ц1ар бугеб (мёртвое море). Гъеб **ральадалъул** лъим щибго жоялье гъекъезе к1олеб ва жиндаса мунпаг1ат босулеb гъеч1о. «Лут1ил **ральяд**» абуnги абула гъелда. Гъеб **ральадалда** сверухъ бугеб ракъги буго жинда т1ад **кинабг1аги** хер бижулареб. Лут1ил къавмальул **росабазул** бишун **к1удияб** садум (садомское грехоподение) абуn ц1ар бугеб бук1ана ва гъеб ц1аралдальун машгъурлъана гъезул къабих1аб пиша кинабго г1аламалда.

Цогиги абуна г1алимзабаца: гъеб Лут1ил къавмальул г1амал гъабулев чи цогидал **росабаль** вук1адго гъесда т1аде бортун гамач1 бач1унеб бук1ана ва гъевги хун г1одов кколев вук1ана. Гъаб x1алаль ракъалдаса цох1о чи теч1ого т1аг1инарун рук1ана гъел г1адамал.

84. Мадян абулеб шагъаралъул
г1адамаздаги вит1ана жидерго
 чи Шуг1айб авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ. Гъев
Шуг1айбица жиндир къавмалда
 абуна: «Я дир къавм! Нужеца лагъльни
 гъабе жив цогояв, цоги гъеч1ев нужер
 Бет1ергъан Аллагъасе. Нужеце цоги
 шивго чи гъеч1о алагъльун вук1унев
 ва нужеце заralниги хайирниги гъабулев. Нужеца нукъсан гъабуге
 ц1адиро бугониги, къали бугониги жиндалъун боцулеb, ц1алеб
 жо. X1акъльунго дида нуж рихъулел руго Аллагъас جَلَّ لَهُ الْأَنْبَاءُ нужеце
 ниг1матал къуралльун, нужеце щибго къварильтиги гъеч1о. Гъеб
 чияр боц1и нужеца кванани нужеда Аллагъасул جَلَّ لَهُ الْأَنْبَاءُ г1азаб

*وَإِلَى مَدِينَتِ أَخَاهُمْ شَعِيبَأَعَلَى يَقْوِيمٍ
 أَعْبُدُ وَاللَّهُ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٌ عَذَّابٌ وَلَا
 تَفْصُلُوا الْمُكَيَّالَ وَالْمُبَرَّانَ إِنَّ
 أَرْكُمْ بِمَحِيرٍ وَلَئِنْ أَخَافُ عَيْكُمْ
 عَذَابٌ يَوْمَ مُحِيطٍ أَتَ

швеялда х1инкъун вуго дун»-абун.

Дунялалдаго шvezеги бегыла гъеб г1азаб, амма ахираталда г1азаб щвей х1акъаб буго. Гъеб ахират бугельүп щивниги чи Аллагъасул جَلَّ جَلَّ x1исаб-мизаналдаса ворч1улареб къо. Мадян абулеб шагъар ва гъаб ракы буго X1ижаз г1ара биязул ва Шамалъул гъоркъоб бак1алда. Гъел г1адамазда цоги абула «асх1абул айкати» абуn. Рохыл г1адамал абуn: жидер ракъалда рохь бук1ин сабабльун.

Мадянальул къавм мушгъурлъун бук1ана ц1адиро-къали нукъсан гъабияллалъун. Гъедин бугельүл Т1адег1анав Аллагъас Шуг1айбил мац1алдалъун цоги нухаль абулеб буго:

**85. Я дир къавм! Нужеца т1убазабе
боцулеб ва ц1алеб жо.** Бит1ун боцуn,
камил гъабун ц1ан. **Нужеца г1адамазул
х1акъалги нукъсан гъаруге,** х1илла
гъабун гъезие къолеб жо камизабуге.

**Ва нуж гъаб ракъалда т1ад к1удиял пасальаби гъарулеллъун
рук1унге.**

86. Аллагъас нужеек1алалабльун جَلَّ جَلَّ
къураб, нужеек1а нахье хут1улеб жо
льник1 буго нужеца данде бак1арулеб
х1арамаб жоялдаса. Нуж иман

льурал, Аллагъасул г1азабалдаса х1инкъулел г1адамал ратани
гъаб хабар бич1а нужеда. Дун гъеч1о нужер г1амалал ц1унулев
чильун, дица гъабизе гъеч1о нужеек1а жазаъги.

Дун вуго Аллагъасул расул нужеда лъник1аб жо малъулев ва нужеек1а
насих1ат гъабулев. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ мут1иг1льун, гъесул амруялда
нахърильльун хъвалиди нужеек1а буго дунялалъул маг1ишат
гъабизеги, ахираталда нужеего лъник1аб жазаъ гъабизеги.

87. Гъеб къавмалъ абуна: «Я Шуг1айб,
дур как-динальшиц дуда амру гъабулеб
бугеб нижека умумуз жидес лагъльни
гъабурал алагъ заби тун цо Аллагъасе
лагъльни гъабе абуn нижеда абизе.

**Яги нижерго боц1и-малалье нижее бокъарб жо гъабизе тоге
абун абизе. Х1акъльунго мун ватизе кколяха ц1акъ нижедаги
гурх1араав г1акълоги камилав чи, нижее щиб жо лъник1аб бугеб
ва щиб жо квшаб бугеб дуда лъалев»- абуn.**

Гъаб кинабго жо къавмалъ Шуг1айбиди абуна гъев маҳсароде гъавун,

وَيَنْقُوْرُ أَوْفُ الْمُكَيَّالَ وَالْيَيْزَانَ
يَا لِقَسْطَنْ وَلَا تَبْحَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَ هُمْ
وَلَا تَعْثُوْ فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾

بَقَيَّتُ اللَّهُ خَيْرَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ
وَمَا أَنَا عَلَيْكُم بِحَفِيظٍ ﴿٨٦﴾

قَالُوا يَسْعَىْ أَصْلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَرْجُوكَ
مَا يَعْبُدُءِ ابْرَأْتُكَ أَوْ أَنْ تَقْعُلَ فِي أَمْوَالِكَ
مَا نَشَّوْ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾

гъес бицараб жо сан гъабич1ого.

88. Шугтайбица хадубги абуна: «Я дир къавм! Нуж ургъун рихъе ва нужеца дида бице: Аллагъасул раҳъалъан x1акъаб дингун дун вач1ун вугеб меҳаль ва гъес дие берцинаб, x1алалаб ризкъиги насиб гъабун бугеб меҳаль, дица бегъилищ нужеца квешаб жо текян абиch1ого букине ва нужеца хъанчие лагъъли гъабугеян абиch1ого тезеги.

Аварагзаби عليهم السلام риг1ияльгул x1икматго жиндир къавм лъик1аб жоълда ах1и ва гъезда жидее маслих1атаб жо малъи бугельгул.

Дица нужеда гъабеян амру гъабулеб жо дицагоги гъабулеб бугельъу, дун гъелдаги хилипльуев гъеч10. Гъабраг1и буго цогидазда амру-нагъю гъабулев чи живго вит1ун хъвадулев вук1ине ккеялда т1орит1ел гъабулеб: инсанасул г1адат буго жинда бицуунеб, малъулеб жоялласаги хехго жинца чияс гъабулеб пиша хал гъаби ва гъелда нахъвильльине г1амал гъаби.

Дие бокъарб жо гъеч1о x1ал k1вараб x1алаль лъик1лъи гъаби гурони, гъелдальун нүжееги лъик1лъи лъугьине бокъун буго. Дица гъабулеб г1амалалъуль дие тавпикъ, квербакъиги гъеч1о цох1о Аллагъасдаса гурони. Гъев Аллагъасда جَلَاجِلَ буго дица таваккал т1амун. Ва дуг1а гъабун, тавбо гъабун, гъесда буго дир вуссинги.

89. Я дир къавм! Нуж дида данде
ч1ун, дица малъараб жо босич1ого
хъвадарааб мехаль нуж Аллагъасда
جَلْجَلْ كَلْمَلْ g1ассильарал, гъесда иман
льей таралльун рук1уна, цинги
нужеда щвезе бегъула Нуҳ1ил къавм
Ссалих1ил къавмалда щвараб Алж
гъалаг гъари. Гъев Лут1ил къавм
рук1араб бак1ги нужедаса г1емер

Гъельул пикру кин гъабулареб ва гъелдаса ваг1за-насих1ат щай босулареб?.

90. Нужеца Аллагъасдаса т1алаб гъабе
ццебехун гъабураб квшаб г1амалальул,
купру-ширкальул мунағыл чури,
гъездаса т1аса лъугын ва нуж тавбо
гъабун Аллагъасдаги چىلەكلىك русса. X1акъа
Аллагъ муминзабазда гурх1улев, жинд

قَالَ يَقُولُ أَرْعَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ
 مِنْ رَبِّي وَرَزَقَنِي مَهْ رِزْقًا حَسَنَاً وَمَا
 أَرِيدُ أَنْ أَخْلَفَكُمْ إِلَىٰ مَا آتَيْنَاكُمْ
 عَنْهُ إِنْ أَرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا سُطِعَتْ
 تَوْقِيقُ إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوْكِيدٌ فَأَنْتُمْ لَنِي
 ٨٨

N

وَيَقُولُ لَأَيْمَنَكُمْ شَقَافٍ أَنْ يُصِيبَكُمْ
مِثْلًا مَا أَصَابَ قَوْمًا نُوحَ أَوْ قَوْمَهُودَ أَوْ قَوْمَهُ
صَالِحٌ وَمَا قَوْمُهُ لُوطٌ مَنْكُمْ بَعْدِي

رَبِّ رَحْمَةٍ وَدُودٍ ۖ ۹۰

Гъезул тавбо къабул гъабулев, гъезул мунағыл т1аса лъутъун толев вуго.

91. Шуг1айбил къавмаль абуна: «Я

قَالُوا إِنَّا شَعِيبٌ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا لَمَّا تَقَوَّلْ

Шуг1айб гъеб дуца бицуңеб жояльуль
г1емерисеб нижеда бич1ч1улеб гъеч1о.

وَإِنَّا لَرَبِّكَ فِي نَاطِقٍ عِيقَاظٍ لَوْلَا رَهْطَكْ

Мун гъваридаб, пасих1аб маң1

لَرَجْمَنَكَ وَمَا أَنْتَ عَيْنَانِ بَعَيْنِ

бицуңевилан вук1аниги, дуца щибго

١١

нижее мунпаг1ат гъеч1еб жо бицуңеб буго.

Гъав Шуг1айбида ц1ар буго аварагзабазул хат1иб абуn (хут1ба гъабулев, пасих1ав чи) гъедин бугониги гъесул къавмаль, жиде бокбулареб жо бицараб мехаль, гъев маг1на бич1ч1улареб, г1адалаб жо бицуңев чи вуго мун абуn г1одовег1ан гъавуна.

Нижеда мун вихъулев вуго нижеда гъоркъов къуват-къадро дагъавлъунги. Дур жамаг1ат ва тухум-къибил бук1инч1ебани нижека мун ч1имих реч1ч1ун ч1вазе вук1ана. Мун нижедаса т1ок1ав, хирияв гъеч1о. Нижека дур x1урмат-къимат гъабулевги гъеч1о»-абун.

92. Шуг1айб аварагас ﷺ **абуна:** нужеे

قَالَ يَقُولُهُ أَرْهَطْيَ أَعْرَعْيَ كُمْرَمْ مِنَ اللَّهِ

Аллагъасасаги цереселища ругел
дир г1агарал чаг1и ва дир жамаг1ат?

وَأَخْدَنْتُمُهُ وَرَاءَ كُمْظَهْرِيًّا إِنَّ رَبَّ

Нужека гъев Аллагъ

٩٢

муғъалда

нахъ рехун тун вуго, нуж гъесдаса

x1инкъулелги гъеч1о. X1акъльунго дир Бет1ергъян Аллагъ

нужека гъабулеб г1амалалда сверун лъутъара вуго. Ва нужеे

рорч1изе бак1 гъеч1о гъесул г1азабалдаса.

93. Я дир къавм! Гъанже нуж нужерго

وَيَقُولُهُ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَارِتِكُمْ إِنِّي

г1амал гъабулел рук1аха. Дицаги

عَذَمْلُ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ

гъабизе буго дир г1амал. Нахъ бихъизе

يُخْزِيْهِ وَمَنْ هُوَ كَذِبٌ وَأَنْقَبُوا إِنِّي

буго ва лъазе буго лъида решт1илеб

مَعَكُمْ رَقِيبٌ

жив г1одовег1ан гъавулеб г1азаб, ва

щив вугев нильльедаса жинца гъреси

бицулев чи. Нуж хъаравулльи ккуун

рук1а нужеда щиб г1азабдай бач1ина ва щиб къодай бихъиласиан

абун. Дунги хъаравулльи ккуурав вуго нужгун цадах.

94. Гъеб къавм гъалаг гъабизе бугеб

وَلَمَّا حَاجَهُ أَمْرُنَا بِحَجَّنَا شَعِيبَ وَالَّذِينَ

дир x1укму т1аде щвараб мехаль дир

ءَامِنُوا مَعَهُ وَرَحْمَةٍ مِنَّا وَلَحَدَّثَتْ

рах1маталдадъун дица хвасар гъаруна

الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ فَأَصْبَحُوا فِ

Шуг1айб авараг

دِيَرِ هُرَجَّشِمِينَ

ва гъевгун цадахъ иман лъун рук1арал мұмынзабиги.

Капураб ва зулмуяб къавм ккуна гучаб

٩٤

гъаракъльун бугеб г1азабаль ва гъелги хун г1одоре ккана, жидер росабаль ва рукъзабахъ.

95. Жал ч1агого рук1инч1еб г1адин
щивго чи нахъе x1ут1ич1ого т1аг1ана
гъеб къавм. Гъадин Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ
ц1об рах1маталдаса рик1ад гъари т1ад
швана мадянальул агълюялда, Самудиялги рик1к1ад гъарурал
г1адин, ва цогидал цересел умматазул капураб къавмги
рик1к1ад гъабураб г1адин гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ رах1маталдаса.
Шуг1айб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къавм гъалаг гъабияльул бицен буго цогиги
суратазда жаниб, гъел биценал данде рачараб мехаль гъеб къавмалье
зодисан ц1акъ гучаб гъаракъ раг1ун буго. гъеб гъаракъаль x1инкъун
эхеде бер борхилелде лах1 ч1ег1ерльун, бең1льун зобалги ун кутакаб
ракъ багъари лъугъун буго. гъаб балагъалданьун цох1о лах1заталда
жанир, гъел ругеб бак1алдаго рак1ал къвагъун, т1ул бихъун гъелги хун
руго.

96. Дица Муса аварагги вит1ана عَلَيْهِ السَّلَامُ بِعَائِنَتِنَا وَسُلْطَنٍ مُّبِينٍ ٤٧
дир муг1жизаталгун ва баянаб
x1ужагун.

Таврат къуна гъесухъе жинда жаниб гъезие т1орит1ел бугеб ва
шарг1иял ах1камалги ругеб.

97. Пирг1авнида ва гъесул къавмальул
церехъабаздаги вит1ана Муса
авараг . عَلَيْهِ السَّلَامُ Ва амма гъеб жагъилаб,
ах1макъаб къавм пирг1авнида
нахърильльана. Гъесул нухги, гъес гъабулеб г1амалги бит1араф
гъеч1о, мекъаб, къосараб буго.

98. Дунялалда жиндири къавмалда цеве
лъугъун гъел къосизарулев вук1араф
г1адин, ахираталдаги жиндири
къавмалда цеве жужах1альул ц1адаве
уна пирг1авн ва жинца хадуб къавмги бачуна. Ц1акъ квшеб
бак1 бугоха гъеб жужах1 жинда жанир лъугъине ва гъенир
даймльизе.

99. Гъаб дунялалъул рукъорги рук1ана
гъев пирг1авнги гъесул къавмги
Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ лаг1нат жидеда щварал,
къиямасеб къояль гъебго лаг1нат буго

كَانَ لَمَّا يَغْتَوْ فِيهَا أَلَّا بُعْدَ الْمَدِينَ كَمَا

بَعْدَتْ نَمُوذْ ٤٥

إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلِيَّهُ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ

وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ٤٧

يَقْدُمُ قَوْمٌ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْرَدُهُمُ النَّارَ

وَبَيْسَنَ الْوَرْدَ الْمُورُودُ ٤٨

وَأَتَيْعُوْفِي هَذِهِ لَعْنَةَ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ

بَيْسَنَ الْرِّزْقُ الْمَرْفُودُ ٤٩

гъезие. Ц1акъ квешаб жо бугоха гъеб лаг1нат инсанасе щвезе ва гъесда нахъ рег1изе.

100. Гъал цере рицарал къиссаби руго
Мух1аммад صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъаса
дуда вах1ю гъабун рицунал, жал гъалаг
гъарурал къавмазул, Аллагъасда صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
инкар ккурал, гъесда ширк гъабурал г1адамазе буқ1унеб
жазаъ бицун, дуе ва дур умматалъе насиҳ1атльун буқ1ине.
Гъел умматазул росаби ва шагъарал цоял жегиги ракъалда руго
циги къавмаз жал г1үц1ун, гъез ирсалъе росун, цо-ци росаби ва
шагъарал ракъалда асарго хут1ич1ого т1аг1унги руго, гъезул
къавмги т1аг1араb г1адин.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرْآنِ نَصْصُهُ وَعَيْنُكُمْ
مِنْهَا فَأَقِيمُوهُ وَحَصِيدُوهُ

101. Дица гъел къавмазе зулму
гъабич1о, гъел жалго рук1ана жидеца
напсазе зулму гъабурал. Гъез купру-
ширк гъабуна, Аллагъасда صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
г1асильана, ракъалда пасальаби
гъаруна, цинги гъезие г1азаб гъабиги
х1акъльана. Аллагъасул صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г1азаб
гъезда решт1араb мехаль гъезие щибго кумек гъабич1о жидер
алағъзабаца, жиндис г1ибадат гъабизе т1адав Аллагъы صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тун
жидеца гъезие лагъльни гъабурал ва гъез шапаг1ат гъабиялда
божун рук1араl. Гъел алагъзаби кквей сабабльун жидеe г1азаб
ц1ик1к1ин гуреб, гъездаса щибго хайирги баҳинч1о.

وَمَا أَظْلَمْنَاهُمْ وَلَا كِنْ ظَلَمُوا نَفْسَهُمْ
فَمَا أَغْنَتَنَا عَنْهُمْ إِلَهُهُمْ أُنَّى يَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ مَنْ شَئُوا لَمَّا جَاءَهُمْ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا
رَادُوهُمْ عَيْنَ تَتَبَيَّبُ

102. Гъадинаb буго Аллагъасул г1азаб
гъаби цо къавмалъе г1азаб гъабизе
ккараб мехаль: гъез иман лъеч1ого ва
Аллагъасдаги صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул расуласдаги
г1асильун. Х1акъльунго Гъев Аллагъасул г1азаб гъабиги буго
ц1акъ жинца унтизабулеб, жиb гучаб ва къваараab.

وَكَذَلِكَ أَخْدُرِيَّكَ إِذَا أَخْدَدَ الْقُرْآنَ وَهِيَ
ظَلِيمَةٌ إِنْ أَخْدَدْتُهُ لِيَمْشِيَّدُ

103. Х1акъльунго гъал цере рицарал
къиссабазуль т1орит1ел буго ва ваг1за-
насиҳ1ат буго Аллагъасда صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманги
льурал ахираталъул г1азабалдасаги
х1инкъуел г1адамазе. Гъеб ахиратги
жиндиль кинабго халкъ данде гъабулеб, жиндиль гъабулеб
х1исаб-мизан ва жазаъ кинабго г1аламалда бихъулеb, жиbги
кинабго халкъалда бихъизе бугеб, гъелдаса рорч1изе бак1 гъеч1еб

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ مِنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ
ذَلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ
مَسْهُودٌ

къо буго.

104. Дица гъеб къиямасеб къо бач1ин нахъе وَمَا نُوحَرُو إِلَّا لِأَجَلٍ مَعْدُودٍ^{٦٤} бахъун гъеч1о жиндие ц1араб, къадар гъабураб заман щвездег1ан гурони.

Гъеб Аллагъас жүлгәләс къадар гъабураб гүжалдаса ццебе кколаро ва нахъеги бахъуларо.

105. Гъеб къо бач1араб мехаль цониги напсалда к1альзәе к1оларо Аллагъасул ^{٦٥} изну бук1ун гурони. Гъеб къояль г1адамазул к1иго тайпа бук1ине буго:

бахъибуғел алжаналда унел рук1ина, бахъикъосарал жужах1алда унелги рук1ина.

106. Бахъикъосарал г1адамал абуни дaimgo жужах1алда жанир рук1ине руғо. Жидер x1ухъел ц1айғи квешаб гъаракъ бугеб бук1ина x1амил гъаг1иялда рельяраб.

Г1азабальул гучаль гъезул гъаракъ ва ax1i-x1ur бук1ина: авалалда кутакаб борхараб гъаракъ бук1уна, ахиралде гъаракъы къун ax1изеин к1оларого рук1уна.

107. Гъеб г1азабальуль рук1уна зобал-ракъал г1адин дaimgo. Ай абадияльго гъенир рук1ина гъел.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб раг1и абуна г1адамазда бич1улеб маң1алда: инсанасда лъялеб жо бугельул зобал-ракъал жив вижилалдего рук1арабльи ва жив хун хадубги нахъе хут1улебльи. Гурони (гъедин гъеч1ебани) ахираталъул зобал ракъал ругони гъелги абадияльго рук1инесел руғо.

Аллагъасе жүлгәләс бокъараб цо къокъа бук1инаро гъеб жужах1алда абадияльго. Гъел руғо жидеца Аллагъ жүлгәләс цо гъавулел рук1арап, кинниги к1удиял мунағыл гъарурал г1адамал, Аллагъасе жүлгәләс бокъарабг1ан заманги бап гъел жужах1алдаса къват1ире рахъизарула. Гъезие щола Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул шапаг1ат ва гъезда абула: «Гъанже нуж раң1ц1алъана (лъик1льана), нуж алжаналда лъугъа, дaimgo гъенир рук1инельүн»-абун. **X1акъльунго дур Бет1ергъян Аллагъ жиндие бокъараб жо жинца гъабулев вуғо.** Гъесда жо малъулев чи гъеч1о, гъесул амру нахъч1валев чиги

يَوْمَ يَأْتِ لَاتَّكَلَّ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمَنْهُمْ

شَقِيقٌ وَسَعِيدٌ^{٦٦}

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقَوْفَغَنِيَ أَنَّا رَلَمْ فِيهَا زَفَرٌ

وَسَيِّئُونَ^{٦٧}

حَدَّلَيْنَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ
إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَالٌ لِمَا

يُرِيدُ^{٦٨}

гъеч1о.

108. Аллагъасда иман лъун,
гъесул аварагасда нахърильъун
лъик1аб г1амал гъабун хъвадун,
жидер бахъибугольярал г1адамал,
гъал г1адамал алжаналда жанир

рук1ула зобал-ракъал даймъярабг1ан мехаль. Х1исаб-
мизан лъугъарабго алжаналда лъугъинарула гъел. **Цо къокъа**
хут1изег1ан, Аллагъас жидер мунағъал сабабльун
алжаналда лъугъиналдаса нахърахъун тарал.

«Асх1абулаг1раф» абулел г1адамал руго гъал, жидер квешаб ва лъик1аб
г1амал бащад ккун, аг1раф абулеб сангара1лда т1ад рук1унел Аллагъас
ж1екъл1 алжаналда лъугъизе изно къезег1ан. Жужах1алда рит1ун, цинги
мунағъал чурун хадуб алжаналда лъугъизабулеб къокъаги буго.
Нахъаса къот1и гъеч1еб, жиндие мукъсанлыи гъеч1еб ва жиб
т1аса унареb жаза1льун бук1ула Аллагъасул ж1екъл1 **рахъальян гъаб**
алжанльу1 ниг1матал.

Жидеда Аллагъ разильяял Муслимица ва Бухарияс бицараб х1адисалда
буго: хвел бачун бач1уна к1удияб куялъул сураталда ва гъеб хъола
алжаналдаги жусах1алдаги гъоркъоб бак1алда. Цинги Аллагъасул
рахъальян абула: «Я алжаналъул агълу! Даимаб алжан буго нужсеj ва
хвеги бук1ине гъеч1о. Я жусах1альул агълу, даимаб жусах1 буго
нужсее ва хвеги бук1ине гъеч1о»-абун.

Цоги х1адисалда буго: «Алжаналъул агълюлда абула: нуж гъал
ниg1матазуль ч1аго рук1ине руго кидаго хвегеги гъеч1о, нуж абадияльго
г1олохъанал рук1ине руго, кидаго херльизе гъеч1о. Нуж даимго сахал
рук1изе руго ва унтизе гъеч1о. Нужсее даимал ниg1матал рук1ине
руго, кидаго гъел ниg1матал т1аса иналда яги гъел щвеларо абуn хъул
къот1иги бук1ине гъеч1о»-абун. Ибну Касирица къуч1абльун бицана х1адис.

109. Гъал мушрикаца хъанчазе лагъльти فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مَّمَّا يَعْبُدُ هُوَ لَكُمْ مَّا يَعْبُدُونَ
гъаби бат1у1аб жо бук1иналда мун
щакльуге Мух1аммад ﷺ; гъез
гъабулеб г1ибадат гъеч1о, жидерго
умумуз гъабулеб бук1араb хъанчие
лагъльти гъаби гуреб.

Щибго г1ила-x1ужа гъеч1еб, жидеe мунпаг1ат гъеч1еб жо буго гъез
гъабулеб. Х1акъльунго Дица гъезие гъабизе х1акъльяраб жаза1
гъабизе буго щибго мукъсан гъабич1ого.

* وَمَآ أَلَّذِينَ سُعِدُوا فِي الْجَنَّةِ خَلِيلِنَ
فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا
مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاهُ غَيْرَ مَحْدُودٍ ﴿٦﴾

Ццересел къавмал гъалаг гъарияльул къиссаби рицун дуе баян гъабуна Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ купру-ширкалъул агълуялъе кинаб гъазаб гъабурабали. Гъаб дур къавмалъеги гъабила Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъединаб гъазаб, гъез тавбо гъабун, иман лъун дуда нахъ рильинч1они.

**110. Дица Муса аврагасухъе Таврат
куна. Гъеб Мусал къавм Тавраталда
г1амал гъабияльуль хилипълана.**

Цояз гъелда иман лъуна ва гъельул х1укму къабул гъабуна, цогидаз гъелда иман лъеч1о ва жидеего дунялалъул маг1ишат т1алаб гъабиялье сабабльун сверизабуна. Бокъараб х1укму босана, бокъараб нахъе рехун гъельул бак1алда жидео данде кколеб цоги х1укму хъвана.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ азалияб х1укму бук1инч1ебани х1исаб-мизан гъабиги жазаъ гъабиги нахъбаҳъун тезеян гъабураб, гъеб Мусал къавмалъе жидер г1амалалда рекъараб х1укму гъабизе бук1ана. Ва гъел хилипъларал къокъабазул щибаб цоялье гъезие гъабизе кколеб жазаъги гъабизе бук1ана. **Х1акъльунго Гъаб Маккайльул агълуги Къуръаналда иман лъоларого, гъелда щакдарун, гъабизе жо лъоларого хут1ун руго.**

**111. Х1акъльунго муминзабазул ва
капурзабазул к1иябго къоқъа буго
жидер г1амалазе жазаъ гъабич1ого
тун ругел ва ахираталда щибго
щаклъи гъеч1ого ва щибго жо гъоркье теч1ого гъезул г1амалазе
жазаъ гъабизе буго. Х1акъльунго Аллагъ жинда лъалев вуго
лагъздерица гъабулеб г1амал.**

Загъирго гъабулеб ва бальго гъабулеб, гъит1инааб бук1а, к1удияб бук1а. Лык1аб г1амал бугониги, квшешаб г1амал бугониги.

**112. Мун Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гъабулеб
г1ибадаталъуль вит1ун ч1а Мух1аммад
ва дуда Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру
гъабураб х1алалъ гъесул диналда халкъ
ах1е.**

Гъелда сабро гъабе ва гъеб амру т1убаялда даймлъе. Купру-ширк тун тавбо гъабун дуда нахърильъарал муминзабиги ч1а жидеца гъабулеб г1ибадаталъуль бит1арааб нухда ва х1акъаб исламияб диналда.

Нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ х1укмаби хвезаруге, гъабизе т1адаб,

وَلَقَدْ أَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَأَخْتَلَفُ
فِيهِ وَلَوْلَا كَيْدُهُ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لِقْضَى
بِيَنْهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مَّنْهُ مُرِيبٌ

وَلَمْ يَأْكُلْهَا إِلَّا يَوْمَ قِيَمَةٍ رَبِّكَ أَعْلَمُهُمْ إِلَّا وَ
بِمَا يَعْمَلُونَ خَيْرٌ

فَأَسْتَقْرِئُكُمْ كَمَا أُمْرَتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا
تَطْعُونَ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

паризаяб жо гъоркыги тоге, гъабизе х1алк1олареб жо гъабизеянги лъугъунге. Гъесул шарг1иял г1орхъаби ш1уне ва х1арамаб жо гъабуге. Х1акъльунго Аллагъ нужеца гъабулеб г1амал жинда бихъулев вуго. Гъельие жинца жазаь гъабизе бугевги вуго.

113. Нужеца рокъа-хинлъи гъабуге

Аллагъасул حَمْلَةً لِّلَّهِ тушбабаздахун: залимал ва капурал х1акимзабазда бугониги, гъезул чукъбильун ругел мунапикъазда бугониги. Гъезда щибго мугъч1вайги гъабуге, божилъиги гъабуге.

وَلَا تَرْكِنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُوا
أَنَّا نَارٌ وَمَا كُمْ مَنْ دُونَ اللَّهِ مِنْ
أَرْبَاعَةٍ مُّمَّا لَا تُنْصَرُونَ ١٠٩

Гъединаб гъудулъи ва божилъи нужеца гъабуни, нужги жужах1альул ц1адаре ккезе руго. Ва гъелдаса нуж хвасар гъарулов щивго чиги вук1ине гъеч1о.

Жив цогояв Аллагъ тун нужеца гъудулзабильун ккурал, вализабильун ккурал ханзабаз, х1акимзабаз, хъанчаз ва аллагъзабаца нуже кумек гъабизе гъеч1о. **Нуж кидаго нужер тушманасдасаги бергъине гъеч1о, гъездехун нужер дагъабниги гъудулъи бугони.**

Къурт1убияс абуна: гъаб аяталда жаниб т1орит1ел буго ва амруги буго г1асияб, пасикъаб агълу рик1к1ад гъабизе ккеялда, купру-ширкальул агълу рихизе ккеялдаги. Гъеб квшаб агълуялъулгун гъудулъи ва гъалмагъльи гъаби купру буго: гъеб гъудулъи буқ1унаро рокъа-хинлъи гъеч1они, купру бокъиги купру буго. Хасго дин г1одобег1ан гъабулеб х1алалъ квшаб къавмалдехун гъудулъи гъабизе бегъуларо.

Залимав чиясул зулмуялдаса нильго ц1унизе г1оло гъесдехун загыралда гъалмагъльи гъаби, гъесдаса рак1 рик1к1ад бугони, шарг1альул рухса буго (изно буго) чара гъеч1еб, рес къот1араб заманаяль.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб машъяруб х1адисалда буго: «*Г1адамазул бишунго квшаш чи вуго жиндин квещильялдасаги х1инкъун г1адамаз жив к1одо гъавулов чи*»- абуn.

114. Дуца какалги рай Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, х1укъукъал т1убан ва арканал-шурут1ал камил гъарун, **радал-бакъанида** **ва сардил г1ужазульги.**

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرِيقَ النَّهَارِ وَزُلْفَامَنَ
أَيْلَلْ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُدْهِبُنَ أَسْيَفَاتِ
ذَلِكَ ذِكْرٌ لِلَّهِ كَرِيمٌ ١١٠

Щуябго паризаяб как бай абураб маг1на буго гъаб аяталъул. Хит1аб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасде бугониги, аяталъул х1укъму кинабго умматалье г1аммаб буго. Цо г1алимзабаца абуна гъаб аят миг1ражалда ун паризаял какал т1ад лъелелде решт1араб буго абуn.

Х1акъльунго инсанас гъарурал лъик1ал г1амалаз, къойил шуго как бай, рамазан моң1аль к1ал кквей ва цогидалги г1амалаз. Гъев инсанасул г1исинал мунағъал чурула. Гъаб дуда гъабураб амру **ваг1за-насих1т ва т1орит1елги буго х1акъаб жо лъазе бокъарал г1адамазе.**

Гъаб нахъе ккараб, пасалты ц1ик1араб заманаяль ругел мұмінзабазе рек1ел гъей ва рак1 г1одобе биччай буго гъаб (114) а билеб аяталда жаниб. Х1арамаб жоги г1емерльарараб, руччабиги квешльарараб, жидер черхги щебе лъун щайт1аналда нахърильльун, гъеб щайт1аналъул кумекчаг1ильун гъел руччаби хъвадараб мехаль, инсанасул бер ва к1ал мунағъалда ккеч1ого хут1улеб гъеч1о. Гъесул рек1ельги жинда гъукъизе к1оларел хиялал реххулен руго, гъесул напсалтыги жиндир т1абиг1ияб, инсанасул ихтияралда гъеч1еб багъари гъабулен буго.

Гъадинал умуран т1аде рак1араб мехаль жиндаса к1алалъулниги, бералъулниги, квералъулниги хат1аълы ккарав мұмінчи гъеб хат1аалда ц1акъ хехго рек1екъльула ва гъес жив хвасарльизе, тавбо гъабизе нух балагъула. Гъеб нух бицун буго Т1адег1анав Аллагъас гъаб аяталда жаниб ва жинца абулен буго: «Инсанасул лъик1аб г1амалать квешаб г1амал т1аса инабула» абун.

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицун, жинда Аллагъ разильяяв Ибнумасғ1удица абуна: «Цо чи вач1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ва гъес абуна: «Я расулаллагы! Дун шағъаралъул рик1к1адаб раз1алда вүк1адго қо ч1ужжу г1аданлдаса дие лазат щвана дун гъелдаги хъат1ич1ого. Дун дуда цеве ч1ун вуго дуца Аллагъасул х1укмұядалъун дие х1укму гъабизе»-абун. Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас абуна: «Аллагъас ﷺ вахчун тун вүк1ун вуго мун, дуңаги мунго вахчун вүк1араб ани лъик1аб бук1ана дуе»-абун. Ай тавбоги гъабун тун бук1араб ани гъеб мунағъ загъир гъабич1ого абуn. Х1адис имам Муслимица бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъев чиясе жаваб къеч1о, ва гъев нахъе ун хадуб Т1адег1анав Аллагъас гъаб аят решт1инабуна. Хадув чиги вит1ун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъев чи нахъе вуссинавуна ва гъесие гъаб аятги ц1алана.

Жинда Аллагъ разильяял Муслимица ва Бухарияс бицарараб х1адисалдада буго: жинда Аллагъ разильяяв амирул мұміннина Г1усман асх1абасдаса бицана: «Гъев Г1усман асх1абас какие чурана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас чурулен бук1араб х1алалъ, ва гъес абуна: «Дида Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг какие чурулев вихъана гъаб диңа чурараб х1алалъ ва хадуб жинцаги абуна:

гъаб х1алатъ какиे чурарав чи, цинги жинца к1иго ракаг1ат какиे барав рек1ель хъулухъ гъеч1ел тикраби риччач1ого, гъев чиясул церехун гъарураш мунагъял чурила»- абуна.

Жинда Аллагъ разильяяв имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Т1адег1анав Аллагъас нужеда гъоркъор т1абиг1ат-г1амалги бикъун буго, ризкъи бикъун бугеб х1алатъ. Аллагъас جَلَجَلَ جَلَجَلَ гъаб дунял къола жиндине вокъарав чиясеги, вокъич1ев чиясеги, ва амма Аллагъас جَلَجَلَ جَلَجَلَ дин къоларо (иманалда т1овит1уларо) жиндине вокъарав чи гурони. Аллагъас جَلَجَلَ جَلَجَلَ жиндине дин къурав чи гъесие вокъарав чи вуго. Дун дир напс жиндир кодоб бугеб Аллагъасул ى1аралдашун гъедулев вуго: жиндир рак1ги мац1ги Аллагъасе جَلَجَلَ جَلَجَلَ мут1иг1льчи1ев чи бусурманчи гъеч1о. Жиндир квешильялдаса мадугъял аманалда (божиялда) гъеч1ев чи жинца иман лъуравги гъеч1о, инсанас х1арамаб боц1и данде гъабун гъеб напакъаде ва лъик1аб нухалда къуна абуна гъесие баракат баҳунаро. Гъеб садакъаде къуни Аллагъас جَلَجَلَ جَلَجَلَ къабулги гъабуларо. Жинца гъеб х1арамаб боц1и жив хун хадуб тараб мехаль жиндине жусжас1 боркъиялье сабаблъун гурони гъеб батуларо. Т1адег1анав Аллагъас цо квешаб г1амалалдашун цоги квешаб г1амалальул мунагъ чуруларо. Квешильялъул мунагъ лъик1аб г1амалальул кирияль т1аса инабула. Хъубаб, чорокаб жоялдашун хъубльи бац1ад гъабуларо»- абуна.

Жинда Аллагъ разильяяв Абузаридаса бицараб х1адисалда буго. Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Мун Аллагъасдаса х1инкъа кив вугониги. Цо квешильи гъабураб мехаль гъелда хадуб лъик1аб г1амал гъабе, лъик1аб г1амалаль гъеб квешильи т1аса инабула. Дуца г1адамазулгун бишунго лъик1аб т1абиг1ат-г1амал хъвадизабе»- абуна. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цо лъик1ал чаг1азул хабаралъульги буго: к1иго гъалмагъ нухда унаго гъезда аск1оса ана жинда т1ад пихъил гъагъял лъураб х1айван. Гъав к1иясулго цояс гъеб гъагъиниб квер бегъун, гъениса босун пихъ жиндир кисиниб лъуна. Жинца гъеб пихъальул бет1ергъанасдаса бальго, гъесдаса х1алалъиги т1алаб гъабич1о. Дағылгы хъвадун церехун унаго гъезда данде кканы цо пакъирав чи, жинца садакъа гъарулов. Дов гъалмагъас кисиниса къват1иби бахъун жинца изну гъеч1ого босараб пихъ къуна гъев пакъирав чиясе. Гъеб ишалъ г1ажаиблъизе гъавурав гъалмагъас абуна: «Дида дуца гъабураб иш бич1чи1ич1о! Цин дуца изну гъеч1ого чияр пихъги босун х1арамаб жо гъабуна, гъанже гъеб х1арамаб нухда босараб жо садакъаяльеги къуна» абуна.

Дос абуна: «Дуда раг1ич1ищ лъик1аб г1амалаль квешиль т1аса

инабула абун: дица изно гъеч1ого босараб жо пакырчиясе кураб мехалъ дида т1ад мунағъ хут1уларо» абуn. Цинги гъалмагъас абуn: «Вай дуда Аллагъ турх1аяв! Дуда лъялариц Аллагъ چىلگىلەنە باц1адав вук1ин, гъес бац1адаб жо гурони къабул гъабуларебельги. X1арамаб боц1и къун садакъа лъугъунаро. Бокъун мунағъ гъабизеги бегъуларо, гъеб хадуб тавбо гъабун, лъик1аб г1амал гъабун т1аса ине гъабила абуn. Лъик1аб г1амалалъ т1аса инабулеб квешлъи буго хат1аъльюн, к1очон, гъапулъун, щайт1аналъ, гъава-напсалъ гуккун ккараб мунағъ» абуn.

115. Дуца саброги гъабе Мух1аммад وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيغُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٥﴾
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъел мушриказдаса дуде щолеб къварильялда. **X1акъльунго**

Аллагъ жидеца иманъун лъик1аб г1амал гъабулел г1адамазе квербакъи гъабулев вуго ва жинца гъезул ажро мукъсан гъабуларев, гъезул г1амал г1адада хвездабуларевги вуго.

116. Нужедаса цере рук1арал
умматазда гъоркъор рук1аралани
жидер г1акълоги бугел, г1илмуги
бугел, Аллагъас چىلگىلەنە хира гъарурал,
жидеца ракъалда пасалти гъабиялдаса нахъч1валел г1адамал;- Гъел г1адамал рук1инч1о ва гъел умматал дица гъалаг гъаруна, дица хвасар гъарурал, дагъалго г1адамал хут1изег1ан. Гъел рук1ана аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва гъезда нахърильяларал мұйминзаби.
Жидеца напсазе купру-ширкалдальун зулму гъабурал г1адамал
nah̄iril̄yāna dunyāl̄yūl boz̄i-mal bok̄iyāl̄da, chorx̄oe bok̄yārab
жо гъабун гъава напсалъул ва щайт1аналъул мурад т1убаялда. Ва гъель г1адамал рук1ана жал мунағъазда ва г1асильаби гъариялда т1адч1арал.

117. Дур Бет1ергъан Аллагъасул г1адат وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيَهْلِكَ الْقُرْيَيْظُلِيمِ
гъеч1о Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца
росабазул ва шагъаразул ағыло гъалаг
гъабулеб, гъел г1адамал лъик1алги

рук1ун. Аллагъас چىلگىلەنە зулму гъабуларо ва жал гъалаг гъарулел г1адамал рук1уна капураб, зулму ва пасалти гъабулеб къавм.

118. Т1адег1анав Аллагъасе бокъарабани وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَحْدَةً وَلَا
гъес киналго г1адамал гъарилаан цох1о
иман лъураб умматльун.

Жал исламияб диналда т1орит1арал ва

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الظَّرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا
بِيَقِيْنَةَ بَنَهُوتَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا
قَلِيلًا مِمَّنْ أَجْيَنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الْأَيْرَتَ
ظَلَمُوا مَا أَتَرْثَرُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١٦﴾

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيَهْلِكَ الْقُرْيَيْظُلِيمِ
وَأَهْلُهُمْ مُصْلِحُونَ ﴿١٧﴾

يَرَأُونَ مُخْتَفَيِنَ ﴿١٨﴾

Аллагъ разиял г1адамалльун. Кинниги, Аллагъяс **كىنچىكىن** жиндири лагъздал тун руго жидеца т1аса бищараб г1амал гъабизе ва гъел x1ал гъабун иман лъяялда рапун гъеч1о. **Гъадин бугельул гъел г1адамал кидаго хилипльун рук1уна ва цоял иман лъурал цоял капурал рук1уна.** Гъелдаги т1ад бат1и-бат1ияб, бат1улаб дин гъабулел рук1ула, ахираталда жидее щибго мунпаг1ат гъеч1ел гъел диназул: ягъудиял, насраниял, мажусал ва цогиги г1емер бат1ибат1иял къокъаби.

119. Дур Аллагъ жидеда гурх1арал
мұмминзаби руго бит1араң диналда
ч1арал, жал хилипп1уларел г1адамал.
Аллагъясъ جَلَّ جَلَّ г1адамал рижун, гъаб
дунялалда хъвадизе жал тейльул
х1икматги гъеб буго:

жиде бокъараб жојлда хъвадизе риччай, х1ал гъабун цо диналда ч1ч1езе гъарич1ого. Ахираталда цо къокъа алжаналда ине ва цоги къокъа жужах1алдаги ине. Гъеб жужах1алда унеб къокъа ц1акъ к1удияб буго. Гъедин бугельユул Аллагъасги ﷺ абулеб буго: Дур Бет1ергъанас гъабун т1убан бугеб х1укму-къадар ва къот1и буго: жинца жужах1 ц1езабилин абуn киналниги г1адамазулги жундузулги капурзаби жанир рехун.

120. Дица дуда рицарал гъал киналго
къиссаби руго Мухаммад ﷺ, **циересел аварагазбазул** **ва** **гъезул**
умматазул къиссаби. Гъел рицуун дур
ракъ парахат гъабизе.

Гъел аварагазабазда Аллагъасул ﷺ диналда жидер къавмал ах 1 улаго щвараб зах 1 малты дуда лъараб мехаль, гъез гъабураб саброги лъараб мехаль, мунги гъезда нахъвильльине ва дуда данде гъабуле б мушриказул тушманлъи цо дуе гъабураб жо гъеч1еблъи лъан, дуда гъельда саброги гъабизе.

Ва духъе бач1ана гъал къиссабазда жаниб бугеб x1акъаб хабарги, жинда жаниб бат1улаб ва гъересияб жо гъеч1еб. Гъезда жаниб дур умматалье ваг1заги буго мъминзабазе пикру гъабизе ва г1ибрат босизе насих1атги буго.

121. Жидеца иманги лъоларел дуда нахъги рильтъунарел мушриказда дуца абе Мухаммад : «Нужеца ғамалді азбека нұксағындағы шүлгүн

Күпру-ширк гъабун. Аллагъасда حَلَّكَ гъасильун, ракъалда т1ад

إِلَّا مَن تَحْمِلُ رُبُوكَ وَلَذِكَ حَلَقُهُمْ فَوْتَمْ
كَيْمَةُ رُبُوكَ لَمَلَآنَ جَهَنَّمَ مِنَ الْجَنَّةِ
وَالْأَنْسَاسُ جَمِيعَهُنَّ

وَكَلَّا لِقَصْ عَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرَّسُولِ مَا شَيْءَتْ
يَهُوَادُكَ وَجَاهُكَ فِي هَذِهِ الْحَقِّ وَمَوْعِظَةٌ
وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

зулму ва пасалъи гъабун.

Нижги нижер исламияб диналда ч1ч1ун, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
амруялда нахърильльун г1амал гъабулел руго.

122. Нужги балагъун ч1а щиб къодай нужеда وَأَنْتَطِرُوا إِنَّا مُنْتَظَرُونَ ﴿١٢٢﴾

бихъула абуn ва нижги балагъарал руго гъеб

г1азаб кидадай нужеда щвела»-абун. Цоги маг1на буго: нижее
кколеб жоялда нуж ралагъун ч1а, нужее кколеб жоялда нижги
балагъун ч1ун руго абуn.

123. Т1адег1анав Аллагъасе буго
зобал-ракъалда жаниб бугеб балъгояб
(гъайбаб) жоялъул лъай ва ихтияр.

(Гъайбаб жо абула; щебе араб яги нахъе
бач1унеб жоялда, жиб рик1к1адаб, жиб

льялареб жоялдаги). Кинабго жоялъул амру ва x1укму Аллагъасде
جَلَّ جَلَالُهُ
буссунеб буго. Нужеца лагъъли гъабе гьев Аллагъасе
ва нуж гъесдаса x1инкъа. Нужеца таваккалги т1аме жив цогояв
Аллагъасда. Ва дур Бет1ергъян Аллагъ гъеч1о Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
нужеца гъабулеб г1амал жинда лъяларев, гъелдаса жив гъапулав.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ
الْأَمْرُ كُلُّهُ، فَاعْبُدُهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ
يُغَفِّل عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфиксъалдалъун сурату Гъудальул
тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва шукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

12. Сурату Юсуф

Маккайлда реңтінабураб, жинда жсаниб нусиялда аңыла қо аят бүгеб.

Гъаб сураталда жсаниб бицүнго күдияб бакI кколеб буго ЯгІкъубил вас Юсуф аварагасул къисаяль. Сурат реңтінабуна гьев Юсуфиде данде چварал ғлемерал къварильаби рицун, гъезда Юсуфица гъабураб саброги бицүн, гъелдалъун Мухаммад аварагасул ﷺ ракI гъезабизе ва гьев авараг ﷺ ракI ғодобе бичкан, паракъальун вүкізіле.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Юсуф аварагасдаги ғлемер къварильаби риҳана, гьев гъитінгі вүгеб къоялдаса байbihын. Жиндиригө ваңаз гъуялда жсаниве рехана, хадув лагъ ғадин гьев қо нұхлугаз вичана. Мисриялъул ғлазицица (хәкимас) вичун восун гъесул рукъюв вүкілігі гъесул ғұжыялъул хіллялдалъун туснахъ гъавун ғлемераб заман гъенибги бана. Хызаналда жсаниб қо лъимер қогидаб лъимералдаса цикIун бокъараб мекалъ гъелдалъун қогидал лъималазул рекIель хілхұблы лъұгулеб бүкінналда ва гъелда тIад үлакъ батIи-батIиял асаралрачIине бегыялда қантIизаруле руго Юсуф аварагасул ﷺ къисаяль.

Гъаб сураталъул үлакъ берцинаб, хіренаб, тамахаб маңI буго ва үлапун үлапунарб пасихIаб ва ракI тамах гъабулеб хабарғи буго. Инсанасде рачIунел киналго хілал рицун руго ва гъел хілал үлапулеб мекалъ үлапулев чиясда жиндана гъеб кинабғо бихъулеб ва ғашылеб бүгеб ғадаб асар лъұгуна. Гъениб жсаниб гурхIел-рахIимуги буго, ракIкъварильти-пащманлыги буго, рекIельгъей-роххелги буго, рокъахинльти ва напсалъул къасдал-анищағи буго.

Халид ибну Магданица абуна: «Сурату Юсуф ва сурату Марьям буго алжаналъул ағылуяль жиб үлапун ва жинда ғленеккүн лазат босулеб нигIмат» – абуни. ПлатIа абулев ғаптимасги абуна: «Гъаб сурату Юсуф үлапулеб жинда ғашыларав чиясул пащманлығы тIаса уна» - абуни. ТладегIанав Аллагъас жинциаги абулеб буго: «Диңа дуе бицине буго бицүнго берцинаб къиса» - абуни.

Цогидал аварагзабазул ұғымынан къисаби чанго сураталда тақрар гъарун рицана. Гъеб буго Күръан жинца ғлажиз гъарулеб Аллагъасул ғұлжыл калам бүкінналда тIоритIел гъабиялье, гъельүл пасихIельни ва гъварильти бихъизабиялье бүгеб. Гъаб къиса қохIо нұхалъ бицана ва

гъединги Аллагъас جَلَّ جَلَّ баян гъабуна жиндир каламалъул камиллъи, гъелда къең гъабун чи бергъунаrebльи.

Гъаб сурат рецтIинабуна (сурату гъудалда) хадуб. Гъеб заманги буқIана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг бишунго захIматаб ва ракI къваридаб хIалалъ вугеб. Гъесул лъималазул эбел ва гъесие гIемер квербакъарай, гъесие иокъулей чIукку Хадижат хвараб сон буқIана гъеб. Гъединго гъеб соналъ хвана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ىIунун, гъесул рахъккун къурайшиял хIинкъизарун вукIараф гъесул инсул ваң АбутIалиби. Къурайшияз бетIер эхеде борхараб, аварагасе صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIилла-макру гъабизе гъел ургъулеб заман буқIана. Гъаб хIалалда авараг صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вукIаго гъесда суратул Гъуд ва суратул Юсуф рецтIинабуна Аллагъас جَلَّ جَلَّ: ىогидал аварагзабаздаги عَلَيْهِ الْأَشْدَقُ бихъана къварильи Аллагъасул рисалат халкъалъухъе щвезабулаго, гъезги сабру гъабуна, дуңаги сабру гъабе абураб магIнаялда, аварагасул صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ракI хIалхъезабизе.

Сураталда жсаниб аварагасда صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бичIизабулеб буго кинабго къварильиялда хадуб гIамIильни буқIунебльи, кинабго пацманльиялда хадуб роххел буқIунебльиги, загIиплы, хIалдагъльиялда хадуб къуватги бергъенльиги буқIунебльи. Сабру гъабурав чи вахунеб тIадегIанаб макъам баян гъабун, туснахъалда жсаниве реххун, жисв кIочон тун вукIараф Юсуф Мисриялъул гIазизлъун ккей бициун буго. Аллагъасул диналье гIоло, Аллагъ جَلَّ جَلَّ чо гъавун, гъесул гIазабаздаса хIинкъун хIарамаб, къабихIаб жо тараб мехаль, дунялалдаго инсан тIадегIанлъулеб куциг баян гъабун буго. Муъминзабазе ىIакъ гIемераб вагIза ва гIибрат буго гъаб сураталда жсаниб.

Сураталъул бициун кIвар бугеб масъала бугин абизе бегъула инсанасул ваңIылъи, гъес жиндир къадру ىIуни, гъесул хиянат гъечIолни буқIине ккей баян гъаби ва гъединав инсан Аллагъас جَلَّ جَلَّ тIадегIан гъавун, халкъалдаса тIокI гъавун дунялалда кIодо гъавулебльиги баян гъаби. Гъесие ахираталда абадиял нигIматал рукIинги Ѣибго Ѣакъли гъечIеб амру буго.

Хасго Аллагъасул диналда халкъ ахIулел, гъезда битIараф нух бихъизабулел дагIватчагIаз мунтагIат бугеб, гъез ىогидал муъминзабазе бицине ва лъазабизе мустахIикъаб хабарги буго гъаб сураталъул.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ тавпикъ къеги лъикIаб жоялда гIенеккизе ва гъельул вагIза босизе. Дурго ىIоб-рахIматалдатъун дуңа ниж мун разияб гIамал гъабизе тIаме, БетIергъян Аллагъ!

*Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIаралдаљун.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Алиф Лам Ра, гъал хIурупазул магIна ﴿الرَّ تَلَكَ آيَتُ الْكِتَابُ الْمُبِينُ﴾ ва гъездальун бугеб мурад ТIадегIанав Аллагъасда جIекләш лъала.

Жидедаса Къуръан данде гъабурал хIарпаздаса руго гъел. Гъеб Къуръан жинца инсан гIажиз гъавулеб, жинда рельяраб жо лъидаго гъабизе кIечIеб букIиналда ишараги буго. **Гъал дуда рештIинарурал аятал руго, МухIаммад, жинца гIажиз гъарулеб, жиндир магIна гъваридаб, мацI пасихIаб Къуръаналъул аятал.** Жинда жаниб батIулаб жо гъечIеб, жиндир хIукмаби баянаб, жиндир хабарги ритIухъаб.

2. X1акъльунго Дица гъаб Къуръан ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي رَوْمَانٍ عَرَبِيًّا لِعَلَّكُمْ تَعَقَّلُونَ﴾ рештIинабуна гIараб мацIалда

цIалулеб т1ехъльун, гIараб x1арпаз жиб хъварабльунги, нужеда бич1чине гъаб калам инсанас данде гъабураб жо гъеч1ебльи.

Жинца гIадамал гIажиз гъарулеб калам гъаб букIин лъараb меxаль, гъаб каламалъул бетIергъан Аллагъ جIекләш вукIинги лъазе ва гъесда имангI лъзезе.

Ибнукасирица абуна: гIараб мацI буго бишун пасихIаб, жиндир магIна лъикI баянаб, гъелдалъун бицараб жо ракIалда чIолеб. Гъедин бугельуль киналго т1ахъязул бишун хирияб Къуръан рештIинабуна бишун хирияб мацIалда, бишунго хирияв аварагасда حَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва бишунго хирияб ракъалда – Маккайлда. Гъеб т1ехъ босун вачIарав расул – Жабраилги вукIана бишунго хирияв малаик. Къуръан рештIинаиги байбихъана хирияб Рамазан моцIаль. Уммат жинда x1ажалъулеб кинабго жо баян гъабун, бицун т1убазеги гъабуна, гъельул x1акъальуль аятги рештIинабуна: «Жакъя нужее дица дин камил гъабуна» - абуn.

Гъаб хадуб бугеб аят рештIинабиялье сабаб бицун, ИбнугIаббасица رَحْمَةً اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: хириял асхIабзабаца Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: «Я расулаллагъ! Дуца нижее цо къиса бицинариц?» - абуn. Цинги ТIадегIанав Аллагъас гъаб аят рештIинабуна ва жинца абуна:

3. Дица дуда бицина, МухIаммад حَنَّ نَفْسٌ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْفَصَصِ يَمَا أَوْجَنَاهُ إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنُ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ
ڪَلِيلٌ مَّا يَعْلَمُ
کъисса, дуда гъаб Къуръанги вахIю
гъабун бугельул. Гъалде ццеве мунги
вукIана, МухIаммад حَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
дуда

لَمَّا أَتَيْنَاهُ الْغَيْثَيْنِ ﴿٣﴾

гъабги, цогидал аварагзабазул **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** къиссабиги лъаларевлъун, гъезул пикру гъабуларев ва гъезда х1ажат гъеч1ев.

Аллагъас мун кинабго г1alamalъул аварагльун гъавидал, дур динги киналго динал хвезаруле бугельул, гъаб хирияб Къуръанги ахир къиямасеб къо ч1езег1ан кинабго иман лъураб исламияб агълюялъул шарг1 бугельул, гъалда жанир рицун руго умматалье г1ибратлъун, дуе рек1елгъейлъун, ццересел аварагзабазул **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** ва гъезул умматазул къиссаби.

4. Дуца дур асх1абзабазе бице,
Мух1аммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, Юсуф аварагасул
къисса. Юсуфица **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** жиндир эмен
Яг1къубида **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** абураб г1уж бице:
«Я дир эмен! Дида г1ажаибаб макъу
бихъана. Дида бихъана анци1ла цо гвангъараб, канч1аб ц1ваяль
дида цебе сужда гъабулебльун. Гъединго бакъги моц1ги бихъана
дие сужда гъабулебльун» - абун.

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَيْمَنَاتِ إِنِّي رَأَيْتُ
أَحَدَعَشَرَ كَوْكَبًا رَّسْمَسَ وَالْقَمَرَ
رَّأَيْتُهُمْ لِي سَجِينِينَ ﴿٤﴾

Ибнуг1аббасица абуна: «Аварагзабазул **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** макъу Аллагъасул вах1юялдальун бук1уна» - абун. Гъаб макъу бихъуле б меҳаль Юсуфил анц1ила к1иго сон бук1ана. Гъев жеги авараг вук1инч1ельул, гъесул макъуялда қарамат абула. Анц1ила цо ц1ваялье маг1на гъабуна Юсуфил анц1ила цо ваң вуго абуна. Бакъги моц1ги Юсуфил **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** эбел-эмен руго абуна. Юсуф аварагасда **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** гъеб макъу бихъаралдаса хадуб гъевги, гъесул вацал ва эбел-эмен Мисриялда данделъизег1ан гъоркъоб ана к1икъого сон. Ай к1икъого соналдаса хадуб т1убана Юсуфида бихъараб макъу.

Юсуф аварагасул х1акъальуль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъев вуго жив хирияв, жив хириясл vas, гъевги жив хириясл vas»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана. Ай Ибрагым аварагасул vas Исх1акъил vas Яг1къубил vas Юсуф вуго гъев. Г1ибранияв, Канг1анияв, гъанжеялдаса 3700 сональ щцере Шамалъул ракъалда жал рук1арал.

5. Инсуца Юсуфида абуна: «Я дир **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** вас, дуца гъеб макъу дур вацазда бицунге. Гъез дуе цо макру гъабизе бегъула ва мун гъалаг гъавизе х1илла ургъизеги бегъула. Х1акъльунго щайт1ан инсанасул загыраб, х1акъаб тушман буго.

قَالَ يَسُوفٌ لَا تَقْصُصْ رُعَيَاكَ عَلَى إِحْرَانِكَ
فَيَكُدُّ وَالَّكَ كَيْدُ إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلنَّاسِ

عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٥﴾

Гъель щиб нух балагъунги инсанасе зарал гъабич1ого толаро.

Яг1къуб аварагасда **عَلَيْهِ الْسَّلَامُ** бич1ч1ана Юсуфида бихъараб макъу

гъесие Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ рахъальян къадру к1одолти ва аварагльи къеялда ишара буқ1ин. Гъесие г1елму къун, бечельни къун жив дунялалдаги ахираталдаги Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ хира гъавизе вук1иналда ишара буқ1инги. Ваңазда гъеб макъу бицани, гъездаги макъуялъул маг1на бич1ч1ун, гъез Юсуфида عَنْ يَدِكَفَلَمْ x1алхъублы гъабизе бегъила абуна Яг1къубица гъеб макъу ваңазда бицунге абуна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Нүжеда макъиль бихъараб мехалъ жиндие бокъулеб, лъик1аб жо, жинциа гъеб бище жиндир божарал г1адамазда. Квешаб жо макъиль бихъараб мехалъ жсив Ҷоги хъбилалда сверун вега, Ағ1узубиллагы минащайт1ани ражимги абе, квег1исан лъабго нухаль x1аң1уги туй. Гъеб макъу лъидаго бицунге. Цинги гъесие гъеб макъуялъул зарал буқ1ине гъеч1о*» - абун. Ибну Касирица x1адис къуч1абльун бицана.

Хадубги Юсуфида Яг1къубица абуна:

6. Дуда гъаб макъу бихъараб г1адин

Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ мун т1аса вицизе вуго аварагльи къеялье, гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ дуда лъазабизе буго макъуялъул маг1на бич1ч1улеб г1елму. Ҷоги маг1на гъабуна: Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ

дуда лъазабила ццересел умматазул

къиссиби, гъезул т1ахъазда хъвараб г1елму ва x1акъаб жо босизе к1олеб г1акъули къела, Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ цо вук1иналье далил бачун г1адамал мук1ур гъарулеб x1ужжаги къела. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ жиндир ниг1мат т1убазабизе буго дуеги ва дур эмен Яг1къубил лъимал-хълизамазеги, гъезул наслуяльеги. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъеб ниг1мат т1убазабураб г1адин дур ццересел умумузе Ибрагымие ва Исх1акъие.

Т1адег1анав Аллагъас нильльер умумул гъаруна аварагзабильун, халкъ диналде ах1улел расулалльун. Гъеб ц1акъ к1удияб ниг1мат буго Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ жиндие рокъаразе ва жинца т1аса рищаразе гурони жиб къолареб. Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ мун ва дур хадусел лъималги гъаризе руто аварагзабильун.

Х1акъульунго дур Бет1ергъян Аллагъ жинда лъалев вуго аварагльи лъихъе къелебльи ва жиндир халкъалъул тадбир гъабиялъуль ц1акъ г1адлу бит1арав x1акимги вуго. Аллагъасул г1елму лъай жиндие щибго г1орхъи гъеч1еб буго, Аллагъасул г1амал-пишаги жинда жаниб маслах1ат ва x1икмат бугеб буго. Жиндир лагъзадерили щивав чи щиб ишалъе бегъувлевлъи лъан гъабула Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъеб

وَكَذَلِكَ يَحْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعِلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى إِلَيْكَ يَعْثُوبَ كَمَا أَتَمَهَا عَلَى أَبْوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِنَّ رَبَّهُمْ وَإِنَّ حَقَّكُمْ حَكِيمٌ

халкъальуль тадбир.

7. Х1акъльунго гъав Юсуфил ва гъесул ***لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَالْحَوْتَةِ إِلَيْنَا**
вацазул къиссаяльуль г1емер мунпаг1ат **أَتَيْتُ**
буго ва ваг1за-насих1ат, г1акъло буго, **لِلْسَّابِلِينَ**
гъезул хабар лъзэ бокъун, гъелдаса
бицен гъабулел ва гъелда г1енеккулел г1адамазе.

Хирияб Къуръанальуль киналго къиссаби руго жидеда жаниб ваг1за-насих1ат ва г1ибрат бугел. Т1адег1анав Аллагъас мунпаг1ат гъеч1еб жо гъабуларо ва бицунаро. Амма Юсуф عليه السلام аварагасулги гъесул вацазулги къисса буго пикру гъабулел, жо бич1ч1улел г1адамазе г1емер бат1и-бат1ияб г1акълу ва маг1на жинда жаниб бугеб.

8. Юсуфил вацаз абуна: «Валлагы,

гъав Юсуфги عليه السلام **гъасул эбел**
цадахъав вац Биняминги г1емер
вокъулев вуго нильльер эмен

Яг1къубие. Нильль руго гъездаса к1удиял, чорхол къуватги
бугал, бокъараб жо гъабизеги к1олел ва инсуе мунпаг1ат бугел
г1олохъабазул жамаг1ат».

Анц1го вац вук1ана гъель эбел-эмэн цадахъал. Юсуфил ва Биняминил эбел бат1ияй йик1ана ва гъав к1иявго бишунго гъит1иналги рук1ана. Эбел-инсул рак1 гурх1ел-рах1му бугеб жо бугельуль, г1адатльун бугеб жо буго гъезие гъит1инал лъимал ц1ик1к1ун рокъулебльи ва гъездехун бербалагы г1емер бук1унебльиги. Цогидаб рахъальян эбел-инсуе лъимал киналго цох1о x1алалъ рокъула ва цониги лъимер «гъаб лъимер дие x1ажат гъеч1о» - абун рокъоса къват1ибе гъолеб, г1арцуҳъ бичулеб, яги гъадинго цогидазе къолеб бук1унаро.

Гъединго лъимал киг1ан г1емер ругониги, яги цо-к1иго гурони гъеч1ониги, гъездехун бугеб рокъиги бат1ияб бук1унаро: щибаб лъимер хасаб рух1 ва напс бугельуль, гъеб щибалъе хасаб хасият, т1абиг1ат-г1амал бук1уна ва гъелдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَّ эбел-инсул рек1ель гъель лъимал рокъи бижун буго.

Мъуминчи гъапуллъизе бегъулареб бак1 буго: Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильи т1алаб гъабулев, гъев вокъулев ва гъесда тавакал т1амун ва мугъч1ван вук1унев чиясе цох1о лъимер бугониги, киг1ан г1емер ругониги гъель дунялалъул рокъор дагъабго заманаялье рек1ельгъеялье рутел руго, цогидаб боц1и-малалда рельун. Гъель лъимал къурав Аллагъасда جَلَّ جَلَّ к1ола гъель цох1о къояль нахье рачинеги. Гъадин бугельуль г1емер лъимал руго абун гъездаса ч1ух1ун вук1ин, яги гъезда мугъч1ван вук1ин г1акъилав, иман камилав чиясул г1амал гъеч1о.

إِذْ قَالَ لَهُ أَيُوسُفُ وَأَخْرَهُ أَمْبُعُ إِلَى أَيْمَانِهِ

وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَنِي صَلَالٌ مُّبِينٌ

Юсуфил вацаз хадубги абуна: «Х1акъльунго, нильльер эмен ц1акъ мекъи ккарав вуго Юсуфги Биняминги г1емер рокъиялдаљун».

9. Нужеца гъав Юсуф ч1вай, яги гьев цо рик1к1адаб ракъалде щвезаве. Цинги эмен нужеде вуссине вуго ва гъесие нуж рокъизе руго.

Гъев Юсуф цеве вук1адго гъесда цоги чи вихълев гъеч1о ва гъев вокъияль инсуда нильль к1очон тун руго. **Юсуф ч1ван худуб, яги гьев рик1к1адаб бак1алде щвезавун хадуб нужеца тавбу гъабила ва нуж лъник1ал чаг1ильунги рук1ина.**

Бокъун Аллагъасда جَلَّ جَلَّ گ1асильизе ва x1арамаб, квшаб иш гъабизе, хадуб тавбу гъабизе къасд гъабуна гъел вацаз. Гъаб буго шар1алда ц1акъго x1арам гъабураб пиша. Щайт1аналда ва жидерго гъава-напсалда گ1енеккун рук1инальул, Аллагъ جَلَّ جَلَّ к1очон вук1инальул г1аламат буго гъеб. Гъаб аяталда жаниб ва хадусеб аяталда абулеб буго: «Нужеца, нуж, нужер» – абун. Гъальул маг1на буго Юсуфил вацал цоцаздехун ургъулел, цо иш данде балел рук1ин. Нужеца, нуж абурабраг1и гъаниб нильльеца, нильль абураб маг1наялда буго. Гъедин гъеч1они гъездехун хит1аб гъабулов, амру гъабулов цоги чи вук1ине ккола, гъедин бугин абуна абулел тафсиралъул г1алимзабиги гъеч1о.

10. Гъел вацаздаса цо вацас абуна:
гъав вук1ана гъезул бишун к1удияв
«Ягъуза» абулев вац. Гъаб буго жинда

Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасилраг1и.

Къатадатица абуна: гъев вацасул ц1ар

бук1ана «Рубайла» абун. Мужагъидица абуна гъесул ц1ар «Шамг1ун» бук1ана абун.

Г1алимзаби гъев вац щив вук1арав абун хилипльялье сабаб буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъеб ц1ар бишун гъеч1ебльи. Ццересел т1ахъаздаса хабар бишунел г1адамаз бицараб жоялдалъун хилипльана гъев вац щив вук1арав абурабраг1ияльул. **Нужеца Юсуф ч1ваге.** Гъеб г1емерго к1удияб мунағы буго, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ццим бахъунеб пишаги буго. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ бокъун чи ч1варав чиясул тавбо къабул гъабиги ц1акъ божизе зах1матаб иш буго.

«Нуж гъев Юсуф عَنْهُمْ لَا تَقْتُلُوْا يُوسُفَ وَاللَّوْدَةَ فِي عَيْنَتِ الْجُبَيْرِ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُثُرْ فَعَلَيْنَ ①»

инсудаса ват1а гъавизе ургъун ратани, ва гъеб иш гъабич1ого телариланги ратани, нужеца гъев реххе цо гъваридаб гъуялда жанив, ва гъенив гъевги тун нахъ русса. Сапаралъ унел г1адамал т1аде ккун, гъез Юсуф гъуялъуса

أَقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ أَطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُدُ
لَكُمْ وَجْهُهُ أَيْكُمْ وَتَكُلُونُ مِنْ بَعْدِهِ
فَوَمَا صَلَحَ لِجِينَ ①

къват1ив вахъун жалгун цадахъ рик1к1адаб ракъалда вачина ва нүжер мурадги т1убала»-абун.

Мухламмад ибну Исхакъ абулев г1алимас абуна: ц1акъ к1удияб амру гъабиялда къасд гъабуна гъел вацаз. Чанго бат1ияб к1удияб мунағы буго гъез жидер напсалда т1ад босизехъин. Бишун щебесеб буго гурх1ел-рах1мо къот1изаби. Жидер ваң жидерго квераздалъун ч1вазе ургыи щибго гурх1ел-рах1мо гъеч1еб иш буго.

К1иабилеб буго эбел-инсуе квшелти гъаби; жиде бокъараб льимер т1аг1арааб мехаль гъезда ч1олеб къо, гъезул рек1ел бакъвай, чара т1аг1ияльул халго гъабулеб гъеч1о гъал ах1макъал васаз.

Лъабабилебги буго, щибго жинда мунағы гъеч1еб гъит1инаб льимералье зулму гъаби. Ях1-намусалъги, бах1арчильялятъги къабул гъабулареб квшешаб, къабих1аб г1амал буго гъеб.

Ункъабилеб буго цо-цазе рокъарал к1иго чи цо-цаздаса ват1а гъави, гъел цо-цазде щвэзе гъукъи.

Щуабилеб буго: гъит1инасул гъит1интъялда ва к1удияв, херав чиясул к1одольялда гурх1ун гут1и, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ avaраг Яг1къубие عَلَيْهِ السَّلَامُ зулму гъабулеб буго жиндир васалаз гъев заг1иплъарав, к1одольяарав чи вугеб мехаль гъесда кодосан гъесул рек1ел гъейлъун вугев гъит1инаб льимер Юсуфги вахъун, гъеб льимерги эбел-инсул гурх1елалда ва ц1обалда х1ажатаб бук1аго.

Гъал г1емерал к1удиял мунағыал бокъун гъаризе къасд гъабигун цадахъ Аллагъ جَلَّ جَلَّ жидедаса т1аса лъугъила ва гъев гурх1ила абуn хъулги лъун буго гъел г1олохъабазул. Субх1аналлагъ! Аллагъ جَلَّ جَلَّ Вац1адав ва Т1адег1анав вуго. Жиндир г1ажаибаб гурх1елалдальун х1акъикъаталдаги Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурх1ун, гъес Яг1къубил рек1елье гурх1ел реххун, гъев жинда гъаризе виччан, ахиркъадги Аллагъ جَلَّ جَلَّ т1аса лъугъана гъел г1олохъабаздаса. Гъаб хабар буго къиссаяльул ахиралда бугеб ва амма Аллагъасул جَلَّ جَلَّ рах1маталда хъул лъун, хадуб бук1инесеб же лъаларого, гъаб бак1алда гъаб гурх1елалъул бицен гъабуна.

Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурх1араздаса ратаги нилъль киналго.

11. Гъаб цебехун рехсараб жоялдаги
ургъун, гъеб гъабизе ният-къасдги

гъабун, Яг1къуб avaрагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ васал
гъесда ццере рач1ана ва гъез абуна:

Я нижер эмен! Мун щай божуларев Юсуф нижгун цадахъ вук1иналда ва нижека гъесул милат гъабиялда. Гъев нижер ваң вугельул нижека гъесул т1алаб гъабила ва гъесда щибго зарал

قَالَ أَيُّنَا بَنَانَا مَالَكَ لَا تَأْمُنَنَا عَلَى يُوسُفَ وَلَا

لَهُ لَتَصْبِحُونَ ﴿٦﴾

буғеб жо щвезе теларо.

12. Дуца гьев вит1е метер нижгун цадахъ
х1алхъи гъабизе ва чан гъабун, чуял
рекеризарун, рек1ел гъей гъабулеб мехаль
нижеда цадахъ вук1ине.

أَرْسَلَهُ مَعَنَا غَدَّارَيْتَهُ وَرَأَقَبَ وَلِتَالَّهُ

لَحَفَظُونَ ١٣

Жиндиего бокъараб квен-пихъ кванан лазат-рах1аталда вук1ине.
Бичасх1аги, нижеца гьев ц1унизе вugo ва сах-саламат рокъовги
вачине вugo- абуни.

Гъереси бицуңеб бугельул жидер раг1и бит1арабльун бихъизе бокъун
гъа гъедун к1алъана гъел. Хабар бицунағо цо чи г1емер гъедарааб
мехаль гъесда божи дагъаб бук1уна. Х1акъаб, бит1араб хабар бицуңев
чи гъа гъедиялда х1ажалтуларо.

13. Яг1къубица абуна:

«Х1акъульунго, дие бокъун гъеч1о
Юсуфидаса ват1альизе ва гъевги вачун
нуж ине.

قَالَ إِنِّي لَيَخْرُجُنِي أَنْ تَذَهَّبُوا إِلَيْهِ وَلَا خَافُ أَنْ

يَأْكُلَهُ الْذَّئْبُ وَأَتَمْرَغَنَّهُ غَفَلُونَ ١٤

Дагъабго заманаяль гьев асқ1оса ват1альарааб мехаль дун
пашманлъулев вugo ва цожо г1оларого вук1унев вugo. Нуж расандулен,
чуял рекеризарулелги рук1ун **нужеда к1очон хут1ун гьев Юсуф**
бац1ица ч1вазе гуриланги х1инкъулев вugo дун»-абун. Аллагъасул
х1имматалдалъун Яг1къубил гъаб раг1и гъел васалаз гъесие
гъереси бицуңеб нухълъун лъугъана. Яг1къуб аварагас жинцига
малъарааб г1адин ккана щиб гъереси гъез бицуңеб Юсуфги цадахъ
гъеч1ого рукъор раҷ1араб мехаль.

14. Гъел васаз абуна: «Бичасх1аги, гъав
анц1го г1олохъанчиясда цадахъ вук1аго
Юсуф бац1ица ч1ванани ва нижеда гьев
ц1унизеги к1веч1они, ниж рук1унаха
ц1акъго тохал г1адамал.

قَالَ الْأَلَيْنِ أَكَلَهُ الْذَّئْبُ وَنَحْنُ عَصَبَةٌ

إِنَّا إِذَا لَخَسِرُونَ ١٥

Цинги нижее ч1аго рук1инго щиб гъабизе. Гъеб нич т1ад бук1иналдаса
хунго лъик1 бук1инариш нижее?»- абуни.

Нахъисеб къояль радалго Яг1къубихъе раҷ1ун васаз гъаридал Юсуф
жалгун цадахъ виччай абуни, гъес Юсуф каранде къана, гъесие лъик1аб
дуг1аги гъабуна ва вацалгун цадахъ алахалде виччана.

15. Цинги Юсуфги вачун гъел
вацал, жидер мурадлъун бугеб гъуй
буғеб бак1алде щведалго ва гьев жанив
реххизеги гъел х1адурлъарааб мехаль:

فَلَمَّا ذَهَبُوا إِلَيْهِ وَاجْعَلُوْا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي عَيْبَتٍ

الْجَبَّ وَأَوْجَنَنَا إِلَيْهِ لَتَبَيَّنَهُ بِأَمْرِهِ هَذَا

وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ١٦

гъез Юсуф кварица вухъана, лъим босизе гъуялъуб бичалеб ц1араг1 г1адин, ва гъуялда аск1ов вачун гъесда к1ал гыкъиги гъабуна: Гъанже бихъила дуе бук1унеб жо ва дур инсуги бук1унеб жо! Ц1акъ вук1ана мун гъев инсуда аск1об бак1ги ккун, цоги чи аск1овго виччалареб х1алаль. Гъанже дуе гъаб гъуй буго жанив ч1олеб бак1 абуn. Юсуф х1инкъун, г1одун лъугъана ва щивав вацасда валағъун гъезда хурхун ч1ч1езе къасд гъабуна. Цонигияс гъев аск1ов къазе теч1о, тунка-г1усун инжит гъавуна.

Цинги дица Юсуфида вах1ю гъабуна: «Дуца сабро гъабе! По къо бач1ине буго дуца гъел вацазда бицунеб жакъа гъез дуе гъабураб къварильи. Гъеб къояль гъезда лъзеги гъеч1о мун жидер вац Юсуф вугебльи»-абун.

Т1адег1анав Аллагъас Юсуф аварагасул ﷺ рак1 парахат гъабуна ва гъесда бицана гъаб къварильи т1аса ине бугебльи ва жинда макъиль бихъараб х1алаль гъел вацал жиндие сужда гъабизе Ѣцере рач1изе рук1инги. Г1алимзабаца абуна Жабраил малаик решт1ана абуn Юсуф ﷺ аварагасда гъаб вах1ю босун.

Вацаз т1асан гурдеги бахъун Юсуф авараг ﷺ гъуялда жаниве виччана. Гъев г1одов щvezeg1an ч1еч1ого квар къот1ун жанив реххана, гъев г1одов реч1ч1ун хвезе бокъун. Юсуф лъималда жаниб бугеб гамач1алда т1ад вахъун ч1ун хут1ана Ѣибго зарал ккеч1ого. Вацалаз т1асан ах1ана: «Юсуф» абуn, гъев хунищ вугев, ч1агойиш вугев лъзэе бокъун. Жинда гъел гурх1илин абуn рак1алде ккун Юсуфица жаваб гъабуна. Цинги цоял вацаз абуна; к1удияб гамач1 рехизе буго гъесул бет1ералда т1ад абуn, цогидаз абуна: г1ела нильеца гъесие гъабураб къварильи, живго те гъев живго хвезег1ан яги цо г1адамаз нахъе вачинег1ан абуn.

Цинги гъел вацаз цо къег1ер хъун гъельул би т1аде бахун Юсуфил гурде бидул ц1езабуна ва нахъруссун рокъоре ана.

16. Жидер эмен Яг1къубихъе васал рач1ана ﴿وَجَاءَهُ أَبَا هُمْ عَشَاءَ يَبْكُونَ﴾
сурдо бец1льяраб мехаль ва г1одилаго гъесда т1аде лъугъана.

17. Гъез абуна: «Я нижер эмен! Ниж цо-цазда къец гъабун щивдай бергъула абуn, ч1орбут1 реч1изе (яги чуял т1амизе, яги рекеризе) ана, нижека Юсуфги къай-ц1а ва квен-т1ехалда аск1ов тана. Гъеб г1ужаль бац1ги бач1ун гъель Юсуф кванан ватана. Гъаб нижека бицунеб жоялда мун божиларевльиги лъала

قَالَ وَأَيْتَ أَبَا إِنَّا ذَهَبْنَا سَرَيْقُ وَرَكَنَا
يُوسُفَ عِنْدَ مَتَعَنَا فَأَكَلَهُ الْذِي جَبَّ وَمَا
أَنَّتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْكَنَا صَدَقِينَ ﴿١٧﴾

нижеда, киг1анго бит1араб жо бицуунелльун ниж ругониги.

Мун нижеда щакдарулев вугельуль ва Юсуф хвана абураб жоялда божизе дуе бокъунги гъеч1ельуль. Гъез бицуунеб хабаралъго загири гъабулеб бук1ана гъеб гъереси бук1ин. Ц1огъорасул т1агъуралда ц1а рек1ун бук1унин абухъего, гъез бицуулеб жо жинда божулареб бук1ин гъездаги лъялеб бук1ана.

18. Гъересияб би т1ад баҳарааб горде босун рач1ана гъель ва гъеб горде инсуда Ѣцебе рехана. Гъалеха Юсуфил бидул ц1араб гурде, гъевги бац1аль т1ет1езавун нахъе хут1араб абун. Яг1къуб аварагас عَلَيْهِ السَّلَام
гъеб горде кодобе босана ва гъес абуна: «Гъереси бицуунеб буго нужеца: бац1аль Юсуф т1ет1езавураб мекалъ горде сах-саламат хут1уларо»-абун. Щайт1аналъ кинабго квешлъи рекъезабуна гъель вацазда т1ад. Ц1акъго г1акъилиб жо гъабулайнинг рук1ун жидеего гудур гъун батана гъез. Цоҳ1о бак1алдаса бихъич1еб гордеги инсуда Ѣцебе рехун, жал гъереси бицуунеб бук1ин жидецаго тасдикъ гъабуна.

Цо хабаралъуль буго: Яг1къуб авараг гъеб гордеги гъумералда ч1ван г1одана ва гъес абуна: «Ц1акъ рак1 гурх1араб бац1 бук1ун бугоха гъаб. Дир васги кванан вуго, щибго гордеги бихъизабун гъеч1о»- абуn.

Яг1къуб аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абуна: Нужеца бицуунеб жо гъереси буго, гъеб ишги гъедин гъеч1о. Нужер напсаз нужеда ц1акъ квешаб амру берцин бихъизабун буго. Гъанже дица ц1акъ берцинаб сабро гъабила. Т1адег1анав Аллагъ вуго дие квербакъулев гъеб нужеца бицуунеб гъересияб хабаралдаги, Юсуф ват1альиялдаги сабро гъабизе ва Аллагъасда хъулльун, таваккал т1амун ч1езе.

Яг1къуб аварагасدا عَلَيْهِ السَّلَام лъялеб бук1ана Юсуф гъез ч1вач1еблъи, гъев бац1ица ч1вач1ебльиги. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ vax1юялдалъун ва илгъамалдалъун Яг1къубида лъялеб бук1ана Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъас جَلَّ جَلَّ хира гъаруразул цояв вук1ин ва гъесул халатаб берцинаб къисса бук1унеблъиги. Гъедин бугониги жиндир напсалъуль бугеб, жиндир ихтияралдаса баҳарааб рокъияль гъесул рак1 къварид гъабулеб бук1ана, бералги чвахизарулел рук1ана.

19. Цинги сапаралда бугеб цо къокъя бач1ана гъеб гъуй бугеб бак1алде.

Жинда Аллагъ разильяив Ибнуг1аббасица абуна: Мадяналдаса Мисраялда унеб къокъя бук1ана гъеб. Унеб нухги къосун

وَجَاءَهُ وَعَلَىٰ قَمِيصِهِ يَدَهُ كَذِبٌ قَالَ بَلْ سَوْلَتْ لَكُمْ نَفْسُكُمْ أَمْ أَنْتُمْ حَسِيبٌ وَجَيلٌ وَاللَّهُ أَمْسَكَعَنْ عَلَىٰ مَا تَصْفُونَ ﴿١٨﴾

وَجَاءَتْ سَيَارَةٌ فَارَسُلُوا وَأَرِدُهُمْ فَادَّهُ دَلَوْدَه قَالَ بَشِّرَيْ هَذَا غَلَمَانٌ وَسَوْدُو بِضَاعَةٍ وَاللَّهُ عَلَيْهِ مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

г1емерго рик1лад бугеб бак1алде ккана гьел ва гьеб гъялда аск1оре швана. Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гъенив реххаралдаса лъабго къо араб заман буқ1ана гьеб. Гъесул вацал гьеб гъялда аск1ор рач1ун хъаравуллы ккун рук1унел рук1ана щибдай Юсуфил ккелеб абуn.

Гъеб гъялдаса рик1лад гъеч1ого х1охь бахъизе решт1араb къокъаяль жидер цояв вит1ана гьеб гъялдаса лъим босизе. Жинца ц1араг1 жанибги реххун къват1ибе бахъараб мехаль гьеб кваралдаги хурхун ц1акъ берцинав вас ватана лъим босизе арасда. Гьев ц1акъ воххун жиндиr гъалмагъльиялда ах1ана: гъале роххел! Балагъе дида ватараv васасда абуn.

Гьев Юсуфги вачун жиндиr гъалмагъльиялде аск1ове араб мехаль т1аде рач1ун Юсуфил вацаз: «**Гъав нижер лъутарав лагъ вугин**»-абуна. Т1адег1анав Аллагъ жинда лъалев вуго гъез бицунебги, гъабулебги жо. Кинниги, жиндиr азалияb къадаралда хъван бугеб х1укму т1убазабун Бет1ергъан Аллагъас лагъзал жидер г1амал гъабизе риччан тун рук1уна.

20. Цинги Юсуфил вацаз гьев вичана
гъеб къокъаяльъул цо чиясе ц1акъго
дагъаб багъаги босун. Жал рик1к1арал
диргъамал рук1ана гьел. Гъезда

وَشَرَوْدِ بِشَمَنْ بَخِسْ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٌ
 وَكَانُوا فِيهِ مِنْ أَنْزَهِينَ ﴿٤﴾

Юсуфил къадроги лъалеб буқ1инч1о, жидеe гьев къвариг1унги
вук1инч1о.

Гъедин бугельгул лагъ вуго абуn вичун, чияр лагъльиялда гъокъ ккезавуна Юсуф авараг. Юсуфги вуц1ц1ун ч1ана. Гъесда лъалеб буқ1ана гъал г1адамалгун цадаҳъ гъенисан нахъе ин жинди маслаhат буқ1ин ва гъелда хадуб жинди Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ бицараab роххел буқ1инги. Ва амма гьеб рохалида щвезег1ан жегиги г1емераб къварильи ва г1азаб бихъана Юсуф аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ.

Г1алимзабаца абуна: вацаз Юсуф вичана къого диргъамалъухъ, гъеб буго ц1акъго дагъаб жо: лагъасул багъа гъеч1о гьеб, лагъасда рет1улеб рет1елцин гьеб багъаялде щоларо. Юсуф восарав чияс жал Мисриялде щвараб мехаль базаралдаги вачун гьев вичана Мисриялъул х1акимасе.

Къит1пир абулев шагъаралъул хазинчи вук1ана гьев. Къого меседил гъурушалъухъ (динар) ва к1иго рет1елги к1иго хытазухъги вичана. Жинди лъимер лъугъуларев чи вук1ун, Юсуфил берцинлъи бихъун, г1емераб багъаги къун жиндиr рокъов хъулухъалье тезеян восана Къит1пирица Юсуф. Гъаб дица хъвараб тафсир гуреб цоги бат1ияb маг1наги гъабуна Г1алимзабаца Юсуф вичияльул бицун. Дица хъвараб

тафсир ва таржама буго гъаб къисаялда жиб рекъараб, жиндахун дир пикру гъет1араb.

21. Юсуф вичун восарав мисриялъул х1акимас жиндир ч1ужуялда
(Зулайхада) абуна: (Раг1ила: бугин гъельул ц1арилан абуна цогидал г1алимзабаца): «Дуца гъав вас хира гъавун, к1одо гъавун ч1езе гъаве нильеда гъоркъов. Гъев нильеца васг1адин тезе вуго ва гъес нильеे руқъоб хъулухъ гъабун кумек гъабизеги бегъула»-абун.

Жидер лъимер бук1инч1ельул васг1адин тезе къасд гъабуна Къит1пирица Юсуф. Гъеб буго Юсуфие бугеб к1одолти ва гъев лагъльиялдаса вахъи. Гъедин бугельул Аллагъас جَلَّ جَلَّ абулеб буго: **Гъуялдасан къват1ив вахъун хвасар гъавурав г1адин, дица Юсуфие Мисриялъул ракъалда хиралъи ва к1одолти гъабуна.**

Лъик1ав чиясда аск1ов ккезавун, гъес кинабго х1ажатаб жо жиндие ч1езабун васг1адин хъихъана Юсуф. Дица гъесда цересел т1ахъалги лъазаруна, гъезул маг1наги бич1изабуна. Макъуялъул маг1на лъалевги гъавуна Юсуф. Жиндие гъелдаса мунпаг1ат бук1инельун. Х1акъльунго Аллагъ жиндие бокъараб жо гъабизе щибго жояль нахъч1валарев вуго. Кинниги, г1емерисел г1адамал жидеда Аллагъасул х1икматал лъаларел, гъесул иш бич1ч1уларел руго.

22. Юсуф жиндир черхалъул ва г1акълюялъул щулальиялда вахараб мехаль: гъесул лъберго, яги лъбералда лъабго сон т1убараб мехалъ, дица

Юсуфие къуна г1елму-лъай, динальуль жо бич1чи1и ва авараглъи. Гъадин к1одо гъарула дица жидер г1амал лъик1ал г1адамал: иман камилал хиянат гъеч1ел, къот1уе рит1ухъял г1адамал.

Жинда Аллагъ разилъяяв Г1абдуллагъ ибну Масг1удица абуна: г1адамазул бишун хадур гъурал, чиясда балагъун гъесул х1ал лъалел ва гъесул бук1инесеб бицине к1олев лъабго чи вуго. Мисриялъул Къит1пир вуго: жинца Юсуф авараг عَلَيْهَا السَّلَام вичун восарав, гъев цо х1икмат бугев, жиндир хиралъи ва т1ок1льи

وَقَالَ الَّذِي أَشْرَكَهُ مِنْ قَبْرَ لَأْمَرَاتِهِ
 أَكَرِيمِي مَتَوْلَهُ عَسَيْ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ
 تَسْخَدَهُ دُولَهُ وَكَذَلِكَ مَكَّةَ الْوُسْقَ فِي
 الْأَرْضِ وَلِعَمَهُ وَمِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ
 وَاللَّهُ عَالِيٌّ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكَرِيمَ
 النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ⑯

وَلَمَّا بَلَغَ شَدَّدَهُ أَتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا
 وَكَذَلِكَ بَخْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

бугев чи вук1иналда кант1ун. Шуг1айб аварагасул ﷺ ясги йиго. Жинца инсуда абурай: «Гъав чи мухъкун х1алт1изе ваче, гъав ц1акъ божарав, лъик1ав чи вugo» - абуn. Гъеб абуна Муса аварагасул ﷺ х1акъальуль гъев лъик1ав, т1ок1ав, хирияв чи вук1ин бич1ч1ун. Лъабабилев Абубакар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ اсх1абги вugo жинца Г1умар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ اсх1аб халипалъун тарав ва гъелда жаниб бугеб баракат ва лъик1льи жинда лъарав.

Гъаб аяталь бицараб Юсуфие кураб г1елму-г1акъло ва аварагльи буго дагъаб хадуб бугеб жо, Аллагъяс جَلَّ جَلَّهُ يَعْلَمُ الْأَجْوَابَ гъаб бак1алда рексон бугониги. Байзави абулев г1алимас абуна: Юсуф аварагасул ﷺ مисрияльул Г1азиз Къит1пирица вичун восараб мехаль анц1ила ункъабилеб сон буk1ана. Анц1ила лъабго сон гъесда аск1об бараб мехаль туснахъальув т1амуна, гъениб анкъго (яги лъабго сон) бан хадуб Раян ханас жиндир вазирлъун гъавуна. Гъаб заман буго Юсуф аварагасул ﷺ лъеберго яги лъебералда лъабго сон бугеб замана. Гъалдаса хадуб куна гъесие аварагльи.

23. Цинги гъев Юсуф т1алаб гъавуна жив жиндир рукъюв вугей Къит1пирил ч1ужу Зулайхаца.

Жиндие Юсуф вокъун, гъель г1адал гъаюрай Зулайхаца т1алаб гъабуна гъев жинда аск1ов веги ва гъель кинабго руччабазул х1илла-макро х1алт1изабуна Юсуф жиндир амруялъе мут1иг1 гъавизе. Амма Юсуф гъелдаса лъутулов ва вахчулев вук1ана.

Цо къояль Зулайхаца рукъялъул нуц1би рахана ва Юсуфида цее ч1ч1ун гъель абуна: гъале дунги, гъале бусенги. Дуе щибго х1инкъи гъеч1о, хехго вач1а дида аск1ов абуn. Юсуфица абуна Аллагъяс جَلَّ جَلَّهُ يَعْلَمُ الْأَجْوَابَ ﷺ гъесда бихъизабуна Зулайхаца жив ах1улеб жо ц1акъ къабих1аб пиша буk1ин ва гъеб гъабизе бегъуларебльи. Гъабраг1ияльуль нильееги ишара буго цо квшаб иш гъабиялда гъава-напсалъ, щайт1аналь ах1араб мехаль, гъеб иш гъабизе нилъль лъутыналдаса Аллагъасдалъун ц1уни т1алаб гъабизе ккеялда.

Х1акъльунго дур рос Къит1пир вugo дир бет1ергъянчи, жинца дие г1емераб лъик1льи гъабурав ва дун берцинго жиндир рокъюв хъихъарав. Кин бегъулеб дица гъесие хиянат гъабизе ва гъесул ч1ужуялда аск1ов къазе! Х1акъльунго жидеца зулму гъабулел, х1арамаб жо гъабулел г1адамазул кидаго мурад т1убаларо ва

وَرَأَوْدَتْهُ الْأَنْجَى هُوَ فِي بَيْنَهَا عَنْ نَفْسِهِ
وَغَلَقَتْ أَلْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ
مَعَادَ اللَّهِ إِنَّمَا رَبِّيْ أَحَسَنَ مَوَاعِدَ إِنَّمَا
لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٣﴾

гъезул лъик1льиялда кверщел батуларо.

24. Цинги Зулайхаца ях1 бахъана Юсуф

жинда аск1ов вегизавизе.

Щибго нич т1аг1ун гъава-напсалъ ва

шайт1аналъ гъалаг гъаюн, нахъаса нуц1биги

рахан Юсуфида т1аде лъугъана гъей ва

х1ал гъабунги гъев жиндир мурад т1убазе

т1амизе къасд гъабуна. Цинги Юсуфил

напсалда жанир пикраби лъугъана гъей Зулайхае мут1иг1льизе.

Ва амма гъес напс къезабуна, Аллагъас ﷺ **жинда бихъизабураб**
г1alamатальул кумекалдалъун.

Г1алимзабаца бат1и-бат1иябр1и бицана Юсуфида бихъараб г1alamат
шиб бук1араb, гъев Аллагъасдаса х1инкъун Зулайхадаса лътизe
сабабльун ккараб абуn. Гъел раг1абазе мух1канаб далил гъеч1о, гъедин
гъеч1ониги гъел раг1аби бат1улалги гъеч1о. Цо г1алимас абуна: нахъаса
нуц1аги рахан, керен бет1ерги цебе рехун, цогиги жиндир черхальул
бихъинчиясе берцин бихъулел бак1ал загъир гъарун, Зулайха гъесда
т1аде лъугъиндал, Юсуфида щебе бач1ана жиндир эмен Яг1кубил
сурат, жинча к1алдib ккун килищ х1анч1улевльун. Гъеб г1alamат
бихъидалго Юсуфил чорхол х1ал хисана ва Зулайхал чалухал пишаби
жинда рихъич1евльун лъугъана: ай гъез жиндие щибго асар гъабич1о
ва жив гъелдаса вуссун рокъоса къват1ив лътизe лъугъана абуn.

Цоги г1алимас абуна: Юсуфида цебе Зулайхал рос Кыт1пирил сурат
бач1ана ва гъес жиндие гъабураб лъик1льиги рак1алде щвана абуn.

Цоги г1алимас абуна: Юсуф Зулайхадаса нечон эхедехун валагъана ва
гъесда мокърокъ хъван бихъана: «Мун зина гъабиялда аск1ов къаге!

Гъеб Аллагъасул ﷺ щим бахъулеб жо буго ва ц1акъ квшаб нух
буго»- абуn.

Гъел раг1абазул кинаяб бит1араb бугониги, щиб г1alamат Юсуфида
бихъаниги нильеца гъельул к1вар гъабизе кколаро. Нильеда лъалеб
жо буго Аллагъасул ﷺ Юсуф ц1унана гъей Зулайхал сураталда жив
къосизавизе жинда т1ад лъугъараb щайт1аналъул макроядаса.
Бет1ергъан Аллагъасул ц1уни бук1ун гурони Юсуфида к1олароан
гъава-напс ва щайт1ан къезабизе ва гъев Зулайхал х1илла макрояд
къезавилаан. Т1адег1анав Аллагъас аварагъиялъе т1аса вищарав
Юсуф кинабго мунағъ хат1аалдаса ц1унарав вук1ана.

Абусаг1удица абуна: Юсуф аварагъасул рак1алда рехараб хиял
гъесул г1айиблъун рик1к1унаро. Гъеб буго инсанасул т1абиг1ат,
гъесда нахъч1вазе к1олареб. Цо-цо г1адамаз Юсуф аварагъасда ﷺ

وَلَقَدْ هَمَتْ بِهِ وَهُمْ بِهَا لَوْلَا أَنَّ رَبَّهُمْ

بُرْهَنَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لَنَصْرَفَ عَنْهُ

الْسُّوءَ وَالْمُحْشَأَ إِلَيْهِ وَمِنْ عَبَادَتِنَا

الْمُخَلَّصِينَ ﴿٤﴾

г1унт1изабулеб, жиб г1иналда раг1изе рекъеч1еб хабар буго ах1макъал г1адамаз ургъараб.

Дица гьев Юсуф аварагасдаса عَلَيْهِ الْأَكْلَمُ кинабго квешльи ва къварилти нахъч1вала ва зинаг1адаб къабих1аб жоги нахъч1вала. Х1акъльунго гьев Юсуф عَلَيْهِ الْأَكْلَمُ вуго дица дие т1аг1ат- г1ибадат гъабиялъе ва аварагльун вук1иналье т1аса вищарав лагъ.

**25. Цинги Юсуфги Зулайхаги рагъо
буgeb рахъалда рекерана.**

Юсуф гъелдаса лъутун, къват1иве ворч1изе къасда гъабун векерана. Зулайха щайт1аналь гъалаг гъаюн, х1айваналда рельльун лъугъун, гъесда хадуй йортун нахъаса ккун гьев ч1езавизе лъугъана. **Ва гъесул гордеги бихъизабуна мугъ буgeb рахъальян.** Гъеб х1алалъ унаго гъезда рагъоялда аск1ов щун ватана Зулайхал рос Къит1пир. Гъеб лах1заталь Зулайхал г1акъло рук1алиде бач1ана ва жинца гъабулеб бук1араb жоялда кант1ана. цингиги гъель щибго х1ал хисич1ого кинабго лъугъабахъин г1аксалда сверизабуна ва жиндир зулмуялласа лътулев вук1араb Юсуф жиндие зулму гъабулев вук1аравлъун вихъизавуна.

Зулайхаца абуна: «Я дир хирияв гъудул! Дур агълюялъе квешльи гъабизе ургъарав гъадинав чиясе щиб жо гъабилеб ц1акъ квшаш г1азаб гурони, яги туснахъалда рехун гъенив жанив тей гурони»-абун.

**26. Юсуфица абуна: «Дица щибго
квешльи гъабич1о, гъеб гъабизе
рак1алдаги ккеч1о. Гъей Зулайхаца
вук1ана дун т1алаб гъавулев»-абун.**

жиндир нахъяб рахъалдаса бихъун буgeb гурдеги бихъизабуна, жив бит1араb бицунев вук1иналье х1ужальун. Цинги Къит1пир гъабизе жо лъаларого хут1идал ва лъида г1айиb бугебги жиндие загырлыч1елъул, гъесие кумек гъабун Юсуф бугътанаlдаса хвасар гъавун, Т1адег1анав Аллагъяс киниялда жанибго бугеб гъит1инаб лъимер к1алъазабуна. **Гъельул г1агарльиялъул лъимераль абуна:** «Гъев Юсуфил горде щебесахун бихъун батани Зулайхаца бицунеб жо бит1араb буго, гъев Юсуфги жинца гъереси бицунев вуго.

**27. Гъесул горде нахъасахун бихъун
батани Зулайха гъереси бицуней
йиго ва Юсуф жинца бит1араb жо**

وَاسْتَبَقَ الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِصَهُ مِنْ دُبَرِ
وَأَفْيَا سِيدَهَا لَذَّا الْبَابَ فَلَمْ تَمَاجِزْهُ مِنْ
أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءً إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابُ
الْيَمْرٌ

فَالَّهُ رَوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهَدَ
شَاهِدٌ مَّنْ أَهْلَهَا إِنْ كَانَ قَمِصَهُ وَقَدَّ
مِنْ قُبْلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَذِيبِينَ

وَإِنْ كَانَ قَمِصَهُ وَقَدَّ مِنْ دُبَرِ فَكَذَبَتْ وَهُوَ
مِنَ الْمُصَدِّقِينَ

бицунездаса вуго»- абун.

28. Къит1пирида бихъидал Юсуфил فَلَمَّا رَأَيْهَا أَقْمِصَهُ وَقَدْ مِنْ دُبْرِ قَالَ إِنَّهُ^{۱۶}
горде нахъяса бихъун бук1ин, гъес абуна: مِنْ كَيْدِ كُنَّ إِنْ كَيْدَ كُنَّ عَظِيمٌ^(٢)
«Гъаб иш нужер макроялдаса цо макро
буго, я гъал руччаби! Нужер x1илла-
макроги ц1акъ к1удияб бук1уна.

Ва нужеца ургъараб, гъабураб иш бахчизе, гъеб цогидазда т1аде
реххизе нужер гъунарги к1удияб бук1уна.

29. Я Юсуф! Дуца гъаб хабар ва гъаб يُوسُفْ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكَ
рокъоб лъугъараб жо лъидаго бицунге, إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ^(٣)
дуда гъеб к1очон, гъелдаса вуссун ч1а
мун. Дуцаги, я Зулайха, гъеб дудаса
ккараб сурукъаб ишалдаса тавбо гъабе, Аллагъасда جَلَّ جَلَّا دُور
мунагъал рахче абуни гъаре. Гъаб ишальуль мун йик1ун йиго
г1айibalъул бет1ергъян абуни.

жидерго жагъилияб г1адаталда рекъон ва гьев Къит1пир сабро бугев
чи вук1ун, цим хехав вук1инч1ого, гъес x1укму гъабуна кинабго жо
к1очон тезе ва щибго жо ккеч1еб г1адин, ццерего бук1араф x1алаль
берцинго жидер яшав гъабизе.

Амма квешаб хабар хехго т1ибит1ула ва дунялальул бералги г1ундулги
рук1уна. Гъеб Зулайхалги Юсуфилги ккараб жо лъана гъезул рукъор
x1алт1улел, гъезие хъулухъ гъабулел г1адамазул руччабазда: чед
бежулел, лъим баччулел, дару гъабулел ва цогидалги г1адамазул
руччабазда. Гъел руччабаздаса цогидазда лъан гъеб хабар шагъаралдаго
т1ибит1ана. Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

30. Гъеб шагъаральул руччабаца цо-* وَقَالَ نَسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ أَمْرَاتُ الْعَيْنِ
цаздехун абуна: «Гъаб шагъаральул تُرَوِّدُ فَتَهَا عَنْ نَفْسِهِ فَدَشَغَهَا حَبَّاً^(٤)
г1азизльун вугев (бищун к1удияв
x1аким) Къит1пирл ч1ужуяль жиндир إِنَّ الَّذِي نَهَا فِي ضَلَالٍ شَيْئِينَ^(٥)
рокъов цевеса x1алт1улев чильун вугев
Юсуф т1алаб гъавулев вуго жинда аск1ов вегизе.

Гъель гъесие г1акъуба къолеб раг1ула жиндие росльи гъабе абуни.
ц1акъ к1удияб иш гъеч1ишха гъаб? Ханг1адин вугев чиясул ч1ужуяль
лагъасда рокъи гъабизе ккани, г1адалльун ятила гъей Зулайха.

Юсуф вокъи гъельул рек1ель жаниб бортун буго ва гъелда дов тезе
к1олев гъеч1о. X1акъльунго, нижеда гъей Зулайха йихъулей йиго
ц1акъ квешаб бак1алда ккун ва нух къосун, г1акъло сверун»-абун.
гъаб хабар руччабаз жалго данделъанцинаб бак1алда бицунеб бук1ун

ахирги Зулайхада раг1ана жинда нахъаса бицуунеб, гъей суризаюлеб хабар.

31. Гъаб хабар раг1араb мехаль

Зулайхаца хадув чи вит1ун шагъаралъул
бищунго къадро бугел чаг1азул руччаби
ах1ана жиндир к1алг1аяльур.

К1икъого ч1ужу г1адан йик1анин
абуна г1алимзабаца. Гъезда гъоркъор
жидер рукъор хъулухъ чаг1ильун ругел
г1адамазул шуго ч1ужуг1аданги йик1ана,
жидедаса гъаб Зулайхал хабар къват1ибе арал.

**Зулайхаца гъел руччабазе мугъ ч1ван рах1аталде г1одор ч1олеб
бак1 х1адурана** гъоркъе тамахал босаби т1амун, мугъ ч1вазе х1улидал
къаданилъелал лъуна. Цере ц1акъ берцинал, г1емерал ниг1матал
ругел тепсиги т1ибит1ана (т1ут1, бергадуе къач1араb квен-t1ex).
**Шияй г1аданалъухъе нусги къуна пихъалдаса хъал баxьизе, гъан
къот1изе.**

Цинги гъел киналго данде руссун ц1акъ х1алхъон ва кеп щун гъел
ниг1матал кваналел ругеб мехаль **Зулайхаца Юсуфида абуна:** мун
гъел руччабазда т1аде лъугъя ва гъезда цевеса хъваде абуn. Гъел
жанир ч1араb рокъов лъугъун Юсуф жидеда вихъарабго гъел
руччабазда ц1акъ к1удияб г1аламат бихъараб г1адаб жо лъугъана:
гъесул берциnlъиялдаса нечон, х1инкъун лъугъана гъел ва, жидена
гъабулеб жого лъач1ого Юсуфиde балагъухъего рук1ун, нусал жидерго
кверазда лъулъан жидена кверал къот1ана. цинги гъезги абуна:
«Аллагъ вац1адав ва Т1адег1анав вуго! Гъадинаб г1ажаибаб
берциnlъи бижун бугоха Аллагъяс». Гъев чи г1адамго гъеч1о.
Гъав чи хирияв малаик вуго, г1адамазда гъоркъов виччараav»-
абун.

32. Гъел руччабазе лъугъараб жо
bihъидал Зулайха ц1акъ разильана
ва гъез жинда нахъаса рицарал
харбазулги рец1ел босана, Цинги

Зулайхаца абуна: Гъале гъав чи вугоха

гъев, нужеца дида г1айиb ч1варав дие гъев вокъана абуn. Цох1о
нухаль гъев вихъарал нужеца кверал къот1ун унтизаридалго,
нужеда бич1чице ккела киг1ан дир рак1 гъес унтизабулеблти
шибаб къояль дида гъевги вихъулев вук1ун.

فَمَمَا سَمِعْتَ بِمَا كَرِهَنَّ أَرْسَلْتُ إِلَيْهِنَّ
وَأَعْنَدْتَ لَهُنَّ مُنْكَرًا وَأَنْتَ كُلُّ وَحْدَةٍ
مَنْ هُنَّ سَيِّكِينَا وَقَالَتْ أُخْرَجْ عَلَيْهِنَّ فَمَأْمَلِنَّهُ
أَكْبَرُهُ وَوَقَطَّعْ أَيْدِيهِنَّ وَقَلْنَ حَشَّ لَهُ
مَاهَدَّا بَشَرَ إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَيْرَمٌ

۲۷

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لَمْ شَيَّ فِيهِ وَلَقَدْ رَوَدَهُ
عَنْ نَفْسِهِ فَأَسْتَعْصِمُ بِإِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا
عَمِرُهُ وَلَيَسْجُنَّ وَلَيَكُونَ أَنْصَاعِينَ

۲۸

Бичасх1аги, дица гьев Юсуфие чанги чалухаб пиша гъабуна ва гьев дида аск1ов лъугъун гъесулгун дица шагъват т1убазе ях1ги бахъана. Амма гьев ц1акъ ц1унун ч1анаха: Дида гъединав инсан вук1инин абуn кколовоан ва цоги вук1уневги ватиларо. Гъадинай г1олохъанай, берцинай, чорхол ч1урканлъи рекъарай г1аданаль босаде ах1араb мехаль гъеб ишалдасан ц1унун ч1олев чи щив вук1улев?

Гъанжеги дун гъедулей йиго нужедаги раг1ун: Гьев Юсуфица дир амру т1убач1они ва дие бокъараб жоги гъабич1они, гьев дица беc1аб гвендинив рехун туснахъ гъавила ва гьев ц1акъ х1акъир гъарураздаса вук1ина»-абун. Гъанже руччабаца жинда г1айиb ч1валаребль лъян, Зулайхаца жиндиr рокы t1убанго загъир гъабуна ва жиндиr мурад t1убач1ого жий ч1еларо абуn гъаги гъедана. Ничальул пардав бахъун, жинда г1айиb ч1ваялдаса х1инкъич1ого к1алъана гъей. Гъелда t1ад рекъон руччабацаги х1укму гъабуна гъель бицуnеб жо ц1акъ бит1араb бугин, гъельул бак1алда рук1арал ани жидецаги гъебгожо гъабизе буk1анин.

Цинги гъел руччабаца Юсуфидаги абуна мун Зулайхада гурх1айн гъей рокыуl ц1а рек1ун, юх1ун хвезе тогейин, дуего маx1цараб ракыуl гвенd t1аса бищич1ого берцинай г1аданальул х1ажат т1убаян абуn. Юсуфил ц1акъго рак1 бакъвана, кинабго дунял t1аде лъугъун, жив къосизавизе ургъулел ругин ккана гъесда.

33. Цинги Юсуфица Аллагъасда جَلَّ جَلَّكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُبُدُكَ وَإِنِّي أَسْأَرِفُ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِّنَ الْجَاهِلِينَ
гъари, х1ели гъабуна ва гъес абуна: «Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Гъеб беc1аб, маx1цараб ракыуl гвенd бигъяб буго дие ва гъеб туснахъ дие бокъила гъал

руччабаз жинда ах1улеб къабих1аб иш гъабун дур ц1им бахъи дида щвеялдаса.

Цох1о мун вugo Бет1ергъан гъезул макро дидаса нахъч1вазе к1олев. Дуца дун ц1унич1они ва дуца дун гъезул макроялдаса хвасар гъавич1они дун гъездехун гъет1изе бегъула: дир напсияб г1амал бергъун, жагъилал г1адамазул г1амал гъабун. Цинги дунги гъезда рельльярав лъугъина»-абун.

34. Т1адег1анав Аллагъас Юсуфил فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ وَفَصَرَقَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِلَهٌ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ
дуг1аялье жаваб гъабуна ва гъел руччабазул макро гъесдаса нахъч1вана. Х1акъльунго Аллагъ жинда гъарарав чиясул дуг1а раг1улев вugo ва жинца дуг1аялье жаваб къезе

قالَ رَبِّ الْيَسِّرِ حَبَّ إِلَى مَيَادِهِ عَنِّي إِلَهٌ
وَالْأَنْصَرِي فِي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِّنَ
الْجَاهِلِينَ

мустах1икъал чаг1и жинда лъалев вуго.

35. Цинги Къит1пирие ва гъесул г1акъльу
чаг1азе Юсуф вац1адав вук1инальул
 киналго х1ужаби рихьидал, Зулайхаца гьев
 толаревльиги лъадал, гъезда **льик1 бихъана**
цо заманаяль гьев Юсуф туснахъалда т1амун тезе. Къват1ул
 харбалги т1аг1изег1ан, цоги щиб бугониги мустах1икъаб
 х1укмуги загъирльизег1ан.

ثُمَّ بَدَأَ الَّهُمَّ مِنْ نَعْدِ مَارْكَا أَلْأَكَيْت
 لِيَسْجُنْنَاهُ وَحْقَى حِينٍ ﴿٢﴾

Цо г1алимас абуна: Зулайхал т1убанго хъул къот1идал Юсуф жиндие
 мут1иг1 гъавизе к1вейлдаса, гъель росасда абуна: гъав Г1ибранияв
 лагъас дун халкъалда суризаюна дие жив вокъун вуго абуn, дие рести
 гъеч1о къват1ий яхъун дир г1узру г1адамазда бицине. Дуца я гьев
 туснахъальув реххе гъесда г1айиб бугеблъун бук1ине, яги дие изно
 кье къватий яхъун дир г1узру г1адамазда бицине абуn.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: цинги гъез х1укму
 гъабуна Юсуф гвендинив реххизе. Х1амида т1адги рек1инавун гъесда
 хадуб къали къабун ах1долел г1адамал т1амуна: «Гъав вуго жиндир
 бет1ергъаналда (сайдаталда), г1азизил ч1ужуялда рокы гъабурав
 Г1ибранияв лагъ. Гъесие бугеб х1укму буго гвендинив реххун
 туснахъ гъави»-абун. Гъаб х1алаль шагъаралдаги сверизавун цинги
 туснахъальув реххана.

Ибнухат1ибица абуна: гъаб Юсуфилги Зулайхалги къиссаялдаса
 бусурбабаца босизе кколеб ваг1за ва г1ибрат буго: г1акъиляв инсанасе
 бегъуларо жинца рукъов сахав, къуватав г1олохъянчи кквезе, жиндир
 хъизан-лъималгун цадахъ, цинги гьев г1олохъянчики тезе жиндир
 ч1ужуялда ва ясалазда цадахъ щайт1аналь гъалмагъълти гъабун, гъезие
 питна гъабизе. Ц1акъ щайт1ан бохулеb г1амал буго гъаб.

Шарг1алда амру гъабун буго рос-лъядильун лъугъизе бегъулел
 бихъинал ва руччаби цоцазде журан рук1унге абуn (ай цо бак1алда
 цадахъ сапар бугониги рокъор ругониги, кир ругониги жалго жидедаго
 рук1ине бегъуларо). Хасго к1удияб х1арамлъи буго цо чиги цо
 ч1ужуг1аданги цоги чи гъеч1еб бак1алда цох1ого хут1и. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
 муъминал руччабазда ва муъминал бихъиназда амру гъабулеб буго
 жидер бер (ц1уне) къае х1арамаб бак1алда балагъияладаса, г1авратги
 бахче г1агарав гурев чиясадаса абуn.

Жегиги шарг1аль амру гъабун буго чияр чиясада ч1ужуг1адан гъаракъ
 раг1изабун к1альягэ абуn. Гъельул маг1на буго чара гъеч1ого чияр
 чиясада калам гъабизе х1ажалъи ккараб мехаль, гъесие берцин бихъулеб
 гъаракъ гъабун, гъесда бадий балагъун к1альягэ абураб.

Гъадин Аллагъас جَلَّ جَلَّ амру гъабун бугониги бусурбабада гъеб к1очон тун буго, купру-ширкальул г1адамазул г1адатал берцин рихъун, бихъиналги руччабиги цо-цаздаса рат1а раҳъизе лъалареб х1алаль рет1елги рет1ун буго, щибго нич-намус ва Аллагъасдаса х1инкъи гъеч1ого цох1ого къват1ирги раҳъун руччаби сапаралда, х1алт1изе, ц1ализе унел руго. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1алимъияль гуккун х1арамаб туреб жо гъабулеб гъеч1о. Гъесул сабро к1удияб бук1ун, жидеца ц1акъ к1удиял мунағъал гъаруниги, гъел гъалаг гъарич1ого тун руго.

36. Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ туснахъалда вуқ1аго гъесда цадахъ гъениве реххана к1иго г1олохъанчиги.

Гъев к1иявго вуқ1ана Мисриялъул хан Рабанил (Раянил) рокъор х1алт1улел рук1арал г1олохъаби: цояв жинца чед бежулев, цояв ханасе гъекъолеб жо х1адурулев. Жидеца хан ч1вазе квеналда гъоркъоб загъро жубаялда щакльун т1амун рук1ана гъел туснахъальур. Гъенив Юсуф ватидалго ва гъев ц1акъ т1абиг1ат-г1амал рекъарав, сипат-сурат берцинав, цадахъ бутеб гъалмагъиялда г1урх1улев, гъезда ц1об гъабулев вихъидал, гъев к1иявго г1олохъанчи гъесда аск1ор г1агарльана ва гъесулгун гъалмагъъти гъабуна.

Юсуфица гъев к1иявго ва цогидал туснахъалда ругел г1адамал даг1ват гъабун Аллагъ جَلَّ جَلَّ жо гъавиялда, гъесие г1ибадат гъабиялда рачунел рук1ана. Живгоги ц1акъ т1ад ч1ун Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильи т1алаб гъабун гъесда дуг1а г1емер гъабун какал ралев вуқ1ана.

Цо нухаль радал т1аде раҳъиндал, ханасе гъекъолеб жо х1адурулев вуқ1арав г1олохъанчияс абуна: «Х1акъльунго, дие макъу бихъана дица ханасе гъекъолеб жо гъабизе ц1ибил ц1ц1ун гъельул лъим баҳъулевлъун вуго дун»-абун. Цогияв г1олхъанчиясги абуна: «Х1акъльунго, дидаги бихъана макъу дир бет1ералда т1ад лъун к1удияб чед баччун дун вугев г1адин ва гъеб чед гъелда т1ад г1одор ч1ун х1анч1азги кваналеб бугин»-абун. Дуца нижеда гъал макъабазул маг1на бице, нижеда мун ц1акъ лъик1ав чильун вихъулев вуго ва дуда гъел макъаби къот1изеги лъалеб батизе ккода»-абун.

Цо г1алимзабаца абуна: гъев к1иявго г1олохъанчиясе х1акъикъаталда гъедина бихъана ва Юсуфица бицхъин гъельул х1укмуги ккана абуна. Цогидал г1алимзабаца абуна: гъезда макъу бихъун бук1инч1о, жидеца Юсуфил х1албихъи гъабун ургъун раҳъарал макъаби рук1ана

وَدَخَلَ مَعَهُ أَسْتِحْجَانَ فَقَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي
أَرَنِي أَعْصِرُ تَمَرًا وَقَالَ الْأَخْرَى إِنِّي
أَحَمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الظَّيْرُومَةُ
نَسْنَاتِ أَوْ بِلَهٍ إِنَّا نَرِنَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ (٢٦)

гъел. Гъедин бугониги Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъев күйясего Юсуф аварагас бицараб х1укму гъабуна абуn.

37. Юсуфица гъев күйясдаго абуна:
 «Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ дие къураб лъай буго
 нужее квен бач1инелде ццебе щиб квен
 нужее бач1ине бугеб дида лъай.

Гъединго цогиги балъгольбаби руго
 Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ дида лъазарурал»-абун. Гъеб
 хабар Юсуфица бицана гъев күйявго иман

льеялде ах1илелде ва гъезие ваг1за гъабилелде ццебе,- гъел жинда
 г1енеккизе ва гъезул божи ц1ик1к1инабизе, хадуб гъес абуна: «**Гъаб**
дица бицуунеб жо буго Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ дида лъазабураб. Гъеб гъеч1о
 сих1ро яги гъереси. **X1акъылунго Дица Аллагъасда иман лъолареб**
къавм тана, дун гъезда гъоркъоса нахъе ана, гъединго ахираталда
**инкар ккураб къавмги тана дица»-абун. Гъаб раг1иялдалъун
 Юсуфица бицана жив вук1ин аварагзабазул عَيْنِمَ اللَّهِمَ رَوْكَيْسَانْ чи,
 живги жиндир умумулги купру-ширкалдаса рик1к1адал, Аллагъ
 جَلَّ جَلَّهُ цо гъавулел, ахираталда иман лъолел рук1ин. Иман лъеялъул бишунго
 к1удияб к1иго асло буго гъаб:**

1). Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ цо гъавун гъесда иман лъей. 2). X1исаб-мизан гъабулеб,
 алжан-жужах1 жиндиль бугеб ахираталда иман лъейги.

38. Дун нахъвильларав вуго дир
 умумул Ибрагимил, Исх1акъыл ва
Яг1къубил диналда. Ниж рук1инч1о ва
 гъеч1о, ва нижее бегъуларо Аллагъасде
 جَلَّ جَلَّهُ щибго жо г1ахъал гъабизе, гъельие
 г1ибадат гъабун ва дуг1а гъабун. Ниж
 Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ т1аса рищун руго жиндир диналда халкъ ах1изе.
 Гъедин бугельтул ниж рук1ине ккола ц1акъ рац1ц1адаллъун ва цогидал
 г1адамазе мисалиялъун.

Гъаб Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ иман лъей, гъев цо гъавун гъесие г1ибадат
 бац1ц1ад гъабиги, Аллагъасул рахъальян бугеб ц1об-рах1мо ва
 хиралти буго нижее бугеб ва киналго г1адамазеги бугеб. Аллагъас
 جَلَّ جَلَّهُ нижеда вах1ю гъабун гъеб лъазабун буго, ва г1адамаздаги ниж
 расулатлъун гъарун, гъезда нижела малъун лъазабун буго. **Ва амма**
г1емерисел г1адамал гъаб к1удияб ниг1матальул къадро лъаларел
ва гъеб ниг1маталда данде Аллагъасه جَلَّ جَلَّهُ щукру гъабуларел руго.
 Жиндие лагълыи гъабизе х1акъав, жал рижарав, хъихъулов ва хвезарун

قَالَ لَآيَتِكُمَا طَعَمْتُ بُرَزَقَنِهِ إِلَآ بَتَّأْتُكُمَا
 بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مَمَّا
 عَلَمْنَيْ رَبِّيْ إِنِّي تَرَكْتُ مَلَةً قَوْمَ لَآيُومُ سُونَ
 بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَفَرُونَ ﴿٢٨﴾

وَاتَّبَعْتُ مَلَةً سَابِقَاهُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ
 وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشَرِّكَ بِاللَّهِ مِنْ
 شَيْءٍ وَدَلِلَّكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْهَا وَعَلَى النَّاسِ
 وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٨﴾

ахир т1адеги рахъинарулев Аллагъиги جَلَّ لَهُ الْأَكْرَامُ к1очон, ىоги щиб бугониги жоялъе лагъльи гъабулел руго. Боц1уе лагъльи гъабун, г1арац-меседалъе лагъльи гъабун, жидедаго рельльзарал г1адамазе лагъльи гъабун, жидецаго гъарурал хъанчазе-алагъзабазе лагъльи гъабун.

39. Юсуфица абуна: «Ле, дунгун цадахъ يَصَدِّحُ حَيْثِي أَيْسِجُونَ إِذْ رَبَّ مُتَفَرِّقُونَ حَيْرٌ гъаб туснахъальтур ругел г1олохъаби!

أَمَّ اللَّهُ أَوْحَدُ الْقَهَّارُ

Нужеца ургъун бихъея: бат1и-

бат1иял, цоязда цоял къацандуле,

жидер иш-пиша данде кколарел г1адамалищ лъик1ал ругел гъезда нахърильльине ва бет1ергъанльун рук1ине. Яги жинда къацандулев чи гъеч1ев ва къец гъабуниги жиндаса щивго бергъунарев жив цогояв Аллагъиш лъик1ав?

Г1адамал ругониги, жундул ругониги, малаикзаби ругониги, гъел жидее нильъеца лагъльи гъабизе мустах1икъал гъеч1о, гъел кидаго цоцаль рекъон рук1унаро, цоцазде къацандараб мехалъ цояв къеч1ого вук1унаро, жив къолев, жиндаса т1ок1ав чи жинда данде вугесе лагъльи гъаби ах1макъльи букуна. Жидеца ганч1ил, ц1улал ва цогидаб жояльул рик1ун-руц1ун гъарурал хъанчал алагъзабильун кквей ц1акъго ах1макъаб жо букунаришха!-абун.

40. Ле, Аллагъасде جَلَّ لَهُ الْأَكْرَامُ ширк гъабулел

г1адамал: нужеца жиндие лагъльи

гъабулеб жо гъеч1о нужецагоги ва

нужер умузги ургъарал, нужецаго

алагъзабиян ц1аралги лъурал, хъанчал

гурони. Аллагъасул рахъальян

кинабг1аги х1ужа-далилги гъеч1о

гъезие г1ибадат гъабе абуn, г1ибадат

гъабияльул х1укму цох1о Аллагъас جَلَّ لَهُ الْأَكْرَامُ гурони гъеч1о.

Гъесда лъала г1ибадат кин гъабизе кколеб. Аллагъас جَلَّ لَهُ الْأَكْرَامُ расулги вит1ун гьев расулас умматалдаги малъун гъабулеб жо буго Аллагъасе جَلَّ لَهُ الْأَكْرَامُ гъабулеб дин.

Гьев Аллагъас جَلَّ لَهُ الْأَكْرَامُ лагъзадерида амру гъабун буго цох1о жиндие гурони лагъльи гъабуге абуn. Жиндие г1ибадат гъабизе мустах1икъав вугельул гьев Аллагъиги جَلَّ لَهُ الْأَكْرَامُ: жиндир гуч-куват бергъарав, жиндие бокъараб жо бокъухъин гъабизе к1олев. Гьев Аллагъиги جَلَّ لَهُ الْأَكْرَامُ живго тун жидер щибго гъунар гъеч1ел, жидеда хайирги заралги гъабизе к1оларел алагъзабазе г1ибадат гъаби бат1улаб жо буго. Гъаб дица нуж жинда ах1улеб дин буго жиб бит1араб, жиндильт щакльи гъеч1еб, гьев

مَا عَبَدُواٰ وَنَمَّاٰ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءً سَمَّيَتُهُمَا أَنْتَ وَأَنَا وَكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ

بِهَا مِنْ سُلْطَنٍ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَّا إِلَّا

تَعْبُدُوا إِلَيْاهُ إِيمَانُ ذَلِكَ الَّذِي نَعْلَمُ فَلَكُمْ رِزْقُكُمْ وَلَنَا

أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

диналдалъун нужер дунялалдаги ахираталдаги кверщел батизе буго. **Кинниги, г1емерисел г1адамал гъаб амру жидеда лъаларел руго.** Жидеца Аллагъасе عليه السلام лагъльи гъабуларел руго, лагъльи гъабулезги цадах жо г1ахъал гъабун Аллагъасде ширк гъабулеб буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Юсуф аварагас عليه السلام гъель г1олохъаби Аллагъасе عليه السلام г1ибадат гъабиялда ах1ияльуль г1ажайбго берцинаб ва жиндиль х1икмат ва пайда к1удияб нух т1аса бишана.

Т1оцебесеб иргаялда гъезда лъазабуна жив аварагзабазул عليه السلام чи вук1ин, жиндине Аллагъасе عليه السلام цо-цо гъайбаб жо лъай къун бук1инги. Гъеб г1елмуялдаса буго гъель г1олохъабазе туснахъалда щибаб ригъаль бач1изе бугеб квенальуль амру гъесда лъай ва гъес бишухъин гъезие квен бач1иги.

К1иабилеб буго: гъесие Аллагъасе عليه السلام макъу къот1улеб г1елму къей. Ваamma Юсуф авараг عليه السلام гъель г1олохъабазул макъуяльуль маг1наги бицун, гъезул мурадги т1убан, жинда аск1оса гъель нахъе риччалевльун гъеч1о. Бишунго жинца бишунеб жоялда гъель г1енеккулеб заманалдаса мунпаг1атти босун, гъель Аллагъасул диналде ах1изе т1ад жувалев вуго. Гъеб буго нилъльеңәги жиндаса мунпаг1ат босизе рекъараб мисал.

Лъабабилеб буго: гъеб даг1ват гъабулаго Юсуф аварагас عليه السلام тамахаб, х1еренаб мац1аль, гъель г1адамазда бич1ч1улеб мисал бачун, т1оцебе гъезда бич1ч1изабулеб буго: бат1и-бат1иял алагъ заби рук1ин г1акълюяльго къабул гъабулареб жо бук1ин. Хадубги гъель кант1изарулел руго г1адамаз жиде лагъльи гъабулеб рух1 бугелги, рух1 гъеч1елги алагъ заби гъезие лагъльи гъабизе мустах1икъал гъеч1ебльи, гъель киналго рижарав, гъезие ризкъи къолев гъель хвезарулев Бет1ергъян Аллагъыги вук1адго щибго жидер гъунар гъеч1еб жоялье лагъльи кин гъабилеб?

Ункъабилеб буго: ахиралда гъезие баян гъабулеб буго х1акъикъияб, бит1араб дин Аллагъасе عليه السلام малъухъин гъабулеб дин бук1ин ва гъеб дин гъабизе киназдаго т1адаб бук1инги. Гъеб дин гъабулел г1адамал ц1акъго дагъал рук1инги бицунеб буго. Гъелдалъунги г1олохъаби кант1изе х1акъаб жоялда ч1ч1арал г1адамал кидаго дагъал рук1иналда ва гъель дагъал г1адамаз гурони жиб х1ехъеч1еб, ях1 бахъич1еб, сабро гъабич1еб дин бит1араб бук1иналда.

Аллагъасде عليه السلام халкъ ах1улез х1алт1изаризе рекъараб къаг1идаби баян гъарун Юсуфил عليه السلام мисалаздаса мунпаг1ат босун, киг1ан г1емераб жо малъизе ва бицине к1олебльи бихъизабун буго.

Гъеб жинда т1адаб амруги т1убан, жиндир рак1ги парахат гъабун, хадуб байбихъулеб буго Юсуф аварагас عليه السلام гъезул макъуяльуль

маг1на бицине ва гъес абулеб буго:

41. Ле, дир к1иявго туснахъаль

гъалмагъльун гъарурал г1олохъаби!
Нужер цояв туснахъалдаса къват1иве
веччан цевого вук1араb x1алалъ
жиндир ханасе гъекъолеб жо къолев
чильун вук1ине вуго. Цогидав
туснахъалдаса къват1иве вачун

кварида ван гъанкъизе вуго ва гъеб бак1алда дализе гъавунги
тезе вуго, бет1ералда t1ад ч1ч1ун x1анч1аз жиндир гъан бик1ун
кваналевльун. Нужеца дидаса t1алаб гъабураб x1укму дица
бицана ва гъеб x1укму Аллагъас جَلَّ جَلَّ

يَصْرِحُ بِالسَّجْنِ إِمَّا أَحَدُكُمْ مَا فَسَقَى
رَبَّهُ وَخَرَأْتُ أَمَّا الْأَخْرُ فِي صَلَبٍ فَتَأْكُلُ
أَطْلَرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ

سَقَّافَتِيَانٌ

гъабун лъугъараб буго.
Жиндие хиси гъеч1еб буго. Нужеца бит1араb бицун батаниги гъереси
бицун батаниги гъеб буго нужее бугеб x1укму абуn. нужеца бицяен
t1алаб гъабидал дица бицанаха гъаб x1укму, киг1анго дие бокъун
бук1инч1ониги рокъукъаб хабар нужее бицине.

42. Цинги Юсуфица абуна

туснахъалдаса къват1ив виччазе вугев
г1олохъанчиясда: дуца дун вице дур
ханасда аск1ове щвараб мехаль.

Щибго г1айиb гъеч1ого бугътанги t1ад
льун, туснахъальув вук1ин бище гъесда. Гъев лъик1ав хан ватани
гъес бит1араb жо t1алаб гъабун x1акъикъат ц1ехезе бегъула ва дунги
гъаб дида t1ад лъураб бугътаналдаса вац1ц1адавльун лъугъине
бегъула. Щайт1аналь Юсуфида гъеб лах1заталь к1оченабуна
цох1о Аллагъасда гуреб жиндир x1ажат гъаризе бегъуларебльи
ва гъельул г1акъуба гъабун цо чанго соналъ жив туснахъалдаги
хут1ана. Бицун дагъаб лъабго сон буго. Г1емерисел г1алимзабаца
анкъго сон бугоянги абуна.

Вагъбу абулев г1алимас абуна: Аюб аварагги عليه السلام анкъго соналъ
вук1ана Бет1ергъанас жиндир x1ал бихъизе унти-къварилъи t1аде
биччан. Юсуф аварагги عليه السلام анкъго соналъ вук1ана туснахъалда
жиндир x1албихъи гъабизе-абун.

Гъаб аяталье цоги маг1на гъабуна: щайт1аналь гъев г1олохъанчиясда
к1очезе гъабуна Юсуфил хабар ханасда бицине абуn. Гъаб к1иябго
маг1на бит1араb буго. Гъеб бит1араb бук1ин бицунеб буго хадуб бугеб
аяталъги. Щайт1аналь Юсуф аварагасда عليه السلام Аллагъ جَلَّ جَلَّ рехсей ва
гъесда таваккал t1ами к1оченабураб г1адин, гъев г1олохъан чиясдаги

وَقَالَ لِلَّهِي طَلَبَتِنَا نَاجِ مِنْهُمَا أَدْكُرْنِي
عِنْدَ رَبِّكَ فَأَسْلَمَهُ اللَّهُشِيَطَنُ ذَكَرَ
رَبِّهِ فَلَمَّا فَلَّيَتِ فِي السَّجْنِ يَضْعَفُ سَيْنَيْتَ

٥٥

к1оченабуна ханасда Юсуфил хабар бицине. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1икмат буго гъаб. Аллагъасул изну гъеч1ого щайт1анаалда гъеб жо гъабизе к1оларо ва хасго авараглъи къезе бугев чиясул рек1ель гъапулты рехизеги к1оларо.

Хирияв Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагас г1емерал гладамазе ваг1за-насих1ат гъабун, гъезие лъик1лти гъабун, гъеб туснахъалда к1колел рук1арал гладамазе гъел г1емерал соназ кумек гъабуна, рек1елгъейги гъабуна. Жинцаго Аллагъасе جَلَّ جَلَّ т1аг1ат г1ибадат г1емер гъабун гъесда г1агарльизе, гъев жиндаса разильзие ях1 бахъана.

Къурт1убияс абуна: Аллагъасул салам лъеяв Жабраил малаик вач1ана Юсуфиҳъе гъев туснахъальув вук1адго ва абуна: «Я Юсуф, дур вацаз мун ч1вазе х1укму гъабураб мехаль гъездаса мун лъица хвасар гъавурав?»-абун. Юсуфица абуна: «Дир Аллагъас гъавуна»-абун. Жабраилас абуна: «Гъел вацалаз мун т1аде чиго к1колареб алахалда бугеб гъуяльув рехун тараб мехаль, гъениса къват1иве лъицаха мун вахъарав?»-абун. Юсуфица абуна: «Дир Аллагъас вахъана»-абун. Жабраилас абуна: «Мун зинаялдаса лъица ц1унарав ва дудаса гъел руччабазул макроги лъица нахъч1вараб?»-абун. Юсуфица абуна: «Аллагъас جَلَّ جَلَّ ц1унана дун ва гъес нахъч1вана руччабазул макроги»-абун. Жабраилас абуна: «Гъанже кинха дуца Аллагъасда гъарич1ого мун туснахъалдаса хвасар гъаве абун гъев Аллагъас جَلَّ جَلَّ вижараав лагъасда аманат бит1араф?»-абун.

Цинги Юсуфица абуна: «Я Бет1ергъан Аллагъ! Гъеб раг1и буго дир мац1алдаса борч1ун араб, дун жинда рек1екъльарааб раг1и. Дица дуде гъарулеb буго, я Ибрагимил ва дир херав эмэн Яг1къубил Аллагъ! Мун дида гурх1а ва т1асса лъугъя!»-абун. Цинги Жабраилас абуна: «Дие г1акъуба ва х1албихъи буго мун т1уснахъальув цо заманаяль вук1ин»-абун.

Гъаб хабаралдаса нильеца босизе к1колеб г1ибрат ва мунпаг1ат буго, кинабго жояльул амру Аллагъасда кодоб бук1ин ва гъесда божун, гъесда таваккал т1амун, гъесдаса квербакъи т1алаб гъабун хвадизе т1адаб бук1инги. Киниги шарғ1алда х1арамаб гъеч1о, жигиги гъабизе т1адаб жо буго нильеца щибаб жояльул амру цо сабабазда хурхизаби ва гъел сабабал гъоркъор ккун Аллагъас جَلَّ جَلَّ нильер х1ажат т1убай т1алаб гъаби.

Гъел сабабалги х1акъикъиял рук1ине к1кола. Масала: вакъарав чияс лъим гъекъанин абуn гъев г1орц1уларо. Къечарас квен квананин абуn гъесул къечги хъваларо. Рукъов г1одовги ч1ун цо х1ажат бишун киг1ан г1емер мехаль жив к1алъаниги гъеб х1ажат т1убаларо.

Сабабазда хурхингун цадаҳ рек1елч1ей буқ1ине ккода нильеца гъеб сабаб гъабуниги гъельул x1асил Аллагъасда جَلَّ جَلَّ бараб буқ1иналда. Гъадинаб x1алаль сабабазда хурхи шарғ1алда бегъулеб жо буго.

Юсуф аварагас : «Ханасда жив вице»-абураб раг1и цо сабаб буго, нильеца гъединаб сабаб гъабунин абуң нильеда г1айибги ч1валаро. Гъаб бак1 ц1акъто т1адег1анал макъамазда ругел аварагзабазул عَلَيْهِ السَّلَامُ бищулеб бак1 бугельул, гъеб Юсуфица абураб раг1иги гъесул гъапуллти ва гъалат1 бугеб г1адин бицуунеб буго. Ва амма нильеда рак1 ч1ун лъазе ккода гъеб раг1и абулеб меҳаль Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ гъапуллъун вук1инч1ебльи. Умматалье ваг1занасих1аталье Т1адег1анав Аллагъас цо-ци гъадинаб мисал бачуна ва нильь бит1араф нухалда хъвадизе гъелдалъун сабабги гъабула.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Юсуф аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ риҳъарал къварильаби рицун лъугъараб бак1 бугельул, гъаниб рехсезе бокъун буго цо-ци исламияб диналдаги, Къуръаналдаги, жинда Къуръан решт1инабурав Мух1аммад аварагасдаги حَسَنَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г1айиб г1унт1изабизе бокъарал динальул тушбабаз Юсуфилги Зулайхалги къисса мекъаб рахъалда сверизабун, суризабун бициялде данде ч1ч1ун, ва гъел тушбабазе квербакъи гъабун суратальул тафсир гъабулел г1алимзабацағи «Юсуфил рак1 гъесун буқ1ана Зулайхада»-абураб мағ1наялъул хабар бицинги нахъч1ван, Мух1аммад Г1али Сабунияс бицараб гъеб раг1и мекъаб буқ1ин ч1езабулеб анц1го x1ужа ва далил:

1) Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ кутакалда данде ч1ана Зулайхал къасдазда гъель жив т1алаб гъавураб меҳаль ва гъес абуна: «Дица Аллагъасдалъун ц1уни гъарулеб буго»-абун.

2) Зулайхаца нүц1иги рахан жив т1алаб гъавураб меҳаль гъес къват1ив лъутизе къасд гъаби: нахъаса гурдеги ккун Зулайхаца жив ц1а-ц1алев вугеб меҳальги.

3) Гъел руччабаз абухъе къабих1аб жо гъабиялдаса дие ракъул гвендго бокъилин аби.

4) Т1адег1анав Аллагъас чанго бак1алда Къуръаналда Юсуф веңцун аятал решт1ун рук1ин. Аллагъас جَلَّ جَلَّ кин веңцулев жиндири рак1алье къабих1аб жо гъаби берцин бихъулев чи?

5) Гъит1инаб лъимер к1алъан, гъель нуг1лъи гъаби Юсуфида г1айиб гъеч1ольиялье: «нахъаса горде бихъун батани гъев рит1ухъав вуго»-абун.

6) Зулайха жийго мук1урлъи руччабазул жамаг1аталье жиндию Юсуф вокъун, жинца гъев т1алаб гъавиялье ва гъев мут1иг1льун гут1иялье.

7) Юсуфица Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ах1и бай жив гъел руччабазул

макруялдаса хвасар гъаве абун.

8) Юсуф г1айибав гъеч1олъияльте Къит1пирие ва цогидазе мух1канал г1аламатал загырлъи ва далил-х1ужа ч1ейи.

9) Жив туснахъалдаса къват1ив вахъунгут1и ханасда цебе загыраб, баянаб х1ужа ч1ч1ун гурони жив щибго г1айиб гъеч1ого жанив т1амурав вук1иналье.

10) Киналго руччабаз ва Зулайхаца чамго сон гъоркъоб ун хадубги нуг1лъи гъаби Юсуф вац1адав вук1иналье ва гьев жидер макроялье мут1иг1лъун гут1иялье.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ نильеда х1акъаб жо х1акъабльун бихъизабеги ва гъелда г1амал гъабизе тавпикъги къеги.

43. Египетальул ханасда цо
г1ажаибаб макъу бихъана ва гъель
х1инкъизавун жинца хехго макъу
къот1улел г1адамал ва г1алимзаби
данде рак1арана. Цинги ханас абуна:
«Х1акъульунго Дида макъиль бихъана
анкъго ц1акъ къарияб, берцинаб г1ака
цоги анкъго х1алакъаб г1акаяль жал кваналел ругел г1адин.
Цогиги анкъго г1урчинаб жаниб ц1ураб т1ор бихъана, анкъго
бакъвараб, жаниб мугъто гъеч1еб т1орги бихъана. Нужеца дида
гъаб макъуяльул маг1на бице, я дир къавмальул г1акълючаг1и,
нужеда лъялеб батани макъу къот1изе ва гъельул маг1на
гъабизе»-абун.

44. Гъел г1алимзабаца ва макъу
къот1улез абуна: «Гъеб дуда бихъара
жо буго бит1араб ва мекъаб бат1а
гъабизе лъялареб жобо-гъбораб макъу.

Гъединаб макъуяльул маг1на гъабизе нижеда лъяларо ва мун
разильульеб жаваб къезеги к1оларо»-абун.

Гъель х1инкъана ханасе макъу къот1ун гъельул маг1на бицине, жал
мекъи ккани жидеда щолеб цин баҳси лъан.

Ибнухат1ибица абуна: «Гъединаб макъу бихъула г1емер кванан квш
чехъги ц1езеабун къижарааб мехаль»-абун.

45. Ханасул гъаб макъуяльул
хабар жинда раг1араб мехаль дов
туснахъалдаса къват1ив вач1арав
г1олохъянчиясда Юсуф рак1алде щвана.

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ
يَا كَلْهَنْ سَبْعَ عِجَافٍ وَسَبْعَ سُبَلَّاتٍ
حُضْرٌ وَأُخْرَ يَاسِتٌ مَّا تَرَى هُنَالِكَ أَقْنَوْنِي فِي
رُؤْيَايَ إِنْ كَنْتُ مُنْذُرًا لِرُؤْيَا تَعَبُّرُونَ ﴿٤٣﴾

قَالُوا أَصْنَعْتُ أَحَلَمَ وَمَا خَنِّيْتُ بِشَأْنٍ وَلِلْأَحَلَمِ
بِعَلِيمِينَ ﴿٤٤﴾

وَقَالَ اللَّهُ يَعْلَمُ مِنْهُمْ مَا وَلَدَ كَرَبَّ عَدَّ أَمْمَةٍ
أَنَّهُ أَنْتَ أَكْبَرُ مَنْ يَأْتِيَهُ فَارْسِلْهُ ﴿٤٥﴾

Гъев Юсуфил хабарги ханасда бицун гъес абуна: «Дун вит1е Юсуфихъе, дица бач1ина ханасул макъялъе бит1арааб жаваб»-абун.

Ханас гъев Юсуфихъе вит1ана. Цинги жив туснахъ бугеб бак1алда ун Юсуфида т1аде лъгъана ва жинца абуна.

46. Я Юсуф! Я гъав ц1акъ бит1ун макъу
къот1улев чи! Дуца нижеда бице анкъго
къарияб г1акаялъул хабар, анкъго
х1алакъаб г1акаяль жал кваналел.

Анкъго г1урчинаб, жаниб ц1ураб ва
анкъго бакъвараб мугъ жаниб гъеч1еб
т1оральулги хабар бице. Гъеб дуца

бицараб жоги босун дун ханасухъе ина ва цинги ханасдаги,
кинабго халкъалдаги лъзэ буго дур гъунар ва дур г1елму.

Гъеб мехаль мун туснахъалдаса къват1ивги вач1ина иншааллагь абуна.
Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ гъев г1олохъанчиясда г1айиб ч1вач1о жиндир
аманат гъесда к1очана абун. Яги жинца абич1о дица макъялъул
маг1на бицинаро дун къват1ив виччазе къот1и гъабун гурони абуна.
Щибго жоялъул к1варго гъеч1ев чиясг1адин гъесие жаваб гъабуна.

47. Юсуфица абуна: «Нужеца хур
бекъизе буго анкъго сональ. Кутакалда
хъулухъ гъабун гъеб бижизабизе
ях1ги бахъизе буго. Гъеб хур бак1арун
шинахъе гъениса щвараб х1алухъин т1оралдаса бат1а гъабич1ого
гъури, ц1ад, бакъаль зарал гъабулареб х1алаль ц1унизе ккола.
Нужеца кванач1ого рес гъеч1еб къадар лал т1амун, хенон
тасарупги гъабила» (расход).

Гъанже г1алимзабазда лъалеб г1елмияб хабар буго Аллагъас حَلَّكَلَهُ
ункъзазар сон г1агарун заманаяль цебего Юсуфил мац1алдалъун
г1адамазда малъулеб: т1орониб бугеб т1оршел рух1ч1агольяль
(х1апара, нац1) ва гъава бакъаль хvezабиялдаса лъик1 ц1унараб
бук1уна. Гъельул т1аг1амалъул даражаги лъик1 ц1унун хут1ула:
(витаминал, каллориял.)

48. Цинги бач1изе буго анкъго сон,
жал ц1акъ зах1матал, щибго хур-хер
бижуларел, ц1адал къот1арал. Гъел
соназда жаниб нужеца кваназе буго данде
бак1арун, нахъе ц1унун бук1арааб т1оршел. Хъодуе нахъе лъун

يُوسُفُ أَيُّهَا الْأَصْدِيقُ أَفَتَنَافِ سَعْيَ نَقَرَتِ
سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَعْيَ عَجَافٌ وَسَبَعَ
سُبْلَتٍ حُضْرٌ وَاحْرَبَاسْتَ لَعْنَى أَرْجُعٌ
إِلَى النَّاسِ لَعَاهُمْ يَعْلَمُونَ ٥٧

قَالَ تَزَرَّعُونَ سَبَعَ سِينِينَ ذَلِكَ فِيمَا حَصَدُتُ
فَذَرُوهُ فِي سُبْلَةٍ إِلَّا قَلِيلًا مَمَّا كُنُونَ

ثُمَّ يَاتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَعْيٌ شَدَادِيًّا كُلُّهُ مَا
قَدَّمْتُ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مَمَّا تَحْصِنُونَ ٤٨

тараб дагъабго къадар т1оршел х1ут1изег1ан.

49. Гъелда хадуб бач1изе буго ц1акъ
бечедаб лъик1аб заман, г1емер ц1адалги
ралеб, пихъ-хурги бижулеб, г1адамаца
ц1олбол чамастакил гъуинал лъимал
(сокал) рахъулеб ва гъекъолеб жоги гъабулеб.

Гъаб хабарги босун жиндир гъекъолеб жояльул тадбир гъабулев г1олохъанчи т1аде вач1индаль ханасе гъес бицараb жо ц1акъ бокъана ва гъес амру гъабуна Юсуф жиндихъе ваче абуn. Жинда гъев вихъизе ва гъес жиндаго макъялъул маг1на бицулебги раг1изе абуn. Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго.

50. Ханас абуна: «Гъев Юсуф вачун
рач1а нуж дихъе»-абун. Юсуфида
хадув вит1арав чи гъесухъе щведалго
гъес абуна: «Мун а дурго ханасухъе
ва дуца гъесда абе дол жидеца кверал
къот1арапл руччабазул аx1вал-х1ал
ц1ехе абуn. Дир Бет1ергъян Аллагъ
ц1акъ лъалев вуго гъез гъабулеб буқ1араб макро ва x1ила.

Гъеб нужер бет1ергъанасдаги лъан лъик1 буго дун гъаница къват1ив
вахъиналда цебе, киналго г1адамаздаги лъазе лъик1 буго дун г1айибго
гъеч1ого гвендинив т1амурав чи вук1ин»-абун.

Жиндир чапар гъаб жавабги босун вач1идалго ханас жиндир божарал
чаг1аздаса ц1ехана Ѣшиб къиссадай буқ1ана Юсуфил ва гъел руччабазул
абун. Ханасда бич1идалго киназдаго лъалеб буқ1ин Юсуфида
г1айиб гъеч1ебльи, гъел руччаби данде рак1арана, Зулайхаги гъоркъой
ккезаюн.

51. Цинги маликас (ханас) гъел
руччабазда абуна: «Щиб квшаб
ишалье ургъун рук1арапл нуж гъев
Юсуфие макро гъабулеб мехаль ва гъев
нужедехун къабих1аб иш гъабиялда
аx1улеб мехаль»-абун.

Буқ1аниш гъесда кинаб1аги г1айиб?

К1ваниш нужеда гъев нужедахун

вуссинавизе абуn. Гъел руччабаца абуна: «Аллагъ вац1адав
ва Т1адег1анав вуго! Гъес жиндие хирияв лагъ чорокъиялда
виччаларо. Нижеда Ѣшибго жо бихъич1о Юсуфил рахъальян гъесда

لَمْ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فَيُهُبِّغُ أَنَّاسٌ

وَفِيهِ يَعْصُرُونَ ﴿٤٩﴾

وَقَالَ الْمُلْكُ أَتَوْنِي بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ

قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَكَّهُ مَا بَالِ السَّوْةِ
الَّتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيهِنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ

عَلَيْهِمْ ﴿٥٠﴾

قَالَ مَا حَاطَبْكُنَّ إِذْ رَوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ

نَفْسِي هُنْ حَنْشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ

سُوءٍ قَالَتْ أُمَّرَاتُ الْعَرَبِ إِنَّ لَنَ حَصَّصَ الْحُكْمَ

أَنَّ رَوَدْتُهُ وَعَنْ نَفْسِي هُوَ إِنَّهُ لَمَّا

الْصَّدِيقَنَ ﴿٥١﴾

г1айиб ч1вазе бегъулеб»-абун. Цинги Зулайхаги рак1 паraphа1ьун лъугъана, гъелда Аллагъас جَلَّ جَلَّ рак1алда рехана т1убанго бит1араб бицине. **Ва гъель абуна:** гъанже кина1бо жо загъирльулеб буго. **Балъгояби t1ату1еб буго,** х1акъаб жоги бергъулеб буго. дун **йик1ана гьев Юсуф** вокъарай ва дица вук1ана гьев т1алаб гъаву1евги. **Х1акъульунго,** гьев Юсуф вит1арав вуго жинда **г1айиб гъеч1о** абу1раб раг1ияльуль.

52. Гъаб дир мук1урльиги буго Юсуфида ذَلِكَ لِعَلَمَ أَنِّي لَمْ أَخْنُهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْحَابِينَ
льзазе, гьев ццеве гъеч1еб мехаль гъесда
нахъаса к1алъан дица гъесул къадро
хvezабич1ебльи. **Х1акъульунго Аллагъас**
جَلَّ جَلَّ **хиянатчаг1азул макро т1убазе толаро.** Бит1араб жо загъир гъабич1огоги толаро Аллагъас جَلَّ جَلَّ.

53. Дица дир напс бац1улеб гъеч1о: *وَمَا أَبْرَئُ نَفْسِي إِنَّ الْفَسَادَ لَأَمَانَةِ الْمُسْوَدِ إِلَّا مَارَحَ رَبِّي إِنْ رَبِّي عَفْوٌ رَّجِيمٌ
дун йиго ч1ужу г1адан, гъединги г1акъло
заг1ипай щайт1аналь хехго гуккулей,
г1адамазе берцин бихъизе бокъун
гурони щибго г1амалги гъабуларей, гъеб г1амалальул хадуб кколеб
х1асиллдаги ургъуларей. Киг1анго макро гъабулел, х1илла бергъарал
абун нижеда абуниги бихъинчиясда ц1акъ хехго кодор росизе к1ола
ниж. Гъес: «Мун дие ёкъула, дур берцинлъи, дур ц1акълъи щиб абуни
кина1бо дунял нижеда кодоб къунин, нижедаса ч1ух1араб жо гъеч1о
абун рак1алда кколел. Цинги гьев чияс жинди1р х1ажат т1убараб
мехаль х1ат1идаса бахъара1б бихъара1б шото (наска) г1адин рехун толел
ва гъеб г1ужаль гурони лъугъара1б жоялда кант1уларел.

Х1акъульунго инсанасул напсалъул т1абиг1атго буго жинца гьев
квшаб жоялда ах1улеб. Аллагъас جَلَّ جَلَّ г1асилья1льда гьев вачу1еб.
Дир напсги ц1акъ квшаб жоялда дун ах1араб бук1ана. Дирго къадро
къимат к1очон, дир росс халкъалда ццеве г1одог1анлья1льул пикру
гъабич1ого, дир напсалъе мут1иг1льун, гъава, шагъват ва щайт1ан
х1алае лъугъун Юсуф вокъун, гъесул г1олохъанлъи, берцинлъи,
ч1урканлъи, каранде къан анц1гоялласаги ц1ик1к1ун сонал индал
г1адалъана дун, ва доб сурараб ишги гъабуна.

Гъанже дие щибго сабаб гъеч1о, дун ёрч1изе бак1ги гъеч1о, дида щивго
турх1изе чиги гъеч1о. **Цох1ого Аллагъ** جَلَّ جَلَّ **турх1ун,** гьев т1аса
лъугъун, гъес тархъан гъаюни гурони. **Х1акъульунго** дир Аллагъ
жинца муна1гъал рахчулев ва жив ц1акъ турх1улев вуго.

Гъаб дица гъабу1раб тафсир ва таржама буго Ибнухат1ибица,

Мунтахаб абураб тафсиралда, Ибнукасирица гъабураб тафсир. Цоги г1алимзабаца гъаб ахирاب к1иго аятальул тафсир гъабуна гъел раг1аби Юсуф аварагас ﷺ абураш ругин абу: «Дица гъаб рац1алти т1алаб гъабуна Зулайхал росасда лъзэ дица хиянат гъабич1ебльи». (52 аят) «Дир напсги бац1унаро дица. Инсанасул напс квшаб жоялда гъев ах1улеб буго. Х1актылунго Аллагъ турх1ун гъес ц1унун гурони дунги квшаб жоялда ккезе бегъулаан. Аллагъ جَلَجَلَهُ لَهُ وَقَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ»-абун. (53 аят)

54. Цинги маликас абуна: «Нуж рач1а гъев Юсуф дихъе вачун, дица гъев тезе вуго дидаго аск1ов. Дир вазирльун гъавизе вуго»-абун.

Маликаса бич1ана гъев Юсуф цо къадро-

къимат бугев чи ватизе кколебльи. **Юсуф жиндихъе вачун вач1индал ва гъесдехун к1алъян гъесул x1ал-x1укмуги ц1ехедал маликас абуна: «Дуца т1ок1аб ургъел гъабуге, гъанжеялдаса хадуб дуе божильи ва парахалыи бук1ине буго.** Мун дуого бокъараб ишалда т1ад амирльун гъавун, гъеб иш т1обазе тезе вуго абу:

55. Юсуфица абуна: дуца дун гъаве дур хазиначильун, кинабго ракъалда т1ад бугеб жоялъул тадбир гъабуловльун.

Дида гъеб x1алт1иги лъала ва дица

шибго хиянат гъабич1ого гъеб иш т1обазе буго абу:

Гъаб Юсуфица «дун хазинаялда т1ад те» абураб жо гъеч1о гъес хъулухъ т1алаб гъабильун, гъесул чух1и-рецц бокъильун. Юсуфида лъадалго ханас гъев вазирльун гъавулов вук1ин ва бокъараб иш т1ад къан тезе вук1инги, гъесул къасд кканы гъеб хъулухъалда ч1ун лъик1илан. Хазинаялъул ихтияр кодоб бугони гъеб лъик1аб x1алаль хъвадизабизе рес бук1уна. Гъелдаса мискин-пакъираве кумек гъабизе рес бук1уна. Маликас гъев жиндир кинабго боц1и-малалъул ихтияр кодоб бугев вазирльун гъавуна.

56. Гъадин к1одо гъавуна дица Юсуф ва гъесие к1удияб ихтияр къуна

Мисриялъул ракъалда т1ад жиндие бокъараб бак1алда ине, бокъаральув ч1езе. Гъадин къола дица дир раг1мат

ва к1одолъи дие бокъарав чиясе. Дица г1адада хвездабуларо ва нукъсанги гъабуларо жидеца лъик1аб г1амал гъабурал

وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُرْوِنِيهِ أَسْتَخَلْصُهُ لِنَفْسِي ۝
فَلَمَّا كَانَ لَهُ وَقَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ
أَمَّا إِنْ

قَالَ أَجْعَنَّى عَلَىٰ خَرَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِظٌ
عَلَيْهِ ۝

وَكَذَلِكَ مَكَاهِنَالْيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَبَرَّأُ
وَمِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَةِنَا مَنْ
نَشَاءُ وَلَا يُضِيقُنَا أَجْرُ الْمُحْسِنِينَ ۝

г1адамазул ажро, дица гъезие г1емерго ц1ик1изабун лъик1аб жазаь гъабула.

57. Ва амма ахираталда бугеб ажро ц1акъго
лъик1аб ва т1ок1аб буго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ
иман лъун гъесдаса х1инкъун дунялалъул
рокъоб г1амал гъабурал г1адамазе.

وَلَا جُرْجُرَ الْآخِرَةِ حَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا

وَكَانُوا فَوْتَهُونَ ﴿٤٧﴾

Дунялалъул рокъобги къола дица гъезие ажро: сахлъи къун, боц1и-мал къун, г1адамазда гъоркъоб къадро бугеллъун гъарун. Г1елму-г1акъуль ва дин берцин гъабизе гъунар къун. Ахираталда ругел ниг1матазул алжаналги абадияб рах1мат лазатги Аллагъасул гъумералда балагъизе швейги, гъеб буго х1акъикъияб ва жиб т1алаб гъабизе кколеб ажро.

Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагас сабро гъаби, гъес хиянат гъабич1ольги, туснахъалда вук1аго Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавиялда ах1ун г1адамазе лъик1льти гъаби бук1ана Юсуфил лъик1аб г1амал ва гъелда данде Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъев лагъльиялласаги вахъун ханльиялда лъуна. Жиндирго ч1ух1араб къапилагун шагъаралъул къот1наса унеб мехаль Зулайхада гъев вихъана ва гъель абуна: «Т1адег1анав Аллагъасе рецц бугоха жинда г1асильарааб мехаль жинца ханзаби лагъзалльун гъарулов, ва жинда мут1иг1ал лагъзал ханзабильун гъарулов»-абун.

Гъаб раг1и Зулайхада абиялье сабаб бук1ана гъельул рос Къит1ипир ханас вазирлъиялласа эркен гъавун, жиндир даража г1одог1анав лъугъун вук1ин. Цо г1алимзабаца абуна Къит1ипир хун хаду Зулайха Юсуфица ч1ужульн ячана ва гъел цадахъ г1умру гъабун рук1ана абуна. Цоги г1алимзабаца абуна Юсуфица Ит1ипир абулев чиясда йик1арай Раг1ила абулей ч1ужу ячана ва гъель жиндие к1иго васги гъавуна-абун.

Ибнукасирица абуна: гъев Ит1ипир вук1ана ханасул хазиначи. Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гъеб хъулухъалда тун Ит1ипир гъелдаса эркен гъавидал, гъоркъоб заманго инч1ого гъев хвана. Раян ханас гъесул йик1арай ч1ужу Юсуфие къуна. Юсуфида гъей яс г1аданлъун ятана, дов Ит1ипир руччабазда аск1ов лъугъизе гъунар гъеч1ев чи вук1иналь. Гъей ч1ужуялласа Юсуфие к1иго васги лъугъана. Апраим ц1ар лъурав Юсуфил власасе Нун абурав вис гъавуна, гъесул вис вуго Юшаг1 авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ . Pax1мат абурай ясти гъаюна, гъей йиго Аюб аварагасул ч1ужу. Гъал киназдаго Аллагъасул свалат салам ва рах1мат лъеги.

Г1алимзабазул тафсиралда балагъарааб мехаль к1иго бат1ияб пикро бич1ч1улеб буго. Цо пикруялда Мисриялъул Г1азиз Къит1ипирги, Ит1ипирги цого чи вугев г1адин ва Зулайхаги Раг1илиги цох1о ч1ужу йигей г1адин кколеб буго. Цогидаб пикројлда Мисриялъул Г1азиз

Къит1пир ва Зулайха цо хъизан буго. Раян ханасул хазиначи Ит1пирги гъесул ч1ужу Раг1илаги цоги хъизан буго. гъаб иш нильтер диналье ва г1акъидаялье (рек1елч1ей) щибго асар гъеч1еб жо бугельуль, нильца мух1канлыи ц1ехезе ва бит1араb-т1екъаб ц1ехезе т1адаб масъала гъеч1о.

Мисрияльул ханас Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ иман лъун, Юсуфие мут1иг1льун, гъесда нахъвильльун, жив хан вугониги кинабго амру Юсуфида божилы гъабун тана. Гъаб заман буго Юсуфие авараглти кураб заманги. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: Юсуф гъялъув рехаралдаса нахъе гъесухъе вацал рак1изег1ан гъоркъоб ана къоло к1иго сон абуn.

Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ хазиначи вук1индал ва ханасда бихъараб макъу Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ вах1юялдалъун х1акъаб макъу бук1ин гъесда лъан бук1индал, гъес анкъго сональ т1ат1алаго хур х1алт1изабиялда ва гъенисан бач1араb т1оршел нахъе ц1униялда т1ад ц1ик1к1араb к1вар къуна. Г1емераб т1оршел ц1унулел бак1ал ран, т1ад хъаравулзаби тун, кинабго рахъальян тадбир лъик1 гъабун г1емераб нахърател гъабуна. Цинги бакъ бана ва хур-хер бижич1ого халкъалда т1аде ракъи бач1ана. Г1емераб нахърател бугониги Юсуфил амруялда рекъон ханасти кинабго раг1иятальги (халкъ) сордокъоялда жаниб цо нухаль гурони квен кваналеб бук1инч1о.

Цинги сверухъльиялдаса халкъ бач1ине бай бихъана т1оршел бичун босизе. Гъезул кинабго г1арац-месед, рукъальул къайи, рет1ел-t1ex, курхъин-к1илик1 Мисрияльул хазинаялде буссулеб бук1ана. Гъаб х1алалда рук1адго Мисрияльул мадугъалихъ бугеб Канг1аназул (шамалъул) ракъалдаги ракъи бук1ана. Яг1къубида ва гъесул агълоядаги раг1ана Мисрияльул ханас т1оршел бичулеb бугин ва цо-цо чиясе цо вараниялда яги чуялда лъураб жо къолеб бугин абуn. Жидер бугеб къайи-ц1аги босун Яг1къубил анц1авго вастги ана Мисриялда т1оршалида хадур. Гъаб хабар бицун Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

**58. Цинги Юсуфил вацалги раг1ана
Мисрияльул ханасдаса т1оршел босизе
абун ва гъел Юсуфиде т1аде лъугъана.**

**Гъесда лъана гъел жиндир вацал
рук1ин, амма вацазда гъев лъач1о.**

Гъоркъоб заманги г1емер ун бук1индал, Юсуфиги к1удияб къадроялда вук1индал, гъев гъедин вук1инин абуn гъезда рак1алдаги кколеб бук1инч1елъул.

وَجَاءَ إِلَيْهِ يُوسُفَ فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ

وَهُمْ لَهُ مُنِكِرُونَ

Юсуфица гъезда жив щив вугев бицинч1о ва жинда гъел лъаларел г1адин ч1ана. Гъес вацазда гъикъя-бакъи гъабуна: Щиб ракъалдаса щиб миллатальул г1адамал нуж ругеб абуn. Дозги бицана жал Канг1аналъул ракъалдаса Яг1къуб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ лъимал ругин. Нужер цоги лъимал руғищан гъикъидал, гъез абуна: цоги к1иго вас вук1ана нижер цояв гъит1инго вук1ун алахалда арав т1ад вуссинч1о ва араб бак1 лъач1ого т1аг1ана, цояв инсуца жиндаго аск1ов ч1езавуна жиндие рек1ел гъеялье ва кумекалье абуn.

Цинги Юсуфица гъел гъалбадерил рокъоре рит1ана ва жиндир х1алт1ухъабазда гъезие лъик1аб гъоболлъи гъабе абуn т1адги къана. Хадусеб къояль гъезие къезе кколеб т1оршел къун гъел нухда рег1изе х1адурлъиги гъабуна.

Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

59. Цинги гъезул сапаралда раҳъулеб къайи-матах1 х1адурулаго Юсуфица абуна: «Гъанжесалаль нуж раҷ1а дов эмен цадахъав вацги вачун.

Дие гъевги вихъизе бокъун буго нужер вац вугельул ва гъесиеги цо гъир т1оршел къезе бокъун буго. **Нужеда дун вихъулев вugo гуриш берцингo къалиги ц1езабулев, т1аде раҷ1арал гъалбадерие лъик1аб хъулухъиги гъабулев чи вук1ин»-абун.**

60. Гъевги цадахъ вачун раҷ1унел гъеч1они нуж дихъе раҷ1унге ва дида г1агарлъуге. Дица нужее т1оршел къезе гъеч1о абуn.

61. Вацаз абуна: «Нижеца гъесул хабар инсуда бицинаха, тамахго, гъев нижеда г1енеккулеб х1алалль ва х1акъульунго нижеца х1ал к1вараб жо гъабила абуn.

Инсуе гъев ц1акъ вокъулельул ва жинда аск1оса ват1альизеги толарельул, нижеца ях1 бахъила щиб х1илла ургъунги гъев вац цадахъ вачизе.

Гъаб бак1алда суал гъабизе рес лъугъулеб буго жиндир гъадинаб рес-мах1алги буқ1аго, жив сабаблъун инсуда бугеб къварильиги лъалельул, Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ щай нахъ бахъулеб жив загъир гъавизе ва инсуда роххел бицине абуn. Гъельые жаваб гъабун г1алимзабаца абуна: гъельие сабаб буго Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагас гъабулеб жо Аллагъасул جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ ذَرَفَ вах1юялдалъун буқ1ин ва гъеб кинағо жоялда жаниб х1икмат буқ1ин.

وَلَمَّا جَهَّزْهُمْ بِمَا حَشِدُوا فَأَنْتُونِي يَأْخُذُ لَكُمْ
مِّنْ أَيْمَكُهُ الْأَتْرَوْنَ أَتَيْتُ أُوْفِيَ الْكِبِيجَ وَأَنَا خَيْرٌ
الْمُنْزَلِينَ

فَإِنْ أَنْتَ لَوْنِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا
تَقْرَبُونَ

قَالُوا سُنُرُودْ دَعَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ

Гъель х1икмatal цо-цо ккун нильедаги рихъулел руго.

62. Юсуфица жиндир x1алт1ухъабазда
 абуна гъель вацаз бач1араб къайи-
 ц1а гъезул турпуда жаниб лъун нахъ
 бусинабун бит1е абуn. Гъезда рукъор
 щвараб мехаль гъеб жидер къайи-
 ц1а батизе буго ва гъель цоги нухаль нильехъе т1орщел босизе
 рач1ине руго.

Гъезул диналда x1арамаб жо кваналеб г1адат гъеч1о. Жидер къайи-ц1а нахъе бач1ун батидал гъеб гъанибе щвезабизе рач1ине руго гъель абуn. Юсуфил мурад бук1ана жиндир вац Бинямин вачун гъель рач1иялье сабаб гъаби.

63. Жал рокъор шун г1одор ч1едалго,
жегиги къайи-матах1 рагъич1ого
бук1адго, инсуда гъез абуна: «Я нижер
 эмен! Нильее т1ок1аб т1орщел къезе
 гъеч1о абуна Мисрияльул x1акимас. Гъес
 абулеб буго гъев цояв вацги цадахъ вачинч1ого нуж рач1ани
 дун нужеда щакльизе вуго цо заралалье ургъун руго нуж абуn.
Гъанжесала нижгун ц1адахъ Биняминги вит1е нильее т1орщел
bosizе. Нижеца гъев вац ц1унизе вуго.

Ва зарал ккезе теч1ого рокъовги вачизе вуго»-абун.

64. Яг1къубица абуна: дица нужеда
 божильийиш гъабилеб гъав васасул
 рахъальянги, цевеги нужедаги божун
 дица Юсуф вит1арав г1адин. Гъесие
 нужеца гъабураб хиянат нужеда
 к1очон батаниги дида к1очон гъеч1о.

Гъевги ц1унила ва рокъов вачина абуn гъаял гъедун рук1ана нужеца, амма нужеца гъеб гъа хвезабуна. Дун нужеда божуларо ва нужер ц1униялдаги божуларо. Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго жидеца ц1унулезул бишунго лъик1ав ва гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго жив турх1улев, жиндир турх1ел рах1мо киназдаго г1аммав абуn. Диe цо васасул къварильи x1ехъарағи г1ела, гъесда хадув гъавги вит1ун гъев к1иясулго ургъел гъабизе т1амуге дун.

65. Цинги къайи-матах1 бичун жанир
раккидал гъеб т1ошелгун цадахъ жидер
къайи-ц1а батана. Васаз абуна: «Я

وَقَالَ لِفْتَيَنِهِ أَجْعَلُوهُ بِضَعَفَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ
 لَعَاهُمْ يَعْرُفُونَهَا إِذَا أَنْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ
 لَعَاهُمْ يَرْجِعُونَ

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَيْ أَيْهُمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنْعِ
 مِنَ الْكَيْلِ فَأَرْسَلَ مَعَنَّا خَاتَماً
 نَكْتَلْ وَإِنَّ اللَّهَ لَحَفِظُورٌ

٦٤

قَالَ هَلْ إِمْكُنُكُ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمْكُنْ
 عَلَى أَخْيَهِ مِنْ قَبْلِ اللَّهِ خَيْرٌ حَفِظُوكُمْ
 أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

٦٥

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَعَهُمْ وَجَدُوا بِضَعَفَتَهُمْ
 رُدَدْتُ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبَغَى هَذِهِ

нижер эмен! Цогиги щиб лъиклъи
гъабулеб нильеес Мисрияльул х1акимас.
Гъале нильеца т1орщаихъ мухъльун
къураб къайи-ц1а нахъе буссинабун
буго.

Гъадинав чиясухъе цоги нухаль т1оршел босизе инч1ого кин ч1елел?
Нильеес т1оршел бач1ина, Биняминиеги цо гъир т1аде бач1ина
ва нижеца гьев васги ц1унила. Гъаб нильеес ц1акъ бигъаго щолеб
т1оршел босич1ого кин телеб?»абун. Эмен тамах гъавизе бокъун,
вац цадахъ вит1изе гьев мук1ур гъавизе бокъун, калам халат гъабуна
васаз.

66. Яг1къубица абуна: «Дица гьев
Бинямин нужгун цадахъ вит1иларо
нужеца дие щулияб къот1и гъабун
гурони Аллагъясул جَلَّ جَلَّ ц1аралдашун
гъедун, гьев вас нужеца рокъов вач1ина
абун. Ц1акъго нужедаса бергъараб г1узро
т1аде бач1ун гьев т1ад вуссинч1они гьев
нужее г1акъубальун бук1инаро»-абун. Васаз гъес малъухъе гъа
гъедун щулияб къот1и гъабидал, Яг1къубица абуна: Т1адег1анав
Аллагъ вугоха гъаб нильеца бицулеб хабар жинда раг1улев ва
гъельул амру жинда т1амун толев вакил»-абун.

67. Гъал васал к1иабизеги Мисриялда
ине х1адурлъун цадахъ Бинямингун
гъель къват1ире рагъунеб мехаль
Яг1къубица абуна: «Я дир лъимал!
Нуж Мисриялде швараб мехаль
шагъаральул цох1о рагъдухъан жанире
унге. Рикъ-рикъун бат1и-бат1иял
рагъабахъан жанир лъугъя. Дида

к1оларо Аллагъас جَلَّ جَلَّ къадар гъабураб жо нужедаса нахъч1вазе.
Кин бугониги сабаб гъабе абуун Аллагъас جَلَّ جَلَّ амру гъабун бугельул,
нужеда бер ккеялдаса х1инкъун абулеб раг1и буго гъаб. Анц1ила цо
сахав, берцинав г1олохъанчи цадахъго цо рагъдухъан жанир раг1ияль
г1адамазул рек1ель асар гъабун бер кколев чиясул бер ккезе бегъула.
Берккей абураб жо шарг1алда бугеб буго. Гъелда т1орит1ел гъабулеб
Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисги буго: «Бераль чи
ракъулье вачуна, варани хъагиниб бачуна»- абураб. Х1адис Албаззарица
бицана къуч1аблъун.

يَضْنَعُتَنَارْدَتْ إِلَيْنَا وَتَمِيرْ أَهْلَنَا وَنَخْفَظْ
أَخَانَا وَنَزَدَ دَكَيْلَ بَعِيرْ ذَلَكَ كَيْلَ
بَسِيرْ ٦٥

قَالَ لَنْ أَرِسْلَهُ وَمَعَكُمْ حَقَّ تُؤْتُونَ
مَوْنَاقَمَنَ اللَّهُ لَتَأْتِنَّ يَهِإِلَّا أَنْ يَحْاطَ
يَكُوكُ فَلَمَآءَ الْوَهْمَ مَوْنَقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىَّ مَا
نَقُولُ وَكَيْلَ ٦٦

وَقَالَ يَبِي لَآتَحُلُوا مِنْ بَابَ وَحْدَ
وَآدَحُلُوا مِنْ أَبْوَيْ مُنْفَرَقَهُ وَمَا أَغْنَى
عَنْكُمْ مَنْ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلَيَسْتَوْكِلْ
الْمُتَوَكِّلُونَ ٦٧

Кинабго х1укму къадар Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ кодоб буго ва гъесде буго дица таваккал т1амулебги. Киналго таваккал т1амулел г1адамазги гьев Аллагъасде т1аме абе таваккал.

68. Жидер имсуца малъухъе васал шагъаралде жанире бат1и-бат1ияб рагъдухъан лъугъана. Гъаб ишаль Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ х1укму-къадаралдаса щибго жо хисизабулеб бук1инч1о, цох1ого Яг1къубил гъари т1убан, гъесул напсалда жаниб ккараб бер ккеялъул х1инкъи т1аса инаби гуреб.

Цох1о рагъдухъан жал лъугъун рук1аралани, цинги бер ккейги загырльун бук1арарабани, гъезда г1айиб ч1вазе сабаб лъугъунеб бук1ана. Гьев Яг1къуб авараг عَلَيْهَا لَكَشَمٌ дица лъазабун жинда г1елму лъалев вук1ана. Гъесда лъалаан жиндири сабабаз Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ къадар нахъе ч1валаребльи. Ва амма г1адамазул г1емерисел жидеда лъаларел руго дица дие рокъарал г1адамазе къолел хиралььби ва т1ок1льаби.

69. Гъел вацал Юсуфиде т1аде лъугъараб мехаль, гъес жиндири вац Бинямин жиндири каранда къана ва гъес абуна: «Дун дур вац Юсуф вуго.

Амма дуцагъаб хабаргъель цогидал вацаздаса бальго гъабе. Ва дур рак1 къварильгуе гъел вацаз цебеккун гъабун бук1арараб жоялда. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нильль данде гъаруна, гъалдаса хадуб цоги лъик1льи бук1ина нильее»-абун.

Г1алимзабаца абуна: Юсуфица гъоболлти берцин гъабун гъел вацал к1ик1и цадахъ гъарун цо-цо рукъор регизе рит1ана, Бинямин цох1ого хут1идал гьев дица дидаго аск1ов тела абуна. Цинги гъесда жив Юсуф вук1ин бицун гьев каранда къан воххун сордо рогъана. Хадуб Биняминда абуна дица мун гъанив хут1изе х1илла гъабила, дуца гъеб вацазда бицунге абун.

70. Цинги гъел вацал къайи-матах1 босун т1ад руссун ине х1адурулеб мехаль, Юсуфица амру гъабуна жиндири х1алт1ухъабазда сайидасул жаниб т1ун лъим ва гъектъел гъектъолеб меседил сах1 Биняминил къаялда гъоркъоб лъе абун.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمْرَهُمْ بَوْهُمْ تَأْكَانَ
يُغْنِي عَنْهُمْ قَرْنَةُ اللَّهِ مِنْ شَئِيهِ إِلَّا حَاجَةً
فِي نَفْسِهِنَّ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لَمَّا
عَلِمَنَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ إِوْيَى إِلَيْهِ أَخَاهُ
قَالَ إِنِّي أَتَأْخُوكَ فَلَا تَبْتَسِمْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ

فَلَمَّا جَهَّرُهُمْ بِمَا حَمِلُوا سَيِّئَاتٍ
فِي رَحْلٍ أَخْيُوهُمْ ذَذَنْ مَؤَدِّنْ أَيْتَهُمُ الْعِيرَ
إِنَّكُمْ سَدِّرُونَ

Къапила нухде бахъун шагъаралдаса къватибе лъугылелдего цо ах1улев чияс ах1ана: «Я гъаб къапила! X1акъльунго нуж ц1огъаби рук1ун руго»-абун.

71. Юсуфил вацал тамашалъун хут1ана. ﴿٢٧﴾

Гъел нахъ руссана ва гъез абуна: «Щиб-
жо нужер билун бугеб, ва щиб нужеца ц1ехолеб?-абун.

72. Гъел x1алт1ухъабаз абуна: нижер
сайдасул меседил сах1 билун буго. ﴿٢٨﴾

Гъеб нужеца бикъун батиялда щакъльулел
руго ниж. Нужеца ц1акъ x1алихъатаб жо
гъабун буго. Гъадиг1ан берцинаб гъоболлъиги гъабураб мехаль, цогидал
г1адамазе къолелдаса г1емер т1оршелги къедал, гъединаб иш гъабизе
бегъилищ нужеца абуун к1ал гъикъи гъабуна. Киг1анго гъел нижела
гъеб сах1 бикъич1ин к1алъаниги x1алт1ухъабаз г1инт1амич1о ва гъез
абуна: «Гъеб меседил сах1 нахъе къурав чиясе цо гъир т1оршел
къезе буго ва дун гъокъе ч1арав вуго гъаб къот1и т1убазабизе»-
абун. Амма гъеб нахъеги къеч1ого, нижела ч1ухъги бан хадуб нужер
ционигиясухъ гъеб батани, ц1акъ квшаб г1азабги гъабизе буго абуун.

73. Юсуфил вацаз абуна: «Таллагыи,
нужеда лъала ниж ц1огъаби гъеч1ебльи
ва ниж гъаб Мисриялъул ракъалда
рач1ун гъеч1ебльи пасалыи ва зулму гъабизе»-абун. ﴿٢٩﴾

Нижер диналда жаниб чияр боц1и-мал бикъи ц1акъго x1арамаб жо
буго, нижела щивго чиясе заралги гъабуларо. Аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَام
наслояльул г1адамазда гъединаб иш кин рекъолеб? Сапаралъ унаго
нижер x1айваназул к1алазда т1ад таргъя бухъун бук1уна, гъел x1айваназ
чияр хуриса, хариниса кваназе гурин абуун. Гъадиг1ан берцинаб
гъоболлъи нижее гъабурав чиясул рокъосан жо кин нижела бикъулеб?
Гъес нижер т1оршалихъ къураб муҳъ нахъе бит1ун батидал, гъебги
босун, гъельул x1акъикъат ц1ехезе рач1ана ниж гъанире»-абун.

74. Юсуфил x1алт1ухъабаз абуна:
«Нагагъ нуж гъереси бицуулел ратани
шиб x1укмуха нужее бук1ине бугеб нужерго шарг1алда рекъон»-
абун. ﴿٣٠﴾

75. Вацаз абуна: гъеб ишалье жазаъ
бук1ине буго гъеб сах1 жиндихъ батарав
чи нужехъе къун тей. Гъединаб жазаъ
гъабула нижерго шарг1алда рекъон жидеца

قَالُوا حَرَّقُوهُ وَمَنْ وُجِدَ فِي رَحِيلِهِ فَهُوَ
حَرَّقُوهُ كَذَلِكَ تَحْرِي أَطْلَالَهُمْ ﴿٣١﴾

зулму гъабулел г1адамазе»-абун.

Яг1къубил диналда рекъон жинца жо бикъарав чи, гъельул бетлергъанасе лагълы гъабизе къолев вук1ана.

Цинги гъел нахъе руссизарун Юсуф вугеб бак1алда рач1ана ва гъезул къаяльул ц1ех-рех гъабизе х1укму гъабуна.

**76. Къай-матах1алъул ц1ех-рех гъаби
байбихъана гъит1инав вацасулалдаса
ццебеккүн цогидал вацгалазул къаялда
валагъун.**

Къатадат абулев г1алимас абуна: вацал
щакльич1ого рук1ине байбихъана
цогидал вацгалазул къай-матах1алъул хал
гъаби. Юсуф аварагас цонигиясул

таргъялда квер хъвалеб бук1инч1о ва гъеб рагъулеб бук1инч1о,
жинца Аллагъасда т1асальтугы гъарулов вук1ун гурони: гъел
вацазда г1айиб гъеч1ого гъаб иш гъабулеб бук1иналь.

Киназулго къай-матах1алда валагъун хадуб Биняминиде эрга щвараб
мехаль гъес абуна: гъав нужер бишунго гъит1инав вихъула дида, гъесул
къай-матах1алда валагъиларо дун, гъас гъеб сах1 босунго батиларо
абун. Жидер г1айиб гъеч1ольтиялда рак1 ч1ун рук1иналь вацаз абуна:
Гъесул къаялдаги валагъе мун. Гъаб кинабго х1алт1иги гъабун хадубги
нужер нижедехун щаклъи хут1изе бокъун гъеч1о нижее абуна. Цинги
гъесул таргъя рагъун валагъидал Юсуфида гъениб жаниб батана
ханасул меседил сах1.

**Цинги гъеб сах1 жиндир вац Биняминил таргъинисан къват1ибе
босана.** Нечон, гъабизе жо т1аг1ун, бут1рул г1одоре къулун, вацал
нахъег1ан къана. Цинги Биняминидаги семана. Кин к1вараб дуда гъеб
жо гъабизе абуна. Жинца лъеч1о гъеб сах1 таргъиниб ва жинда гъеб
гъениб бук1инги лъаларо абуна Бинямин гъа гъедун к1алъаниги гъесул
раг1иялдаги гъел божич1о. Халкъалда щере ниж суризаруна дуда я
Рах1илил вас абуна. Рах1ил йиго гъев Биняминил ва Юсуфил эбел.

Гъадин х1илла мальана дица Юсуф аварагасда عَلَيْهِ الْكَلَمُ, **гъесда аск1ов**
Бинямин хут1изавизе. Гъесие ихтияр бук1инч1о Мисрияльул
г1адамазул г1адаталда рекъон жиндир вац лагъльун к1ввезе ва
жинда аск1ов тезе. Гъезул г1адаталда ц1огъор вухулов вук1ана ва
жинца бикъарадасаги г1емераб жо бец1изабулеб бук1ана. **Аллагъасе**
бокъун ва гъесул кумекалдалъун хут1ана Бинямин Юсуфида
аск1ов. Гъаб раг1иялъги т1орит1ел гъабулеб буго Юсуфида гъабураб
х1илла Аллагъасул вах1юядалъун бук1иналда.

فَكَدَأَبِأْ وَعَيْتَهُمْ قَبْلَ وَعَاءَ أَخِيهِ ثُمَّ
أَسْتَحْجِنُهُمْ وَعَاءَ أَخِيهِ كَذَلِكَ كَيْنَانَ
لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ
الْمُكْرِمِ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ
دَشَائِهِ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلَيْهِ
۷۶

Дие бокъарав чиясул даража дица т1ок1 гъабула ва т1адег1ан гъабула. Юсуф авараг т1ок1 гъавурав г1адин жиндир вацаздаса: гъесие аварагълиги ва халкъаль к1одо гъавиги күун. Гъединго Юсуфие г1елму-лъайги күуна гъел вацазе къуралдаса г1емераб. **Щивав жинда жо лъалев чиясадаса т1адехун вук1уна гъесдаса ц1ик1к1ун жо лъалев чи.** Аллагъас ж1лж1лл1 къураб жо буто г1елму ва гъеб щивасе бат1и-бат1ияб къаг1идаиль ва бат1и-бат1ияб жояльуль күун буго. Цо чи жиндие бугеб г1елмуюлдаса ч1ух1изе бегъуларо. Гъесдасан ц1ик1к1ун жо лъалел г1адамал рук1уна ва x1акъикъияб, камилаб, кинабго жоялда щвей гъабуле лъай цох1о Аллагъас ж1лж1лл1 гурони гъеч1о.

77. Юсуфил вацаз абуна: «Гъев Биняминица гъеб сах1 бикъун батани: (амма гъеб божизе зах1матаб жо буго ва живго Биняминги мук1урльун гъеч1о гъеб бикъиялье). Гъеб ц10гъ буго цебего заманаяль гъесул вацаси гъабураб г1адаб ц10гъ»-абун.

Юсуф аварагас ж1лж1лл1 жив гъит1инав вугеб мехаль эбелалъул инсул (к1удияв имсул) месседил хъанч бикъун бук1ана, гъез Аллагъасде ж1лж1лл1 ширк гъабич1ого бук1ине, ва гъеб хъанчие сужда гъабич1ого бук1ине. **Гъез абураб раг1и Юсуфица жаниб бахчана ва гъеб загъир гъабун, гъезда г1айиб ч1ван к1альч1о.** Юсуфица жиндирго напсалъуль (жиндиего раг1ун) абуна: нуж ц1акъ квшал руго нужеца гъабураб ишальуль. Гъав Биняминидаги дидаги г1айиб ч1вазе рес киб бугеб нуже? Нужеца гурищ инсуе бишунго хирияв нужер вац викъун гъесухъангун гъяльув рехарав, хадуб лагъльун гъавун щибго хайир гъеч1ел кепказухъ вичарав!-абун

Т1адег1анав Аллагъ жинда лъалев вуго нужеца ургъун рицуул жалазул x1акъикъят. Гъеб x1акъикъят киназдаго лъазе заманги г1агарльулеб буго. Аллагъасе ж1лж1лл1 бокъани гъеб амру кват1ич1ого нужееги загъирльила ва нуж нечон рук1ина гъел раг1аби абилядаса.

78. Вацаз хадубги абуна: «Я гъав къадро к1удияв x1аким! X1акъльунго гъев васасул эмен вуго ц1акъ к1одолъарав, херав чи.

Цевеги цоги вас т1аг1ун, гъесухъ рак1 унтуун, г1емер г1одун беццльизе г1агарльун вугев. Ганже гъав вастги рокъов вач1инч1они гъес гъеб къварильи x1ехъеларо. Т1аде жояльеги

* قَالُوا إِنَّ يَسْرِقَ فَقَدْ سَرَقَ أَخَهُ
مَنْ قَبَلَ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ
يُبَدِّهَا هَذِهِمْ قَالَ أَنْتَ شُرُّمَكَانَا وَاللَّهُ أَعْلَمُ
أَعْلَمُ بِمَا تَصْنَعُونَ

٧٧

قَالُوا إِنَّهَا لِعَنِّيْزٌ إِنَّهَا لِعَنِّيْزٌ أَبَا شَيْخًا
كَيْرَافَخُدْ أَحَدَنَا كَانَهُ إِنَّرَى رَى
مِنَ الْمُحْسِنِينَ

٧٨

гъав вас нижеца г1емер гъарун гъа гъедун, нижгун цадахъ рокъове вачизе шулияб къот1и гъабун виччазавурав вugo Мисриялда. Дудаги гъеб лъала. Дуца вачеян абидал вачана нижеца гъав нижгун цадахъ.

Нижеда мун ц1акъ лъик1ав чильун вихъун вugo ва лъик1лы гъабулел, къадро-къимат бугел г1адамазул чиги вugo мун. Дуца нижер цояв вац те дуда аск1ов дуе лагъльун вук1ине гъав Биняминил бак1алда. Ва гьев нижгун цадахъ нахъе виччай, гъесул херав инсуда гурх1ун»-абун. Юсуфил рак1 тамах гъабизе бокъун г1езег1анго гъари-х1ели гъабуна вацаз. Киг1анго гъезда рак1 гурх1аниги ва жиндир эмен рак1алде щун гъесда рак1 гурх1аниги, Юсуфие рес бук1инч1о Аллагъасул амруялдалъун гъабураб гъаб иш раг1алда бахъич1ого, гъоркъоб бак1алдаго реххун тезе.

79. Юсуфица абуна: «Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ц1унаги дун дица зулму гъабулев лъун вук1ине! щибго жинда г1айиб гъеч1ев чи кин дица лагъльун гъавулев? Дида

к1оларо жиндиҳъ сах1 батарав чи гурони дида аск1ов тезе.

Нагагъ цогидав вац гъанив тани, X1акъльунго дунги, дир ханги г1адамазе зулму гъабулел чаг1ильун рук1уна.

Нижее гъеб иш бокъун гъеч1о. Ниж гъаб ракъиги т1аде бач1ун къварилти ккун бугеб халкъалье кумек гъабулел г1адамал руго. Нижее бокыларо халкъалда щебе нижеда г1айиблъун бук1унеб жо гъабизе»-абун.

80. Бинямин хвасар гъавиялдаса жидер т1обанго хъул къот1араб мехаль, гъель вацал г1адамаздаса рик1к1алъана ва жалго цо-цазде зигардизе ва мушавара гъабизе лъугъана. Гъезул к1удияв вацас абуна: «Нуж киназдаго лъалаха имсуца кинаб шулияб къот1и босун бук1араб ва Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ц1аралдалъун нуж гъедун рук1арабльиги гьев Бинямин рокъов вачун рач1ине. Гъелдаса щебе

Юсуфил x1акъальуль лъугъараб жоги ва гъесие гъабураб зулмуги, гьев инсухъе вачун рач1инч1еб мехаль гъесда щвараб къварилъиги бихъанаха нужеда.

Гъанже кинха ниль инсухъе унел гъав вацги гъанив тун ва щибжо гъесда бицуунеб? Щиб нильеца бицаниги гъанже гьев нильеда божуларо.

Дида к1оларо гъаб Мисриялъул ракъалдаса къват1ив вач1ине гьев инсул изну дие щун гурони. Яги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дие цо x1укму гъабун

قَالَ مَعَادَ اللَّهُ أَنْ تَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدَنَا
مَتَعَنَّا عِنْهُ فَإِنَّا إِذَا أَظْلَمْوْنَا ٤٧

فَلَمَّا أَسْتَيْسُوْمَهُ خَلَصُوا نَجِيَّةً قَالَ
كَيْرُهُمْ أَلَا تَعْلَمُوا أَنَّ بَأْكُورَقَةَ
أَخْذَ عَلَيْكُمْ مَوْتَقَمَنَ اللَّهُ وَمَنْ قَبْلَ مَا
فَرَطْشَمَ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى
يَأْذَنَ لِي أَلِي أَوْ يَحْكُمُ اللَّهُ أَلِي وَهُوَ خَيْرُ
الْحَكَمَيْنَ ٨٠

гурони. Дица Бинямин хвасар гъавизе ях1 бахъила ва Аллагъяс кумек гъабун дид гъеб иш бажарила, яги Аллагъясул къадар шун дун гъанивго хвела. **Гъев Аллагъяс** вую цлакъ бит1араф ва инсанасе жинда жаниб муннаг1ат бугеб х1укму гъабулев»-абун. Дун гъанивго ч1ела ва Биняминидаса рик1к1алъиларо. Имсулги юдагъянниги рак1 г1одоб биччала дунти гъевгун цадахъ гъанив вук1ин лъараф мехаль.

81. Нуж т1ад руссун а, нужерго имсухъе ва нужеци абе; «Я нижер хирияв эмен! Гъев дур васас ханасул сах1 бикъун батанаха! Нижеци дуе бицулеb жоги гъеч1о нижерго беразда бихъун нижеда лъараф жо гурони.

Нижедаги бихъун гъеб сах1 къват1ибе босана гъесул таргыиниса. **Нижеда Биняминица** гъеб ц10гъ гъабилебльиги лъалеб буk1инч1о дуе гъа гъедун къот1и гъабулеб г1ужаль. Гъес гъеб бикъулеб мехальги нижеда гъеб жо лъач1о. Нижеци телароан Бинямин гъеб ц10гъ гъабизеян. Жегиги нижеда лъаларо унгого гъес сах1 бикъунищ бугеб, яги гъеб сах1 цогидаз гъесул къаялда цадахъ лъунищ бугеб. Бинямин мук1урлъич1о жинца гъеб бикъана»-абун.

82. «Гъаб нижеци бицараб жо бит1араф буk1ин лъазе дуца цоги г1адамалги рит1ун ниж ун рук1араф Мисриялъул шагъаральуль г1адамазда гъикъе, яги нижгун цадахъ гъенир рук1ун т1ад руссун раг1арал нильер ракъцоял г1адамазда гъикъе. X1акъльунго ниж рит1ухъал руго гъаб хабаралъуль ва нижеци Биняминие хиянат гъабич1о»-абун. Гъаб насиҳ1атги гъабун к1удияв вац Рувайбилица гъел нухда рег1ана ва гъев Мисриялда ч1ана. Вацал рокъор щварараб мехаль гъаб цебехун бицараб х1алаль власаз имсуда жидер ккараб жо баян гъабуна. Щебеги гъезул хиянат бихъун буk1индал гъеб хабаралда Яг1куб عَلَيْهِ السَّلَام авараг божич1о, ва гъес абуна:

83. Нужер напсаз гъанжеги цо сурукъаб иш гъаби берцин бихъизабун бугоха. Гъев Мисриялъул х1акимасда кин лъараф нильер ракъалда, Ибрагимил диналда бугеб, жинца жо бикъарав чи лагъльун толеб х1укму? Гъеб нужеци бици гъеч1иш нижеда божун гут1иялье сабаб абуна: «Я нижер эмен! Ниж ц1акъ божарал рук1ана нижеци сах1 бикъун гъеч1ольялда, гъеб сах1 Биняминил къаялда

أَرْجِعُوهُ إِلَيْكُمْ فَقُوْلُوا إِنَّا بَانَاهَا
أَبْنَاكَ سَرَقَ وَمَا شَهَدْنَا إِلَّا مَا عَلِمْنَا

وَمَا كُنَّا لِغَيْبٍ حَفَظِينَ ﴿٨١﴾

وَسَعَلَ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي
أَقْبَلْنَا فِيهَا وَأَنَا الصَّدِيقُونَ ﴿٨٢﴾

قَالَ بْلَ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْ
فَصَدَّرْ جَوَيْلَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَكُمْ بِهِمْ
جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾

гъоркъоб бук1инги лъалеб бук1инч1о нижеда. Гъедин бук1иналь бицана нижеца нильтер диналда бугеб x1укму, нижер рац1ц1алти бихызабизе бокъун»-абун.

Киниги Яг1къубил щаклты т1аса инч1о ва гъес абуна: **Дие т1ок1аб сабаб гъеч1о ва кумекги гъеч1о Аллагъасда** جَلَّ جَلَلُهْ мугъ ч1ван берцинаб сабро гъабун ч1ей гуреб. Дир гъесда хъули буго жинца гъель васал киналго цадахъ дихъе рачун рач1илин ва дир берги гъелдалъун боххилин абуна. X1акъльунго Аллагъ вуго жинда дир x1ал лъалев ва жинца гъабулеб тадбирапуль х1икмат-пайда бугев»-абун.

84. Цинги Яг1къуб авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ
гъель васалаз бицараб хабар риҳун
гъездаса вуссана ва Аллагъасде зигара
загъир гъабун абуна: «Ва дир рек1ел
къварильиха Юсуф сабабльун»-абун.

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا أَسَفًا عَلَى يُوسُفَ
وَأَبْيَضَتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ
كَطِيمٌ

Гъедин рек1ел къварильияль ва г1емер г1одияяль Яг1къубил бералги хъях1ал лъугъана. Беразул къер хисун гъезул канлъиги ана. Ц1акъго цим бахъун ва гъеб цим жаниб бахчун вук1ана Яг1къуб. Гъельул зах1мальи бук1ана Яг1къубил канлъи ине гъабураб, гъесул мугъги къулизабураб.

Абусаг1удица абуна: Биняминги ват1алъун гъесухъе рак1 къварильун вугев Яг1къубица Юсуфил ц1ар щай бахъараб абуни гъаб къварильти ва пашманлы бицараб бак1алда, гъельие г1илла буго: ц1ияб къварильияль гъоркъ бук1араб рак1алда щвезабула ва гъеб багъаризабула. Жиндир рак1 бакъвяяльеги, черх заг1ипльияльеги, канлъи дагъльияльеги сабабльун ккарав Юсуф вук1индаль рехсана Яг1къубица гъесул ц1ар. Гъелдаги т1ад Яг1къубида Аллагъас جَلَّ جَلَلُهْ вах1ю гъабун, гъесда якъинго лъалеб бук1ана гъель васал ч1аго рук1ин ва гъель т1ад руссун рач1ияльухъ г1ащикъльун вук1ана.

Юсуф аварагасулги хъул бук1ана жив эменгун данделъилин абуун ва Аллагъасул ц1об рах1маталда божунги вук1ана. Гъесул ваццалазул рек1ель кидаго багъулеб бук1ана инсуда бугеб гурх1елальулги, гъесда Юсуф к1очон тунгут1иялдалъун бугеб x1ал хъублъияльулги к1иго бат1ияб асар.

85. Гъедин бугельул **vasaz абуна: гъанжеги** قَلُوْاْنَ اللَّهُ تَقَوْاْ تَدْكُرُ يُوسُفَ حَتَّىٰ
дуца Юсуф рак1алда щвезавулев вугоха تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ
ва гъесухъ рак1ги къварид гъабулеб
буго. Бичасx1аги, дуда гъеб къварильи
к1очон толеб гъеч1о мун унтун гъоркъ

хут1изег1ан. Яги дуда хвел т1аде щвезег1ан»-абун.

86. Яг1къубица абуна: «Х1акъльунго
дица дир пашманлъи ва къварилы
Аллагъасе جَلَّ جَلَلُه بицуунеб буго, гъесде
бикъулешиби буго. Гъев Аллагъ вуго
жинца дие кумек гъабизе к1олевги.

Нужеда гъеч1о дир божи ва мугъч1вай, нужер кумекалда хъулльунги
гъеч1о дун. **Гъелда т1адеги дида лъала, Аллагъас** جَلَّ جَلَلُه دида лъазабун
бук1ун, нужеда лъалареб жоги»-абун. Гъесул ц1об-рах1матальуль
г1ат1ильи, турх1ел-рах1мояльуль г1орхъи гъеч1олъи лъала дида.
Гъедин бугельуль дир хъул буго Аллагъасе جَلَّ جَلَلُه дидаса гъаб пашманлъи
т1аса босилин абуна.

Аллагъасул рахъальян вах1ю гъабун Яг1къуб аварагасда عَنْهَا اللَّهُمَّ
лъазабуна жиндир х1албихи гъабияльуль ахир г1агарльун бук1ин ва
гъесул васал т1аде руссунеб заманги щун бук1ин. Цинги ц1идасан
vasalgi данде ах1ун, гъездехун абуна:

**87. «Я дир васал! Нуж ае гъанжеги
Мисриялда, ва нужеца ц1ех-рех
гъабе Юсуфилги, гъесул вацасулги
хабаральуль. Нужер хъулги къот1уге
Аллагъасул рах1маталдаса.**

Гъесул рах1мат ц1акъ г1ат1идаб буго, гъельие г1орхъи-рахъги
гъеч1о. **Х1акъльунго Гъеб Аллагъасул** جَلَّ جَلَلُه рах1маталдаса хъулги
къот1уларо Аллагъасда جَلَّ جَلَلُه инкар ккураб, гъесул къудрат
лъалареб къавмалъул гурони»-абун. Цинги гъел вацал жидер
варанаби рачун, гъезда т1ад сапаралье х1ажатаб жо лъун къват1ире
рахъана ва Мисриялде щун, Юсуф аварагасда عَنْهَا اللَّهُمَّ т1аде ана.

**88. Юсуфиде т1аде лъугъарааб меҳаль гъез
абуна: «Я гъав къадро к1удияв х1аким!
Нижедаги, нижер ағъло-хъизанздаги
ракъияльуль зах1малъи щун буго.**

Дуца нижее къураб т1аг1амги нижеда кванан
ва цогидазе къун лъуг1улеб буго. **Гъанже**
духъе ниж рач1ун руго ц1акъго къадараб
мухъги босун. Кинаабго жо бичулев чияс нахъч1валеб, жиндир къимат
хвараб муҳ буго гъеб. Ибнуг1аббасица абуна: гъел рук1ана жидехъ
т1аг1ам бичулерел ва жидер къимат гъеч1ел диргъамал абуна.
Гъеб муҳ къадараб бугониги дуца нижее къали ц1езабун боце. Дуца

قَالَ إِنَّمَا أَشْكَوْأَبْنَيَ وَحْرَنِي إِلَى اللَّهِ
وَأَعْلَمُ مِنْ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

يَبْنَيْ أَذْهَبُوا قَتَحَسُو مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ
وَلَا تَنْسُو مِنْ رَوْحَ اللَّهِ إِلَيْهِ وَلَا يَأْيُضُ
مِنْ رَوْحَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا يَاهَا الْعَزِيزُ
مَسَنَّا وَهَنَّا الْأَضْرُرُ وَجِئْنَا بِضَنْدَعَةٍ
مُرْجَلَةٍ فَأَفَقَ لَنَا الْكَيْلُ وَقَصْدَقَ
عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَعْزِزُ الْمُتَصَدِّقَينَ ﴿٨٨﴾

нижее Аллагъасе **جَلَّ جَلَلُهُ** г1оло лъик1льи гъабе. Гьев нижер вац нахъе виччай (яги нижее дагъабги т1оршел бечче). **X1акъльунго Аллагъас** **جَلَّ جَلَلُهُ** лъик1аб жазаъ гъабула садакъа къолел ва цогидал лъик1льаби гъаруле **г1адамазе**-абун. Вацаул х1ели бихъидал ва гъезул раг1ияльул х1еренлъиги бихъидал, Юсуфил рек1ель гурх1елальул пашманлыи лъутъана, гьев г1одизе г1агарлъана ва гъес абуна:

9. Нужеда лъалищ нужеца Юсуфие гъабун قَالَ هَلْ عِلْمُكُمْ مَا فَعَلْتُمْ يَوْسُفَ
бук1араb х1илла ва къадараb пиша, гъесул وَلَخِيْهِ إِذْ أَنْشَأْ جَاهَلُونَ
вацасеги гъабулеб бук1араb къварильи,
гьев к1иявго инсие г1емер вокъулев вук1ин

рихун? Гъеб заманаль нуж **г1акъло гъеч1елги рук1анаха**-абун.

Гъезда г1айиb ч1вайгун цадахъ гъезие г1узруги бачулеb буго: «Гъеб иш нужеца гъабуна нужер г1акълу дагъильяль»-абун. Гъаб буго насих1ат гъабулел нухазул к1вар бугеб къаг1ида.

Инсан гъесул мунағы- хат1аялда кант1изави, гъелдаго цадахъ гъесие цо щиб бугониги г1узро бицун гьев тавбо гъабиялда ва рак1 бух1иялда гъесизави. «Мун ц1акъ квшав чи вуго, дуца гъабураб иш ц1акъ к1удияb мунағы буго»-абун, цоги т1аде жоги бицич1ого гьев чи тараб мехалъ, гъесул Аллагъасул гурх1елалдаса хъул къот1ула, яги щайт1аналь гъав насих1ат чиясда ццим бахъиялда гъесизавун, гъесие квш букиze абуn, жинца жегиги к1удияl мунагъал гъарула.

Юсуфица гъеб суал къураб мехалъ вацаул рак1азуль г1ажаиbab асар лъутъана ва гъел гьев х1акимасул амруялъуль щаклъана.

90. Вацаз абуна: «Я гъарин, мун унгоги Юсуф г1аги гъеч1иш?-абун.

Гъес абуна: «Дун Юсуф вуго ва гъавги дир вац Бинямин вуго. **X1акъльунго Аллагъас** **جَلَّ جَلَلُهُ** **нижеда гурх1ел-ц1об** гъабуна.

Къварильялдаса хвасар гъаруна, г1емераб заман гъоркъоб ун хадуб ниж дандеги гъаруна. Г1адамаз г1одорег1ан гъарулеb рук1арапл Аллагъас **جَلَّ جَلَلُهُ** ц1акъ к1одоги гъаруна. **X1акъльунго Гьев Аллагъ** **جَلَّ جَلَلُهُ** вуго жиндаса х1инкъарав, жинда бач1араb къварильялда сабро гъабурав чиясул ва жидеца лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал мъминзабазул ажро-кири мукъсан гъабуларев»-абун.

91. Вацаз абуна: таллагы, Аллагъас

мун нижедаса т1ок1 гъавун вуго ва нижедаса хира гъавун т1аса вищунги вуго.

قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يَوْسُفُ قَالَ أَنَا يَوْسُفُ
وَهَذَا أَخٌ قَدْ مَرَّ اللَّهُ عَلَيْهِ أَنَّهُ وَمَنْ
يَتَّقَ وَيَصْبِرَ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيغُ أَجْرَ
الْمُحْسِنِينَ

الْمُحْسِنِينَ

قَالُوا تَالَّهُ لَقَدْ أَتَرَكَ اللَّهُ عَلَيْتَ وَان

كُنَّا لَخَطَّيْنَ

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дуе ц1акъ к1удияб саброги къун буго, гъесдаса x1инкъиги къун буго. г1елму-льай къун буго ва гучаб x1елмуги, гурх1ел-рах1моги къун буго. Нижеца дуе гъабурраб x1акъирлыи ва г1одобег1анлъи лъалаги буқ1аго гъаб лъабго нухаль духъе рач1араб мехаль гъеб амру балъго тана дуца ва нижедехун ц1акъ берцинаб бербалаги гъабуна.

Гъеб г1амал Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дуе къун бугельул, ник киналго дуе лагъзаллъун рук1ине бегъулел г1одорег1анал чаг1и руго. **Х1акъылъунго нижека к1удиял мунағъалги гъаруна.** Гъел мунағъазде данде жазаъ гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ниж г1одорег1анги гъаруна. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурх1ани гурони нижеке рорч1изе бак1ги гъеч1о»-абун.

**92. Юсуфица абуна: «Жакъя дица
нужеда г1айиб ч1валаро ва нуже
г1акъубаги гъабиларо.** Дица кинабго жо
т1аса лъугъун тана. **Аллагъасги нужер
мунағъал чураги ва гъев нужеда т1аса лъугъаги. Гъев Аллагъ
вую жидека гурх1ел гъабулезул бишунго жив гурх1улев»-
абун.**

Аллагъасул свалат салам лъеяв Юсуф аварагасул гурх1елалъул x1исаб гъабе мумминзаби! Гъев ч1вазе ургъун рук1арал ва гъев лагъльиялда ккезавурал вацалаздаса живги т1аса лъугъунев вуго, Аллагъасдаги гъарулеб буго т1аса лъугъа абун.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нильееги саброги, x1елмоги, г1акълоги къеги ва жив разияб г1амал гъабизе тавпикъги къеги.

Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ инсул x1ал гъикъидал вацаз абуна: гъесул канлъи ун бугин, Биняминги ват1альяраб мехаль ц1акъго къварильун, пашманлъун вук1унев вугин абун. Юсуфица жиндирго горде къуна вацаузхъе ва гъес абуна:

**93. Нуж а гъаб дир гордеги босун ва
рукъор швараб мехаль дир инсул
гъумералда т1ад реххе гъеб. Гъев
канлъи бихъулевльун лъугъине вуго.**

Цинги нуж киналго цадахъ: эбел-
эмениги, нужер руччаби-лъималги, Яг1къубил зуриятальул
киналго г1адамал **рач1а дихъе»-абун.**

Гъаб буқ1ана Юсуфида к1икъого сон г1агарун заманаяль цебего бихъун буқ1араб макъуялъул ахирағи x1асил т1убалеб бак1. Юсуф аварагасухъе عَلَيْهِ السَّلَامُ Мисриялда рач1ун ва гъесул x1урмат гъабун гъесда цере анц1ила цо вацги эбел-эмениги ч1ей ва гъез Юсуфие жидер заманалъул ва халкъальул г1адаталда рекъон бет1ер г1одоб къулун

قَالَ لَأَتَرِبْ عَيَّنَكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ
لَكُمْ وَهُوَ أَحَمُّ الرَّحْمَنَ ﴿٣﴾

أَذْهَبُوا إِقْمَصِي هَذَا قَلْوَهُ عَلَى وَجْهِ
أَنِي يَأْتِ بِصَرِيَا وَأَنْوَفِ بِاهْلِ كُمْ
أَجْعَيْتِ ﴿٤﴾

салам къун к1одолты гъаби.

94. Мисриялдаса къват1ибе бахъун

Юсуфил вацазул къапила Шамалдехун
бач1унеб мехаль Яг1къуб аварагас

абуна: «Х1акъльунго, дида

Юсуфил мах1 бач1унеб буго! нужеца дун херльун, г1акъло
дагъльун вуго абуна абице гъеч1еб ани.

Гъев Юсуф ч1аго вугин, гъевгун нильтель дандельизе ругин абуни
бицинаан дица нужеда»-абун.

وَلَمَّا فَصَلَّتِ الْعَدْرُ قَالَ أَبُوهُمَّ إِنِّي
لِأَحِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ فَتَنَدُونِ
﴿٤٥﴾

95. Жинда сверухъ рук1арал г1агарал

г1адамаз абуна: Таллагыи, мун вуго

щебего бук1араb х1алаль мекъаб хабар бицунев чи.

Юсуфил ц1ар рехсон, гъев вокъун, гъев ч1аго вуго абуn божун. Гъезул
ционигиязул хъул бук1инч1о Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ ч1аго вук1иналда ва гъевгун
жал дандельиялда.

96. Цинги Яг1къуб аварагасухъе

рохел бицунев чи вач1араb мехаль.

Мужагъидица абуна: гъев вук1ана вацалаз
жив цеве вит1арав Ягъуза абулев вац.

Юсуфил би бахараб горде буго абуn инсуда
щебе горде рехарав вук1ана гъав Ягъуза. Доб мехаль эмен жинца
пашман гъавурав г1адин гъанже гъев воххизавизе ва гъев жинда т1аса
льугъинавизе бокъун бук1ана Ягъузе.

Ва гъеб роххел бицун вач1арас Юсуфил горде инсул гъумералда
т1аде рехидал, гъев жинда канлъи бихъувельун лъугъана. Цинги
Яг1къубица абуна: дица нужеда абулеб бук1ана гурищ, я дир
льимал, дида нужеда лъалареб жо лъалин Алагъасдасан! Юсуф
عَلَيْهِ السَّلَامُ ч1аго вук1ин лъалин ва кидал-къадги гъевгун дун дандельизе
вук1инги лъалин.

Инсуца гъикъидал Ягъузада щиб х1алалда нужеда Юсуф ватарав ва
кин гъев тарав абуn, Ягъузица абуна: «Нижеда гъев ватана Мисриялъул
ханасул даражаялда, ц1акъ к1удияб къадро-къиматалда, ва рах1ат-
лазаталда»-абун. Яг1къуб аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Гъеб ханлъи-
к1одолти нильее къвариг1араb жо гуро, гъель дие гъабизе жо гъеч1о.
Дуца дида бице щиб диналда дуда гъев ватарав»-абун. Ягъузацица абуна:
«Гъев дида исламияб диналда ватана, ва гъеб диналда тана нижечаги»-
абун. Цинги Яг1къубица абуна: «Алх1амдулиллагъ! Гъанже т1убанаха
Аллагъас حَلَّكَ حَقْ كْوَتْلِي гъабураб ниг1мат»-абун.

فَالْأُولَاتُ لِلَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيرُ
﴿٤٥﴾

فَلَمَّا أَنْ جَاءَهُ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ
فَأَرْتَدَهُ صَبِرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ
مِنْ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ
﴿٤٦﴾

Яг1къуб аварагасул ﷺ наслоялдаги аварагзаби рук1ина абураб къот1и буқ1ана гъеб. Гъал васаз к1удияб мунағъ гъабидал, мунағъ гъабурав чиясе аварагльиги къоларелъул, Яг1къубие ﷺ бишунго к1удияб роххел буқ1ана Юсуф исламияб диналда вук1ин лъай ва гъев аварагльун вук1иналда божильиги ккана.

Цинги киналго васал рач1ун Яг1къубида т1аде щвана.

97. Гъел васалаз абуна: «Я нижер эмен! قَالُوا يَا ابْنَاهُ أَسْتَغْفِرُ لَكَذُنُوبَنَا إِنَّا لَكُنَّا حَطَّيْنَ

Мун нижеда т1аса лъугъя, ва дуца

﴿٤٧﴾

Аллагъасда ﷺ гъаре нижер мунағъал

чуре, нижеда гурх1а абуn. X1акъльунго

ниж рук1ана ц1акъ к1удиял мунағъал гъаруралльун, гъев нижер вац Юсуфие къварилъи гъабун ва гъеб сабаблъун дур рак1ги бакъвазабун»-абун.

98. Яг1къубица абуна: «Дица дагъаб

хадуб дир Аллагъасда ﷺ гъаризе

буго нужер мунағъал чуре, нужеда

гурх1а абуn. X1акъльунго Гъев Аллагъ

вуго жинца мунағъал чурулев ва тавбо гъабун руссарал г1адамазда жив гурх1улев»-абун.

Г1алимзабаца абуна: Яг1къубица васазе дуг1а гъаби нахъе бахъана сардиль т1аде вахъун, г1адамал гъапулаб мехаль гъабизеян, яги рузман къояль гъабизе абуn. Дуг1аяль жаваб гъабулеб г1ужалда данде ккезабизе бокъана Яг1къубие гъеб дуг1а, Аллагъас ﷺ жаваб гъабизе бокъун.

Цинги гъезул кинабго ағыло-хъизан, зурият x1адурана Мисриялда ине. Яг1къуб аварагасул ﷺ къапила бач1инальухъ валагъун Юсуф авараг ﷺ шагъаралльул раг1алда вахъун, гъезда данде ч1вазе x1адурун ч1ч1ун вук1ана.

99. Цинги гъеб къапила Юсуфиде

т1аде лъугъиндал, гъес эбел-эмен

каранде къана ва роххалил маг1у

т1ун гъел г1одона. Хадуб Юсуфица

абуна: «Нуж киналго лъугъя гъаб шагъаралда жанир, Аллагъасул ﷺ амруялдалъун, нуж божаралльун рук1ун, нуже щиб1аги х1инкъи гъеч1ого!»-абун.

100. К1алг1аяльур щвараб мехаль,

Юсуфица ﷺ эбел-эмен жинда

аск1ор, ханзаби г1одор ч1олел тахазда

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لِكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ

الْعَزُورُ الرَّحِيمُ

﴿٤٨﴾

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ إِذَا إِلَيْهِ أَبُوهُ

وَقَالَ أَدْخُلُوا مَصْرَ إِنَّ شَاءَ اللَّهُ مُعَمِّنَ

﴿٤٩﴾

وَرَفَعَ أَبُوهُ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُوا لَهُ وَسْجَدُوا

وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا أَوْلُ رُعَيْيَةٍ مِّنْ قَبْلِ قَدْ

г1одор ч1езаруна. Васалаз ва
эбел-имсуца Юсуф к1одо гъавун гъесие
суждаги гъабуна. Юсуфица عَلَيْهِ السَّلَامُ **абуна:**
«Я дир эмен! Гъаб буго доб дие бихъун
бук1араб макъуялъул маг1на. Дир
Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **гъеб жакъа**
загыираб, х1акъаб жолъун гъабуна.

Гьев Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **дие лъик1льги**

гъабуна. жинца дун гъуялдаса къват1ив вахъизе нух къосизе гъабун
 Мисриялъул къапила гъуй бугеб бак1алда т1аде бачараб мехаль. Цинги
 гъеб туснахъалдаса дун къват1иве вахъизе гъавураб мехальги,
 Мисриялъул ханасул макъу къот1изеги вачун. Гъанжеги Аллагъас
 جَلَّ جَلَلُهُ **лъик1льи гъабуна дие, Шамалъул алхуда рук1арал** нуж дида
 т1аде гъаниреки рачун.

Аллагъасул салам лъеяв Яг1къуб авараг Палестиналъул алахалда
 ч1арал, г1и-боц1ива варанаби хыхъун маг1ишат гъабулел г1адамаздаса
 вук1ана. Гъеб алахалдаса рачун бечедаб Мисриялъул шагъаралда
 т1олго хъизам данде гъаби Аллагъасул رах1мат бук1ана.

Г1алимзабаца абуна: Яг1къуб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ зурият Мисриялде
 бач1араб мехаль нусго г1еч1ев чи вук1ана. Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ
 заманаль Мисриялдаса къват1ире рачилелде гъезул анльнусазарго
 г1адав чи г1ун вук1анин абуна. (гъаб раг1и абуна Т1абаранияс).

Гъаб кинабго лъик1льи Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **дие гъабуна щайт1аналь**
дидаги вацздаги гъоркъоб тушманлъи гъабун бук1ун хадуб.
Х1акъльунго дир Бет1ергъан Аллагъ жиндие бокъараб ишалъуль
 г1ажаибаб х1алаль тадбир гъабулов вуго! Инсан жинда хадув
 гъолареб, гъесда маг1на бич1улареб х1алаль инсан т1овит1улев вуго.
Ва х1акъльунго гьев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **кинабго жояльул авал-ахир**
льялев, гъельул тадбир жиндир х1икматалда рекъон гъабулов
вуго»-абун.

Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ пасих1льи ва каламалъул гъварильни буго
 жиндие Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъарурал к1удиял ниг1матал рехсеялда хадуб:
 «Гъеб ниг1мат Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **дие къуна, щайт1аналь** вацздаги
 дидаги гъоркъоб т1ушманлъи ккезабун бук1ун хадуб»-абун аби. Цо
 къварильялда хадуб рехсараб мехаль лъик1льялъул ва ниг1маталъул
 къядро ва къимат ц1акъго к1одолъула. Хадубги Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ
 вацаз жиндехун гъабураб тушманлъи щайт1аналда г1унт1изабуна.
 Гъебги буго гурх1елальул ва т1аса лъугиялул г1аламат.

Ибнухат1ибица Т1адег1анав Аллагъасул «Лат1ифун» абураб ц1аралда

جَعَلَهَا رَبِّي حَقًا وَقَدْ أَحَسَنَ بِإِذْ أَخْرَجَنَ
 مِنَ السَّيْئِينَ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْأَبْدِ وَمِنْ بَعْدِ
 أَنْ نَزَّعَ الشَّيْطَانُ بَيْنَ إِلَحْوَتِ إِنَّ
 رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيُّ
 الْحَكِيمُ

хурхун берцинааб хабар бицана: «Лат1ифун» абураб раг1ияльуль маг1на буго ц1акъ гурх1улев, лагъасе маслах1ат бугеб жо гъабулев, лагъасдаги лъяч1ого, гъев хадув гъолареб х1алалъ жинца гъев к1одо гъавулев ва т1адег1ан гъавулев. Лагъасе бокъулареб жоялдалъунги гъесул къадро т1адег1ан гъабулев»-абураб.

Яг1къуб аварагасе ﷺ Юсуф г1емер вокъулев вугин абуn гъесул вацазуль х1ал хъубльи бижун бук1инч1ебани гъез гъев гъуяльув рехилароан. Гъеб гъуялда жанив рехун вук1инч1евани сапаралда ругел г1адамаз гъев гъуялдаса къват1иве вахъиларап. Гъез къват1ив вахъараф мехальтиги вацгалазе гъев рихун вук1ун гурони ва гъезул гъесда х1ажалти гъеч1ольияль гурони, дагъалго кепказухъ гъел чаг1азе лагъльун вичилароан. Гъедин учузго вичун гурони дозги восилароан. (жинди хайир щвей бокъун восун гурони гъезие гъев х1ажат вук1инч1о).

Цинги гъез Мисриялда вачун базаралда лагъльун вичун гурони Мисриялъул Г1азизасги восилароан. Жиндир рокъов лагъльун вук1ун гурони Юсуфида т1ад, гъев жинда аск1ов вегизе ах1изе, Г1азизил ч1ужуги лъугъуларап. Гъельул рокъи сабабльун гурони жив туснахъалдаги ккелароан. Туснахъалда ккун вук1инч1евани дов к1иго гъалмагъун гъев данд ч1валароан. Гъезда данде ч1ван вук1инч1евани гъезул макъуяльул маг1на бицине ва жив макъуяльул маг1на бицун гъеб хабар гъезда лъян бук1инч1еб ани Юсуфил амру Мисриялъул ханасдаги лъалароан. Гъев ханасда Юсуфил х1акъиқат лъян гурони гъев туснахъалдаса къват1ивги вач1инароан ва ханасул тахалда т1ад г1одовги ч1елароан, Мисриялъул кинабго хазинаяльул вазирлъунги вук1инароан.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб х1икмата (Лат1ифаб) х1алалъ эхеде вахинавуна Юсуф ﷺ: жив г1адада хун, вилун, т1аг1ун вук1ине г1агарльун вук1араф бак1алдаса. Гъуялда жанив рехараф мехаль ганч1иль бет1ерги къабун хvezеги бегъулаан гъев, нагагъ гъедин хвеч1они вакъунги хвелаан. Гъел сапар чаг1аца къват1ив вахъаниги жидеего лагъльун тун вук1араф ани г1умруяль гъезие лагъльи гъабулевги х1ут1илаан. Гъаб буго Аллагъасул جل جلال (лат1ифаб) г1ажаибаб тадбир. Гъаб буго Бет1ергъанасул инсан хадув гъолареб,amma жиндир х1икмат камилаб лагъасдехун гъабулеф рокъи ва т1асса вищи.

Тафсиралъул г1алимзабаца абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв Яг1къуб аварагасе ﷺ Мисриялда Юсуфида аск1об къоло ункъго сон бана. Гъес васият гъабун бук1ана жив хвараб мехаль Шамалда жиндир эмен Исх1акъида аск1ов хабалъ лъе абуn. Яг1къуб ﷺ хвараб мехаль Юсуф авараг ﷺ гъевги вачун Шамалде ана

ва гъес Яг1къуб Исх1акъида аск1ов хабаль лъуна. Гъелдаса хадубги Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ къоло лъабго сон бана. Г1алимзабазул гъаб раг1ияль т1орит1ел гъабулеб буго Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ ункъого сон бана бук1иналда.

Гъесул амруги т1убадал, жив даймго дунялалда вук1унаrebльиги лъадал, гъесул хуул лъуна абадияб рокъев иналде, тъенив Бет1ергъан Аллагъясда جَلَّ جَلَلُهُ данд ч1вайлда ва жиндири умумал Ибрагъим, Исх1акъ ва Яг1къубо данд ч1вайлда. Цинги Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна:

101. Я дир Бет1ергъан Аллагъ!

Дуца дие къуна ханлыги, бечельги, къадро к1одольги. Дуца дида мальана макъуялъул маг1на гъабизе ва щересел т1ахъал ц1алун гъездаса г1елму-лъай босизе. Я гъал зобал ракъал рижарав, кинабго халкъальул тадбир гъабулев

Аллагъ! Мун вуго дир вали, дуда амру т1амулев, дуда хуул лълов ва гъаб дунялалдаги, хадуб ахираталдаги квер бакъулов.

Дуца дун хвезаве Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ иманалда, исламалда вук1ун ва дуца дун нахърег1изаве мун жинда разиял г1адамазда:

аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ, шагыздабазда, г1алимзабазда ва киналго дуда аск1ор къадро къимат бугел мұмминзабазда»-абун.

Гъаб бак1алда Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къисса т1убана. Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ гъелда жанир ругел насих1атазул мунпаг1ат босулездаса гъареги нильль киналго.

102. Аллагъясул свалат салам лъеяв

Мух1аммад авараг x1акъав авараг вук1иналье x1ужаби рицун Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

Гъаб дица дуе ва дур умматалъе бицараб

Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къисса, ва гъалда щере рицарал цогидал къиссабиги руго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъаibal умураздаса дуда вах1ю гъабулеб жо. Гъал руго дуда жал лъзәе рес гъеч1ел, дудаса г1емерго щере рук1арал аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ къиссаби. Дица дуда гъел вах1ю гъабун рицунел руго ц1акъ мух1канаб x1алалъ, гъел рициялдалъун мун авараг вук1ин лъзәе ва дуда иман лъзезе. Мун Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ вацазда аск1ов вук1инч1о гъез киналго дандельун Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ x1илла-макру ургъулеб мехаль. Дуда гъеб иш лъзәе реғи бук1инч1о гъединаб мух1канаб x1алалъ.

*رَبَّنِيْ قَدْ أَتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَمْتَنِي
مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطَّرَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ أَنْتَ وَلِيَ فِي الدِّينِ وَالْأُخْرَى
تَوَقَّعَنِي مُسْلِمًا وَالْحَقِيقَى بِالصَّدِيقِينَ ﴿١٦﴾

﴿١٦﴾

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ بُوْحِيَ إِلَيْكَ وَمَا
كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْعَوْا أَمْرَهُمْ وَهُمْ
يَمْكُرُونَ

Дуда гъеб лъана Аллагъас جَلَّ جَلَّ вах1ю гъабураб мехаль.

103. Дуца киг1ан ях1 бахъаниги, щиб وَمَا أَكَتَهُنَّ النَّاسَ وَلَوْ حَرَضْتَ بِمُؤْمِنِينَ
x1ужа-далил бачаниги г1адамазул
г1емерисел жидеца иман лъоларел руго.

Гъаб x1ал буго цогидал аварагзабазул عَنْهُمُ اللَّذِينَ وَالْمُجْرِمُونَ
Дуца рак1 къварид гъабуге Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ва дуда т1ад къараб
x1алалъ уммат исламияб диналде ах1е.

104. Дуца гъездаса ужраги т1алаб гъабулеb وَمَا تَسْفَهُنَّ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا
гъеч1о гъел исламияб диналда ах1ун
x1акъаб нухалда т1орит1аралъухъ. Гъаб ذَكْرُ الْعَالَمِينَ

Къуръан буго кинабниги г1аламалье
ваг1зальун ва гъезда лъик1аб жо мальулебльунги.

Гъеб Къуръан ц1алун дуца г1адамаздаса т1алаб гъабулеb жо гъеч1о,
гъез иман лъей туреб. Гъел г1акълу бугел рук1аралани гъез дур ваг1за-
насих1ат ва Къуръанльул ах1камал ц1акъ хех росилаан.

105. Чан г1емерал г1аламаталха ругел وَكَانَ مِنْ عَائِدَةِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرضِ
зобал ракъазда жанир Аллагъ жَلَّ جَلَّ
вук1иналда ва кинабго маҳлукъат гъес
бижарааб бук1иналда жинца т1орит1ел
гъабулеb, гъел къурайшиязул мушриказда кидаго гъел рихъулел,
гъезда аск1ор жалги хъвадулел ва амма гъезул щибго пикру
гъабуларел, гъездаса руссун, гъезул ваг1за насих1ат лъугъич1ого
жал рук1унел.

بِمَوْلَانَا عَلَيْهِ وَهُنَّ عَنْهَا عَقِيرُضُونَ

Гъал к1удиял г1аламатазулги гъезие ваг1за лъугъич1еб мехаль дуда
гъез инкар кквей г1ажаибаб жо гъеч1о, я Мух1аммад Аллагъасул
свалат салам лъеяв.

Жинца пикру гъабурав чиясе гъаб маҳлукъаталдаса щиб жо бугониги:
к1удияб бук1а, гыт1инаб бук1а, берцинаб бук1а, къабих1аб бук1а,
жинца т1орит1ел гъабулеb буго жиб бижараав халикъ вук1иналда. Гъаб
ахираб заманаяль дунялальул г1елму ц1акъго бат1и-бат1иб бак1алда
щун буго ва чанг1и инсанасул г1акъю г1ажиз гъабулеb г1елмияб рагы
гъабун буго. Киг1анго гъеб г1елмияб рагы г1ажаибаб бук1аниги
гъелда жаниб жегиги инсан хадув гъолареб г1ажаиблъи хут1улеб
буго, къиямасеб къо щвезег1ан гъадин бук1ине буго Т1адег1анав
Аллагъас жиндир г1елмуюлдаса халқъалье къураб г1елму ц1акъ дагъаб
жо гурони гъеч1о. Щибаб заманаяль Аллагъас جَلَّ جَلَّ
инсанасе ц1ияб
г1елму лъазабизе буго ва щибаб нухаль Аллагъас جَلَّ جَلَّ
иманалда т1орит1аразул иман жегиги ц1ик1к1ине буго. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ
инкар

ккураб капураб къавмалъул купруги гъединго ц1ик1ине буго.

106. Къурайшиязул мушриказул

г1емерисез иман лъоларо Аллагъасда
жидеца ширк гъабуле руқ1ун гурони.

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ

مُشْرِكُونَ

Гъеб Маккаялъул ағылуяль гъабуле буқ1араф

ширк гъабич1ониги, гъельда рельяраб ширк гъабуле г1адамал гъанжеги руго. Маккаялъул мушриказ Аллагы جَلَّ جَلَّ вук1иналда иман лъолеб буқ1ана гъел рижарав ва хъихъулов хан ва Бет1ергъян х1исабалда, цинги хъанчазе лагъльиги гъабуле буқ1ана гъез жиде шапаг1ат гъабизе бугин абуn. Аллагъаса جَلَّ جَلَّ жал къабул гъаризе, жидер дуг1аялье жаваб къезе абуn. Гъал мушриказул х1акъальуль буго гъаб (106) аят.

107. Гъал Аллагъасда инкар

ккурал г1адамазда рак1алдайиш кколеб
буғеб жидеда Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1азаб
бач1инарин абуn, киназдаго т1аде
льгуңунеб ва киналго гъалаг гъарулеb.

Яги жидехъе къиямасеб къо бач1инаро абуn божуниш ругел:
жидеда рак1алдаго гъеч1ого ва жал гъельда х1адурунги гъеч1ого.
Сунда божун ругел гъель г1адамал Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъеч1ого ва
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда нахъги рильльинч1ого?

108. Дуца абе Мух1аммад !

Гъаб дун жинда вүгеб нух бит1араф
нух буго. Щибго щаклъи гъеч1о ва
дие щибго х1инкъиги гъеч1о. Дица
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналда ах1улел руго
киналго г1адамал. Дунги дида нахърильльярал мұмінзабиги
Аллагъасул تَلَوَّتْ لِلَّهِ عَلَى الْأَرْضِ
жив вац1адав Т1адег1анав вуго купру-ширкальуль ағылуяль
гъесда г1унт1изе гъаруле гъересиял харбаздаса ва сипатаздаса.
Дун гъеч1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّ гъабуле г1ибадатальуль дица щибго
жо г1ахъал гъабулевльун.

109. Дудаса цереги дица рит1ун

рук1инч1о Мух1аммад, щибаб
къавмалда жидедаго гъоркъоса жидерго
шагъаралдаса росабалъа бихъинал
г1адамал гурони, жидеда дир шариг1ат
вах1ю гъабурал.

Малаикзаби рит1ун рук1инч1о, руччабиги

أَقَمْنَا مِنْ تَأْتِيهِمْ عَيْشَةً مِنْ عَذَابِ اللَّهِ

أَوْ تَأْتِيهِمْ أَسَاعَةً بَعْدَهُ وَهُمْ لَا

يَشْرُونَ

قُلْ هَذِهِ مَسِيلٌ أَذْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى

بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنْ أَنْبَغَنِي وَسُبْحَنَ اللَّهُ

وَمَا أَنَّمِنَ الْمُسْرِكِينَ

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِحَالًا لِّوَحْيٍ

إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرْبَىٰ فَلَا يَسِيرُوا فِي

الْأَرْضِ فَيُظْرِوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ

الَّذِينَ مِنْ قَاتَلُهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ

لِلَّذِينَ أَنْفَقُوا أَفَلَا نَعْلَمُ

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِحَالًا لِّوَحْيٍ

إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرْبَىٰ فَلَا يَسِيرُوا فِي

الْأَرْضِ فَيُظْرِوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ

الَّذِينَ مِنْ قَاتَلُهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ

لِلَّذِينَ أَنْفَقُوا أَفَلَا نَعْلَمُ

рит1ун рук1инч1о. Дица дир рисалат босун щибаб къавмалда гъездаго тъоркьоса бихынчи вит1ула жидеца гъел диналда ах1изе ва гъезда дир шарг1ги малъизе.

Гъел иман лъезе ч1ух1арал г1адамал ракъалда т1ад щай хъвадуларел ва гъез кин ц1ехолареб жиdedа цересел уматазул жиdedа Аллагъасда جَلَّ جَلَلُه инкар ккурал, ракъалда пасальи гъабурал г1адамазул ахир киндай бук1ана ва кинаб г1азабдай гъезда решт1ана абун. Ахиратальъул абадияб руқъ ц1акъ лъик1аб руқъ бугоха Аллагъасда جَلَّ جَلَلُه иман лъурал гъесул г1азабалдаса х1инкъун хъвадарал г1адамазе, гъаб хехго жиб т1аса унеб, жинда щибго божи гъеч1еб дунялалъул рукъалдаса. Гъаб амру кин бич1улареб г1адамазда ва иман лъезе хехльиги щай гъабулареб?.

110. Жидер къавмаль иман лъеялдаса
аварагзабазул хъуль къот1араb
мехаль, ниж гъереси гъарунин
ва т1ок1аб нижеда иман лъейги

حَتَّىٰ إِذَا أَسْتَيَّسَ الرُّسُلُ وَظَلَّوْا نَاهِمُ
قَدْ كُنْتُمْ بِنُبُوا جَاءَهُمْ نَصْرٌ فَجَّعَ مَنْ شَاءَ
وَلَا يُرِدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٩﴾

букиларин гъезда рак1алдаги ккараб
мехаль, гъел аварагзабахъе бач1уна дир квербакъи.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُه жиндир аварагзаби т1обанго жинде к1анц1изег1ан ва жиндаса квербакъи т1алаб гъабизег1ан тола къавмалда гъоркъор гъез гъереси гъарулелъун ва махсароде гъарулелъун. Цинги дица гъезие квербакъи гъабула. Цинги дица дие бокъарал г1адамал г1азабалдаса хвасар гъарула. Дир г1азаб гъеб квшаб къавмалда решт1араb мехаль гъездаса гъеб г1азаб жинца нахъч1валев чиги вук1унаро.

111. X1акъльунго гъал дица рицарал
Юсуфил ва гъесул вацазул къиссабазуль
жиdedа пикру гъабулел, жидер г1акъло
бугел г1адамазе мунпаг1ат босизе
г1емераб ваг1за буго. Гъаб Къуръанги
гъеч1о г1адамаз ургъараб калам
ва гъез рицунал гъересиял харбал.

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِ عَرْبَةٌ لِأُولَئِكَ الْأَلْيَّ
مَا كَانَ حَدِيثَكَيْفَتَرَى وَلَا كَنْ تَصْدِيقَ
الَّذِي يَنَّ يَدِيهِ وَنَقْصِيلَ كُلُّ شَيْءٍ
وَهُدَىٰ وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

Кинниги гъаб Къуръан буго жинда церехун Аллагъас جَلَّ جَلَلُه решт1инарурал т1ахъал рит1ухъ гъарулебльун ва киналго шарг1иял ах1камал баян гъарулебльун.

Х1алалаб-х1арамаб жо баян гъабун, паризаяб ва суннатаб жо баян гъабун, ва цогидабги бусурманчиясул х1ажалти жинда кколеб жоги баян гъабун.

Жинца бит1араb нухда т1орит1улебльунги буго. Исламияб диналда,

Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цо гъавун, авараг صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рит1ухъ гъавун, гъесул нухда хъвадиялда т1орит1улеб. Гъедин иман лъун бит1араb нухда хъвадараб къавмалъе **рах1матльунги буго гъаб Къуръан**. Гъелда г1амал гъабурав, гъельул амру-нагью т1убан хъвадарав чи жужах1алъул ц1аялдаса ц1унулеб рах1мат буго: жинда г1амал гъабурасе ахираталда Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ къолел алжанальзул ниг1маталъун бугеб рах1матги буго гъаб Къуръан.

Гъаб суратул Юсуфалда жанир г1емерал гъайбал жал рицун ругельзул, гъеб аварагасул муг1жизатльун бук1ана: Маккаялда вук1аго, щибго ц1али хъвайги гъеч1ого, гъаб камилаб х1алалда ягъудиязул ва насраниязул г1алимзабазда лъялел ва гъезда гъереси гъаризе к1оларел къиссаби Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас рицараб мехаль, гъезда якъинго лъялеб бук1ана гъев авараг صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вук1ин. Гъедин бугониги жидерго ханлъиги, бечельиги, къадроги т1аса ине бокъич1ого аварагасда صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инкар ккун ч1ана ва абадияб жужах1 т1аса бишана.

Т1адег1анав Аллагъас гъав Юсуфил عَنْهُ الْمَدْحُورُ къисса бицун хирияв аварагасул صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рак1 парахат гъабуна: гъаб г1емераб х1ал бихъи, г1акъуба-къварильи щун хадубги Юсуфил амру Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ т1адег1ан гъабидал, жиндие къот1и гъабураб квер бакъиги диналье г1ат1ильиги тушбабазда т1ад бергъенльиги щвезе бук1иналда гъесул божи ц1ик1изабуна.

Алх1амдуиллагъ! Т1адег1анав Аллагъас жиндие хирияв Мух1аммад صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасул амру ц1акъ берцинго т1убазабуна. Гъев Мух1аммадида صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъураб умматалдаса нильъл ратиндал даймаб щукру буго Аллагъасе صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Бет1ергъан Аллагъасул صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квер бакъиялдалъун Сурату Юсуфалъул тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

13. Сурату Рраг1д

Мадинаялда реңт1ина бураб, жинда жанисиб к1икъоялда лъабго аят бугеб

Гъаб сурат Мадинаялда реңт1ина бураб бугониги, Аллагъ جَلَّ جَلَّ چо вук1ин ч1езабиялье далилал рицуунеб, аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ рим1иялда иман лъей, ахират бук1ин, ва х1исаб-мизан бук1иналда иман лъялъул, алжсан-жусужас1атъул бицуунеб буго. Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ширк ккураал г1адамаз гъабулеб питнаялъул бицуунеб, исламияб диналда г1унт1изарун рицуунел бат1улал харбалги нахъч1валеб.

Сурат байшихъун буго бицуунго к1вар бугеб масъала баян гъабиялдатъун: Аллагъ جَلَّ جَلَّ вук1ин ч1ичезаби ва гъев цох1огояв, жиндирир къудрат гуч бергъараф вук1инги ч1ичезаби. Мушриказ инкар кколеб Къуръанги, аварагълиги Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1акъаб х1укму бук1ин бицуун, гъельье зобал ракъазда жанисир рүгел г1емерал дилилал рицуун руго.

Хадуб ахир къо бач1ин х1акъаб бук1ин, кинабго халкъ т1аде баҳъизабун гъезул х1исаб-мизан гъабизе бук1иналъул бицуун буго. Кинабго жсо жинца бижулев, гъеб хъвадизабулев, мунпаг1ат ва зарал жиндалъун гурони гъеч1ев, хvezари, т1аде рахъинари жинда кодоб бугев цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَّ вук1ин бицуун хадуб х1акъаб ва бат1улаб жсо бат1а гъабиялье к1иго мисал бачун буго: ү1адаль иххал рахъинаридал гъез нухда батараб рищни бак1арун нахъе иналъул бицуун буго, г1арац месед ү1аялдатъун биизабураб мехаль чорокъли т1аса ун бац1ү1адаб маг1дан хут1улебльиги бицуун буго.

Бахъибуғел ва баҳъигъеч1ел г1адамазул сипатал рицуун, гъезие мисалги бачун буго беңџав чиясул ва жинда жсо бихъулев чиясул, ахир гъел руссунеб бак1иги баян гъабун буго. Сураталъул ахираид صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагълии х1акъаб бук1иналье нуг1льи гъабун, гъев Аллагъасул جَلَّ جَلَّ расул вук1ин бицуун буго.

Гъаб сураталда ү1ар лъун буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ бижсараб маҳлукъаталъул г1ажсаibal жсалаздаса бугеб «Зоб гъугъай» абураб ү1ар. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1икматалдаса җо к1удияб х1икмат буго гъаваялда нак1к1ал данделъун, жиседеда жанисиб лъимги, ү1аги, рах1матги, г1азабги үолъун бук1ин. Жиндалъун кинабго жсо ч1аголъулеб лъим реңт1уна гъел нак1к1аздаса ва жинца гъалаг гъарулеб тириги реңт1уна. К1иго бат1ияб жсо данде гъаби (лъимги ү1аги данде гъаби)

Аллагъасул حَلْجَلَةُ х1алк1ольиялда ва къуват гучалда жинца т1орит1ел гъабулеб г1аламат буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1аралдашын.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

الْمَرْءُ تَلَكَّءَ إِنْتَ الْكَبِيرُ وَالَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنْ
رِّيْكَ الْحَقُّ وَلَكَنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

1. Алиф, Лам, Мим, Ра.

Т1адег1анав Аллагъасда лъала гъел х1уруфал решт1инариялдашын бугеб мурад. Гъал руго жинца г1адамал г1ажиз гъарулең Къуръаналъул аятал. Дуда решт1инабураб кинабго х1укму ва хабар х1акъаб жо буго Мух1аммад. صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ Гъельуль щибго щакльи гъеч1о ва бат1улаб жоги гъеч1о. Гъедин бугониги г1емерисел г1адамал Къуръаналда иман лъоларел руго.

2. Гьев Аллагъ вуго кинабго

махлукъаталъул бет1ергъан, жинца зобал т1аде рорхарав, щибго х1уби гъеч1ого ва цогидаб жиб бихулең зобал ккураб жоги гъеч1ого. Цинги живги г1аршалда т1адег1анльара.

Жинда лъалеб, жинда рекъараб х1алаль.

Нильгер1адаб т1алы гъеч1о гъеб ва кин бугебльи нильеда бицинеги лъаларо. Зобалазда бугеб бакъ-моң1ги жинца квегъарав. Щибаб цояб хъгадулең бук1уна жинди заманаялда рекъон, жиндириго нухалдаса ва гъезие щибго хилипльи бук1унаро.

Кинабго халкъальул умуразул тадбир гъабулең вуго Аллагъ حَلْجَلَةُ. Гъезие маслих1атаб жо гъабулең вуго. Цогидаб рух1 бугеб ва рух1 гъеч1еб маҳлукъиги жиндири тадбирилдашын хъгадизабулең вуго. Г1акълу бугел, жо бич1ч1улел г1адамазе г1емер бат1и-бат1иял г1аламатал ва х1икматал риҳъизарулең ва гъел баян гъарулең вуго, нужеца Аллагъасде حَلْجَلَةُ иман лъезе бокъун ва нужеек якъинго лъазеги бокъун ахираталда гъесда дандч1вазе рук1ин. Гъениб х1исаб-суалги, алжан-жужах1ги бук1инги лъазе.

3. Гьев Аллагъ вуго нужер

Бет1ергъан, жинца гъаб ракъ бит1изабун г1одоб лъурав нужеек маслах1аталъе.

Гъельда т1ад нуж хъгадизе, минаби разе, хур-хер ва ахал рижиизаризе. Гъединго

الْمَرْءُ الَّذِي رَعَى السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْهُ نَاهِمُ
أَسْوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلَّ
يَجْرِي لِأَجْلِ مُسَمَّى يُدِيرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ
الْأَيْنَتِ لَعَلَّكُمْ يَلْقَاءَ رَبَّكُمْ تُرْكُوْنَ ﴿٢﴾

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَبِيعَ
وَأَنْهَرَ كَوْنَ كُلِّ الشَّمَرَتِ جَعَلَ فِيهَا رَجَبَ
أَشْيَانٌ يُعْنَى بِإِلَيْهِ الْنَّهَارُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾

гъеб ракъалда т1ад порхатал муг1рулги гъарурав, ч1ах1иял, лъим г1емерал г1орал-льяралги гъарурав. Гъеб кинабго жо цоцаль рекъон, цояль цоялье күмек гъабун инсанасе маг1ишат гъабиялье санаг1атал рекъезарулеб буго.

Кинабниги пихъал ва мугъал ругеб жо к1ирекъарабги гъабуна Т1адег1анав Аллагъяс: цояб бихынаб гъабун: цояб ц1уюб гъабун. Гъезул щибаб сональ бижин ва х1алухъин г1емер къей, пихъ г1емерлъи, Аллагъяс جَلْ جَلَّ т1абиг1атальул сабабал рекъезаринал达尔ъун буқ1уна. Цояб цоялье х1ажалъулебльун гъабун буго рух1 гъеч1еб хурхеральул амруги; рух1 бутеб кинабго махлукъят цояб бихынаб цояб ц1уюб гъабун бижарааб г1адин. Гъединго кинабго пихъ гъабуна к1иго тайпаялда: гъуниаб—къог1аб, гъит1инаб—к1удияб, хъах1аб-ч1ег1ераб, къвак1араб—тамахаб ва цогиги к1ирекъараб сипатазда.

Жинца сордоял达尔ъун къо бахчизабулевги вуго Аллагъ جَلْ جَلَّ. Гвангъараб къо буқ1ун хадуб бең1аб сордолъун гъабулев. Х1акъльунго Гъел рехсарал жалазуль ва гъанир рехсеч1ел г1емерал махлукъатазуль Аллагъ جَلْ جَلَّ цо вуқ1иналда, гъев Халикъ вуқ1иналда, гъесул къудрат гуч бергъараб буқ1иналда т1орит1ел гъбубулел г1аламатал ва х1ужабиги руго, жидеца пикру гъабулел г1адамазе. Х1айваназул мисалалда щибго жояльуль пикру гъабич1ого хъвадулел г1адамазе гъел далилал рихъуларо ва жиде гъездаса ваг1заги лъyg1уларо.

4. Ракъул гъумералдаги руго бат1и-
бат1иял къот1елал, цоцада аск1ор цун
ругел, цоязда т1ад ах-хур бижулен,
цогиялда т1ад щибго жо бижулареб.
Бечедал, гванзал ахалги руго ц1олбол
гъабуяльул ва цогидал пихъазул.

Хурзалги руго, чамастакил ахалги

руго. Цох1ого къибилалда т1ад к1иго-льабго гъвет1ги бижула,
цох1о гъвет1 бижунги буқ1уна.

Гъаб кинабго ах-хур цох1оракъалда бижула ва цох1ольимал达尔ъун лъяльала, амма щибаб пихъ цояб цоялдаса бат1ияб буқ1уна жиндир т1аг1амалъул раҳъалъян. Цох1о пихъги жиндир т1аг1ам, к1одолъи-гъит1инлъи бат1ияб буқ1уна. Цох1о т1оралда т1ад рижарал мугъалги жидер къер, сипат, гъит1инлъи-к1одолъи бат1иял рук1уна. Х1акъльунго Гъаб рехсараб жояльуль гъеб кинабго жо бижулев, гъальул тадбир гъабулев Халикъ вуқ1иналде т1орит1ел гъабулел г1аламатал руго, г1акъло бугел г1адамазе.

وَفِي الْأَرْضِ قَطْعَ مُتَجَوِّزٌ وَجَنَّتٌ وَّ
أَعْنَبٌ وَرَزْعٌ وَخَيْلٌ صَنْوَانٌ وَعَيْرَصَنْوَانٌ
يُسْقَى بِمَاءٍ وَحِدَّ وَفَضْلٌ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ
فِي الْأَكْعَلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقُلُونَ ﴿٥﴾

Т1абиг1ат буго жинцаго жо бижулеб, т1абиг1аталъул хис-басалдалъун буқ1уна дунялалда лъугъунел ах1вал-х1алал абуң гъеб т1абиг1ат цебе гъабун, гъеб алагъльун ч1езе гъабурал г1адамазда данде рачунел далилал ва мисалал руго гъал: цох1о лъималдалъун лъальараф цох1ого ракъалдаса къват1ибе чанго бат1ияб жо бижин бицун. Цох1о къибилалда т1ад цох1о мугъалдаса, яги цох1о гагаялдасан бижараф жоги жиндир т1аг1ам, къер, маx1, сипат бат1ияб буқ1унеблъи бицун. Гъединго цоцазда цун бугеб ракъ чанго бат1ияб х1алалъул буқ1ин бицун.

5. Мун шиб жоялда г1ажаиблъун ватаниги Мух1аммад, ﷺ, гъелдасаги г1ажаибаб жо буго капурзабаца абулеб раг1и: ниж хун ва ракъльун лъугъун хадур ч1агойиш гъаруле?-абун.

Гъеб ццебе бицараб х1алалль зобал-ракъал рижарав Аллагъасда جَلَّ جَلَّ хун хадур ч1аго гъаризе к1оларин аби г1ажаибаб раг1и буго.

Гъел руго жидеца Бет1ергъанаасда инкар к1олел г1адамал. Гъел руго къиямасеб къояль жидер горбода гудрал ва рахсал ран рук1унел г1адамалги. Гъединго гъел руго жужах1алъул бет1ергъабильун рук1унел, даймго рук1инельун жал гъенире лъугъинарулелги.

6. Маккаяльул мушриказ дудаса т1алаб гъабулеб буго Мух1аммад, ﷺ, дуца жидеे х1инкти къолеб г1азаб бачун вач1а мун абуң. Гъез квешльи ццебе ккезабулеб буго лъик1аб г1амалалдаса.

Иманги лъун, лъик1аб г1амалги гъабун берцинаб х1алалль яшав гъабизе рести буқ1аго, дуца жинда ах1улеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ дин маҳсараде гъабун абулеб буго гъел мушриказ: «Вач1а дурго г1азабги бачун»-абун. Гъезда ццерехун рук1арал умматазе гъабураб г1азабальул мисалал г1емерал руго. Гъезул пикру кин гъабулареб ва гъелдаса г1акълу щай босулареб?

Х1акъльунго дур Бет1ергъан Аллагъ вуго, Мух1аммад ﷺ, киг1анго г1адамаз зулму гъабулеб бугониги, гъезда гурх1ун, гъезие г1акъуба хех гъабуларев. Тавбу гъабизе бокъун, иман лъун лъик1аб г1амал гъабизе бокъун гъел г1азаб гъабич1ого толев. Гъединго дур Бет1ергъан Аллагъ вуго, Мух1аммад ﷺ, жинца

*إِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبْ قَوْلُهُمْ إِذَا كُنَّا
تُرَبَّاً أَئَنَّا لَنَا الْفَيْرَ خَلَقْ جَدِيدٌ وَأُولَئِكَ
الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
الْأَغْلَلُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَلِيلُونَ ۝

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ
وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمُثْلُثُ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَدُوْمَعْفُرٌ بِالنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

тавбу гъабич1ев, куфру-ширкалда ва г1асияльялда ч1ч1арап чиясе ц1акъ къвак1араб г1акъуба-г1азаб гъабулев.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб аяталда жаниб абулеб жояльбул къокъаб маг1на буго: «Я гъав дир лагъ! Мун даймго дида хъул лъеялда ва дидаса х1инкъиялда жанив вук1а. Кинацо г1алалъуль дуда лъай цох1о лах1заталь мун жиндир лъаялдаса, вихъиялдаса ват1альуларев Бет1ергъан вук1ин дуда т1ад хъаравулльуда»-абун.

7. Аллагъасде حَلْجَلَّةُ
инкар ккурал,
аварагасда صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
нахърильльунарел
г1адамаз абулеб буго гьев Мух1амадида
ко муг1жизат решт1унебани, гьев
х1акъав авараг صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
вук1ин жинца
бицуунеб»-абун.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ

إِيمَانَهُ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِّرٌ وَلَكُنْ

قَوْمٌ هَادٍ ﴿٧﴾

Муса ва Г1иса аварагасе عَلَيْهِمَا السَّلَام рук1арал муг1жизатал г1адал.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасе гъаб хирияб Къуръаналда хадурги г1емерал муг1жизатал рук1ана, амма мушриказда гъел рихъулел рук1инч1о ва гъезие гъел г1олел рук1инч1о. Мун Мух1аммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб къавмалье х1инкъи къолев авараг вуго ва щибаб къавмалдаги вит1ун вук1ана гъел Аллагъ حَلْجَلَّةُ
вуюнка (матка) цо гъавиялде ва бит1араб диналде т1орит1улев авараг صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Муг1жизатал решт1инги ва цогидаб амруги Аллагъасда حَلْجَلَّةُ
кодоб буго.

8. Т1адег1анав Аллагъас вуго жинда
льялев щибаб ц1уяб жояльбул рах1моялда
(матка) жаниб бугеб т1инч1 ва лъимер
кинаб бугеб.

اللّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ انْتَ وَمَا تَعْصِيُ

الْأَرْحَامُ وَمَا تَرْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ

يَمْقَدَّارٌ ﴿٨﴾

Бихъинабищ ц1уябищ, берцинаб-сураабищ, сахаб, яги г1узрюябищ. Бахъибугебищ, яги къосарабищ, Ц1одорабищ, яги г1адалабищ ва цогидалги сипатал.

Жиб гъабизе мех щвеч1ого рах1моялдаса къват1ибе бач1унеб жоги лъала Аллагъасда حَلْجَلَّةُ, гъениб жаниб гъабизе мех щун хадуб хут1улеб жоги лъала. Ич1го моц1 т1убач1ого гъабизе бугеб ва гъелдаса г1емер заманалдаса гъабизе бугеб лъимер лъала. X1орхун къват1иб рехулебги лъала, цойищ, яги г1емер лъимерищ бугебги лъала. Кинацо жоялье Аллагъас حَلْجَلَّةُ бихъизе гъабураб заман ва къадар буго. Жиндир х1икмatalда рекъон хъвадизабула кинабго жо ва гъеб Аллагъасул къадар хисизабизе к1олев чиги вук1унаро.

**9. Нилье бихъиялдаса ва
льялдаса рик1к1адаб (гъараб)**

عَلَيْهِ الْعَيْبُ وَالشَّهَدَةُ الْكَيْرُ الْمُتَعَالٌ ﴿٩﴾

жоги лъала Аллагъасда ﴿جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ﴾ **ва нилььеда бихъулеб, лъалеб жоги лъала.**

Ццебехун араб ва хадуб бук1инесеб жоги лъала. Аллагъасул ﴿جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ﴾ лъай буго жинца кинабго жоялда щвей гъабулеб. **Кинабго жоялдаса жиндир гъунар-къуват қ1удияв, жиндир ханлъиялдалъун ва ихтияраздалъун кинабго жоялда т1ад вугев вуго Аллагъ** ﴿جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ﴾.

Г1елмиял ц1ех-рехаздалъун ва гъанже ругел бат1и-бат1иял аллатаздалъун тохтурзабазда к1ола ургъиб бугеб лъимералъул сипатал рицине, гъел сипатал загырльун хадур. Ва амма Аллагъасул ﴿جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ﴾ лъай буго гъеб лъимер ургъибе к1елелде щебего жинда гъеб лъимералъул кинабго х1акъикъат лъалеб ва гъеб нут1фа (манияльул къат1ра) раж1моялда жаниб ккарапдаса байбихъун ахираталда х1исаб-мизан гъабун жиндир абадияб рукъоб (алжаналде, яги жужах1алде) гъеб лъимер лъугъинег1ан гъель гъабизесеб жо лъалеб.

Инсан мекъи ккезе бегъулеб бак1 буго гъаб: Аллагъасда ﴿جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ﴾ гурого лъяларищ ургъиб бугеб лъимералъул сипатал, яги зоб-ракъальул ах1вал-х1алал, гъеб г1алимзабаздаги лъала, гъезул ц1акъ щебе т1ураб алат (техника) буго абуn раж1алде ккун. Бусурманчи гъеб пикру рек1ель х1алт1изе биччаялдаса ц1унун вук1ине ккела.

Кутакалда астрономия абулеб г1елму щебет1ун бук1ингун цадахъ гъеб г1елмуялъул г1алимзаби мук1урлъун руто гъаб махлукъаталъул (Вселенная) г1орхъи-рахъ кодобе щвезе т1унгут1иялда. Гъеб раж1ияльул маг1на буго жидер г1елмуялдалъун гъезда бич1ч1ун буго жидеда лъалеб ва лъазе рес бугеб жо ц1акъ дагъ бук1ин ва лъалареб, лъазе реsgи гъеч1еб жо г1емер бук1ин.

Гъаб астрономия буго қ1удияб жояльул лъай ц1ехолеб г1елму. Цоги г1елму буго гъит1инаб жояльул лъай ц1ехолеб: зарраби (клетки) кин рижулен ва рикъулел абуn. Гъеб г1елмуги г1ажизльун буго нейтрон ва протон абулеб жиндаса зарра данде гъабулеб к1иго бут1а лъаялда жиб щвараб мехаль, гъеб бикъизабулеб къуват щиб бугеб лъаялдаса.

Ибнухат1ибища абуна: Т1адег1анав Аллагъас жиндир х1икматалда рекъюн гъаб махлукъат хъвадизабиялье г1аламат буго киг1ан г1емер заман баниги ва киг1ан г1емерльаниги халкъалье раж1алда т1ад бак1ги къварилъуларо ризкъиги дагъльуларо. Руччаби-бихъиназул г1емерльи-дагъльиги хисуларо.

Эбелаль т1инч1, яги лъимер гъабураб мехаль каранда яги гъвариялда жаниб т1оцебе бач1унеб ц1о абулеб жо щибго жиндиль кванил мунпаг1ат гъеч1еб жо бук1уна. Гъеб ц1ояль лъимералъул бакъал чурулеб, гъел квен жаниб х1алт1улел лъугъине сабаб гъбула. Гъелда

хадуб эбелальул каранде бач1унеб раҳъ бук1уна лъимералъул къоязда рекъон, гъель хахун x1ехъолеб ва гъельтие къвариг1унеб ва г1олеб т1аг1ам гъорль бугеб. Лъимер к1одольянаг1ан гъеб раҳъги жиндири т1аг1амалъул г1уц1ц1и (состав) хисун гъеб лъимералъе x1ажатаб т1аг1ам жинда гъоркъоб бугеб лъутъуна. Гъей эбелальул къаркъалаги добго бук1уна, гъельул квенти добго бук1уна. Гъеб буго Аллагъасул ж1екъл1

Хоги x1икмат буго: хинал улкабаздаги хасалихъиялда гъвет1-хераль бакъвазе байбихъула, т1амах т1аса рехула, г1урчинлъи т1аг1уна. Хасало заман ц1адалги ралеб, регъелги г1емераб, гъаваги гъоркъохъеб бук1уна. Ай гъвет1-хер x1алт1изе рекъараб гъава-бакъ бук1уна, амма гъеб x1алт1уларо. Риидал лъимги дагъаб, гъаваги баг1арараб заманаяль гъеб гъвет1-хер г1урчинлъун ц1ильун бук1уна. Гъабги Аллагъасул ж1екъл1 x1икматаздаса цо x1икмат буго. Гъедин жинца пикру гъабурав чиясе Аллагъ ж1екъл1 вук1ин лъзәе ва гъев цо вук1ин лъзәе г1емерал далилал руго.

10. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
x1алалъ вуго нужедаса бальго, щурун
жинца жо бицарав чиги, раг1инабун,
т1атун жо бицарав чиги.

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ لِقُولَ وَمَنْ جَهَرَ
بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخِفٌ بِالْيَقْلِ وَسَارِبٌ
بِالنَّهَارِ ١٠

Жеги нужеца бицинч1еб, нужер рек1ель бугеб жоги лъала Аллагъасда ж1екъл1. Гъединго Аллагъасул лъаяльуль цо x1алалъ вуго бең1аб сардиль г1адамаздаса бальго г1амал гъабулев чи: лъик1аб бук1а гъеб г1амал, яги квшаб бук1а. Къад къояль г1адамазда гъоркъов хъгадулевльун вук1ун жинца г1амал гъабурав чиги.

11. Гъев инсанасеги руго цояз
цоялал хисулен, цояв нахъе инелдего
цогидав вач1ун аск1ов ч1ун рук1унел
малаикзаби. Гъел малаикзаби жидеца
гъев инсан ццересан раг1ун, нахъасан
раг1ун, хъолбодасан раг1ун ц1унулел
руго.

لَهُ دُعَى قَبْرُكُتُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
يَحْفَظُونَهُ وَمَنْ أَمْرَ اللَّهُ بِإِيمَانِ اللَّهِ لَا يُغَيِّرُ مَا
يَقُولُهُ حَتَّى يُغَيِّرُ مَا يَا نَفْسِيهِمْ وَإِذَا أَرَادَ
الَّهُ يَقُولُ سُوءًا فَلَا مَرْدَلُهُ وَمَا الْهُمْ
مَنْ دُونِهِ مِنْ وَالِ ١١

Гъесда Аллагъасул ж1екъл1 амруялдалъун гурони щибго квшабниги лъик1абниги жо щоларо. Малаикзабаца кинабго x1алалъ инсан ц1унун вук1уна ва гъес гъабураб кинабго г1амалги хъван бук1уна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул машгъурал x1адисал руго

щивав инсанасул г1амалал хъвалел малаикзаби рук1иналда т1орит1ел гъбулел. Гъаб аятальул ва гъел x1адисазул маг1на данде бачун Ибнукасирица абуна:

Щивав инсанасе сордо-къоялда жанив миқъго малаик вugo. Ункъго радал рач1унел ва ункъго бакъанида рач1унел. Гъел малаикзабазул к1игояв лагъасул г1амал хъвалел руго: кванисан вугес лъик1аб г1амал, квег1исан вугес квшаб г1амал хъвала. Цоги к1иго малаик вugo цо цевехун ч1ун, цояв нахъехун ч1ун гъесдаса зарал гъбулел рухч1агольаби, г1адамал ва жундул нахъч1валел-абун.

Х1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ خалкъалда бугеб лъик1абниги квшабниги x1ал хисизабуларо, гъеб халкъаль жидецаго жидер x1ал хисизабунгурони. Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ مут1иг1льун, гъесиег1ибадат гъабун берцинаб x1алаль мутьминзаби хъвадараб мехаль Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезие берцинаб яшав ва парахатаб г1умру къун бук1уна. Гъеб x1алги хисун мутьминзабаца г1асильаби гъарураб мехаль гъел г1асильабазде данде Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезда т1аде къварильабиги риччала.

Г1асильи-пасикъльиялда, куфру-ширкалда цо къавм хъвадараб мехаль гъезул x1алги квшаб бук1уна, загыралда, бихъулеб бак1алда, гъеб лъик1 ругин кканиги, гъезул рак1алги чурхдулги ургъель-къварильияльуль рук1уна. Гъез тавбу гъабун лъик1аб г1амал гъабун гурони Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезул x1алги хисизабуларо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдасан бицараб x1адисальуль буго: «*Аллагъас вах1ю гъабуна цо къавмалде вим1араф аварагасда дууца гъеб къавмалда абе: цо росдал агълу яги цо хъизан Аллагъасе* جَلَّ جَلَلُهُ *т1аे1ام-г1ибадат гъабиялдаса буссун гъесде г1асильиялда хъвадараб мехаль, Аллагъас* جَلَّ جَلَلُهُ *гъезие бокъулеб жоги гъездаса нахъе босун, гъезие рихараб же биччала гъезде т1аде»- абуна. X1адис ибну Абишайбатица бицана гъарибабльун.*

Т1адег1анав Аллагъасе бокъараб мехаль цо квшаб къавмалье г1азаб гъабизе, гъеб г1азаб нахъч1валев щивго чи вук1унаро. Гъеб къавмалье цоги Вали ва Насир вук1унаро цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ گурев. Жив гъезда гурх1улев, гъезул умуразул тадбир гъабулев гъудул-гъалмагъ, г1ага-божарав чи вук1унаро.

12. Гъев Аллагъ вugo нужер

Бет1ергъян, нужеда зодисан паркъун унеб

пири бихъизабулев, нак1к1ал цоцаль

журан, гъел данделъун ц1ад баялде

г1агарльулеб мехаль. Гъеб пири паркъияльуль нужее x1инкъиги бук1уна гъеб ракъалда реч1ч1ун нужее зарал ккезе гурина

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرَقَ حَوْفًا وَطَمَعًا

وَيُنَيِّنُ لِلشَّاحِبِ الْتَّقَالَ

абун. **Ва нужер хъул лъейги буқ1уна:** зоб гъугъан, пири пирхун нак1к1ал данделъараб мехаль нуже лъик1аб ц1ад бала абун. Аллагъаса جَلَّ جَلَّ данде гъарула зобалазда лъел ц1урал, бак1ал нак1к1ал.

13. Аллагъ جَلَّ جَلَّ вац1ц1ад гъавун,
гъесие рецц гъабун зодил гъугъайги
бахъуна. Аллагъ جَلَّ جَلَّ вац1ц1ад гъавула
 гъел нак1к1аз, гъесие рецц гъабиялда
 хурхун бутеб х1алаль гъезул тасбих1.
Ва малаикзабацағи тасбих1 гъабула

Аллагъ جَلَّ جَلَّ вац1ц1ад гъавун ва гъесул г1азабалдаса х1инкъун.

Зодил гъугъай Аллагъаса جَلَّ جَلَّ тасбих1 гъабулеб гъаракъ бук1иналда нильль божизе кколеб, нильеца иман лъезет1адаб жо буго. Т1адег1анав Аллагъасул раг1и буго: «Зобал-ракъазда жаниб щигбо жо гъеч1о жинца Аллагъаса جَلَّ جَلَّ тасбих1 гъабулеб бук1ун гурони» - абураб. Нильеда гъеб тасбих1 раг1уларо ва бич1ч1уларо ва амма тасбих1 гъабулеб бук1ин х1акъаб жо буго.

«Субх1аналлагъ» абураб раг1и буго тасбих1 гъабиялъул бишун къокъаб раг1и. Гъельул маг1наги буго: «Аллагъ вац1ц1адав вуго ва Т1адег1анав вуто кинағ1аги жиндиљ нукъсанлыи бугеб сипат жиндие бук1иналдаса»-абураб. Малаикзабаз гъабулеб тасбих1 буго «Субх1аналлагъи ва бих1амдигы Субх1аналлагъиl г1азим» абураб раг1и. Гъальул маг1наги буго: «Дица Аллагъ جَلَّ جَلَّ вац1ц1ад гъавула, дица гъесие реццги гъабулеб бугеб х1алаль. Х1акъельунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндир къадру к1удияв ва жив вац1ц1адав вуго» - абураб.

Гъаб раг1и нильеца г1емер абизе рекъараб буго гъаб маг1наги хал гъабун. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1агарда ругел, жидер мунағъ-хат1а гъеч1ел малаикзабазул тасбих1 буго гъеб, Аллагъаса جَلَّ جَلَّ гъезул рак1азда ва мац1азда илгъам (вах1ю) гъабун жидеца гъабулеб.

Жинда Аллагъ разильяяв Абуғурайратидаса бицараб х1адисалда буго: «*Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас зодил гъугъай раг1ара*б мехаль гъаб аят ц1алулеб бук1ана»-абун. Х1адис ибнү Жаририца бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнүг1аббасидаса бицараб х1адисалдаги буго: «*Нужеда зобал гъугъател раг1ара*б мехаль нужеца Аллагъ рехсе. Аллагъ جَلَّ جَلَّ рехсолев чиясда тири реч1ч1уларо»-абун. Х1адис Т1абаранияс бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас зоб гъугъан, пири пирхун ц1ад базе г1агарльараб мехаль абулеб бук1ана: «*Я нижер Аллагъ جَلَّ جَلَّ. Дуңа*

وَيُسْتَحْسِنُ الْعَدْلُ حَمَلَهُ وَالْمَلَكَةُ مِنْ
 حِيفَتِهِ وَيُرِسِلُ الصَّوَاعَقَ قَيْصِبُ بِهَا
 مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَاهِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ
 شَدِيدُ الْعِدَالِ

ниж ч1ваге дур цүм бахъиялдаульун, дур г1азабалдаульун ниж гъалаги гъаруге. Дур цүм бахъинелде цере ниж гъеб цүм бахъиялдаса хвасар гъаре» - абуn. X1адис имам Ах1мадица бицана.

Аллагъяс зодиса ц1адул г1азабги бит1ула: пири реч1ч1ула. Гъеб пири Аллагъасе صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жив гъалаг гъавизе бокъарав чиясда щола. Гъал Маккаяльул мушрикал Аллагъасде صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ къец гъабун гаргадулел руго: гъев цох1огояv Аллагъ صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вук1иналде инкар ккун, ахират бук1иналдеги инкар ккун. **T1адег1анав Аллагъ жиндир къуват ва г1азаб гучав вуго.** Жинда г1асльярав чиясдаса цүм босизе к1олев, жиндие бокъараб мехаль ва бокъараб x1алалъ гъев чи гъалаг гъавизе к1олев вуго.

Гъаб аят рещт1инабиялье сабаб бицун жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса x1адис бицана:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас чо асх1аб вим1ана г1араbиязул ц1акъ квшав инкарчи исламияб диналде ах1изе ва гъев жиндихъе вач1а абуn абиze. Асх1абас абуна: «Я расулаллагъ صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Гъев чи ц1акъ квшав, ч1ух1арав ва гванзав чи вуго» - абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв варагас абуна: «Мун а гъесухъе ва гъев дихъе ах1е!»-абуn. Аллагъ разильяяв асх1абас гъев чиясухъе ун гъесда абуна: «Мун Аллагъасул расулас жиндихъего ах1улев вуго» - абуn. Дов чияс рак1рельи гъабун абуна: «Дуца дида бище гъев Мух1аммадил صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагъ юшиб жояльул гъавурав вугев: меседилищ, г1арцулищ, яги т1ухьидулищ?» - абуn.

Асх1аб т1адвуссун аварагасухъе صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вач1ана ва дов чияс абураб жоги бицана, жегиги абуна:

«Дица дуда абулеб бук1ана гурищ, я Бичасул расул, гъев чи ц1акъ квшав, сог1ав чи вуго»-абуn. Цингиги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъев асх1аб вим1ана довго чиясухъе ва гъев жиндихъе ах1е абуна. Хирияв асх1аб гъев чисда аск1ов ўшун гаргадулаго дов чияс жиндирго ч1ух1араб хабар бицунеб бук1ана. Цинги Аллагъас гъев чиясул бет1ералда т1ад чо нак1к1 баккизабуна ва гъенисан тири реч1ч1ун дов чиясул бет1ералъул т1альель (череп) т1аса бахъун ана ва гъевги хун г1одов кканा» - абуn. X1адис абуЯг1лаца бицана.

Цоги x1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Мадинаялде ювараб мехаль, гъесда ч1ух1и гъабун Г1амир ибну T1упайл абулев ва Арбат ибну Рабиг1ат абулев к1иго чи аварагасда صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ к1альана: «Гъаб Мадинаяльул ва сверухъ бугеб кинабго халкъатъул ва ракъазул бащадаб жидер ихтияралда те»-абуn. Аллагъасул свалат

салам лъеяв аварагас гъеб къабул гъабич1еб мехаль гъев к1иясго авараг ч1вазе х1укму гъабуна ва гъесде данде боял рак1аризе ва рагъ гъабизе х1адурана. Т1адег1анав Аллагъас Арбат ибну Рабиг1ат абулев чи тири реч1ч1ун ч1вана. Г1амир ибну Т1упайл абулев чиги квешаб унти баккун хвезе гъавуна. Гъев к1иясулго х1акъалъуль рещ1инабуна гъаб 13 абилеб аятанги абуна. Х1адис Т1абаранияс бицана.

14. Цох1о Аллагъасе буго

х1акъикъияб г1ибадат гъаби.

Гъев гурев щивго гъеч1о жиндие г1ибадат гъабизе ва жинда ах1и базе мустах1икъав. **Аллагъги**

тун мушрикаца жидее г1ибадат гъабулел алагъ заби щибго гъезие кумек гъабуларел ва гъезул ах1иялье жаваб къоларел руго. **Хъянчазе** лагъльи гъабияльуль мушриказул мисал буго: рик1к1ад бугеб лъималдехун квералги рит1ун гъелда ах1и балел г1адамазул мисал: мун нижер к1алдиб бач1а ниж къечон руго абуn. Гъеб лъим жинда щибго жо раг1улареб, гъезул мурад бич1ч1улареб буго ва гъеб кидаго жибго **бач1ун** гъезул **к1алдибеги** лъугъунаро. Гъал капурзабазул г1ибадат ва гъазул **хъянчазда** ах1и бай г1адада хвараб **х1акъаб** нухдаса къосун **ккараб** иш гурого гъеч1о.

Гъель г1адамазда лъялеб гъеч1о жидеца г1ибадат гъабизе х1акъав ва жидее кумек гъабулев цох1о Аллагъ **جَلَّ جَلَّ** вук1ин. Бат1и-бат1иял алагъ забазе лагъльи гъабияльдан гъель х1акъаб нух билун, х1айранльун свердулел хут1арал г1адамазда рельльун руго: жидеда г1емераб г1акъубаги бихъулел ва щибго жидер мурадалдеги щоларел.

15. Зобал-ракъазда жаниб ва гъоркъоб

бугеб кинабго жо буго жинца **Аллагъасе**

مُكْبَرْلَيْنَ, яги бокъич1ого сужда гъабулебльун.

Аллагъасе **جَلَّ جَلَّ** мут1иг1льун, гъев вокъун, гъесул амруялда нахърильльун гъабула мутьминзабаца сужда. Жидер чара хвараб, рес къот1араb бак1алде ккараб мехаль капурзабацаги сужда гъабула. Г1адамазул раг1адалги **радал** **бакъанида** **Аллагъасе** **جَلَّ جَلَّ** сужда гъабулел руго. Бакъ баккулеб мехаль ва т1ерхъунеб мехаль щибаб жояльтул раг1ад ракъалда т1ад begун, халалъун бук1уна.

Цоги г1алимзабаца абуна: Бакъ баккиялда цебе ва бакъ т1ерхъун хадуб кинабниги махлукъатальуль раг1адаль Аллагъасе сужда гъабула абуn.

لَهُ دُعَوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيْعُونَ
لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا كَيْسِطَ لَهُنَّهُ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغُ فَادُوْمَاهُ
بِإِلَغَيْهِ وَمَا دَعَهُ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾

﴿١٤﴾

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا

وَكَهَا وَظَلَلُهُمْ بِالْغَدُوِّ وَالْأَصَالِ ﴿١٥﴾

﴿١٥﴾

Рух1 гъеч1еб жоги Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ мут1иг1аб буқ1ин, гъесие тасбих1 гъабулеб буқ1ин, гъесие сужда гъабулеб буқ1ин, Къуръаналда жаниб г1емер бак1алда бицун буго. Гъебг1ажаиблы гъабизе ккараб иш гъеч1о. Т1адег1анав Аллагъасе щибго бат1алты гъеч1о жиндир махлукъаталъе жиндие бокъараб тасаруп (хис-бас свери) гъабиялда жаниб. Бокъараб рух1 гъеч1еб жо к1алъалеб гъабизеги к1ола Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ, рух1 бугеб жо к1алъалареб гъабизеги к1ола.

Гъаб аят ц1алараб мехаль сужда гъабизе суннатаб буго.

16. Дуца гъель mushrikazda абе

Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъаб кинабго зобракъалъул Бет1ергъан щив вугев?

Гъельул тадбир гъабулев, гъезие ризкыи къолев? Гъез дуе жаваб гъабич1они, дуца абе: Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго гъельул Бет1ергъан абуң. Цоги дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: нужеца гъев Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُ живго тун цоги вализаби (гъудулзабийищха)

кколел жидеда мугъч1вай гъабулел ва жидеда ах1и балел. Гъель вализабаша жидерго напсазе щибго мунпаг1ат яги заралги гъабуларел. Жидеего мунпаг1ат, яги зарал гъабизе к1оларел вализабаша (хъанчаз) нуже щиб жо гъабизе бугеб?

Цоги дуца гъезда абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужеца бице, беццав чиги канлъи бихъулев чиги цох1о даражаялда вук1унищ, яги бакъул канлъиги сардил бец1льиги цох1о къадруялда буқ1унищ?

Рук1унаро беццавги канавги чи цо даражаялда ва бец1аб сордоги бакъул нурги цоцазда релъльун буқ1унаро жиндаса пайда босиялъуль.

Гъеб мисал буго жидер рек1ель иманалъул нур гъеч1ел, жидеда х1акъаб жо бихъуларел капурзабазулги, иманалъул нур рек1ель бугел ва жидеда Аллагъ-аварагги, х1акъаб динги лъялел мұмминзабазулги мисал. Х1акъаб жоялдаги бат1улаб жоялдаги гъоркъоб беццав чиясдаги канлъи бихъулев чиясдаги гъоркъоб г1адаб бат1алты буго. Иманалдаги куфруялдаги гъоркъоб бугеб бат1алъиги бакъул нуралдаги сардил бец1льиялдаги гъоркъоб бугеб г1адаб бат1алты буго.

Яги гъель капурзабаша Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ г1ахъалчаг1иши гъаруел ругел, гъес бижарааб г1адин жидецаги жо бижуел? К1оларо гъель хъанчазда ва мушрикаца Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ ширк гъабун жидее г1ибадат гъабулеб цоги щибнити жоялда Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ бижизабураб г1адаб жо бижизабизе. Гъединал жидеца щибго зарал, яги хайир гъабуларел жал

قُلْ مَنْ زَبَّ الْمَسْمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي أَنَّهُ لِلَّهِ فَقَدْ
 أَفْتَحَهُمْ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُوَ لَيْلَكُونَ
 لَأَنَّهُمْ هُوَ فَعَوْلَادُ أَخْرَقَهُمْ بِسْتَوَى الْأَقْمَى
 وَالْأَبْصِيرُ أَمْهَلَ تَسْتَوَى الظُّلُمُتُ وَالنُّورُ أَمْ جَاءُوا
 لِلَّهِ شُرَكَاءَ حَلَقُوا كَذِيقَةً فَشَتَّبَهُمْ الْحَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلْ
 اللَّهُ خَلِقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَحْدَ الْقَاهِرُ

алагъельун кин кколел?

Ахиралдаги дуца гъезда абе, Мухаммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца кинабго жо бижулев цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вую. Кинабго жоялда х1алқолев, кинабго жоялда жиндир гуч бергъарав ва кинабго жоялда къуваталдаљун т1адег1анльарав вую гъев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вую жиндис лагълыи гъабизе х1акъав, жинца ниг1матал къолев, ахираталда х1исаб-мизан ва жазаъ жинца гъабизе бугев Бет1ергъан.

17. Т1адег1анав Аллагъас зодисан ц1ад решт1инабуна. Гъеб ц1адал лъималъул иххал-лъарал лъугъун к1к1алабахъан лъим чвахана. Гыт1инал к1к1алабахъан дагъаб чвахана, к1удиязухъан г1емераб чвахана. Цинги гъеб лъималь ракъалда т1ад буқ1арааб кинабго чорокълии бак1арун нахъе ана.

Гъеб мисал буго х1акъабги бат1улабги жоялъе бачараб. Х1акъаб жо буго ц1адал лъималда рельльарааб: жинца ракъалье пайдаги гъабулеб ва гъелда т1ад бугеб чорокълиги нахъе инабулеб. Гъеб ц1адал лъималь бак1арун унеб ришни-къулалда рельльарааб жо буго бат1улаб жо, жиб цо бак1алда ч1олареб ва жиндаса щибго мунпаг1ат гъеч1еб.

Г1адамаз ц1адаб лъун бинабун жиндаса ц1араг1и ва курхын к1илик1 гъабулеб г1арац-меседалдаги, тути, паҳъ, маххалда т1адги буқ1уна гъединабго чорокълии, ц1аяль жиб бат1а гъабулеб. Гъаб цоги мисал буго х1акъаб ва бат1улаб жоялъе бачараб. Гъедин Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ мисал бачун баян гъбула х1акъабги бат1улабги жо. Ц1аяль ва лъималь бат1а гъабураб полоп ва чорокълии лъималь бачун нахъе уна ва рахъ-рахъалде рехун кибе араб лъач1ого т1аг1уна. Г1адамазе жинца мунпаг1ат гъабулеб жо ракъалда т1ад ч1ола ва ракъалда жанибги ч1ола. Гъедин Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ мисал бачуна г1адамазда жо бич1ч1изе ва гъез мунпаг1ат босизе.

Жинда Аллагъ разильяяв Абумуса Алашг1ариясадаса бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Т1адег1анав Аллагъас халкъ имана1да т1обит1изе дун вит1иялъул мисал буго ракъалда балеб ц1адальул мисал. Гъеб ц1ад лъик1аб, т1амахаб ракъалда т1аде бараб мекалъ ц1ад ракъулье уна вагъелдаљун берцина1 хур-хер ва ниг1матал ријсұна. Цоги ракъ буқ1уна гъеб ц1ад жинда т1аде щвараб мекалъ х1орал лъугъун, гъеб лъим жинда

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاهَةً فَسَأَلَتْ أُوْدِيَةُ يُقَدَّرُهَا
فَأَحْمَلَ السَّيْلَ زَبَادَ لَبِّاً وَمَا يُؤْفَقُونَ عَيْنَهُ
فِي الْأَنْارِ ابْتَغَاءَ حَلِيلَةً أَوْ مَنْعَ رَبَدْ مَقْلُوبَ
كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْكِطَلَ فَإِنَّمَا الْأَرْضَ
فِي ذَهَبٍ جُفَاءً وَلَمَّا مَيْنَعَ النَّاسَ فَيَمْكُثُ
وَ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

*т1ад ч1олеб ва гъелдаса г1адамазги х1айваназги муpаг1ат босуleб:
льим гъекъон, гъеб лъималдальун ах-хур лъальян. Цоги ракъ буk1уна
ц1адал лъим жсанибеги биччалареб, т1адги ч1олареб ц1вакараб къоно
г1адаб.*

Аллагъасул дин жинда бич1и1арав, дун жиндалъун вач1араб жо жинца лъазабурав ва үогидаздаги гъеб малъарав чи вуго т1убанго жиндине муннаг1ат щварав чи. Щибго жо жинда бич1и1и1ев, Аллагъасул т1орит1ел жинца къабулги гъабич1ев чи вуго ү1вакарааб къено г1адав чи» – абуn. X1адис имам Бухариjs ва Муслимица бицана.

18. Аллагъасул расулас диналде ах1араң

**мехаль гъев расуласе жаваб къун
жидеча иман лъурал, цинги лъик1аб
г1амал гъабун шарг1алда рекъон
хъгадарал мутьминзабазе, ахираталда
алжан ва Аллагъ^{كَلَّا} разильи буго.**

Жидаца иман лъечел, Аллагъасде

Жүлгөлә ax1улев расуласе жавабги къеч1ел капурзаби ахираталде швараң мекаль ва гъениб жидең бугеб г1азаб-къварильиги бихъараң мекаль, гъаб дунялалда бугебщинаң бечельиги къун вадаңи гъедиг1анаб бечельи бугониги гъебги къун, жидеңа гъеб г1азабалдаса хвасарлың т1алаб гъабизе буго. Гъел г1адамал руғо жидер x1исаб-мизан квешаб буқ1ине бугел вадаңи руссунеб бак1ги жужах1 буқ1ине бугел. Ц1акъ квешаб бусен вадаңи ц1акъ квешаб руссунеб бак1 буго гъеб жужах1.

19. Аллагъас ڭەلەن دүде рештىنىابۇرالى

Къуръаналде иман лъун, жинда гъеб
х1акъаб жо бук1ин лъан бугев чиги,
гъелда иман лъеч1ого беццав чи г1адин

нүх бихъуларого вугев чиги ращад рук1инищха? Вук1унаро гьев к1иго чи ващад. Гъаб Къуръанальул ваг1за босула ва гъельул пайда лъугъула жидер г1акълу бугел ва гъеб г1акълу бит1ун x1алт1изабулел г1адамазе.

20. Аллагъасе حَلَّةٌ гъабураб къоти

**т1убазабулел руго мульминзаби ва
г1акълудал бет1ергъаби.**

لِلَّذِينَ أَسْتَجَابُوا لِرِبِّهِمُ الْحَسِنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ
يَسْتَجِبُوا لَهُ وَأَنَّهُمْ مَفِى الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَمَشَاءٌ وَمَعْهُ وَلَاقَتْ وَلِيَهُ اُولَئِكَ الْمُهَسُوْءُ
الْحَسَابٌ وَمَا وَهُمْ بِهِمْ جَهُونٌ وَيَسِّىْنَ الْمَهَادَ
(١٨)

* أَفَمَنْ يَعْلَمُ لَهَا أَنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحُقْكُمَّ
وَهُوَ عَمَّا يَتَكَبَّرُ أَوْلُوا الْأَلْبَابِ ١٩

гъеб къот1ые хиянат гъабуларел рук1уна мұмминзаби.

21. Аллагъас жидеде амру гъабураб
х1алалъ г1агарльяйлда гъоркъоб
гурх1ел-рах1муги гъабулел. Жидер
Бет1ергъанасасаги х1инкъуел,

гъесул амру тезе ва гъесде г1асильизе. Ахираталда квешаб
х1исаб-мизан ккеялдасаги х1инкъун рук1унел. Гъедин бугельул,
Аллагъасул шарг1алда бит1ун хъвадулел, аварагасул
суннаталғи ц1унулел.

22. Аллагъ разильи т1алаб гъабун
жидеде рач1арал къварильаби х1ехъон
сабру гъабулел. Жидер г1орхъаби
ц1унун ва х1укъукъал т1урان
паризаяб какги балел. Дица жидеे
къураб х1алалаб бац1ц1адаб ризкъиялдаса напакъаги къолел.

Паризаяб закат ва суннатаб садакъаги къолел, жинда напакъа т1адал
г1адамазе гъеб берцинг о къолел, Аллагъасул диналье г1ологи
боц1и напакъаде къолел. Гъеб садакъа ва напакъа бальго ва загырго
къолел. Жидеца лъик1аб жоялдалъун квешаб жо нахъч1валел.
Г1елмуялдалъун жагыллти нахъч1валел. Сабру-х1елмуялдалъун
зулму-къварильи нахъч1валел.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна, жиндаса квешльи
ккараб мехаль гъелда хадуб лъик1аб г1амал гъабулел ва гъелдалъун
квешаб г1амалги нахъч1валел абуна. Гъел г1адамал руго жидеел лъик1аб
ахират бугел. Гъеб лъик1аб ахиратти гъаб хадуб бицараб жо буго:

23.24. Даимго жидеда жанир ч1олел
ниг1матазул алжанал руго гъел. Гъел
лъик1ал г1адамал лъугъуна алжаназда
жанире ва гъелгун цадахъ жидеца
лъик1аб г1амал гъабурал гъезул умумул,
рос-лъядиял ва лъималги лъугъуна.

Цо лъик1ав мұмминчи алжаналде лъугъараб
мехаль гъесие Аллагъас шапаг1ат гъабизе изну къун гъесул
мұмминал умумул, лъимал, рос-лъяди гъевгун цадахъ гъев вугеб
алжаналде лъугъинарула, гъезул даража макъам дагъаб бугониги.

Цинги гъел мұмминзабазда т1ад алжаналда жанире малаикзабиги
лъугъуна щибаб рагъдухъан ва жидеца гъезие салам къун
к1одолты гъабула ва гъезда абула: «Гъанже нужеे саламатлы вә

وَالَّذِينَ يَصَلُونَ مَا أَمْرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ
وَلَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ٦١

وَالَّذِينَ صَرَرُوا إِتْعَادَ وَجَهَ زَيْهَمْ وَأَقَامُوا الْصَّلَاةَ
وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمْ سِرَّاً وَعَلَانِيَةً وَدَرَوْنَ
بِالْحُسْنَةِ السَّيْئَةُ وَلِكِ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ

عَلَيْهِمْ مَنْ كُلَّ بَأْبِ

سَلَمَ عَلَيْكُمْ بِمَا صَرَرْتُمْ فَعَمِّلُقَبَى الدَّارِ ٦٢

паraphалты буго дунялалда нүжеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналда ч1ун сабру гъабун буқ1иналдалъун. Гъаб буго щакъ лъик1аб ахират ва лъик1аб руссунеб **бак1»-абун.**

Гъал аятазда (20-24) жаниб т1адег1анав Аллагъас мутьинзабазул ич1го сипат бицана. Гъел сипатал ва цогиги лъик1ал сипатал жидер рук1иналдалъун даймго жанир рук1унел ниг1матазул алжаназда жанире Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъель лъугъинарулел ва жидер лъимал-хъизаналдаса жидее рокъарал мутьинзабазе шапаг1ат гъабизе изнуги къолел. Гъеб ич1абго сипаталги гъал руго:

- 1) Аллагъасе جَلَّ جَلَّ гъабураб къот1и т1убазаби: гъесул амру-нагью т1убазаби буго гъеб.
- 2) Г1адамазе гъарурал божильял ва къот1аби хвезарун гъезие хиянат гъабунгут1и.
- 3) Г1агарльялда гъоркъоб гурх1ел-рах1му гъаби.
- 4) Цоцазе күмек гъаби ва цоцазул х1ажат т1убай.
- 5) Ахираталда х1исаб-мизан гъабулеb мехаль гъениб жидер квешаб г1амал г1емер батун, жидее х1исаб-мизан квешаб ккеялдаса х1инкъулел рук1ин.
- 6) Аллагъ разилъти т1алаб гъабун, гъесул диналье г1оло жидеде швараб зах1малъи-къварильялда сабру гъабулеb рук1ин.
- 7) Х1укъукъал т1урган паризаяб как балел рук1ин.
- 8) Жидее Аллагъас جَلَّ جَلَّ къурал ниг1матаздасан паризаяб ва суннатаб садакъа къолел рук1ин.
- 9) Жидер лъик1аб г1амалалдалъун жидедаса ккараб квешаб г1амал т1аса инабулеb рук1ин.

Жинда Аллагъ разилъяяв Г1абдуллагъ ибну Г1амридаса бицараb х1адисалда буго:

«Бишун цере алжаналда лъугъунеб къокъа буго Маккаялдаса Мадинаялде гъижера гъабураb пакъираb ва мискинал мугъажисиразул къокъа: жиседеда г1емер къварильи бихъарал, жиседеда амру гъабураб мехаль щибго rag1и данде абиch1ого жиседеца гъеб амруги т1убалел рук1арал. Т1ад вугев х1акимасде жиседер киг1ан к1удияb х1ажсалъи бугониги, гъебги жсал хвезег1ан каранда жисаниб бахчун тарал.

Т1адег1анав Аллагъас бишунго берцинаб ва ч1ух1араб алжсан ах1ун жисинда цебе бач1инбула, цинги жинци абула: «Кире ругел дир лагъзал: жиседеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло ragъ гъабураb, гъеб сабабльун жиседе г1емер къварильиги гъабураb. Дир диналье г1оло жисигъадги гъабураb. Нуж гъаб алжаналда жисинре лъугъа, нужсе г1азаб гъеч1ого ва щибго х1исаб-мизан гъеч1ого» - абун.

Цинги рак1ун малаикзабаца Аллагъасе сужесда гъабула ва жидецаги абула: «Я нижер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ, ниж руго даймго дуе тасбих1-сужесда ва х1амд гъабун г1ибадат гъабурал. Гъал нижедасаги хира гъарурал г1адамал щал кколел?» - абун. Т1адег1анав Аллагъас абула: «Гъал руго дир диналье г1оло жидеца жигъад гъабурал ва жидее г1емер заралги гъабурал г1адамал» - абун. Цинги гъезда т1аде малаикзаби лъугъуна ѹшибаб разъдухъян ва жидеца салам къун тах1иятги (к1одольги) гъабула» - абун. Х1адис Т1абаранияс бицана.

Аллагъасул свалат салам лъяев аварагас, гъесда хадур Абубакар Г1умар ва Г1усман رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ асх1абасги шагындазбазул хабалазда зиярат гъабулеб буқ1ана ва (хабалазда аск1оре ѹвараб мехаль) гъаб 24 аят ц1алулеб буқ1ана. Х1адис ибну Касирица бицана.

Мұмминзабазул сипаталги, гъезие ахираталда бугеб алжанги бицуң хадуб т1адег1анав Аллагъас капурзабазул бицен гъабуна ва гъезие ахираталда бугеб жазаъги бицана:

25. Аллагъас жиедаса къот1и
босун хадуб жидеца Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ
гъабураб къот1и хвезе гъабулел,
Аллагъас г1агарльяялда гъоркъоб
гурх1ел-рах1му гъабе абураб мехаль
жидеца гъеб гурх1ел-рах1му гъабуларел
ва г1агарльяялье къварилы гъабулел.

Жидеца ракъалда т1ад пасальабиги гъарулел: куфру-ширк гъабун, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ лагъздерие зулму гъабун. Гъал г1адамал руго жиеда Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ лаг1нат бугел: жиндир гурх1ел-рах1муядаса Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ рик1к1ад гъарурал. Гъазие ахираталда буго ц1акъ квшаб рукъ даймго жанир рук1унеб г1азабалъул рукъ жужах1 буго гъеб.

Гъал капурал г1адамаз Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гъабураб къот1и хвезабияльуль мағ1на буго зарра бижарааб мехальго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъель заррабазда: «Дун нужер Бет1ергъан вугиш» - абун гъикъараб мехаль, гъез жаваб гъабун буқ1ана: «Вуто мун нижер Бет1ергъан Аллагъ» - абун. Дунялалде рак1индалго гъаб къот1и хвезабун Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккун ч1ей буго гъезул квшаб г1амал.

26. Жиндир х1икмatalда ва
маслах1аталда рекъон Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ
жиндир ризкъи цо г1адамазе г1ат1ид
гъабун, г1емер гъабун къола, цоги
г1адамазе дагъаб къун тола. Аллагъасде

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمْرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمْ يُنْهَا اللُّغْتُهُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

(٦٦)

اللَّهُ يَبْسُطُ لِرِزْقٍ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ رَزْقَهُ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ إِلَّا بِالْآخِرَةِ إِلَّا

مَتَعٌ

иңкар ккурал, жидеца ширк гъабурал г1адамал дунялальул маг1ишаталдаса роххун рук1уна.

Гъелдаса лазат-рах1ат босулең абуң рук1уна: гъеб ниг1мат лъица къурабгильаларо, гъелда дандешукруги гъабуларо. Жидергогъунараль, жиdee къезе кколеб буқ1ун къураб буго гъеб маг1ишат абуң ч1ух1ун рук1уна гъел. Ахираталде данде ккураб мехаль ва алжанальул ниг1матазул х1исабги гъабураб мехаль, Ҷ1акъырга жо буго гъаб дунялальул ч1аголты ва бечельни.

27. Аллагъясда иңкар ккун, гъесул расуласе мут1иг1льич1ого хъвадулел капурзабаца абулеб буго: «Гъав

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ
مَّنْ رَّدَدَهُ فَلَمْ يُفْلِذْ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي
إِلَيْهِ مَنْ أَنْتَبَ ﴿٦٧﴾

Мух1амадида жиндирип Бет1ергъянасул раҳъальдан цо муг1жизат решт1улебани,

цересел аварагзабазде решт1араб г1адин» - абуң. Дуца гъезда абе, Мух1аммад: «Х1акъльунго Аллагъяс жиндие бокъараң чи къосине гъавула х1акъаб нухалдаса.

Киг1ан к1удияб муг1жизат бихъаниги гъес иманги лъоларо. Жидер квшаб г1амал тун, иман лъун, аварагасда нахърильъарал г1адамал Аллагъяс х1акъаб диналда т1орит1ула» – абуң.

Т1адег1анав Аллагъяс нужедаго гъоркьоса нужеда жинца гъереси бицунарев, божарав чильун жив вук1ин лъалев Мух1аммад аварагльунги вит1ун, гъесде Къуръанги решт1ине гъабун, х1акъаб нухалда ва динул исламалде ах1араб мехал гъеб диналда рач1инч1ел нуж Аллагъяс гъеб нужер къосинальуль ва куфру-ширкальуль тола. Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасда мут1иг1льун, гъесда решт1инабураб Къуръаналда божун хъвадарал мұмынзаби Аллагъяс х1акъаб нухалда т1орит1арал руго ва гъезие лъик1аб ахиратги буқ1ине буго.

28. Жидең ахираталда алжан бугел
мұмынзаби руго жидеца муг1жизатал
т1алаб гъарич1ого Аллагъясда иман
лъурал, цинги гъев рехсеялдалын жидер
рак1алги х1алхъолел.

الَّذِينَ ءاْمَنُوا وَتَطَمَّلُونَ فَلَوْلَمْ يَذِكُرِ اللَّهُ
أَلَيْذِكُرِ اللَّهُ تَطَمَّلُونَ ﴿٦٨﴾

Т1адег1анав Аллагъ жиңи үк1ин лъан гъесие г1ибадат бац1ц1ад гъабун, киналго умуразуль гъесда божун ва тавакал т1амун рук1унел. Нуж кант1е, я гъал г1адамал, Аллагъ даймго рек1ель вук1иналь, гъев цох1огояв, жиндие лагъльты гъабизе х1акъав Маг1буд вук1ин лъаяль, рак1ал ц1акъ парахат гъарула.

Аллагъ лъаларел г1адамазул рак1алги кидаго х1инкъиялда ва шакдариялда рук1уна.

29. Жидепа Аллагъасдаги
ахираталдаги иманги лъун, Мух1аммад
аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъги рильльун,
лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал

муъминзабазе дунялальул рукъобго лъик1льи буго: рак1
парахалъи, жал х1акъаб нухда рук1ин лъан, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
божун ва хъулльун рук1ин буго. Ахираталдаги гъезул берцинаб
руссунеб бак1ги буго.

Ибнужаририца бицараб хабаралда буго: «т1уба» - абураб раг1ияльул
маг1на бугин алжаналда жаниб бугеб гъвет1, цогидал алжаналуль
гъут1би жиндири г1аркъелалльун ругеб.

30. Дуда цересел умматазда аварагзаби
عَلَيْهِمَا سَلَامٌ рит1ун рук1араb г1адин, гъаб
умматалде мун аварагльун вит1ана,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Гъаб дур
умматалдаса цере г1емер умматал
рук1ана. Гъел киналго церехун ана ва
гъезул заманги лъугъана.

Гъаб дур уммат буго ахирияб уммат ва мунги вуго аварагзабазул
عَلَيْهِمَا سَلَامٌ ахирав, гъезул мутърульун вугев, гъезул раҳасалъул ахир
къалев. Дуца гъеб умматалье гъаб хирияб Къуръан ц1ализе
ва бицине. Дица дуда вах1ю гъабун, х1ажалъи бихъун
решт1инабулеб бугеб.

Кинабго жоялда жиндири рап1имат г1амльараv Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ
инкар ккун ч1ун руго Маккайльул мушрикал. Дуца гъезда абе,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъев Рах1ман абун жиндири ц1ар бугев Аллагъ
вуго дир Бет1ергъян, жив гурев цоги Аллагъ гъеч1ев вуго гъев.
Дица гъесде буго тавакал т1амун ва дир вуссинги, рек1елгъейги,
хъул лъейги гъесде буго. Нуж диналде ах1улаго диде щвараб
къварильи-зарал Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1об дие лъик1аб ажруялъе ва
жазаалъе сабабльун буқ1ине буго.

31. Т1адег1авна Аллагъас зодиса
решт1инарурал т1ахъазул ҷониги т1ехъ
буқ1арабани гъеб ц1алараб мекалъ
жидер бак1алдаса рагъарун муг1рул
цоги бак1алде унебльун, яги ракъ
bihxun, хъвалхъун унебльун, яги

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوفَنَ لَهُمْ

وَحُسْنُ مَقَابٍ ﴿٢٩﴾

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ
فِيهَا أُمُّمٌ لَتَشْتُوْعَأَنْهُمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبُّ الْآَلَّهَ
إِلَهُ الْوَعَيْدِيَةِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابٍ ﴿٣٠﴾

وَلَوْلَمْ تَعْزِيزْنَا سَيْرَتَ بِهِ لِلْبَطْلُ أَوْ قُطْعَتْ بِهِ
الْأَرْضُ أَوْ كُلَّمَا بِهِ الْمُؤْمِنُ فَلِلَّهِ الْأَمْرُ
جَمِيعًا إِنَّمَا يَأْيُسُ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْيَشَاءَ
اللَّهُ أَهْدَى النَّاسَ بِجَمِيعِهِ وَلَا يَرْزَأُ الَّذِينَ

хварал г1адамазе ц1алараб мехаль
Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ گъель ч1аго гъарун
жаваб къезе риччалебльун.

Гъаб Къуръанги буқ1инаан гъеб ц1алараб
мехаль гъел г1аламатал лъугъунебльун ва
гъездасанги к1удиял г1аламатал лъугъунебльун.

Гъединал г1аламатал рихъаниги Маккаяльул мушриказ гъелда иманги
льзезе буқ1инч1о. Т1адег1анав Аллагъ вуго кинабго амруяльул
бет1ергъян. Гъес жиндие бокъараб жо гъабула ва капурзабаца т1алаб
гъабурал муг1жизатал решт1инаруларо.

Муъминзабазда бич1чизе меҳ щун гъеч1ищ ва гъез хъул
къот1ице гъабулариш «Киналго г1адамаз иман лъолебаниш
абураб» раг1иялдаса? Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ бокъарабани жинца
киналго г1адамал иман лъуралльун гъарилаан. Кинниги
жиндир х1икматалда ва х1укму-къадаралда рекъон цоял иман
лъурал, цогидал иман лъеч1ел рук1уна щибаб умматалъул
г1адамал.

Гъал Маккаяльул капурзабазда рач1унел къварильаби т1аса
ине гъеч1о гъезул куфру-ширк сабабльун ва гъез аварагасеги
муъминзабазеги г1акъуба-г1азаб гъаби сабабльун.
Яги гъезда сверухъльиялда балагъал щун гъелдалъун
х1инкъизаризе руго, гъаб исламияб дин загырлъизег1ан ва
Макка шагъарги бахъун гъел мушриказда т1ад бергъенли
босизег1ан. Х1акъульунго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ жинца гъабураб
къот1иялье хилиплъуларев вуго. Гъебги Аллагъасул свалат
салам лъеяв аварагасе ва муъминзабазе гъабураб къот1и буго
жинца нужеे квербакъизе буго абуна ва исламияб дин цогидал
киналго диназдаса бергъине буго абуна.

32. Гъал Маккаяльул мушриказ
дуе къварильи гъабияльул ва мун
махсароде гъавияльул дуца ургъел
гъабуге, Мух1аммад ﷺ. Дуда
церехун рук1арал аварагзабиги عَبِيْدُ اللَّهِ مُحَمَّدٌ

къварид гъаруна жидер умматазул капурзабаца. Дица гъел
капурзаби юдагъаб мехаль нахърахъун тун рук1уна г1азаб
гъабич1ого. Цинги Дица гъезие ц1акъ квшаб г1азаб гъабуна.
Кинха буқ1ара дица гъезие гъабураб г1азаб?. Дица гъезие
г1акъуба гъабураб мехаль ц1акъ квшаб къо буқ1унаха гъезда.
Гъезул купруялда ва аварагзаби عَبِيْدُ اللَّهِ مُحَمَّدٌ гъереси гъариялда

كَفَرُوا تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُوا فَارْعَةٌ أَوْ
تَحْوِلُ قَرِبَاتٍ مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدَ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ٢٦

وَلَقَدْ أَسْتَهْرَ بِرُسُلِنَ مَنْ قَبْلَكَ فَأَمْلَئُ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ أَخْذَنُهُمْ فَكِيفَ كَانَ

عَقَابٌ ٢٧

рекъараб г1азаб гъабич1ищха Дица!

33. Жинда щибаб напсаль гъабулеб
г1амалги бихъулов, гъельул тадбир
гъабулев ва хъаравулльи гъабулев,
Т1адег1анав Аллагъяр рельльун
вук1униш, щибго жоялда гъунар
гъеч1ел, мушриказ жидерго квераз
гъарурал аллагъзабазда?

Гъез аллагъзаби гъарун руго Аллагъасе

гъабизе т1адаб г1ибадатальуль гъел г1ахъал гъарун ширк
гъабулелльун. Дуца гъезда абе, Мух1аммад ﷺ: нижеда
гъел аллагъзабазул гъунарал ва сипатал рицеха-абун. Яги
мушрикаца Аллагъасда бицинхъиниш бугеб гъаб ракъалда
т1ад Аллагъасе جَلَّ جَلَلُه لъаларел цогиги аллагъзаби руго абуни. Яги
нужерго ах1макътияль щибго жоялда ургъич1ого гъел хъанчал
аллагъзабильун гъаруниш ругел нужеца?

Капурал г1адамазе гъаб ах1макъаб иш щайт1аналь берцин
бихъизе гъабун буго ва жинца гъел бит1араб нух бихъизего теч1ого
гъелдаса нахье ч1ван руго. Аллагъасه جَلَّ جَلَلُه x1акъаб диналдаса ва
бит1араб нухдаса къосинавурав чи т1овит1изе к1олев цоги щивго
вук1унаро.

34. Гъал инкарчаг1азе ва мушриказе
дунялальул рукъобги г1азаб гъабизе
буго: гъел ч1ван, асир гъарун, гъезул
мулк гъанимат (давла) гъабун. Ва
амма ахиратальуль г1азаб ц1акъго зах1матаб бугоха. Гъеб
г1азаб гъабизе Аллагъасе جَلَّ جَلَلُه بокъараб мехалъ гъелдасан гъел
ц1унулев щивго чи вук1унаро.

Гъезул хъанчалги, аллагъзабиги гъездасангি цере жужах1альуре ккола,
цинги киналго цадахъ жидер чурхдуздалъун жужах1 боркъулеб
аллатльун рук1уна.

35. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُه x1инкъун
гъесие г1ибадат гъабурал г1адамазе
гъес къот1и гъабураб алжаналльул
мисал жинда жаниса г1орал чвахулел
ахазул мисал буго. Жиндири пихъал ва
ниг1матал даймал ва жидер раг1адалги
даймал. Гъаб буго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُه

أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ
وَجَعَلَ لِوَاللَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُبَيِّنُونَ
بِمَا الْيَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ يُظْهِرُونَ مِنَ الْقُولِ
بَلْ رُزِّيْنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْفُورُهُمْ وَصُدُّوْعُهُنَّ
الْسَّيِّلُ وَمَنْ يُضْطَلِّ اللَّهُ قَاتَلَهُ مَنْ هَادِيٌ
﴿٢٤﴾

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابٌ أَكْبَرٌ
أَشَقٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَصِيرٍ
﴿٢٥﴾

* مَثُلُّ لَجْنَةَ أَلَبِي وَعِدَّ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ أَكُلُّهَا دَاهِرٌ وَظَاهِرًا
تَلَكَّ عُقُوبَ الَّذِينَ أَنْتَقُوا وَعَقُوبَ
الْكَافِرِينَ النَّارُ
﴿٢٦﴾

х1инкъарал г1адамазе бугеб лъик1аб ахират. Гъесде инкар
ккурал г1адамазе бугеб ахират жужах1альул ц1а буго.

**36. Жидехъе т1ехъ къурал г1адамазул
муъминзаби роххун руго мун авараг
вук1иналдаса ва духъе решт1инабураб
Къуръаналдасаги.**

Инжил-Тавраталда сипатал рицараб х1алаль
мун вугельул, гъезда лъалеб буго мун
х1акъав авараг вук1ин ва дуда иман лъун

гъель дуда нахърилъульунел руго. Цогидал диназул къокъаби руго
исламияб динальул жидее бокъулареб жоялда жидеца инкар
кколел. Дуца гъезда абе, مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: x1акъльунго дида
амру гъабун буго дица цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّ اللَّهُ لَهُ الْحَمْدُ لَهُ الْكَبْرَى
абун ва щибго жо гъеб лагъльни гъабиялъуль г1ахъалги гъабуге
абун. Дица нужги Аллагъ جَلَّ جَلَّ اللَّهُ لَهُ الْحَمْدُ لَهُ الْكَبْرَى цо гъавиялдe ва гъесие г1ибадат
гъабиялдe ах1улел руго ва ахираб руссинги гъесде буго.

**37. Цересел умматазде т1ахъал
решт1инарурал г1адиц, дица гъаб
Къуръангি решт1ине гъабуна г1араб
мац1алда. Дуца г1араб мац1 лъалел
г1адамазда гъоркъоб гъелдалъун
х1укму гъабизе.**

Мун г1арабияв вугельул ва дуда сверухъ ругел г1адамалги г1арабиял
ругельул.

Г1араб мац1 лъаларел г1адамазда гъаб Къуръан лъазабула г1араб
мац1 лъалев чияс гъель г1адамазда гъезул мац1аль бишун, яги хъван.
Кинабниги г1аламалда г1араб мац1 лъазабеян амру гъаби зах1матаб
букуна, г1араб мац1 лъалел г1адамаз гъеб лъаларезда Къуръан-х1адис,
гъединго шариг1ат малти гъабизе рес бугеб, жиндиль зах1малти
гъеч1еб жо буго.

Гъаб Къуръан решт1инабун, x1акъаб жо дуда лъан хадуб мун гъель
мушриказе бокъараб жоялда нахъвильльани, мун Аллагъасул جَلَّ جَلَّ اللَّهُ لَهُ
циим бахъиналдаса ва гъесул г1азабалдаса ц1унизе к1олев цониги
вали вук1ине гъеч1о (гъудул-гъалмагъ, квербакъулев чи вук1ине
гъеч1о). Гъаб хит1аб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъабун
буго,amma гъеб хит1абалдальун мурад гъесул уммат буго. Т1адег1анав
Аллагъасда лъала жиндир авараг х1акъаб нухдаса гъет1уларебльи.
Гъаб аяталь х1инкъи къолеб буго Къуръан-х1адис жидеда лъалел, гъеб

وَالَّذِينَ إِنَّمَا تَنْهَىٰهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَجُونَ بِمَا
أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمِنْ أَلْحَزَابِ مَنْ يُنْكِرُ
بِعَصْنَةٍ وَقُلْ إِنَّمَا أَمْرُنَا أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا
أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَعَابٌ

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا حُكْمًا عَرِيقًا وَلِنَ اتَّبَعْتَ
أَهْوَاءَهُ فَبَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنْ أَعْلَمِ مَا لَكَ مِنْ اللَّهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقِ

бич1ч1уел г1адамазе: жиdedа x1акъаб жо лъан хадуб г1адамаздаса x1инкъун, гъезие берцин вихъизе г1оло жинца x1акъаб дин бахчарав ва шарг1алда хилапаб жо гъабурав чи Аллагъасул حَلَّاجَةَ ццим бахъиялдаса ц1унулев чи вук1унаро абуn.

38. Х1акъльунго Дица дуда цереги

аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ рит1ана, Mux1аммад
ва гъел киназулго ручтабиги
рук1ана, лъимал-хъизанги бук1ана.

Гъаб раг1и буго мушрикаца

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда г1айиб ч1вараб мехаль рещт1инабураб.

Мушриказ абуна: «Гъев Мухаммад х1акъав авараг вук1араавани, гъев руччаби рачунев вук1инароан, жиндириг динальул ургъалида вук1инаан. Дунялальул т1алаб гъабич1ого, руччаби рачинч1ого, лъимал гъарич1ого вук1инаан»-абун. Гъеб раг1и нахъч1ван Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ абулеб буго Мухаммадги г1адан вугельуль, цогидал г1адамазда рельльярав, щересел аварагзабиги гъединалго г1адамал рук1ана. Авараг вуго абун гъев чи дунялальул г1адат бильтьяраб же гъабич1ого ворч1уларо: квенги кваналев, базаралдеги вахъунев, руччабиги рачунев вук1уна аварагги»-абун.

Цониги аварагасе ихтияр ва гъунар бук1унаро жинца муг1жизат бихъизе гъабизе, Аллагъас ﷺ изну къун гурони. Щибаб ишалье Аллагъас ﷺ бихъизабураб заман ва къадар буго. Гъелда рекъюн хъвадула дунялальъум умурал. Аллагъасда ﷺ инкар ккурал гладамазе бокъухъин хъвадуларо.

39. Т1адег1анав Аллагъас жиндие

бокъарааб х1укму хвезе гъабула ва

жиндие бокъараб х1укму ч1езе гъабула

(бук1ухъин тола). Кинабго жояльул

х1укму-къадар хъвараб т1ехъги Ал-

Гъебги Лавх1ул-маx1фуз абуn жинда ц1ар бугеб, гъаб дунял бижил

щебе Аллагъас جَلْجَلْ бижараб ва кинабго жо жинда тлад хъван бугеб тlehъ буго.

Гъаб аятальул маг1на гъабулаго г1алимзабазул г1емераб хилап буго ва бах1сги буго. Нильеда т1адаб жо буго Аллагъяс جَلَّ جَلَّ اбухъин гъаб аяти ц1алун гъальул x1акъикъияб маг1на Аллагъясда جَلَّ جَلَّ лъалин абуn хабар халат гъабич1ого тей.

Г1алимзабаца абуна: Аллагъас جَلْ جَلَّ цо шарғ1ал хисун, гъел хвезе

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَيْكُم مِّنْ قَبْلِكُمْ وَجَعَلْنَا
لَهُمْ أَزْوَاجًا وَدِرْيَةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِي
بِعَيْنَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لَكُمْ حَجَلٌ كِتَابٌ

۲۷

الكتاب

гъарун, цоги шарг1 босун аварагзаби ﷺ рит1ула абуn. Цоги абуна: Мунагъал гъарурал г1адамазул мунагъал чурула тавбу гъабураб мехаль, капурзабазул күфруги t1аса инабула гъез иман лъураб мехаль. Цинги гъезул квешал г1амалал хъван рук1араб бак1алда, гъез гъарурал лъик1ал г1амалал хъвала абуn.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «Аллагъяс ﷺ жиндие бокъараб жо хисизе гъабула ва гъеб насхо гъабун t1аса инабула: инсанасул вижулеб заман, холеб заман, бахъибуголыи, бахъигъеч1олъи хут1изег1ан, гъаб ункъабго жо хъван t1убараб буго» - абуn.

Цоги г1алимзабаца абуна хисизаби ва буқ1ухъен тей кинағо жоялда г1аммаб буго, гъоркъоса бахъараб щибго жо гъеч1оян абуn.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас Каг1ба рукъалда t1авап гъабулеб мехаль гъев г1одулев вук1ана ва гъес абулеб буқ1ана: «Я дир Аллагъ! Дуца дие бахъигъеч1олъи, яги цоги мунагъ хъван батани, дуца гъеб хvezабе. Дуца дуе бокъараб жо хvezабула ва дуе бокъараб жо ч1ч1езабула, дуда аск1об буго Лавх1улмах1фуз. Дуца дие бахъигъеч1олъи ва мунагъ бахъибугольильун ва мунагъал чурильун хъвай» - абуn.

Гъаб раг1и Ибнумасғ1удищаги бит1араблъун рик1к1ана, жинда Аллагъ разильяяв. Хадусел г1алимзабазулти г1емерал г1алимзаби руго Аллагъяс ﷺ щибго жо гъоркъоса бахъич1ого жиндие бокъараб жо хvezабула, бокъараб жо ч1ч1езабула абулел.

Цо x1адисалда буго: «Садакъаялъ ва эбел-инсуе лъик1льи гъабияль г1умру халат гъабула» - абуn.

Цоги буго: «Аллагъяс ﷺ ризкъиялъул ва г1умруялъул жиндие бокъараб жо нукъсан гъабула, жиндие бокъараб жо ү1ик1к1инабула» - абуn.

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дуг1а гъабулеб мехаль абуна: «Дуца дун ү1уне, Аллагъ, квешаб x1укмуялдаса» - абуn. Кинағ1аги квешлъи лъик1льильун лъоларо, гъеб квешлъи t1аса инабун, гъельул бак1алда лъик1льи хъван гурони. Т1адег1анав Аллагъяс нилъеда амру гъабулеб буго: «Нужеца дидасан гъаре, дица нуже жаваб къезе буго» - абуn. (Ибну Хат1иб).

40. Мушриказе къот1и гъабураб

Г1азабалъул цо бут1а гъезде щвездабун
дуда бихъизабуниги, Myx1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَأْتِي بِالْبَأْسَعِ وَعَيْنَاهُ الْحِسَابُ

وَإِنْ مَا رُتِبَتْ كَعَصَمَ الَّذِي نَعْدُهُمْ أَوْ تَنَوَّرَتْ كَ

فَإِنَّمَا عَيْنَاهُ الْبَأْسَعُ وَعَيْنَاهُ الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾

мун хвезе гъавуниги,- X1акъльунго дуда t1ад бугеб жо гъезухъе
Къуръянги исламияб динги щвездаби буго. Дида t1ад буго гъезие

х1исаб гъаби ва жазаъ гъаби.

Дуца иман лъеялде ах1араб мехаль гъез иман лъеч1о абуn дуда г1айиb гъеч1о. Дуда т1адаб жо гъел иманалде ах1и гурони гъеч1о.

41. Гъел капурзабазда бихъулеб гъеч1иш أَوْلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَقْصَنُ أَرْضَهَا مِنْ
дица гъезул ракъазда сверухъ лъугъун أَخْرَافَهَا وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا لَهُ مَعْقَبٌ لِحَكْمِهِ
гъель нукъсан гъарулел ругебльи. وَهُوَ سَيِّعُ الْجَسَابِ ﴿٤١﴾

Жинца x1укму гъабулев чи цох1о
Аллагъ جل جلاله вуго, гъесул x1укму

хвазабизе k1олев щивго гъеч1о. Гъев Аллагъ جل جلاله вуго жинца
x1исаб-мизан ц1акъ хех гъабулев.

Гъаб аятальул маг1на гъабун Сабунияс абуна: мушриказда бихъулеб гъеч1иш дица мутьминзабазе квербакъи гъабун дагъ-дагъ ккун гъезда кодоса ракъалги росабиги рахъулел ругебльи ва исламияб ракъ ц1ик1к1унеб бук1ин, куфруяльул ракъ дагъульул бук1инги. Гъаб буго бищун гучаб далил Аллагъяс جل جلاله жиндир расуласе гъабураб къот1и т1убазабулеб бук1иналда - абуn.

Сайд Къут1буца абуна: Аллагъясул гучаб квер т1ад бач1уна бечедал, Аллагъясде جل جلاله г1асиял г1адамазде, гъез ниг1матазде шукру гъабич1еб мехаль, гъезул рек1ель кутакаб ч1ух1и-рецци ккараб мехаль ва жинца гъезул бечельи дагъ-дагъккун нахъе босула, гъезул ракъалги къварид гъарула ва гъель цо къваридаб ракъальул бок1оналде к1анц1изарула-абун.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: ракъ нукъсанлъи ва гъеб ч1унти буго г1алимзаби ва лъик1ал г1адамал хвей ва гъель т1аса ин-абун. Гъаб тафсир гъабиялье сабаб буго г1араб мац1алда «أَطْرَافُ» абураб раг1и цо жояльул раг1алльаби маг1наялда бугеб бук1ин, гъединго лъик1ал-т1ок1ал чаг1и абураб маг1наялдаги бук1ин.

42. Гъал Маккаяльул мушриказ дуе وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فِي إِلَهٍ أُكْفَرُ
макру гъабулеб бугеб г1адин, гъезда ццере حَمِيعًا يَعْمَلُ مَا تَكِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ
рук1арал инкарчаг1ацаги аварагзабазе الْكُفَّارُ لِمَنْ عَقِبَ الَّذِي
макру гъабуна. Амма щиб макру عَلَيْهِمُ اسْلَامٌ ﴿٤٢﴾
гъабуниги гъезда k1оларо дуе зарал
гъабизе.

Т1адег1анав Аллагъясул ихтияралда руго киналго макруяльул сабабал. Гъезда рак1алдаго гъеч1ого Аллагъяс جل جلاله гъезда цо г1азаб рецт1инабила. Щиб напсаль гъабулеб г1амал лъалев вуго Аллагъ جل جلاله. Гъал капурал г1адамазда нахъя лъазе буго x1акъаб жоялда щал ругеб ва лъик1аб ахиратги лъие бугеб. Даимаб г1азабалъул

рукъльун бугеб жужах1алде ккараб мехаль лъазе буго гъезда гъаб дунялалда жидее лъазе бокъич1еб жо.

43. Капурзабаца абулеб буго, Мухаммад мун расул гъеч1о абун. Дуца гъезда абе: «Т1адег1анав Аллагъ г1езе вуго нуг1льун дидаги нужедаги гъоркъоб бугеб жоялье.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُ مُرْسَلٌ مِّنْ رَّبِّهِ فَلْ يَعْلَمُوا كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا إِنَّمَا وَيَنْكُمُ مَّا مَنَّ عَنْهُدُكُمْ إِنَّمَا الْكِتَابَ

Гъес буго дида Къуръан решт1инабун ва гъес къун руго дие иман лъезе бокъарав чиясе г1ибрат босизе г1урал муг1жизатал. Гъединго дие нуг1льни гъабулеб буго жидехъе т1ахъал решт1инаурал умматазул г1алимзабацаги.

Къуръаналъул маг1на жидеда бич1ч1арал, гъеб Аллагъасул ج1ج1ل1л1 калам букинаалда рак1 ч1ч1арал муминзабацаги»-абун.

Аллагъасул ج1ج1ل1л1 тавфикъал达尔ъун Сурату-Рраг1达尔ъул тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

14. Сурату Ибрагым

Маккайлда решт1инабураб, жинда жсаниб к1икъоялда анц1ила к1иго аят бугеб.

Сураталь к1вар буссине гъабулеб буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ ҷо гъави, гъесда иман лъей бициналда. Аварагзаби рим1иялда ва гъезул рисалат баян гъабиялдаги ишара гъабулеб буго. Гъеб рахъальян бищун қ1ик1к1арал баян жинда жсаниб бугеб сурат бугилан абизе бегъила гъаб. Киналиги аварагзаби ҷоҳ1о рисалат босун рач1арал рук1ин бищунеб буго гъаб сураталь. Гъаб рисалатги Аллагъ جَلَّ جَلَّ ҷо гъавиялда, кинабго г1ибадат гъесие гъабиялде ах1улеб буго. Гъеб ах1иялдалъун хириял аварагзабаца жасалгуялъул бең1льукъ бугеб халкъ иманалъул нуралда баҳынабуле буго.

Гъаб сураталда жсанибги Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къиса бищунеб буго ва Нуҳ1ил, Г1адил, Самудиязул къавмазе жидеца иман лъялда инкар гъабураб мекалъ ккараб жсоялъул мисалги бачунеб буго. Ахираталде щведалги жидеца г1адамал къосине гъарулелъун рук1арал баҳыкъосарал г1адамазулги, гъезда нахърилъун рук1арал пакъирзабазулги ҷоцадехун бук1унеб даг1ба-къеzaлъул бишенги гъабун буго. Иман лъяльеши куфруялъеги мисал бачун тихъил гъвет1алъул ва зазил гъвет1алъул бишен гъабун буго.

Гъаб сураталда Ҷ1ар лъун буго Сурату Ибрагым абуң, гъев исламияб диналъул бищун ҷевесев ва хирияв авараг вук1ун. Гъес байбихъана хъанчал рекизе ва Аллагъ جَلَّ جَلَّ ҷо гъавиялде ах1изе. Нильер диналда жсанир гъев Ибрагымил عَلَيْهِ السَّلَامُ диналдаса росарал х1укмабиги руго. Кағ1ба руқъ баш хадуб Ибрагым аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ гъабураб дуг1аги бищун буго гъаб сураталда жсаниб, гъеб дуг1аги Аллагъ جَلَّ جَلَّ ҷо гъавиялда, гъесде иман лъялда хурхараб буго.

**Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул Ҷ1аралдалъун.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Алиф, Лам, Ра.

Аллагъасда лъала гъал х1уруфаздалъун бугеб мурад.

Гъаб хирияб Къуръан дица дуде решт1инабураб т1ехъ буго, Мух1аммад

الرَّحْمَنُ أَنْزَلَنَا إِلَيْكَ لِتَتَعَظَّمَ النَّاسُ
مِنَ الظُّلْمِمَاتِ إِلَى الْوُرُورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى
صَرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

◎

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Дуца г1адамал къват1ире рахъизе купруялъул ва жагъуялъул бең1ильялдаса иманальул, г1елмуялъул ва Аллагъ лъяльул нуралда, Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ امруялдалъун ва изнуялдалъун. Дуца гъел бит1араб нухда ва исламияб диналда т1орит1изе. Жиндир гуч бергъарав ва жив веңцарав Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ نухда, жиндаса щивго бергъунарев, жиндие рецц гъаби кинабго махлукъаталда т1адав, гъеб рецц гъабиялъе ағылұлұнги вугев Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ نухалда.

2. Зобал-ракъалги гъезда жаниб бугеб
кинабго махлукъатги жиндир мулкъүн
бугев Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ вуго гьев. Гъесде
инкар ккурал ва гъесда иман лъезе
ч1ых1арал капурзабазе ц1акъ квшешаб
г1азаб бук1ине буго жиб сабабльун гъез вайлун (вай дида бугеб
зах1мальи) абуn ах1улеб.

الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَمَوْلَىٰ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ
شَدِيدٍ

3. Гъаб г1азаб х1акъульел капурзаби
руго жиدهца абадияб ахираталдаса
т1аса унеб дунялальул ч1агольни
т1аса бишун бук1арал. Ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ
х1акъаб дин гъабизе бокъарал
г1адамал жиدهца нахъти ч1валел
рук1арал. Жиде бокъун бук1арал
напсазе бокъараб жо гъабизе ихтияр къолеб, гъет1араб
дин бук1ине. Гъал г1адамал руго х1акъаб жоялдаса ц1акъ
рик1к1ад ругел, гъел бит1араб диналде рач1иналде хъулги
гъеч1ел.

الَّذِينَ يَسْتَحْجُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى
الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَيَبْعُونَهَا عَوْجًا أَوْ لَيْكَ فِي ضَلَالٍ
بعيدٌ

4. Дица ццересел къавмаздеги цониги
авараг вит1ич1о, гъав расул вит1араб
къавмальул маң1 бицуунев гурони.
Жинца гъезда дир рисалат баян гъабизе
ва дир динги бич1ч1изабизе.

Расул вит1иялдаса мурад, къавмалда
рисалат баян гъаби бугельүл, гъев расул
вук1ине ккода жив вит1араб къавмалда жинца бицуунеб маң1 лъалев.
Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ жиндир азалияб г1елмуялъульго къосаравльун
вугев чи къосунги тола ва т1овит1аравльун вугев чи х1акъаб
диналдаги т1овит1ула. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ жиндир мулкалъуль
къуват-гуч бергъарав вуго ва жинца гъабулеб х1укмуялъуль

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا يُسَانِ
قَوْمَهُ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضْلِلُ اللَّهُ مَنْ
يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ

الْحَكِيمُ

г1адилав ва х1акимияв вуго.

5. Х1акъльунго дица Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вит1ана дир баянал х1ужбаздальун ва мух1канал муг1жизатаздальун дуца дур къавм бахъинабеян абуң күфру-ширкальул бең1льялдаса иманальул ва Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ лъаяльул нуралде. Ва дуца гъезие ваг1заги гъабеян Аллагъас жиdee къурал ниг1матал рицуң. Х1акъльунго Аллагъасул ниг1матал рак1алде щвеяльуль ва гъезул пикру гъабияльуль далил буқ1уна Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ лъаялье ва гъесие г1ибадат гъабиялье, гъесул ниг1матазе щукру гъабулел, балагъазде сабруги гъабулел г1адамазе.

6. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ къавмалда абураб г1уж рехсе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, пирг1авнил къавмалдаса нужги хвасар гъарун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужее гъабураб к1удияб ниг1мат рак1алде щвезабеян абуң. нужеда ц1акъ квшеба г1азаб ч1амизабулел рук1арал гъев пирг1авнги гъесул къавмги, нужер киналго васалги хъолел рук1арал, жиdee лагъзалльун рук1ине нужер ясалги ч1аго толел рук1арал.

Гъеб ишальульги Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рахъальтан бугеб х1албихыи буқ1ана нужее къварильги гъабун гъабулеб: нужеца иман лъеладай абуң, гъеб г1азаб т1аса босараб мехаль нужеца щукруги гъабуладай абуң.

Бануисраилазул васал хъвеялье г1иллаги буқ1ана къибл1иязул (пирг1авнил къавмальул ц1ар буго къибл1иял) палихъабаца (гадальщики) гъесда абуң буқ1ана бануисраилазул лъимер буқ1ине бугин дудаса ханлыи т1аса иналье сабаб абуң. Гъеб сабабльун пирг1авница амру гъабун, гъезул гъабунциаб бихынаб лъимер хъолеб буқ1ана.

7. Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужеда лъязабураб г1ужги рак1алде щвезе гъабе: Я бануисраилал, нужеца дир ниг1матазе щукру гъабуни, дица гъел ниг1матал жегиги г1емер къела абуң. Ва

وَلَقَدْ أَرَسَكْنَا مُوسَى بِعَائِتَنَّا أَنْ أَخْبَقَ قَوْمًا مِّنَ الظَّلْمَمِ إِلَى النُّورِ وَذَكَرْهُمْ بِإِيمَانِ اللَّهِ إِنَّمَا فِي ذَلِكَ لَا يَأْتِي تِلْكُلٌ صَبَارٌ شَكُورٌ

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذَا أَجَحَّكُمْ مِّنْ إِلَى فِرْعَوْنَ بِسُوءِ مَكْسُوْبَتِكُمْ سُوءُ الْعَدَابِ وَيُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَمْ بَلَاءٌ مِّنَ رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ

وَلَأَذْنَانَ رَبِّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَا يَرِدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ لَأَنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

амма нужеца дир ниг1матазде инкар ккуни, нужеда гъел к1очани ва гъезде данде щукруги гъабич1оны, Х1акъльунго Дица нужеес гъабулеб г1азаб ц1акъ къвак1араb бук1ине буго»-абун.

8. Бануисраилаз иман лъялдаса хъул къот1араb мехаль, Мусаца
гъезда абуна: «Нужеца ва ракъалда т1ад бугеб кинаого

халкъальги Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккуниги, гъелдалъун нужеца гъесие щибго заral гъабуларо. Гъельул заral нужеего буго. Х1акъльунго Аллагъ жиb جَلَّ جَلَلُهُ жив бечедав ва вецираv, щибго жоялде x1ажатав гъеч1ев вуго.

9. Нужехъе хабар бач1инч1иц ва нужеда раг1инч1иц нужеда цере рук1арал Нуxил, Г1адил ва Самудил къавмазул къисса. Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ г1асильараb мехаль гъезие гъабураб г1азаб лъалагурищ нужеда?. Гъезда хадур рук1арал цогиги къавмалги гъалаг гъаруна Аллагъас, жидер рик1к1ен гъесда гурони лъаларел.

Гъезухъе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ аварагзаби рап1ана баянал x1ужабиги росун, муг1жизаталги рихъизаруна. Гъел къавмазул инкарчаг1аца аварагзабазда цим бахъун жидерго кверал x1анч1ана ва гъел гъереси гъарун жидер к1алал рахчана: гъезда т1ад рељанхъана, г1емер рељанхъияль жидерго к1алал квераль рапчулел рук1ана. Цинги гъез абуна: Х1акъльунго нижеца инкар к1олеб буго нуж жиндалъун рит1араb Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавулеb диналда. Ва нижки ц1акъ щакльулел руго нужеца жинде ax1uleb дин x1акъаб бук1иналда» - абуn.

10. Жидер умматазул капурал г1адамазда аварагзабаца абуна: гъез иман лъезе инкар ккураб мехаль ва ниж щакльулел ругин нужеца бицуnеб жоялдаян абураб мехаль: «Нуж щакльулишха ругел гъал зобалги ракъалги жинца рижарав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вук1иналда, нуж иман лъялда ax1ulev ва гъелда данде нужер

وَقَالَ مُوسَى إِنِّي تَكُونُوا أَنْشَمَ وَمَنْ
فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا لِقَاتَ اللَّهَ لَغْيَ حَمِيدٌ ﴿٨﴾

أَمْ يَأْتِكُمْ بِنُبُوَّةِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمٌ
نُوْجَ وَعَادٍ وَشَمُودٍ وَالَّذِينَ مِنْ
بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاهَدَهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُوا أَيْدِيهِمْ فِي
أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أَنْزَلْنَا
بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ﴿٩﴾

* قَالَ رَسُولُهُمْ أَفَلَيْهِ شَكٌّ فَاطَّرَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ
مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤْخِرُكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمَّى
قَالُوا إِنَّا نَشْعُرُ لَا شَرٌّ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ
تَصْدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُءَ أَبَاؤُكُمْ فَأَقْتُلُنَا
بِسْلَاطِنِ مُرِيبٍ ﴿١٠﴾

ццебехун араб г1умруялъуль ккарал мунагъаль чурулев ва нуж, г1азаб гъабич1огоги толев, нужер г1умру т1убазег1ан иман лъун ругони»-абун.

Капурал г1адамаца абуна: «Нуж руго нижго г1адал г1адамал. Нуже бокъун буго нижер умумуз гъабулеб бук1ара диналдаса ниж руссинаризе. Ниж божуларо нуж аварагзаби рук1иналда. Нуж аварагзаби рук1иналда т1орит1ел гъабулеб баянаб х1ужадалилгун раб1а нуж» - абуn.

11. Аварагзабаз абуна: бит1араб буго
нужеца абулеб раг1и. **Нижги нужедаго**
рельльярал г1адамал руго. Кинниги
Аллагъас جَلْجَلْهَ ц1об-рах1мат гъабула
жиндие бокъарал г1адамазда гъезие
авараглы къун. Ва гъел жиндир
диналде халкъ ах1изе расулалльун
гъарун. **Нижее рес бук1унаро нужее**
х1ужа-далил бачине Аллагъас جَلْجَلْهَ изн
льзабурраб жо гурони. Т1адег1анав Ал
рук1а абе жидеца иман лъурал г1адама

12. Гьев Аллагъасда тавакал
т1амич1ого кинха ниж рук1инел, жинца
ниж x1акъаб диналде т1орит1арав.
Нижеца ц1акъ сабруги гъабила нуж
Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналде ах1улаго
нужеца гъабулеб къварильялда. X1акъльунго цох1о Аллагъасде
т1аме абе тавакал, жидеца тавакал т1амулен г1адамаз.

13. Цинги капурал г1адамаз
аварагзабаде абуна: «Нижеца нуж
нижеда гъоркъоса нахъе къотила, яги
нуж гъаб нижеца гъабулеб диналде
руssa» - абуn. Т1адег1анав Аллагъас
жиндир аварагзабазда вах1ю гъабуна д
къавм гъалаг гъабун ракъалдаса т1аг1

14. Ва гъель гъалаг гъарун хадуб,
Х1акъльунго Дица нуж тела гъезухъ
бук1араб ракъалда маг1ишат гъабун.
Гъаб буго дица гъабулеb лъик1аb
жазаb дида ццере x1исиb-мизан гъаби

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنَّكُنَّ إِلَّا بَشَرٌ
 مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ عَلَى مَن يَشَاءُ
 مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَاتِيَكُمْ
 بِسُلْطَنٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ
 فَيَسِّرَ كُلَّ الْمُؤْمِنِينَ ۝

وَمَا لَنَا أَنْتُوكَلٌ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَنَا
سُبِّلَنَا وَلَصَبِرَنَا عَلَى مَاءِ اذْيَسْمُونَا وَعَلَى
اللَّهِ فَإِسْتَوْكَلٌ مُّمُوكَلُونَ

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ رَسُولَهُ مَنْ حَرَجَنَا
مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَا تَعُودُنَا فِي مَلَكَتِنَا فَأَوْحَى
إِلَيْهِمْ رَزْبَهُمْ لَتَهْكِمَنَّ الظَّلَمَيْنِ

وَلَسْكَنْكُمُ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ
ذَلِكَ لِمَنْ حَافَ مَقَامِي وَحَافَ وَعِيدٍ^{١٤}

мунағыл гьаризе х1инкъарал ва ахираталда г1азаб бүк1ине буго абураб дир къот1иялда божун, гьеб г1азабалдасаги х1инкъарал мұмымназбазе.

15. Аварагзабаца عَنْهُمُ الْسَّلَامُ Аллагъясдаса ۚ وَاسْتَفْتَحُوا وَحَابَ كُلُّ جَبَارٍ عَيْدِي ۖ
квербакъи т1алаб гъабуна. ۖ جَلَّ جَلَلُهُ

Капураб къавмаль къварильи гъабураб мекалъ ва гъел жидеда мут1иг1льиялдаса хъул къот1араб мекалъ. Цинги кинавго ч1ух1арав, Аллагъясде جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурав, аварагзабазда х1алхъублы гъабурав чи гъалаглъана ва жидер мурадазде швеч1ого ч1ового хут1ана.

16. Гъаб дунялалда жидеда щвараб مَنْ وَرَأَيْهِ جَهَنَّمَ وَيُسْتَقِي مِنْ مَآءِ صَدِيدٍ ۖ
г1азабалда хадубги гъезие ахираталда
жужах1альул г1азаб бүк1ине буго ва гъезда хъверд-рец1альул
лъимги гъекъезабизе буго.

17. Жинца гъеб маx1 квшаб, рак1 يَتَجَرَّعُهُ دَوَّلَى يَكَادُ يُسْبِغُهُ وَيَأْتِيهِ
къялеб чороклы гъекъезе абун الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيْتٍ ۖ
льугъуна капурчи: къечаль гъалаг وَقَنْ وَرَأَيْهِ عَذَابٌ عَلَيْظِ ۖ
гъавун, ц1адул бух1и бергъун, амма
жинда гъеб къулч1изе к1оларо гъельул
къабих1льияль ва маx1циналъ. Гъесда сверун лъугъун хвеги
бүк1уна киналго рахъаздаса, амма гъевги холаро: жинди
г1азаб гъабулевлъун даймлъула, хвеялье сабабал ругониги хун
х1алхъезе толаро. Гъеб жинца ч1амулеб г1азбалда хадубги гъесие
жегиги квшаб ва къвак1араб г1азаб бүк1уна.

18. Аллагъясде جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккуун, مَشْلُّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَلُهُمْ
ахираталде иман лъч1ого, дунялалъул كَرَمَادُ أَشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ
ч1аголъи т1аса бишун хъвадарал عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مَمَّا كَسَبُوا أَعْلَى
капурзабазул мисал буго: гъез гъабураб شَوَّعَ ذَلِكَ هُوَ الْضَّلَالُ أَبْعَيْدُ ۖ
льник1аб г1амал, садакъа бугониги,
напакъа бугониги ва цоги щиб
г1амал бугониги, кутакаб гъури пулеб
къояль гъороца босун унеб рахъу г1адаб жо буго. Гъеб жидер
г1амалалдаса ахираталда щибго мунпаг1ат бүк1унаро. Гъез
иман лъун гъеч1ельул ва гъеб г1амалги Аллагъ ۖ جَلَّ جَلَلُهُ разильияль
г1оло гъабун гъеч1ельул. Гъороца унеб рахъу данде гъабизе ва
кквезе к1олареб г1адин, жиндир г1амалалъул щибго жо гъесда
кодобе щоларо ахираталда х1исаб-мизан гъабулеб къояль. Гъеб
буго инсанасул Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ راخ1маталдаса рик1к1алыи, унго-

унгояб къосин ва ч1ового хут1и.

19. Дуда бихъуларищ, я гъав инсан,
Т1адег1анав Аллагъ вук1ин жинца
зобалги ракъалги рижарав, x1акъаб
жо гъабулевлъун вук1ун.

Дуца пикру гъабуларищ гъаб кинабго маҳлукъат Аллагъас
г1ададаго бижун гъеч1ин, гъелда жаниб цо x1икмат бук1ине кколин
абун.

Гъаб кинабго маҳлукъати бижун, гъелдаса зобал-ракъалги инсанасе
квегъун, Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъев вижун вуго жинди г1ибадат гъабизе
абун. Гъеб г1ибадат гъабиги гъеч1о щибго жинда жаниб зах1мальи,
къварильи бугеб жо. Цониги гъабизе k1олареб жо гъеч1о Аллагъасул
جَلَّ جَلَّ парзлъун бугеб ва аварагасул суннатлъун бугеб жоялда жаниб.
Цакъ бигъаяб, щибго инсанасе зах1мальи гъеч1еб жо буго «Лаиллагъа
иллаллагъ, Мух1аммад расулллагъ» абураб rag1и k1алаль аби ва гъеб
rag1ияльул маг1на рак1алда жаниб мух1анлъун паракатлъун бук1ин,
кинабг1аги щакльи ва вис-вас гъелда сверухъ лъугъунгут1и.

Гъеб rag1ияльул маг1на буго: жинди лагъльи гъабизе бегъулов,
лагъльи гъабизе т1адав, цоги чи гъеч1о ва цоги щибго жоги гъеч1о
цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурев. Гъесие лагъльи гъабулеб күц-рахъ баян
гъабизе, гъеб мальизе Аллагъас جَلَّ جَلَّ халқъалде вит1арав расул ва
чапар ва божарав чи вуго Мух1аммад ﷺ. Гъав расулас мальараф
x1алаль дунялалда балеб дагъабго заманаяль хъвадарав чиясе Аллагъас
ахираталда абадияб лъик1льи ва t1ок1льи x1адурун буго: ниг1матазул
рукъльун бугеб алжан буго гъебги. Гъев расулас мальулеб жоги гъаб
дунялалъул рукъобго инсанасе лъик1льи бугеб жо буго.

Шарғ1алда жанибги инсанасе x1алал гъабураб кинабго жо гъесие
мунпаг1ат бугеб буго, x1арам гъабураб жо гъесие зарал бугеб буго.
Аллагъас جَلَّ جَلَّ парз гъабун t1ад лъураб жоги жинди x1икмат хал
гъабураб мехаль инсанасе маслих1ат бугеб, гъесие щибго къварильи
ва зарал гъеч1еб жо буго. Къокъо абуни Аллагъас جَلَّ جَلَّ лагъльи гъабе
абураб rag1ияльул маг1на буго дунялалдаги ахираталдаги жинди
напсалъе мунпаг1ат бугеб г1амал гъабе инсанас абураб. Т1адег1анав
Аллагъ x1ажатав гъеч1о нильеца гъабулеб щибго жоялда. Щиб г1амал
гъабуниги гъельул жазаъ нильеего буго.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ лагъльи гъабияльул маг1на буго гъев Аллагъ мун
вижарав, мун хъихъулов, мун хвезавулов ва ахир t1аде вахъинавулов,
дур напсалъул кинабго тадбир жинда кодоб бугев Бет1ергъан вук1ин
льай. Гъаб жо лъян хадуб гъабулеб кинабго г1амал Аллагъасул جَلَّ جَلَّ

الْمَرَأَتِ الَّتِي خَلَقَهُ اللَّهُ مَوْتَهُ وَالْأَنْدَلَعْ
بِالْحَقِيقَ إِنْ يَشَاءُ يُحْكُمُ وَيَأْنَ يَحْكُمُ جَدِيدٌ

расулас жаңылар мальухъин гъаби. Аллагъас صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ аварагзаби рит1ич1ого г1адамал тун рук1аралани нужеего лъик1 буқ1унеб жо гъабеян абуn, гъезда лъазе буқ1инч1о жидеe x1акъикъаталдаги лъик1 буқ1унеб жо. Цоясе лъик1абльун бихъараб жо цогидасда квешабльун бихъизе буқ1ана.

Гъеб иш гъедин буқ1иналье загъираб ва баянаб мисал буго дунялалда t1ад чан хан вугониги щивав ханасул къанун бат1и-бат1ияб буқ1ин. Щибаб халкъальул г1адатал ва гъез лъик1алльун ва къабих1алльун рик1к1улел жалги бат1и-бат1иял рук1ин. Гъаб ишкал t1аса инабун t1адег1анав Аллагъас аварагзаби рит1ун щибаб заманаяль щибаб къавмалда гъезие маслах1атаб жо лъазабун буго.

Кинабго халкъалда аварагльун жив вит1арав, жинда хадув цоги авараг тъеч1ев Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вуго нильер имам ва далил. Гъесде Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ рещt1инабураб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ хирияб калам буго гъаб Къуръангি. Къуръан аслулынги гъабун, гъелдаги t1ад Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жинда вах1ю гъабураб жоги данде къан г1үц1ц1араb шарг1 буго хирияв аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ нильее тараб нухги: Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ парзги аварагасул صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ суннатги.

Гъадиг1ан бигъаяб, нильеего дунял-ахираталъул бахъибуғолъи щолеб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ нухдаса хъвадич1они буқ1унеб жо бицун гъес абулеб буго:

Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъани нужги гъаб ракъалдаса нахъе рачун нужер бак1алда ц1ияб халкъ бижила Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ»-абун. жидеца иман лъураб, Аллагъ-авараг лъалеб, исламияб дин гъабулеb халкъ бижила Бет1ергъанас ва гъеб иш гъаби гъесие щибго къварильи кколеб амру тъеч1о.

20. Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гъеб иш гъаби щибго зах1матаб гъеч1о.

Жиндие бокъараб жо гъабизе гъесие квалквал гъабулев чи вук1унаро.

21. Къиямасеб къояль кинабго халкъ
t1аде бахъинабун Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ццере ч1ола загъирго, гъоркъоб пардав гъеч1ого, цояв цоясдаса рик1к1ад ва балъго гъеч1ого. Цинги дунялалда жал заг1ипалльун рук1арал г1адамаз жидер ханзабильун ва церехъабильун рук1арал г1адамаздехун абула:

«Х1акъльунго дунялалда ниж нужеда нахърилльун рук1ана.

وَمَا ذَلِكَ عَلٰى اللّٰهِ بِعَزِيزٍ ﴿٦﴾

وَبَرَزُوا إِلَيْهِ حَيْثِ عَاقَالُ الصُّفَّفُ الْأَنْيَرِ
أَسْتَكْبِرُوا فَإِنَّا كُنَّا لَكُمْ بَعَافِهِنَّ أَتُسْمِ
مُغْنِتُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ وَقَالُوا
لَوْهَدَنَا اللّٰهُ لَهُدَيْتَ كُمْ سَوَاءٌ عَلَيْنَا
أَجْزِئَنَا أَمْ صَبَرَنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ ﴿٦﴾

Жакъа нуж рузищха нижедаса Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **г1азаб**
нахъч1вазельун шибг1аги кумек гъабизе к1олел?»-абун. Дол
церехъабаца абула: «Нижго иманалда т1орит1аралльун ратун
рук1аралани нижела нижки гъелда т1орит1илаан»-абун

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъел т1орит1ун рук1ана. Гъездаги, цогидаздаги вит1араав авараг цо вук1ана. Гъел жидецао нахъч1вана т1орит1ел къабул гъабиялдаса ва жидеца куфру т1аса бишана. Ниж къосаралльун рук1иналь нижела нижки къосинаруна. Гъанже нижеда г1айиб ч1ванин абуни нужее щибго пайды гъеч1о. **Нужецаги нижецаги сабру**
гъабуниги, яги ниль зигардун, ч1вач1вадун ругониги гъанже
шибго жо хисизе гъеч1о, нахъе к1анц1изе, рахчизе бак1ги гъеч1о»
- абуни.

Т1абари абулев г1алимас абуна: гъел капурзабазул цояз цояздехун абула: Алжаналъуре лъугъарал г1адамазе гъеб щвана дунялалда ругеб мехаль гъел Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъун г1одулел рук1араблы сабабльун. Гъанже нильги г1одизе раг1а Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурх1илародай нильдаян абуни. Цинги гъел г1одун, зигардун рук1уна цо заманаяль. Гъелдалъун жидер х1ал хисич1ельул гъез абула: «Валлагъи, гъел муъминзабаца дунялалда ругеб мехаль къварильи-балагъалда сабру гъабулеб бук1ана, раг1аха нильги сабру гъабун ч1езе» - абуни. Цинги гъел ч1акъ сабру гъабун ч1ола. Гъелдалъунги жидер х1ал хисич1еб мехаль абула капурраб къавмаль: «Гъанже нилье щибго бат1алъи гъеч1оха нильль ч1вач1ваданиги сабру гъабун ч1аниги» - абуни».

22. Х1исаб-мизанги т1убан
алжаналъул агълу алжаналде
лъугъинабун, жужах1алъул агълу
жужах1алде лъугъинабун, гъаб
х1укму т1убан хадуб щайт1аналъ
абула: «Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
нужее х1акъаб къот1и гъабун бук1ана
дунялалда ругеб мехаль. Жинда
мут1иг1льяразе алжан бук1ине буго,
жинда г1асильяразе жужах1 бук1ине
буго абуни. Гъеб къот1и Аллагъас
т1убазеги гъабуна. Дицаги **къот1и**
гъабун бук1ана нужее ахиратги бук1ине гъеч1о, х1исаб-мизан,
алжан-жужах1 бук1ине гъеч1о абуни. **Гъеб** **къот1ияльуль дун**
нужее **хилипльана**. Жакъа дунги нужгун цадаҳъ жужах1алда
жаниб буго.

وَقَالَ الشَّيْطَنُ لِمَا فُضِّلَ الْأَمْرُ بَعْدَنَا اللَّهُ
وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقِيقَ وَوَعَدْنَاكُمْ
فَلَخَفَتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ
مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَأَسْتَجْبُهُمْ
لِي فَلَا تُؤْمِنُونِ لَوْمُوا النَّفَّارَكُمْ مَا آتَنَا
يُمُصْرِخُكُمْ وَمَا أَنْتُ بِمُصْرِخٍ لِي
كَفَرْتُ بِمَا أَشَرَّكُمْ مِنْ قَبْلِ إِنَّ
الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Дир щибго къуват бүк1инч1о нужеे дица бицараб жо гъабизе. Нужеда дица амру гъабуна ва нуж дида нахърильльана нужеего бокъун, дица щибго х1ал-зулму гъабич1ого, дица берцин бихъизабураб жо нужеда берцин бихъана. Дица бицуунеб жоги нужер гъава-напсалъул мурадги к1иябго цоцаль рекъана.

Жакъа дида щибго г1айиб ч1ваге, нужеца г1айиб ч1вай нужерго напсазда. Жакъа дун гъеч1о нуж г1азабалдаса хвасар гъаризе к1олебльун. Нужги гъеч1о дун г1азабалдаса хвасар гъабизе к1олелльун. Х1акъльунго Дица инкар кколеб буго нужеца дун Аллагъасе جَلَّ جَلَّ гъабулеб г1ибадатальуль г1ахъал гъабун бүк1иналда» - абуn.

Х1асанул Басрияс абуна: къиямасеб къояль иблис хут1ба гъабизе бахъуна жужух1альул агълюялда цебе. Минбаралда т1адеги бахун, кинабго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ццим бахъараб къавмалда раг1изабун иблисаль Къуръаналда жаниб Аллагъас جَلَّ جَلَّ рехсараб гъаб калам гъабула. Ц1акъ к1удияб амру гъеч1ишха гъаб: дунялалда гъел г1адамал къосинарун, гъезда Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ццим бахъинабун хъвадараф г1еч1ого, ахираталдаги гъел махсароде ккун, гъезда т1ад бельянхъун, гъел инжит гъарулен руго!

Х1акъльунго, жидерго напсазе зулму гъабураб, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ах1ияль жаваб къеч1ого, гъеб иблисальул ах1ияль жаваб къураб къавмалье ц1акъ унтизабулеб г1азаб бүк1ине буго.

23. Жидепа ахираталда ва Аллагъасда وَأَدْخِلُ الَّذِيَتَ أَمْنَوْا وَعَوْلَوْا الصَّالِحَاتِ
имиан лъун, аварагасда мут1иг1льун جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ حَلِيلَينَ
льник1аб г1амал гъабун хъвадарал فِيهَا يَادُنْ رَبِّهِمْ تَحْكِيمُهُمْ فِيهَا سَلَكُوا
г1адамал Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амруялдалъун ۚ فِي
льугъинарула жидепа жанисан г1орал

чвахулен алжанальуре. Даимго рук1уна гъел гъеб алжаналъур.

Жидер цоцадехун бугеб х1урмат ва к1одогъари: «Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
салам лъеги нужеда»-абун бүк1уна.

Жужах1альул агълюялъул г1адаб цоцазда г1айиб ч1вай ва къацанди бүк1унаро, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ лаг1нат жинда лъураб илбисальул къабих1аб хабарги гъезда раг1уларо.

24. Дуда бихъулишиц ва бич1ч1улишиц, أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَيْمَةً طَيِّبَةً
я гъав инсан, т1адег1анав Аллагъас كَشْجَرَةً طَيِّبَةً أَصْلُهَا ثَابَتٌ وَرَفِعَهَا
мисал бачун бугеб куц: берцинаб
льник1аб раг1ияльтул мисал буго
льник1аб пихъил гъвет1альул мисал.

فِي السَّمَاءِ ﴿٤﴾

Жиндир къалбал гъваридго ракъулье араб, жиндир г1аркъелалги эхеде рорхун зобалаздехун араб.

25. Жинца пихъги къолеб щибаб

заманаяль Аллагъасул

изнуялдалъун.

Аллагъасул х1алк1ольиялдалъун

риидал, хасало бат1а гъеч1ого пихъ къолеб.

Гъаб мисал буго мъминчиясул рек1ель ч1ун бугеб иманалъул мисал. Гъеб иманалдалъун жиндир г1амал зобалазде бахуна ва кидаго жинца лъник1аб г1амал гъабун жиндие ажру кири бач1унеб бук1уна.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибну Г1аббасица абуна: «Лъик1аб раг1и «Лайллагъа иллалагъ» буго ва лъик1аб пихъил гъвет1ги мъминчи вуго» - абуn. Аллагъас г1адамазе мисалал рачуна, кици баҳула: гъель г1адамаз ваг1за босизе бокъун ва иман лъезе бокъун.

26. Квешаб хъубаб раг1ияльул мисал

буго квешаб зазил гъвет1альул мисал.

Ракъалда т1ад бегун жиб бижарааб,

жиндир щулиял къалбалги гъеч1еб,

жиб ч1араb бак1ги гъеч1еб.

Гъаб мисал буго куфруялъул мисал ва куфруялде ах1улеб раг1ияльул мисал: жиндир къалбалги гъеч1еб, г1аркъелалги гъеч1еб.

27. Т1адег1анав Аллагъас жидеца иман

льурал г1адамал х1акъаб, бит1араb

раг1ияльда ч1езе гъарула дунялалъул

ч1агольияльуль ва ахираталдаги.

Жидеца куфру-ширкалдалъун зулму

гъабулел г1адамалги Аллагъас хъушт1изе, къосине гъарула.

Х1акъльунго Аллагъас жиндие бокъараб жо гъабула. Ва гъесда

гъикъулев чи вук1унаро шай ва кин абуn.

Гъаб аятальул маг1на буго мъминзабаца Лайллагъа иллаллагъ абуn иман лъун дунялалда лъник1аб г1амал гъабула. Жидер рух1 бахъиялда аск1орги гъеб калима абулаго ва гъельул маг1на рек1ель бук1ун хола. Мункар-Накир вач1ун хабаль к1алгыкъи гъабулеб мехалъги Лайллагъа иллаллагъ, Мух1аммадун расууллагъ абула. Жидеца напсазе зулму гъабун иман лъеч1ого ч1арал г1адамазда гъеб калима абизе рак1алде щоларо рух1 бахъулеб мехалъги, хабаль к1алгыкъи гъабулеб мехалъги.

Суратул аг1рафальул к1иабилеб аятальул тафсиралда Аллагъасул

تُؤْمِنُ أَكُلْهَا كُلَّ حِينٍ يَأْذِنُ رَبِّهَا وَيُصْرِبُ
اللَّهُ الْأَمَّاتَالَّ لِلنَّاسِ لَعَنْهُمْ
يَتَدَكَّرُونَ ﴿٦﴾

وَمَثُلَ كَلْمَةً حَيَّةً كَشَجَرَةٍ

حَيَّشَةً أَجْعَثَتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ

قَرَابٍ ﴿٦﴾

يُشَيَّثُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَأْتِيُهُمْ

الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَرُضِّلُ اللَّهُ

الظَّلَمُونَ وَيَقْعُلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٦﴾

свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб халатаб х1адис буго гъаб аятальеги тафсиръун бук1ине рекъараб. Дагъабги баян ц1ик1ине бокъарав чи гъеб тафсиралда вакка.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибну Глаббасица бицараб х1адисалдаги буго: «Мұйминчи хвалде г1агарлъараң мекалъ гъесда асқ1оре малаикзаби рач1уна, гъесие салам къун алжаналъул рохелги бицуна. Гъев хвараң мекалъ г1адамалгүн қадаҳъ гъесул жсаназагүн рильтъуна, гъесдаса жсаназаяльул какги бала. Цинги гъев хабаль лъураб мекалъ жидеңа гъев хабаль г1одов ч1езе гъавула ва жидеңа абула: «Дур Бет1ергъян щив» - абуң. Гъес абула: «Дир Бет1ергъян Аллагъ вұғо» - абуң. Цинги гъикъула дур авараг щив абуң. Гъес абула дир авараг Мух1аммад вұғо абуң. Цинги гъикъула дур нұғ1лың үшиб бугеб абуң. Гъев мұйминчияс абула дир нұғ1лың бұғо Ашғыадуалашлагы ашлагы, Мух1аммад расууллагы абуң. Цинги гъесул хоб г1ат1ид гъабула балагъун бер щолеб манзилалъ.

Капурчи холеб мехаль гъесул рух^I бахъула маликзабаца къабулаго. Гъев хабаль лъун, гъесда к^Iалгыкъи гъабулеб мехаль жинда цох^Iло жоялье жаваб къезеги к^Iоларо» - абуn. X1адис ибнu Касирица бицана Г1авфидасан. Гъаб буго т^Iадег^Iланав Аллагъясул раг^Iиялъул маг^Iна: «Аллагъя^سس^ل зулмучаг^Iи къосине гъарула» - абураб.

**28. Мун валагъулаши, Мухаммад
жылгылары, ва киналго мұмназиғи
ралагъулаши Аллагъяс жиеде
күрал киналго нигматазда инкар
ккураб капураб къавмалда.**

* الْمَرْءَ إِلَى الَّذِينَ بَدَلُوا إِعْمَاتَ اللَّهِ
كُفَّارًا وَأَحْلَوْ قَوْمَهُمْ دَارَ أَبْجَارٍ

Гъел руго Маккайялъул ағылу: Аллагъас جَلَّ جَلَّ каг1ба рукъалда аск1ор божильялда жал ч1езе гъарурал, кинабго раҳъальян жидеде т1аде даран-базар ва бат1и-бат1иял ниг1маталги рач1унел, жидедаго гъоркъосаги Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ аварағлъунги вит1арал. Гъел ниг1матазул къадру гъабич1ого жидеца Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ширк гъабурал, Мух1аммадги صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ гъереси гъавурал. **Цинги** жидеца жалгоги жидер къавмги ц1акъ квешаб рукъоре ккезе гъарурал.

29. Жағыннама буго гьеб квешаб руқыги, жал гьенире жанире лъугьине гъарулең. **جَهَمَ يَصْلُو نَهَا وَبِسْ أَقْرَارٍ**

Ціакъ квшаб чолеб бак1 буго гъеб
жагъаннама.

Даимго жидеे газаб гъабулеб ва жал гъенисан къватиреги

рахъулареб.

30. Жидеे г1ибадат гъабизе алагъзаби гъарурал ва Аллагъасде ширк гъабун жидеца г1адамалги къосинаурал

Аллагъасул нухдаса,- дуца гъезда

абе, Мух1аммад : «Нужеца дагъабго заманаяль гъаб дунялалдаса мунпаг1ат босе. Нужер ахир русунеб бак1 жужах1альул ц1а буго»-абун.

31. Иман лъурал дир лагъздеридағи дуца абе Мух1аммад : нужеца паризаяб как бай гъельул x1укъукъал т1уран ва Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ x1елун.

Ва Аллагъас жидеे къураб x1алалаб ризкъиялдаса напакъаги

кье абуң: лъик1аб нухда ва Аллагъ جَلَلُهُ разильи т1алаб гъабун. Г1адамазда бихъун кье гъеб напакъа ва бальгоги кье.

Жиндиль щибго даран базараль ва гъудул-гъалмагъас мунпаг1ат гъабулареб къиямасеб къо бач1инелде ццебе гъабе гъеб лъик1аб г1амалги.

32. Нужеца жиндие г1ибадат гъабизе x1акъав нужер **Бет1ергъан Аллагъ** جَلَلُهُ вуго, жинца зобал-ракъал рижарав.

Щибго мисал-суратти гъеч1ого. Гъеб к1иябго ц1ун ругел рух1 бугел ва рух1 гъеч1ел, г1ажайбал ва x1икматаł жал жинца рижарав, аза-азар бат1ияб рух1ч1аголъи, гъвет1-хер маг1данал ва г1адамасул г1акълу хадуб гъоларел жал рижарав.

Ц1акъ к1удиял г1алимзаби руго абуң жидеца ургъун цо техника гъабулел г1адамазги гъев Аллагъас جَلَلُهُ бижарааб жоялда борцун, гъелдаса мисал босун гурони щибго жо гъабун гъеч1о. Аллагъас جَلَلُهُ бижич1еб цох1о жо жегиги инсанас гъабунги гъеч1о. Аллагъасул جَلَلُهُ къудрат-гъунар ва гъесул г1елму-лъай жиндие г1орхъи гъеч1еб, жинда рельълараб жо гъеч1еб бук1иналде т1орит1ел гъабула гъадиг1анго камилаб x1алаль зобал-ракъал ва гъезда жаниб бугеб г1ажайбаб маҳлукъ бижун бук1иналь щибго мисал-сурат гъеч1ого, борцунеб, данде кколеб, балагъулеb бак1 гъеч1ого.

Жинца зодисан лъим решт1инабулев. Гъеб лъималдаљун кинабго

وَجَعَلَ لِوَاللَّهِ أَنَّ دَادَ الْبُطْنَوْاعَنْ سَبِيلَهُ
قُلْ تَمَتَّعْ فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ۚ

قُلْ لِعِبَادِي أَلَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرَّا وَعَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِ
أَنْ يَأْتِيَنَّ يَوْمَ لَآبَعَ فِيهِ وَلَا خَلَلٌ ۚ

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْجَجَ بِهِ مِنْ
الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لِكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَقَ
لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ
الْأَنْهَرَ ۚ

пихъ ва хур нужеे ризкъильъун бижизе гъабулев. Жинца нужеे гумиги квегъарав гъезда т1ад рек1ун, ральдалад къот1ун нуж ине Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ изнуялдалъун. Гъединго нужеे г1оралги квегъарав. Гъезул лъималдаса мунпаг1ат босизе: гъеб лъималдалъун ах-хур лъялъазе, гъезда т1ад гама бачун хъвадизе. Гъел г1орал инсанасе квегъун къун рук1инальул г1аламат буго гъезда т1ад ток къолел станцияби рай ва гъелдаса мунпаг1ат босиги.

33. Жинца нужеे бакъги моц1ги квегъарав وَسَخَرَ لَهُمُ الْشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَٰ٢٩
(къурав). Жиб к1иябго даймго хъвадулеб
ва нужеे щибалдалъун мунпаг1ат бугел.

وَسَخَرَ كُمُّ الْيَوْمَ وَالنَّهَارَ

Гъединго нужеे жинца сордоги къоги

гъабурав жиб к1иябго нужеे квегъарабльун: Къад маг1ишат т1алаб гъабун хъвадизе, къаси x1ухъбахъи гъабизе.

34. Нужеца гъарарабщинааб жо нужеे къуравги вуго гьев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ.

Нужер к1ал-мац1аль гъарич1ониги
нужер x1алалът гъарараб, нужер яшав
гъабиялда нуж x1ажатабщинааб жо
къурав вуто.

وَأَتَدْكُمْ مَنْ كُلَّ مَا سَأَلَ شُمُورًا وَلَانِ

تَعْدُ وَأَنْعَمْتَ اللَّهُ لَا تُحْصُو هَا إِنَّ الْإِنْسَنَ

لَظَلَّوْمَ كَفَّارَ

Т1адег1анав Аллагъасул нужеे ругел ниг1матал рик1к1ине лъуѓани, гъезул рик1к1еналъул г1орхъи ч1вазе нужеда к1оларо. Ц1акъ к1удиял ва г1емерал руго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ниг1матал. Гъеб амру гъедин бук1ингун цадахъ инсан ц1акъ жиндиего зулму гъабулев вуго. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ниг1матазда инкар к1колевги вуго. Жинца Аллагъасул ниг1матал данде гъарулев, гъездаса мунпаг1ат босулев, амма щукру гъабуларев вуго, гъел ниг1матал жиндир гъунар-къуваталь щварал ругин жиндие абуn рак1алде к1колев вуго. Ц1инги жинца закат-садакъаги къоларо, гурх1ел-рах1омоги гъабуларо, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло гъел ниг1маталги напакъаде къоларо.

35. Ибрагим عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагас абураб

г1уж рехсе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб

дур умматалье vag1зальун бук1ине:

Я дир Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ, дуца

гъаб Макка гъабе жиндиль божилъи бугеб шагъарльун. Дуца дунги дир лъималги рик1к1ад гъаре Аллагъ, хъанчазе лагъльи гъабиялдаса.

Ниж даймго дуе щукру гъабулел руго Аллагъ, мун цо гъавулеб диналда дуца т1орит1идал. Гъеб диналда ч1езаре ниж ва жидеца ширк

وَذَاقَ أَبْرَهِيُّ رَبِّ أَجَعَلَ هَذَا الْبَلَادَ

ءَامِنًا وَجَنِينِيَّ وَيَقِنَّ أَنَّ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ

гъабулел г1адамаздасан рик1к1ад гъаре.

36. Х1акъльунго гъел хъанчаз ц1акъ
г1емерал г1адамал къосине гъарун руго,
дир Бет1ергъан.

Хъанчаз къосинауларо, хъанчал гъарураз
ва гъезие лагъльи гъабизе нух лъураз
къосинаула.

Дида нахъвильльун, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавун хъвадарав чи
Х1акъльунго дир диналдаса ва дир ағълюялдаса вуго. Дида
г1асильярав чиясе дида гъабизе к1олеб жо гъеч1оха Бет1ергъан.
Х1акъльунго Мун вуго мунағыал чурулев ва гурх1улов.

Аллагъясул свалат салам лъеяв Ибрагым аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ
гурх1елальуль ва гъес г1адамазул г1узру къабул гъабияльуль бицун буго
гъаб аяталда. Жинда г1асильяразе г1азаб гъабе абуn абиch1ого «мун
гурх1улов вуго Бет1ергъан»-абун абулеб буго. Гъаб гурх1ел Аллагъясул
свалат салам лъеяв Mух1аммад аварагасулги бук1ана. Жиндири къавм
гъалаг гъабизеги ва гъабич1ого тезеги ихтияр жиндихъе къун, цояб
т1аса бицизе виччадал аварагасги абуна: «Дуца дир къавм т1обит1е,
Аллагъ» - абуn. Мутьминзабазул сипатаздаса бишунго къиматаб сипат
буго жив гурх1улов вук1ин. Жив гурх1араасда Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурх1ула.
Аллагъ гурх1араав чи алжаналдеги уна.

37. Я нижер Бет1ергъан Аллагъ!

Х1акъльунго Дица дир хъизан тана:
дир вас Исмаг1ил ва ч1ужу Гъажар
тана хур-хер гъеч1еб, лъим гъеч1еб,
шибго ч1агольи гъеч1еб к1к1алахъ,
дуца x1урмат ц1унараб дур рукъалда
аск1ор. Я дир Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ! Дуе

г1ибадат гъабизе ва дуе какал разе тана

дица гъел гъенир. Дуца бусурбабазул рак1ал гъаре, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ,
гъаб Кағ1ба рукъ бокъун гъенире хъвадулелльун ва гъенир ругел
г1адамал рокъулелльун. Дуца гъеб Маккайльул ағълюялье бат1и-
бат1иял пихъаздаса ва ниг1матаздаса ризкъи къе, гъел г1адамаз
дуе щукру гъабизе.

Т1адег1анав Аллагъяс Ибрагым аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ дуг1аялье жаваб
гъабун Макка шагъар гъабуна дунялалда т1ад бугебщинаб ниг1мат
жинда жанибе бач1унебльун, жиндиль божи бугебльун. Куфру-
ширкалъул ағылу жанибе лъугъунаребльун гъабун исламияб диналь

رَبِّنَا إِنَّمَا أَنْهَنَّ أَصْلَانَ كَيْثِرَاقْنَ النَّاسِ
فَمَنْ تَعَنِّي فِيَنَّهُ مُغَى وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ
عَفُورٌ تَحِيمٌ ٢٣

عَفُورٌ تَحِيمٌ

رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ دُرْبِنِي بِوَادِي عَيْرَدِي
رَزَقْتُمْ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمَ رَبَّنَا لِيَقِيمُوا
الْأَصْلَوَةَ فَأَجَعَّلْتُمْ أَفْوَهَةَ مِنَ النَّاسِ تَهْوَى
إِلَيْهِمْ وَأَرْرَقْتُمْ مِنْ أَشْمَرَتْ لَعَلَّهُمْ
يَشْكُرُونَ ٧٧

يَشْكُرُونَ

Макка шагъар Аллагъасе щукру ва рецц гъабулел мұмминзабазул ват1анлъун гъабуна.

38. Я нижер Бет1ергъан Аллагъ!
Х1акъльунго Дуда лъала нижеца
загъирго гъабулеб жо ва нижер рак1азуль
балъго бугеб жоги. Аллагъасе جَلَّ جَلَلُه
балъго буқ1унаро ракъалда т1ад бугеб ва
зобалазда бугебщинағи жо.

Гъеб кинабго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه махлукъат буго, гъес бижарааб ва гъесие мут1иг1аб буго.

39. Кинабго рецц ва щукру Аллагъасе
буго, дун херльун хадув жинца
дие Исмаг1ил куурав, гъесда хадув
Исх1акъыгы куурав. Х1акъльунго дир
Бет1ергъан жинда дуг1а гъабулесул дуг1а
раг1улов ва гъельые жаваб къолев вуго.

40. Дуца дун гъаве, Бет1ергъан Аллагъ,
дус ғ1ибадат баң1и1ад гъабулевльун, дус
какал ралевльун ва дир зурриятальул
ғ1адамалги гъаре дус какал ралелльун.
Дуца дуг1аялье жавабги гъабе, я нижер Бет1ергъан Аллагъ.

41. Я нижер Бет1ергъан Аллагъ! Дуда
циере ч1ч1езарун х1исаб-мизан гъабулеб
къояль Дуца дир мунағыал чуре ва дир
әбел-инсулги, киналго мұмминзабазулги
мунағыал чуре.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагым аварагасул гъаб дуг1а буго нильеца гъабизе рекъараб дуг1а нильеда лъазабун гъабураб. Ибрагым аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ дүнди жағынан дегенде дуг1а гъабиги умматалда дуг1а гъабулеб къаг1ида лъазаби буго: гурони мушриказе дуг1а гъабизе бегъуларо.

42. Дуда рак1алде қкоге, Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъ гъапулльун вугин
абун гъел мушрикаца гъабулеб
ғ1амалалдаса. Х1акъльунго Аллагъас
гъел ғ1азаб гъабич1ого нахърахъун

тола, гъезул берал ғ1ач1ихунеб къояль гъезие ғ1азаб гъабизе.

Гъеб буго жиндир амру ц1акъ к1удияб къиямасеб къо. Жиндир ғ1азабги гучаб, жиб бихъараб мекаль рагъарал бералги рагъухъе хут1улел, данде

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نَخْفِي وَمَا نُعْلِمُ وَمَا
 يَخْفِي عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
 السَّمَاءِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ
 إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعٌ
 الدُّعَاءِ

رَبِّيْ أَجْعَانِيْ مُقْبِرَ الصَّلَوةِ وَمِنْ دُرْبِيْ
 رَبَّنَا وَقَبِيلَ دُعَائِهِ

جَلَّ جَلَلُه
 رَبَّنَا أَغْفِرْ لِيْ رَوْلَدَيْ وَالْمُؤْمِنِينَ
 يَوْمَ يَقُومُ الْحَسَابُ

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَنِيًّا عَنْهُ لَا يَعْمَلُ
 الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤْخِرُهُمْ يَوْمَ تَشَكَّصُ
 فِيهِ الْأَبْصَرُ

рачине к1веч1ого.

43. Ц1акъго хех уна гьел къиямасеб
къояль т1ад рахъинарун мах1шаралда
рачун унеб мехаль: эхеде бут1рулги
порхун, цоцазде балагъизе рег1ич1ого,
х1инкъияльул кутакаль жидеца берги къапуларо. Гъезул
рак1алги щибго жо жаниб гъеч1ел гъодорал жал г1адин рук1уна:
г1акълуги гъеч1ел, никруги гъеч1ел.

44. Дуца капурзабазе х1инкъи кье,
Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, къиямасеб
къояльул гучаб г1азаб щвезе
бук1иналдалъун. Гъеб къояль жидеца
куфру-ширк гъабурал г1адамаз
абула: «Я нижер Бет1ергъян! Дуца
ниж цодагъаб мехальг1аги г1азаб
гъабич1ого те, нижека дур иман
льеялде ах1иялье жаваб къун иман лъезе ва дур аварагзабазда
нахърильтьине»-абун. Гъезул рак1 бакъвазабун гъезде абула:
нуж дунялалда гъедарулел рук1ана гурищ нуж хvezеги гъеч1ин,
т1аде рахъинаризеги гъеч1ин» - абун.

45. Нуж рук1ана нужеда ццере рук1арал
жал гъалаг гъарурал капурзабазул
ракъалда маг1ишат гъабун. Гъел гъалаг
гъарун рук1иналъулги нужее щибго
ваг1за лъугъинч1о.

Нужеда баянго лъалебги бук1ана кинаб г1азаб дица гъеб г1асияб
къавмалье гъабурабали. Дица нужее г1емерал мисалалги рачана
дида г1асильяразе бук1унеб г1азабальул ва къварилъияльул,
гъельулги нужее щибго асар лъугъинч1о ва нужеде г1акълу
бач1инч1о».

46. Нужегаги Аллагъясул جَلَّ جَلَّ расуласе
х1илла макру угъдана: гьев ч1вазе
къасд гъабуна, дол ццересел мушриказ
гъабураб г1адинго. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ
аск1об буго гъезул макруялъул жазаъ
ва гъездаса аварагги ц1унула Аллагъас جَلَّ جَلَّ. Гъезул макру
жинца муг1рул цо бак1алдаса цоги бак1алде инаризе к1олеб
г1адаб гучаб бугониги, Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъезул макруялдаса авараг

مُهَطِّعِينَ مُقْبَنِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرَتُدُ
إِلَيْهِمْ طَرْفَهُمْ وَأَفِيدَتُهُمْ هَوَاءٌ ﴿٤٢﴾

وَأَنذِرْ أَنَّاسًا يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ
فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّا أَخْرَنَا إِلَى أَجَلٍ
قَرِيبٍ يَحْبَطْ دُعَوَاتَكَ وَنَتَّعِي الْرَّسُولَ قَلْقَلَ أَوْ
تَكُونُوا قَسْمَتُمْ مَنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ
فِنْ رَوَالِ ﴿٤٣﴾

وَسَكَنْتُمْ فِي مَسَكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ
وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلَنَا بِهِمْ وَضَرَبَنَا
لَكُمُ الْأَمْثَالَ ﴿٤٤﴾

الْحِجَابُ ﴿٤٥﴾

ц1унана.

47. Дуда рак1алдего ккоге, я гъав
инсан, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндир
аварагзабазе квербакъизе гъабураб
къот1и т1убач1ого телин абуn.

Х1акъльнуго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндир бергъенльи, гуч кутакав вugo
ва жинда г1асильараzdаса ц1им босуlevги вugo.

48. Гъаб ракъ хисизабулеб цоги
ракъльун, зобалги хисизарулеб
къиямасеб къояль гъабизе буgo
мушриказе г1азаб.

Муг1рул-щобал гъеч1еб, г1орал-льярал гъеч1еб ц1ан бит1араb
авлахъльун ракъги гъабураб, ц1ваби нахъе росун, ракъалде т1аде г1агар
гъарун зобалги рук1унеб, г1аданиб нах гъалулеb х1алаль бет1ералда
г1агар гъабун бакъги бук1унеб, жидер мунағазул ва г1асильабазул
къадаралда рекъон г1ет1уль т1ерхъун г1адамалги рук1унеб къо буgo
гъеб. Кинаbgo халкъ т1аде баxъинабун, гъеб къояльул жив цогояв
ханльун ва Бег1ергъанльун вугев, жиндир къуват-гуч бергъарав
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ щереги ч1езарула.

49. Гъеб къояль Аллагъасде г1асияб جَلَّ جَلَلُهُ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَبِينَ فِي
къавм дуда бихъизе буgo Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ, щайт1абигун цадахъ гудраз ва
рахсаз рухъун.

Жидер х1ат1алги квералги габуралда рухъун рук1уна ва щивасул
щайт1ангি гъебго х1алаль жидеда цадахъ бухъун бук1уна.

50. Гъезда т1ад рет1араb рет1елги
пиц1ил бук1ина: ц1аяль бух1ун биун
т1омгун ва гъангун жубан унеб. Гъезул
гъурмалги ц1а рек1ун гъеб ц1аяль
рух1улел рук1ина.

Гъаб гучаб г1азаб гъезие гъабулеб буgo жидер макруялье ва
г1амалк1одолъи, ч1ух1иялье жазаъльун.

51. Къиямасеб къояль кинаbgo халкъ
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ цебе ч1езабула,
гъес щибаб напсалъе гъель гъабураб
г1амалалда рекъараб жазаъ гъабизе.

Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъун лъик1аб г1амал гъабуrase алжаналъул
жазаъ гъабизе, куфру-ширкалда хваразе жужах1алъул г1азабги гъабизе.

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ مُخْلِقَ وَعَدْدَهُ رُسُلُهُ
إِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ ذُو انتقامٍ

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ عَيْنَ الْأَرْضِ
وَالْأَسْمَوْتُ وَبِرْزَوَلِهِ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

الْأَصْفَادُ

النَّارُ

سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِيرٍ وَتَعْنَىٰ وُجُوهُهُمْ

النَّارُ

لِيَجْزِيَ اللّٰهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ

اللّٰهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Х1акъльунго Аллагъ жинца х1исаб-мизан ц1акъ хех гъабулов вуго.

Мукъатилица абуна: дунялальул къоязул бащадаб къо г1адаб заманаль гъабула кинабго халкъалъул х1исаб абуn.

52. Гъаб дуда решт1инабурab Къуръан
киналго г1адамазда ва жундузда
швезабулеb Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам
буго: гъелдалъун Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ

г1асильярал г1адамазе х1инкъи къезе ва
кинабго г1аламалдаги лъзэ жинца гъаб Къуръан решт1инабулев
ва жиндие лагълы гъабизе т1адав цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вук1ин ва
г1акълу бугел г1адамаз гъаб Къуръаналдаса мунпаг1ат босизе.
Жиде гъельул ваг1за бук1ине ва гъел Къуръаналъ малъараб нухда
хъвадизе.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ квербакъиялдалъун Сурату Ибрагымалъул тафсир
ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

هَذَا أَبَلَغُنَّ لِلنَّاسَ وَلَيُنَذِّرُوا بِهِ وَلَيَعْمَلُوا
أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَحْدَهُ وَلَيَذَكَّرُوا فَرَأَوُا
الْآيَاتِ

15. Суратул X1ижр

Маккайлда реңт1ина бураб, жинда жсаниб ункъоялда аң1ила ич1го аят бугеб.

Цогидалги Маккайлда реңт1ина рурагул суратазда рельльун гъабги исламияб г1акъидаялъул аслиби рицуунеб буго: Аллагъ^{عَزَّوَجَلَّ} вук1ин ч1езаби, гъев җо вук1ин х1акъгъаби, авараглъялъул бицин, ахираталъул бицин, х1исаб-мизан, жсазы гъабиялъулги бицин. Сураталда жсаниб аслияб бак1 кколеб буго Аллагъасде ^{عَزَّوَجَلَّ} инкар ккурал, авараг гъереси гъавулел къосарал ва г1асиял г1адамазулгун аварагасул баҳ1салъул биценаль.

Цересел умматазул г1асияб, баҳикъосараф къавмаль аварагзабаздехун гъабураб түщманлыи, гъез аварагзаби маҳса роде гъари бицун буго ва гъедалъун Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасда бич1инабулеб буго аварагзаби гъереси гъари, гъезие г1акъуба къей кинабго заманаяль буқ1араб жо буқ1ин, гъеда сабру гъабун диналде халкъ т1ад ч1езе аварагзабазда т1адаб буқ1инги.

Аллагъ^{عَزَّوَجَلَّ} лъялде т1орит1ел гъабулел гъаб маҳлукъаталда жсанир ругел җо-җо г1ажсаибго лебалал, баянал далилазул бицен гъабун буго. Аллагъасул ^{عَزَّوَجَلَّ} лаг1нат жиндине бугеб иблисалъулги Адам аварагасулги ^{عَلَيْهِ السَّلَامُ} бицен гъабун буго. Гъеда хадуб Лут1 аварагасул ^{عَلَيْهِ السَّلَامُ}, Шуг1айб ва Ссалих1 аварагасул ^{عَلَيْهِ السَّلَامُ} къиссаги бицун буго. Сураталъул ахиралда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъаб Къуръан реңт1ина буун гъесие къун бугеб к1удияб ниг1маталъул бицун буго. Мушриказдаса щолеб къварильялда сабру гъабеян гъесда амру гъабулеб буго ва Аллагъасул ^{عَزَّوَجَلَّ} квербакъи г1агарда буқ1иналдалъун роххеги бицунеб буго.

Сураталда ү1ар лъун буго Ссалих1 аварагасул ^{عَلَيْهِ السَّلَامُ} къавмаль г1умру гъабун буқ1араб «Х1ижру» абулеб бак1алъул ү1аралдалъун. Мадинаялдаса Шамалде унаго гъоркъобльялда бугеб бак1 буго гъеб. Ц1акъ къуватаб къавм буқ1ана гъеб Ссалих1ил къавм: къураби рик1ун, гъенир жсанир руқъзал гъарун руқ1арал, ва гъел руқъзабаз жал ү1унилинги руқ1арал. Гъеб къавмальул къисса буго гъаб сураталда жсаниб.

**Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1аралдаљун.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْأَرْتَلَكَ مَاهِيْتُ الْكِتَابَ وَقُرْءَانَ
مُبِينٍ ①

1. Алиф, Лам, Ра.

Т1адег1анав Аллагъасда лъала гъел
х1урупаздаљун бугеб жиндир мурад.

Гъал жинца г1адамал г1ажиз гъарулеb

Къуръаналъул аятал руго. Пасих1льяялъуль жиб камилаб, жинда
рельтьараb гъабизе инсанасда к1олареб. **Жиb баянab, жиндиль**
щибго щаклъи гъеч1еб Къуръаналъул аяталги руго.

2. Ахираталда жужах1алде ккедал

رَبِّمَا يَوْمَ الَّذِينَ كَفَرُوا نَوَّكَافُوا

капурзабазда г1емер рак1алде ккода жалги
бусурманлъун рук1аралани абуn.

مُسْلِمِينَ ②

Жинда Аллагъ разильяяв Анас ибну Маликидаса бицараb х1адисалда
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абулеб буго:

«Лаилагъ иллалагъ абулел рук1арал г1адамазул џо къокъа Аллагъас
жусжас1алде лъгъинабула гъезул мунагъал сабабльун. Жидеца
хъанчазе лагълыи гъабураб агълуяль гъезда абула: «Нужее щибго
пайда гъеч1еб жо гуриц нужсер «Лаилагъ иллалагъ» буk1ун бугеб,
нужги нижсун џадахъ жусжас1алда руго гуриц?» - абуn. Т1адег1анав
Аллагъасул гъел мушриказда џим бахъуна ва мъминзаби жусжас1алдаса
къват1иреги рагъинарун «ч1агояб г1ор» абулеб лъималда жсанире
реххула. Цинги гъездаса ү1адул маx1 ва ругънал т1аса уна, ккун
буk1араб моц1 бичараb мекалъ г1адин гъел берцинлъула ва алжсаналде
жсанире лъгъинарула. Гъезда ү1арги буk1уна «жусжас1алъул»-абун.
Х1адис Т1абаранияc бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абу Муса Ашг1ариясдаса бицараb х1адисалда
буго: «Жусжас1алъул агълугун џадахъ бусурбабазул џо къокъа гъенир
жсанире лъгъинаридал, капурзабаца абула: «Нуж бусурбаби рук1ана
гуриц» - абуn. «Рук1ана» - абула гъез. Цингиги капурзабаца абула: Нужее
шибго пайда гъабич1о гурицха нужсер исламаль»-абун. Бусурбабаца
абула: «Нижсер мунагъал рук1ана, гъел сабабльун руго нижсун
џадахъ»-абун. Гъеб хабар rag1араб мекалъ Т1адег1анав Аллагъас
бусурбаби жусжас1алдаса къват1ире рагъизарула. Гъеб бихъараb
мекалъ капурзабаца абула: «Нижги бусурбаби рук1аралани гъал г1адин
жусжас1алдаса къват1ир рагъинаризе»-абун. Х1адис Т1абаранияc бицана.

3. Дуца гъел мушрикал те, Мух1аммад دَرَهُمْ يَأْكُلُونَ وَيَمْتَعُونَ وَيُلْهَمُ هُمُ الْأَكْلُ،
х1айванал г1адин кваналел ва
дунялалдаса мунпаг1ат босулелльун,

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ③

жидер хуулал халальун, дунялалде рак1гъун, ахираталъул ургъел гъабизе к1очарагалъун. Ахираталъул г1азаб бихъараб мехаль ва гъеб ч1амизабураб мехаль гъезда лъзэе буго жидер ах1макъльи ва жидеего гъабураб зулму.

4. Дица цониги росдал агълу гъалаг гъабич1о жидехъе аварагги вит1ун гъев гъереси гъавун хадуб гурони ва гъель гъалаг гъариялье ц1араб заманаяль гурони.

وَمَا أَهْلَكَنَا مِنْ قَرِيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ

مَعَالُومٌ ﴿٦﴾

5. Умматалдаса цебе к1оларо гъел гъалаг гъаризе бугеб г1ажал ва гъеб г1ажал т1аде щвараб мехаль гъел гъалаг гъарич1ого толаро.

مَا سَيِّقُ مِنْ أُمَّةٍ جَاهَهَا وَمَا يَسْتَخْرُونَ ﴿٧﴾

Гъаб аяталь Маккаяльул мушриказ х1инкыи къолеб буго жидеца купру-ширк теч1они гъел гъалаг гъаризе рук1иналдалъун. Гъеб гъалаг гъариялье Аллагъас جَلَّ جَلَّ ц1араб г1уж букуна ва гъеб г1уж т1аде щвараб мехаль жидее рес букунаро тавбу гъабизе ва гъеб г1азабалдаса хвасарльизе.

6. Маккаяльул мушриказ абуна: «Я
гъав жинда Къуръан решт1инабурав чи!
Мун вуго г1адлав чи.

وَقَالُوا يَا إِيَّاهَا الَّذِي نَبَّأَ عَنِيهِ الْذِكْرُ

إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٨﴾

Гъесда божич1ого, гъесде Къуръан
решт1инабиялдеги божич1ого, гъев махсароде гъавун абулеб раг1и
буго гъеб.

7. «Авараг вуго абураб раг1ияльуль мун
вит1арав ватани, мун нижехъе малаикзабиги
рачун вач1уневани, мун авараг вуго абуун
нуг1льи гъабизе»-абун.

لَوْمَاتٌ أَتَيْنَا بِالْمَلَئِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنْ

الْصَّادِقِينَ ﴿٩﴾

Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

8. Дица малаикзаби решт1инаруларо
жидее г1азаб гъабизе х1укму гъабураб
умматалъе г1азаб гъабизе гурони. Цинги
гъеб г1азаб гъаби жидедаса нахъеги
бахъуларо.

مَا نَزَّلْنَا الْمَلَئِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُواْ

إِذَا مُنْظَرُونَ ﴿١٠﴾

Ва жидее тавбу гъабизе ва лъик1аб г1амал гъабизе заман букунаро.

9. X1акъльунго дун вуго, Mух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуда Къуръан решт1инабурав

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الْكِتَابَ وَإِنَّا لَهُ لَفِطْنُونَ ﴿١١﴾

ва дица буго гъеб Къуръан ва гъельуль х1укму ц1унизе.

Гъелда жаниб щибго жо хисизабиялдаса, т1аде ц1ик1к1инабиялдаса ва гъелдаса камизабиялдаса. Жиндир х1укму хисизабиялдасаги. Т1адег1анав Аллагъас жинцаго ц1унизиे т1адебосараб буқ1иналдалъун хирияб Къуръаналъуль щибго хис-бас ккеч1о. Жидедаго ц1унизиे т1адкъараб Инжил ва Таврат гъел китабияз хисизабуна ва г1адада хвезабуна.

10. Х1акъльунго Дица дудаса ццереги ﴿وَلَقَدْ أَرَى سَنَةً مِّنْ قَبْلِكَ فِي شَيْءٍ الْأَوَّلِينَ ٦٠﴾
аварагзаби рит1ана, Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
жамаг1атазда.

11. Гъезухъе расул вач1анцинахъе жидеца ﴿وَمَا يَأْتِيهِمْ مِّنْ رَّسُولٍ إِلَّا كَانُواْ بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ٦١﴾
гъев махсароде гъавуна ва гъересиги
гъавуна.

Гъал мушриказ дуе гъабулеб жоги гъебго буго,
Мух1аммад, дуца гъелда сабру гъабе ва дуца рак1 къварид гъабуге.
Къурт1убияс абуна: цо хабаралда абулеб буго цо чиясе бокъана,
диназул х1албихъизе ва щиб диндай бит1араф буго абуn лъзабизе.
Цинги гъес Инжил, Таврат, Къуръан босана ва щибаб т1ехъалдаса
берцинаб хат1алдалъун бац1ц1адаб кагъаталда цо бут1а хъвана. Гъеб
хъвалаго жинца хис-басги гъавуна: цо жо т1аде ц1ик1к1инабуна, цо
жо т1аса бахъана. Цинги гъеб хисизабураб жо босун щибаб диналъул
г1алимзабазухъе ана.

Насраниязухъе ун Инжилалдаса хъвараб жо гъезухъе къедал гъел
г1алимаз гъесухъан бичун босана доб Инжилалдаса хъвараб жо
ва гъельухъ г1емераб багъаги къуна. Ягъудиязухъе инадал гъезул
г1алимасги Тавраталдаса хъвараб жо бичун босана ва лъик1аб мухъги
къун воххизавун вит1ана.

Цинги гъев ана бусурбазул г1алимзабазухъе ва гъезда бихъизабуна
Къуръаналдаса хъвараб жо. Гъел гъеб кагъаталде балагъидал ва гъениб
хис-бас батараб мехаль жидеца гъев чи ккуна, гъесие таг1изир гъавуна
(гъесда т1илал къавуна), цинги гъевги вачун жидер султ1анасухъе ана
гъав чи вугин Къуръан хисизабурав чи абуn. Цинги султ1анас гъев
ч1вазе х1укму гъабидал, гъес шагъадат бит1ана ва жив бусурманлъана,
цинги щай жинца гъеб жо гъабурабалиги бицана ва жинда х1акъаб дин
исламияб дин буқ1ин лъанаян- абуна.

12. Дица гъел мушриказул рак1азулъе ﴿كَذَلِكَ نَسْكُكُو، فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ٦٢﴾
льуғинабуна бат1улаb жо, къосин ва

авараг махсароде гъави.

13. Гъел мушриказ Къуръаналда иман

льюларо. X1акъльунго гъединал капурал

г1адамазе Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ гъабулеб жазаъ цересел умматазе

гъабураб г1азабальул мисалалда буго.

Гъеб г1азаб гъабиялдаса мушрикал ц1унулеб жо щиб буқ1инеб?. Щибо
буқ1унаро гъел ц1унизе к1олеб ва Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъани гъел ц1акъ
бигъаго гъалаг гъарула. Маккайялъул капурзаби киг1ан г1емер x1ужа-
далил бугониги, киг1ан к1удияб муг1жизат бихъизабуниги, гъелда
божуларел ва мут1иг1льуларел руго, жидер г1амал к1одольяиль ва
x1алхъубльяиль. Гъезул ц1ух1и ва ах1макъльи баян гъабун T1адег1анав
Аллагъяс абулеб буго:

14. Дица зобалазул рагъоги рагъун, гъел

зобалазда жанир лъгъине реччаниги

ва гъенир ругел малаикзаби ва цогидал

дир махлукъатальул г1ажаibal жал

рихъизаруниги,

15. Гъел мушриказ абизе буго

X1акъльунго нижее сих1ро гъабун буго

ва нижер бер бухъун бугоян абуни.

Аллагъясул свалат салам лъеяв аварвгасде

инкар кквеялъул гуч буго гъеб. Хирияб Къуръанги жидеца гъереси
гъабулеб буго, зодоб бугеб моц1 хъвалхъинабуниги гъеб муг1жизатги
жидее г1олеб гъеч1о. Зобалаздеги рахине гъарун гъениб бугеб
Аллагъясул جَلَّ جَلَلُهُ махлукъат бихъизабуниги гъебги сих1ро бугоян абизе
буго гъез.

16. X1акъльунго Дица зобалазда ц1ваби

хъвадулел нухал гъарун руго.

Нильеэ г1исинал ц1вабильун рихъулел

жалги нилььер ракъалдаса г1емерго к1удиял,

ц1акъ нильедаса рик1к1адал планетаби руго. Гъел киналго жидерго
хассал нухазда хъвадулел руго ва гъелдалъун инсанасе заман, бак1, рахъ
льзазе мунпаг1атги буго. Гъединго гъел ц1вабаззадальун дица зобал
берцин гъарун руго, гъенир балагъарал г1адамазул бер боххулеб
ва рак1 паракъалъулеб x1алалъ. Жидер г1акъло бугел г1адамаз гъеб
зобалъул ва ц1вабзазул x1исаб гъабун жидер Бет1ергъян Аллагъ
جَلَّ جَلَلُهُ вук1иналда далилги бачуна.

17. Дица гъел зобал ц1унунги руго жиб

لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ

(٢)

وَلَوْ قَاتَحَنَا كَيْفَ يَأْبَأُ مِنْ أَسْمَاءَ فَظَلَّوْا

فيه يَعْرُجُونَ

(١٥)

لَقَالُوا إِنَّا مُسَكِّنَاتٍ أَصْنَرْنَا بِلَمَّا مَخَّنْتُمْ

مَسْحُورُونَ

(١٥)

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَاهَا

للظَّرِيرَاتِ

(١٦)

(١٧)

وَحَفَظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ

рах1маталдаса рик1к1ад гъабураб, жиндие лаг1нат къураб шайт1ан гъениб бахиялдаса.

18. Зобалазул вах1юялда г1енеккулеб цо-
цо шайт1ан буқ1уна, гъелдаги зодисан
рехарааб ц1адул сунтур щола ва жибги
бух1ун г1одобе бортула. Шайт1ан
бихъарарабо гъелда хадуб лъугъун ц1адул сунтураль гъеб
борлъула ва бух1ула.

إِلَّا مَنْ أَسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتَيْهُ وَشَهَابٌ

مُبِينٌ ﴿١٨﴾

19. Дица гъаб ракъ т1ибит1ун г1одоб
льуна ва гъелда т1ад муг1рулги гъаруна.

Инсанасе яшав гъабизе санаг1ат бугеб
х1алаль бит1арааб ракъ гъабуна. Гъелда т1ад
муг1рул-щобал, к1к1алалги гъаруна, г1орал-лъяралги чвахизаруна,
дица гъеб ракъалда т1ад бат1и-бат1ияб гъвет1-хер ва ниг1матал
рижизаруна, жидер къадар ч1езе гъабун. Дир х1икмatalда рекъон,
г1адамазе маслах1ат хал гъабун ракъалда т1ад щибаб бак1алда
бат1и-бат1ияб хур-хер, пихъ бижизабуна. Муг1рузда ва ракъалда
жанир бат1и-бат1иял маг1даналги гъаруна.

20. Дица гъеб ракъалда т1ад нужее
маг1ишат гъабизе сабабал рекъезаруна:

кваналеб квен, гъекъолеб лъим,
т1ад рет1улеб рет1ел, жанир ч1олел
рукъзал ва цогидабги инсан жинда х1ажальулеб жо гъабуна
ракъалда т1ад. Нужеца жидее ризкыи къоларел, нужеца жидедаса
мунпаг1ат босулең х1айванал ва лагъзалги гъаруна, нужее
маслах1аталъе.

Гъель х1айваназе ризкыи загъиралда г1адамаз къолеб бугониги, гъеб
rizkыи бижараав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго.

21. Кинабниги инсанасе бугеб
ризкыияльул ва цогидал ниг1матазул
асло ва хазина дида аск1об буго. Дица
гъеб ракъалда загъир гъабуларо жиндие
ч1ичезабураб къадаралда рекъон гурони ва г1адамазе бугеб
маслах1ат хал гъабун гурони.

Гъеб маслах1атги живго Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ лъик1 лъала нильеда
лъялелдаса.

Жинда г1асильаразеги ризкыи г1ат1ид гъабун къола Аллагъас
جَلَّ جَلَلُهُ, гъезул ниг1матаздалъун х1албихы гъабун: щукруги гъабуни,

وَالْأَرْضَ مَدَدَنَا وَأَقْيَسَافِيهَا رَوَسِيَ

وَأَبْسَطَافِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٌ ﴿١٩﴾

بِرَزْقِينَ ﴿٢٠﴾

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعِيشَ وَمَنْ لَسْتُرَلَهُ، وَمَا

نَنْهَا لَكُمْ إِلَّا يَقْدِرُ مَعْلُومٌ ﴿٢١﴾

тавбуги гъабуни Аллагъ т1аса лъугъуна ва гъель ниг1матал гъезие х1алаллъула. Ниг1матазда шукруги гъабич1они Аллагъасда гъасильги теч1они, гъель ниг1матал гъезие балагъльун сверула ва г1азаб ц1ик1к1инабиялье сабаблъунги к1ола. Мұмминзабазулыг х1албихъи гъабула Аллагъас гъезие ризкъи къварид гъабун, унташокъльи т1аде бичтан. Гъез сабру гъабизе ва гъелдалъун жиде ажрук1ириги ц1ик1к1ине ва Аллагъ разильги щвезе.

22. Дица, жидеца нак1к1ал цоцаде рачунел, гъуралги рит1ула.

Гъединго гъель гъураз гъвет1-хер цоцазде жубазабула: бихъинаб ва ц1уяб т1егъальул х1ур цоцазде жубазабула гъурияль, гъелдалъун пиҳъ-хурги лъик1 бижула ва пайды ц1ик1к1ун къола. Гъеб гъури нак1к1азе ва гъвет1-хералье, рух1ч1агольялье бихъинаб жоялда рельльун буго.

Зодиса ц1ад базабун дица гъеб лъим нужеда гъекъезабула ва нуже хур-хер бижиялье сабаблъун ккезабула. **Гъеб лъим решт1инабизе ва гъеб х1орахь, иццахъ ц1унизе к1олелльун гъеч1о нуж.** Дица гъабуна лъимги, ракъги, гъвет1-херги нуже пайды бугебльун. Дие бокъани гъеб лъим ракъуль жаниб ун т1аг1инабилаан дица, цинги гъеб батизабизе к1олев чиги вук1унаро нужеда гъоркъов.

23. Х1акъльунго дун вуго дица г1адамал хвезе гъарулев ва хун хадур гъел ч1аго гъарулев.

Кинабго махлукъатальул варис вуго дун. Кинабго жо ахир-къадги диде буссuna. Нужки нужер маг1ишатги буго жиб паналъизе, т1аса ине бугеб жо. Т1аса унареб бет1ергъанчилъи цох1о дир буго.

24. Х1акъльунго Дида лъала нужеда щерехун рук1арал киналго умматазул хабар.

Адам ﷺ аварагасдаса байбихъун Мух1аммад ﷺ аварагасдесе щvezeg1an щерехун рук1арал умматазул ах1вал-х1ал лъала, гъезул лъик1алги лъала, квшалги лъала, гъезул хун хадуб руссараб бак1ги лъала. **Х1акъльунго гъаб умматалъул хабарги, къиямасеб къо ч1езег1ан т1аде рач1ине ругел умматазул хабарги лъала** дида. Аллагъасдаса гъасильги жибго жо бальго хут1уларо, гъесул г1елму-лъай кинабго жоялда сверун лъугъарааб буго.

25. Гъел киналго умматазул г1адамал мах1шаралде рахъинарулевги дур

وَأَرْسَلْنَا الْرَّيْحَ لَوْقَحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَسْقَيْنَا بِكُوهٍ وَمَا آنَمْ لَهُ بِخَرَبَتِينَ ﴿٢٣﴾

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْ كُوَفَّةَ وَلَقَدْ
عَلِمْنَا الْمُسْتَخْرِجِينَ ﴿٤٤﴾

Бет1ергъан Аллагъ вуго, Мух1аммад ﷺ. Х1акъльунго Гьев Аллагъ вуго жиндир х1икмат бергъарав, г1адлу бит1арав Х1аким ва жинда кинабго жо лъалев, гъельул тадбир гъабулов Г1алим.

26. Х1акъльунго дица инсан вижана،
Адам авараг عَلَيْهِ السَّلَامٌ في
бакъвараб, жиндир къер ч1ег1ерлъараб
х1арщалдаса.

27. Гьев Адам вижилелде цебего
жундузул ва щайт1абазул бет1ер иблис
бижана дица ц1акъ бух1араб, жиндир к1к1уй гъеч1еб ц1аялдаса:
жиб расул къибилалдаса хъвадулеб г1адаб ц1аялдаса.

28. Дуца умматалье бице, Мух1аммад ﷺ, дур Бет1ергъан Аллагъяс جَلَ جَلَلُهُ
малаикзабазда абурабльи: Х1акъльунго
Дица цо черх бижизе буго бакъвараб, жиб
ч1ег1ерлъун, маx1 хисун бугеб х1арщалдаса.

29. Дица гъеб къаркъала гъабун гъельул فَإِذَا سَوَيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا
лугби ва черх т1убазабураб мехаль
ва гъelda жаниб дир жинца жо ч1аго
гъабулюб рух1ги биччараб мехаль (пураб мехаль), цинги рух1 бугев,
ч1агояв инсанлъун гьев лъугъараб мехаль нуж киналго гьев к1одо
гъавун, гъесул х1урмат гъабун, гъесда цере суждаялда ч1а.

Гъаб сужда гъеч1о г1ибадат гъабияльул сужда. Гъаб буго х1урмат
гъабияльул сужда. Гъедин сужда гъабулюб г1адат бук1ана исламияб
динги бит1ун, гъelda жаниб х1арамабльун гъабизег1ан.

Т1адег1анав Аллагъяс гьев Адамил عَلَيْهِ السَّلَامٌ сурат гъабун, гъelda жаниб
рух1 пун гъеб ч1аго гъабидал, Аллагъасул جَلَ جَلَلُهُ امру т1убазабун.

30. Адамие сужда гъабуна киналго فَسَجَدَ الْمَلَكُ كُلُّهُمْ أَجَمَعُونَ
малаикзабаца.

Цох1о чи нахъч1вач1о малаикзабазул Адамие сужда гъабиялдаса.

31. Гъеб мехаль малаикзабазда цадахъ إِلَّا إِنَّمَا يَلْبِسُ مَالَكَ أَلَا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ
бук1араб, амма жиб малаикзабазул
жинсалдаса гъеч1еб иблис нахъч1вана сужда гъабиялдаса
ва гъеб жидеца сужда гъабурал малаикзабазда гъоркъобе
лъугъинч1о.

32. Т1адег1анав Аллагъяс гъelda
абуна: «Я иблис! Сужда гъабич1ого قَالَ يَأْتِي بِنِسْعَ مَالَكَ أَلَا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

бук1ине ккани щиб г1илла дуе бугеб?» - абуn.

33. Иблисалъ абуна: «Дица сужда гъабизе
гъеч1о дуца маx1цараб, ч1ег1ераb,
бакъвараб х1арщалдаса вижараv чиясе.

قالَ لَرَبِّكُنْ لَا سَجَدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ وَمِنْ
صَاحِبِ الْمَنْزُولِ مِنْ هَمَّامَسْنُونَ ﴿٢٣﴾

Дун буго ц1аялдаса бижараb, дун гъесдаса
льник1аб ва ч1ух1арab буго»-абун.

34. Т1адег1анав Аллагъас абуна: «Гъедин
бугони мун къват1ибе баxъя гъал зобалаздаса.

قَالَ فَأَخْرُجْ مِنْهَا إِنِّي أَنَّكَ رَحِيمٌ ﴿٢٤﴾

Х1акъльунго мун дир рах1маталдаса нахье къот1араb буго.

35. Ва дуе абадияльго лаг1нат буго ахир
къиямасеб къо щвездег1ан» - абуn.

وَإِنَّ عَيْنَكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الْدِينِ ﴿٢٥﴾

36. Гъеб иблисалъ абуна: «Я дир
бет1ергъан! Дун хвезабич1ого
нахъбаxъунг1аги те, г1адамал хвезе гъарун хадуб т1аде
рахъинарулеб мех щвездег1ан» - абуn.

قَالَ رَبِّي فَأَنْظَرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبَعَثُونَ ﴿٢٦﴾

37.38. Аллагъас абуна: Х1акъльунго мун
нахье баxъун тараздаса бук1ине буго жиb
льялеб, жиндиль киналго г1адамал холеб
къоялде щвездег1ан. Гъеб буго Исрапил

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْذَرِينَ ﴿٢٧﴾

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمُعْلَوْمِ ﴿٢٨﴾

малаикас сур пун кинабго ракъалда т1ад бугеб жо холеб къо.
Гъеб къояль иблисги хола. Гъельие бокъун бук1ана т1аде
рахъинарулеб къоялде щвездег1ан жиb хвеч1ого бук1ине: гъельда
льялеб бук1ун т1аде рахъинарун хадуб цоги хвел гъеч1ебльи.

39. Иблисалъ абуна: «Я дир бет1ергъан!
Дуца дун къосараздаса гъаби сабабльун
дица гъев Адамил عَلَيْهِ السَّلَامُ наслуги
къосинабила, гъезда дуняллда т1ад
кинабго г1асильи, пасальи берцинги бихъизабила ва гъел киналго
дица х1акъаб диналдаса ва бит1араb нухдаса къосинарила,

قَالَ رَبِّي بِمَا أَعْوَيْتَنِي لَأُزِيزَنَ لَهُمْ فِي

الْأَرْضِ وَلَا عِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٢٩﴾

40. дуе т1аг1ат-г1ибадат бац1ц1ад гъабурал,
дуdeхун ширк гъабич1ел, дир макруялдаса
дуца жал ц1унарал мутьинзаби хут1изег1ан. Дир x1алк1оларо
гъель къосинаризе» – абуn.

إِلَّا عِبَادَةُ لِمَنْ هُمْ مُحَاجِيْنَ ﴿٣٠﴾

41.42. Т1адег1анав Аллагъас абуна:
Гъаб бугоха дир бит1араb ва х1акъаб
нух, киналго умматазуль жиb бугеб:
Х1акъльунго дие г1ибадат бац1ц1ад

قَالَ هَذَا صَرْطُ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣١﴾

إِنَّ عَبْدَهُ لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَنٌ إِلَّا مِنْ

أَتَّبَعَكَ مِنَ الْفَارِينَ ﴿٣٢﴾

гъабурал лагъзадерида т1аде дуе нух гъеч1о гъел къосинаризе.
Дуда нахърилътарал ва жалги къосарал г1адамал хут1изег1ан.
Гъел руго дуда къосинаризе к1олел.

43.44. Х1акъльунго гъел киналго руссунеб
бак1 жагъаннама буго. Гъелгун цадахъ
мунги гъеб жагъаннамаялда буқ1ине
буго. Гъельул анкъго бат1аяб рагъуги
буго, щибаб рагъдухъян жиндир
къоқъаби лъугъинабулеб.

وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجَمَعِينَ ﴿٤٤﴾

لَهَا سَبَعَةُ أَبْوَابٍ لَكُلَّ بَابٍ مِنْهُمْ جُنَاحٌ

مَقْسُومٌ ﴿٤٥﴾

Анкъго т1ала буго гъеб жужах1альул, щибаб т1алаялъул кавуги буго.
Цояб т1ала цояб т1алаялдаса г1азаб гучаб буго. Жидер г1амал бихъун,
жидеे гъабизе мустах1икъаб г1азаб бихъун, гъел кавабахъан жанире
лъугъинарула жужах1альул ағылу.

Т1адег1анав Аллагъяс хириял малаикзаби рижана нуралдаса. Жидеца
цоҳ1о лах1заталь гъапуллъич1ого Аллагъяс جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабулел,
жидер кванай-гъекъей гъеч1ел, жидер наслу-тухум гъеч1ел, бихъин-
ц1улы гъеч1ел Аллагъясул جَلَّ جَلَّ лагъзал руго гъел малаикзаби.
Гъесул амру т1убазе щибго хилилп1уларел. Гъеб тамахаб, х1еренаб
нуралдаса рижарал малаикзабазул г1амалги нуралда рельльарааб
берцинааб буго.

Цаялдаса бижун буго иблис. Гъеб иблисалда нахъвильльараавги
ц1адаве кколев вуго. Жибго иблисги гъельул наслу-тухумги ц1адабе
кколеб буго. Ракъалдаса вижарав Адам عَلَيْهِ السَّلَامُ ракъалде решт1инавун,
гъенив яшав гъабизе т1амун, гъесул наслу-зурриятги ракъалда т1ад
хъвадизарун, Бет1ергъан Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъезул х1албихъи гъабулел
руго. Лъик1абги квешабги жо лъазабун, аварагзаби рит1ун, т1ахъал
решт1инарун, Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабиялде ах1улел руго.

Аллагъасде جَلَّ جَلَّ иман лъурал, ахираталда божарал, аварагасда
нахърилъльун лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазе бугеб жазарь бицуң
т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

45. Аллагъясул جَلَّ جَلَّ **г1азабалдаса х1инкъун** إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّتٍ وَرُؤْبُونَ ﴿٤٦﴾
лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал
муъминзаби алжаназда жанир рук1ине руго, берцинал, т1аг1амал
ниг1матазуль. Гъуниаб, лазатаб лъималъул, раҳъдал, жадул ва
гъац1дал ищталги рук1ине руго гъел алжаназда жанир.

46. Гъездаги абула: «Нуж гъал алжаназда
жанире лъугъя нуж щибго рихараб жоялдаса
божараллъун ругеб х1алаль.

أَدْخُلُوهَا إِسْلَمًا إِمْنَانًا ﴿٤٧﴾

Нуже хвельги гъеч1о, нужедаса ниг1маталги т1аса ине гъеч1о»-абун.

47. Дица гъел мұммінзабазул وَنَرَعْنَانِ مَا فِي صُدُورِهِمْ مَنْ غَلَّ لِحُورَنَا عَلَىٰ

рак1азульан кинабго қцинбахьи,
тущманльи, х1алхъубльи ва х1асад
г1адал квешал сипатал нахъе рахъила.

سُرُرُ مُتَقَبِّلِينَ ﴿٤٧﴾

Цоцаль рак1 жубарал вацалльун рук1ина гъел алжаналъул
таязда г1одор ч1ун, цоцазда дандрит1ун, цоцаде мугъ бач1ого
рук1ина.

48. Жидеда гъел алжаназда жанир
шибго свакай ва къварильи хъат1уларо
ва жал гъел алжаназдаса къват1ирги
рахъинаруларо.

لَآ يَمْسُحُ فِيهَا نَصْبٌ وَمَا هُمْ مَنْهَا

بِمُخْرِجِينَ ﴿٤٨﴾

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Жүжсах1алдаса рорч1ун мұммінзаби сират1алъул раг1алде үфедал,
гъенир ч1ичезарула ва цоцаздаса дунялалда рук1арал х1акъазул
жидеда гъоркъоб бугеб жоялъул къиссас босула. Цинги мунағаздаса
рац1ы1алъараф мекалъ гъезие алжаналде лъугъине изнуги къола» -
абун. Х1адис Къатадатица бицана.

Цогигибицана: жагъилиябзаманаяль къурайшиязулщибакъи билалъул
коцаздехун х1алхъубльи бук1ана. Исламалде раг1индалго Абубакар
асх1аб, Г1умар асх1аб ва Г1али асх1аб коцазе вацал лъугъана, щивасул
къибил бат1ияб бугониги.

Цогиги абуна: алжаналъул таязда г1одор ч1ун цоцазде данде рит1ун
рук1уна жиде алжаналъул рохел бицарав анц1го асх1аб: Абубакар,
Г1умар, Г1усман, Г1али, Т1алх1ат, Зубайр, Г1авфил Г1абдурах1ман,
Абувакъасил Саг1ду, Зайдил вас Саг1ид, Г1абдуллагъ ибну Масғ1уд
жал киназдаго Аллагъ разильаги.

49. Дуца дир мұмминал лагъаздерида *بَئِّنَّ عَبَادَىٰ أَنَّا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾
бице, Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Х1акъльунго

Дун Дица мунағыал чурулев ва мұммінзабазда гурх1улев вугин
абун.

50. Ва Дида г1асильарал лагъаздерие
Дица гъабулеb г1азаб жинца ц1акъ
унтизабулеb г1азаб бугин абуни.

وَأَنَّ عَذَابَهُ هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

Къурт1убияс абуна: «Цо нухалъ авараг асх1абзабазда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ т1аде үвшана гъел рельянхъулел ругеб мекалъ. Цинги Аллагъасул свалат
салам лъеяв аварагас абуна: «Нуж сундаса роххун ругел, жегиги
алжсанги жсүжса1ги нужседа үцебеги бук1ун» – абуни.

Жидеда Аллагъ разильял асх1абзабазе гъеб амру зах1мальана ва жидеца мунағы гъабунаян абуң пашманлъана. Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб 49-50 аят решт1инабуна.

51. Дуца жегиги дур умматалда бище,
Мух1аммад، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، Ибрагъим аварагасухъе
رَأَى أَنَّ رَجُلًا يَأْتِيهِ مِنْ كُلِّ الْأَرْضِ

وَنَبَّأَهُمْ عَنْ صَيْفٍ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥١﴾

52. Гъел гъалбал Ибрагъим
аварагасде т1аде лъугъараб ва гъез
гъесда салам буоян абураб г1уж.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَّمَ اقْلَمْ إِنَّا مِنْكُمْ

وَجِلُونَ ﴿٥٢﴾

Ибрагъимица абуна: гъел гъалбадерида

цщебе бежараб бече лъураб мехаль, гъез гъеб гъан ва квен
кванач1ого тедал: «Х1акъльунго ниж нуждаса х1инкъулен
руго»-абун.

53. Гъалбадерица Ибрагъимида абуна:
«Мун х1инкъуге, ниж дуе къварильи
гъабизе рач1арал чаг1и гуро. Х1акъльунго нижета дуда рохел
бицине буго. Дуе цо лъик1ав, иман бугев, Аллагъ лъалев вас
гъавизе вуоян»-абун. Гъев вас Исх1акъ авараг вуго.

54. Ибрагъим аварагас абуна:
«Нужета дие вас гъавизе вуго абуң
рохелиш бицуңеб, дун херав чиги
вук1адго. Гъеб рохел щиб сабабльун
нужета бицуңеб» - абуң.

قَالَ إِنَّهُ شَرُّ مُؤْمِنٍ عَلَىٰ أَنْ مَسْئِنَ الْكَبَرِ فَيَرَمَ

تَبَشِّرُونَ ﴿٥٣﴾

55. Гъалбадерица абуна: «Нужета дуда
бицуңеб роххел Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ رَأَخْرَجَهُ مِنْ
буғеб х1акъаб роххел буго, дур хъул
къот1уге ва мун гъельда щакльуге» – абуң.

قَالُوا لَبْشَرٌ تَرَكَ يَالْحَقَّ فَلَا تَكُنْ مِنْ

الْفَظَّانِيَّةِ ﴿٥٤﴾

56. Ибрагъимица абуна: «Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ رَأَخْرَجَهُ مِنْ
рахъалъан къот1улев чи
щивха вук1унев, жидеда х1акъаб жо
лъаларел, Бет1ергъан Аллагъиги лъаларел
г1адамал рук1ун гурони» - абуң.

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّ الْأَرْضَ

الْضَّالُّونَ ﴿٥٥﴾

Аллагъасда иман лъяльул нур бараб рак1, жиндир Бет1ергъанасда
даймго хурхунги буқ1унеб, гъеб рак1алъул хъул къот1уларо Аллагъасул
жалъялъул рах1маталдаса.

Ибрагъим аварагас г1ажаиблъи гъабун буқ1инч1о Аллагъасул
жалъялъул къудраталда ва къадаралда щакльун. Гъеб г1ажаиблъи буқ1ана
г1адатияб жо хал гъабун: нусгоялдасаги г1емер сонал ругев жиндие

цох1о лъимерги гъабич1ей жиндир ч1ужуялъ, гъей ч1ужуги нусго соналде г1агарун йик1аго, лъимер кин гъабилеб абураб г1ажаиблъи буқ1ана.

57. Цинги Ибрагьимида, гъел гъалбал
малаикзаби рук1ин лъадал гъес абуна: я
Аллагъасул расулал! Нужер щиб амру бугеб ва нуж щиб хъулухъ
т1ад къан Бет1ергъянас рит1ун ругел? - абун.

قَالَ فَمَا حَطَبُكُمْ كُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٨٩﴾

58. Малаикзабаца абуна: «Х1акъльунго
ниж рит1ун руго жидеца ц1акъ к1удиял
мунаргъал гъарулеб къавмалда. Гъел
гъалаг гъаризе ва гъезул росаби ч1унтизаризе,

قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٩٠﴾

59. Лут1 аварагасул عَلَيْهَا السَّلَامُ хъизан
хут1изег1ан. Х1акъльунго гъев Лут1ил
хъизан нижеца г1азабалдаса хвасар
гъабизе буго,

إِلَّا أَهْلَ لُوطٍ إِنَّا لِمَنْ جَاهُوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩١﴾

60. цох1о гъесул ч1ужу хут1изег1ан.
Жинца иман лъеч1ей ва Лут1ие зарал
гъабулей йик1арай. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ х1укму гъабун буго гъей гъалаг
гъарулеб къавмалда гъоркъой йик1ине ва гъелгун щадахъ гъалаг
гъайизе»-абун.

إِلَّا امْرَأَتُهُ، قَدَرْنَا إِنَّهَا الْمُغَيْرَاتِ ﴿٩٢﴾

61. Цинги гъел малаикзаби Лут1ил عَلَيْهَا السَّلَامُ
хъизамальхъе раг1араб мехаль,

فَلَمَّا جَاءَهُ أَلَّا لُوطٌ أَمْرُسُوتَ ﴿٩٣﴾

62. Лут1ица абуна, х1акъльунго нуж дида
льяларел, цониги нухаль рихъич1ел г1адамал
ругоян абуn.

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّنْكَرُونَ ﴿٩٤﴾

Нужер щиб мурад бугеб ва нуж кире унел г1адамал ругел абуn.

قَالُوا إِنَّكَ حَتَّىٰ كَيْفَ يَمْرُونَ ﴿٩٥﴾

63. Гъалбадерица абуна: «Ниж духъе раг1ун
руго гъаб капураб къавм жинда божуларого
буқ1араб г1азабги бачун, гъел гъалаг гъаризе.

يَمْرُونَ ﴿٩٦﴾

64. Духъе ниж х1акъаб Аллагъасул
جَلَّ جَلَلُهُ амругун раг1ун руго ва ниж гъаб
хабаралъуль рит1ухъалги руго» - абуn.

وَأَئِنَّكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الصَّدِقُونَ ﴿٩٧﴾

65. Мун дур агълуги бачун сардил цо
дагъаб заман хут1араб мехаль росульян
къват1иве а. Мун гъеб агълуги ццебе
льугъинабун, гъезда хадув вильълья:
гъезул рак1 парахат буқ1ине. Нужер

فَأَسْرِي بِأَهْلَكَ يَقْطَعُ مِنْ أَبْيَالِ وَأَنْعَى

أَذْبَرْ هُرْ وَلَا يَتَقْتَلُ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَأَمْضُوا

حَيْثُ تُؤْمِنُونَ ﴿٩٨﴾

циониги чи нахъги валағыуғе нужеда гъаракъ-мохъ раг1аниги: гъезда решт1унеб г1азабалъул гуч бихъун рак1 бихъун хвезе бегъула. Ва нуж а, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужеде амру гъабураб рахъалде. Шамалъул рахъалде.

66. Дица Лут1 аварагасда лъазабуна عَلَيْهِ السَّلَامُ وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ
гъеб квешаб къавм рогъалил г1ужалда
гъалаг гъабизе бугин, цох1о чи нахъе
теч1ого, гъезул ахир къот1изабун.

مَقْطُوعٌ مُصْبِحٍ

٦٦

67. Цинги гъеб росдал къавм бач1ана عَلَيْهِ السَّلَامُ وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَشْرِفُونَ
г1едег1ун, цоял цояздаса цере ккезе ях1
бахъун, роххун: берцинал г1олохъанал васал раг1ун ругин абуn
гъезда Лут1ил ч1ужуяль лъазабидал хехльана гъел Лут1ил
азбаралде щвезе, гъел гъалбадерие къабих1аб жо гъабизе абуn.

٦٧

68. Лут1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَنْضَحُونَ
«Х1акъльунго гъал дир гъалбал руго
рик1к1адаса раг1арал, нужеца дун нечезавуге гъезда аск1ор нуж
къан.

٦٨

69. Нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъя гъеб
къабих1аб пиша гъабизе ва дунги г1одовег1ан
гъавуге гъел гъалбадерие къварильи гъабун» - абуn.

وَأَنْفُوا اللَّهَ وَلَا تَخْرُونَ

٦٩

70. Къавмалъул пасикъзабаца абуна: «Дуда
нижеца лъазабун бук1ана гурищ дуца гъалбал
рукъоре рабунге абуn».

٧٠

Лут1ица къавмалда ваг1за-насих1ат гъабун, къабих1аб пиша
гъабиялдаса гъел нахъч1вараб мехаль, гъез Лут1 аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ
абун бук1ана: «Дуца дур рукъоре гъалбал риччаге, ниж гъезда аск1оре
льугъине дуе бокъун батич1они ва цоги бак1алда нижеца гъабулеб
жоялъулги дуца бицунге. Гъедин сих1къот1ун мун ч1ч1еч1они, нижеца
мун росулья къват1иве гъезе вуго» - абуn.

71. Лут1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُلُّمَا فَعَلَيْهِنَّ
абуна: «Нужее нужер
шагъват т1убазе къвариг1ун батани, гъале
гъал руччаби рабе.

٧١

Ва гъезулгун цадаҳъ рос-лъадилъти гъабун хъваде гъеб къабих1аб пиша
гъабун бихъиназда нахъе лъугъинги жибго те» - абуn.

72. Т1адег1анав Аллагъас гъедун абулеб عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمْ يَرُكُّ إِنَّهُمْ فِي سَكُونٍ يَعْمَهُونَ
буғо: «Дур ч1агольиялх1аги, Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Гъеб къавм жидер ах1макъльялъ меҳтизабун бук1ана,

٧٢

жидер къосинальул г1орхын гъеч1еб буқ1ана.

Гъел гъалаг гъарич1ого тезе бегъулеб х1алги буқ1инч1о.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цох1о напс бижич1о ва гъеб г1аламалда загъирги гъабич1о Мух1аммадг1ан صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хирияб ва къадру к1удияб. Гъев Мух1аммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ч1агольялдалъун гурони цоги чиясул ч1агольялдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъа гъедунги раг1ич1о» - абуn.

فَأَخْذَنَاهُ الصَّيْحَةً مُشَرِّقَيْنَ ٧٣

73. Цинги гъеб Лут1ил къавм бакъ баккулеб

г1ужаль жал гъалаг гъарулеб г1азабльун

буғеб гучаб гъаракъаль ккуна: жал ругеб бак1алдаса рагъаризе к1веч1ого ц1орон хут1ана, г1азаб гъабиялъул г1аламат жидее загъирлъараф мекалъ.

74. Дица гъезул росабазул т1асияб рахъ فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِهَةً وَأَمْطَرْنَا عَيْنَهُمْ

гъоркъияб рахъльун гъабуна.

حِجَارَةً مِنْ سِجِيلٍ ٧٤

Ракъгун цадаҳъ зобалазде рорхун, цинги к1алагъоркъе сверизарун г1одоре рортизе риччана гъел росаби. Щивав чиясда жужах1алда жаница жиндие хас гъабураб гамач1ги реч1ч1ана. Ц1акът бух1араф, гъев чиги ворлъун жиб ракъулъе унеб гамач1 буқ1ана гъеб.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذَّاتٍ لَامْتَوْسِيمَنَ ٧٥

75. X1акъльунго гъаб Лут1ил къавмальуль

къиссаяльуль Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

х1алк1ольялда т1орит1ел гъабулен аятал ва г1аламатал руго жидеда жо бич1ч1улел г1адамазе.

Цо жо цогидалда борцине лъалел, пикру гъабулен, г1акъло бит1арал г1адамазе.

وَإِنَّهَا لِسَيِّلٍ مُقْبِرٍ ٧٦

76. X1акъльунго Лут1ил къавмальул росаби

рук1араф бак1 нуж сапаралде хъгадулеб нухда буго

ва жеги гъезул асарги т1аг1ун гъеч1о.

Гъедин буқ1адгоги нужеца пикру гъабулен гъеч1о ва ваг1за босулеb гъеч1о.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذَّاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ ٧٧

77. X1акъльунго Лут1ил عَلَيْهِ السَّلَامُ **къавмальуль**

къиссаяльуль ва гъезул росаби рук1араф

бак1 бихъияльуль мұмынзабазе г1ибрат буго ва гъез гъелдаса

пайдаги босула: Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ иман ва рокы ң1ик1к1уна,

гъесул ң1им бахъиялдасаги х1инкъула.

وَإِنَّ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيَكَّةِ أَظَلَّمِينَ ٧٨

78. Рохъ г1емераб ракъалда буқ1араф

Шүг1айбил къавмги буқ1ана жидерго

напсазе ва цогидал г1адамазе зулму гъабуле.

Гъел рук1ана г1адамал хъвадуле нухазда ч1ун гъезие зулму гъабуле: гъел къварид гъарун, рухун, махсароде ккун, гъезухъан къайи-ц1а бахъун. Гъединго гъезул квшешаб г1амал бук1ана ц1адиро-къалияльуль хиянат гъаби.

79. Дица гъеб къавмалдасаги ц1им босана

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَنَهَمَ لِيَامِرْ مُبَيْنٍ ﴿٧٩﴾

ва гъел гъалаг гъаруна.

Тафсиralьул г1алимзабаца абуна: гъезие бакъул бух1и ц1ик1к1инабуна анкъыгъо къояль т1ат1алағо, х1ухъел ц1азе к1оларелльун лъугъун гъел хвеялда г1агарлъизег1ан. Цинги зодисан цо бец1аб, ч1ег1ерағ нак1к1 баккана ва гъель ракъги бец1льизабуна. Гъеб къавм киналго цадаҳъ гъеб нак1к1алде гъоркъе russана жидецараг1ад ва гъогъен т1алаб гъабун. Цинги Аллагъас ж1екълл1هُ گъеб нак1к1ульян жидеда т1аде ц1а ва квшешаб гъаракъ биччана, цадаҳъго ракъги багъарана ва цох1о лах1заталь гъел киналго гъалаглъана.

Х1акъльунго гъав Шуг1айбил къавмалъул ва Лут1ил къавмалъул
росаби нуж хъвадуле нухда ратулеғи рук1адго, нужеца гъельул
пикру кин гъабулареб, я гъал Маккайльул мушрикал!

Ссалих1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام къавм: х1ижрюяльул бет1ергъабаца авараг гъереси гъави бицун т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

80. Х1акъльунго х1ижрюяльул

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْجِبَرِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾

бет1ергъабацағи гъереси гъаруна жидехъе

рач1арал аварагзаби.

Гъаб буго Ссалих1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام къавм. Жидеца цо авараг гъереси гъавураб мехаль гъел рук1уна жидеца киналго аварагзаби гъереси гъарурал г1адин. Киналго аварагзаби عَلَيْهِمْ السَّلَام цох1о динги босун, цох1о Аллагъас ж1екълл1هُ рит1арал ругельул, цо аварагасда инкар гъаби Аллагъасде ж1екъلл1هُ инкар гъаби бук1уна, гъебгун цадаҳъ, цогидал аварагзабаздаги, ахираталдаги инкар гъаби бук1уна.

81. Дица гъеб къавмалда дир

وَإِنَّهُمْ إِذَا مَرَأُوكُنُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾

муг1жизаталги рит1ана.

Къурульян къват1ибе къинаб варани бач1ана балагъун г1адамалгун. Гъел муг1жизатазул жидее ваг1за ва г1ибрат лъугъинч1о ва гъел гъездаса russана.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «Ссалих1ил варанияльул г1емер муг1жизатал рук1ана: къурульян къват1ибе бач1ин, т1инч1 гъабизе меҳ щвараб бук1ин, жиндири къаркъала ц1акъ к1удияб бук1ин, жиндири раҳъ г1емераб бук1ин. Гъеб варани беч1ч1араф раҳъ

киназего гъекъезе г1олеб бук1ана. Гъел муг1изатазул жидеца пикру тъабич1о ва гъелдалъун Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо вук1иналда, гъесие лагъльни гъабизе т1адаб бук1иналда далил бачинч1о»-абун.

82. Жидеша къураби рик1ун гъенир وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنْ لِجَالٍ بُيُوتًا أَمْ نِينَ ٨٣

жанир рукъзалги гъарун, гъел

рукъзабахъ рук1ун жидеда щибго къварилъи-зарал щвеларо абуn божун рук1ана. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1азабги щвеларо жидеда абуn рук1ана.

83. Гъел гучаб гъаракъльун бугеб г1азабаль فَأَخَذَنَهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ٨٤
ккуна рогъалил г1ужаль. فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا تَكْسِبُونَ ٨٥

84. Гъезие г1ей гъабич1о ва щибго кумек وَمَا حَفِقَنَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَا بَيْنَهُمَا
гъабич1о жидеца къураби рик1ун гъарурал إِلَّا يَالْحَقُّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْفَحْ
рукъзабаз. الْصَّفَحَ لِجَمِيلٍ ٨٦

Гъадинааб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ къуват ва гуч. Аллагъасе цо амру гъабизе бокъараb мехаль гъеб нахъч1валеб кинабг1аги къуват бук1унаро, живго Аллагъги جَلَّ جَلَّ г1ажизльуларо щибго жо гъабизе.

85. Дица зобалги ракъалги рижинч1о وَمَا حَفِقَنَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَا بَيْنَهُمَا
ва гъеб к1иялдаго гъоркъоб ва жаниб إِلَّا يَالْحَقُّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْفَحْ
бугеб жоги бижинч1о x1акъаб жо
гъабулевльун вук1ун гурони.

Г1ададаго бижинч1о, жинда жаниб x1икмат бук1ун бижана. Къиямасеб къоги жиb бач1ин x1акъаб жо буго. Гъеб мехаль кинабго халкъальул x1исаб-мизанги гъабизе буго. Мун гъеб капураб къавмалдаса вусса, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ, берцинаб вуссиналъ. Гъел ах1макъал г1адамазда рельльун вук1унге ва гъездехун x1алимлъи ва x1еренлъи гъабе, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амру бач1инег1ан. Гъеб амру гъижра гъабун хадуб бач1ана: рагъул аяталги решт1инарун Аллагъасул جَلَّ جَلَّ тушбаби хвалченалдальун мук1ур гъаруна.

Ибнухат1ибица абуна: «Мун гъел мушриказдаса вуссун ч1а, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ, ва гъезул рек1ель мун риҳулеб асар хут1улареб x1алалъ тамахго, x1еренго гъездасан ват1алье. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъезда авараг вит1ана, Къуръанг1и решт1инабуна, цогиги x1ужаби, далилал ва муг1изатал риҳыизаруна. Гъез пикру гъабизе, гъезда жо бич1чиuze ва иман лъезе мех щвана. Иман лъолел ва жидее т1орит1ел щварал г1адамаца иман лъуна ва гъел дур асx1абзабильун лъугъана. Гъанже хут1арал г1адамал руго черхалда т1ад бугеб г1узруяб, унтараб лагаялда рельльарал г1адамал. Гъеб лага нахъе къот1ун гурони

черхалда сахлыи ва рах1ат буқ1унараб, жиб къот1ун нахъе рехи гуреб тъеб лагаялъе сабабги буқ1унараб. Гъел мушриказе гъабизе кколеб дару бицун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ аятги решт1инабуна: «Нужеца гъел мушрикал ккве ва нужеца гъел ч1вай кир гъел нужеда данде кканиги» - абуn. (Нисаь 91 аят).

86. X1акъльунго дур Бет1аргъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **إنَّ رَبَّكَ هُوَ الْحَلَقُ الْعَلِيُّمُ** ٨٧
вugo, Mух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинда кинабго жо
льялев ва кинабго жо жинца бижулев.

87. X1акъльунго Дица духъе къуна, وَلَقَدْ أَتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَشَانِي
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жал такрап гъарулел,
г1емераб ц1алулеб анкъго аят. وَالْفُرْقَانُ الْعَظِيمُ ٨٨

Гъеб буго какиль ц1алулеб алх1ам. Щибаб как балев чияс ц1алулеб, щибаб какиль жиб такрапльулеб ва жинда жаниб г1емер маг1наги бугеб. **Къадру-къимат** к1удияб **Къуръанги къуна:** жинда жаниб киналго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ решт1инарурал т1ахъазул х1укму ва маг1на бугеб. Цоги тафсир гъабуна: анкъго халатаб сурат решт1инабуна, жидеда жаниб киналго шарғ1иял ах1камал, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо вук1инальул далилал ва цогидабги жо такрап гъабун, баян гъабун бугел абуn.

88. Мун валагъуге, Мух1аммад لَا تَمَدَّنْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا يَهُ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва дуда берцин бихъуге гъел
капурзабазул бат1и-бат1иял къокъабазе وَلَا تَخْرُنْ عَلَيْهِمْ وَلَا خُفْضَ جَنَاحَكَ
(ягъудиял, насраниял, мажусиял,
мушрикал) къун бугеб бечельиялда. لِلْمُؤْمِنِينَ ٨٩

Гъеб буго хехго т1аса унеб ва панальулеб дунялалъул бечельи. Дица дуе къураб жо ц1акъ к1удияб буго: мун аварагъльун гъавиялда ва дуда Къуръан решт1инабиялда башальулеб ниг1мат буқ1унаро.

Гъеб куфру-ширкальул агълюяль иман лъеч1ого абуn ва гъел дуда нахърильльинч1ого абуn дуца рак1ги къварид гъабуге. Дуда т1адаб жо буго гъезухъе рисалат щvezаби, гъезда иман лъезабизе дуда т1ад гъеч1о, гъеб дур ихтияралдаги гъеч1о. **Дуца дур гурх1ел-рах1имуяльул квартки т1аде баче мұмынзабазда.** Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ иман лъун, дуда нахърильльун ругел мискинал, пакъирал мұмынзабазе кумек ва квербакъи гъабе, гъезие х1алимлье.

Кинабго халкъальул бишунго хирияв Mух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ амру гъабулеб буго мұмынзабазда гурх1а ва гъезие х1алимльун х1елун, вук1а абуn. Киг1ан къадру к1удияв мұмынчи вугониги авараг гъесдаса хирияв ва т1ок1ав вugo. Гъадинав

аварагасда амру гъабураб мекаль живгун цадахъ ругел мұмминзабазе х1елун, х1алимлъун, вук1а абуң, нильтер х1ал щибха бугеб, я бусурбаби!

Нильть ч1ух1улел руго нильедаса къадру бугесдасаги. Нильть т1адег1анльулел руго нильедаса г1емель-г1акълы г1емерасдаса, вараг1, дин ва такъва бугездасаги. Кинабго жоялъул борцуңеб х1ал хисун буго ва динар-гъуруш гурони жинда жо борцуңеблъун рик1к1унеб гъеч1о. Гъеб боц1и-мал г1емерасе г1адамал х1елулел руго. Жидеे х1елизе т1адал мұмминзаби х1акъир гъарулел руго.

Нужеда бич1ч1а, вацал, инсанасул къадро борцуңеб бак1 дин ва Аллагъясдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкти буго. Т1адег1анав Аллагъясда аск1ов хирияв чи нильеда аск1овги хирияв вук1ине кcola. Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ абуң буго: «Бишунго нужедаса дида аск1ов хирияв; Бишунго дидаса х1инкъарав чи вуго» - абуң. Суратул х1ужурат (13). Бечедав чи вуго абуң гъеч1о, къуватав, берцинав, насаб лъик1ав вуго абуң гъеч1о.

Мұмминзаби цоцазе рокьич1они Аллагъясул جَلَّ جَلَلُهُ динги заг1иплъула, динальул түшбабиги роххула ва гъезул гучги ц1ик1к1уна. Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ ва гъесул расулас حَسَنَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ түщманлъи гъабе ва рагъ бай абуң амру гъабурал Аллагъясул جَلَّ جَلَلُهُ түшбабазда гъудулъиги гъабун, Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ гъудулъи гъабе ва к1одо гъаре абурад мұмминзаби г1одорег1ан тъарурав чи жиндир талих1 къарав чи вуго.

Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ кант1и ва бич1ч1и къеги киналго бусурбабазе!

89. Дуца абе, Мух1аммад, х1акъльунго وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾
дун вуго Аллагъясул جَلَّ جَلَلُهُ **г1азабалдалъун х1инкъи къолев расул.**

Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавун, гъесие г1ибадат бац1ц1ад гъабун хъвадич1ел г1адамазе жужах1алъул г1азаб бук1ине буго абуң.

90. Дица дуда Къуръан решт1инабуна, كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُفْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾
Мух1аммад, дудаса ццере рук1арал,
жидеца дин бикъизабун хвезабурал ягъудиязда ва насраниязда
т1ехъ решт1инабун бук1араб г1адин.

Гъез жидеда решт1ине гъабураб Инжил ва Таврат хисизабуна. Жидеे бокъараб х1укму гъезда жаниб тана, бокьич1еб х1укму нахъе рехана, гъельул бак1алда жидеे данде кколеб жо лъуна.

91. Гъел китабиял руго жидеца гъаб أَلَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِصْبَيْنَ ﴿٩١﴾
хирияб Къуръангы бикъ-бикъизе гъабулел.

Гъез Къуръаналъул цо х1укмуюлда иман лъолеб буго, цогидаб х1укмуюлда инкар кколеб буго. Гъединго жидеца абулеб буго: «гъеб

Къуръан Аллагъасул свалат салм лъевя Мухаммадица жинцаго ургъараб жо буго, гъеб сих1ру буго, шиг1ру буго, ццересел г1адамазул гъересиял къиссаби руго» – абунги.

92.93. Дур Бичасх1аги, Мухаммад ﷺ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَجْمَعِينَ ٩٦
дица гъел киназдаго ц1акъ гъикъизе буго
гъаб жидеца гъабураб г1амалалдаса. عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٩٧

Гъединго кинацго халкъальул х1исаб-мизан гъабун гъезул г1амалазда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

94. Дуца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ رِسَالَاتٍ
швезабе, Мухаммад ﷺ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، غَاصِدٌ بِمَا تُؤْمِنُ وَأَغْرِضٌ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ٩٨
амру т1убаяльуль дуца ях1 бахъе ва
мун мушрикаца бицуунеб жояль нахъч1ваге дуда гъабураб амру т1убазе.

95. Х1акъальунго дун вуго дуе г1ей гъабулов
ва квербакъулов дуда т1ад рельунхъулен
къурайшиязул ханзаби гъалаг гъаризе. إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ٩٩

96. Жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ شِرِيكٌ
гъабун, гъесда цадахъ цоги аллагъ заби
ч1ч1езарулен мушриказда нахъя лъзэе
буго кинаб балагъ жидеда щолеб гъаб
дунялалдаго ва хадуб ахираталдаги.

Къурайшиязул щуго к1удияв мушрик вук1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг маҳсароде кколел, гъесда т1ад рельанхъулен ва гъесда нахъаса кверал тункулел, зинк1улел. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ Жабраил
унайт1аслаам малаик вит1ун гъезда зинк1ана ва жидеда ругънал лъутъун гъел хвана. Гъезул х1акъальуль рещт1арааб буго гъаб 95 – 96 аят.

97. Х1акъальунго Дида лъала,
Мухаммад ﷺ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، دуе зах1мальулен
бук1ин ва дур керен къварид гъабуле букин гъел мушрикаца
дуда абуле жоялдалъун.

98. Мун гъезул пишааяль ва гъезул
раг1абаз дуда т1ад къараб рисалат
швезабизе нахъч1ваге Дуе гъезул
рахъальян бутег зарал ва къварильи зах1мальарааб меҳаль, дуца
Аллагъасse جَلَّ جَلَلُهُ تَسْبِيحٌ لِلْمُهَمَّةِ
муъминзабигун цадахъ как базе вахъун ч1а.

99. Ва дуда т1ад къараб х1алаль
Аллагъасse جَلَّ جَلَلُهُ گَلِيْبَادَاتِ
وَأَعْبُدْ رَبِّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ٩٩

рисалат т1убит1е, дур г1ажал лъугъун дуда хвел т1аде щвезег1ан. Гъаб аятаңдаса далил босана инсанасда паризаяб г1ибадатал т1урит1изе т1адаб бук1ин жиндиљ г1акълуги рух1ги бугебг1ан мехаль.

Гъедин бук1иналда т1орит1ел гъабулеб буго жинда Аллагъ разильяяв Г1имран ибну X1уссайнидаса бицараб х1адис: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Дуца как бай вахъун ч1ун, гъедин х1ал к1веч1они г1одовч1ун бай, гъединги к1веч1они вегунги бай»-абун. Х1адис имам Бухарияс бицан.

Гъаб «Духъе якъин бач1инег1ан» абураб раг1иялдаса цо къавмаль маг1на босана: «Дуда якъинго Аллагъ جَلَّ جَلَّ лъазег1ан» - абун. Цинги жидеца лагъасдаса Аллагъасе جَلَّ جَلَّ лагъъли гъабиги т1аса рехана. Гъал г1адамал руго жал къосарал ва жидеца цогидалги къосинарулел. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъеб къавмалдаса нильль ц1унаги.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ квербакъиялдаљун Суратул X1ижриялъул тафсир
ва таржама хъван т1убана
Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

16. Сурату Ннах1ль

Маккаялда реңт1инабураб, жинда жсаниб нусиялда къоло миқъо аят бугеб.

Гъаб сураталда жсанибги аслияб бак1 кколеб буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ вук1ин ч1ч1езабулел далилал рициналъ, гъев жсиндие г1ибадат гъабизе х1акъав Бет1ергъан вук1инги ч1ч1езабулеб буго. Аварагзаби рит1и, ахират бук1ин, х1исаб-мизан, алжсан-жесужсах1 бук1инги баян гъабулеб буго.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1алк1ольиялда т1орит1ел гъабулел далилал ракун зобал-ракъал, г1орал, муг1рул, ральадазул бицун буго. Зодисан реңт1унеб ү1ада1ъул, ракъалдасан бижулеb хур-херальул бицун буго. Зодир хъвадулел ү1авбазазул, ральдада хъвадулел гумузул бицун буго: гъель киналго далилалги руго инсанасул х1авасаздалъун (жо лъалел лугби: бер, г1ин ва үогидалги) жсал лъалел ва жиседель никру гъабун гъезул Бет1ергъан вук1иналда т1орит1ел гъабулел.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда вах1ю реңт1ине байихъараб мехаль маккаялъул мушриказ гъев маҳсароде гъавиялъул бицен гъабун буго. Къиямасеб къоялде инкар кквеялъул, г1азаб хех бачун вач1а абун аварагасда т1ад рельянхъиялъулги бицун буго. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ва гъесул к1удиял ва г1емерал ниг1матазда инкар ккураг ү1адамазул ахир кин кколеб бицун, гъедин инкар кколел чаг1азе х1инкъи къолеб буго. Сураталъул ахиралдаги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда амру гъабулеб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналде халкъ ах1е абун берцинаб хабаралда1ъун ва х1икматалда1ъун: г1емиял далилал ракун ва мисалал ракун.

Аллагъасде جَلَّ جَلَّ халкъ ах1улаго ўвараб къварильялде сабругъабеян ва ү1адамаздаса т1аса лъугъун, гъезда гурх1ел гъабеян амру гъабулеб буго хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Сураталда ү1ар тун буго «Наялъул сурат» абун, гъаб сураталда жсаниб гъеб г1ажсаибабрух1и1агольиялъул бицен гъабулеб бук1иналь. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1алк1ольиялда, гъесул г1емму-къудраталда т1орит1ел гъабулел г1емерал х1икматал руго гъеб гъит1инаб наялъул г1амалалде балагъарав чиясе.

**Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1ара1да1түн.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амру бач1ана ва
нужеца гьеб хех бач1ин т1алаб гьабуге!

أَتَ أَمْرَ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ وَ
وَتَكَلَّمَ عَمَّا يُشَرِّكُونَ ١

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицун жинда Аллагъ разильяив Ибнуг1аббасица абуна: Т1адег1анав Аллагъас «Къиямасеб къо г1агарльана» - абураб аят решт1инабураб мехаль, капурзабаца цояз цояздехун абуна: «Гъав Мух1аммадица абулеб буго къиямасеб къо г1агарльун бугин абуn, нильеца нильер x1алт1и-пиша тун лъик1 щибдай гъес бицараб хабаралъул x1асил лъугына абуn».

Дагъаб замана араб мехаль гъел капурзабаца абуна: «Я Мух1аммад! Гъаб дуца къот1и гъабураб, ниже жиндалъун x1инкъи кураб жо нижеда бач1унеб гъеч1о гурищ?» - абуn. Цинги Т1адег1анав Аллагъас гъаб аят решт1ине гъабуна: «Аллагъасул амру бач1ана» - ян абияльуль мағ1на буго жиб бач1ин x1акъаб жо гъеб бук1иналь бач1ана абуна, ай гъеб къиямасеб къо бач1ине бук1ин ва Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурал г1адамазе гъениб г1азаб гъабизе бук1ин x1акъаб жо буго.

Нужеца гьеб хех бач1ин т1алаб гъабич1ого Аллагъасда иман лъезе хехли гъабе ва лъик1аб г1амал гъабиялдеги г1едег1е. **Гъев Аллагъ жив Вац1ц1адав ва Т1адег1анав вуго мушриказ жиндехун ширк гъабулен аллагъазбаздаса.** Ва гъесие гъарулен жинdir заталда рекъоларел сипатаздасаги.

2. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ малаикзаби
решт1инарула жинdir вах1юялдалъун
лагъаздеридаса аварагльиялье т1аса
вищарав чиясда. Гъев аварагасда

يُرِزُّ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِ رَبِّهِ عَلَى
مَنْ يَشَاءُ مِنْ عَبَادِهِ أَنْ أَنْزِلَوْا إِنَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا إِنَّا نَفَّذُ ثُورَنَ ٢

амруги гъабула дуца куфру-ширкальул агълюялье x1инкъи къе абуn жинdie г1ибадат гъабизе x1акъав Бет1ергъан цох1о Аллагъ гурони гъеч1ин, нуж x1инкъа гъев Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ г1асильизе, гъесул ццим бахъин ва г1азаб нужеде щвч1ого бук1ине»-абун.

3. Т1адег1анав Аллагъас зобал-ракъал
рижана x1акъаб жоялдалъун.

خَاقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
تَعَالَى عَمَّا يُشَرِّكُونَ ٣

Жинdir x1икмата1да1түн, жинда жаниб маслих1ат бук1ун ва x1акъаб жо гъабуlevльун вук1ун бижана Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб махлукъат, ай г1адада гъеч1еб. **Гъев Аллагъ жив Вац1ц1адав ва Т1адег1анав вуго жиндехун**

г1ахъалльи гъабулеб щибго жо буқ1иналдаса. Мушриказ жиндине лагъльи гъабулелл хъанчал ва алагъзаби бат1улал жал руго, гъезие лагъльи гъабулел мушрикалги ах1макъал г1адамал руго.

4. Т1адег1анав Аллагъас инсан

خَلَقَ لِلنَّاسَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ

вижана манидал къат1раялдаса.

مُبِينٌ ﴿٥﴾

Гъедин бугониги гьев инсан диде данде

къацандулев вуго.

Дидехун г1амал к1одолъи гъабун, диде мут1иг1льчи1ого дир ниг1матазда инкар к1ун хъвадулев вуго. Дица гьев вижун вуго дие г1ибадат гъабизе абуn, гъес г1ибадат гъабулеб буго хъанчазе.

Гьев инсанас пикру кин гъабулареб жив сундаса вижарав, жив вижарасда хун хадуб т1аде вахъине гъавизе к1олебльиялдаги кин гьев кант1уларев?. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ گ1асильярасе дунялалдаго г1азаб гъабизе к1олебльиги, ахираталда г1азаб гъаби х1акъаб буқ1нги шай инсанасда лъалареб? Т1адег1анав Аллагъас алжанги жужах1ги бижун буго ва гъеб к1ияльего агълуги бижун буго, гъеб к1иго руқъ туреб цоги руқъ ахираталдаги гъеч1о Инсанасда кин бич1улареб гъаб амру ва гъесда кин к1олеб Аллагъасда جَلَّ جَلَّ گ1асильизе!

5. Гъединго Аллагъас

وَالْأَنْعَمُ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دَفَعٌ

х1айваналги рижана.

وَمَنْتَفِعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٦﴾

Варанаби, г1ачи, г1иял ва цогидаб рух1ч1аголъи бижана, инсанас жиб рокъоб

хъихъулеб. Гъеб боц1удаса нужее буго нуж квачалдаса ц1унулеб жо. Квасул, х1улидал босен-рет1ел гъабула, ц1аказул чадрал гъарула.

Цогиги г1емер муннаг1атал руго нужее гъеб боц1удаса. Нуж т1ад рек1уна, нужер къайи баччуна. Гъан, рахъ, нах, х1ан ва цогидабги кваналеб жоги буго нужее гъел х1айваназдаса.

6. Гъеб боц1и радал рокъосан къват1иб

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْبُحُونَ

унеб мехаль ва къаси рокъоб бач1унеб

وَحِينَ شَرَحُونَ ﴿٧﴾

мехаль нужее гъезда балагъун рек1елгъей

буго ва бер боххиги буго.

Боц1иги льимал-хъизанги дунялалъул берцинлъи бугельгул, гъелда рек1елгъей гъабиги дунялалъул ч1агольиялдаса бугеб жо буго. Гъелда рек1елгъей гъеч1ев чиясул боц1и-мал буқ1ин надираш жо буго.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ т1овит1арав ва гъес жинда г1агар гъавурав чи вук1уна гъеб боц1и-мал, хъизан-льимал бугониги гъелда рек1елгъей гъеч1ев, гъеб Аллагъ جَلَّ جَلَّ ризилъиялъул нухда х1алт1изаби туреб цоги гъелдаса мурад гъеч1ев. Гъединав чиясе киг1ан г1емер бечельи бугониги гъеб

ахираталда хазинальун батулеб буқ1уна. Гъединал рук1ана хириял асх1абзаби Абубакр, Г1усман ва цогидалги: жидеца Аллагъасул диналье г1оло кинабго бечельи курал, гъазават гъабизе боял г1үч1арал.

7. Гъел х1айваназ нужер къайиматах1
боччула рик1к1адал ракъазде. Гъел
рук1ич1елани нуж гъенире ине
рук1инч1о ва нужеда гъеб къайи
баччизе к1везе буқ1ич1о, ц1акъ г1емер
къварильи бихъун гурони. Х1акъльунго нужер Бет1ергъан
Аллагъасул жив ц1акъ гурх1улов вуго ва нужее льик1лы
бокъулов вуго.

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَى بَلَدٍ لَّمْ تَكُنُواْ
بِلَغْيِهِ إِلَّا يُشَقَّ الْأَنْفُسُ إِنَّ رَبَّكُمْ
لَرْءُوفٌ رَّحِيمٌ

8. Гъединго Аллагъас хъунулги
рижана: чуял, г1орц1енал, х1амул.
Нуж жидеда т1ад рек1ине ва нужее
берцинльиялье рук1ине.

وَلَخَيْلَ وَلِغَالَ وَلَحَمِيرَ لَرَكَبُوهَا
وَزِينَةٌ وَّلَخْلُقٌ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Чуял ц1акъ берцинал, ч1ух1арал жал рук1уна. Гъел жидель баракат бугел х1айванал руго ва жидеда т1ад рек1ун гъазават гъабизе лебалал ва мустах1икъал руго. Т1адег1анав Аллагъас нужеда **жиб лъалареб** цогиги г1емер бат1и бат1ияб жо бижула. Щибаб заманаяль, щибаб бак1алда инсанасул х1ажат бихъун бат1и бат1ияб жо бижула Аллагъасул.

Гъев Аллагъас бижарааб буго инсан ургъун гъабураб гамаги, машинаги, самалётги, поездалги ва цогидаб кинабго жинда т1ад рек1ун ва къайи т1ад лъун жиндаса мунпаг1ат босулең техника. Аллагъас къураб г1акълоядалъун гурони инсанас щибго жо гъабуларо: гъев инсанги, гъес гъабураб кинабго жоги Аллагъасул махлукъат буго. Гъаб масъала ц1акъ бит1ун бич1изе ккولا ва гъениб кинаб1аги щакльи ккезеги бегъуларо.

Гъаб хирияб Къуръан реңт1инабулеб мехаль буқ1араф х1алалда рекъараф маң1 буқ1уна Къуръаналь бицуунебги. Доб заманаяльуу г1адамазул х1ал бищана Бет1ергъан Аллагъасул ва гъеб заманаяльго жинца ишараги гъабуна гъеб нужеда бихъулеб, лъалеб гуребги инсанасе манпаг1аталъе цоги бат1и-бат1ияб жо бижизе буқ1иналда. Къуръан муғ1изат буқ1иналда т1орит1ел гъабулеб х1ужа-далилалдаса цо мисал буго гъаб.

Гъединабго х1ужа буго Т1адег1анав Аллагъасул раг1и: «Гъал зобал ракъал инсанасе квегъана»-абураб. Г1акъло бугев чияссе цох1о гъаб аят г1ола киг1ан к1удияб г1елмияб цебет1ей, ц1ияб жо ургъи ва рагбы

льугъаниги, гъеб жо Аллагъас جَلَّ جَلَّ зобал ракъал инсанасе квегъун рук1инальул г1аламат бук1иналда т1орит1ел гъабизе ва гъелдалъун жиндири иман жегиги камилльзи. Гъединабго аят буго: «Нужер гъунар батани нуж зобал ракъазул г1орхъаби тун къват1ире рахъя»-абураб. Сурату Ррах1ман(33). Гъель г1орхъаби рахун къват1ире нуж унаро абуn жинцаго инсанасда лъзеги гъабулеб буго.

Гъаб ц1акъ к1удияб муг1жизат бук1ин бич1улеб буго хасго гъаб «космосалъул век» абуn ц1ар лъураб заманаяль. Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ калам гъереси гъабизе к1олеб бук1араб ани ц1акъ г1едег1ун гъереси гъабилаан капурзабаца гъеб. Амма гъель капурзаби мук1урлъун руго зобал ракъазул (вселенное) г1орхъи кодоб щоларо абуn. Жиндири г1орхъи кодоб щолареб жоялдаса инсан къват1ив кин вахъулев! Г1акъло заг1ипал, жидер бер щолеб бак1алдацин г1елму щоларел г1адамаз инсан космосалда воржанин, моц1алда т1ад ваханин абурабраг1и буго гъелдалъун Аллагъ جَلَّ جَلَّ г1ажиз гъавизе, гъесул къуват-къудрат дагъ гъабизе бокъун абулебраг1и. Купру-ширкальул агълуяль гъеб раг1иялдалъун жидерго ах1макъльи г1акъилльильун бихъизабизе далил бачуна.

Инсан космосалда ин т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ жагъилал г1арабиязда къуръан решт1инабулеб заманалъго бицун буго «зобал ракъал инсанасе квергъун руго» абурабраг1иялдалъун. Ва амма дол г1адамал жагъилал рук1аниги, жакъа г1адаб г1елму-лъай цебе т1ураб заманаяль Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ва гъесул къудраталда инкар ккурал г1адамазул г1адаль бараб бак1аб зар г1адаб раг1и буго «нуж зобал ракъазул г1орхъаби рахун къ1ват1ире унаро» абурабраг1и.

Субх1аналагь! Аллагъ جَلَّ جَلَّ Вац1адав ва Т1адег1анав вуго гъель инкар чаг1азул рак1алда кколел сипатаздаса. Жиндири инсаният дуняллда бугеб1ан заманаяль гъель г1ажиз гъарулеб муг1жизатльун бугеб гъаб Къуръан жинца решт1инабурав Г1алим ва X1аким вуго Т1адег1анав Аллагъ.

**9. Т1адег1анав Аллагъасда буго
жинца аварагзаби рит1ун, т1ахъал
решт1инарун, лагъздерида бит1араb
нух ва x1акъаб дин баян гъаби, гъеб**

диналдалъун дов муминав лагъ абадиял ниг1матазда щолеб.
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ нухаздаса буго x1акъаб жоялдаса гъет1арал ва хъушт1арал ягъудиял ва насраниял жиндаса хъвадулеб нухги.

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَاءَ إِبْرَهِيلُ
شَاهَ لَهَدِنْ كُوْجَمْعَيْنِ ⑥

Х1акъаб жо жидеда лъзаго лъаларел мажусиял хъвадулеб нухги. Мажусиял руго бакъалье, ц1аялье ва цоги щиб бугониги жоялье лагъльи гъабулел г1адамал: Индиялда г1акаялье лагъльи гъаби г1адаб, будда абураб жоялье лагъльи гъаби г1адабги. **Аллагъасه** جَلَّ جَلَلُهُ بوكъараабани жинца нуж киналго т1орит1изе рук1ана х1акъаб диналда **ва бит1арааб нухда.** Кинги Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ инсан тун вуго жинцаго нух ва дин т1аса бишизе ихтияр бугевльун. Жиндир г1амалалда рекъарааб жазаъ ахираталда гъесие гъабизе къот1иги гъабун буго.

10. Гьев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго жиндие лагъльи гъабизе х1акъав нужер Бет1ергъан, жинца зобалаздасан ц1ад решт1инабулов. Гьев ц1адалдаса къеч хъвазабизе ва бух1и-баг1ари т1аса ине гъабизе лъин буго, гъельдалъун буго нужеца боц1и хъихъизе ва къара гъабизе гъвет1, хер бижуле.

11. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужеца мунпаг1ат босизе гъеб ц1адалдальун бижизабула хуриб хъалеб жо: роль, ц1оросороль ва цогидабги. Зайтуналъул чамастакил, ц1олбол ва цогидал пихъазул ахалги рижизарула. Х1акъльунго гъаб цебехун бицараб жояльуль х1ужа ва далил буго жидеца пикру гъабулел г1адамазе, гъезул Бет1ергъан Аллагъ вук1иналда т1орит1ел гъабулел.

Гьев цогояв вук1ин, кинабго жо жиндаса бугев ва жинда х1ажатав вук1иналдаги т1орит1ел гъабулел.

12. Т1адег1анав Аллагъас нужеे квегъаралльун, нужеца жидедаса мунпаг1ат босуелльун гъарун руго сордоги къоги, бакъги моц1ги. Зодор ругел ц1вабиги квегъарал руго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амруялдалъун.

Даймго жидер нухазда хъвадулел руго ва инсанасе бең1аб сардиль ракъдада ва ралъдада нух лъзаге, къибла лъзаге сабабльунги руго. Х1акъльунго гъаб зобал-ракъал, бакъ-моц1, сордо-къо квегъун букинальульги Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо вук1иналда т1орит1ел гъабулел г1аламатал руго жидер г1акъло

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَا يَعْلَمُ
وَنَحْنُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ نُسْبِمُونَ ﴿١٥﴾

يُئْتَكُمْ بِالْأَرْضَ وَالْأَنْتُورِبَ
وَالْتَّخِيلَ وَالْأَعْنَبَ وَمِنْ كُلِّ
الشَّمَرَاتِ إِنَّهُ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّقَوْمٍ
يَتَكَبَّرُونَ ﴿١٦﴾

وَسَخَرَ لَكُمُ الْأَيَّلَ وَالنَّهَارَ
وَالشَّمْسَ وَالقَمَرُ وَالنَّجُومُ مُسَخَّرٌ
يَأْمُرُهُمْ بِإِذْنِ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

бугел г1адамазе.

13. Гъаб ракъалда т1ад Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ اللَّهُ **бижанцинааб жояльульги:** жиндир къер -мохъ бат1ияб, сипат сурат бат1ияб, жинс, т1аг1ам бат1ияб, х1айванал ругониги, гъвет1 хер бугониги, маг1даниял жал ругониги. **Х1акъльунго гъеб кинальулььоги г1alamатал руго Аллагъ** جَلَّ جَلَّهُ اللَّهُ **цо вук1иналда,** гъев жиндир къуват-гуч, г1елму-лъай бергъарав вук1иналда, жидеца пикру гъабун, г1акъло х1алт1изабун, ваг1за насиҳ1ат босулен **г1адамазе.** Т1адег1анав Аллагъас гъаб лъабго аятазда жаниб жиндир маҳлукъатальуль к1удиял г1alamатал рицана, инсан кант1изе бокъун гъел рехсалар маҳлукъатал: зоб, ракъ, бакъ, моц1, гъвет1, хер щибго жого гъеч1ого, жал рижулев чиго гъеч1ого рижарал гъеч1олъиялда. Рижун хадубги гъезул тадбир гъабулев, гъел хъвадизарулем гъезул Бет1ергъан вук1иналдаги кант1изе. Гъелдаги хадуб т1адег1анав Аллагъас т1оцебесеб аятальуль ахиралда абуна: гъеб маҳлукъатальуль Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ اللَّهُ цо вук1иналда т1орит1ел гъабулеб г1alamат бугин жидеца пикру гъабулел г1адамезе-абун. К1иабилеб аятальуль ахиралда абуна: жидер г1акъло бугел, жидеда жо бич1улел г1адамазе абун. Лъабабилеб аятальуль ахиралда абуна жидеца ваг1за босулен г1адамазе абун. Гъаб тартибалда гъаб лъабго жо: «Пикру гъаби, г1акъло буқ1ин, ваг1за боси», рехсеяльуль Бет1ергъанасул каламалъул пасих1льи ва г1акъилльи загъирльулем буго. Инсанасда цо щиб бугониги жо бихъараб меҳаль, яги рағ1араф меҳаль гъев чиясе рекъараб буқ1уна гъельул пикру гъабизе: гъаб жо щиб жо кколеб, гъалдаса мурад щиб, гъаб заралиябищ яги хайир бугебиш абун. Гъедин жинца пикру гъабуларев чи х1айваналдаса г1емер рик1к1ад ўшун вук1унаро жиндир даража- мақъамалъуль.

Пикру гъабун хадубги чара гъеч1еб жо буқ1уна гъеб жиндиљ пикру гъабураб жо жинда бит1ун лъазе ва бит1ун бич1ч1изе. Гъединаб бит1араф г1акъуль-бич1чи гъеч1ев чи киг1анго г1акъильавльун жив вугониги ах1макъав чи вуго: масала, г1езег1анго г1елму-лъай бугел г1адамал руго жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ اللَّهُ иман лъеч1ел, жал ахираталда божуларел. Гъел г1адамазул г1елму ах1макълыи буго. Жинца цо жояльуль пикруги гъабун, гъениб бит1араф г1елму-г1акълоги х1алт1изабун, гъеб жо бит1ун бич1ч1ун ва лъан хадуб, гъельул ваг1за-насиҳ1ат лъугъунеб гъеч1они, гъеб жинда лъараб жоялда г1амалги гъабулеб гъеч1они, гъав чиясулем кинабго г1елмуги, г1амалги г1адада

وَمَادِرَ الْكُنْدُرُ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا
أَوْنَهُ وَإِنَّ فِي ذَلِكَ لَا يَةً لِقَوْمٍ
يَذَّكَّرُونَ ۱۳

хвараб буго. Гъасда абула дунял ахираталда ч1ового хут1арав чи абуn. Инсанасда т1адаб жо буго жинца пикру гъабун х1акъаб жо лъзабизе ва гъеб жинда лъараб жоялда г1амалги гъабизе.

14. Гьев Бет1ергъан Аллагъ вуго нужрижарав, нуж хъихъулев ва нужеца г1ибадат гъабизе х1акъав, **жинца нужее ральдал квегъарав, гъениса нужеца г1ат1гояб гъан кваназе,** ччуг1а ва цогидаб ральдал х1айваналъул гъан кваназе. **Гъениса къимат бугел ганч1ал:** маржанал, жавгъарал, луълуал **рахъизе**

ва гъел нужее берцинльильун рук1ине: курхин, к1илик1 ва маххал гъаризе. **Гъеб ральдал хъвалхъун хъвадулел муг1рул г1адал ч1ах1иял** гумиги рихъула нужеда. Жидеца г1адамал рапчулел, къайи-матах1 баччулел, ральдалъан ччуг1а баҳъулел. Гъал ральдал Аллагъас جَلَّ جَلَّ нужее квегъун руго нужеца гъельдалъун маг1ишат гъабизе квербакъи гъабизе ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّ **ризкъиги т1алаб гъабизе.** Гъеб кинабго жо Аллагъасул **рахъалъан бугеб ниг1мат бук1ин лъан гъесие щукруги гъабизе.** Ва амма щукру гъабулел дагъ руго, ниг1матаздаса лазат-кеп босулен, жидер Халикъ ва Разикъ к1очарал г1емер руго.

15. Аллагъас гъаб ракъул جَلَّ جَلَّ **гъумералда т1ад муг1рулги гъаруна** нужгун цадаҳ ракъ ч1ч1ун бук1ине, гъельул гъет1и ва хъваг1и гъеч1ого бук1ине. **Ва г1орал, нухалги гъаруна ракъалда т1ад, нуж** нужее **х1ажатаб бак1алде** ине ва **нужер** мурад т1убазе.

Жинда Аллагъ разильаяв Саг1идица Къайс ибнү Г1убадатидаса хабар бицана:

«Т1адег1анав Аллагъас ракъ бижараф мехаль гъеб хъвадулеб, багъарулеb бук1ана. Цинги малаикзабаца абуна гъаб жо гъеч1о жинда т1ад щивго чи ч1олеб ва жинда т1ад г1умру гъабулеб абуn. Цингисалаль жидеда ракъ бихъидал гъелда т1ад муг1рул рихъана»-абун.

Абусаг1идица абуна: гъаб раг1иялъул маг1на буго Бет1ергъан Аллагъас зобал-ракъал рижулеb мехаль ракъ бижана гъаваялде рехараб торг1о (шар) г1адин гургинаб ва т1адагъаб. Т1адагъаб жо багъарулеb, гъет1арулеb бук1унельул муг1рул, Ѣобал, г1орал ральдал гъарун, гъеб ракъ гъабуна жинца цо бак1 кколебльун ва жиб гъет1аруларебльун абуn. Гъелдаса мурад гъеч1о ракъалъе багъариго гъеч1о абураб. Ракъ

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ إِنَّا كُلُّمَاةٍ
لَحْمَانَ طَرَيْأَ وَتَسَخِّرُ جُوْمَنَةً حَلَيَّةً
تَلْمِسُونَهَا وَتَرَى الْفُلَكَ مَوْلَخَرْ فِيهِ
وَلَتَبَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ
شَكُورُونَ

وَالْقَنْ في الْأَرْضِ رَوَسَيْ أَنْ تَبَيِّدَ بَيْكُمْ
وَأَنْهَرَ رَوْسَبْلَا لَعَلَّكُمْ تَهَتَّدُونَ

багъарула жиндир хасаб ва даймаб тартибалда. Жиндир х1осида (ось) сверун бахъула ракъаль сверел сордо-къоялда жаниб до нухаль ва бакъалда сверунги бахъула свери лъаг1алида жаниб до нухаль.

16. Нужең цогиги г1аламатал гъаруна وَعَلِمْتُ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ (٢٧)
ракъалда т1ад, нуж рик1к1адаб сапараль
инеги гъениса т1адруссун рукъоре рач1инеги. Сардиль сапаралда
ругел г1адамал зодир ругел ц1вабзаздалъун жидер нухда рит1ун
кколел руго.

17. Нужеңа пикруго гъабуларищ, я гъал أَفَنْ يَخْلُقُ كُنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا
г1адамал: жинца кинабго махлукъат бижарав تَذَكَّرُونَ (٢٨)
ва жиндие бокъараб жо бижизе к1олев
Аллагъасда جَلَّ جَلَّ رельльунищ рук1унел
г1адамазул квераз ганч1ил, ц1улал я цоги жояльул гъарурал
алағъ заби?

Рук1унаро гъел Аллагъасда جَلَّ جَلَّ рельльун ва гъел алағъ забильун
 кквеги бегъуларо. Гъаб ишалъул пикру кин гъабулареб мушриказ
 ва жидең гъальул ваг1заги шай лъугъулареб?.

18. Гъединго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
къудраталде т1орит1ел гъабулеб далил
буго нужең: нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
ниг1матал рик1к1ине, гъезие г1орхъи
ч1вазе абуң лъугъани, гъеб жо нужедаса бажаруларо.

Инсанас рик1к1унел, яги гъесул г1акълу-тадбир хадур гъолел гъеч1о
 Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ног1матал. X1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго жинца
 тавбу гъабуразул мунағъал чурулев, гъезулиманги къабул гъабулев,
 мұмынзабазда дүнілалдаги ахираталдаги жив гурх1улев.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ног1матазул бишунго к1удияб гъаб
 к1иго ног1мат буго: Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурх1улев вук1ин, тавбу къабул
 гъабун мунағъал чурулев вук1инги. Гъезда цебе бугеб к1удияб ног1мат
 буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ног1иль иманалда ва исламалда т1орит1и. Аллагъасул
 гъал ног1матал ног1ильеса т1аса росугеги ва гъал ног1матазда шукру
 гъабиги ризкъильун гъабеги.

X1асанул Басрияс абуна: Аллагъас جَلَّ جَلَّ ног1ильесе кураб щибаб лага
 к1удияб ног1мат буго. Инсанас гъеб Аллагъасул ног1мат Аллагъаседе
 جَلَّ جَلَّ г1асильяялье сабабльун гъабулеб буго. Я нижер Аллагъ!
 Дуца ниж гъаруге дур ног1матаздалъун дуде г1асильулездаса. Мун
 рехсолеб маң1 кье, Аллагъ, нижесе ва дуе x1елулеб рак1ги кье. Мун
 разильулеб жояльуль гурони x1алт1изаруларел цогидал лугбиги кье,
 Аллагъ, нижесе. Ниж дуде г1асильяялдаса рик1к1ад гъаре ва дур ц1об-

рах1маталдаљун дур ниг1матазул алжаналдеги лъугыне гъаре-абун.

19. Аллагъ жинда лъалев вуго
нужеца бальго гъабулеб жоги, т1атун,
загыирго гъабулеб жоги.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرِرُونَ وَمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

Нужер рек1ель бугеб иман лъала Аллагъасда, иман гъеч1ел, загыралда иман бүгеллъун хъвадулел мунаппикъзабиги лъала. Г1адамазда бихъубел бак1алда нужеца гъабулеб г1амал лъала, нужго ругеб бак1алда нужеца гъабулеб г1амалги лъала. Гъеб кинабго г1амалалде данде Аллагъас жилек1ел нужес жазаң гъабизе буго.

20. Мушрикаца Аллагъги живго
тун жидеे лагълы гъабулел хъанчал ва
алагъзаби руго жидеда щибо лъик1льи-
квешлъи гъабизе к1оларел, жидеца жо
бижуларел, г1адамазул квераз гъарурал ясик1аби.

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ
شَيْئاً وَهُمْ لَا يُخَلِّقُونَ ﴿٢٠﴾

21. Хварал жал руго гъел, жидель рух1
гъеч1ел, г1акълуги гъеч1ел, бихъи,
раг1инги гъеч1ел.

أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ
يُبَعْثُونَ ﴿٢١﴾

Гъединал хъанчазда я хайир, я зарал гъабизе к1оларо. Гъель хъанчазда лъаларо кидал къиямасеб къо бач1унебги ва кидал т1аде рахъинарулебги. Гъадинал рух1 гъеч1ел, г1акълу гъеч1ел, гъец1о-ц1улалъул гъарурал ясик1абазе лагълы гъабизе бегилиц ғ1акълу-лъайги бугел, бер-г1инги бугел г1адамаз?

Гъал ах1макъал г1адамал кант1изе бокъун т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

22. Нуж кинацағо жиндие г1ибадат
гъабизе x1акъав Аллагъ цох1о Аллагъ
жилек1ел гурони гъеч1о.

إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَحْدَهُ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
يَا لَا خَرَةٌ قَلُوْبُهُمْ مُنْكَرٌ وَمُ
مُسْتَكْرِرُونَ ﴿٢٢﴾

Гъесие г1ахъалчиғи гъеч1о, гъесда
ващадавғи гъеч1о. Жидеца Аллагъасде жилек1ел
ва ахираталде иман лъоларел г1адамал,-гъезул рак1ал руго
x1акъаб жоялде инкар ккурал ва гъель ч1ух1унги руго жидеда
динул ислам x1акъаб дин бук1ин лъаниғи гъеб къабул гъабизе ва
гъельда нахърильльине.

23. Щибго щаклъи гъеч1еб жо буго
x1акъльунго т1адег1анав Аллагъ жинда
балъгоябги загыирабги жо лъалев
вук1ин, ва гъев Аллагъасе ц1акъ
рокъуларо x1акъаб жо къабул гъабизе ч1ух1арал г1адамал.

لَأَحْرَمَ أَرَبَّ اللَّهِ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا
يُعْلَمُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْرِرِينَ ﴿٢٣﴾

Аллагъ юлъ цо гъавизе, Мухаммад ڪلِّ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рит1ухъ гъавизе, Къуръаналда иман лъун гъелда нахърилъльине ч1ух1арал г1адамазе Аллагъасул چلگىلәлле щим бахъин ва г1азаб буқ1ине буго.

24. Гыл инкарчаг1азда ва мушриказда ۚ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَا ذَرَّا نَرَبُّكُمْ قَالُواۚ
гъикъараб мехаль щиб жоха ۖ أَسْطَرُ الْأَوْلَيْتُ ۝
решт1инабун бугеб нужер Бет1ергъянас
Мухаммадида абуна, жидеца абулеб
буго: гъеб жо Аллагъасул چلگىلәлле калам гъеч1о, гъел руго ццересел
умматазул бицунал гъересиял къиссаби абуна.

Г1алимзабаца абуна: Маккайльул мушрикал жидедаго гъоркъоб
къот1иги гъабун Маккайльде раб1унел нухал ккун ч1олел рук1ана ва гъез
Аллагъасул свалат салам лъев аварагасухъе ине къасд гъабурал чаг1и
нахъч1валел рук1ана. Х1еж гъабизе раб1унел г1адамаца гъикъараб
мехаль: «Щив чи вутев гъев Мухаммад ва щиб жо бугеб гъесда
решт1инабун?»-абун, гъез абулеб буқ1ана: «Гъес гъереси бицуунеб буго,
гъел цересел г1адамазго рицунал рук1арал маргъаби руго»-абун.

25. Жидеца гъеб бугътан лъуна, ۖ لِيَحْمِلُواۚ أَوْ زَارُهُمْ كَمَا لَمْ يَوْمَ الْقِيَمةَ
къиямасеб къояль жидер мунағъазул ۖ وَمِنْ أَوْ زَارَ الَّذِينَ يُضْلُلُونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ الْأَسَاءَ
гъирал ракчун рук1ине, щибго жо ۖ مَا يَرَزُونَ ۝
т1аса нукъсан гъабич1ого ва жидеца
къосинаурал г1адамазул мунағъазул
гъиралги ракчизе. Гъез гъел къосинарун ругельул щибго г1илла-
х1ужаги гъеч1ого.

Мун кант1е, я гъав инсан! Ц1акъ квшаб гъир буго гъел г1адамаца
баччизе бугеб! Цо чияс лъик1аб нух малъараб мехаль, гъеб нухаль
хъвадарал г1адамазул кири гъев чиясеги бач1уна. Цо чияс квшаб нух
льураб мехаль, гъеб нухаль хъвадун квшльи гъабуразул мунағыгы
гъесие бач1уна. Гъеб маг1на буго аятальулги.

26. Гъаб дур къавмалда церехун ۖ قَدَمَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَنَّ اللَّهَ وَجْهِنَّمَ
рук1арал къавмазги макру гъабуна, ۖ مِنْ الْقَوْاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ الْسَّقْفُ
Мухаммад, жидехъе рит1арал ۖ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَنَّهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ
аварагзабазе. Аллагъасул چلگىلәлле гъел ۖ لَا يَشْعُرُونَ ۝
къавмазул минаби къуч1асанго
рахъана ва жидеда т1ад т1охалги
рортизарун гъалаг гъаруна. Гъезухъе
Аллагъасул چлگىلәлле г1азабги бач1ана жидеда рак1алдаго буқ1инч1еб
рахъалдаса.
Гъаб аяталь бицуунеб буго Аллагъасул چлگىلәлле динальул нухда ч1арал,

аварагзабазе макру ургъулел, мұмминзабазе къварилты гъабулел г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ң1акъ гъалаг гъаризе рук1инальул ва Аллагъасул макру ва г1азаб гъезда гъукъизе ва нахъ1вазе к1олареб бук1инальуль.

27. Къиямасеб къояльги Аллагъас
гъель г1адамал ң1акъ г1одорег1ан
гъарула ва гъезда абула: «Кире арал
нужер алагъазби, гъель к1одо гъарун
нужеца аварагзабазда даг1ба балел
рук1арал ва нужеца гъезие лагъльты
гъабурал?» - абун. Аллагъасул

Желжакла диналде халкъ ах1улелльун рук1арал г1алимзабаца ва
имамзабаца абула: «Унго-унгояб г1азаб, г1одорег1анлы ви
инжильни жакъа капурзабазе бугоха» - абун.

Г1алимзабаца гъеб раг1и абула гъель капураб къавмальул рак1 къварид
гъабизе ва гъезул x1ал квш гъабизе. Дунялальул рукъор ругеб мехаль
гъель г1алимзабазух г1енеккүн рук1инч1ельул, гъезул ваг1за-насих1ат
босич1ого гъезда t1ад рельянхъун рук1индал.

28. Малаикзабаца капурал г1адамазул
рух1ал раҳъулеб мехаль, гъель кутакалда
мут1иг1льун ва x1елун рук1уна,
дунялалда буқ1араб ч1ух1а-къулиги
к1очон буқ1уна. Жидеца гъереси

бицинеги байбихъула: «Нижеца щибго квшшльни гъабич1о,
нижеца ширк гъабич1о»-абун. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъель гъереси гъарун
гъездехун абула: «Нужеца абухъе гъеч1о нуж руго Аллагъасда
Желжакла г1асильун рук1арал, гъанже нужеца гъересиги бицуунеб
буго»-абун. X1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жинда лъалев вуго нужеца
гъабулеб буқ1араб г1амал.

29. «Гъанже нуж лъугъя жужах1альул
рагъабахъан жанир, нуж даймго гъенир
жанир рук1ине руго. Ң1акъ квшшаб бак1
бугоха гъаб жужах1 Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ иман
льзезе ч1ух1ун хъвадараб халкъальье» – абун.

30. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ г1азабалдаса
x1инкъун, гъев разильни t1алаб гъабун
хъвадулел мұмминзабазда гъикъараб
мехаль: «Щиб жо решт1инабураб
t1адег1анав Аллагъас жиндири

شَرِّيْوَمَ الْقِيمَةَ يُخْرِيْهُمْ وَيَقُولُ اِنَّ
شُرَكَاءِ الَّذِينَ كُنْتُمْ شَكُونَ فِيهِمْ
قَالَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخَرْيَ الْيَوْمَ
وَالسُّوءَ عَلَى الْكُفَّارِينَ ﴿٧﴾

الَّذِينَ تَنْتَهُمُ الْمُلَكَّةُ طَالِبِيْ اَنْفِسِهِمْ
فَالْقَوْمُ اَسْلَمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلْ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

فَادْخُلُوا اَبُوبَ جَهَنَّمَ حَلَابِتَ فِيهَا
فَلِيُسَسْ مَنْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٩﴾

*وَقَلَ لِلَّذِينَ أَتَقْوَمَا دَلَلَ رَبِّكُمْ قَاتِلُ
خَيْرَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا
حَسَنَةٌ وَلَا زَلَّ الْآخِرَةُ خَيْرٌ وَلَيَقُولُ دَارُ
الْمُمْتَقِنِينَ ﴿١٠﴾

аварагасда» - абун, гъез абула: «Лъик1аб жо решт1инабуна» - абун. Г1алимзабаца абуна: х1еж гъабизе рач1унел г1адамаз аварагасдаса ва гъесда решт1араб жоялдаса гъикъараб мехаль мушриказ абулеб буқ1ана: «Гъев гъереси чи вуго, гъес сих1ру гъабулеб буго, гъес маргъу бицуунеб буго» - абун. Мъуминзабазда гъеб жо гъикъараб мехаль гъез абулеб буқ1ана: «Гъев авараг вуго ﷺ، гъес бицуунеб жоги бит1араб буго, гъесда решт1инабураб жоги Къуръан буго, жинца х1акъаб диналде т1орит1улеб» - абун.

Гъал мъуминзабазе бугеб жазаь бицун т1адег1анав Аллагъяс абулеб буго: **Дунялалъул рукъоб лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазе гъенибго лъик1аб жазаь гъабизе буго.** Ва амма ахираталда гъезие бугеб жазаь ц1акъго к1удияб ва лъик1аб буго. Гъаб дунял пана1ульеб, т1аса унеб жо бугельул, ахират т1аса унареb, абадияб руқь бугельул. Аллагъясдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъарал г1адамал ахираталда жанир ч1олеб руқь ц1акъ лъик1аб руқь бугоха.

31. Даймго жидеда жанир рук1унел алжанал руго гъел. Гъенир мъуминзаби лъугъуна. Гъезул рагъабазда гъоркъан ва ахазда жанисан г1оралги чвахуел рук1уна. Гъезие щиб жо бокъаниги

буқ1уна Алжаназда жаниб, щибго г1акъуба бихъич1ого гъезул рак1алде ккараб жо жидеда аск1об лъун батула. Гъадинаб лъик1аб жазаь гъабула Аллагъяс جَلَّ جَلَّ, дунялалъул рукъор ругеб мекаль ахират буқ1иналда иман лъун, гъенир Аллагъясда щере ҷ1ч1езе рук1ин лъан, Аллагъясул جَلَّ جَلَّ г1азабалдаса х1инкъун лъик1аб г1амал гъабун жал хъвадарал г1адамазе.

Аллагъясул جَلَّ جَلَّ парз т1убарал, аварагасул суннатги ккурал, амру-нагъюги гъабулел рук1арал г1адамазе.

32. Гъел мъуминзабазул рух1алги росула малаикзабаца ц1акъ х1еренго ва тамахго. Гъездехун малаикзабаца абула: «Нужеде салам буго, нуж лъугъа гъал алжаназда жанире. Дунялалда нужеца гъабураб лъик1аб г1амалалъе жазаъльун буго нуже гъаб алжан» - абун.

33. Гъал инкарчаг1и ва мушрикал балагъун ругеб жо гъеч1о жидер рух1 босизе малаикзаби рач1ин гуреб, яги Аллагъясул جَلَّ جَلَّ амру бач1ун жидеे г1азаб гъаби гуреб.

Гъаб к1иго жоялъул цояб щвезе буго гъазда.

جَئِتْ عَدِيْنَ يَدْخُلُونَهَا تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ

كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُفْعِيْتُ ﴿٢٦﴾

الَّذِينَ تَسْوَقُهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَبِيعَتْ يَقُولُونَ
سَلَمَ عَلَيْكُمْ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَى أَنْ تَأْتِيهِمُ الْمَلَائِكَةُ
أُوْيَانِيْ أَمْ رَيْكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ
قَاتَلُهُمْ وَمَا أَطْلَمُهُمُ اللَّهُ وَلِكُنْ كَانُوا

أَنفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٣﴾

Глазаб т1аде щвелалде цебе рух1 босаразе ахираталда глазаб буқ1ина. Дунялалда глазаб т1аде щваразеги ахираталда глазаб буқ1ина.

Гъяз пикруго гъабуларищ жидеда церехун рук1арал умматазул мушриказе ккараб жояльул. Гъезда цере рук1арал гласиял гладамазги гъяз гъабулеб гладаб гламал гъабун буқ1ана. Гъезда глазаб решт1инабуна, гъздаги решт1инабизе бегъила гъеб глазаб. Гъел жал гъалаг гъарурал гладамазе Аллагъяс щибго зулму гъабич1о. Кинниги гъез жидецаого жидер напсазе зулму гъабуна. куфру-ширкалдалъун ва гласильппасалъи гъабиялдалъун.

**34. Гъезде щвана жидеца гъабураб
квешаб гламалалда рекъараб жазарь
ва гъезие х1акъльана дунялалда ругеб
мехаль жидеца маҳсароде гъабулеб
буқ1араб жо.**

Жужах1алде жанир лъугъинарун квешаб глазаб ч1амизабуна гъезда Аллагъясул дин маҳсароде гъабиялье жазаъльун.

**35. Жидеца ширк гъабун хъвадарал
гладамаз абула: «Аллагъасе جَلَّ جَلَّ بُوكْيُون
буқ1арабани нижеца ширк гъабич1ого
буқ1ине, нижеца ширк гъабизе
буқ1инч1о. Нижекаги нижер умумузги
Аллагъасе جَلَّ جَلَّ ғурони цоги щибго
жоялье лагъльи гъабизе буқ1инч1о.**

**Ва нижеца щибго жо х1арамги гъабизе
буқ1инч1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّ х1арам гъабич1еб»—абун. Гъадин абуна
гъезда цере рук1арал умматазул мушриказги:**

жидер аварагзаби маҳсароде гъаруна, нижеца гъабулеб жо Аллагъасе جَلَّ جَلَّ бокъун ва лъян гъабулеб бугин, гъесул амру буқ1инч1ебани нижеца гъеб гъабилароан абун.

**Дир аварагзабазда т1адаб жо гъеч1о жидехъе къураб рисалат
умматальухъе щвезаби ғурони.** Гъел гладамал иманалда т1орит1и, яги къосинари Аллагъясул иш буго. Гъесда лъала лъица щиб т1аса бишун бугеб ва кин гъел хъвадизе ругебльиги.

Гъаб буго Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасул рак1 парахат гъабун абураб раг1и. Гъальул маг1наги буго: Дуца умматальухъе рисалат щвезабе: гъез иман лъеч1о абуун дуе щибго к1ал гъикъи

فَأَصَابَهُمْ سِيَّئَاتٌ مَا عَيْنُوا وَ حَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا

بِهِ يَسْتَهِنُونَ ﴿٢٤﴾

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا
مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ تَنْحُنُ وَلَا إِبَاحَةٌ أُنْوَنَا
حَرَمَنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا
الْأَلْيَهُ لِمَيِّنُ ﴿٢٥﴾

бук1ине гъеч1о.

36. Х1акъльунго дица щибаб
умматалде расул вит1ана нужеца
лагъльи гъабе цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ va
нужги рик1к1алье гьев гуреб жоялье
лагъльи гъабиялдаса»-абун.

Хъанчал рук1а гъел, малаикзаби рук1а,
х1айванал ва г1адамал рук1а щибго
бат1алти гъеч1ого, Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ тун
бат1ияб жиндие г1ибадат гъабураб жоялда т1агъут абула ва гъельие
лагъльи гъаби ширк буго жинца абадияб жужах1альул г1азабалде
кеззарулеb.

Гъел умматаздаса цо г1адамал рук1ана Аллагъас х1акъаб диналда
жал т1орит1арал. Гъездаса цоги г1адамал рук1ана жидее къосин
х1акъльзарал ва жал бахъигъеч1елльун, капуралльун ругел. Ай
т1адег1анав Аллагъас аварагзабиги рит1ун умматал иман лъсялде
ах1ана. Гъезул цо къокъаяль иман лъуна, цогидал иман лъч1ого
ч1ч1ана. Гъанже нуж ракъалда т1ад хъваде, я гъал Маккаяльул
мушрикал, ва нужеца пикру гъабе щибдай кканы нужеда ццере
рук1арал Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ иман лъч1ел ва жидеца аварагзабиги
гъереси гъарурал къавмазе. Гъельул нужее ваг1за лъгъине бегъила
ва нуж кант1изеги бегъила.

37. Киг1анго дуе бокъаниги, Мух1аммад إن تَخْرُصَ عَلَىٰ هُدًّيْهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضْلِلُ وَمَا الْهُمْ بِنَصِيرٍ ﴿٢٦﴾
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، дуца гъел г1адамал иманалда
т1орит1изе, дуда к1оларо Аллагъас
къосаравльун гъавурав чи иманалда
т1овит1изе.

Аллагъасда лъараb мехаль цо инсан къосин ва куфру т1аса бишун
вук1ин, Аллагъас гьев чи x1ал гъабун иманалда т1овит1уларо. Жинца
t1аса бишараb къосиялда тола. **Ва гъел г1адамал х1акъаб нухалда**
т1орит1изе, гъезие квербакъулев чиги вук1унаро, ахираталда
гъездаса г1азаб нахъч1вазе k1олев чиги вук1унаро.

38. Гъел мушрикал ц1акъ ях1 бахъун, وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ وَجْهَهُمْ لَا يَبْغِثُ اللَّهَ
гъа гъедун к1альялел руго ахират
бук1ине гъеч1ин абуn ва хварал
г1адамал t1аде раҳъинаизеги гъеч1ин
абун. Гъез абухъе гъеч1о, Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ
t1аде раҳъинаизе руго ва гъеб гъесул х1акъаб къот1иги буго.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا نَّ
أَعْبُدُوا إِلَهًا وَآتَجَتْنَا بِهِ الظَّلَفُوتُ
فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ
عَلَيْهِ الظَّلَفَةُ فَسَيُرَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوهُ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٦﴾

Амма г1адамазул г1емерисел жиdedа гьеб х1укму лъяларел руго.

39. Гьел г1адамал т1аде раҳъинарула:
жиdedа баян гъабун бихъизабизе
дунялалда гьел жинdir х1акъальуль
хилипльун рук1араb жо. Ахират

гьеч1ин, т1аде раҳъинари ва х1исаб-мизанги гьеч1ин абураб
раг1ияльуль гьел къосун рук1ин гъезда баянльизе.

Х1акъабги бат1улаги жо бат1а гъабизе, Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ^{جَلَّ جَلَلُهُ} мут1иг1ав
ва гъесда г1асильараv ват1а гъавизе, жинца зулму гъабурав ва жиндиe
зулму гъабурав ват1а гъавизе. Цинги капураб къавмалда якъинго
льзазе гьел гъереси бицунел г1адамал рук1араbльни.

40. Х1акъльунго Дие цо амру бокъараb
мехаль дица гъабуleб г1амал буgo «куn»-
абун аби, цинги гьеб жо буk1una.

Т1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ^{جَلَّ جَلَلُهُ} х1ажатав гьеч1о гьеб
раг1и абиялдаги. Гьеб буgo г1адамазда бич1чиze, гъезул г1акъльуялда
рельльинабун абураб раг1и.

41. Жидee зулму гъабун хадуб жиdeца
Аллагъасул диналье г1оло гъижра
гъабурал г1адамал.

Маккайялъул мушриказ г1емер зулму
гъабун хадуб гъезухъан рорч1ун цоги
асх1абзабигун цадахъ Мадинаялде гъижра гъабун арал пакъирал,
лагъзаллъун рук1араl г1адамал: Билал, Ссугъайб, Хабаб, Г1амар
асх1абзабазул х1акъальуль решт1ине гъабунин гъаб аятилан абуна
Къурт1убияс, Аллагъасе разильяги гьел киналго асх1абзабазда.

Дица гъезие дунялалда гъабила лъик1аб ч1ич1олеб бак1. Мадина буgo
гьеб гъижра гъабун раг1ун гьел гъенир ч1ич1араb. Ва амма ахиратальуль
ажру ц1акъго к1удияb буgo ва хирияb буgo. Г1адамазда гъаб амру
льялебани гъез ях1 бахъилаан ахиратальуль ажру т1алаб гъабун хъгадизе.

42. Гьел г1адамал руго жиdeца
мушриказул къварильи- зулмуялда

сабру гъабурал, цинги гъижра гъабун жидер ват1ан тун, вацал,
г1агарлы тун Мадинаялде раг1араl. Цох1о жодор Бет1ергъанасда
тавакал т1амун хъвадулел мъминзаби руго гьел.

43. Дудасан цереги дица расулаллъун
рит1ич1о цох1о бихъинал гурони. Дица
гъезде вах1ю гъабуна умматальухъе

إِبْيَانَ أَهْمُرَ الْدَّى يَخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلِعَلَّمَ
الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَاوْا كَذِبَيْنَ ﴿٤٣﴾

إِنَّمَا قَوْلُكُمْ لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْتُهُمْ أَنْ نَقُولَ لَهُمْ كُنْ
فَيَكُونُ ﴿٤٤﴾

وَالَّذِينَ هَا جَرَوْلَ فِي اللَّهِ مِنْ عَدَمٍ مَا طَلَبُوا
لَنْ يُؤْتَنُهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَرَأَ لِآخِرَةٍ
أَكَبَرُ لُؤْلُؤَ كَوْلَيْكَلَمُونَ ﴿٤٥﴾

الَّذِينَ صَرُّوْلَ وَعَلَى رِيَهُمْ بَتَّوْكَلُونَ ﴿٤٦﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ
فَسَأَلُوا أَهْلَ الْدِّيْنَ كَمْ تُؤْمِنُ لَأَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

швездабизе кколеб шариг1ат. Нужең гъеб иш лъазе къвариг1ун батани жидеда Инжил, Таврат лъалел ягъудиязул ва насраниязул г1алимзабазда гъикъе.

Гъаб аятальул маг1на буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ халкъалда дин мальизе гъеб халкъалда гъоркъоса цо бихъинчи вит1ула. Ч1ужуг1адан йит1уларо, яги малаикзаби рит1уларо. Гъаб амру гъадин бук1ин лъазе бокъани, я къурайшиял, нужеца гъельул х1акъальуль китабияб агълуяльуль Инжил, Таврат лъалел г1алимзабазда гъикъе, гъез бицина нужеда аварагзабильун ццересел умматазда бихъинал рит1ун рук1ин.

Гъаб аят решт1инабиялье сабабги буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда иман лъезе ва нахърильльине ч1ух1ун къурайшиязул мушриказ абуң бук1ана: «Мун авараг вуго абуң нуг1льи гъабизе малаик вач1аха нижехъе»-абун. Гъезул раг1и нахъч1ван решт1инабураб аят буго гъаб.

44. Баянал х1ужабиги росун,

Аллагъасул рахъяльян т1ахъалги
росун рит1ула гъел аварагзаби. Дица
дудаги гъаб Къуръян решт1инабуна,

Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дуца г1адамазе гъезда т1адаб жо баян
гъабизе.

Х1алалаб, х1арамаб жо баян гъабизе ва гъезие далилал рицун Аллагъас جَلَّ جَلَّ вук1инги ч1ч1езабизе **ва гъел г1адамаца пикру гъабун**, ваг1за босун Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъезе, мун рит1ухъ гъавун дуда нахъги рильтълине.

45. Гъаб ракъалда т1ад квешаб макру ва пасалы гъабулел г1адамал божунищ ругел Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъел ракъалда кквезарун гъалаг гъариларин абуң, яги цоги гъезда рак1алдаго гъеч1еб рахъяльян жидеде г1азаб бач1инарин абуң.

Макру абула щив вугониги гуккизе, гьев мекъи ккезавизе гъабулеб г1амалалда. Гъаб тайпаялдаса буго мунафикъзабаца гъабулеб макру: жидеца иман лъун гъеч1ел, амма иман лъурал г1адамазул пиша гъабулел. Аллагъасе т1аг1ат-г1ибадат гъабулел абуң рук1унел, амма гъеб г1амал г1оло гъабулеб хвел, х1илла бугел.

Цоги макру бук1уна инсан гъалаг гъавизе х1илла ургъулеб. Гъединаб макру ургъун бук1ана къурайшиязул церехъабаца Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе: гъесда т1аде к1анц1ун щибаб къибилальул цо-цо чияс гъесда хвалчен ва хеч къабизе ва

بِالْبَيِّنَاتِ وَالْأُرْثَرِ وَإِنَّكُمْ إِلَيْكُمْ لَرْجُوكُمْ لِتُبَيِّنَ
لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

أَفَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْفِيَ
اللَّهُ أَعْلَمُ بِهِمْ أَرْضَ أَوْ بَيْانَهُمُ الْعَدَابُ مِنْ
حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٥﴾

льица ч1вараб лъалареб х1ал лъугъун, къисас босизе рес гъеч1ого буқ1ине. Гъал мушриказул ва мунафикъазул квешал макраби лъалел рук1ун, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезда абулеб буго: «Нуж сунда божун ругел гъел къабих1ал г1амалад гъарулел, нужеда лъалебги буқ1аго нужеда ццере рук1арал умматазул мушриказе ва мунафикъазе лъугъараф жо»-абун.

46. Яги Аллагъасул г1азабаль
жал кколаро абуn божунищ ругел
жидер сапарада араб бак1алда, даран-
базар гъабулеб бак1алдаги. Кир ругониги гъел Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ
г1асиял, аварагасе макру гъабулел г1адамал гъесул г1азабалдаса
рорч1изе гъеч1о.

47. Яги гъел божунищ ругел жидеда
Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб щвеларо абуn.
х1инкъун, гъелда хъаравулъи ккун жал
ругеб мехаль.

Гъаб к1иго аятальул х1асил буго: Жидеда г1азаб-къварилти щвеларо абуn божун рук1аниги, яги г1азаб щвеладай абуn х1инкъун, гъельие хъаравулъи ккун рук1аниги, гъезие г1азаб гъабизе Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъараб мехаль гъеб г1азаб гъезда щвеле буго абураб.

Х1акъльунго нужер Бет1ергъан Аллагъ, جَلَّ جَلَلُهُ, я гъал мутьинзаби,
жив гурх1улев, жиндие мутьинзаби рокъулев вуго. Гъединго капурзабаздаги гурх1улев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гъезие г1азаб гъабич1ого, гъел нахърахъун тун, тавбу гъабилародай, иман лъелародай абуn.

48. Мушриказда бихъулашиц ва гъез
пикру щайдай гъабулареб кинабниги
Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ бижарааб жо буқ1инальул
гъельул раг1адаль цин кваранаб
ракъалде, цинги квег1аб ракъалда
ракъалда т1ад т1ибит1ун Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ сужда гъабулебльун:
жал гъесие мут1иг1льярал ва х1еларалльун рук1ун.

Гъеб рух1 гъеч1еб махлукъатги Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ мут1иг1льяраб мехаль гъел капурзабазда кин к1олеб гъесде данде ракъине ва г1амал к1одолъи, ч1ух1и гъабизе, гъесул амруялда г1асильизе.

49. Т1адег1анав Аллагъасе
мут1иг1абльун ва гъесие сужда
гъабулебльун буго зобалазда ва
ракъазда жаниб бугебцинаб жо:

أَوْيَا خَذَهُ فِي تَقَبِّلِهِ مَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ٤٦

أَوْيَا خَذَهُ هُوَ عَلَى تَحْوِفٍ فَإِنَّ رَبَّكَ لَرَءُوفٌ
رَّحِيمٌ ٤٧

أَوْلَئِرَفَ إِلَى مَا حَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَقَّدُ
ظَلَلَهُ عَنِ الْأَيْمَنِ وَالشَّمَائِيلِ سُجَّدَ اللَّهُ وَهُنَّ
دَارِحُونَ ٤٨

وَإِلَهٌ يَسْجُدُ مَفِي السَّمَوَاتِ وَمَافِ الْأَرْضِ
مِنْ دَائِرَةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُنَّ لَا يَسْتَكِنُونَ ٤٩

малаикзаби рук1а, х1айванал рук1а. Гъел киналго Аллагъасе
Жَلَّ كَلَّا مُتْلِيْزِيْزِيْهِ الْعَوْنَى

50. Жидеда т1ад вугев, жиндир къуват
ва къудрат бергъарав Аллагъасдаса
х1инкъулел руго ва жидеда амру гъабураб
жо гъабулелги руго, даймго гъесие
мут1иг1ал, гъесие х1елун рук1унел руго.
Гъаб (49-50) аят ц1алидал сужда гъабизе сунатаб буго.

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ قَوْقِيمَ وَيَقْعُلُونَ مَا
يُؤْمِرُونَ ﴿٥٠﴾

51. Т1адег1анав Аллагъас киналниги
г1адамазда ва жундузда амру гъабун
абун буго: нужеца лагъъли цох1о Дие
гъабе», нужеца к1иго Аллагъ ккоге,
«гъаб кинабго г1аламалъул бет1ергъян Аллагъ цо Аллагъ вуго,
яги г1емерал алагъзаби ккоге ва нуж цох1о Дидаса х1инкъя, цоги
щивниги чиясдаса х1инкъуге-абун.

* وَقَالَ اللَّهُ لَا تَسْخُذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا
هُوَ إِلَهٌ وَحْدَهُ فَإِنَّمَا يَفْسُدُ فَارَهُبُونَ ﴿٥١﴾

52. Гьев Аллагъасе буго зобал-
ракъазда жаниб бугеб кинабго
махлукъат: гъес рижарал руго, гъесул
мулк буго ва гъесул лагъзалги руго.

Х1акъикъияб, бит1араб динги гьев Аллагъасе гъабулеб
дин буго. Гъав Бет1ергъянги тун цоги щив чиясдасаха нуж
х1инкъулел?

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الَّذِينَ وَاصْبَأْ
أَغْيَرَ اللَّهُ تَعَالَى شَفَقَوْنَ ﴿٥٢﴾

53. Нужеес бугеб щиб ниг1мат бугониги
гъебги Аллагъасул Жَلَّ كَلَّا ниг1мат буго.
Цинги нужеда цо къварилъи-зах1мальи
шварараб мехаль нуж цох1о Аллагъасе
Жَلَّ كَلَّا дуг1а гъабун, гъесие х1елулелги руго.

وَمَا يَكُونُ مِنْ نَعْمَةٍ فِيْنَ أَنَّ اللَّهَ شَهِيدًا إِذَا سَكَرَ الْأَصْرُ
فِيَّا إِنَّمَا يَتَّهِبُونَ ﴿٥٣﴾

Гъаб амру гъадин бугониги нужеца Аллагъасде Жَلَّ كَلَّا ширк гъабулеб
буго ва гъесде г1асильулел руго.

54. Цинги Аллагъас Жَلَّ كَلَّا нужедаса
къварилъи борхараб мехаль, гъеб
къварилъи сабабльун гъесде х1елулел
рук1араблъи к1очон, ц1идасан
гъесдехун ширк гъабун хъвадулеб буго нужер цо къокъя.

شَمَ إِذَا كَشَفَ الْضُّرَّ عَنْهُمْ إِذَا فَرَقْتُ مِنْكُمْ
بِرَّهُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾

55. Дица къурал ниг1матазда ва дица
гъабураб лъик1льялда инкар кколел руго
гъель г1адамал. Дагъаб заманаяль нужерго
дунялалдаса мунпаг1ат босулелльун

لِيَكْفُرُوا بِإِيمَانِهِمْ فَمَتَّعُوهُمْ بِأَسْوَافِ
نَعَمَّوْنَ ﴿٥٥﴾

рук1аха нуж, ахираталде щвараб мехаль нужеда лъазе буго кинаб г1азаб нужеде щолебали.

56. Мушрикаца жидер алагъзабазе
дица къураб х1алалаб ризкъиялдаса цо
бут1а гъабулеб буго. Гъел аллагъзабиги
жидеда щибго жо лъаларел руго:

хъянчал руго, ганч1ил, ц1улал ва цоги жояльул гъарурал.
Таллагын, нужеда ц1акъ к1ал гъикъи гъабизе бугоха, я гъал
мушрикал, нужеца ургъун раҳъарал алагъзабазул ва нужеца
гъезие бугин абуn гъереси бицун, шарг1ияб х1ужа гъеч1ого толеб
бук1араb ризкъияльулги.

Гъель мушриказ варанаби толел рук1ана цо-ко ц1арги лъун гъель
алагъзабазе руго абуn, раҳъ беч1ич1ого, тлад рек1инч1ого ва къайи
бачизе гъабич1ого.

57. Гъединго мушрикаца абулеб буго
малаикзаби Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ يَسَّالْ رُغْنِي
абун. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ وَاقِعًا مَدَدَاهُ بَعْدَ
гъез бицунеб гъересиялдаса. Жидеего
мушрикаца васал т1аса рищулел руго, ай жидее бокъулареб жо
(ясал) Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ رُغْنِي абулеб буго мушрикаца.

58. Гъезул цоясда рохел бициндад дуе
яс гъаюн йигин абуn, гъесул гъумер
ч1ег1ерльулеб буго гъеб хабар рихун
ва гъев цим бахъун, гъеб х1ехъезе
к1оларого лъугъунев вуго.

59. Жиндиr къавмалдаса вахчизе къасд
гъабулеб буго гъес, гъез жив неchezавила
абун х1инкъун жиндиr бицараб квешаб
рохел сабабльун ва гъельие гъабизе жо
лъаларого къварильялде кколев вуго:
жив г1одовег1ан гъавуниги, ничаб жо бугониги гъей яс ч1агойиш
төлей, яги жидер жагъилаб, ах1макъаб г1адаталда рекъон,
ч1агого ракъульшиц лъелей абуn. Нуж балагъеха г1адамал, киг1ан
квешаб жо гъабулел ва кинаб ах1макъаб х1укму гъабулел ругел
гъель мушрикал.

Гъединго жидее рук1ине бокъуларел, жидее ничльун ругел ясал
Аллагъасе ругин абулеб буго гъез. Цоги гъезул ах1макълы буго яс
йигониги вас вугониги гъеб лъимер Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ بِيجَارَاب, гъес жидее

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا إِمَّا رِزْقًا حُكْمٌ

تَأْلِلَةً لَتُسْكُنَ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْرَوْنَ

٥٦

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَتْتَ سُبْحَانَهُ وَلَهُ هُمْ مَا

يَشْتَهِيُونَ

وَإِذَا أَشْرَأْدُهُ بِالْأَنْتَقِ طَلَّ بِحِجَّةٍ، مُسْوَدًا

وَهُوَ كَظِيمٌ

يَتَورَى مِنَ الْقُوَّمِ مِنْ سُوءِ مَا بَيْسَرَ يَهُوَ
أَيْمَسِكُهُ عَلَى هُوَنِ أَمْ يُؤْسِهُ فِي الْتَّرْابِ أَلَا
سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

٥٨

къураб умат бүк1ин лъаларел рук1ин, гъеб Аллагъасул ниг1мат жидеца балагъельун ва къварильильун рик1к1ин.

60. Жидена Аллагъасдаги لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءَ وَلِلَّهِ
الْمُتَّلِّ أَعْلَى وَهُوَ أَعْزَى بِالْحِكْمَةِ

ахираталдаги иман лъоларел г1адамазул
мисал ц1акъ квешаб мисал буго, гъел
жагылал, г1акълу гъеч1ел г1адамал
руго. Т1адег1анав Аллагъасе т1адег1анаб мисал буго.

Гъев кинабго раҳъальян камилав вуго ва мушрикаца жинда г1унт1изарулел сипатаздасаги вац1ц1адав вуго. Гъев Аллагъ لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ жиндир гуч бергъарав, жиндаса щибго жо бергъунарев вуго. Жинца гъабулеб х1укмуялъул г1адлу бит1арав, х1икмат, пайда бугеб жо гурони гъабуларевги вуго.

Т1адег1анав Аллагъасулги инсанасулги сипатал данде кквезе ва цоцада рельльинаризе бегъулел гъеч1о. Масала: Аллагъасухъ бугеб г1елму ва сахавалти жиндие г1орхъи гъеч1еб, жиб бицине ва борцине лъалареб буго. Инсанасул г1елму ва сахавалти жиндие г1орхъи бугеб буго. Аллагъасул г1елму ва кинабго жоялда т1ад х1алк1олти, гъеб кинабго жо квегъулев ва къезарулев вук1ин Аллагъасе لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ бук1ине рекъараб гъесул сипат буго. Инсанасуль г1амал к1одолти, г1адамазда т1ад бергъенльи гъаби абураб сипатал какарал руго.

Инсанас жиндир Халикъельун ва Разикъельун вугев, жиндие г1ибадат гъабизе т1адав Аллагъасуль لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ пикру гъабураб мехаль ва гъесул камилъиялда, х1алк1олтиялдаги жив нахъг1унт1ич1еб мехаль, гъев инсанасул Аллагъасде لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ рокъи, гъев лъай, гъеседе г1агарльиги ц1ик1к1уна. Аллагъ لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ лъалев чиясул т1абиг1атаздаса буго инсанасуль рук1унел шарғ1аль берциналльун рик1к1арал киналго берцинал т1абиг1атал жиндиль рук1ин.

Сахаватав чи жиндир г1ибадат бац1ц1адав, рак1 т1еренав, пагъму-г1акълу лебалав вук1уна. Жив гурх1улев чи Аллагъасдаса لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ х1инкъияльуль гучав вук1уна жиндир рак1 сог1ав, г1амал хъач1ав чиясдаса. Сабру бугев чи иман ц1ик1ларав вук1уна жинда рак1алде швараб щинаб жо гъабулев ах1макъав чиясдаса. Жиндир г1елму бугев чи Аллагъ لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ лъай ва гъесдаса х1инкъи ц1ик1ларав вук1уна жагылал чиясдаса.

Гъадинаб мисал буго цогидал берцинал сипатазулги. Жиндир берцинал сипатал ц1ик1к1аралг1ан инсанасул Аллагъ لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ лъайги, гъев вокъиги, гъеседе г1агарльиги ц1ик1к1уна. Гъев чиясда Аллагъ لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ вокъияльуль асарги лъгъуна. Цинги гъев т1убарараб г1умруяльго бахъибутевльун вук1уна: жинда кинабго жо Аллагъасдаса لِلَّهِ
جَلَّ جَلَّ бук1ин лъан, гъесда

божун, гъесда рак1гъун. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие х1адурааб ахиратальул ниг1матазул рукъ-алжаналда жив лъгулизавиялда божунги вук1уна.

61. Т1адег1анав Аллагъасул г1адат
бук1арабани жинца мунағыл
гъарурал г1адамазе жазаъ гъабулеб
 (гъел нахърахъун теч1ого мунағыл
 гъабунцинахъе гъезие г1азаб гъабулеб
 бук1арабани), жинца ракъалда т1ад
 хъвадулеб щибго жо телароан – гъедин
 гъалаг гъариже мустах1икъал руго г1адамал гъез гъабулеб
 г1амалалда балагъараб мехаль. **Кинниги Аллагъас** جَلَّ جَلَلُهُ гъезие
 г1азаб гъаби нахъбаҳъун тола цо пуланаб заман щвезег1ан.

Аллагъасул х1икмatalда рекъон тун рук1уна гъел
 г1адамал. Гъез гъабулеб г1амал бихъуларого бук1унаро,
 яги гъезие г1азаб гъабизе к1оларого бук1унаро. Цинги гъел
 г1адамал гъалаг гъариже Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ц1араб заман щведал
 гъель цох1о лах1заталь нахърахъун толаро, яги заман щвелалдего
 церего гъалагти гъаруларо.

62. Гъел мушрикал руго жидеего
 бук1ине бокъулареб жо Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ
 бук1ин ч1ч1езабулеб. Малаикзаби
 Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ясал руго абулеб.

Цинги жидер мац1аз гъереси бицуунеб
 буго ва жидеे лъик1аб ахират бук1ине буго абунги абулеб
 буго. Гъез абухъин гъеч1о амру! Щибго щакльи гъеч1о гъезие
 жазаъльъун жужах1алъул ц1а бук1иналда ва гъел жужах1алде
 реххизе г1едег1изариялдаги. Гъенир жанир абадияльго
 рук1инеги руго, жал к1очон жидер к1вар гъабулев чи гъеч1ого.
 Цоги маг1на гъабуна гъел ц1акъ хех гъарун рачуна жужахалда
 реххизе абун.

63. Таллагти Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ
 дудаса цереги рит1ана дица аварагзаби
 жидер умматазде. Гъел умматазда
 щайт1аналъ берцин бихъизабуна
 жидерго квшебаб г1амал. Гъеб

щайт1аналда нахърильъун, аварагзаби гъереси гъарун
 хъвадана гъел умматазул г1адамалги. Гъаб дунялалда гъезул
 валиги, гъудулги, гъезие квербакъулеб жольунги буго щайт1ан.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ أَنَّاسٌ بِظُلْمٍ مَّا تَرَكَ
 عَلَيْهَا مِنْ دَآبَةٍ وَلَكِنْ يُؤْخِرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ
 مُّسَمٍّ فَإِذَا جَاءَهُمْ لَا يَسْتَخِرُونَ
 سَاعَةً وَلَا يَسْقَدُهُمْ

۶۱

وَيَعْمَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكُونُ وَنَصِيفُ الْأَيْتَمَهُ
 الْكَذِبُ أَنْ هُمُ الْحَسَنُ لِأَجْرَمَانَ هُمُ
 الْنَّارُ وَأَنَّهُمْ مُفْرَطُونَ

۶۲

تَالَّهُو لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَيْ أَمْمٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَبَيْنَ
 لَهُمُ الشَّيْطَنُ أَعْنَاهُمْ فَهُوَ لِهُمُ الْيَوْمَ
 وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

۶۳

Ц1акъ квешаб гъудул бугоха нуже гъеб! Гъезие ахираталда ц1акъ жинца унтизе гъабулеб г1азаб бук1ине буго.

Гъениб щайт1ан гъездаса рик1к1алтызе буго, гъезие кверги бакъизе гъеч1о, жегиги гъезда к1ал гыкъун, гъезда т1ад бельянхъун бук1ине буго: «Дица гъарич1о нуж къосине, нужго къосаралльун рук1ана» - абуn.

64. Дица дуда гъаб Къуръан
решт1инабич1о, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дуца гъеб умматалье баян гъабизе
гурони, жиндиль хилипльун ругеб жо.

Х1акъаб дин гъезие баян гъабизе, х1акъаб

– бат1улаб, х1арамаб – х1алалаб жо баян гъабизе. Гъеб жиде баян гъабун хадуб, гъез Аллагъясда جَلَّ جَلَّ г1асилъи гъабураб мехаль, гъезда к1ал гыкъизе реэги бук1ине: нужехъе авараг вач1ана гурищ, Къуръанги бач1ана гурищ абуn.

Гъаб Къуръан Аллагъясде иман лъурал г1адамазе гъел дунял-ахиратальул баҳибуғольиялде т1орит1улеб жо буго, гъезие бугеб рах1матги буго. Къуръан мұымнзабазе рах1матльун бук1ин буго гъелда г1амал гъабиялдалъун гъел Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильиялда щолел рук1ин, гъеб ц1алиги жидер г1иабадатльун бук1ин.

Гъеб Къуръан унtabазе дару бук1ин, пащманасе рохел бук1ин, къварилъи т1аде бач1арасе гъеб къварилъи т1аса босиялье сабабльун бук1ин. Унго-унго иманги лъун, рак1ги Аллагъясде جَلَّ جَلَّ буссинабун Къуръан ц1алараб мехаль, гъев мұымнчиясул щиб ният бугониги гъеб ният т1убаялье сабабльун бук1уна Къуръан.

65. Т1адег1анав Аллагъяс зодисан
ц1ад решт1ине гъабула ва гъелдалъун
жиб хун бук1араb, бакъван бук1араb
ракъ ч1аго гъабула, гъелда т1ад ах-
хур, хер бижизе гъабула инсанас ва кинабго рух1ч1агольияль
гъелдаса мунпаг1ат босизе. **Х1акъльунго Гъеб бакъвараб**
ракъалда т1ад бат1и-бат1иял ниг1матал рижизе гъарияльульги
буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ **х1алк1ольиялде т1орит1ел гъабулел**
г1аламатал, жиdedа бицараб жо раг1улел ва гъельул ваг1за
босулел г1адамазе.

66. Х1акъльунго нужеца жиндаса
мунпаг1ат босулеб боц1ияльульги
(х1айваназульги) руго нуже г1акълу
ва г1ибрат босизе далилал. Гъезул
choхъониб бугеб жоялдаса дица нуже

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَشِّرَ أَهْلَمُهُ
الَّذِي أَخْتَلَقُ فِيهِ وَهُدَى وَرَحْمَةً لِّفَوْرِ
يُوْقُسُونَ

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَا يَعْلَمُ فَأَخْرَجَهُ إِلَيْهِ الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْرِئَهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لِآيَةً لِّتَقُومَ بِيَسْعَوْنَ

гъекъезе къола, биялдаги чорокльялдаги гъоркъоса бат1а гъабураб, бац1ц1адаб, хъах1аб, гъуниаб рахъ. Жиб гъекъолезе ц1акъ бокъулеб ва бигъаго, тамахго гъекъезе бегъулеб.

Цо x1икмат буго гъеб боц1и: варанаби, г1ачи, г1иял, хъунул инсанасе квегъун рук1ин. Гъезда т1адги рек1уна, гъезул рахъги беч1ч1ула, г1алахалде рачун, цинги рукъоре рачун гъел хъвадизеги гъарула. Аллагъяс جَلَّ جَلَّ нильеес квегъич1еб жо инсанасда квегъизеги к1олеб гъеч1о. Гъаб г1емераб заманаль нильеда бихъулеб буго Аллагъяс جَلَّ جَلَّ инсанасе квегъун къураб гуреб цогидаб рух1ч1агольи квегъун, гъелдаса инсанас мунпаг1ат босулеb гъеч1ебльи.

К1иабилеб x1икмат буго x1айваназдаса бач1унебрахъ: Чорокльялдаса ва биялдаса бат1а гъабун жиб бач1араb, кинабг1аги жиндиль я бияльгу, яги чорокльяльул къерниги, маx1ниги гъеч1еб. Гъадинал x1икмatal ва г1аламатал г1емер руго жинца пикру гъабулев чиясе Аллагъясул جَلَّ جَلَّ x1алк1олъиялдаги гъев цох1огояв Халикъ вук1иналдаги т1орит1ел гъабулен.

67. Гъединго нужеe г1аламатал руго وَمِنْ شَرِّ رَبِّكَ تَحِيلُ وَالْأَعْنَابُ تَسْخِذُونَ مِنْهُ
чамастакил ва ц1олбол пихъальульги. سَكُرٌ أَوْ زَرْقَاحٌ حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَا يَدِيهَ قَوْمٌ يَعْقُلُونَ ٦٧
Гъеб пихъалдаса нужеца меxтуleb жо гъабула ва берцинаб кваналеб жоги гъабула.

Жинда Аллагъ разильяав Ибну Г1аббасица абуна: «Берцинаб ризкъи буго жиб x1алалаб пихъ. Мехтуleb жо буго жиб x1арам гъабураб жо» - абуn. **X1акъльунго гъаб рехсараб жояльульги Аллагъ** جَلَّ جَلَّ цо вук1иналда, гъесул x1алк1веялда т1орит1ел гъабулен г1аламатал руго жидер г1акълу ва пикру бугел г1адамазе.

Гъал x1айваназул рахъальуль бугеб x1икмат бициндад, пихъазул x1икматги бициндад, т1адег1анав Аллагъясе бокъана гъелдасаги к1удияb x1икмат бугеб наяльгу бицине ва жинца абуна:

68. Дур Бет1ергъан Аллагъяс наялда وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَيْنَا الْحَلْآنَ الْخَزَنَى مِنَ الْجَنَّاتِ
ваx1ю гъабуна, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ٦٨
нужеца руқъзал ккве абуn мег1ералда т1ад, ахикъ, рохъоб.

Нуж дандельун цо хъизамльун x1алт1улеб нуж жанир ч1олеб бак1 ккве. **Гъединго нужеца руқъльун ккве г1адамас гъабураб жоги.** Гъаб бак1алда вах1ю гъабуна абурабраг1иялдаса мурад буго дица гъелда лъзабуна, гъеб т1обит1ана абураб.

Аллагъясул جَلَّ جَلَّ цоги x1икмат буго гъаб аяталда жаниб, гъес наязда

аби «г1адамаз гъабураб жоги ккве нужеे рукъльун» абуn. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гъаб амруялдалъун наял ч1ч1ола инсанас гъабураб т1алаялда жанир ва гъез инсанасе даруяб гъоц1оги гъабула.

**69. Цинги нужеца кванае ва ц1уе
кинабго пихъалдаса ва т1егъалдаса:**
гъуинаб бугониги, ц1ек1аб бугониги,
кьоg1аб бугониги т1егъалдаса кванае,
Аллагъас жиндир къудраталдалъун
гъеб гъуинаб гъоц1ольун гъабизе буго.
Гъеб т1егъ-хер ц1ехон Аллагъасул جَلَّ جَلَّ

нухаздаги хъваде нуж квегъараллъун ругеб x1алалъ.

Киг1ан рик1к1аде роржун ун ругониги нух къосинч1ого нахъ руссун рак1уна ва щиbab жиндир рукъобе жанибе лъугъуна. Цо мекъи ккараб на, яги ц1оғъодуе бач1унеб на гъеб рукъобе биччач1ого бук1ине гъеб рукъалъул k1алт1а ч1арал хъаравулзабиги рук1уна.

Цинги гъел наязул чехъалдаса къват1ибе бач1уна гъуинаб лъим,
жиндир къер бат1и-бат1ияб, t1аг1ам бат1ияб, жинда жаниб
г1адамазе дару бугеб. X1акъльунго гъаб наялъул хабаральульги
руго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ **х1алк1ольниялда т1орит1ел гъабулел**
г1аламатал, жидеца пикру гъабулел г1адамазе.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ бижараb щиbab жоялда жаниб пикру гъабулев чиясе г1аламатал руго гъеб жо бижараав Халикъ вук1иналде т1орит1ел гъабулел, гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ жинца ризкъи къолев Разикъ вук1иналдеги т1орит1ел гъабулел. Гъединав Халикъльун ва Разикъльун вугев Аллагъасse جَلَّ جَلَّ гъабуни гурони, цоги щибго жо гъеч1о жиндие г1ибадат гъабизе бегъулеб ва г1ибадат гъабизе т1адаб.

Гъаб наялье Аллагъас جَلَّ جَلَّ күн бугеб гъунар, гъельул г1ажаibab x1алт1и бишун калам халат гъабиларо. Нильеда лъалел рух1ч1агольбазул бишунго x1икмат k1удияб буго на. Амма T1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гъелдаса k1удиял ва г1ажаibal x1икматал г1емер руго. Нильеда т1адаб буго гъеб киналдаго иман лъезе ва гъелдаса г1ибрат босизе.

Жинда Аллагъразильяяв Абусаг1идил Худриясdasабицараб x1адисалда буго: «*Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе* чо чи вач1ана ва гъес абуна жиндир вац ц1акъ чехъ унтуун вугин абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Гъесда гъоц1о гъекъезабе*» - абуn. Дов чи рукъове ун, вацасда гъоц1оги гъекъезе гъабун, цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе вач1ана ва гъес абуна: «*Я расулллагъ* حَكَى اللَّهُ عَنِي وَسَلَّمَ! *Дица гъесда гъоц1о гъекъезе гъабуна, гъелдатлъун гъесул чехъ жегиги унтана*»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв Аврагас абуна:

ثُمَّ كُلِّي مِنْ كُلِّ الْمَرَأَتِ فَأَسْلَكَ سُبْلَ رَبِّكَ
ذُلْلَاجْحُجُّ مِنْ طُورَهَا شَرَابٌ مُّخْتَافٌ لَّوْنَهُ
فِيهِ شَفَاعَةٌ لِّلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّعَوْمَ
يَتَغَرَّرُونَ ﴿٦﴾

«Гъанжеги мун а ва үоги гъоц1о гъекъезабе вацасада»-абун. Цингиги ун гъес вацасада гъоц1о гъекъезабуна ва аварагасухъе вач1ун абуна: «Я расууллагъ! Гъанжеги гъесул чехъ унти ц1ик1к1ин гуреб жо ккеч1о»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагъ жинца бит1араф бицунев вуго (гъоц1ояльуль нужее дару буго абураб rag1ияльуль), дур вацасул чехъаль гъеб дару къабул гъабулеб гъеч1о. Цоги нухаль гъоц1о гъекъезабе гъесда» - абун. Цингиги вацас досда гъоц1о гъекъезабуна ва досул чехъ сахъланана»-абун. Х1адис имам Бухарис ва Муслимица бицана.

Г1алимзабаца абуна гъесулchoхъониб заралияб жо буқ1ун гъесде рихел (понос) бач1ун буқ1ана. Гъоц1о гъекъараб мехаль гъель жегиги гъеб заралияб жо багъаризабун рихел ц1ик1к1ана. Лъабабизе гъоц1о гъекъараб мехаль гъесулchoхъониб буқ1араф заралияб жо къват1ибе бач1ун лъугъана ва гъесул унтиги къот1ана абун.

Цоги х1адисалда буго: «Нужеца к1иго жоялдалъун гъабе дару: Къуръаналдалъунги гъоц1оялдалъунги» - абун. Х1адис имам ибну Мажатица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1али асх1абасдаса бицараб хабаралъуль буго: «Нуже дару гъабизе бокъараб мехаль ва гъелдалъун сахълизеги бокъараб мехаль, нужеца Къуръаналъул аят хъвай цо гъадароялда (тарелка) жаниб, цинги гъеб ц1ц1адал лъималъ чуре. Хъизамалда х1алалаб, гъей разияб г1арац къезабун гъельухъ гъоц1о босе. Цинги гъеб гъоц1огун жубан доб аят чурараб жо гъекъе. Гъеб жо дару буго, гъениб лъабго бат1ияб дару жубан бугельул: Къуръанги, гъоц1оги, ц1адал лъимги. Ункъабилеб дару буго гъеб гъоц1о х1алалаб, бац1ц1адаб муҳъ къун босун буқ1ин». Гъаб ункъо жоялда т1орит1ел гъабулел Къуръаналъул аяталги руго. Гъаб хабар ибну аби Х1атимица бицана лъик1аб нухалласан.

**70. Т1адег1анав Аллагъ вуго жинца
нужрижарав. Цинги гъес руго нуж
хвазаризеги. Нужер цоял Аллагъас
ц1акъко к1одольизег1ан ч1аго тола:**

жиндир г1акълуги заг1ипльизег1ан,

черхги чияр ц1обалде ккезег1ан. Жинда лъалеб буқ1араф жоги
к1очене ва живги лъимералда рельльун лъугъине: г1акълуги
дагъав, къуватги дагъав. Х1акъльунго Аллагъ жинда щиаб
жояльуль маслих1ат лъалев вуго ва жиндие бокъараб жо
бокъухъин гъабизе х1алк1олевги вуго.

Г1акълу-лъай, къуват камилав вуқ1арав инсан гъит1инаф лъимералъул

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ تِوْفِيقٌ لِمَنِ يُرِدُ إِلَيْهِ
أَرْبَلُ الْأَعْمَلِ لِكَيْ لَا يَعْمَلْ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ
عَلَيْهِ الْفَرِيضَةُ

عَلَيْهِ الْفَرِيضَةُ

даражаялде ккезавизе к1олев Аллагъасе ﷺ гьев инсан хун хадуб т1аде вахъинавизеги к1ола.

Г1икриматица абуна: Къуръан г1емер ц1аларав чи гьеб лъимерльиялде кколеб х1алаль херлъуларо-абун. Ай херлъаниги гьесул г1акъту-тадбир нукъсанлъуларо. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул дуг1аги буго: «Дуңа дүн арзалил г1умруялдаса ү1уне» - абуn. Гьеб арзалил г1умру буго доб лъимадул къоялде ккараб херлъи. Х1адис имам Бухариjs сицана.

**71. Т1адег1анав Аллагъас нужер цоял
т1ок1 гъаруна цогидаздаса жидее
къураб ризкъиялдалъун.**

Цоял бечедал гъаруна, цоял мискинал гъаруна, цоял ханзаби гъаруна, цогидал гъезда ццере х1алт1улел гъаруна. Дица жидее ризкъи ц1ик1к1ун къурал, жал ханзабильун гъарурал г1адамал гъеч1о жидеца гьеб бечельиялдаса щибго жо жидер лагъздерие къолелъун, цинги гъел лагъзалги гъел ханзабиги ращад рук1ине.

Гъаб мисал буго мушриказе бачараб мисал. Гъездехун абулеб буго: нуж ханзаби ругони нужее бокъуларо нужер лагъзал нужеда ращадал рук1ине ризкъияльуль ва къадрояльуль. Гъедин бугельул нужеца кинха абулеб дир лагъзал аллагъ заби руго абуn ва гъезие шай гъабулеб дие гъабизе кколеб лагъльты?

Гъез Аллагъасул ﷺ **ниг1матазда инкаришха кколеб бугеб?**
Аллагъ ﷺ вуго жинца ниг1мatal къолев. Щибго жо гъабизе к1оларел хъянчал аллагъ забильун ккун, гъав Аллагъ ﷺ ва гьесул ниг1мatal к1очон шай толел?

72. Аллагъас ﷺ **нужерго напсаздаса
нужее руччаби гъаруна.**

Гъездехун рек1елгъей гъабизе ва нужер цоцазде гурх1ел-рах1иму бук1ине.

Гъел руччабаздаса нужее васал ва
васазулги лъимал гъаруна. Аллагъас
х1алалал, т1аг1амал ва лъик1ал

ниг1матал къуна: пихъал, х1айванал, т1орщел къуна. Цогиги
нужеца хуриб бижизе гъабулеб, ральдалъян бахъулеб, чан гъабун
г1алахалдаса т1алаб гъабулеб ниг1мат къуна.

Гъаб кинабго жо х1акъльун хадубги гъел мушриказ бат1улаб
жоялда иман лъун хъянчазе лагъльти шай гъабулеб ва Аллагъасул

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرُّزْقِ فَمَا
الَّذِينَ فُضِّلُواٰ بِرَبِّهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكُوكُ
إِنَّمَا نُنَزِّهُ فِيهِمْ فِي سَوَاءٍ أَفَيْعَمَّ اللَّهُ
يَحْكُمُ دُولَتَكُمْ

٧٦

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ نَعْشَرَ كَوَافِرَ وَجَعَلَ
لَكُمْ مِّنْ زَوْجِكُمْ بَنِينَ وَحَدَّةً

وَرَزْقَكُمْ مِّنَ الظَّبَابِ إِنَّمَا يُلْطِلُ بِمُؤْمِنَاتِ

وَبَغَتَتْ اللَّهُ هُنَّ كُفَّارٌ

٧٧

ниг1матазда инкарги щай кколеб? Ва гъесие гъабизе т1адаб г1ибадатги щай гъабулареб?

73. Жидец Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ لَهُ مَنْ دُونَ اللَّهِ مَا لَيْمَلُكْ لَهُمْ رُزْقًا
т1адаб лагъльи гъабулеб буго
шибго жидее мунпаг1ат, яги зарал
гъабизе к1оларел, зобалаздасаниги
ракъалдасаниги жидее ризкъиги
къоларел хъанчазе.

Зодиса ц1ад базабизе к1оларел, ракъалда хур-хер бижизабизе к1оларел.
Гъеб жо гъабизе абуn лъугъаниги жидер щибго гъунар-къуватги
гъеч1ел.

74. Нужеца щибго жо Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ رَبُّ الْأَمْمَاتِ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
рельтьине гъабуге. Гъесда
цониги раҳъаль жинца рельтьинлыи
гъабулеб жо гъеч1о. X1акъльунго
Аллагъ жинда кинабго жояльул x1акъикъат лъалев вуго.
Нужеда лъалеб жо гъеч1о гъев Аллагъасул къадруялдаса ва
к1одольиялдаса.

75. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ مِسَالْ بَاقْعَنْ نُجَاهَ
мисал бачун нужеек
баян гъабулеб буго нуж кант1изе
бокъун ва нужеек ваг1за лъугъине
бокъун: цо лагъ вугони чияр
ихтияралда гъоркъ вугев, жиндир
шибго жоялда x1алк1вейги гъеч1ев.
Цоги чи вугони дица жиндие бечельи
куурав ва жинца гъеб бечельи садакъаде бикъулев, напакъадеги
къолев балъгого ва загыралда. Гъав к1иявго чи вашад вугищха
жидер даражаялъуль ва къадруялъуль!

Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъаб мисал бачун буго хъанчазе лагъльи гъабулел
г1адамал кант1изе бокъун. Гъаниб лагъасул мисал буго хъанчал: Гъезул
шибго жоги гъеч1ельул ва гъезда щибго жоги гъабизе к1оларельул.
Гъел кин ращад рук1инел жиндир бечельиги ханльиги бугев чиясда,
жиндие бокъухъин гъеб бечельи x1алт1изабулев ва гъеб напакъадеги
къолев. Жиндир бечельиги бугев, жиндие бокъараb жо гъабизе гъунарги
бугев Аллагъасه جَلَّ جَلَّهُ гъабич1ого лагъльи, Аллагъасул маҳлукъльун
бугеб, жидер щибго гъунар гъеч1ел, жидецаго гъарурал хъанчазе кин
гъабулеб? Гъал чаг1и aх1макъал рук1ин баянаб жо буго.

Кинабго щукру ва рецц Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ بُغُو. Жинца мисал бачун

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونَ اللَّهِ مَا لَيْمَلُكْ لَهُمْ رُزْقًا
مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا
يَسْتَطِعُونَ ﴿٧٦﴾

فَلَا تَصِرُّ رُبُّ الْأَمْمَاتِ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾

*ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَهُ
يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مَا رَزَقَاهُ سَنَا
فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًا وَجَهْرًا هُلْ يَسْتَوِي
الْحَمْدُ لِلَّهِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾

х1акъаб жо баян гъабулев. **Кинниги, г1адамазул г1емерисел жидеда щибго жо лъаларел руго.** Жидер жагъилльяиль мушриказда лагъги ханги ват1а гъавизе лъалев гъеч1о, жинца жо бижулев Халикъги, жив цогидас вижарав махлукъги ват1а гъавизе лъалеб гъеч1о.

76. Т1адег1анав Аллагъас цоги мисал баян гъабуна к1иго чиясул мисал бачун. Цояв вуго жинда мац1 лъаларев, х1алт1и-пиша гъабизеги к1оларев, жиндир валиясада т1ад бак1аб гыр г1адин вугев. Гъев киве вуссинавуниги ва щиб жо жинда малъаниги гъеб гъабизе к1оларев, жиндаса цониги лъик1аб жоги лъугъунарев. Гъев чи вашадав вук1унищ жинца г1адамазда лъик1аб жоги малъулев, живги бит1арааб нухда хъвадулев чиясада?

Жинда лъик1аб-квшешаб жо бат1а гъабизеги лъалев, пасих1аб мац1аль к1альян г1адамазда жо бицине ва гъел лъик1аб нухда т1орит1улев. Живго х1акъаб нухда вугев ва цогидалги гъелда т1орит1улев чиги, щибго жо жиндалъаларев, цогидазт1овит1аниги гъеб т1орит1елги босуларев чиги вашад вук1инищ? Гъаб мисалги буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндие г1ибадат гъабизе х1акъав Бет1ергъян вук1ин ва г1адамаз алагъзабильун ккурал хъанчал бат1улал жал рук1ин бицуунеб.

77. Т1адег1анав Аллагъасухъ جَلَّ جَلَّ буго зобал-ракъазда жаниб бугеб, г1адамаздаса рик1к1адаб, гъезда бихъулареб ва лъалареб жояльул г1елму. Къяямасеб къо ч1еяльул амруги гъеч1о цох1о бер къяпи г1адаб жо гурони, жегиги гъелдасаги г1агарда буго гъеб къяямасеб къояльул амру.

Аллагъасе جَلَّ جَلَّ бокъараб мехаль ва гъесул къадар гъабураб заманги швараб мехаль къяямасеб къо бач1ин щибго нахъбахъуларо ва гъеб иш ц1акъ хехго, цох1о лах1заталь т1убазабула т1адег1анав Аллагъас.

Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндие бокъараб жо гъабиз х1алк1олев вуго. Гъеб х1алк1олъиялдаса жо буго ахир къяямасеб къо бач1инги ва гъениб х1исаб-мизан гъабун г1адамазул г1амалазда рекъараб

وَصَرَبَ اللَّهُ مُشَكِّلًا رَّجُيْنَ أَحَدُهُمَا
أَبْكَمَ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كُلُّ عَلَى
مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّهُهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ
يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَوْنَى
صَرَاطٌ مُسْتَقِيْرٌ

٧٦

وَلِلَّهِ عَيْنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا
أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحُ الْبَصَرِ أَوْهُ
أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

٧٧

жазаъ гъабиги.

78. Аллагъас нүж киналго
къват1ир рахъизаруна эбелалъул
choхъониса нужеда щибго жо лъаларел,
шибго гъунар гъеч1ел заг1ипал
лъималлъун рук1ун. Цинги Аллагъас
нужеда бугеб берги, г1инги, рак1ги
гъабуна жинда жо бихъулебльун,
раг1улебльун ва бич1ч1улебльун.

Гъал алатаздалъун нүж дунялалъул рукъоб ч1аголти гъабиялде т1орит1ана. Нүж рижарав ва нүж хъихъулов Бет1ергъан Аллагъас вук1ин лъан, **гъесие щукру гъабизе** ва гъес т1ад къараб г1ибадат гъабизе рижана нүж. Г1ададаго рижинч1о, x1акъаб нух малъич1ого теч1о, лъик1аб-квешаб жо бат1а гъабизе г1акълу къеч1огоги теч1о.

Т1адег1анав Аллагъас Къуръаналда рехсана жинца инсанасе г1инги, берги, рак1ги гъабуна абуn. Гъаб заманаялъул г1алимзабаца эбелалъул ургъиб лъимеральул бижин ва т1убай лъазабун ц1ех-рех гъабидал, гъез далил бачун ч1ч1езабун буго: гъеб лъимеральул г1инальул алатац рижи ц1акъ хех байбихъулеb букин. Цинги лъабго моц1 барадаса байбихъун беральул алатац рижулел рук1ин, гъелдаса хадуб гурони рак1алъул алатац лъимеральул рижин камиллъулеб гъеч1о абуn. Гъаб г1елмияб ц1ех-рехаль тасдикъ гъабуна Аллагъас كъуръаналда рехсараб тартибалда букин гъель жидедалъун жо лъалел алатацул рижин ва камиллъи.

79. Аллагъасде инкар ккколел
г1адамал балагъуларищ зобал-ракъазда
гъоркъор роржунал x1анч1азда, жал
гъенир роржуналльун гъарун ругел
Бет1ергъан Аллагъас كъуръаналда ва гъель гъенир

ч1езеги гъаруларо гъев Аллагъасул كъудраталъ гурони.

Гъель x1анч1аз кваркыи хъваг1улеб букинайт роржунаро гъель гъаваялда. Кваркыи хъваг1ич1огонги роржуна гъель: куркъбал данде къангы роржуна ва куркъбал швакунги роржуна. **X1акъльунго** гъаб ццебехун бицараб жояльтульги x1ужа ва далил буго жидеца иман лъолел г1адамазе Аллагъас Къуръаналде ва гъесул къудраталде.

80. Аллагъас нүжее жанир ч1езе
рукъзал гъаруна бат1и-бат1иял
жалаздаса. Гъель рукъзал разе
г1акълу-лъай къуна нүжее. Гъединго

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُم مِّنْ بُطُونِ أُمَّةٍ تَكُونُ
تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْقَدَ لَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ

(٧٤)

أَنَّهُمْ قَاتُلُوا إِلَيَّ أَطْيَرٌ مُسْخَرُونَ فِي جَوَّ السَّمَاءِ
مَا يُمِسِّكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّهُ فِي ذَلِكَ لَا يَكِنْ

لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

(٧٥)

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ يُؤْتَكُمْ سَكَانًا وَجَعَلَ
لَكُم مِّنْ جُنُودِ الْأَنْعَمِ بُؤْتَكُمْ سَكَانًا وَجَعَلَ
ظَعِنَّكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتُكُمْ وَمَنْ أَصْرَفَهُمْ

х1айваназул т1омаздасаги гъаруна
нужеे рукъзал: чадрал гъаруна нужеे
сапаралде цадахъ росизе т1адагъал, бокъараб
бак1алда лъезе бегъулел, къвариг1араб мехаль
нахье росизеги бегъулел.

وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَنْتَ
وَمَتَّعًا إِلَيْهِ حِينٌ

Нуж рукъор ругониги сапаралда ругониги гъеб чадиралда жаниб х1алхьи гъабизе ва заман базе бегъулел. Гъел х1айваназул квас-расалдаса ва х1улиялдаса (пух) нужеे т1ад рет1улеб рет1елги гъабуна, рукъоб х1ажальуле бусен-къайиги гъабуна, ч1аго ругебг1ан мехаль нужеца гъелдасан мунпаг1ат босуле.

81. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужее раг1адги
гъабуна, гъес бижарааб жоялдалъун
бук1унеб гъеб раг1адги. Муг1рузул,
гъут1бузул, рукъзазул бук1уна раг1ад
бакъул бух1иялдаса нуж ц1унизе.
Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ муг1руздаги гъаруна
нуж жанир ч1езе бегъулел бак1ал.

Нохъаби гъаруна, къурул т1окъаби гъаруна
нуж гъоркье лъугыне ва жанир рук1ине. Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
нужеे т1ад рет1улеб рет1елги гъабуна, нуж бакъул бух1иялдаса
ц1унизе, хасалил ц1оројалдасаги ц1унизе.

Цогиги рет1ел гъабуна нужее рагъде унеб мехаль рет1улеб:
къолденал ва бет1ералда лъолел т1аргъал. Тушманасул зарапалдаса
нуж ц1унизе. Гъадин Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндир ниг1матал т1уразарула
нуже. Кинабго нуж жинда х1ажальуле жо нуже бижун ва гъелдаса
мунпаг1ат босизе малъун. Дунялияб жо малъараб г1адин динияб жоги
малъула Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ аварагзаби рит1ун ва т1ахъал решт1инарун.
Гъедин Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ т1урала нуже жиндир ниг1матал нуж гъесие
мут1иг1льун цох10 гъесие гурони лагълы гъабич1ого бук1ине.

82. Гъаб кинабго жо баян гъабун
хадубги гъел мушрикал иман

فَإِنْ تُرْلَوْا فَإِنَّمَا عَيَّنَكُمُ الْبَلَغُ الْمُمِينُ

льеялдаса russани, дуца гъельул к1вар
гъабуге, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! X1акътльунго Дуда т1адаб жо буго
Аллагъас духъе къураб рисалат гъезухъе щвезаби.

Гъезда иман лъезаби дуда т1ад гъеч1о, гъез иман лъеч1о абуn дуе зарапги
гъеч1о. Гъезул г1амалазе жазаъ гъабизе бугев T1адег1анав Аллагъ вуго.

83. Гъел мушриказда лъала Аллагъас
жидеे къурал ниг1матал.
Гъел ниг1матаздаса бишунго к1удияб

يَعَرِفُونَ يَعْمَلَ اللَّهُ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا

وَأَكَثَرُهُمُ الْكُفَّارُونَ

буго Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг. гъезда гъоркъоса жив вугев, жидеда гъев х1акъав авараг вук1инги лъялеб. Гъедин бугониги мушриказ аварагасда инкар кколеб буго. Цогидал киналго ниг1матаздаги инкар ккурал руго гъел мушрикал. Гъезул г1емерисел куфруялдаго руго. гъедин рук1ун хvezеги руго ахираталда жужах1алде инеги руго.

84. Къиямасеб къояль дица щибаб
умматалъул авараг вахъинавула жинца
уммат Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **цо гъавиялде ах1ана**
абун нуг1льни гъабизе. Гъеб къояль
капурзабазе изну къоларо г1узру бачине
ва багъанаби рицине.

Гъезул щибго х1ужа гъеч1ебльи ва гъез бицинесеб жо гъереси бук1ин лъялельул. Гъездаса щибго жоги т1алаб гъабуларо: Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильулеб г1амал гъаби, яги раг1и бицин: гъеб къо г1амал гъабулеб къо гъеч1ельул, гъеб буго дунялалда гъабураб г1амалалде данде жазаъ гъабулеб къо.

85. Дунялальул руқъор куфру-
ширкалда т1ад ч1ун, Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ
г1асильун зулму гъабурал г1адамазе
буgeb г1азаб гъезда бихъун хадуб,
гъездаса гъеб г1азаб бигъа гъабуларо ва гъел г1азаб гъабич1ого
нахърахъунги толаро.

Къиямасеб къояль жужах1альул агълу гъенибе лъугынабун хадуб гъезие г1азаб т1аса боси ва бигъальи гъаби гъеч1о. Мұмминзабазул к1удиял мунағыл гъарурал г1адамал руго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ түрх1елалдашун жужах1алдаса къват1ире рачунел.

86. Жужах1алда жанир рук1адго жидеца
ширк гъабуразда рихъараб мехаль
жидедехун ширк гъабурал (жидеца
гъель алагъзабильун ккунги рук1арал)
г1адамал, жидеца ширк гъабураз абула:
«Я нижер Бет1ергъян! Гъале гъал руго
нижеца дуеги гъабич1ого жидее лагъльни
гъабурал» - абун.

Гъеб раг1иялдашун гъезие бокъун бук1уна жидеда түрх1ел гъабизе ва г1азаб бигъа гъабизе. Жодое лагъльни гъабула рук1араз гъезие жаваб гъабула нуж ругин гъереси бициунел г1адамал ва нужеца

وَيَوْمَ نَبَعْثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ
 لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ
 يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٨٥﴾

وَإِذَا رَأَهُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَلْعَدَابَ فَلَا يُخْفَى
 عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنَظَّرُونَ ﴿٨٦﴾

وَإِذَا رَأَهُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا شَرَكًا آخَرُهُمْ قَالُوا
 رَبَّنَا هُوَ أَكْبَرُ شَرَكًا أَنَا إِنَّمَا أَنَا
 نَدْعُو مِنْ دُونِكَ فَاللَّهُ أَكْبَرُ إِنَّمَا
 أَنَا كُلُّكُمْ لَكَ لَكَ الْذُبُونُ ﴿٨٧﴾

нижее лагъльи гъаби нужерго г1айиб бугин абуn,

87. Гъеб къояль кинавго чи Аллагъасе وَأَقْرَوْا إِلَيْهِ اللَّهُ يَوْمَئِذٍ السَّلَمَ وَضَلَّ
мут1иг1льун, мук1урлъун ва гъесул عَنْهُمْ مَا كَانُوا فِي قَبْرَوْنَ ﴿٨٧﴾
амряулда нахърилъун рук1уна ва
гъездаса ц1акъ рик1к1ад ун рат1алъун
рук1уна дунялалда жидеe гъресияб лагъльи гъабурал алагъзаби.
Гъезул шапаг1атги щоларо, квербакъиги бихъуларо, гъелги жалги
цадахъ цох1о хъагинир жанир реххун, жидерго черхазда рек1араb
ц1аяль жал рух1улел ва жидеe г1азаб гъабулел рук1уна.

88. Аллагъасда الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
инкар ккурал ва زِدْهَمُوا عَدَابًا فَوْقَ الْعَدَابِ بِمَا كَانُوا
Аллагъасда иман лъеялдаса цогидал يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾
г1адамалги нахъч1варал капурзабазе
гъезие бугеб г1азабалда т1адеги цогиги
г1азаб гъабизе буго, гъез гъабураб
пасальи сабабльун.

Жидеца иман лъунгут1и гъел жужах1алде лъугъинарулеб сабаб
буго. Гъелдаги т1аде Аллагъасде иман лъеялдаса г1адамал
нахъч1вайги, гъезие г1акъуба къейги жинда ц1акъго Аллагъасул
щим бахъунеб г1амал буго. Гъаб г1амал бук1ана Маккаяльул
мушриказул ва къурайшиязул церехъабазул. Гъез г1емер г1акъуба
къуна Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда нахърилъарал
муъминзабазе. Гъел къурайшиязул х1амуца ч1вана Сумаят абулей
муъминч1ужу. Исламалда жаний т1оцеe шагыдльана гъей. Гъелдаго
хадув ч1вана гъельул рос Ясири, жидеда Аллагъ разильяял,
гъезулгун гъалмагъльи нильееги насиb гъабеял.

89. Щибаб умматалъе нуг1льи гъабизе
жидер авараг вахъинавулеб къояль,
гъаб дур умматалъе нуг1льи гъабизе
мунги вахъинавулеб къояль гъабизе
буго, Мух1аммад, صلى الله عليه وسلم, дица
гъел капурзабазе г1азаб. Дица дуда
Къуръангি решт1инабун буго жинца
кинабго жо баян гъабулеб ва Аллагъасе
дин гъабулеб х1алги баян гъабулеб.

Гъеб Къуръан решт1ун хадуб капурзабазе щибго х1ужа гъеч1о ва
г1узру гъеч1о Аллагъасе х1акъаб дин гъабич1ого рук1ине ва
жидедаса г1азаб нахъч1вазе. Гъеб хирияб Къуръан жинца х1акъаб
динул исламалда т1орит1улеб буго, умматалъе бугеб рах1матги

وَيَوْمَ تَبَعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ
مَنْ أَنْفَسْهُمْ وَجَحِنَّمْ بِإِيمَانِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ
هُنُولَاءِ وَرَزَنَاتِنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبَيَّنَتَا
لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَشَرِّي
لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

буго ва мұмъинзабазе рохелги буго.

90. Х1акъльунго Т1адег1анав

Аллагъас нужеда гьоркъоб гъабулеб ишальуль берцинал т1абиг1атал х1алт1изареян амру гъабулеб буго.

Х1укму гъабулеб меҳаль гъеб бит1ун

гъабеяңги, киналго г1адамазе лъик1ль гъабе абунги:

берцинаб раг1и бишун, садакъа-хайрат гъабун, къварильлялда ккарасе квербакы гъабун, нальи т1ад ккарасе кумек гъабун, унтарасде ваккизе ун, хварав ахираб нухалде т1овит1изе ун.

Г1агарльялда гьоркъоб гурх1ел-рах1му ц1уне абунги амру гъабулеб буго Т1адег1анав Аллагъас. Гъезулгун х1ал рекъезе гъабун, гъездаса пашманлыи-къварилти нахъч1ван. Г1агарльялда гьоркъоб ц1унизе рекъарабцинаб жо мадугъалзабазда гьоркъобги ц1унизе рекъараб буго.

Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَّ **нуж нахъч1валел руго кинабго къабих1аб жо гъабиялдаса:** раг1и бугониги, г1амал бугониги, къабих1аб пиша бугониги (ширк гъаби г1адаб, зина гъаби г1адаб). **Мункараб жо гъабиялдасаги нахъч1валел руго:** гъеб буго сахаб т1абиг1ат-г1амалалда ва исламияб жамаг1аталда гьоркъоб буқ1ине сурукъаб, жинда г1айиб ч1валеб жо. Гъеб раг1ияль щвей гъабула киналго г1ассильбазда ва г1одорег1анал пишабазда: гъибат, бугътан, мац1 гъаби, х1асад гъаби, рөгъоб бай ва гъелда рельъярал г1амалазда.

Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَّ **нуж нахъч1валел руго зулму гъабиялдасаги,** мунағъ-хат1аальул г1орхъольян рорч1арал жал гъариялдасанги. «Багъю» абураб раг1и буго г1орхъольян борч1араб жо гъаби абураб мағ1наялда бугеб. Гъель г1емераб мағ1наялде т1орит1ел гъабула: имамасда данде раҳъярал г1адамаздаги гъеб ц1ар абула (бугъатал), зина гъабулел г1адамаздаги абула, ч1ух1и ва г1амалк1одолъи ц1ик1к1арал г1адамаздаги абула. **Аллагъас** جَلَّ جَلَّ **нужее гъадинаб берцинаб ваг1за гъабулеб буго, нужеца гъеб ваг1за босизе бокъун ва иман лъун лъик1аб г1амал гъабизеги бокъун.**

Къатадатица абуна: хирияб Къуръаналда жаниб т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ ислам бач1инелде үшерे рук1арал г1арабиязул лъик1алицинал т1абиг1атал берциналлъун гъаруна ва гъезда жанир рук1арал г1одорег1анал, сурарал, къабих1ал т1абиг1атал нахъги ч1вана-абун.

Цо х1адисалда буго: «*Т1адег1анав Аллагъасе т1адег1анал т1абиг1атал рокъула ва къадарал, г1одорег1анал т1абиг1атал риҳуна*» - абуни. Х1адис Байгъакъияс бицана.

*إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ
ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَا عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
وَالْبَغْيِ بِعِظُمَتِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥﴾

Абу Яг1ла абулев г1алимас бицараб х1адисалда буго: «Уксум ибну Сайфи абулев къавмальул цевехъанасда хабар раг1араф мекалъ Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вахъун вуго (вач1ун вуго) абун, гъесие бокъун бук1ана живго гъев Мух1аммадихъе вач1ун гъесул х1ал ц1ехезе. Жиндири къавмаль гъев нахъч1вана «мун нижер к1удияв вуго, мун гъесухъе ун дур къадру хvezабизе бегъуларо»-абун. Цинги Уксумица абуна: «Гъедин бугони нужер бокъарав чи ццeve вахъа дир хабар гъесухъе щвезабулев ва гъесул хабар дихъе щвезабулев»-абун. К1иго чи вахъана «Ниж ина гъесухъе» - абуn ва гъел ана Маккаялде. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе раг1ун гъез абуна: «Ниж руго Уксум ибну Сайпиясул расулзаби. Гъес дуда гъикъулеб буто дур ц1ар щиб ва мун щив»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дун вуго Г1абдуллағыл vas Мух1аммад. Дун вуго Аллагъасул лагъ ва гъесул расул»-абун. Цинги жинца гъаб аятги ц1алана (90 аят). Чанго нухаль авараг صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ц1ализе виччан жидеца гъеб аят рек1ехъе лъазабуна ва гъебги босун гъель Уксумихъе т1адрussун раг1ана. Гъез Уксумида абуна: «Нижеда гъев ватана гъоркъохъеб насабальул музариязул чи. Гъес нижее гъаб жоги ц1алана» - абуn. Уксум гъез ц1алараб аяталде г1енеккана ва жинца абуна: «Дида гъев Мух1аммад вихъулев вуго жинца берцинал т1абиг1атаздалъун амру гъабулевльун, къабих1ал г1амалаздаса жинца нахъч1валевльунги. Нужеца гъаб дин къабул гъабе ва нуж гъаб динальул бет1ералда рук1а, гъеб динальул раг1ч1алда (ахиралда) рук1унге» - абуn.

91. Нужеца Аллагъасе гъабураб
къот1и т1убазабе, гъесул расуласе ва
муъминзабазе гъарурал къот1абиги
т1уразаре гъеб къот1и гъабун хадуб.
Нужеца гъаял гъедараб мекалъ ва гъеб
гъя Аллагъасул ц1аралдалъун
щулаги гъабураб мекалъ, гъеб гъаги
хvezабуге, нужеца Аллагъ جَلَّ جَلَّ **гъавун вугельул гъеб нужер**
гъаялье нуг1льун ва гъеб ц1унулевльун. X1акъльунго Аллагъ
жинда лъалев вуго нужеца гъабулеб кинабго г1амал.
Гъеб г1амалалде данде Аллагъас нуже жазаты гъабизе буто.

92. Нужги рук1унге жинда г1емер
г1акъубаги бихъун жинца кун
дургъулей (пряльщица), цинги кинабго
х1алт1и т1убараб мекалъ жинца

وَأَوْفُوا بِعَهْدَ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا
 الْأَيْمَنَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ
 اللَّهَ عَلَيْكُمْ كُفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا
 تَفْعَلُونَ

وَلَا تَكُونُوا كَآتِي فَضَّلتَ غَرَلَهَا مِنْ بَعْدِ
 قُوَّةٍ أَنْ كَنَّا تَتَجَزَّدُونَ أَيْمَنَكُوكُوكَ دَخَلَ
 بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أَمْمَةً هِيَ أَرْبَى مِنْ أَمْمَةٍ

дургъараб кун бичун ва биххун балей
г1аданалда рельльун.

إِنَّمَا يَأْكُلُونَ مِمَّا لَهُ بِهِ وَلَيَبْتَغِنَنَّ لَكُمْ يَوْمًا

الْفَيْمَةُ مَا كُنْتُرُ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾

Гъаб мисал буго жидеца къот1и гъабулел
ва гъа гъедулел, цинги гъеб къот1иги гъаги
хvezабулел г1адамазе бугеб мисал.

Нужеца нужер гъаял ва къот1аби кколел руго цояз цоял гуккизе,
гъезие хиянат гъабиялье сабабльун. Гъеб ц1акъ г1одобег1анаб
г1амал буго. Гъеб г1амал нужеца гъабулеб буго цо къокъа
цогиялдаса г1емераб ва къуватаб бук1ин лъараб мехаль. Доб
щебеккун къот1и гъабураб къокъаялье хиянатги гъабун гъез гъаб
къуватаб къукъаялье къот1и гъабулеб буго.

Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъас нужер x1албихъи гъабулеб
буго гъел бат1и-бат1иял къокъабигун нуж данч1вазарун, **нужеца**
къот1и т1убаладай абуn, цинги къиямасеб къояль нуже Аллагъас
ц1акъ баянги гъабизе буго нужеца гъабурабщинаб г1амал. Ва
щивав чиясул г1амалалда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

Гъаб къот1и гъаби ва гъа гъедияльул x1укму бициналье сабаб буго
г1арабиязул бат1и-бат1иял къокъаби кидаго цоцалье рагъазда
рук1унел рук1ана. Гъедин бугелъул к1ило лъабго къокъа цоцаль рекъон
цогидазда данде рагъулел рук1ана. Гъедин рук1адго жидеего лъик1
бихъараб мехаль цоязулгун гъабураб къот1иги хvezабун цогидазе
къот1и гъабулеб бук1ана.

Исламалъул авалалдаги рук1ана цо-ци къокъаби жидеца исламияб дин
босич1ел, амма бусурбабазе кумек гъабизе, яги гъезде данде рагъич1ого
рук1ине къот1и гъабурал, гъел г1адамазги къот1и хvezабулеб бук1ун
ва бусурбабазе хиянат гъабулеб бук1ун решт1инаруна гъал аятал.

Гъал аятазул x1укму кинабго умматалъе г1аммаб x1укму буго ва
къот1и т1убангут1и мунафикъчиясул т1абиг1ат буго. Бицараб раг1и
кквейги гъабураб къот1и т1убайги мұмъинчиясул т1абиг1ат буго.

93. Т1адег1анав Аллагъасе бокъун
бук1арабани киналго г1адамал цох1ого
умматалъул гъарилаан.

Киназулго бечельи-мискинлы цоцада
рельльярал, цоцаль къацандулел

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَحْدَةً

وَلَكِنْ يُضْلِلُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

وَلَسْتُ عَلَىٰ عَمَّا كُنْتُ تَعْمَلُونَ ﴿٣﴾

къокъаби гъеч1ого, цоцаль рекъараб, цох1о x1алалъ Аллагъасе
дин гъабулел. Кинниги, Аллагъасул ج1акъл1
рекъон цоял x1акъаб диналда т1орит1ун руго, цогидал нух
къосаралльун тун руго. Цо г1адамал баҳыби бугелльун гъарун руго,
цогидал баҳыкъосаралльун гъарун руго. Цо къокъа алжаналъул

ниг1матал кваналелльун гъарун руго, цогидал жидедальун жужах1 боркъулелльун гъарун руго. **Ахирагаталде щвараб мехаль чара гъеч1ого щивав чиясда жиндир г1амалалдаса гъикъизе буго.** Ва киг1ан гъит1инабниги ва к1удиябниги жоялье жазаь гъабизе буго.

94. Нужеца нужеда гъоркъоб гъабуле^{جَعْلَةً}
къоти ва Аллагъасул цар

гъоркъоб қкун гъедулеб гъаги гъ

Тъоркъою къун гъедулъе гваги гвабуге
циояз цоял гуккиялье сабабльун, гъел
гъаял хвезарун дунялалъул дагъабго
заманалъул мунпагъат босизе къасд
гъабуге. Гъедин гъабулеб бугони нуж

х1акъаб жоялда рук1ун хадуб гъелда

ккарап рук1уна. Гъеб г1амал гъабулеб бугони Аллагъас جَلْجَلْكَلْ нужеда ц1акъ квшеба г1азаб ч1амизабизе буго.

Нужеца Аллагъасул ﷺ диналдаса г1адамал нахъч1вазе ва гъеб дин ракъалда т1ибит1иялье квалквал гъабизе къасд гъабуле буқ1иналье г1оло. Ахирагаталдаги жужах1альул гучаб г1азаб буқ1ина нужее.

95. Нужеца Аллагъасе ﷺ ва гъесул расуласе гъабураб къоти хвезабун, гъеб бичун дунялальул дагъабго пайда босуге. Х1акъльунго ахираталда

Аллагъасда حَمْلَةٌ аск1об бугеб жо нужең ц1акъ лъик1аб буго.

Нүж лъыкаб-квешаб жо бат1а гъабизе лъалел г1адамал ратани,
нужеца гъеб квешаб г1амал гъабуге.

96. Дунялалда нужеда кодоб бугеб жо жиб панальулең бук1ин х1акъаб буго.

Нуж ч1аго рук1унги ине бегъула гъеб
нужеда кодоса. Нуж хвараб мехаль гъеб
нужехъян унебльи x1акъаб буго. **Ахира**

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ x1адурун бугеб алжанальъул ниг1матал т1аса унарел, абадияльго нахъе хут1улел руго. Бичасх1аги абуn гъедулев вую дун: дица гъез гъабураб г1амаллдаса г1емерго лъик1аб ва берцинаб жазъя гъабила Аллагъасул дин сабабльун бач1араab къварилъиялда сабру гъабун, гъеб дин ц1унун жал хъвадарал мъминзабазе.

97. Бихъинал ругониги, руччаби
ругониги жидеца Аллагъасда

иманги лъун, аварагасда нахъги

рильъун, шарг1алда рит1ун хъвадун,
льик1аб г1амал гъабун хъвадулен: Дица

وَلَا تَتَّخِذُ دُكَانًا كَمَا يَمْنَكُ دُخَالًا يَنْكُمْ
فَتَرَلْ قَدَمْ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَدْ وَقْوَةً السُّوَءَةَ
بِمَا كَسَدَ ثُمَّ مَنْ سَيَلَ اللَّهُ وَكُلُّهُ عَذَابٌ

٩٤

وَلَا شَرِّفٌ أَعْهَدَ اللَّهُ شَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ
اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

اللَّهُ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كنْتُمْ تَعْلَمُونَ

مَا عَنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عَنْدَ اللَّهِ بِأَقِيمٍ
وَلَنْجَزِينَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرُهُمْ بِالْحَسَنِ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٦٦

مَكَانِيَّةُ

وَلَنْجِزَتْهُمْ أَجْرُهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا

чара гъе1ого гъел г1адамал дунялалъул

рукъор берцинаб ч1агольиялда хъвадизарила:

х1алалаб ризкъи къела, дагъаб жоялда г1ейи гъабулел, дунял т1алаб гъабиялда хадур лъгъинч1ел гъарила. Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильульеб г1амал гъабизе тавпикъ къела.

Жинда Аллагъ разильаяв имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъея аварагас абуна: «Жиндир баҳын бугольараав *ва дунял ахираталъул лъик1льялда кверщел батарав чи вugo жинца Аллагъасда иман лъун, исламияб диналда хъвадараav, жиндине г1олеб х1алалаб ризкъиги Аллагъас къурав, гъес къураб жсоялда г1ей гъабун ч1езе Аллагъас جَلَّ جَلَّ тавпикъги гъабурав чи»-абун.*

Жинда Аллагъ разильаяв Анас ибну Маликидасан бицараб х1адисалда буго: «*T1адег1анав Аллагъас мутьинчияс гъабураб лъик1аб г1амал г1адада хвездабун гъесие зулму гъабурабо: дунялалда гъабураб лъик1аб г1амал ахираталда жинда данде ажсу гъабулеб буқ1уна. Капурчиясул лъик1аб г1амалалъух дунялалдаго жсазай гъабула: гъесие сахлъи къун, ризкъи къун. Ахираталда гъесул ѹибго лъик1аб г1амал буқ1унаро жинда данде ажсу гъабулеб»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.*

Х1асанул Басрияс абуна: унго-унгояб, берцинаб ч1аголъи алжаналда жаниб гурони буқ1унаро. Гъениб буго нахъа хвел гъеч1еб ч1аголъи ва пацманлыи т1аде бач1унареб рек1елгъей. Абадияб саг1адат буго гъеб (баҳыбуголъи) жинда т1аде баҳытгъеч1олъи бач1унараб» - абуn.

Ва дица гъезие жидеца гъабураб лъик1аб г1амалалдаса ц1акъ лъик1аб, г1емераб ва берцинаб жазаъги гъабула. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ц1об-рах1маталдальун гурого алжаналдаги лъгуъунаро, гъениб жаниб бугеб цох1о ниг1маталде данде нильтер лъик1аб г1амалги баҳунаро жиндир къимат ва къадру х1исаб гъабун. Гъедин бугельул Аллагъасде جَلَّ جَلَّ мут1иг1льун, аварагасда нахърилъльун гъаб дунялалъул дагъабго заман нильтеца бараб мехаль, ахираталда абадияб алжан Аллагъасул جَلَّ جَلَّ сайгъят буго ва гъесул к1удияб ц1об-рах1матги буго, нильтер г1амал сабаблъун, нильтеца ях1 баҳъун щвараб ужра-мухъ гъеч1о.

Бет1ергъян Аллагъас гъаб дунялалда бугебцинаб жо инсанасе маслих1аталье, гъесие квегъун, гъес жиндаса мунпаг1ат босулеблъун бижун буго. Гъеб кинабго ниг1матги жинда иман лъурсаги инкар ккурасаги г1ахъалаблъун гъабун буго. Гъедин киназего г1аммаллъун гъарун дунялалъул ниг1матал къурав Аллагъас جَلَّ جَلَّ ахираталда мутьинзабазе алжаналъул ниг1матал къейги гъесул ц1об-рах1мат буго. Нильтер г1амалал сабаблъун щолеб ва къолеб жо алжан гъеч1ебльи лъзасе ва бич1чизе цох1о мисал буго: жинца г1умруяльго квшаб г1амал

гъабулевльунги вук1ун, цинги гъеб г1амалалда рак1 бух1ун, тавбу тъабун Аллагъасде جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ وَمَا يَنْهَا فَإِنَّمَا مَا يَنْهَا عَنِ الْمُحْسِنِينَ

Гъаб киналъулго х1асил буго алжаналде инсан лъугъиналье сабаб буго Аллагъасде جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ وَمَا يَنْهَا فَإِنَّمَا مَا يَنْهَا عَنِ الْمُحْسِنِينَ ширк гъабун цоги щиб бугониги жоялъе лагъълы гъабич1ого гъев инсан хъвади. Алжаналда жанир ругел даража-макъамал гъев инсанасул г1амалазда рекъон Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ وَمَا يَنْهَا فَإِنَّمَا مَا يَنْهَا عَنِ الْمُحْسِنِينَ гъесие къолеб сайигъят ва шапакъят буго.

98. Дуе Къуръан ц1ализе бокъараб мехаль, فَإِذَا قَرَأْتَ الْفُرْقَانَ فَاسْتَعِدْ بِاللَّهِ مِنْ أَعْوَذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
гъеб ц1ализе байбихъуда آلشайтан аль-ажиим
абе.

آلشайтан аль-ажиим ۹۸

Дица Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ وَمَا يَنْهَا فَإِنَّمَا مَا يَنْهَا عَنِ الْمُحْسِنِينَ

щайт1аналъул квешльиялдаса ц1уни гъаруле буго, жиб Аллагъасул рах1маталдасан бачаъараб. гъель дир рек1елье щаклъи ккезабиялдаса гъаб Къуръан х1акъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ وَمَا يَنْهَا فَإِنَّمَا مَا يَنْهَا عَنِ الْمُحْسِنِينَ калам бук1иналъуль, гъель дида ц1алараб жо мекъи (г1аксалда) бич1чиизабиялдасаги.

Ибну Жаририца ва цогидал имамзабаца абуна: жинда г1алимзаби рекъараб раг1и бугин, Къуръан ц1алиледе цебе щайт1ан бухъизе sunatab бук1иналда. абуn

99. X1акъльунго гъеб щайт1аналъул إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَنٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا
гъунар гъеч1о Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ وَمَا يَنْهَا فَإِنَّمَا مَا يَنْهَا عَنِ الْمُحْسِنِينَ
льурал ва гъеб иманалъуль рит1ухъял وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۹۹

чаг1и къосинаризе. Гъел Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ وَمَا يَنْهَا فَإِنَّمَا سُلْطَنُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ۱۰۰

Гъелье лагъълы гъабун Аллагъасде جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ и ширк гъабулел г1адамал къосинаризеги.

100. X1акъльунго гъеб щайт1аналъул إِنَّمَا سُلْطَنُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ۱۰۰
гъунар буго жиб т1аса бишарал, жинда

нахърилъярал чаг1и къосинаризе.

Гъелье лагъълы гъабун Аллагъасде جَلَّ جَلَّهُ وَسَعْيُهُ لِنَفْسِهِ и ширк гъабулел г1адамал къосинаризеги.

101. Дица цо аяталъул х1укмуги

хvezабун цоги аят решт1инабураб

мехаль гъел мушрикаца дуда абулеб

буго, Мух1аммад، X1акъльунго

وَإِذَا دَعَنَ آمَةً آيَةً مَكَانَهَا آيَةٌ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَبْيَنُ لُقْلُقًا لَوْلَا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٌ

أَكَثَرُهُ لَا يَعْلَمُونَ ۱۰۱

дуцаго ургъулеб бугин Къуръан абуң ва дуца Аллагъасде جَلَّ جَلَّ لَهُ
г1унт1изе гъабун гъересиги бицуңеб бугин. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ لَهُ
льик1 лъала щиб аят решт1ине ккколеб ва кида решт1ине ккколеб.
Гъель г1адамал г1емерисел руго жидеда щибго жо бич1ч1уларел
ва лъаларел. Жидеда рак1алде ккараб жо бицуңел рук1унел.
Жинда Аллагъ разильяяв Ибнүг1аббасица абуна: Т1адег1анав Аллагъас
ци аят насхо гъабун цоги аят решт1инабураб мекхаль Маккаяльуль
мушриказ абулеб буқ1ана: гъав Мух1аммад жиндири асх1абзабазда т1ад
вельльянхъульев вуго. Жакъа цо жоялдалъун амру гъабулеб буго гъезда,
метер гъебги хвезабун цоги жоялдалъун амру гъабулеб буго. Валлагъи,
гъев Мух1аммадица жинцаго ургъун бицуңеб жо буго гъеб абуң. Цинги
т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ لَهُ гъаб хадуб бугеб аят решт1ине гъабуна:

102. Дуца гъезда абе, Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : дида гъаб Къуръан

решт1инабула бишунго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ لَهُ
божарав расулльун вугев Жабраилас,

дур Бет1ергъанасул амруялдалъун

ва гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّ لَهُ жинца гъабулеб ишальуль ц1акъ
х1акимияв ва г1адилав вуго. Иман лъурал г1адамал х1акъаб
диналда ч1ч1езаризе ва гъезие жегиги х1ужаби рищун, далилал
рачун х1акъаб нухда гъель т1орит1изе ва киналго бусурбабазе
рохелльунги буқ1ине решт1инабуна Аллагъас جَلَّ جَلَّ لَهُ гъаб
Къуръан-абун.

103. Х1акъльунго Дида лъала,

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , мушриказ

абулебльи гъеб Къуръан дуда г1адамаз

мальяраб жо бугоян абуңги.

Румазул Жубар абулев чияс бицараб жо
буго гъеб Къуръанилан абулеб буқ1ана цо-ци Къурайшияца. Гъез
бицуңеб жо гъереси буқ1ин ч1ч1езабун, Т1адег1анав Аллагъас
абулеб буго: гъез гъереси бицуң дуда Къуръан мальулев чи вугоян
абулесул маң1 буго г1ажамияб маң1. Гъев румазул чи вугельул. Гъаб
Къуръанг1 ц1акъ пасих1аб г1арааб маң1алда буго, гъалда рельльараф
жо гъель къурайшиязда гъабизе к1олареб. Гъединаб пасих1аб г1арааб
каламалдалъун г1ажамияв чи к1алъаларебльи лъазе ккеларищ гъель
инкарчаг1азда?

104. Х1акъльунго жидеца Аллагъасул

Къуръаналдаги, гъесул جَلَّ جَلَّ لَهُ

муг1иззатаздаги иман лъуларел

قُلْ نَّبِّأْكُمْ رُوحُ الْقَدْسِ مِنْ رَّبِّكُمْ يَالْحَقِّ

إِنَّمَا يُنَزَّلُ إِلَيْكُمْ مِّنَ الْحُكْمِ مَا أَمْرَأْتُكُمْ وَهُدًى وَرُشْدًا

لِّلْمُسْلِمِينَ ﴿١٣﴾

وَلَقَدْ تَعَلَّمَ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يَعْلَمُهُ

بَشَّرُ لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ

أَعْجَمُّ وَهَذَا الْسَّانُ عَرَقٌ مُّبِينٌ ﴿١٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِمَا أَيَّتَ اللَّهُ لَهُ

يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥﴾

г1адамал Аллагъас х1акъаб нухда т1орит1уларо ва гъезие ахираталда жидеे унтизабулеб г1азабги буқ1ине буго.

105. Х1акъылъунго Аллагъасде

г1унт1изабун гъереси бицуна жидеца иман лъоларел г1адамаз.

Аллагъасдаги Къуръаналдаги иман лъурал г1адамаз гъереси бицунаро. Гъеб буго

к1удияб мунагъ ва къабих1аб г1амал. **Ва гъел руго Х1акъикъиял гъересичаг1и** куфру-ширкалда ч1арал, мунагъ-х1акъалдаса х1инкъуларел.

106. Цин иман лъун буқ1ун хадуб
жинца куфруялъул раг1и абурав, гъеб
куфру жиндир рак1альеги бокъарав,
гъелда жив парахальараав чиясе
Аллагъасул ццим бахъи буго
ва гъесие ахираталда ц1акъ гучаб
г1азабги буқ1ине буго. Жиндие зулму
гъабун, жиндир х1ал заг1ипльун
к1алаль капурлъулеб раг1и абуун, рак1 иманалъуль х1алхъон
бугев чиясе гъеч1о Аллагъасул ццим бахъин ва ахираталда
жужах1альул г1азабги.

Гъаб аят рещт1инабуна Г1аммар رَحْمَةً اللَّهِ عَلَيْهِ أَعْتَدْنَا acx1абасул х1акъалъуль. Жинда риҳүлеб бак1алда гъесул эбел Сумаят ва эмен Ясирги ч1ван х1обода вухъун ц1алаца ва т1илаца къабун г1азаб гъабураб мехаль гъев Г1аммарица мушриказе бокъараб раг1и абуна, жиндир напс хвасар гъабун. Гъеб хабар раг1арааб мехаль acx1абзабаца абуна гъев Г1аммар капурлъана абуун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Г1аммар капурлъич1о. Гъев иманалъул ц1ун вуго жиндир т1еноц1алдаса байбихъун х1ам1азде гъоркье Ѣvezeg1an. Гъесул гъаналдаги биялдаги иман жусбан буго» - абуун. Цинги Г1аммар вач1ана аварагасухъе живги г1одилаго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъесда абуна: «Дур рак1 кин бугеб, Г1аммар?» - абуун. Г1аммарица абуна: «Дир рак1 иманалъуль х1алхъон буго» - абуун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъанжеги дуе г1азаб гъабуни дуца гъеб раг1и абизе бегъила» - абуун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

Гъаб аяталдаса ва гъаб х1адисалдаса г1алимзабаца х1укму босана бусурманчияс жиндир рух1 хвасар гъабун к1алаль жив капурлъулеб

إِنَّمَا يَفْتَرِيُ الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ بِعِيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمْ
الْكَاذِبُونَ ﴿٥٥﴾

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ
أَكْرَدَ وَقَلْبُهُ مُظْمَنٌ بِالْإِيمَانِ
وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدَرَ
فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنْ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿٦٦﴾

раги абизе бегъилин абун, жинди зулму ва г1акъуба ц1ик1к1ара б мекалъ, ва гъелда сабру гъабиялдаса напс заг1ипльара б мекалъ, рак1 иманалъуль х1алхун бук1ингун цадахъ. Гъеб капурльу леб раги аби ч1ого г1акъуба х1ехъон хвег1ан сабру гъабизеги бегъула, гъедин жинди р гъунар г1урав чияс. Гъаб к1иябго жояльул кина лаб лъик1аб абура б мекалъ г1алимзабаца гъаб к1иабилеб раги т1аса бишун буго. Жинда Аллагъ разилья в Билал رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ асх1абас х1ехъана гъел мушриказул зулму. Баг1арараб бакъу ке рехун, чехъалда бак1аб гамач1ги лъун, г1азаб гъабуна гъесие Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккве абун. Билал асх1абас гъезул мурад т1убач1о ва «Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ» цо вуго» абура б раги гу рони аби ч1о. Хадуб Билал асх1абас абулаан: «Валлагъи, дида лъалеб бук1ара бани цогиги раги, жинца мушриказул цим бахъинабулеб, гъеб раги аби зе бу к1ана дица»-абун.

Жинда Аллагъ разилья в ансария в асх1аб X1абиб и бну Зайд «Мусайламатул казаб» абулев мушрикас (жив авараг вуго абун гъереси бицун ч1ч1ун ву к1ара в) цо-цо къот1ел гъанал къот1ун: «дун авараг вуго абе» - абун г1азаб гъабура б мекалъги, жинца гъесул мурад т1убач1о. Мух1аммад авараг ву гищан гъикъидал гъес абулеб бу к1ана: «Вуго» - абун. Дун авараг ву гищан гъикъидал «дида гъеб раги раг1улеб гъеч1оян» - абулеб бу к1ана.

Гъединго машгъура б къисса буго Г1абдулла гъиб и бну X1узапат абулев асх1аб румаз аси рльун гъавун жидер ханасухъе вачараб мекалъ гъесие гъабура б г1азабалъул ва гъес гъабура б сабруялъу лги.

Т1адег1анав Аллагъас купруширкальул агу луяльул г1азаб-зулму ялдаса ц1унаги. Гъезул кверщаликъ ккаразе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ берцина б сабруги къеги. Амин.

107. Иман лъун хадуб гъелдаса руссал
муртадазе гъедина б гучаб г1азаб
гъабиялье сабаб буго; X1акъльунго гъез
ахиратги тун дунялалъул ч1аголъи т1аса
бишун бук1ин. Жидеда х1акъаб жо лъан
хадубги гъелдаса руссун рук1ин. X1акъльунго Т1адег1анав
Аллагъас капура б къавм т1обит1уларо х1акъаб исламия б
диналда.

108. Гъел руго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жидер
рак1азда мугъру ч1варал, жидер г1иналда
ва бералда мугъру ч1варал. Гъезда х1акъаб
жо лъаларо ва гъелдаса гъапулльун

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ أَسْتَحْبُو الْحَيَاةَ
الَّذِي سَعَى عَلَى الْآخِرَةِ وَلَمْ يَأْتِ اللَّهَ لَهَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

أَرْتَيْكُ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ
وَسَعَاهُمْ وَأَنْصَدَهُمْ وَأَوْلَيْكُمْ
هُمُ الْغَافِلُونَ

рук1уна. Дунял бокъияль гъель ахираталдаса гъапул гъарун руго.

109. Х1акъаб жо буго гъал г1адамал
ахираталда ц1акъ ч1орого хут1арал рук1ин.
Гъез ахираталда батулеb лъик1аб г1амал
гъабич1ельул.

لَأَجَرَهُ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ
الْخَسِيرُونَ ﴿١٩﴾

Муртад абула иман лъун буқ1ун хадуб куфруялде арав чиясде. Гъель г1адамал ц1акъго г1адада хварал руго. Т1адег1анав Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъезие анльго сипат гъабуна гъаб анльго аяталда жаниб: Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ццим бахъи, къиямасеб къояльул гучаб г1азаб гъабизе буқ1ин. Жидека ахираталдаса дунял т1аса бишун буқ1ин. Гъезие Аллагъасул جَلَّ جَلَّ т1орит1ел буқ1унаребльи. Гъезул рак1азда, г1иналда ва бералда мугъру ч1ван буқ1ин. Гъель гъапулал г1адамал рук1ин.

110. Цинги х1акъльунго дур
бет1ергъянас جَلَّ جَلَّ мунағъал чурана
ва гьев т1аса лъугъана Маккайлда
ругеб мехаль жидее зулму гъабулел
рук1арал, цинги гъижра гъабун

* ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ
مَا فِتْنَوْا شَمَّاجَهُدُّ وَأَصَرَّوْا إِلَيْهِ
رَبَّكَ مِنْ بَعْدِ هَا لَغْوُرْ رَحِيمُ ﴿٢٠﴾

Мадинаялде раб1арал, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло
гъязаватги гъабурал ва гъесул диналье г1оло жидеда щвараб
къварильиялда сабруги гъабурал г1адамаздаса. Х1акъльунго дур
Бет1ергъян гъезда гурх1улев ва гъезул мунағъал чурулев вуго.

111. Дуца умматалье бице, Мух1аммад
صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб къиямасеб къояльул
хабар. Щибаб напс жиндирго
ургъель гъабун ва жиb г1азабалдаса
хвасарльизе бокъун бач1унеб.

* يَوْمَ تَلَقَّى كُلُّ نَفْسٍ بِمَكِيدْلٍ عَنْ
نَفْسِهَا وَتُؤْفَقُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِيلَتْ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢١﴾

Цоги щибго жояльул ургъель гъеч1ого, кинабго агълу-хъизан, гъудул-
гъалмагъ к1очон. Х1атта жиндир лъимал-хъизан жужах1алде
лъугъинаунги жив хвасарльизе бокъун. Гъеб къояль щибаб
напсалье жинца гъабураб г1амалалъухъ жазаъ гъабула ва цониги
напсалье зулмуги гъабуларо. Квешлти т1аде ц1ик1к1изабуларо,
лъик1аб г1амал нукъсан гъабуларо.

112. Т1адег1анав Аллагъас мисал
бачунеб буго, ва гъелдалъун ваг1заги
гъабулеб буго г1акълу бугел чаг1аца
жиндаса пайда босизе. Цо росдал
мисал буго гъеб: жиb къварильиялдаса
божарабльун буқ1араб, жиндир
агълуги рак1 х1алхъун г1одоре риччан

وَصَرَبَ اللَّهُ مُشَّا لَقَرِيَةَ كَانَتْ أَمِنَةً
مُطْمِئِنَةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغْدَاءِ مِنْ كُلِّ
مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَادَّقَهَا اللَّهُ
لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْحُرْفِ بِمَا كَانَوا
يَصْبِعُونَ ﴿٢٢﴾

рук1араб. Жидехъе ризкъиги бач1унеб бук1араб кинабго
рахъальян гъарзаго ва щибо жидеда г1акъуба бихъич1ого.

Цинги жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ниг1матазда инкар ккурал,
гъесие щукру гъабич1ел ва гъесда иман лъеч1ел. Цинги
Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъезда ч1амизабураб х1инкъияльул ва
ракъияльул г1азаб, гъез гъабураб квшаб г1амал сабабльун.
Аллагъасде جَلَّ جَلَّ г1ассильи сабабльун ва гъесул ниг1матазе щукру
гъабунгут1иги сабабльун.

Рази абулев г1алимас абуна: «Гъаб мисал буго Маккаяльул агълуялье
бачараб. Гъел рук1ана Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндиль божилти гъабураб
Маккаялда, жиндир ризкъиги г1ат1идаб, щиб жо къвариг1аниги, гъеб
жидеда т1адеги бач1унел, жидер напсалги г1одоре риччан, х1алхъон
ругеб. Гъелдаги т1аде Аллагъас ц1акъго к1удияб ниг1мат къуна
Аллагъасул свалат салам лъеяв Mух1аммад авараг вит1ун жидедаго
гъоркъоса. Цинги жидеца гъесда инкар ккун, гъесие ц1акъ к1удиял
къварильбаги гъаруна. Т1адег1анав Аллагъас гъезие г1азаб гъабуна
анкъыго сональ т1ат1алаго ц1ад къот1изабун, хур-хер бижизабич1ого,
жидеца балкан кванаялде ва руқъби кванаялде ккана гъезул амру»-
абун.

**113. Х1акъульунго гъезухъе Аллагъасул
расул вач1ана жидедаго гъоркъоса, гъез
гъев гъереси гъавуна. Гъел г1азабальги
ккуна жидеца зулму гъабулелльун ругеб
х1алалъ.**

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ
فَأَخَذَهُمْ أَعْذَابٌ وَهُمْ ظَالِمُونَ

١٨٣

Жидеда аслуги насабги лъалев, жиндир рит1ухъльи ва рац1ц1алыги
лъалев Mух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, аварагльун вит1араф мехаль, жидеца
гъесда инкар ккуна, жегиги гъесда т1ад маҳсаро гъабуна ва гъесие
г1азаб къварилти гъабуна. Цинги гъезда т1аде дунялалдаго балагъал
рач1ана: ракъи бач1ана, хадуб х1инкъиги бач1ана. Бадруялда жидер
церехъаби ч1вана, ахирги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас
Макка бахъун гъел г1одорег1анльана. Ахираталда жидее абадияб
жужах1алъул г1азабги буқ1ине буго.

**114. Нужеे гъаб мисалги бачиндал,
гъал инкарчаг1азе цебехун бук1араб
ва хадуб буқ1инесеб г1азабги
бициндал, нуж х1инкъя Аллагъасде
гул1асильизе. Нужеца Аллагъас جَلَّ جَلَّ
ко гъавун гъесие г1ибадат бац1ц1ад гъабе. Аллагъас جَلَّ جَلَّ нужеे
кураб х1алалаб, бац1ц1адаб ризкъиги кванай ва гъесие гъел**

فَكُلُّا مَمَارَرَ قُلُّمْ أَنَّ اللَّهَ حَلَّ لَأَطْبَى
وَأَشْكُرُوا يَعْمَلَ اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ بِإِيمَانٍ

١٨٤ تَعْبُدُونَ

ниг1матазда данде щукруги гъабе. Нуж Аллагъасе جَلَّ جَلَّ أَنْهَا лагълыи гъабулелльун ратани, гъесул амру-нагью т1убан хъваде.

115. Х1акъльунго Аллагъас нужеे кваназе x1арам гъабун буго капурго хвараб жо, биги x1арам гъабуна, больонил гъанги x1арам гъабуна, жинда т1ад Аллагъ جَلَّ جَلَّ гуресул ц1ар баҳъун хъураб жоги x1арам гъабуна.

Цо ханасул, цо хъанчалтул, яги цо x1акимасул ц1аралда хъураб жо буго гъеб. Гъедин хъвезе x1арамаб буго, гъедин хъуралъул гъан кваназеги x1арамаб буго. Гъедин жо хъурав чиги ширкалда ккарав чи вуго.

Жив вакъун чара т1аг1арав чиясе бегъула гъел x1арам гъабурал жалаздаса жинdir рух1 хвасар гъабизег1анаб къадар кваназе. Гъев чиги г1адамазе зулму-х1ал гъабулев, гъачагъльи гъабулев вук1ине бегъуларо. Жинца x1арамаб жо гъабулев чиясе Аллагъасул рухсаби (бигъальаби) x1алалльуларо. **Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ жив гурх1улев ва жинца мунағыл чурулев вуго.**

116. Нужеца лъалареб жо бицун, нужеего бокъараб сипатги гъабун: гъаб жо x1алалаб буго, гъаб цояб x1арамаб буго абуге, я гъал мушрикал. Гъеб хабарал达尔ъун нужеца Аллагъасдеги جَلَّ جَلَّ г1унт1изабун гъереси бицунеб буго.

Жинца x1алал гъабулев ва x1арам гъабулев цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурони гъеч1о. **Х1акъльунго гъедин Аллагъасде جَلَّ جَلَّ г1унт1изабун гъереси бицунел г1адамазул лъик1льяйлда кверщел батуларо, гъезие дунял-ахираталъул баҳыбуғолъиги шоларо.**

117. Гъаб дунялалда дагъабго заманаяль мунпаг1ат босула гъел капурал ва мушрикал г1адамаз, цинги ахираталда гъезие жинца унтизе гъабулеб жужах1альул г1азаб буқ1уна.

118. Ягъудиязе дица x1арам гъабуна, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, цебе дуда бицараb жо.

Суратул ан1амалда бицана гъезие т1ат1иги x1арам гъабуна абуn, малъ бугеб жоги

إِنَّمَا حَرَمَ عَلَيْكُم مِّمَّا مَيَّتَهُ وَالدَّمَ
وَلِحْمَ الْخَنِزِيرِ وَمَا أَهْلَهُ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ
فَمَنْ أَضْطُرَّ إِلَيْهِ مِنْ يَتَّقِيَ اللَّهَ
عَفْوُرٌ تَّبَعِيهُ
(١١٥)

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ السِّنَّةُ
الْكَذِبُ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ
لَتَفَرَّجُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ إِنَّ الَّذِينَ
يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ لَا يُفْلِمُونَ
(١١٦)

مَتَّعْ قِيلُّ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
(١١٧)

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمَنَا مَا قَصَصَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ
قَبْلٍ وَمَا ظَلَمْنَاكُمْ وَلَكُمْ كُلُّ أَنْفُسٍ هُمْ

يَظْلِمُونَ
(١١٨)

х1арам гъабуна абуn, ай цо маль бугеб хъвани, варани х1арам гъабуна ягъудиязе. Дица гъезие щибо зулму гъабич1о. Кинниги гъел ругольана жиdeца напсазе зулму гъабулелльун. Гъез жиdeцаго х1арам гъабуна гъеб ва дица гъез х1арам гъабураб х1алаль тана.

119. Дур Бет1ергъан Аллагъ т1аса
льугъуна, Мух1аммад ﷺ, жиdeца
квешаб г1амал гъабурал г1адамаздаса,
жиdedа гъеб жо х1арамаб бук1ин
льяч1ого, цинги жиdeца тавбу гъабурал

ва льик1аб г1амалги гъабурал. X1акъльунго гъедин тавбу гъабун
ва льик1аб г1амал гъабун хъвадарал г1адамазда гурх1уlev,
гъездаса т1аса льугъунев вуго дур Бет1ергъан Аллагъ

120. X1акъльунго Ибрагым عليهما السلام
авараг вук1ана жинда г1адамал
нахърильльунев имамльун.

Жинца киналго льик1ал г1амалалги данде

гъарурав. Гъединав вук1иналь гъесда ц1арги буго «Халилуллагъ»
абун. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гъудул абураб маг1на буго гъеб раг1ияльуль.
Ц1акъ Аллагъасе جَلَّ جَلَّ мут1иг1авги вук1ана. Гъесул амру т1убаялда
т1адч1ей гъабулевги вук1ана. Кинабго бат1улаб диналдаса вуссун
x1акъаб динул исламалда ч1аравги вук1ана. Ва гъев Ибрагым
авараг عليهما السلام жинца ширк гъабулев вук1инч1о ва жиdeца ширк
гъабулел ягъудияздаса, яги насранияздаса вук1инч1о. Гъаб раг1и абуна
гъель мушриказул Ибрагым авараг عليهما السلام ягъудияв вук1ана, насранияв
вук1ана абураб раг1и нахъч1ван.

121. Жинца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ниг1матазда

шукру гъабулевлъунги вук1ана гъев
Ибрагым عليهما السلام авараг. Т1адег1анав

Аллагъас гъев т1аса вищана авараглы

кеялье ва исламияб диналда т1овит1аравлъунги вук1ана.

Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавун гъесие г1ибадат бац1ц1ад гъабулевлъунги
вук1ана.

122. Дунялalъул рукъобги дица

Ибрагым аварагасе عليهما السلام льик1льи
куна ва льик1аб рехсей куна.

X1акъльунго ахираталъул рукъовги гъев
льик1ал чаг1аздаса вуго:

Т1адег1анал макъамазда рук1унел аварагзабаздаса вуго. Дунялalъул

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الصَّوَّرَ بِجَهَنَّمَ
شَرَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَاصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ
بَعْدِهَا الْغَفُورُ رَحِيمٌ

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أَمَّةً فَانِتَالَلَّهُ حَيْنَقَاوَةً
يَكُنْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

﴿١٦﴾

شَاكِرًا لَا تَعْمِلُهُ جُحْبَدُهُ وَهَدَنَهُ إِلَى

صَرَاطِ شَسْتَقِيمٍ

وَإِنَّهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ

لِمَنِ الصَّالِحِينَ

﴿١٢٣﴾

рукъоб Ибрагым avaрагасе ﷺ бугеб лъик1лыи г1еларишха Исламияб дин жиндаса байбихъарав гьев вук1ин, жиндаса хадур ругел киналго диназуль жив веңцарав, жиндаса мисал босуlev вук1ин. Кинабго халкъальул Сайдильун вугев Мух1аммад ﷺ avaраг гъесул наслуялдаса вук1ин. Щибаб какиль кинавго мұмминчияс хирияв Мух1аммад ﷺ avaрагасда цадаҳъ жиндаги свалат бит1улев вук1ин. Аллагъасул свалат салам лъеги гьев Ибрагым avaрагасда.

123. Цинги дица дудаги вах1ю гъабуна, شُرُّ أَوْ حِيَاةً إِلَيْكَ أَنْ أُتَّبِعَ مَلَةً إِنْ كَهِيرَةً
Мух1аммад ﷺ, мун гьев **Ибрагым** حَزِيقَةً وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشَرِّكِينَ
аварагасул диналда нахъвильлья абуn. Кинабниги бат1улаб жоялдаса
бац1ц1адаб исламияб диналда нахъвильлья абуn. Гьев **Ибрагым**
авараг жидеца ширк гъабулел г1адамаздаса ва гъезул
диналда вук1инч1о.

Гьев жидер диналда вук1ана абулел ягъудиязул ва насраниязул раг1иги гъересияб раг1и буго.

124. X1акъльунго щамат къояль إِنَّمَا جَعَلَ اللَّهُ عَلَى الْإِنْسَانِ مَا يَخْتَلِفُ فِيهِ
x1алт1и-пиша гъабунгут1и ва гъеб къо وَلَمْ يَرَبَّكَ لَيْحَكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ
к1одо гъаби Ибрагым аварагасул ﷺ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
диналдаса жо буқ1инч1о.

Гъеб шамат къояльул x1укму буго ягъудиязе тамих1 гъабун гъезда t1ад лъун буқ1араb x1укму. Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ гъел г1асильараab мехаль, гъесул амру-нагъюги тараb мекхаль гъезие г1акъуба гъабун шамат къояль ччуг1а кквей x1арам гъабун буқ1ана. Гъеб x1арамлъиги хвездабун жидеца ччуг1а ккурал г1адамалги маймалакалльун ва болъоналльун сверизарун гъалаг гъаруна.

X1акъльунго дур Бет1ергъан Аллагъ вуго, Мух1аммад ﷺ, къиямасеб къояль цоцаде хилипльун рук1арал умматазда гъоркъоб x1укму гъабулев. X1акъаб ва бат1улаб диналда рук1арал раг1а гъарулев ва щивасул г1амалалда рекъараб жазаъги гъабулев. Жиндиль хилипльун рук1араab жояльуль.

125. Дуца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ دِنَالْدَهُ
г1адамал ax1e, Мух1аммад ﷺ,
г1акъилал г1емиял x1ужабаздалъун اذْعُ إِلَى سَيِّلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ
ва берцинаб каламалдалъungi. Гъезда الحَسَنَةُ وَجَدَلُهُمْ بِأَنَّهُ هُوَ أَحَسَنُ
 гурх1ел гъабун, тамахго ва x1еренго
 ax1e гъел Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ иман إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ
 وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

лъеялде.

Гъезда бич1ч1улеб мац1аль, гъезие асар лъугъунеб пасих1льялда гъабе ваг1за-насих1ат. Хъач1го к1алъан, рек1ел сог1льи бихъизе гъабун, гъел х1инкъизарун ах1уге Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналде.

Жидер къадру-къимат к1удиял ханзаби ва х1акимзаби гъезул г1акъулялда рекъараб насих1ат гъабун ах1е диналде. Цогидал г1адамазда гъезул г1акъулялда рекъараб мисал бачун, кици т1амун, гъезул рек1елье унеб ва бич1ч1улеб мац1алдальун ах1е диналде. Жидехъ т1ехъ решт1ун гъеб ц1ализе лъалел г1адамаздаги гъезда рельльарааб хабар бице,amma даг1ба-къец гъабун, цоцазде рогъо бан, рак1 хвездабулеб жо бицунге. Гъединаб хабаралъ инсан мук1ур гъавуларо ва гъев х1акъаб жоялде вач1унаро.

Диналде рач1инч1ел, гъеб диналъул х1акъальуль дудехун баҳ1с гъабулел г1адамазеги лъик1аб берцинаб мац1 бице ва х1ужа-далил бачун к1алъай. Гъездаги гурх1ел ва тамахъли бихъизабе. Гъединаб берцинаб т1абиг1аталь г1адамал диналде ах1иялъе квербакъи гъабула.

Х1акъльунго дур Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّ жинда лъик1 лъалев вуго х1акъаб диналда ругел, гъеб диналда ч1олел г1адамазул т1абиг1ат-х1ал. Гъединго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъик1 лъала х1акъаб диналдаса къосарал г1адамазул х1алги. Дуда к1оларо гъел г1адамал т1орит1изе. Дуда т1адаб жо буго гъел диналде ах1и. Гъел т1орит1и ва ахираталда гъезие жазаз гъабиги Аллагъасда т1ад буго.

126. Нужедехун зулму гъабурал

г1адамазе Нужеца г1акъуба гъабулеб бугони, гъеб г1акъуба г1орхъолъан борч1араб, шарг1алда хилипаб х1алалъ гъабуге. Нуже гъабуралда

рельльарааб гъабун къисас босе. Ваamma нужеца сабру гъабуни ва нуж т1аса лъугъани, гъеб лъик1 буго ва ахираталда батулеб, гъениб ажру-кири щолеб жо буго.

Тафсиralъул г1алимзабаца абуна: Гъаб аят решт1ине гъабуна жинда Аллагъ разильяяв X1амзат асx1абасул х1акъальуль. Ух1удалда мушрикаца гъев ч1вадал, жидеца гъесул чехъ багъизабун гъесул рак1-t1ул къот1ун бук1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъа гъедун абуn бук1ана: «Дир гъел мушриказда кверщел батани, дица гъезул лъабкъоялда анц1го чиясул чехъ бихъизабила» - абуn. Гъаб аят решт1инабун хадуб, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъел

وَإِنْ عَاقَتْ شَرْفَةً فَقَاتُوا بِيَشِلِّ مَا عُوْقَشُمْ

بِهِ وَلَئِنْ صَرَّتْ هَوَحِيرٌ

لِأَصْدِرِتْكَ

١٦٧

мушриказул жаназабазе щибго жо гъабич1о. Х1адис Базарица бицана.

127. Бишунго лъик1аб буго сабру
гъабизе ва т1аса лъугъун тезе
к1вани. Гъадин бугельユул: «Дуца

وَاصْبِرْ وَمَا صَدَرْكَ إِلَّا مِنَ اللَّهِ وَلَا تَحْرَجْ
عَلَيْهِمْ حَرْ وَلَا تُكُفِّرْ فِي ضَيْقٍ مَّا يَمْكُرُونَ ﴿٢٧﴾

сабру гъабе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб

сабру гъабиги буқ1унаро Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дуе тавпикъ гъабун
гурони. Капурзабаца дуе гъабулеб къварильялда ва гъез иман
льюлеб гъеч1о абуң дур рак1ги къварильүге. Гъез дуде данде
гъабулеб макруги гъезул жагыллъи-ах1макълыги дур керен
къварильялъе сабабльун гъабуге.

Дуца дуда т1адкъараб х1алалъ рисалат т1обит1е. Гъелдасан хадуб
бугеб жо Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ т1амун те.

128. Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ
жиндир г1азабалдасан х1инкъарал,
жив разилъ т1алаб гъабун г1ибадат
гъабулел мұмынзабигун цадаҳъ

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ أُتَقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ
مُّخْسِنُونَ ﴿٢٨﴾

вую. Жинца гъезие квербакъуlevльун ва гъезул амруялье
валильунги. Гъел мұмынзаби руго Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1ор жал
лъик1алльун ругелги.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ квер бакъи ва ц1уни жидеे бугел г1адамал руго гъел.
Капурзабазул макруяль жидеे зарал гъабуларелги руго.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ квербакъиялдаъун Сурату Ниах1лиялъул тафсир ва
таржама хъван т1убана.

Т1адег1анав Аллагъасе буго кинағо рецц ва щукру.

17. Суратул Исрәъ

Маккайлда решиғтінабураб, жинда жсаниб нусиялда анұлаша қоғам бугеб.

Маккайлда решиғтінеб ғабураб сурат бугельүл, ғылда жсанибги Аллагъ چَلَّا қоғам ғавиялъул, аварагльиялъул, ахираталъул биңунеб буго. Биңунго ківар бугеб жсо буго ғыаб сураталда жсаниб Аллагъасул свалат салам лъяев аварагасул тәбигітатал рицин, гъесие ругел мұғләсизатал рицинги. Сураталда үлар лъураб мұғләсизат буго авараг ڪَلَّا لَهُ عَلَيْهِ وَسْلَمَ мігіражсалде вачин. Исрәъ абураб разійялъул магіна буго сардиль қоғам бакталде ин абураб.

Мігіражсалде араб сордоядъ Аллагъасул свалат-салам лъяев аварагасда Бетергъан Аллагъасул چَلَّا махлукъалъул гәлемерал гәлајсаibal жсал риҳъана, Аллагъасул چَلَّا къудраталда ва гъесул мұлқалъул гәтаптілъиялда ва кіодолтілъиялда төрітіл ғабурул гәламаталғи риҳъана.

Гъединго ғыаб сураталда жсаниб баниисраилазул къисса биңунеб буго, гъез гъарурап пасальаби ва гәасильаби сабаблъун гъел ракъалда тәлад қоғам бакталдаса қоги бакталде къотиги биңунеб буго. Зобал ракъазда ругел Аллагъ چَلَّа қоғам вүкіналде төрітіл ғабурул гәламатал рицин руго. Исламияб жсамагітаталъул хіл рекъей ва қоңаде рокъа-хинлъи бүкінен ккейги биңун буго, киналго умматазе ва къавмазе мисалияблъун бүкінен исламияб жсамагіт ва бусурбаби.

Мушриказул биңен ғабун буго, гъез Аллагъасул چَلَّا лъимал-хъизан бүкін үчілезабун биңунеб гъереси нахъчіван буго. Къиямасеб къо бачінен бүкін, хіласаб-мизан ва жасаъ ғабизе бүкін, гъеб амру Аллагъасул چَلَّа къудраталда ва хілкітілъиялда гъоркь бүкінінде далилап рицин руго.

Сураталъул ахиралдаги Аллагъасде ширк ғабурул жсоялдаса гъев ваятадав вүкін, мушрикаца гъарурул жиндине мұкъсанлъи тәлад ғабурул сипатаздаса тәдегіланав вүкін биңун буго. Къуръаналъе тағсир ғабурул гәлемерисел гәтаптізабаца ғыаб сураталда жсанир Тәдегіланав Аллагъасул үларал рехсон ругельүл, ғыаб таржамаялда жсанибги гъесул үларал рицин, гъезул баян ғабун буго. Гъел үларал машғурурап руго: «Асмауллагъыл хұсна» - абун.

**Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1аралдаљун.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذِي أَنْشَأَنَا مِنْ لَدُنْهُ
الْمَسْجِدُ الْكَلْمَانُ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا
الَّذِي بَرَّكَ حَوْهُهُ لِرُبْرِيهِ وَمَنْ ءَاءَيْتَنَا إِنَّهُ
هُوَ أَسْعَيُ الْبَصِيرِ ۝

1. Жив Ваң1ц1адав ва Т1адег1анав вуго Аллагъ, жиндир лагъ Мух1аммад авараг, сардил цо дагъабго заманаялда жанив Масжидул х1арам – Маккайлда бугеб Кағ1ба рукъалдаса Байтул-муќъадасалда Палестиналда бугеб Масжидул ақъсаялде вачарав.

Гъеб к1иябго масжидалда гьоркъоб к1икъого сордояль вильльун унеб нух буго. Гъаб х1алк1оли Аллагъасул جَلَّ جَلَّ загыр гъабун бугельуль ва гъаб иман лъеч1ел г1адамал жинда божулареб хабар бугельуль, Субх1аналлагъи абураб раг1иялдаљун байbihъи гъабуна гъаб аяталье ва сураталье. Аллагъ ваң1ц1адав ва т1адег1анав вуго мушрикаца ва капурал г1адамаз жинда г1унт1изе гъаруле г1айбаздаса ва жинди мукъсанты бач1унел сипатаздаса. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндир х1алк1олев вуго сардил цо дагъабго заманаялда жаниб к1икъого сордояльул нухаль рик1к1ада бугеб бак1алдеги вачун, цинги гъениса инсанасул г1акълу-льай хадуб гъолареб манзилаль рик1к1ад зобалаздеги вачун, гъениб г1емераб г1ажаибаб жоги бихъизабун хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъебго сардиль, жив т1ад вегун вук1араф бусен ц1оролелдего рокъове вачарав.

Киг1анго капурал г1адамаца иман лъеч1ониги, Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндир махлукъатальуль тадбир жинди бокъухъин гъабулов вуго ва жинди бокъараб жо гъабизе х1алк1олев, гъелдаса жив щибго жояль нахъги ч1валарев вуго.

Гъаб «Масжидул-акъса» буго дица жиб бугеб ракъ ц1акъ баракатабльун гъабураб. Бишунго к1удияб баракат буго гъеб ракъ бук1ин г1емерал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ т1ад хъвадараб, гъел аварагзабахъе عَلَيْهِمُ السَّلَامُ вах1ю босун малаикзаби решт1араф. Гъединго гъеб ракъ буго дунялальуль ниг1матал г1емераб, ах-хур гъарзаяб, гъава-бакъ рекъараб «Шам» абуn жинда ц1ар бугеб ракъ.

Дица Мух1аммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ сардиль зобалазде вачана **гъесда рихъизари** дир махлукъатальуль г1ажаибал жал. Зобалазул махлукъат гъесда бихъизабизе. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда анкъалго зобал рихъана, алжан-жуужах1 бихъана. Сидратул мунтагъаги бихъана. Гъеб буго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1агарльулеб маќъам, гъелдаса т1адехун инсанасе гъесда г1агарльизе рес гъеч1еб.

Гъединго малаикзаби рихъана, аварагзабиги عَلَيْهِ السَّلَامُ рихъана. Гъел турелги гъажаibal жал рихъана, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ къудраталде жидепа т1орит1ел гъабулел.

Х1акъльнунго Т1адег1анав Аллагъ жинда кинабго жо раг1улов вуго, гъев Мух1аммад аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ раг1иги жинда раг1улов вуго. **Жинда кинабго жо бихъуловги вуто Аллагъ** جَلَّ جَلَّ, гъев Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасул г1амал-пишаги жинда бихъулов вуго. Гъедин бугельул т1адег1анав Аллагъас жинда свалат салам лъеяв авараг хас гъавуна гъаб Миг1ражльун бугеб к1удияб ниг1маталда ва муг1жизаталда.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг Миг1ражалде иналъул x1акъялъул г1емерал асх1абзабаца рицарал къуч1ал x1адисал руго. Дица гъаб бак1алда, иншааллагъ Жалалалда т1ад бугеб x1адис бицина. Гъеб буго жинда Аллагъ разильяяв имам Муслимица бицарааб x1адис. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Дихъе буракъ бачун бач1ана. Гъеб буго x1амилалдаса черх к1удияб, г1орц1еналъулалдаса черх гъит1инаб, хъах1аб къералъул x1айван, жсндинр бер щвараб бак1алда жснцица x1ем1е лъолеб (у1акъ лебалаб) Дун гъеб буракъалда т1ад рек1ана ва гъель дун сардиль вачана Байтулмукъадасалде. Гъениб дица буракъ бухъана аварагзабаца عَلَيْهِ السَّلَامُ жсдер рек1унеб жо бухъунеб буқ1араф горалда. Цинги дун масжидалде жсниве лъугъана ва гъениб дица к1иго ракаг1ат какги бана.

Гъеб масжидалдаса дун къват1иве вахъиндад, Жабраил عَلَيْهِ السَّلَامُ малаик вач1ана к1иго ц1араг1и босун цоялда жсаниб раҳб бугеб, цоялда жсаниб жса бугеб. (Гъеб к1ияльулго цоялаб гъекъезе изно къуна дие) Дица раҳб бугеб ц1араг1 т1аса бишана. Жабраилас абуна: «Мун вит1ун кканаха, дуңа жса т1аса бишараабани дур умматалье квеш буқ1илаан»-абун. Цинги дунги вачун Жабраил дунялалъул зобалде вахана ва гъес рагъо рагъи т1алаб гъабуна. Цо гъикъулов чияс гъикъана мун щив абуна. Жабраил вуго абуна. Мунгун цадаҳъ щив вугев абуна. Мух1аммад عَلَيْهِ السَّلَامُ вуго абуна. Гъев аварагльун вит1унициҳа вугев абуна. Вит1ун вуго абуна. Цинги нижее зоб рагъана ва дун Адам аварагасде عَلَيْهِ السَّلَامُ т1аде щвана Гъес дида марх1аба абуна (салам къун дун к1одо гъавуна) ва дие лъик1аб дуг1аги гъабуна.

Цинги Жабраил дунги вачун к1иабилеб зодове вахана. (Цебесеб бицарааб x1алалъ зоб рагъиялъул хабар буго гъаб бак1алда ва хадубги. Дица къокъъли т1алаб гъабун хъвач1ого тана) Дида гъенив эбелдахъа вағ1алзаби Ях1я ва Г1иса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ратана (Марьямил яцалъул

вас вуго Ях1я авараг (عَلَيْهِ السَّلَامُ) Гъезги дидадарх1аб абуна ва дие лъик1аб дуг1а гъабуна. Цинги ниж лъабабилеб зодоре рахана. Гъенив дидадар Юсуп авараг (عَلَيْهِ السَّلَامُ) ватана ва гъев Юсуп аварагасе (عَلَيْهِ السَّلَامُ) берцинльяялъул ю бут1а къун бугоан. Гъесги дидадарх1аб абуна ва лъик1аб дуг1а гъабуна. Цинги Жабраил дунги вачун ункъабилеб зодове вахана. Гъенив дидадар Идрис авараг (عَلَيْهِ السَّلَامُ) ватана. Гъесги дидадарх1аб абуна ва дие лъик1аб дуг1а гъабуна.

Цинги ниж щуабилеб зодоре рахана. Гъенив дидадар Гъарун авараг (عَلَيْهِ السَّلَامُ) ватана. Гъесги дидадарх1аб абуна ва дие лъик1аб дуг1а гъабуна. Цинги ниж анльабилеб зодоре рахана. Гъенив дидадар Муса (عَلَيْهِ السَّلَامُ) авараг ватана. Гъесги дидадарх1аб абуна ва лъик1аб дуг1а гъабуна. Цинги ниж анкъабилеб зодоре рахана. Гъанив дидадар Ибрагъим (عَلَيْهِ السَّلَامُ) авараг ватана. Гъев г1одов ч1ичун вугоан Байтул-маг1муралда мугъги ч1ван. Гъеб Байтул-маг1муралда жсанир щибаб къояль лъабкъоялда анц1азарго малаик лъугъунев вуго Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабизе. Гъел малаикзаби т1ок1ал т1адруссунги рач1унел гъеч1о (ай щибаб къояль бат1и-бат1ияв лъабкъоялда анц1азар малаик вач1унев вуго. Гъаб Байтул-маг1мур Каг1ба руқъ данде бит1ун т1аде анкъабилеб зодоб бугеб руқъ буго жинда малаикзабаца т1авап гъабулеб, Каг1ба руқъалда мұмминзабаца т1авап гъабулеб г1адин)

Цинги дунги вачун Жабраил (عَلَيْهِ السَّلَامُ) малаик Сидратул мунтагъа абулеб бак1алде ана. Гъеб гъвет1альул т1анхал тилалъул г1ундузда рельпъун руго, гъеб гъвет1альул пихъалги ч1ах1иял г1артазда (сах1азда) рельпъун руго. Т1адег1анав Аллагъас гъеб гъвет1алда жинидир ю г1аламат бихызызбураб мекалъ, г1ажсараб берцинльи лъугъуна гъельул, үониги чиясда жинидир берцинльяялье сипат гъабизе к1олареб х1алаль.

Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّ дидадарх1ю гъабуна жинци вах1ю гъабураб жо ва дидадар щибаб сордо-къояль к1икъоялда анц1иго как базеги паризаяблъун гъабуна. Цинги дун г1одове реещ1ун Муса аварагасде (عَلَيْهِ السَّلَامُ) т1аде щвана. Гъев Муса аварагас (عَلَيْهِ السَّلَامُ) абуна: «Дур Бет1ергъан Аллагъас дур умматалда щиб жо парз гъабураб?» - абун. Дица абуна щибаб сордо-къояль к1икъоялда анц1иго как парз гъабуна абун. Мусаңа абуна: «Мун т1адвуссун а дур Бет1ергъанасухъе ва гъесда гъаре бигъальи гъабе абун. Х1акъульунго дур умматальул х1алк1оларо гъеб парз т1убазе. Дица бануисраилазул х1албихъиги гъабуна ва гъезул х1алги дидадарх1ю» - абун.

Цинги дун Бет1ергъан Аллагъасухъе جَلَّ جَلَّ т1адвуссун ана ва дица абуна: «Я дир Бет1ергъан! Дица дир умматалье бигъальи гъабеян» - абун. Аллагъас جَلَّ جَلَّ дидаса щуого как т1аса бахъана. Цинги дун Муса

аварагасде ﷺ аск1ове щвана ва гъес гъикъана щиб жо гъабураб абуна. Дица абуна щуго как т1аса баҳъана абуна. Мусаца абуна: «Дур умматалъул х1алк1оларо гъеб амру т1убазе. Мун гъанжеги а Бет1ергъанасухъе бигъальи гъабеян гъаризе»-абун.

Гъедин т1адвуссун ун дида т1ад щуго как хут1ана ва Аллагъяс ﷺ абуна: «Я Мух1аммад ﷺ! Гъеб щуго как буго дие щибаб сордоқъояль, ҷо-ҷо какалъул кири анц1го как барабг1ан бугеб. Гъебги к1икъоялда анц1го как буго. Дур умматалдаса щив чи вугониги ҷо лъик1аб г1амал гъабизе къасд гъабурав ва гъеб г1амал гъабич1ого хут1арав, дица гъесие лъик1аб г1амалалъул кири хъвала. Гъеб лъик1аб г1амал жинца гъабуни дица гъесие анц1го лъик1лын хъвала. Ҷо квешаб г1амал гъабизе къасд гъабуни ва жинца гъеб г1амал гъабич1они, дица гъеб г1амал хъваларо. Нагагъ гъес квешаб г1амал гъабуни дица ҷо квешаб г1амал хъвала» - абуни.

Цинги дун г1одове рещ1ана Муса аварагасде ﷺ щvezeg1an ва гъесда гъеб хабар бицана. Муса аварагас ﷺ абуна: «Мун дур Бет1ергъанасухъе а ва дуца дур умматалъе бигъальи гъаби гъаре. Дур умматалъул х1алк1оларо гъеб амру т1убазе» - абуни. Дица абуна: «Дун г1емер ана дир Бет1ергъанасухъе бигъальи гъабе абуни гъарун, гъанжес дун нечолев вуго» - абуни.

Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасда гъельда цебесеб сордояль макъиль бихъана лъабго чи вач1ун жив ҷо бак1алде вачине х1адурулел ругеб г1адин. Гъеб сордояль авараг ﷺ масжидул х1арамалда къижун вук1ана. Хадусеб сордояльги гъель г1адамаз вачун авараг ﷺ зам-зам лъим бугеб бак1алда аск1ов лъуна. Цинги Жабраил малаикас жиндир керен ссунна ва гъениб жаниб бугеб бак1 ва рак1 зам-замаль чурана. Хадуб меседил т1арс ц1ун бач1ун г1елму ва х1икмат гъесул каранда жаниб лъуна ва данде бач1ун буқ1араф х1алаль ссураб бак1 сахльана.

Гъалдаса хадув вачана Жабраил малаикас Аллагъясул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг Буракъалдаги рек1инавун Филаст1иналда бугеб Байтул-мукъадас абулеб масжидалде щvezeg1an, гъениса анкъабилеб зобалдасаги т1адег1ан бугеб Сидратул-мунтагъа абураб бак1алде щvezeg1angi. Авраг ﷺ миг1ражалде ин жиндир черхалдаљун ва рух1алдаљун буқ1ана, гъеб иш макъу буқ1инч1о. Зобалаздаса гъоркье щвараб мехаль Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас масжидул акъсаялда жаниб как бана, гъесда нахърильльун аварагзабиги ﷺ рук1ана. Гъеб рогъалил как буқ1ана абуна ҷо г1алимзабаца.

Цинги Маккайлде щведал Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Каг1ба рукъалда аск1ов г1одов ч1ч1ун ц1акъ пащманго вук1ана, къурайшияз жив гъереси гъавизе вук1ин лъан. Къурайшиял гъесда т1ад рељанхъана гъес жив зобалазда ун т1ад вуссанаян абураб мехаль. Масжидул акъсаялда щвана абидалго, гъенир щварал г1адамал рук1ун гъез абуна: «бищеха нижеда гъеб масжидалъул сипат»-абун. Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ масжидулакъса аварагасда صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ццебе ч1ч1езабуна ва гъелдаги валагъун жинца дозул суалазе жавабги къуна. Цинги гъеб къавмаль абуна: «Валлагъи, гъеб масжидалъул сипатал рит1ун рицана Мух1аммадица صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»-абун.

Кин бугониги къурайшияз авараг صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъереси гъавуна, гъев т1убанго г1адаллъун вугилан абуна. Цо-до иман лъун рук1арал, амма жидер иман заг1ипал г1адамал муртадлъун лъугъана. Жинда Аллагъ разильяяв Абубакар асх1абасда къурайшияз абуна: «Дурго гъалмагъас бицуунеб жоялда г1енеккизе а мун. Жив гъаб сардиль Байтул-мукъадасалде щванаян абулеб буго гъес» - абуни. Абубакар асх1абас абуна: «Унго абунищха гъес гъеб раг1и?» - абуни. Къурайшияца «Абуна»-ян абидал Абубакарица абуна: «Гъес гъеб раг1и абуни батани гъеб бит1араб жо буго, дица гъелда иманги лъола. Гъенисан зодовеги вахана жив абуни гъес абуниги дун гъесда божула» - абуни.

Гъеб миг1ражалъул хабаралда нильецағи иман лъола ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъеб сардиль рихъарал г1ажайбаб ва х1икматал умураздаги иман лъола. Х1акъытияв иман лъурав чиясул иман бук1ине кколя Абубакар асх1абасул г1адаб камилаб ва щиғбо щаклти т1аде бач1унареб. Гъединаб иман лъей гъеч1они рек1елье вас-вас рехизе щайт1аналъул х1алк1ола ва гъель инсанасул рах1ат хвезабула. Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ къеги нилье камилаб иман ва жив разияб г1амал.

Гъаб масжидул акъса жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас ягъудиязул ширк гъабулеб ва бат1улаб дин гъабулеб зулмуяб къавмалдаса бац1ц1ад гъабун ц1и гъабун ва к1одо гъабун бан бук1ана. Исламалъул церехъаби дунял т1алаб гъаби ва ханльи т1алаб гъабиялде машгъулъараб мехаль исламалъул тущбаби хъанчил ағылуялда (крестоносцы) к1вана гъеб масжид бусурбабазухъан баҳъизе.

Г1емер замана гъоркъоб ун Салах1удин Аюбий абулев мужагъидасул бет1ерльиялда гъоркъ бусурбаца масжидул-акъса ц1идасан цох1о Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г1ибадат гъабулеблъун гъабуна. 1967 соналъ ягъудияца гъеб масжид бух1ана исламалде ва бусурбабазде бугеб тушманлыялъул къуваталъ ва Аллагъасде صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г1асильялъул гучалъ.

Жакъя къоялда жаниб гъел ягъудияца Палестинаялъул бусурбабазе гъабулеб зулмуги кинабго г1аламалда бихъунеб буго, гъел ягъудиязде данде рагъ гъабизе Т1адег1анав Аллагъас щивав чиясда т1адабльунги гъабун буго. Гъедин бугониги исламиял пачалихъазул х1акимзаби ва ханзаби щигбо жо гъабич1ого г1енеккун ч1ун руго. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло рух1 бичизе къасд бугел г1олохъабазе рес лъугъунеб гъеч1о Палестинаялде ун жигъад гъабизе, гъел исламиял пачалихъазул г1орхъаби рахине гъукъун бук1иналь ва Палестинаялда сверухъ ягъудиязул къуватаб хъаравулъи бук1иналь.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис буго: «*Къиямасеб къо бач1унаро бусурбабаца ягъудиязда рагъ бан хадуб гурони. Гъел ягъудиял жинда нахъа рахчараб гамач1аль абизе буго: «Я бусурманчи! Гъале ягъудияв дида нахъа вахчун вуго, дуца гъев ч1вае»* – абуn. Х1адис имам Муслимица бицана.

Т1адег1анав Аллагъас бусурбабазул раг1и цо гъабеги, гъезул х1ал рекъезабеги ва Аллагъасулги جَلَّ جَلَلُهُ жидерги тушбабазда рагъ гъабизе, ракъалда т1ад цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гурони лагъъли гъбулареб х1алалде щвезе тавпикъ къеги. Гъаб буго Т1адег1анав Аллагъас жиндир лагъздерида т1ад къараб амру. Гъаб амру т1убаялье х1алк1вараб жо гъабун жинца х1алкъарав чи вуго жиндие лъик1аб ахират бугев.

2. Дица Муса аварагасухъе تَوْرَات عَلَيْهِ السَّلَامُ **Таврат** وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى
куна ва гъеб **Тавратги** гъабуна жинца لِبَقِيَ إِسْرَائِيلَ لَا تَتَحَذَّرُ مِنْ ذُنُونِ
бануисраил жагълуяльул бең1льукъан وَكِيلًا
ва куфру-ширкалдаса исламальул ва دُرِّيَةً مِنْ حَلَّنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا
г1елмуяльул нуралде рачунебльун. Гъеб شَكُورًا
Тавраталда жаниб амру гъабуна нужеца дун гурев цоги щивго
чи ккоге абун жинда божилъи гъбулев ва нужер амру жинда
т1амулев.

3. Дун к1альалев вуго Нух1 авараггун دُرِّيَةً مِنْ حَلَّنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا
ца дахъ иман лъун рук1арал عَلَيْهِ السَّلَامُ **рук1арал** شَكُورًا
г1адамазул зуррияталда.

Дица нужер умумул хвасар гъаруна т1упаналъ гъанкъиялдаса, гъельул нужеца пикру гъабе ва гъев Аллагъасда عَلَيْهِ السَّلَامُ иман лъе. **X1акъльунго Нух1 авараг** وَكِيلًا Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ шукру г1емер гъбулев лагъльун. Нужги гъев Нух1 аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ нахърильлья ва Т1адег1анав Аллагъасе шукру гъабе.

4. Дица бануисраилазда وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَفُسِيدُنَّ
реشت1инабураб **Тавраталда жаниб** فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَقَعْلُنْ عُلُوكَ كِيرَى
гъезда бицана ва гъезда лъазабуна

жидеца ракъалда т1ад к1иго нухаль пасалъи гъабизе бугин абуn.
Палестинальул ва гъелда сверухъ бугеб ракъалда гъабулеб пасалъи буго гъеб.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: авалаб пасалъи буқ1ана гъел ягъудияз жидер авараг Закария ﷺ ч1вай. К1иабилеб пасалъи буқ1ана Ях1я авараг ﷺ ч1вай, жидеда Аллагъасул свалат салам лъяял.

Ва нуж ц1акъ ч1ух1унги хъвадизе ругин гъаб ракъалда т1ад абуn лъзабуна дица гъезда Тавраталда жаниб. Аварагзабазул бугеб, Аллагъас ﷺ бац1ц1адабльун гъабураб ракъалда нужеца зулму гъабизе буго, биялги г1одоре т1езе руго, Аллагъасул ﷺ руқъзалги ч1унтизаризе руго абуn. Г1иса авараг ﷺ вахъине 600 сон цебе Бухтанасар абулев мажусияв хан т1аде т1амуна Аллагъас ﷺ гъел Бануисраилазда ва гъезул ракъазда. Г1иракъалъул Бабил абураб ракъалдаса байбихъун гъев Бухтанасарица Мавсил абулев бак1, Сирия, Палест1ина бахъана ва гъезда т1ад магъало лъун буқ1ана.

**5. Дица бицараб х1алаль авалаб
пасалъи гъабураб мехаль, дица нужеде
т1аде т1амуна дир залимал лагъзал.**

Жидер чурхдул къуватал, рагъье гъунар бугел, рек1ель иман ва гурх1ел гъеч1ел.

Гъаб буго абуна Бухтанасар абулев ханасул ц1адуе лагъльни гъабулеб буқ1араф къавм. Гъез ч1ван, асир гъарун, инжит гъарун бануисраилазул рижи т1аг1инабиялде г1агарльун буқ1ана. Байтул-мукъадасги биххизе гъабун буқ1ана, гъениб буқ1араф бечельиги нахъе босун буқ1ана.

**Гъель г1адамаз нужер росабиги сверун, нуж кир ругониги кодоре
шзвезарун ч1валелги рук1ана. Гъаб нужее гъабураб зулмуги нужер
г1амалалда рекъараб жазарь буқ1ана, Бет1ергъян Аллагъасул
х1укму къадаралдалъун жиб бугеб, жиндие хиси гъеч1еб, нахъе
буссинги гъеч1еб.**

**6. Хадубги нужеца тавбу гъабун, нуж
Аллагъасе ﷺ мут1иг1льун хъвадараф
мехаль нужее квербакъи гъабуна, гъеб
залимаб къавмалъухъ буқ1араф нужер
ват1ангиги нужехъе т1ад буссинабуна. Нужер лъимал-хъизан
г1емерльизе гъаруна, г1емераб боц1и-малги къуна. Гъедин
г1емерльизарун, боц1и-мал къун, нужерго ракъги халкъги**

فَإِذَا كَأْمَهَ وَعَدُوا لِنَّهُمَا بَعْثَنَا عَلَيْهِمْ
عَبَادَ الَّذِي أَوْلَى بِأَيْمَانِ شَرِيفٍ فَجَاءُوهُ خَلَقَ
الْأَنْبَارَ وَكَانَ وَعْدَهُمْ مَفْعُولًا

﴿٦﴾

ثُرَدَدَنَا لِكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدَنَا
بِأَمْوَالٍ وَبَيْنَ وَجَعَنَتُكُمْ أَكْثَرَ تَفَرِّيًّا

Ц1унизе к1олелльун гъаруна дица нуж.

7. Нужеца лъик1аб г1амал гъабураб мехаль, я б1ануисраилал, гъеб г1амал нужерго напсазе гъабураб лъик1лыи буго.

Гъелдаса Т1адег1анав Аллагъасе щибго х1ажатаб жо гъеч1о. Нужеца квшельни гъабуниги лъик1лыи гъабуниги гъесул мулкалъуль ва милкалъуль цох1о зарра г1адаб жо хисунаро. **Нужеца гъабураб квшельниялъул заralги нужерго напсазе буго.**

Ц1инги нужеца к1иабизеги ракъалда т1ад пасальни гъабураб мехаль Ях1я авараг عَلَيْهَا السَّلَامُ ч1ван, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1урматал хвезарун, дица нужеде т1аде цоги залимаб къавм т1амуна нужер тущбабильун жал ругел. **Жидеца нуж инжит гъарулен, нужер гъурмалги ч1ег1ер гъарулен:** нуж ч1ван, г1одорег1ан гъарун, нужер гъурмазда къварильниялъу асар загъирльуле х1алаль. **Бухтанасарица г1адинго жидеца Байтул-мукъадасги биххизабулен ва жидер х1ал г1ураб, квер щванщинааб бак1 ч1унтизабулен ва гъалаг гъабулен.**

Гъел рук1ана Персазул мажусиял – ц1адуе лагъльни гъабулен г1адамал. Рахъ-рахъалде т1уризарун, жидер бугеб маг1ишат кодоса бахъун ват1ан биххизабун къват1ире гъун рук1ана гъел Б1ануисраилал. Гъанжесалаги Байтул-мукъадасги ч1унтизабулен бук1ана.

8. Т1адег1анав Аллагъас нужер тавбу къабул гъабула ва нужер мунағъалги чурула, Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавун гъесие г1ибадат гъабиялда нуж руссани, нужеца ракъалда т1ад гъабулен пасальни-зулмуги рехун тани. Амма нужеца ц1идаса пасальни-зулму гъабулен бугони нужеен г1акъуба-г1азаб гъабизе, нужедаса рец1ел босизе дунги т1ад вуссuna. Дица ахираталда жагъаннамаги гъабун буго капураб, пасикъаб къавмалъе туснахъльун.

Жинда жанир гъел даймго рук1унеб, ц1аялдалъун жиде г1азаб гъабулен рукъльун. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ лаг1нат батарал ягъудиял хадурги пасальни гъариялде т1ад руссана ва гъезие г1акъуба гъабизе Аллагъас جَلَّ جَلَّ бат1и-бат1иял лагъзалигти т1амуна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасеги гъесул асх1абзабазеги хиянатал гъаридал гъел ягъудиял г1арабиязул ракъалдаса (Аравийский полуостров) нахъе къот1ана. Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1аб

إِنَّ أَحَسَنَ تَوْرِثَةً أَحَسَنَ ثُرَاثًا لَّا تَنْفِسُ كُوٰكِبٌ وَلَانْ
أَسَأَتْهُ فَلَهَا إِنَّا إِذَا جَاءَهُمْ وَعْدُ الْآخِرَةِ لَيُسْتَقْنُدُونَ
وَجُوْهَرَهُ كُوٰكِبٌ وَلَيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ
أَوْلَى مَرَقَّةٍ وَلَيُتَبَرَّأُوا مَاعَلَوْا تَبْيِيرًا

﴿٨﴾

عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَرَمِّمَ كُوٰكِبٌ وَلَانْ عُدُّهُ عَدُونَ وَجَعَلَنَا
جَهَمَّمَ لِلْكَفَّارِينَ حَصِيرًا

﴿٩﴾

халифалъун вугеб заманаяльги Байтул-мукъадас бусурбабаца бахъана ва ягъудиязда т1ад жизят (магъало) лъуна. Хадубги г1емер заманаяль жидер ват1ан гъеч1ого дунялго ц1ун свердулел рук1ана. Гъаб нильеда лъялеб заманалъги Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ گъезие зулму гъабизе Гитлер т1амун вук1ана ва гъес миллионал ягъудиял ч1вана.

Бусурбазул г1айибалдалъун, гъезул сияsat гъеч1олы сабабльун, ахир-къадги ягъудиязда к1вана (1948-1949) жидерго пачалихъ г1уц1изе ва гъеб къоялдаса байбихъун гъел бусурбазе зулму гъабиялда т1адги ч1ана. Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ божильи буго ва гъарулеbги буго ахирияб дандельи батаги гъезул гъеб ва Бет1ергъан Аллагъас къот1и гъабураб квербакъи бусурбазе хехго гъабеги абуn.

9. X1акъльунго гъаб Къуръан буго
жинца x1акъаб жоялда–динул исламалда
т1орит1улебльун. X1акъльунго гъалда
бугеб жоялде иман лъун, жидеца лъик1аб
г1амал гъабун хъвадарал мъминзабазе
ахираталда ц1акъ к1удияб ажру бугин абуn жинца рохел
бицунебги буго гъаб Къуръан.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلّٰهِيَّ هِيَ أَقْوَمُ
وَيُشَرِّعُ الْأُؤْمَانِ لِلّٰهِيَّ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
الصَّالِحَاتِ أَنَّهُمْ أَخْرَى كَبِيرًا

10. X1акъльунго жидеца Аллагъасда
жалж1лъ ва ахираталда иман лъюларел
г1адамазе дица x1адурун буго жинца
ц1акъ унтизе гъабулеб г1азаб.

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ
عَذَابًا أَلِيمًا

11. Гъев инсанас жиндиe лъик1аб
дуг1а гъабулеб г1адин, яги гъелдасаги
г1едег1ун, жиндиe ва агълу-хъизаналъе
квшаб дуг1аги гъабулеб буго. Гъеб
квшаб дуг1а гъабунцинахъе Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ گъесие жаваб
гъабун букарабани гъев гъалагъилаан. Ва инсан вук1ана жив
хехльуlevльун.

وَيَدْعُ إِلَيْنَا النَّاسُ بِالنَّسِيرِ دُعَاءُهُ بِالْحُسْنَى وَكَانَ
الْأَنْسُ بِعَوْلَى

Гъаб буго инсанас жиндиr лъимал-хъизаналда ццим бахъараb мехаль гъезда абулеб квшаб раг1и. Мун хваяв абуn, дуe жужах1 батаяв абуn ва гъелда рельльараabги. Инсанасул т1абиг1атто буго жив хехльуlev вук1ин. Гъедин бугониги лъик1аб г1амал гъабиялда инсан хехльуlarо. Амма гъев щайtанаalъе хехльизавула квшаб г1амал гъабиялда. Гъеб щайtанаalъул x1илла буго инсан жиндиего квшаб дуг1а гъабизе г1едег1изави. Цоги mag1на гъабуна гъаб раг1ияльуль: инсанас дунялалъул лъик1льи гъарун дуг1а гъабула, гъелдалъун жиндиr ахираталъе зарал кколеб бугониги абуn.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб х1адисалда буго: «Нужеца квешаб дугла гъабуге нужсер напсазе ва нужсер боц1и-малалье. Аллагъас جَلَّ جَلَّ дугла аялье жаваб гъабулеб г1ужс данде ккани, гъеб нужсер дугла аялье жаваб гъабизе бегъула»-абун. Х1адис имам абу Давудица бицана.

12. Дица сордо-къо цояль цояб хисун бач1иналда жаниб г1аламат гъабуна дун цо вук1иналда ва дир х1алк1ольиялда т1орит1ел гъабулеб. Дица сордоги гъабуна жиб бец1абльун. Жиндиль г1адамал х1ухъбахъиялда рук1ине.

Дица къоги гъабуна жиндиль канъли бугебльун нуж маг1ишат т1алаб гъабун хъвадизе ва нужеда заманалъул х1исаб гъабизе лъзене: анкъ, моц1, лъяг1ел рик1к1ун. Дица кинабго жо инсанасе баян гъабун буго мух1канаб баян гъабияль.

Гъесул диналье ва дунялалье маслих1ат бугеб жо баян гъабуна. Жиндир напсалъе, боц1и-малалье ва жиндир диналье зарал бугеб жоги баян гъабуна.

Гъаб дунялалда бугеб кинабго жо Аллагъасул тадбиралдалъун ва гъесул х1укму-къадаралда рекъон хъвадулеб буго. Аллагъасда инкар ккурал т1абиг1атчаг1аца (материалисты) абухъе гъаб г1алам жиндир тадбир гъабулев чи гъеч1ого жиндирго ихтияралда бугеб ва жибго бижараб жо гъеч1о.

Субх1аналлагъ, Аллагъас جَلَّ جَلَّ нилъеет бит1арааб г1елму ва г1акълу къеги ва х1акъаб жо х1акъабльун, бат1улаб жо бат1улабльун бихъизабеги.

13. Щивав инсанас гъабураб г1амалги وَكُلَّ إِنْسَنٍ الْرَّمَدَه طَبِيرٌ، فِي عُنْقِهِ وَخَنْجُرٌ
дица гъесул габуралда т1аде рехун буго. لَهُ يَوْمٌ الْقِيمَةُ كِتَابًا يَلْقَهُ مَنْشُورًا ﴿٢﴾

Лъйк1аб бук1а, квшаб бук1а, жинца гъабураб г1амалальухъ жазаъ гъабич1ого инсан хут1изе гъеч1о. Ахираталде шварараб мехаль дица гъесда цебе т1ибит1ун рехула жиндир г1амал хъварараб т1ехъ.

14. Ва дица гъесдехунги абула: أَفَرَأَيْتَكُمْ كُلَّنِي تَفَسِّيَكُمْ أَلْيَوْمَ عَلَيْكُمْ حَسِيبًا ﴿٤﴾
«Гъалеха дур г1амал хъварараб т1ехъ.

Дуца гъеб ц1але ва гъеб г1езе буго дуе жакъа нуг1льун»-абун.

Гъеб къояль щибго жо бальго хут1уларо, щибаб напсалъ жиндир х1акъги т1алаб гъабула. Дунялалда г1адамазда гъоркъор рук1унел нич-намусальул ва ях1-рух1алъул пардавалги т1аг1ун уна. Лъималаз

وَجَعَلْنَا أَلَيْلَ وَأَنَّهَارَ إِيَّاهُمْ فَمَحْوَنَاهُمْ أَيَّاهُمْ
أَلَيْلَ وَجَعَلْنَا آئِيهَةَ الْتَّهَارَ مُبَصَّرَةً لَتَبَغُونَ
فَضَلَّا مِنْ زَيْنَكُمْ وَتَعَلَّمُوا أَعْدَادَ
الْأَسِيَّنَ وَلَيَسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَلَّتُهُ
تَفَصِّيلًا

эбел-инсуда г1айиб ч1вала гьез ник х1акъаб нухда т1орит1ич1о абуn. Вац-яц хал гъабич1ого, гъудул-гъалмагъасда балагъич1ого жиндир напсалъул ургъалида рук1уна.

15. Гъаб дунялалъул рокъов жив

т1овит1аравльун вук1арав чи:

жинда Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо вук1ин лъян,

гъесдехун ширк гъабич1ого, гъесул

расулал рит1ухъ гъарун хъвадарав чи -

Х1акъльунго гьев вуго жиндирго напсалъе лъик1льи гъабурав.

Жив къосарав, жинда х1акъаб нух лъаларев чи жиндирго

напсалъе къосарав вуго, гъельул заralги жиндиего буго.

Ахираталде щвараб мехаль цониги напсалъе цогидаб напсалъул мунағъ-хат1аъ баччуларо. Гъелда гъеб баччизеги гъабуларо.

Дица цониги умматалъе г1азабги гъабич1о гъеб умматалде аварагги вит1ун гъезда х1акъаб нух лъазабун хадуб гурони.

Гъезие х1ужа-далилги ч1езе гъабун ахираталде щвараб мехаль г1узру бачине рес гъеч1еб х1алги гъабун, цинги иман лъеч1еб мехаль ва ракъалда т1ад пасалти ва зулму гъабураб мехаль гъалаг гъаруна гъел умматал.

Г1алимзаби ва имамзаби жиндиль хилипльарааб масъала буго: капурзабазул балугъльич1ел лъимал хвараб мекхаль гъел алжаналдайиш унел, жужах1алдайиш унел абуn. Гъел хилипльиялье сабабги буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисал рук1ин жидер мағ1на бат1и-бат1иял. Гъеб хилапалъул х1асил гъабураб мекхаль цох1о х1укму босун ч1езе рес лъугъунеб гъеч1о.

Г1алимзабазул до къокъаяль абуна: «капурзабазул балугъльич1ого хварал лъимал алжаналда рук1ине руго»-абун. Гъез мугъч1вай гъабураб х1адис буго: «*Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе
Ибрагъим авараг* عَلَيْهِ السَّلَامُ *ماكъиль вихъана жинда сверухъе г1исинал*
лъималги руссине гъарун. Гъенир мұмминзабазул ва мушриказул лъимал *рук1ана*» – абураб. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Г1алимзабазул к1иабилеб къокъаяль абуна: «гъел лъимал жужах1алда рук1ине руго» - абуn. Гъезул далилги буго лъимал жидер умумузда нахъ рег1изарула абураб.

Лъабабилеб къукъа буго нижеда гъел лъимал алжаналдайиш рук1инел, яги жужах1алдайиш рук1инел лъаларо абулел. Гъезул далилги буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисальуль бугеб раг1и: «*Аллагъасда* جَلَّ جَلَلُهُ *лъала гъел лъималаз гъабизе буқ1араb г1амал*» - абураб. Х1адис имам абу Давудица бицана.

مَنْ أَهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَإِنَّمَا يَضْلُلُ عَلَيْهَا وَلَا تُرِزُّ وَلَا تَرْحَبُ
وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ يَعْثَثَ رَسُولَهُ

⑯

Аллагъасул ц1об-рах1му к1удияб бугельул гьел капурзабазул балугъльич1ел льимал алжаналде льугъинариялда хуул ц1ик1к1араб буго. Бусурбазул балугъльич1ого хварал льимал алжаналде льугъине рук1инальуль щибго хилап гьеч1о, гьелда киналго г1алимзаби рекъон руго. Гъадинабго хилап буго г1акълу дагъал, жидеда расул вит1ич1ел, жидеда же раг1уларел г1адамазул x1акъальульги. Г1емерисел г1алимзаби жинда рекъараб раг1и буго гьел г1адамал алжаналда рук1уна абураб.

16. Цо пуланаб росдал, шагъаральуль агълу гъалаг гъабизе дие бокъараб мехаль (гъезул зулму ва пасалъи г1емерльун) дица гьеб агълюяльуль церехъабазда: x1акимзабазда, жидер раг1и билъльарал г1адамазда, амру гъабула исламияб диналда хъваде абун ва г1асильи, пасикъльи те абунги.

Цоги маг1на буго: Дица гьел раг1и билъльарал, бечедал, ч1ух1арал г1адамал т1амула гьеб агълюялда т1ад амирльун ва гъезул тадбир гъабулелльун.

Цинги гъез ракъалда т1ад хъубаб, чорокаб г1амал x1алт1изе гъабула. Зина гъаби, г1адамал ч1вай, гъачагъльи гъаби ва зулму гъаби. Гъезда Аллагъыги جَلَّ جَلَّ к1очона, аварагасда нахъги рильльунаро, динальуль г1орхъабиги хвезарула. **Цинги гьел киназдаго дир г1азабги x1акъльула.** Жидеча г1асильи-пасикъльи гъабуразда жидер г1амал сабабльун x1акъльула г1азаб. Цогидазда г1азаб x1акъльула жидеча амру-нагъю тей сабабльун. Гьеб квшаб къавм квшаб г1амал гъабиялдаса нахъч1вангут1и сабабльун.

Цинги дица гьеб росоги росдал агълуги цадахъ ц1акъ квш гъалаг гъабула, г1адамалги хвезарула, росоги ч1унтизабула.

Щибаб къавмалда ва щибаб агълюялда жиндие бокъараб балагъ ва къварилъи т1аде биччала Аллагъас جَلَّ جَلَّ.

Ибнухат1ибища абуна: киназдаго лъалеб же буго зина гъаби бук1ин бишунго зах1матал унтаби черхалде ккеялье сабабльун. Жиндир x1икмат камилав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ x1укму буго гьеб чорокаб г1амал гъабулел г1адамал жал гъалагъли x1акъаб унтияль кколеблъи, жинца г1одорег1ан гъарулеb пакъирльялда кколебльиги. Раҳунел, цояздасан цоязде унел (венерические) унтаби ккеялье сабаб буго гьеб зина гъаби. Гьеб унтиги буго жив аск1ов ч1араасдаги, жиндир льимал-хъизаналдеги баҳунеб, гъездаса цогидаздеги баҳунеб, жинца черхги заг1ип гъабулеб, г1акълуги заг1ип гъабулеб. гьеб сабабльун

وَإِذْ أَرْدَنَا نَأْنَى نَهْلِكَ قَرِيَّةً أَمْرَأَ مُرْقِبَةً فِيهَا لَفَسْقُوا
فِيهَا فَحَقٌ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرَنَاهَا تَدْمِيرًا ۱۷

кинабго умматалъето загиплъи бач1унел унтаби руго гъел. Гъеб зина сабабльун Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ццинги бахъуна ва дунялалдаго гъеб къавмалда г1азабги решт1инабула-абун.

17. Г1емер умматал гъалаг гъаруна дица Нух¹ аварагасдаса عَيْنَهُ أَشَّدُمُ² хадур рук1арал къарнабазуль (век)

Жидеца зулму-пасалты гъабураб

Самудиязул, Лут1ил, Г1адил ва пирг1авнил къавмал гъалаг гъаруна, цоги г1емерал къавмал ва росдал агълаби гъалаг гъаруна. Гъал киналго гъалаг гъарурав Аллагъасда جَلَّ جَلَّ қ1ола Маккаяльул мушрикалги гъалаг гъаризе. Гъез бишунго Аллагъасе جَلَّ جَلَّ хирияв авараг حَسَنَ اللَّهُ عَيْنَهُ وَسَلَّمَ гъереси гъавулев вуго ва гъесие къварильги гъабулеб буго. Дур Бет1ергъан Аллагъ г1езе вуго, Мух1аммад ﷺ, жиндир лагъздерил мунағыал лъалевлъун ва рихъулевлъун вук1ин. Гъесда щибго жо балъго хут1уларо ва гъесул жазаалдаса цониги чиги ворч1уларо. Жинда загырабги бат1инабги жо лъалев, жинда инсанасул киналго х1алалги рихъулев вуго гъев Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّ.

18. Жиндие дунялги бокъун, гъеб дунялалъул ч1ух1и-рецц щвезе бокъун, Аллагъги جَلَّ جَلَّ ахиратги к1очон хъвадарав чиясе дица дунялалъул ч1агольиялдаса Дие бокъараб жо къола, Дие бокъарасе.

Гъев чиясе бокъарабцинаб жо къоларо. Кинавго чиясеги къоларо. Чанги чи вук1уна щибго жо дунялалъул кодобе Ѣоларев, даймго жив гъелда хадув хъвадулевги вук1унев, жинда кодоб боц1иги гъеч1ев, черхалъул сахльиги гъеч1ев, рак1 гъезе лъимал-хъизанги гъеч1ев. Цинги ахираталда дица гъесие жагъяннама гъабула жив жанив вук1унеб бак1льун. Аллагъасул رَحَمَ اللَّهُ رَحْمَةً رَحِيمًا رах1маталдаса рик1к1ад гъавун, жив г1одовег1ан гъавун гъениве жаниве рехун тола абадияльго.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ дунялалъул рукъоб сахльиги, бечельиги, къадру-к1одолъиги къей инсанасул лъик1льи сабабльун бук1унаро, гъелда борцун гъесие къимат къезеги бегъуларо. Жиндир х1икматалда рекъон Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндир щим бахъаразе х1ажатабцинаб жо къола, жиндие вокъарав пакъирльялда, къварильялда тола. Гъеб буго гъаб дунял жиндир щибго къимат гъеч1еб жо бук1инальул г1аламат.

19. Жиндие ахираталъул ч1агольи бокъарав, Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ва ахираталде иманльун, алжан щвеялде

وَكَمْ أَهْلَكَ حَامِنَ الظُّرُونَ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَى
بِرَبِّكَ يَدُوُّبُ عَبَادَتِهِ حَيْدَرٌ بَصِيرًا

(١٧)

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا
نَشَاءَ لَمْ نُرِيدُ شُرْجَلَنَا لَهُ وَجَهَنَّمُ تَصْلِيْهَا
مَدْمُومًا مَدْمُورًا

(١٨)

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ
مُؤْمِنٌ فَأَوْلَئِكَ كَانُوا سَعَيْهُمْ مَشْكُورًا

(١٩)

хъуллъун дунялалда живги хъвадарав, гъал г1адамал руго жидер г1амалалда данде ажру-кири щолел ва гъезул хъвадиялье лъик1аб жазыгы гъбулел.

20. Гъаб к1иябго къокъаяльул щивав чиясе дур Бет1ергъян Аллагъасул г1ат1идал ва г1емерал ниг1матаздаса ризкъи къола.

Мұмминчиясеги къола, капурчиясеги къола. Аллагъасе мут1иг1асеги къола, гъесде г1асильтарасеги къола. Гъеб буго Аллагъасул ғажылла¹ рахъалъан бугеб ғ1об-рах1мат ва лъик1лъи. Дур Бет1ергъян Аллагъас ғъезие ниг1матал къей бугольич1о, Mux1аммад ғүлжылла², жиб нахъч1варабльун ва жиндие г1орхъи ч1варабльун.

21. Мун валагье, Mux1аммад, кин дица гъел г1адамал цоял цояздаса хира гъарун ругел:

цоязе г1емераб ризкъи къун буго, цоязе берцинал т1абиг1атал къун руго, цоязе г1елму-лъай къун буго. Цояв бечедав вуго, цогидав мискинав вуго, цояв хан вуго, цогидав гъесул x1алт1ухъан вуго. Ва амма гъеб гъеч1оха унго-унгояб хиралъи ва т1ок1лъи!

Бичас1аги, Mux1аммад, ахират буго бищунго даражаби т1адег1анаб бак1 ва хиралъи-т1ок1лъи бугеб бак1ги. Гъенир руго инсан sul бералда рихьич1ел ва г1иналда раг1ич1ел ниг1матал ва даражаби.

22. Дуца Аллагъун цадахъ цоги аллагъ гъавуге, я гъав инсан! Аллагъасе ғажылла¹ гъабизе x1акъаб г1ибадат жиндие гъабулебльун щибго жо ккоге: хъанчалги ккоге, г1адамалги ккоге, малаикзаби ва жундулги ккоге.

Гъедин дуца Аллагъасдехун ғажылла¹ щибго жо ширк гъабуни, мун Аллагъасда ғажылла¹ аск1ов ғ1акъ г1одовег1анав лъугъуна, дуе щибго квербакъи кумекги щоларо.

23. Дур Бет1ергъян Аллагъас жиндир лагъзадерида амру гъабуна ва васият гъабуна цох1о жиндие гурони лагълы гъабуге абун. Гъединго амру гъабуна эбел-инсусе лъик1лъи гъабе абунги. Т1адег1анав Аллагъасе г1ибадат гъабиялда

كَلَّا تُمُدْهُو لَهُ وَهُوَ لَهُ مِنْ عَطَاءِ
رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

أَنْظُرْكَ إِنَّ فَضْلَنَا بَعْضٌ مُّنْهُ عَلَيْكَ بَعْضٌ
وَالْآخِرَةُ أَكَبَّ بِرَحْكٍ وَأَكَبَّ رَقْضِيَّلَا

لَا جَعَلَ مَعَ الْهَمَاءِ إِلَهًا أَخَرَ فَقَعَدَ مَدْمُومًا
فَخَدُولًا

*وَقَضَى رَبُّكَ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَاهُ وَبِإِلَهِيْنِ
إِحْسَنْتَنَا إِنَّمَا يَجْلِعُنَّ عَنْكَ الْكِبَرَ
أَحَدُهُمَا أَوْ كَلَّاهُمَا فَلَا تَقْلِيلَ لَهُمَا أَفِّ وَلَا
شَهْرُ هَمَا وَقْلَ لَهُمَا فَلَا كِرْيَمَا

хурхина бун эбел-инсуе лъик1лъи гъаби рехсияльул х1икмат буго гъезул х1акъ ц1акъ к1удияб буқ1ин. Гъеб лъимер батиялье ва дунялалда ч1аго хут1ияльеги загыраб сабаб бугельүл эбел-эмэн. Гъеб маг1на хал гъабураб мехаль эбел-инсуца лъимералъе гъабураб лъик1лъи ц1акъго к1удияб буго: щибго жо гъеч1ого буқ1араб бак1алда гъеб лъимер бати ва бижи. Гъедин бугельүл лъималаздаги т1адабльун ккана жиде лъик1лъи гъабурал эбел-инсуе жидецаги лъик1лъи гъабизе.

Гъел эбел-инсул к1иялго, яги цоял херльун дуда аск1ор хут1ани ва дур напакъя-саҳ1алде ккун ругони, дуца милат гъабиялде ккун ругони, дуца гъезда уп баҳъуге **ва щибго риҳунеб раг1иги абуге, гъезда бокъулареб жоги раг1изабуге.** Гъездаса мун разильулареб жо бихъаниги, гъезда данде раг1и абуге. **Кидаго гъезда бицуунеб раг1и тамахаб, х1еренаб бице,** гъел к1одо гъарун, гъезул х1урмат гъабун ва гъезул адаб гъабун к1алъай.

24. Дуца гъезда т1ад гурх1ел-рах1муялъул кваркъи лъе. Мун гъезие х1елун ва тамахльун вук1а. Дуца дуг1а гъабе ва Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **гъаре:** «Я дир Бет1ергъан! Мун гъал дир эбел-инсуда гурх1а ва гъезда дур ц1об-рах1матти рещ1инабе, гъел к1иязго дие лъик1лъи гъабураб г1адин дун гъит1инаб лъимерльун вугеб мехаль»-абун.

25. Нужер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **жинда лъик1 лъалев вugo нужер напсазда жаниб** бугеб жо: нуж эбел-инсуе лъик1лъи гъабулиш ругел, яги къварилъи гъабулиш ругел. **Нуж лъик1алльун**

ругони ва Аллагъас **امру** جَلَّ جَلَلُهُ **гъабураб х1алалъ эбел-инсуе ва цогидал г1адамазеги лъик1лъи ва гурх1ел гъабулел ругони, х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ **тавбу гъабун жинда руссаразул** мунагъал чурулев, гъезда гурх1улев вugo.

Эбел-инсуе гъабулюб хулухъальуль ккараб к1ваҳ1алъти ва к1арчанлъиялдаса т1аса лъугъунев вugo. Ццерехун гъарурал мунагъаздасаги т1аса лъугъунев вugo тавбу гъабун лъик1аб г1амал гъабиялда т1адч1ей гъабураб мехаль.

Эбел-инсуе лъик1лъи гъабияльул бицуун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса рач1арап г1емерал х1адисал руго.

Жинда Аллагъ разильаяв имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъумер ракъалда

وَلَخَفْضَ لِهِمَا جَنَاحَ الْذِي مِنَ الْرَّحْمَةِ وَقُلْ
رَبِّ أَرْحَمَهُمَا كَمَارِبَتِي صَغِيرًا

رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُورٍ سُكُونٌ إِنْ تَكُونُوا
صَدِيقِهِنَّ فَإِنَّهُ دُكَانٌ لِلأَوَّلِينَ

лъульъарав чи вуго (ай жив г1одовег1анлъарав, инжитлъарав) жинда аск1ор херлъун эбел-эмен хут1арав, яги гъезул цоял хут1арав цинги жив гъезие лъик1лъиги гъабун алжсаналде инч1ев» - абуn.

Жинда Аллагъ разильяяв Малик ибну Рабиг1атидаса бицараб х1адисалда буго: *Дун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда аск1ов г1одов ч1ун вук1адго ансариязул ю асх1аб т1ад вач1ана ва гъес абуна: «Я расуллалагъ حَلَّ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! دير эбел-эмен хун хадуб дица гъезие гъабизе кколеб лъик1лъи хут1анищ дида т1ад?»* - абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Ункъго жо хут1ана дуда т1ад гъезие гъабизе кколеб лъик1лъиялъул. Гъезда жсаназаялъул как бай ва гъезие дуг1а гъаби гъезул мунағыл чуреян абуn. Гъезул васият ва үогидаб амру т1убазаби. Гъезул гъудулзабазул х1урмат гъаби. Гъел эбел-инсул раЖъальян бугеб г1агарльялъда гурх1ел-рак1иму гъаби. Гъаб ункъабго жо буго дуда т1ад хут1араб эбел-инсуе гъабизе кколеб лъик1лъиялъул» - абуn.

Ибнухат1ибища абуна: Т1адег1анав Аллагъас жиндир лагъзадерие ризкъи къола киг1анго гъел лагъзал жинде г1асильяниги. Эбел-инсуцаги лъималазда гурх1ел гъабула ва гъезие жидер ризкъиги къола, киг1анго гъел жидее лъик1ал гъеч1ониги. Гъаб масъала бич1чице ккела эбел-инсуе къварилъи гъабулен лъималазда. Даимго жидеда гурх1ел гъабулен эбел-инсуе рек1елбакъвай гъабизе нечезе ккеларищ лъимал?

Ах1макъаб пикруялъул философаз абула: гъеб лъимер эбел-инсуца лъимер гъабиялде къасд гъабун гъабураб жо гъеч1о. Гъеб буго гъезул шагъват т1убаялъул ва жидерго гъава-напсалъе бокъараб жо гъабиялдалъун т1аде бач1араб, гъезул къасдалда буқ1инч1еб жо. Гъедин бугелъул гъеб лъимер гъабуна абуn лъимераль эбел-инсуе гъабизе кколеб хъулухъ ва адаб щиб буқ1унеб - абуn.

Гъал ах1макъал г1адамазда к1очонеб буго гъеб лъимер ургъибе каралдаса байбихъун гъеб лъимер к1удияб г1ун жибго жинцаго т1убалеб лъугъинег1ан гъей эбелаль баччулеб зах1малъи ва къварилъи. Гъел эбел-инсуда гъеб лъимер сабабльун бихъулен г1акъубакъварилъиги. Гъеб лъимер унтани жидеца сардал рорч1улеб, гъеб лъимеральде къварилъи щвани жидер керен унтулен, гъеб лъимералье жидер напсги, малги къезе х1адурунги рук1унел.

Албаззар абулев г1алимас бицараб х1адисалда буго: «Цо чи вук1ана жинца эбелги мугъалда яччун Каг1ба руқъалда сверун т1авап гъабулен. Т1авап т1убан хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъикъидал: «Дица гъай эбелальул х1акъ т1убанищ» - абуn, гъес

абуна: «*T1убач1о. Цох1о гъей эбелалъул* (мун гъавулаго) *угъун араб х1ухъелалъул х1акъцин т1убач1о*» - абун.

26. Дудехун г1агарлъти хурхарал

г1адамазул х1акъги т1убай дуца Гъезие
гъабизе кколеб лъик1лъи гъабе, гъезул
къварильи ургъел бикье, гъезул
рохалильги г1ахъаллъти гъабе. **Мискинчиясеги квербакъи гъабе,**
гъесул х1акъги т1убай.

Паризаяб закат къей гуребги бусурбабазул бечедал г1адамазда т1адаб
буго мискинав, пакъирав чиясе квербакъи гъабизе, гъесул х1ажат
т1убазе. Гъедин лъик1лъи гъабулеб гъеч1они гъель г1адамал Аллагъасул
نَجَّالَ نِحْلَةً شُكْرُو гъабулел рук1унаро, жинда данде шукру
гъабулареб ниг1мат Аллагъас نَجَّالَ نِحْلَةً никъматльун (къварильи, балагъ)
сверизабула. **Сапаралда ругел г1адамазул х1акъги т1убай.** Гъезие
льим-квен къе, къаси сордо базе бак1 къе ва цогидабги гъезул х1ажат
т1убай.

Аллагъасул نَجَّالَ نِحْلَةً малъиялда рекъон лъик1аб нухда харж
гъабич1ого дур боц1и-мал г1адада хвезабуге. Карагъатаб, х1арамаб
нухалда харж гъабураб цох1о гъурушги г1адада хвараб боц1и-мал
буго. Аллагъ نَجَّالَ разильи т1алаб гъабун кинабго маг1ишат къуниги
гъеб лъик1аб нахулда хвезабураб боц1и-мал буго.

27. Х1акъльунго жидеца х1алалаб

маг1ишат г1адада хвезабулел г1адамал
руго щайт1абазул вацал ва гъудулзаби.

Гъез малъарааб жо гъабулел г1адамал

руго. **Х1акъльунго гъеб щайт1ан жиндир бет1ергъян Аллагъасде**
نَجَّالَ نِحْلَةً مُتَّلِقْلِيَّةً **мут1иг1льич1еб**, гъесул амру т1убазе инкар гъабураб буго.

Аллагъасул نَجَّالَ نِحْلَةً **ниг1матазда инкар ккурабги буго.**

Кинавго жинда т1ад гъабураб х1акъ т1убаларев, жинда гъабугеян
нагъю гъабураб жо гъабулев чи Аллагъасул نَجَّالَ نِحْلَةً ниг1матазда инкар
ккурав вуго. Гъельуль маг1наги буго: Т1адег1анав Аллагъас ниль рижун
руго жиндие г1ибадат гъабизе, жиндир амру-нагъю т1убан хъвадизе.
Нильеен г1емерал ва к1удиял ниг1маталги къун руго. Гъев Аллагъасул
نَجَّالَ амру-нагъю нильеца т1убач1еб мехаль, гъесие гъабизе т1адаб
г1ибадатги гъабич1еб мехаль, нильъль гъесул ниг1матазда инкар ккурал
рук1уна – нильеца ниг1матазде данде шукру гъабулеб гъеч1ельул.

﴿بَتَّيْرِيَّةً﴾ абула (боц1и-мал г1адада хвезаби) жив бет1ергъянаб, х1алалаб
боц1и-мал мунпаг1ат гъеч1еб бак1алде сверизабиялде. Масала, г1арац

وَإِنَّ ذَلِكَ لِقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمُسْكِينُونَ وَأَنَّ

الْسَّيِّئِيلُ وَلَا تُبَدِّرْ تَدْبِيرًا ﴿٦﴾

إِنَّ الْمُبَدِّرِيْنَ كَانُوا إِلَيْهِنَّ أَشَيَّطِيْنِ وَكَانَ
الشَّيَّاطِيْنُ لِرَبِّهِمْ كَفُورًا

бихъун гьородахь бай г1адаб, х1айванал г1алхуда къот1ун бац1ица ва цогидаб жояль ч1вазе тей г1адаб, т1оршел ва цогидаб жо къват1иб бай г1адаб ва гьелда рељарааб щиб бугониги жиндиљ жиндие яги жив гуресе мунпаг1ат гьеч1еб х1алалъ маг1ишат хвезаби буго табзир гъаби.

Гъадин маг1ишат хвезаби шарг1алда х1арамаб жо буго. Шарг1ияб х1укму х1алт1изабулеб мехаль гьединал г1адамазе тамих1 гъабула: гъезухъан маг1ишат нахъе бахъула, гъеб ц1унулев чиясухъе къола ва гъев табзир гъабулев чиясе кваназе квенги, рет1изе рет1елги къун тола жинда г1акъу бач1инег1ан ва жинца шарг1алда рекъон маг1ишат х1алт1изабулев лъугъизег1ан. Цо чияс кинабго маг1ишат садакъаде къуники, Аллагъасул حَلَّجَلَّ диналъе г1оло гъазаваталье квербакъизе къуники, г1елму-диналъе квербакъизе къуники гъеб табзир бук1унаро, ва гъеб Аллагъ حَلَّجَلَّ разильулеб г1амал бук1уна.

Жинда Аллагъ разильяяв Абубакар асх1абас кинабго жиндири маг1ишат къуна цо гъазаваталде боял х1адурлъулеб мехаль ва живги вач1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъ. Жинца жив маликаб маг1ишат гъазаваталье х1адурлъи гъабизе къуна абуn Абубакарица бициндал, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуего ищбха дууца тараб, я Абубакар» - абуn. Жинда Аллагъ разильяяв Абубакарица абуна: «Дица Аллагъги حَلَّجَلَّ гъесул расулги тана диего» - абуn. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Х1арамаб боц1иги данде гъабулел, гъеб х1арамаб нухда харжги гъабулел г1адамал щал кколеблъи загырабго жо бугельул гъельул нильеца бицинаро, Аллагъас حَلَّجَلَّ нильль ц1унаги гъеб агълуялласа ва гъезул г1амалаздаса. Х1алалаб боц1и х1алалаб х1алалъ жиндириго напсалъе рах1ат, лазат т1алаб гъабун харж гъабиги шарг1алда х1арамаб жо гьеч1о. Т1адег1анав Аллагъас лагъзадерие ниг1матал къун руго гъель ниг1матаздаса мунпаг1ат босизе.

Ваamma Аллагъ-авараг к1очон, ниг1матазда щукру гъабизе к1очон, дир х1алалаб боц1и дица х1алалаб нухда харж гъабулеб буго абуn цо инсан хъвадараб мехаль, гъев щайт1аналь кверде восулеb заман буго гъеб. Г1емер заман инч1ого гъев щайт1аналь жиндие бокъарабцинаб жо гъабизеги т1амизе вуго.

Жиндие ризкъи къолев Аллагъ حَلَّجَلَّ вук1ин лъан, гъев разильи т1алаб гъабун жиндири маг1ишат харж гъабулев чи вуго дунял-ахираталда бахъибугольярав, жиндири гъабураб г1амал г1адада холарев, жиндири ахираталье хазина данде гъабулев чи.

Мадугъалги вакъун вук1ун чехъ ц1езег1ан кваналев, рагъдаса мискин-

пакъир нахъе къотулов, глагаров чиясе квербакъуларев, сапаралда вугесда гурхууларев бечедав чи жинда Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильулов вукунуло. Кигланго гьев чияс Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ фарз тубалеб бугониги, гладамазе зарал гъабулеб гъечониги, гьев чи вugo гъаб аяталда жаниб Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъабураб амру жинца тубаларев, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ нигматазда щукру гъабуларев чи. Гъесул нигматал никъматалъун свериялда хинкъи буго ва гъел хехго таса иналдаса божиги гъечо.

Тадеганав Аллагъас нильеде хитаб гъабун абуна буго: «нужеца нигматазда щукру гъабуни дица нигматал циклинирила»-абун. Гъельул магна букуна: «нужеца щукру гъабичони, дица нигматал таса росула»-абураб. Садакъаде, лъикаб нухда къуна абуна боцимал дагъульуло ва тагунаро. Бишун дагъабги садакъаде къураб же анцю нухаль циклила. Гъелдаса байбихун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие бокъараф къадаралъ циклилизабула ва глемер гъабула.

Тадеганав Аллагъас тавпикъ къеги лъикаб вагза босизе ва лъикаб гамал гъабизе.

28. Гъел мискинал, дудасан лъиклъи
щвэзе бокъарал гладамазе **льиклъи**
гъабиялдаса мун вуссун чычезе кколев
вугони, дуда кодоб гъезие къезе же
гъечо ва дур рес-махал лъугъараф мехаль гъезие къезе
ниятги букун, дуца **гъезда берцинаб** **раги бице**.

Валлагы, гъабсагат санагат гъечоха нуже же къезе абе. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ хъван батани, дихье дагъабниги боцимал щварабго нуже кумек гъабизе буго абе. Гъумер буклиниабун валагъуге, мугъ сверун унге, гъездехун цим бахъин ва рокъукълы загъир гъабуге.

29. Дуца дур квер габуралда бухъараф
гладин гъабуге: садакъа къечо, وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنْقِكَ وَلَا
мискин-пакъирасе, глагарав-
божарасе лъиклъи гъабичо
чун. **Тубанго квер щвакунги вукунгэ:** кодобе щванцинаб
же къватибе къун, дуего ва хъизаналъе тажатаб же рукъоб
течо. **Гъедин гъеж щвакун мун хъвадани, мунго чияда**
гъардезе ккола ва гладамазе рихаров, гъез какулов чильун
лъугъуна.

Кинабго ишалъул гъоркъохъеб хал букуна ва киябго рагалда ккараб хал беццараб букунаро: тубанго садакъа-хайрат гъабичо чей ва кинабго же лъикаб нухда къей.

وَلَمَّا تَعْرَضَنَّ عَنْهُمْ بِيَغْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ

تَرَجُّوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَلَّا مَيْسُورًا

Цо хабаралда буго: «Киналго умуразул гъоркъохъеб х1ал лъик1аб буго»-абун.

30. Х1акъльнго дур Бет1ергъан

Аллагъас жиндие бокъарав чиясе

ризкъи г1ат1идго къюла г1акъуба-

зах1матго бихъич1ого, т1аде чвахизе

биччан тола. **Жиндие бокъарасе ризкъи дагъиги гъабула.**

Киг1ан г1емер вортанхъаниги жиндир х1акжат т1убазе жоги

щоларого хут1ула. **Х1акъльнго Аллагъ** جَلْجَلُهُ **жиңда лъалев вуго**

лагъздерил маслих1атал ва гъез нахъя гъабизесеб жоги бихъулов

вуго.

Лагъздерие ризкъи къеялда жанирги Аллагъасул جَلْجَلُهُ к1удиял х1икматац рук1уна ва инсан гъелда хадув гъоларо. Жив мискин гъавуни Аллагъасде جَلْجَلُهُ г1асильулов вук1уна цо инсан, жив бечед гъавуни Аллагъасде جَلْجَلُهُ г1асильулов вук1уна цогидав инсан. Жиндие бечельи къун х1албихъи гъабула цо лагъасул, жиндие ризкъи къварид гъабун х1албихъи гъабула цогидав лагъасул. Кинальулго х1асилги Аллагъ جَلْجَلُهُ лъаялда, гъесда нахъвильтъиналда, гъесул рах1маталде хъул лъялде ва гъесул г1азабалдаса х1инкъиялде буссараб бук1уна.

31. Нужеца нужер лъималги ч1ваге гъел

хъихъизе к1оларо абун х1инкъун. Дун

вуго нужееги гъезиеги ризкъи къолев ва

нуж хъихъулов Бет1ергъан. **Х1акъльнго**

гъел лъимал ч1вай ц1акъ к1удияб мунағы буго ва нежеे гучаб г1азаб гъабиялье сабабги буго.

Г1алимзабаца абуна гъаб аят решт1инабуна жагъилиял г1арабиазул ч1агого ясал ракъуль рукъуслеб г1адат нахъч1ван. Гъел ясалаша жидеे ник гъабилин абун, яги гъезие напакъа къолаго жал пакъирльилин х1инкъун, гъеб ах1макъаб ва Аллагъасул جَلْجَلُهُ ццим баҳъунеб пиша гъабулеб бук1ана гъез. Гъеб г1амал гъабиялдаса г1арабииял нахъч1вана ва гъезие ризкъи къолев жив вук1ин бицуун решт1ине гъабуна Аллагъасул جَلْجَلُهُ гъаб аят.

Исламияб диналь нильеда амру гъабулеб буго лъимал гъаре ва исламияб уммат г1емер гъабе абун. Нильер диналда х1арам гъабун буго ункъго моц1 бараб лъимер рехи: гъеб буго лъимералда рух1 лъезе бегъуслеб заман. Гъелдаса цебе лъимер рехиги х1арамаб буго шарг1ияб г1илла бук1ун гурони: гъеб лъимер гъабизе ккөлей эбелалъе зарал бугони, лъимер к1удияб г1езе тейлда ва гъеб лъимер гъабиялда жаниб, гъеб сабабльун изну къюла гъит1инабго бук1ун лъимер рехизе. Т1убанго

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الْرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ لِمَنْ شَاءَ

كَانَ بِعِمَادِهِ خَيْرًا مُصِيرًا

лъимер лъугъине гъукъулеб дару гъабизе, яги операция гъабизеги х1арамаб буго. Дағъаб заманалъ лъимер лъугъин нахъч1вазе бегъула добго шарг1ияб г1илла бугони: эбелалда кодоб хаҳулеб лъимер буқ1ин, эбел заг1ипай йик1ин ва гъелда рельтъарал г1узраби ругони. Гъаб заманалъ дин гъеч1еб ағылуяль х1алт1изабулеб: «Лъимал гъариялье г1орхъич1вай»-абулеб жо исламияб диналда жаниб гъеч1еб, х1арамаб жо буго. Гъеб буго исламияб уммат заг1ип гъабулеб ва дагъльизе гъабулеб сијасат (политика)

32. Нуж зина гъабиялде аск1орего къаге: *وَلَا نَقْرِبُوا إِلَيْنَا مَنْ كَانَ فَحِشَّةً وَسَاءً* سијла ٣٢
гъеб зина гъаби ц1акъ к1удияб мунагъ буго. Зина гъабиялде напс гъет1улеб г1амалго гъабуге. Дуца ячине бегъулей чияр ч1ужуялде бер балагъуге, к1алги к1алъаге, кверальул маҳсароги гъабуге. Гъал пишаби дуца гъарич1ого тараб меҳаль мун зина гъабиялдаса рик1к1алъарав вук1уна. **Х1акъльунго гъеб зина гъаби къабих1аб пиша буго ва жинца жужах1алде рачунеб квшаб нухги буго.**

Зина квшаб, къабих1аб жо буқ1иналь гъеб гъабурав чи шарг1алда жив мағъари лъун ч1ужу я чарав чи вугони, яги росасе арай г1адан йигони ч1имиҳ реч1ч1ун ч1вазе х1укму гъабун буго. Г1олилаз зина гъабуни нусго т1ил къабизе х1укму гъабун буго, цинги цо лъаг1елаль ват1аналдаса рик1к1адги гъарула.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1абдуллагъ ибну Масғ1удидаса бицараб х1адисалда буго. Дица Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасда абуна:

«*Я расулаллагъ! Бицунго к1удияб мунагъ бугеб жо ўшиб бугеб*» - абун. Аллагъясул свалат слам лъеяв аварагас абуна: «Жинца мун вижсарав дур Бет1ергъанасда ширк гъабун цоги алагъ вуго абуn гъесие лагъъли гъаби буго» - абун. Цоги ўшиб бугеб абуn дица гъикъидал аварагас *الله عليه السلام* абуна: «Дуца лъимер хвезаби буго мунгун қадаҳ квен кваназе гъеб тезе бокъич1ого» - абун. Цоги ўшиб бугеб абуn дица абидал Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуца мадугъаласул ч1ужсуялда зина гъаби буго» - абуn. Х1адис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абуумаматидаса бицараб х1адисалда буго: «*Цо г1олохъянчи вач1ана Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасуҳе ва жинца абуна: Я расулаллагъ!* *Дие зина гъабизе изну къе-*» - абуn. Асх1абзаби *الله عليه السلام* лъугъана ва гъев къват1ив гъезе къасд гъабуна. Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дида аск1ове ваче гъев» - абуn.

Гъев глагарде вачараб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъев жинда аск1ов г1одов ч1езавуна ва жинца абуна: «Гъеб зина дур эбелалда гъабизе бокылищ дуе» - абун. Г1охохъанчияс абуна: «Валлагы, бокыларо, дир напсалдалъун мун хвасар гъавеяв авараг» - абун. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Гъеб зина жиндир эбелелда гъабизе бокылев цониги чи гъеч1о» - абун. Хадубги гыкъана: «Дур ясалда гъабизе бокылищ зина» - абун. «Бокыларо валлагы, дир напсалдалъун мун хвасар гъевеяв авараг» - абуна дов г1охохъанчияс. Цингиги аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Цониги чи гъеч1о жиндир ясалда зина гъабизе бокылев» - абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас хадубги абуна: «Дур ясалда зина гъабизе бокылищ, дур инсул ясалда, эбелалъул ясалда зина гъабизе бокылищ дуе» - абун. Гъев г1охохъанчияс ишибаб нухаль абуна: «Бокыларо Валлагы я расулллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!» - абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Цониги чи гъеч1о гъеб жо жиндир ясалъе, инсул ясалъе, эбелалъул ясалъе, жиндир ясалъе гъабизе бокылев» - абун. Цинги гъев г1охохъанчиясул гъажалда кверги лъун аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Я дир Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ! Дуца гъав г1охохъанчиясул мунағыл чуре, гъасул рак1ги бац1ы1ад гъабе, гъасул г1авратги ц1уне» - абун. Гъелдаса хадув гъев г1охохъанчи ишибники х1арамаб жоялда валагъулев вук1инч1о» - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги х1адисалда буго: «Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ ширк гъабиялдаса хадуб. х1арамаб бак1алда бах1арчияс жиндир мани лъялдаса к1удияб мунағы гъеч1о» - абун. Х1адис ибнү АбдиДуняца бицана.

33. Нужеца Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **ч1вазе** الْتَّقْسِيَّةُ الْأَنْعَمُ
х1арам гъабураб напсиги ч1ваге وَالْمَذْكُورُ مَذْكُورٌ
шарғ1ияб г1илла буқ1ун гурони. وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلَنَا لَوْلَاهِ سُلْطَانًا

Жиб ч1вазе х1арам гъабураб напс буго فَلَا يُسَرِّفُ فِي الْقَتْلِ إِلَّا هُوَ كَانَ مَنْصُورًا бусурманчиясул напс. Гъединго ч1вазе х1арамаб буго бусурбабазе жилят күун божильялда тун ругел капурзабиги. Бусурманчи ч1вазе х1алалльулеб лъабго сабаб буго: къисасалъе ч1вай, муртадльярав чи ч1вай, зина гъабурав мух1ссин ч1вай. Ай жинца ч1ужу ячун, росасе ун хадуб зина гъабурав чи ч1вай. Суратул бакъараталда гъаб масъала г1ат1идго бицун буго.

Цо чи ч1вараб мехаль жиндие зулму гъабун, шарғ1ияб г1илла гъеч1ого, гъев чиясул валиясе ихтияр буго къисас босизе. Къисас босулеб мехаль шарғ1алда х1арамаб жо гъабизе бегъуларо: жинца ч1варав чи гурони цогидав ч1валаро. Жиндир ч1варав чиясда гъабураб

г1адаб ругъун гъабила, жаназаялье г1акъуба гъабиларо.

Гъаб къисас босиги шарғ1ияв имамас х1укмуги гъабун, гъесул ихтияралда гъоркъ гъабизе ккола. Гъедин гъабич1ого живго валияс къисас босаниги гьев Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ г1асильярав чи вук1уна. Гьев вали жиндие шарғ1аль квербакъаравльун вуго жиндир чи ҷ1вараб мехаль гъесие г1оло къисас босизе. Гъаб шарғ1ияб х1укму ц1унун жив хъвадараф мехаль.

34. Эмен хун нужер бер балагъиялда (валильялда) ккарап ятимзабазул боц1удаги нуж г1агарльуге гъельие лъик1льиги лъугъунеб жоялдалъун гурони. Гъеб ц1унун, х1алт1изабун гъеб г1емерлъулеб жоялдалъун гурони. **Гъеб лъимер к1удияб г1ун, балугъльун жиндир боц1и-малальул милат гъабулов лъугъизег1ан** гъеб боц1и-мал нужеца ц1уне ва хиянат гъабуге. **Нужеца Аллагъасеги** جَلَّ جَلَالُهُ, гъесул расуласеги гъарурал къот1аби т1уразаре, нужедаго гъоркъор гъарурал къот1абиги т1уразаре. Х1акъльунго къот1и гъабун хадуб гъеб къот1и т1убазе кколеб буқ1уна. **Ва Х1акъльунго гъеб т1убач1езда к1алгъикъиги буқ1уна.** Дунялалдаги жаваб къезе ккола, ахираталдаги жаваб къезе ккола.

35. Нужеца борцуунеб къали ц1езабе, وَأَوْفُوا الْكِلَّا إِذَا كَتَمْ وَزِنُوا لِمِقْسَطِ لِسَانِكُمْ
ц1адироги бит1ун х1алт1изабе, нат1 الْمُسْتَقِيمُ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا
бугониги, рокъоб бугониги, сах1 бугониги (٢٥)
бат1алти гъеч1о борцуунеб ва ц1алеб
жоялье хиянат гъабуге. **Гъеб бит1ун х1алт1изаби буго нужее дунялалда ва ахираталда лъик1абльун батизе бугеб жо.**

Рит1ухъав даранчиясда г1адамал божула, гъесул даранги лъик1 буқ1уна, хайирги ц1ик1к1ун щола, г1адамаз гъесул къадру-къимат гъабула. Жинца х1илла гъабулов даранчи гъеб х1илла сабабльун х1инкъун вук1уна, гъеб лъач1огоги хут1уларо. Цинги гъесдаса божильиги хола, гъесул даранги баракат гъеч1еб буқ1уна. Г1адамал гуккун бахъараб шагъи-капек х1алалаб бац1ц1адаб г1арацги цадахъ бачун кодоса т1аг1унеб буқ1уна.

36. Дуда жиб лъалареб ва дур жинда х1ажалти гъеч1еб жо ц1ехон гъелда хадув мун лъугъунге. Дуда лъалареб жо лъалин абуге, бихъич1еб

وَلَا تَقْرُبُ أَمَالَ الْيَتَمِ إِلَيْهِ أَبْلَى هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَتَلَقَّأْ شَدَّدَ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسُؤُلًا

وَأَوْفُوا الْكِلَّا إِذَا كَتَمْ وَزِنُوا لِمِقْسَطِ لِسَانِكُمْ
الْمُسْتَقِيمُ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادُ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسُؤُلًا

бихъанин абуге, раг1ич1еб раг1анин абуге. **Х1акъльунго**
къиямасеб къояль дур г1ин, бер ва рак1 гъаб кина́бго жинца
гъабураб г1амалальул к1алгыкъи гъабизе бугеб буго.

Гъединго к1алгыкъизе буго щибаб лагаяль гъабураб г1амалалдаса.
 Гъеб щибаб лага к1алъазабун, гъель бицине буго хабарги.

Г1акъилав, иман камилав инсанасда рекъараб буго лъик1абго жо
 гурони бихъич1ого бук1ине, г1адамазе мунпаг1ат бугеб жо гурони
 к1алалъ бицинч1ого бук1ине ва жиндири дунялалъе ва ахираталье
 мунпаг1ат бугеб жо гурони г1ина́лда раг1инч1ого бук1ине. Жиндири
 рак1 кидаго Аллагъ جَلَّ جَلَّ рехсэялда машгъулльун бук1ине, цогидаб
 кина́бго жоялдаса гъеб гъапулльун бук1ине.

37. Мун гъаб ракъалда т1ад

Ч1ух1дари́лага хъвадуге, рильтълен

к1иби́к1изабуге, къаркъала

гъет1аризабуге. Габур к1ич1ун, ч1ух1ун,

г1амалк1одольун хъвадуге. **Х1акъльунго дуда к1оларо кина́бго**
ракъалда т1ад хъвадун гъелда дур ч1ух1и бихъизабизе, муг1рузда
т1аде вахун гъел дуе мут1иг1 гъаризеги.

Цоги маг1на гъабуна: гъаб ракъалда т1ад цо гъит1ина́б карат1,
 къват1ел гъабизе к1оларо дуда, мег1ералда гъеб борльун г1уж
 гъабизеги к1оларо. Гъединав заг1ипав, щибго гъунар гъеч1ев мун
 гъаб ракъалда т1ад ч1ух1ун кин хъвадулев? Т1адег1анав Аллагъас
 Къарунил къисса бицана гъев ч1ух1дари́лага къавмалда цеве
 вахъара́б мехалъ гъевги, гъесул мина-милк ва боц1и-малги ракъуль
 жанибе инабияльул.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1умарида цо рильтълен ч1ух1арав чи
 вихъара́б мехалъ гъес абуна: «Щайт1абазул вацал рук1унаха г1адамазда
 гъоркъорги»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицара́б х1адисалдаги
 буго: «Дир умматальул г1адамал рильтълен ч1ух1изабун хъвадара́б
 мехалъ, румазги, турсазги гъезие хъулухъги гъабураб мехалъ,
 Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъеб дир умматальул г1адамазул цоязда т1ад зулму
 гъабизе цогидал т1амула» - абуна. Х1адис Гайсамияс бицана лъик1аб
 нухалдасан.

38. Гъал рехса́рал пишабазул

квешабцина́б жо Аллагъасе جَلَّ جَلَّ

рихара́б буго.

Жиндири г1акълу бугев чи Аллагъасе جَلَّ جَلَّ рихара́б жо гъабиялдаса

وَلَا تَمْشِ في الْأَرْضَ مَرَحَّاً إِنَّكَ لَنْ تَخْرُقَ

الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغْ لِجْلَاجَ طُولًا

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا

рик1к1алъун, гьев разильульеб г1амал гъабун хъвадулов вук1уна.

39. Гъаб цебе бицараб хабар буго,

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъас جَلَّ جَلَّ дуда
вах1ю гъабулеб, жиндир x1икматалдаса
ва г1елмуялдаса.

ذَلِكَ مَا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا
تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا أَخْرَقْتَ فِي جَهَنَّمَ
مَلُومًا مَدْحُورًا

٢٩

Пасих1аб ваг1заги, г1акъилаб насих1атги

буго гъеб. Гъелда нахъвильъарав баҳыбуғевльун лъугъулеб хазинаги
буго. Гъеб к1очарав, гъелда ч1ух1арав баҳыкъосаравльун лъугъулеб
х1инкъи къейти буго.

**Дуца Аллагъун جَلَّ جَلَّ цадахъ цоги алагъзаби гъаруге жидеे
г1ибадат гъабулел ва жидедаса шапаг1ат т1алаб гъабулел. Гъедин дуца
Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ширк гъабуни мун жужах1алда жаниве рехула,
дуда Аллагъасги جَلَّ جَلَّ халкъальги г1айиб ч1варавльун ва кинағо
льик1льиялдаса ва рах1маталдаса рик1к1ад гъавуравльун.**

Т1адег1анав Аллагъас гъал аятазда жаниб (23 – 29 аятал) хирияв
аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесул уммат- мұмынзабазда васият гъабун
ц1акъ к1вар бугел масъалаби рицана. Аллагъас جَلَّ جَلَّ амру гъабун
ва т1адабльун гъабун гъел рицун ругельүл, рак1алда ч1езаризе ва
т1адрүсун гъезул пикру гъабиге рекъарал масъалабиги ругельүл, диша
гъель баян гъарич1ого рик1к1ун толел руго:

- 1) Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ширк гъабуге абуң амру гъабуна.
- 2) Гъебго аяталда жаниб гъеб ширк гъабуге абураң раг1иялда нахъ^у
пузабун
әбел-инсуе лъик1льи гъабе абуң амру гъабуна ва гъезие щибго зарал
бугеб жо гъабуге абуң нагъюги гъабуна.
- 3) Г1агарав чиясе, мискин чиясе, сапаралда вугев чиясе лъик1льи
гъабе ва гъезие кколеб x1акъ къе абуң амру гъабуна.
- 4) Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндие кураб x1алалаб боң1и г1адада хвезабуге
абуң нагъю гъабуна. Гъеб «Табзир» гъабулел г1адамал щайт1абазул
ваңал рук1инги бицана, щайт1ан Аллагъасда جَلَّ جَلَّ инкар ккураб
бук1инги бицана.
- 5) Лъик1льи т1алаб гъабун вач1арав чиясул x1ажат т1убазе рес
гъеч1они гъесда берцинаң раг1и бицун гъесул рак1 x1алхъезабеян
амру гъабуна.
- 6) Ц1акъго къарумлъун, г1адамазе лъик1льи гъабич1ого вук1унге ва
т1убанғо квер щвакун кинағо маг1ишат къват1ибе къоге абуң нагъю
гъабуна ва гъелда т1аде бач1унеб квешаб асарги бицана.
- 7) Аллагъас جَلَّ جَلَّ ризкъи жиндие бокъухъин бикбулеб бук1ин ва гьев
лагъздерил маслах1ат лъалев вук1ин бицана – гъедин бугельүл Аллагъас

﴿رَبِّكُمْ جَلَّ جَلَالُهُ رِزْقُكُمْ وَمَا تَرَكُوا لَكُمْ وَمَا لَمْ تَرَكُوا لَهُمْ وَمَا لَمْ يَعْلَمُوا﴾
ризкыңңа тиңдеги көмүк, дагыңда көмүк сабру гъабизе. Гъеб ризкыялтыл амру Аллагъасда кодоб буқ1ин лъян х1алхъублы, х1асад гъабич1ого рук1ине, сабруги берцинаб гъабизе.

8) Хыыхызе к1оларо абуң х1инкъун лъимал ч1ваге абуң нагъю гъабуна, гъеб к1удияб мунағы буқ1инги баян гъабуна. Гъел лъималазеги нүжееги ризкың къөлев Разикъ жив вук1инги бицана.

9) Зинаялда г1агарлъуге абуң нагъю гъабуна.

10) Аллагъас х1урмат ц1унараб, жиб ч1вазе х1арам гъабураб напс ч1ваге абуң нагъю гъабуна.

11) Жив ч1варасул валиясе къисас босизе ихтияр буқ1ин бицана, амма къисас босулајын абуң зулму гъабизе бегъуларебельги бицана.

12) Ятимзабазул боц1уда аск1оре къан гъельие зарал гъабуге абуң нагъю гъабуна.

13) Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ وَجَلَّ جَلَالُهُ وَجَلَّ جَلَالُهُ ва г1адамазе гъабураб къот1и т1убазабеян амру гъабуна. Гъеб къот1и жиндаса жаваб т1алаб гъабулеб буқ1инги бицана.

14) Ц1адиро, къали ва цогидаб борцуңеб, ц1алеб жо мух1кан гъебе, т1убазабе абуң амру гъабуна.

15) Жинда лъалареб жо бицунге абуң нагъю гъабуна.

16) Ракъалда т1ад ч1ух1ун хъвадуге абуң нагъю гъабуна.

17) Гъаб рехсараб г1амалалтыл квешаб жо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ رِحَمَةً رِحَمَةً رِحَمَةً рихараб, гъев жинда разильулараб буқ1ин бицана.

18) Гъал васиятазул авалалда абураб г1адин, гъезул ахиралдаги Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ شирк гъабун, гъевгүн цадаҳъ цоги алагъзаби ккоге абуң нагъю гъабуна.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тавпикъ къеги гъал васиятал т1уразаризе ва гъезул пикру гъабун гъаздаса ваг1за босизе. Амин.

40. Малаикзаби Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ أَفَأَصْفَدُكُمْ بِأَيْمَنِكُمْ وَأَنْخَذَنَّمْ
ясал руго абуң жидеца абулел

г1ара比亚зда хит1аб гъабун Т1адег1анав ﴿إِنَّ الْمَلَائِكَةَ إِذَا نَشَّأُوا كُنْتُمْ تَقُولُونَ فَلَا عَظِيمًا﴾
Аллагъас абулел буго: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ

нужеес васалишха т1аса рищарап, я гъал г1арабал, жинца
малаикзабазул ясал жиндиеги тун?».

Гъадинаб мекъаб х1укму щай нужеца гъабулеб? X1акъльунго Нужеца абулеб раг1и ц1акъ к1удияб раг1и буго! Нужеес бокъараб жо нужеес буго абуң, нужеес рихараб жо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ رِحَمَةً رِحَمَةً رِحَمَةً буго абуң.

41. X1акъльунго Дица гъаб
хирияб Къуръаналда жанир
г1адамазе мисалал баян гъаруна

وَلَقَدْ صَرَقَ فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَدْرُوْ وَمَا

يَزِيدُهُمُ الْأَنْوَارُ ﴿٤١﴾

гъез ваг1за босизе бокъун.

Бат1и-бат1иял далилалги рачана, жедеда инкар гъабизе к1оларел г1аламаталги рицана. Амма қуфру-ширкалда ругел г1адамазе гъель щибго мунпаг1ат гъабулеб гъеч1о гъел иман лъялдаса рик1к1ад гъари гуреб, пикру гъабун г1ибрат босизе къасдго гъабулеб гъеч1о гъез.

42. Дуца гъел мушриказда абе,

Мух1аммад ! نُحْجَهْتُكَ إِلَيْنَا وَسَلَّمَ

Х1алалъ Т1адег1анав Аллагъасда шадахъ

цогиги алагъ заби рук1аралани, гъез

г1арщалъул Бет1ергъанав Аллагъасде къец гъабизе бук1ана ва гьев къезавун, гъесул бак1алда жал ч1езе г1амал гъабизе бук1ана.

Гъаб дунялалъул ханзабаца гъабулеб жо бихъулариц нужеда? Цох1о лах1заталь цо хан цогидасдаса къун ч1ч1оларо, жив къарав вук1ун гурони ва жиндир гъунарги гъеч1ого гурони. Гъел алагъ забиги ч1ч1езе рук1инч1о къун. Гъеч1о гьев Аллагъасда جَلَّ جَلَّ данде вахъине к1олев щивниги чи яги жо.

43. Жив Т1адег1анав ва Вац1ц1адав вуго

Аллагъ جَلَّ جَلَّ гъал мушрикаца жинда

г1унт1изарулел сипатаздаса, жиндие шарик вук1иналдаса, малаикзаби гъесул ясал рук1иналдаса ва цогидалги мукъсанал сипатаздаса. Ц1акъ к1удияб т1адег1анлыи буго гьев Аллагъасе جَلَّ جَلَّ ва къадру макъам к1одольги буго.

44. Гьев Аллагъ Вац1ц1ад гъавун,

Гьев т1адег1ан гъавун анкъабго

зобаль ва ракъаль тасбих1 гъабула

Гъесие. Гъеб зобал-ракъазда жаниб

буgeb кинабго махлукъатальги

тасбих1 гъабула Аллагъасе جَلَّ جَلَّ . Гъес бижарааб махлукъатальул

цониги жо гъеч1о жинца тасбих1 гъабулеб бук1ун гурони ва

Аллагъасе جَلَّ جَلَّ рецц гъабулебги бук1ун гурони.

Кинабго жо жинца нуг1льи гъабулеб буго Аллагъ цо вук1иналда ва гъесул къудрат-гуч к1удияб бук1иналдаги.

Рорхатал зобалазул хъях1илльги, ракъалда бижарааб херальул г1урччинльги, ахазул берцинльги, гъут1бузул керчльги, лъимальуль чвал-чвалиги, х1анч1азулч1ирч1идиги, бакъалъулбаккиват1ерхынги, ц1ураб моц1альул берцинльги, нак1к1укъан чвахулеб ц1адги ва

قُلْ لَوْ كَانَ عَمَّا رَأَيْتَ هُنَّ مَا يَقُولُونَ إِذَا لَا يَبْغُونَ إِلَيْنَا

ذِي الْعَرْشِ سَيِّدُ الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُوْلَى كَيْرَ

الْمُنْزَلُ

تُسَبِّحُ لَهُ الْمُسْمَرُوتُ السَّمِيعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا

وَلَمْ يَنْ شَعِرْ إِلَيْهِ سَبِّحُ مُحَمَّدُهُ وَلَكِنْ لَا

تَفَهَّمُونَ سَبِّحُهُمْ إِنَّهُ دُكَانَ حَلِيمًا غَافِرًا

гъеб гуребиги махлукъят жинца нуг1льи гъабулеб буго Аллагъ^{حَلَّاجَةَ لَهُ} цо вук1иналда, гъев Вац1ц1адав ва Т1адег1анав вук1иналда. Кинабго рецц гъаби жиндие хасав Халикъ^{خَالِكَةَ} ва кинабго лагъльи жиндие гъабизе т1адав маг1буд вук1иналдаги.

Кинниги, г1адамазда гъеб тасбих1 бич1ч1уларо ва раг1уларо. Х1акъльунго Гъев Аллагъ^{حَلَّاجَةَ لَهُ} ц1акъ гурх1улев ва мунағыал рахчулев вуго. Жинда г1асильараесе г1азабгъабич1ого, гъесда гурх1ун, гъев тавбу гъабизе толев вуго, цинги гъесул тавбу къабул гъабун жив т1аса лъугъуневги вуго. Гъаб х1елмуги раг1умуги Бет1ергъанасул букинч1ебани ва г1асильараесе г1азабги гъабулеб букирабани, ц1акъ дагъав чи хвасарлъилаан гъесул г1азабалдаса.

Г1алимзабазул г1емерисел жинда рекъараб раг1и буго гъаб тасбих1 гъаби рух1 бугеб жоялдаги рух1 гъеч1еб жоялдаги г1аммаб буго абун. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнумасғ1удища абуна: «нижеда т1аг1ам кваналеб мехаль гъельул тасбих1 раг1улеб букиана»- абуна. Х1адис имам Бухариас бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абузаррица бицарааб х1адисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас ч1инхал кодор ккураб мехаль нижеда гъезул тасбих1 раг1улеб букиана, найдал т1алаялдаса раг1улеб гъаракъ г1адин» - абуна. Гъадинабго хабар бицана жиседа Аллагъ разильяяв Абубабкар, Г1умар, Г1усман асх1абасда кодоса ч1имхазул тасбих1 раг1ана»- абуна.

Жинда Аллагъ разильяяв Анас асх1абас бицарааб х1адисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг т1аде щвана цо къавмалда жисдер х1айваназда т1адги рек1ун хабар бицунел ругел, гъел х1айваназда т1ад жисдер къайиги букиана. Хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: нужсеца гъел рек1унел жсал тахаллъун ккоге, нуж т1ад г1одорги ч1ич1ун, годек1анир г1адин хабар бицунел рук1ине. Гъел х1айванал лъик1ал ратизе бегъула гъезда т1ад рек1арав чиясадаса, гъез Аллагъги حَلَّاجَةَ لَهُ ج1емер рехсолев ватизе бегъула» - абуна. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги г1емераб ва берцинаб хабар буго г1алимзабаца бицарааб кинабго махлукъаталъ жиндир Халикъасе тасбих1 гъабулеб букин баян гъабун ва гъельул х1икматал рицуң. Жиндир г1акълуғи бугев, жинда жо бич1чиuze реєги бугев капурав инсан Аллагъ^{حَلَّاجَةَ لَهُ} цо гъавизе, гъесие тасбих1 гъабизе ч1ух1ун ч1ич1ун вуго.

Субх1аналлагъ, Аллагъ^{حَلَّاجَةَ لَهُ} ц1акъ Х1алимав вуго! Жив алагъ вуго абуң к1алъарав пирғ1авниеги ханлъи ва ризкъи куурав вуго. Аллагъас^{حَلَّاجَةَ لَهُ} ц1унаги ниль гъесул х1алимльияль гуккун, гъев рехсеялдаса

гъапулльялдаса.

Гъеб тасбих1альул бищун къоқъаб ва хирияб раг1и буго: «Субх1аналлагы ва Бих1амдигыи. Субх1ана Ллагыл Г1азим» – аби. Радал бакъанида цо нусго нухаль г1аги гъаб раг1и абияльул г1емер хиралъи бицун буго. Гъальул маг1наги буго: «Аллагъ جَلَّ جَلَّ ва₁Ц₁адав вуго кинабниги жиндис нукъсанлы бач1унел сипатаздаса. Кинабго реццги гьев Аллагъасе جَلَّ جَلَّ хасаб буго. Жиндир гуч бергъарав Аллагъ ва₁Ц₁ад гъавула дица, гъесда рекъоларебщина боялдаса» - абуң.

45. Дуца гъаб хирияб Къуръан ц1алараб وَإِذَا قَرَأْتُ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا لَيْكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا ٤٥
мехаль дица дудаги жидеца ахираталда
иман лъоларел къавмаздаги гъоркъоб

пардав гъабула, гъеб Къуръан гъезда

бич1чиизе ва гъельул x1икмат лъазе гъукъулеб, цинги гъез гъелда иманги лъоларо. Гъаб буго гъезул куфру сабабльун гъезие гъабулеб г1акъуба.

Цоги маг1на гъабуна: дуца Къуръан ц1алараб мехаль дица дудаги жидеца ахираталдаги иман лъолареб къавмалдаги гъоркъоб пардав гъабула, мун гъезда вихъулареб-абун. Гъаб маг1найлье далилльун жидеда Аллагъ разильяял Абубакрил яс Асмаца бицараб x1адис рехсана:

«Таббат» абулеб сурат рецт1инабураб мехаль гъеб сураталда жий рехсарай Абулагъабил ч1ужсу Жамила яч1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ц1ехон. Гъей цүим баҳъун хъандолей ийк1ана, жинда кодоб нильги бук1ана.

Жинда Аллагъ разильяял Абубакар асх1абас абуна дун x1инкъулев вугин гъелда мун вихъиладай абуң. Аллагъасул свалат слам лъеяв Аварагас абуна: «Гъелда дун вихъуларо» - абуң. Цинги жинца Къуръан ц1алана ва гъаб аятги ц1алана (45 аят) Жамила асх1ой яч1ун Абубакар асх1абасда к1альана: «Дур гъалмагъас дун какун раг1ула» - абуң. Гъелда аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вихъич1о (x1адис къоқъ гъабун хъвана) X1адис абу Яг1лаца бицана.

46. Дица гъел мушриказул рак1азда وَجَعَلْنَا عَلَيْهِمْ أَكْثَرَهُمْ لَاهِيَةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي
т1ад т1альел гъабуна, гъезда Къуръан هَذَا نَهْجَةٌ وَرَقَبَهُ وَذَلِكَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحَدَّهُ
бич1чи1ого буқ1ине. Гъезул г1ундузда وَلَوْ أَعْلَمُ أَدْبَرَهُ نُورًا
жаниб бак1льи ва г1инкъульги гъабуна

жидеда гъеб Къуръан раг1ич1ого

буқ1ине ва гъельул пикру гъабич1ого буқ1ине. Дуца Къуръангы ц1алун гъелда жанив Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавураб мехаль «лаилагъа

Иллаллагъ» абун, гъел мушрикал жидер мугъазде руссун лъутун унел руго.

Гъаб «лаилагъя иллаллагъ» абураб раг1и буго мушриказе ва ибисалье ц1акъ рихараб, гъезул мугъ бекизабулеб раг1и. Гъаб раг1иялдалъун къват1иве вахъарав бусурманчиясе Аллагъас جَلَّ جَلَّ квербакъула ва жиндир түшбабазда т1ад гъесул кверщелги батула, исламияб диналье бергъенльиги щола.

47. Дида лъик1 лъала, Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъел мушрикал дур

Къуръаналда щиб мурадалда

г1енеккулел ругел.

Гъезул мурад гъеч1о Къуръаналдаса

мунпаг1ат босизе. Гъезие бокъун буго мун ва Къуръан махсароде

гъаризе. Гъел дур Къуръан ц1алиялда г1енеккулел руго, цинги

жидедаго гъоркъор бальго щурщудилел руго Аллагъасдаги

جَلَّ جَلَّ аварагасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъурал г1адамазда гъел

мушрикаца абулеб буго: «Нуж руго жиндие сих1ру гъабун жив

г1адалълизавурав чиясада нахърильъун, гъес бицуунеб жоги щибго

льялареб, жоба-гъобараб жо бугин, жинда вах1ю решт1анаян абуn
нужее ц1алулеб»-абун.

48. Мун валагье, Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва дуца пикру гъабе кин гъел мушриказ

бат1и-бат1ияб жо бицуунеб бугеб мун

гъереси гъавизе бокъун ва г1адамал

дуда нахърильъине бокъич1ого. Гъел руго ц1акъ къосун ругел

г1адамал ва гъезда бит1араб нух батизеги к1олеб гъеч1о.

Мушриказ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда цин сих1ручи вугин гъеван абулеб буқ1ана, цоги нухаль шиг1ро гъабулев чи вугоян абулеб буқ1ана, жундуца ккурав чи вуго абуна, жиндие сих1ру гъабун г1адал гъавурав вугоянги абуна.

49. Капурал г1адамаца абуна: «Ниж

тураал рукъбильъун лъугъарааб мехаль,

нижер гъанги ракъльъун лъугъарааб

мехаль, ц1идасан ниж ч1аго гъарун

т1адейиш рахъине гъаруле» - абуn.

Гъаб буго гъез ахираталда инкар кквей ва авараг гъереси гъави.

50. Дуца гъезда абе, Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужер

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ

إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ تَحْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ

تَبْيَعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٤٧﴾

أَنْظُرْ كَفَضَرْ كُلَّ الْمَثَالَ فَضَلْلُوا فَكَلَّا

يَسْتَطِيعُونَ سَيِّلَا

وَقَالُوا إِذَا كَانَ عَظَمًا وَرَفِيقًا أَعْنَى الْمَبْعُوثُونَ

خَلْقًا جَدِيدًا

* قُلْ كُنْوْا حِجَارَةً وَحَدِيدًا ﴿٥٤﴾

гандыл лъугъаниги, махх лъугъаниги,

51. Яги гъелдасаги къвак1араб нужеда ч1аго гъабизе к1оларо абуң рак1алде ккөлөб жолъун лъугъаниги, Аллагъас ж1акъл1 нүж ч1аго гъаризе руго ва нүжес жазаъги гъабизе буго.

Гъев Аллагъас ж1акъл1 щибго бат1алты гъеч1о ракъа-гъан бугониги, махх-чаран бугониги, гъесда гъеб бокъараб х1алалде сверизабизе к1ола: Махх-чаран рух1 лъун ч1аго гъабизе к1ола, ракъа-гъан рух1 гъеч1еб жолъун гъабизеги к1ола.

Цингиги гъел мушриказ дуда абиже буго, Мух1аммад ﷺ, шивха вугев ниж ц1идаса рух1 лъун ч1аго гъарулев чи абуң. Дуца гъезда абе: «Щибго жо гъеч1еб бак1алда нүж рижарав Аллагъ ж1акъл1 вуго хун хадур нүж ч1аго гъарулевги» - абуң. Цинги ц1акъго кеп щун, мун махсароде гъавун, дуда т1аде бут1рулги гъет1изарун гъез абиже буго: «Кидалг1аги гъеб жо буқ1ине бугеб?» - абуң. Дуца гъезда абе: «Гъеб г1емер рик1к1адаб жо гъеч1о» - абуң. Жиб буқ1ин ва бач1ин х1акъаб жо г1агарда бугеб г1адин буқ1уна.

52. Гъеб буқ1ине буго Бет1ергъан

Аллагъас нүж мах1шаралда ах1ун
данде гъарулюб къояль. Нужеца гъаб
ах1иялье ц1акъ хехго жавабги къола.

Нүж Аллагъасул ж1акъл1 амруялдаги мут1иг1лъула.

Жакъа дида данде г1адин къацандуларо ва нүжер ч1ух1и ва г1амалк1одольги ракъульго хут1ун буқ1уна. Гъеб мах1шаралъул х1инкъиги зах1мальги нужеда бихъарааб мехаль нужеда рак1алде ккода ни жеца дунялалда ц1акъ дагъаб заман гурони бач1о абуң. Цох1о саг1ат1ан замана бана абуң ккода, яги цо къо батилин ккода.

53. Дида иман лъурал мұмминзабазде

дуца абе, Мух1аммад ﷺ: «Нужеца цоцаздехун хабар бицуңеб мехаль,

мушавара гъабулюб мехаль, даран-базар
ва цогидаб нүжер х1ажалты бицуң

к1алъалеб мехаль нужеца калам берцинаб гъабе ва тамахаб,
х1еренаб раг1и бице цоцаздехун. Гъель мұмминзаби цоцалъ
къацандизаризе ях1 бахъула щайт1аналъ. Х1акълъунго гъеб
щайт1ан буго инсанасул загъираб ва баянаб түшман.

أَوْ حَلَقَامَمَائِكَرُونَ فِي صُدُورِكُنْ
فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُ نَاقِلَ الَّذِي فَطَرَهُ
أَوْ لَمَرَقَ فَسَيُغَضِّبُونَ إِلَيْكُرُونَ وَسَهَمَ
وَيَقُولُونَ مَنِ هُوَ قَلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَقُلُونَ

إِنَّ لِي شَمَمٌ لِلْأَقْلَاكَ

وَقُلْ لِعَبَادِي يَقُولُوا أَلَّا هُنَّ إِنَّ
الشَّيْطَانَ يَنْزَعُ بِنَهْمَهُ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ

لِلْإِنْسَنِ عَدُوًّا مُّبِينًا

or

Нужер маң1алдаса бортараб тохаб раг1иги ккун щайт1аналь нуж цоңазде т1аде т1амула, нужеда гьоркъоб питнаяльул ц1аги бакула, цоңаздехун цим бахын, түщманлыги бижизабула»-абун.

54. Нужер Бет1ергъан Аллагъ вуго жинда нужер х1алал лъалев ва нужеे маслих1атаб жоги лъалев. Жиндие бокъани гьев Аллагъ جَلَّ جَلَّ نужеда

турх1ун т1аса лъугъина, бокъани нужеे

нужер г1амалазда рекъараб г1азаб гъабила. Дица мун гъеб умматалде вит1ич1о, Мух1аммад ﷺ, гъел ц1унулевльун, гъезул амру дуда т1адкъарав вакилльун.

Мун вит1ун вуго Дир рисалат гъезухъе щвезабулов расулльун. Дуда мут1иг1льярав чи алжаналде ине вуго, дуда г1асильярав чи жужах1алде ине вуго.

55. Гъединго дур Бет1ергъан Аллагъясда لِيَكُلُّ لَّهُ يَعْلَمُ بِمَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
لъик1 лъала, Мух1аммад ﷺ, зобалазда ва ракъалда бугеб кинабго
жиндир махлукъат. Дица гъел умматазда
рит1улел аварагзаби ﷺ цоял
цояздаса хира гъаруна ва т1ок1 гъаруна.

Жидеда т1ад къараб рисалат хал гъабун ва жидер умматалъул г1асильи ва пасикъель бихъун.

Дица Ибрагим авараг ﷺ Дир гъудулльун гъавуна (Халилуллагъ) Муса авараг ﷺ Дун жинда к1алъаравлъун гъавуна (Калимуллагъ) Сулейман аварагасе к1удияб ханлъи къуна. Мух1аммад аварагасе ﷺ миг1ражги Къуръанги къуна. Гьев Мух1аммад ﷺ цересел ва хадусел умматазул сайидлъунги гъавуна (хан, к1удияв) Гъаб кинабго ишальуль Бет1ергъан Аллагъясул х1икмат буқ1уна, жинда гурони лъалареб. **Дица Давуд аварагасухъе ﷺ Забурги къуна:** жинда жаниб г1елму-х1икмат бугеб ва гъелдалъун г1адамазда гьоркъоб х1укмуги гъабулов.

56. Дуца гъел мушриказда абе,
Мух1аммад ﷺ! «Жеха нужеца
ах1и бай нужерго алагъзабазда, х1акъав
Аллагъги جَلَّ جَلَّ тун нужеца жидеे
лагъльи гъабурал ва гъез нужеे шапаг1ат гъабиялда божун
нужги ругел.

Малаикзабазда, Г1исада, Г1узайрида бай ах1и гъел алагъзабильун

رَبِّنَا كُمْ عَلَمْ بِكُمْ إِنِّي شَايِئٌ حَمْكُمْ أَوْنَانْ
يَشَّأْ يَعْدِي تَكُومْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ
وَكَيْلَا

وَرَبِّنَا كُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ الْكَبِيرِ عَلَى بَعْضٍ
وَإِنَّمَا دَارَ وَدَ رَبُورَكَ

قُلْ أَذْعُوا الَّذِينَ رَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا

يَمْلِكُونَ كَثِيرًا كَثِيرًا عَنْهُمْ وَلَا تَحْمِيلُهُمْ

ккураз. Хъанчазда ва суратазда бай ах1и гъел алагъзабильун ккураз. Ва щайихзабазда вализабазда бай ах1и, гъезда божун хъуллъун ругеца. Киг1ан нужеца ах1и баниги гъез нужее жаваб гъабуларо, гъезда нужедаса къварильни борхизеги к1оларо, яги гъеб къварильни цоги рахъалдехун сверизабизеги к1оларо.

57. Нужеца жидеे лагъльни гъабизе
алагъзабильун ккурал малаикзаби,
Г1иса ва Г1узайр авараг عليه السلام жалго
руго Аллагъасде унеб нух ц1ехолелльун,
Гьев разилни т1алаб гъабулелльунги
ва Гъесие т1аг1ат, г1ибадат гъабун
хъвадулел ва Гъесда г1агарльуслеб нух
ц1ехолел. Гъел кин алагъзабильун рук1инел ва гъез нужее щиб
квербакъиги гъабилеб, жалгоги Аллагъасул حَلْجَلَةُ رَاهِنَةُ рах1маталда
хъул лъуралльун ва гъесул г1азабалдаса х1инкъулелльун
рук1аго. X1акъльунго дур Бет1ергъянасул г1азаб ц1акъ жиндаса
ц1уни т1алаб гъабизе рекъарааб г1азаб буго, жиндасан х1инкъизе
мустах1икъабги буго.

58. Цониги росдал агълу гъеч1о
дица жиб гъалаг гъабулебльун
гурони къиямасеб къо бач1инелде
щебего: жидер рижи т1аг1инаабун,
наслу бакъвазабун. Яги дица гъезие
гучаб г1азабниги гъабила: дагъал г1адамал хвасарльаниги,
г1емерисезда гъеб г1азаб г1амльуслеб. Гъаб дир х1укмуги дир
азалияб г1елмуюльульго гъабураб, Лавх1улмах1фузалда хъван
буgeb х1укму буго.

Гъаб буго куфру-ширкалда т1ад ч1арал, жидеца ракъалда т1ад пасалты
гъабулел ва Аллагъасул حَلْجَلَةُ х1акъаб диналдаса г1адамал нахъч1валел
залимзабазе бугеб х1укму.

59. Гъел мушриказ дудасан т1алаб
гъабулеб муг1жизат бит1ич1ого
теялье сабаб гъеч1о, Mux1аммад
صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъезда цересел умматазги
жидеца т1алаб гъабураб муг1жизат
бач1арааб мехаль гъеб гъереси гъабун бук1ин гуреб.
Дир г1адат буго умматаль т1алаб гъабураб муг1жизат гъезие къураб
мехаль ва гъез гъеб муг1жизат гъереси гъабураб мехаль гъеб уммат гъалаг

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَنْهَا عَوْنَاتٍ إِلَيْهِمْ
الْوَسِيلَةُ إِلَيْهِمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَةَ
وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ
مَحْدُودًا

وَإِنْ مَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا هُوَ مُهْلَكٌ لَهَا قَبْلَ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ وَمَعَذَبُهَا عَذَابٌ شَدِيدٌ كَانَ ذَلِكَ

فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ تُرْسِلَ بِالْأَكْيَتِ إِلَيْهِنَا كَذَبٌ
بِهَا الْأَقْرَلُونَ وَأَنْتَيَا تُنْهَا دَنَاقَةً مُبِصَّرَةً
فَظَلَمُوا لِيَهُمْ وَمَا نَرْسِلُ بِالْأَكْيَتِ إِلَّا خَرْيَفًا

٥٨

гъабулеб. Гъаб дур умматги гъалаг гъабизе буго дица гъез т1алаб гъабураб муг1жизатти күун, шинги жидеца гъеб гъереси гъабураб мехаль.

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицун тафсиралъул г1алимзабаца абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса Маккаялъул мушриказ т1алаб гъабулеб бук1ана «Ссафа» мег1ер меседилльун гъабе абун. Маккаялда сверухъ ругел муг1рулти нахъе инарун, гъениб ах-хур бижизе санаг1атаб ракъ гъабе абунги. Т1адег1анав Аллагъас мушриказда т1алабалда рекъон гъеб муг1жизат бихизе гъабич1о. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ азалияб г1елмуялда бук1ана гъеб маккаялъул ағылуялъул цо г1адамаз иман лъезе бук1ин, гъездаса исламияб диналье квер бакъи гъабулел бах1арзал рук1унебльиги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда Жабраил малаик вит1ун, гъесда Т1адег1анав Аллагъас абидалго: дуе бокъани гъеб муг1жизат къела, амма гъеб гъереси гъабидалго гъель киналго гъалагги гъарила, дуе бокъани гъеб муг1жизат къеларо ва гъель гъалаг гъарич1ого нахърахъунги тела-абун, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна гъель нахърахъун төян абун. Гъелдаса хадуб исламалда рач1арал бах1арзаздаса вуго жинда Аллагъ разильяяв Г1аббас, аварагасул صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инсул вац. Халид ибну Валид, «Аллагъасул хвалчен»-абун жинда ц1ар тарав исламалъул бах1арчи, ва цогиги хириял асх1абзаби жидеда Аллагъ разильяял.

Дица Самудиязул къавмалье муг1жизатльун варани къун бук1ана гъезул т1алаб гъабиялдальун: гъезул бералдаги бихүн къурульян къват1иб бач1ун, жиб ракъалда хъвадулеб, жидеца гъельул раҳъ гъекъолеб, жиб загъираб, баянаб муг1жизат бук1ана гъеб варани. **Самудиязаги зулму гъабуна гъеб муг1жизат гъереси гъабун ва** дица гъелги гъалаг гъаруна.

Дица т1абиг1ияб г1аламатги гъабуларо: ракъ багъари г1адаб, пири реч1и г1адаб, бакъ-моц1 кквей г1адабги гъель **г1адамал х1инкъизе гъари бокъун гурони.** Гъез пикру гъабизе бокъун ва гъель г1аламатаздальун Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо вук1иналда, гъесул къудрат-гучалда кант1изе бокъун. Ва амма гъезул пикру гъабулел ва г1ибрат босулен г1адамал ц1акъ дагъ гурони гъеч1о.

60. Дица дуда бицараб г1уж рак1алда
швезабе Мух1аммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,

X1акъльунго дур Бет1ергъян Аллагъ جَلَّ جَلَّ **жиндир г1елмуялдальун киналго**
г1адамазда сверун лъугъарав вугин.

Гъезул цебе араб заманаялъ, гъаб х1алалъги,

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا^١
الرُّءُوفَيَا أَلَّقَ أَرْبَاتَكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ
وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ فِي الْفَرْدَأِ إِنَّ وَمُؤْفَهُمْ
فَمَمَّا يَرِيدُهُمُ الْأَطْعَمَنَا كَيْرًا ٢

хадуб бач1улеб заманалъги гъабураб ва гъабулеб г1амал жинда лъалев вугин. Гъеб г1елмуялдалъун Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъала маккаялъул мушриказул церехъабаца кинаб муг1жизаттун мун вач1аниги дуда иман лъолареблъи.

Дица мун миг1ражалдаги вачун гъенир дуда рихъизарурал г1ажайбал жал дуда рихъизарич1о Мух1аммад ﷺ, гъел г1адамазул х1албихъи гъабизе гурони. Мун миг1ражалда иналда гъез инкар ккуна, дуца рицарал г1аламаталги гъереси гъаруна, х1атта цо-до иман заг1ипал чиг1и имана1даса руссун муртадльана.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна гъаб аяталда жаниб Аллагъас рехсараб жо макъу гъеч1о. Гъаб буго х1акъикъаталда аварагасда ﷺ берда бихъараб жо абуn.

Гъединго Къуръаналда жиб рехсараб, жиндие лаг1нат къураб гъвет1ги гъабич1о дица гъел г1адамазул х1ал бихъиялье гурони. Гъеб буго закъумалъул гъвет1, жужах1алда жаниб бижун бу1улеб. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас жинда алжан бихъана, жужах1ги бихъана абуn бицидалго ва гъеб жужах1алъул сипат бицидало гъениб жаниб закъумалъул гъвет1 буго абуnги бицидал, Абужагъал ц1акъ воххана авараг ﷺ маҳсаралде гъавизе рес щванин жиндис абуn ва гъес абуна: «Гъав чияс бишу1неб жоялда г1енекке г1адамал! Жужах1алъул ц1адаб жаниб гъвет1 бижун буго абу1улеб буго гъас, гъеб ц1а жинца гъут1би рух1улеб жоги бу1адго! Гъеб гъвет1алдаса пихъ босунг1аги вач1ун вук1араv ани гъав!»-абун.

Дица гъел иман лъеч1ел, қуфру-ширка1да ч1арал г1адамазе х1инкъи къолеб буго бат1и-бат1ияб г1азабалдалъун, гъазда дир къудраталда т1орит1ел гъабу1ел г1аламаталги рихъизарулел руго. Амма гъеб х1инкъи къейаль гъезие къосин ва ч1ух1и гурого ц1ик1изабу1еб гъеч1о. Гъезие миг1ражалъул хабаралъги мунпаг1ат гъабич1о, жужах1алъул сипатазги гъел х1инкъизарич1о. Гъадиг1анго жал гъет1ун ва къосун ч1еялъе сабаб гъел щайт1аналъ гуккун, гъель маҳсаралде ккун рук1ин буго.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб бак1алда щайт1аналъул аслольун жиб бугеб иблисалъул къиса бицана ва жинцаги абуна:

61. Дуца рак1алда щvezабе Мух1аммад ﷺ, дица малаикзабада амру гъабураб г1уж нужеца Адам аварагасе عَنْهُمْ أَعْلَمُ сужда гъабе абуn. Гъел малаикзабаца кинацаго сужда гъабуна, амма иблисаль гъабич1о сужда.

وَإِذْ قُنْتَنَا لِلْمَلَكِيَّةِ أَسْجَدُوا إِلَيْهَا فَسَجَدَ عَلَى الْأَنْجِلِيَّسِ قَالَ إِنَّمَا أَسْجُدُ لِمَنْ

خَفَقَ طَيْنًا

Гъеб ибисалда абидалго мун щай Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه амруялье мутИгІльулараб ва гьев Адамие сужда гъабулареб абуна. Ибисаль жинdir ЧухIи загыр гъабуна ва гъель абуна: «Дица суждайиш гъабулеб дуца хIашалдаса вижарав Адамие?»-абун. Дун цаялдаса бижараб буго, гъесдасаги Гемерго ццебе бижарабги буго. Дун гъесдаса къадро бугеб буго, гьев щигбо гъунар гъечIев, хIашалдаса вижарав, Годовеганав чи вуго абуn.

**62. Дуца гъав дидаса хира гъавулеv
вугев Адам щив чияли бице дидаян
ЧухIун кIалъана Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه
лагIнат батараб ибис жинdir
БетIергъанасде данде.**

Хадубги гъа гъедун гъеб ибисаль абуна: АллагъасхIаги, дуца дун къиямасеб къо щвезеган хvezabichIого тани, дица гъав Адамил зуриятальул Гемерисеб халкъ къосинабун гъалаг гъарила ва дуе сужда гъабуларел гъарила»-абун.

**63. ТIадеганав Аллагъас абуна: «Мун
а дуего бокъараб жо гъабизе, дица мун
хvezabichIого тела дие бокъарабган
заманаль. Дуца яхI бахъе гъел Гадамал
къосинаризе. Дицаги къотIи гъабулеб буго: мунги дуе
мутИгІльярал Гадамалги хIакъльунго дица жужахIалда жанир
рехизе руго. Гъеб буго нужер Гамалалда рекъараб жазаъ ва жиb
камилаб, кидаго ТIаса ин гъечIеб Газабги.**

**64. Дуца хIал кIварав чи гукке гъел
Гадамазул. Гъел Гадамал гуккизе
дуца кечI-мақъянги хIалтIизе гъабе,
гъересиги бице, батIулаб чорокаб
шинааб жо гъабизеги малъе. Дуца гъел
къосинаризе ТIаде ТIаме киналго дур
кумек чагIиги: рекIарал ругониги,
льелал ругониги, щайтIаби ругониги, Гадамазул щайтIаби
ругониги.**

Гъел киналго ТIаме нужеда мутИгІльярав чи хIакъаб диналдаса вуссинавизе ва гъезда батIи-батIияб хIилла-макроги лъазабе. Мун гъел Гадамазул боцIи-малалъуль ва лъимал-хъизаналъульги Гахъаллье ва гъоркъоб лъугъя. БоцIи-малалъуль Гахъалльи гъабе гъел хIарамаб магIишат данде гъабизе риччан, цинги гъеб хIарамаб

قَالَ أَرْبَعَةِينَ كَهْذَا الَّذِي كَرَمَتَ عَلَيَّ إِنَّ
أَخْرَقْتَ إِلَيَّ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ
دُرْيَتَهُ وَالْأَقْلِيلَا ٢٣

قَالَ أَذْهَبْ فَمَنْ تَعَلَّكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ
جَهَنَّمَ جَزَأُ كُلِّ جَرَاءٍ مَوْفِرًا ٦٦

وَأَسْتَفِرِزْ مَنْ أَسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ
وَأَخْبَرْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجَالِكَ وَشَارِكِكَ
فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدْهُمْ وَمَا
يَعْدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ٦٥

нухда, Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гасильялда харж гъабизе риччан. Лъималхъизамалъуль гахъаллы гъабе гъезул бихынал ва руччаби цадаҳъ хъвадизарун, гъезда тасан ретел баҳүн гаврат цебе лъезабун. Цинги зина ва къабихаб жо гъабизе гъель ташум къватиуль гъарурал зинадал лъимал гемерльизарун. Гъель къватиуль гъарурал лъималазул аскаралги гуцишун цидасан гадамал къосинаризе къватибе лъугъя.

Дуца гъель гадамал гуккун гъезие берцинал къотиабиги гъаре. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ширк гъабизе ташум хъянчаца шапагат гъабизе буго абуни. XIарамаб магишат данде гъабизе ташум гъель бечельизаризе ругин абуни. Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурхулев вугин, гъев таса лъугъулин абуни къудиял мунағъал гъаризе ташум. Чорхое щолеб лазат гъуин гъабун зина гъабизе ташум. **Щайтаналъ инсанасе гъабулеб къоти гъев гуккулеб ва гъев къосизавулеб гурони букинаро.**

**65. XIакъльунго дир иман камилал
лагъзал гуккизе дуда къоларо, гъезда
тад дур кверщелги батуларо.** Гъель дир
цуниялда ва аманалда рукъуна. Дур
**Бетлергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّ гезе вуго гъезие жинца квербакъулов ва
гъезул тадбир гъабулев вакилъун.**

إِنَّ عَبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ

وَكَفَى بِرِبِّكَ وَكَيْلَا

Тадегланав Аллагъас гъал аятазда жаниб (61-65), жиндириги гадамазулги тушман иблисалъул хабар бицана ва гъельул чухиялъул ва гамал къодольялъул горхъольбан борчиги бицана. Жинца Адамил عَلَيْهِ السَّلَامُ зурият къосинабила абуни гъеб гъедун Бетлергъанасда цебе чичун къальзеги къивана гъеб малгъунала. Хадуб тадегланав Аллагъас гъеб иблисалда абулеб буго: «Мун дуего бокъаральубе а ва дуца хал къвараб гамалги гъабе гъель гадамал къосизаризе, амма дида иман лъурав, гъеб иман лъяялъуль ритхъяв чи дуда къосинавизе къоларо, гъев дица цунун вукина дур макроядаса»-абун.

Гъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ каламадаса мұмынзабазда бичизе ккола гъез гъабулеб гамал Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильулеб халаль гъабизе тавпикъ бугеб мекаль, жив Аллагъасул جَلَّ جَلَّ цуниялда гъоркъ вукин. Жинца гъабулеб гамалалъуль ва гибадаталъуль тавпикъ гъечіб мекаль, жив Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гасильялда гъетгулевги вихъараб мекаль, гъев мұмынчи кантізге ккола жинда хадуб щайтан лъугъунын букинала ва тавбо гъабизе Аллагъасда جَلَّ جَلَّ вусине хехльи гъабизе ккола.

Щайтаналъ инсан къивал гъавун, тавбо гъабиялдаса ва лъикаб гамалалдаса гъапул гъавун чезавула. Гъевги дагъ-дагъ ккун Аллагъасде جَلَّ جَلَّ гасильялъуль циккгула, жиндириг мунағъал гыйтінгілъун рихъула, цинги гъев щайтаналъ тобанго кодове

гъабулов.

69. Яги нуж божунищ ругел цоги нухаль нуж Аллагъаса جَلَّ جَلَلُهْ гъеб ральдада тәад рачиларин гамидаги рекIун, цинги нужеда тәаде гучаб гъури беччаларин ва нужги гъанкъизариларин абуn, нужеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهْ инкар кквей сабабльун.

Гъесул нигIматалдаги инкар кквей сабабльун: ццебесалаль Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهْ aхIиги бан гъес гъанкъиялдаса хвасар гъарурабльялда инкар ккуна нужеца, ральдалъан къватIире ракIун ракъдада щварабго Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهْ ширкги гъабун. Цинги Дица нуж гъанкъизаруни дидаса жаваб тәалаб гъабулов чиги вукIунаро, рецел босулев, зарал бецIизабулов чиги вукIунаро.

70. X1акъльунго Дица Адамил льимал хира гъаруна ва гъель рекIунеб жоялда тәад рекIун хъвадизеги гъаруна ракъдада ругониги, ральдада ругониги. Дица гъезие гъуинал, лазатал пихъал ва тәамалги къуна.

Гемер батIи-батIияб нигIмат къуна инсанасе, цогидаб рухI чагольтиялье куралдаса гемерго лъиклаб ва лазатаб. Дица бижараб цогидаб маҳлукъалдаса гьев инсан гемерго хира гъавуна ва токIиги гъавуна. Гъесие гемлу-г1акъло къуна, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهْ иман лъезе, гъесие гибадат гъабизе рес бугев гъавуна гъелдалъун ахираталда алжаналда жанив агадияб нигIматазуль жив вукIуневги гъавуна.

71. Дуца рехсе MuxIammad، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ къиямасеб къояль киналго г1адамал maxIшаралде aхIизе рукIин жидер г1амал хъварал кагъталги кодоре къун ва гъезул г1амалалда рекъараб жазаъги гъабизе букин.

Гъаб بِإِيمَانِهِ» абурабрагIиялье цоги магIна гъабуна: «Жидеда рештIинабураб т1ехъалдалъун г1адамал aхIулеб къо»-абун. Ай, я Къуръаналъул ағълоян абуn aхIулеб къо.

Жиндир г1амал хъвараб кагъат кваранаб рахъальян къурав чи: гьев вуто Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهْ иман лъун, ахираталъул г1азбалдаса х1инкъун хъвадарав чи. Гъеб кваранаб кверальухъ кагътал къурал

أَمْ لَمْ تَمْأُلْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُزَيْسِلُ
عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الْرَّبِيعِ فَيُغَرِّقُكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ
ثُمَّ لَا يَجِدُونَ لِكُمْ عَيْنَاتِنَا بِهِ تَبَيَّنَا

٦٩

*وَلَقَدْ كَرِنَانِيَّ إِذْمَ وَحَلَّتْهُمْ فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ وَرَزَقْهُمْ مِنْ أُطْبَىٰ
وَفَضَّلَهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ قَمِنْ حَفَقَنَا
تَفَضِّيلًا

٧٠

يُوَدُّ دَعُوا گُلَّ أَنَاسٍ بِإِيمَانِهِ فَمَنْ أُولَئِنَّ
كَتَبَهُمُ وَبِسَيِّنِهِ فَأُولَئِنَّ يَقْرَءُونَ
كَتَبَهُمُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتَيَّلَا

٧١

Гәдамаз жидер кагъталь цалула жал рохун рукіун ва цо-цазе рохел бицун. Гъезул лъикіаб гәламал нукъсан гъабун заралги гъабуларо цохло зарра гәдаб жоги, (гагадул хъалгәдаб жо)

72. Гъаб дунялалъул рукьев, жив
бецлавльун вукіараев чи: жинда
хәкъаб жо бихъичев чи, жиндир
ракіги Аллагъасда جَلَّ جَلَلُه иман
льеялдаса беццлъарав чи гъев ахираталдаги бецлавльун
вукіуна. Ва гъесда щибго нух бихъуларо.

Цоги магіна гъабуна: гъаб дунялалъул загырал гәламатаздаельун Аллагъ жо вукіиналда түоритіл гъабун гъесда иман лъоларев чияс, жиндаса рикілад бугеб ва жиб бихъулебги гъечіб ахираталда цакъго иман лъоларо абуң.

73. Гъел мушриказда кіун букіарарабани
Мұхаммад ﷺ, дица дуда
решітінабураб амру-нагъоялъул ғониги
жо дуда тезабизе ва мун гъезие бокъараб
жоялда вуссине гъавизе, Дица малъараб
жоги тун дица вахію гъабичіб амру гъабизе мун тәмизе, ғинги
гъез мун гъудуллъун қквезе вукіана.

74. Дица мун гъезул макрүялдаса
цүнун хәкъаб жоялда чезавун гурони,
Хәкъульунго мун гъезие бокъараб жо
гъабизе гәгарльун вукіана.

Гъез иман лъеялда хъул лъун ва гъел дуда нахърильялда божун.

75. Мун гъел мушриказ бищараб жоялда
божун гъезул мурадазда хадув унев
вукіараавани ва дуца мунағъ хатіаги
гъабулеб букіарарабани, дуе дунялалдаги
ахираталдаги гъабулеб гәзаб ғогиязе гъабулеб қылған ғылған
букіинаан, дудасан гәзаб нахъчівазе қолев квербакъулов чиги
вукіинароан.

76. Гъел мушрикал хәдурун рукіана
ва гәгарльунги рукіана жидеца мун
Маккайлдаса қъватіив қъотіизе. Үнгого
гъез мун қъватіив қъотіун вукіараев ани
гъел ғақтъ дагъаб мөхаль гурони дудаса
хадур гъеб ракъалда хутіулароан.

وَمَن كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ
أَعْمَى وَأَضَلُّ سَيِّلَا

(٧٣)

إِن كَانُوا إِيمَانَكُمْ عَنِ الْلَّهِ
أَوْ حَيْثَنَا إِلَيْكُمْ لَتَفَتَّرِي عَلَيْنَا عَيْرَدٌ
وَإِذَا أَنْتُمْ تَخْذُلُوكَ خَلِيلًا

(٧٤)

وَلَوْلَا أَنْ شَبَّثْنَاكَ لَقَدْ كَيْدَتْ تَرْكُنْ إِلَيْهِمْ
شَيْئًا فَلَيَلَّا

(٧٥)

إِذَا لَدَقَنَكَ ضَعَقَ الْحَيَاةَ وَضَعَقَ
الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا يَحْدُلُكَ عَلَيْنَا أَصْبِرًا

(٧٦)

وَإِنْ كَانُوا إِيمَانَكَ مِنْ أَلْأَرْضِ
لَيُحْجُوُكَ مِنْهَا وَإِذَا لَدَقَنُوكَ إِلَّا
قَلِيلًا

(٧٧)

Аллагъас гъел гъалаг гъаризе рукIана цогидал умматада жидер аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ жидеда гъоркъоса къватIире къотIараб мехаль гъел гъалаг гъарураб Гадин. Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ гъукъана мушрикал гъезул мурад тIубазабизе ва жиндир цIараб заман щвараб мехаль Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ изно къуна гъижра гъабун Мадиналда ине.

**77. Дуда церехун ритIарал дир
аварагзабазул нух буго жидеे
умматальул Гасиял пасикъал гIадамаз
зулму гъабураб мехаль дица гъель**

سُنْنَةٌ مَّنْ قَدْ أَرْسَلْنَا بِكَ مِنْ رَسُولِنَا

وَلَا يَجِدُ لِسْتَيْنَا تَحْوِيلًا

умматал гъалаг гъарулеб. Ва дир нухальул хис-бас буқIунаро.

Гъаб умматальеги гъебго нух буқIана, гъез МухIаммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Маккаялдаса къватIиве къотIун вуқIарав ани.

ТадегIанав Аллагъас гъал аятазда жаниб рехсараб жояльул хIасил буго Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг мунагъ-хатIаалдаса цIунарав вуқIиналь, гъев мушриказул мурадазда хадув унаревльиги. Цоги гъал аятзул мурад буго МухIаммад аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат кантIизари мушриказул квешал къасдазда ва гъезда бичIизаби мушрикал гъудулзабильун кквезе бегъуларебльи, Аллагъасул عَلَيْهِ السَّلَامُ шаргIалдаса къурараб жо гъабизе бегъуларебльиги.

Аллагъасул عَلَيْهِ السَّلَامُ шаргIалда гъечIеб жо гъабизе бегъуларо ва гъеб гъабиялье хIужаги буқIунаро. Заманаялда Гайиб чIван, Гадамазда Гайиб чIван, рес гъечIо абуn, рорчIулел гъечIо абуn купру-ширкальул хIукмаби хIалтIизаризе бегъуларо, гъезул къануналги къабул гъаризе бегъуларо. Щибго Гамал гъабичIого чарав чиясе Гузро буқIуларапо. Гузро буқIине кканани шаргIалда рекъон хъвадизе къасд гъабизе ккола ва Гамалги гъабизе ккола. Гъеб Гамал гъабизе жив нахъЧвараб мехаль, жиндир хIалги ГечIеб мехаль вуго гъев чи жиндие Гузро бугев.

**78. Дуца как бай МухIаммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
шибаб Гужалда: зоб бакъульан
бакъ тIерхъулеб рахъалде гъетIараб
мехаль къальул как бай. Къаси сордо
бецIильдалги бай как марк1ач1улги**

أَقِيمُ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى عَسْقَلَةِ

أَتَيْلَ وَقْرَأَنَ الْفَجْرَ إِنَّ فُرَادَةَ

الْفَجْرِ كَانَ مَسْهُودًا

**боголги. Рогъалил какги бай. Х1акъльунго гъеб рогъалил как
буго жиндие малайзабаца нугIльни гъабулеб как.**

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго:

«Нүжеда тIаде цоязда хадур цоги малайзаби rачIуна, къасиrukIунел малайзабиги, къадrukIунел малайзабиги данделъула рогъалил какил Гужалда ва бакъанил какил Гужалдаги»-абун. (хIадис къокъ гъабуна)

Хадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Тафсиралъул Галимзабаца абуна: къальулги бакъанилги как буго зоб бакъульян бакъ аралдасан бакъ Төрхьине Гагаризеган заманалда гъоркъоб балеб. Маркылолги богоолги как буго бакъ Төрхүн хадуб сордо бецэльизеган балеб. Рогъалил какги буго роғел баккараб мекалъ балеб абуни.

79. Сардиль тәаде вахъун, макъуги тун, какал рай Мухаммад ﷺ дуца!

وَمِنْ أُشِيلَ فَتَهَجَّدَ بِهِ تَأْفِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَعْنَتَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ﴿٧٩﴾

Гъеб буго дуе бугеб хиралъи ва Токільи.

Гъединго дуда тәад бугеб, умматалда тәад гъечлеб как буго гъеб сардиль тәаде вахъун балеб как. Аллагъас мун ахираталда вахъине гъавизе вуго бишунго бенцараб ва хирияб макъамалда.

Гъаб буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас умматалъе шапагат гъабулеб «макъамун махимуд» абулеб баки.

80. Дуца дур дуглаяльуль абе Мухаммад ﷺ: «Я дир Бетергъян! Дуца дун дир хабалье лъугъинаве берцинаб халаль ва ахираталда тәадги вахъинаве берцинаб халалъ.

وَقُلْ رَبِّ أَذْخُنِي مُدْخِلَ صَدِيقٍ وَأَخْرِيجِي مُخْرَجَ صَدِيقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا صَبِيرًا ﴿٨٠﴾

Гъаб тафсир буго жинда Аллагъ разильяяв Ибнугаббасил тафсир. Хасанул Басрияс ва Захакица абуна: дун Мадина шагъаралда берцинго лъугъинаве ва Макка шагъаралдаса берцинго къватийн вахъизаве-абун. Ва дурго рахъальян дие квербакъи ва къуват гъабе динальул тушбаздаса дун бергъине ва дур дин гъелдалъун тәадеганги гъабизе»-абун.

81. Щоги дуца абе Мухаммад ﷺ: «Аллагъасул хакъаб дин- исламияб дин бачун буго, гъелдалъун кинабго батпулаб дин ва ширк гъаби нахъе ун буго.

وَقُلْ جَاءَ الْحُكْمُ وَنَهَقَ الْبَطْلُ إِنَّ الْبَطْلَ كَانَ رَهْوًا ﴿٨١﴾

Исламалъул нур гвангъун баккараб мекалъ хъанчалги, алагъабиги, гъезие лагълы гъабиги нахъе къала, гъеб бахчула. **Хакъльунго батпулаб жо жиб тәаса унеб буго»-абун.**

Аллагъасул динальул асар загиппрараб мекалъ ва гъеб дин цунулел бахтарзали дагълараб мекалъ дардида (накку) рекарараб ца Гадин батпулаб жо загирлъун бачунеб тәадат бугониги, гъеб буго жиб тәаса инчлого рес гъечлеб жо: гъеб тәаса унеб буго абуни Тәадеганав Аллагъ калъалев вугельул.

Цо х1адисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Макка баҳъараб соналъ (тъижраяльул тарихалтул миқъабилеб сон) КағІба рукъалда аск1ов щведалго, гъелда сверун лъабнусиялда лъабъого хъянч буқІана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас; «Х1акъаб жо баҷІана, бат1улаб жо т1аса ана, бат1улаб жо т1аса унебги буқІуна»-абулаго жинда кодоб буқІараф г1анса щиbab хъянчалда тункулеб буқІана ва гъелги к1алагъоркье реч1унел рукІана. Цинги гъел киналго рекун, гъурун хвезарунин-абун. Х1адис имам Бухариjs бицана.

82. Дица Къуръаналда жаниб

решт1инабула мұмінзабазул рек1елья жагылл1ияльул ва къосинальул унти инабуле1 аятал.

وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنَ مَا هُوَ شَفَاءٌ وَرَحْمَةٌ
لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَنْهَا الظَّالِمِينَ إِلَّا حَسَارًا

Гъезул рак1аздаса мунағъазул беңІльи ине гъабулеб, гъезул напсазул чорокал ғ1амалал ине гъаруле1: баҳилтли, х1ал хъубльи ва х1асад ғ1адал сипатал ине гъаруле1. Гъедин бугельул гъаб Къуръан мұмінзабазе рапх1иматльунги буго. Амма гъеб Къуръан решт1инабиялдалтын пасикъал ва залимал ғ1адамазе щибго хайир буқ1унаро гъезул къосиги г1азабги ц1ик1инаби туреб. Жегиги гъезул къосин ғ1емерльула ва гъезие ахираталъул ғ1азабги ц1ик1к1ула.

83. Дица инсанасе бат1и-бат1иял

ниг1иматал къураб мехаль гъев дие щукру гъабиялласа вуссунев вуго.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسِنِ أَغْرَضْنَا
بِجَاهِنَّمِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرَّ كَانَ يَعْوَسَا

Дие т1аг1ат-ғ1ибадат гъабиги тун, ч1ух1ун, ғ1амал к1одольун лъугъунев вуго. Цинги жинда цо къварильи хъят1араф мехаль ц1акъ хъул къот1унги лъугъунев вуго. Аллагъасул рапх1иматалда божиги т1аг1унеб буго. Гъаб мисал буго жинца иман лъеч1ев, ах1имакъяв инсанасул мисал: жиндиे ниг1иматал къураб мехаль гъел ниг1иматал қ1олев Аллагъ ғ1аж1алла вуқ1ин лъан гъесие щукро гъабуларев. Жинда къварильи щвараб мехаль гъеб къварильи борхулев Аллагъ ғ1аж1алла вуқ1ин лъан гъесда дуг1аги гъабуларев.

84. Дуца абе Мұх1аммад ! Шивав чи хъвадулов вуго жиндири нухда.

Мұмінчиғи Аллагъасул нухда хъвадулов, гъев разильи т1алаб гъабулев вуго.

قُلْ كُلَّيْمَلْ عَلَى شَأْكِلَتِهِ فَرِيقٌ أَعْمَمْ
بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَيِّلَا

Капурчи ва мушриқ жидерго къосиналда хъвадуле1 руго. Рек1ель иман бугев, Аллагъасул т1овит1араф чиясдаса бихъулеб жоги лъик1аб буқ1уна. Капурчиясдаса бач1унеб раг1иги ғ1амалги къабих1аб буқ1уна. Нужер Бет1ергъан Аллагъ жинда лъик1 лъалев вуго бит1араф

нухда вугев чи. Гъединго жив мекъаб нухда вугев чиги лъала Аллагъасда . Щивасе гъесие рекъараб жазаъги гъабизе буго.

85. Дуда мушрикаца гъикъулеб буго وَيَكْتُلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ فَلَمْ يَرِدْ مِنْ أَمْرِ رَبِّهِ
Мухаммад, рухI щиб жо абуn. صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا أُوتِيَ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا فَيلَمَّا

Киб гъеб бугеб? Кин гъеб бугеб?-абун. Дуца абе: «Гъеб рухIалъул амру ва гъельул

хIакъикъатги Аллагъасда аскIоб буго. Гъес нужее къураб гIелмуги гъечIо цакъ дагъаб жо гурони»-абун. Жинда аскIоб тараб, нужеда лъалареб гIелму Аллагъасул цакъго гIемераб буго. Гъеб гIелмуяды гъоркъоб буго гъаб рухIалъул хIакъикъат лъайги.

Гъаб аят рештIинабиялье сабаб бицана: къурайшиязул мушрикал Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Гажиз гъавизе бокъун гъесдасан батIи-батIияб жо цехолел ва гъикъардулел рукIана. Гъезул цояз ягъудиязул тIехъ цалулев чиясухье ун гъесда абуна: щибжо гъикъилеб нижека гъев Мухаммадида гъев Гажиз гъавизе абуn. Ягъудияс абуна: «Нужека гъесда гъикъе рухI щибжо кколеб»-абун. Цинги ТладегIанав Аллагъас гъаб аят рештIинабуна (85 абилеб аят)

86. Диe бокъани, Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَشْعَرْ كَمْ نَذَهَبَنَا بِالْذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ شَفَّلَةً
дуda рештIинабураб Къуръан дур рекIельян инабилаан, цинги гъеб дур рекIелье буссине гъабулев ва дуда гъеб лъазабулев чи вукIунаро.

تَجْدُلَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكَيْلًا

87. Дур БетIергъан Аллагъасул إِلَّا الرَّحْمَةُ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ
рахIимат буkIун гурони хутIичIо дур рекIель ва дур асхIабзабазул рекIель гъеб Къуръан. ХIакъльунго дур

كَبِيرًا

бетIергъанасул дуда цакъ кIудияб цIоб ва рахIимат буго. ТладегIанав Аллагъас мун аварагзабазул бишун хирияв гъавуна, къиямасеб къо щвезегIан жиндалъун хIукму гъабулеб Къуръангид дуда рештIинабуна. Ахираталда (макъамул маxIимудги) дуе къуна, жинда киналго аварагзабазул хъул лъолеб, киналго умматазе шапагIат гъабизе дуе изно къолеб. Гъав ХIабиб Мухаммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ умматалдаса ниль ратиялда дaimab щукру гъабизе нильедаги тIадаб буго.

88. Дуца абе Мухаммад قُلْ لِئِنْ جَمِعَتِ الْأَرْضُ وَلَجِنْ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا
киналго ГIадамалги женалги بِمُثِلِّ هَذَا الْقُرْآنَ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَا
данделъаниги гъаб Къуръаналда كَانَ بَعْضُهُ مَدْبُغٌ ظَاهِرًا
рельльарааб жо гъабизеян абуn, гъезда

кIоларо гъеб гъабизе, жидеца цояз-

цоязе кумек гъабуниги. Гъаб Къуръан буго щивго чиясул жинда рельльяраб гъабизе хIал кIолареб мугIжизат.

89. Х1акъльунго Дица Къуръаналда жанир Гадамазе баян гъарун руго киналго хIужаби.

وَلَقَدْ صَرَّفَنَا النَّاسَ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَتَيْنَا كُلَّ ذُرْتَنَا إِلَّا كَعُورًا ﴿٨٩﴾

Дун гъаб кинабго махлухъялтул цохIогояв

БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вукIиналда тIоритIел гъабулен. Гъел Гадамазе х1акъаб динги баян гъабуна дица мисалал рачун ва г1аламатал рицун. Гъадин бугониги г1адамазул г1емерисел гъаб Къуръаналда инкар ккурал руго, гъеб жидехъе щвезабурав МухIаммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъереси гъавулен руго, гъаб Къуръан жинца рештIинабурав Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ божулен гъечIo.

Гъаб (89) аят ва гъалда хадуб бугеб ункъо аят рештIинабиялье сабаб бицун, жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна: *къурайшиязул церехъаби данделъана Кағiba рукъалда аскIор ва гъез цояз-цоязда абуна: «Нильеца МухIаммадида хадув чи витIун гъев гъаниве ахIизе вуго ва гъесда хабарги бицине буго, гъесдаса нильер мурадги тIалаб гъабизе буго. Гъес нильер мурадазе жаваб къечлони цинги гъесул гъузро букине гъечIo нильеда гIайиб чIавазе, гъесие ѹиб жо гъабуниги»-*абун. Цинги жидеца гъесда хадув чи витIана: *«Къурайшиязул хириял гIадамал данделъун ругин дуда кIатъазе бокъун, мун гъезухъе Кағiba рукъалда аскIове вачIа»*-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг хехго вахъун гъезда аскIове ана. Гъесул хъул лъун букина къурайшиязул церехъабаца иман лъезе, гъедин Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъел кантIизе гъарун ратилин ракIалда ккун вачIана жисв хеккого гъезда тIаде. Къурайшияз абуна: *«Я МухIаммад! Валлагъи, нижеда цониги чи лъаларо гIарабиязда гъоркъов гъаб дуца гIадаб квешаб жо жинца жиндири къавмалда тIаде бачарав. Дуца нижсер умумузда рогъоб бана, нижсер диналдаги гIайиб чIавана, нижсеца бицунеб хабарги ахIимакъаблъун гъабуна, нижсер жамагIатги бикъизабуна, нижсер алагъазабаздаги рогъоб бана. Дуца цониги къабихIаб жо гъокъе течIo гъеб жо нижсее гъабун гурони.*

Гъаб кинабго жо дуца гъабун батани, дуе бечельи къваригIун, нижсеца дуе боцIи-мал къела мун бицунго бечедав лъугъинегIан. Дуе гъелдалъун хиральи бокъун батани нижсеца мун нижсер бицун кIудиявльун гъавила ва ханльунги гъавила. Гъеб дуда бугеб жо жундузул рахъалъан бугеб унти батани, нижсеца мун сах гъавизе mestter (тохтур) валагыла ва гъесие кигIан къваригIаниги мухъги къела мун сах гъавизе»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъеб нужсеца абулеб унти гъечIo дида. Дун нужсер боцIи тIалаб гъабунги вачIарав гъечIo. Дие нужедаса хиралъи тIокIльиги ва ханльиги къваригIун гъечIo. Дун вуго Аллагъас جَلَّ جَلَّ нужсехъе расулъун витIун. Нужсеца дидаса къабул гъабуни дун жиндалъун вачIараб дин, гъеб буго нужсее дунялалдаги ахираталдаги бугеб лъикIльи. Нужсеца гъеб дин къабул гъабичIого нахъчIвани, дица сабро гъабила Аллагъас جَلَّ جَلَّ дидаги нужедаги гъоркъоб ҷо хIукму гъабизегIан»-абун.

Хадуб къурайшияз абуна: «Дуца къабул гъабулеб батичIони, нижеса дуе къолеб магIишатги, кIодольиги, ханльиги, дуда лъалаха нильер ракъ цIакъ къваридаб, хур-хер бижулареб букIин ва нильер гIадамалги магIишат гъабизе захIматаб хIалалдарукIин. Дуца дур БетIергъана сасда гъареха гъал мугIрул нахъе инаре абуn, гъениса лъаралги чвахизе гъаре абуn ва Шамалъул ракъ гIадин нильер ракъги бечедаб, ах-хур гIемераб гъабе абуn. Дуца нижер хварал умумузул ҷоялгIаги тIад рахъинаре, нижеса гъезда гъикъизе гъаб дуца бицунеб жо хIакъаб бугищ абуn. Гъез мун ритIухъ гъавуни, ниж дуда нахърильльина. Яги Аллагъасда гъаре мун ритIухъ гъавизе малаик решитIинаве абуn. Гъебги дуца гъабулеб гъечIони, дуего хазина къе абуn гIаги гъаре дур Аллагъасда جَلَّ جَلَّ, дуе кIалгIабиги рай абе, гIарац меседги къе абе, мун къватIахъ хъвадун, магIишат тIалаб гъабулевльун течIого»-ян.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дица Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъеб жо гъаруларо. Дун гъеб ишаше витIаравги гъечIo. Дун витIун вуго нуж диналда ахIизе ва нужсее алжсаналдалъун рохелги бицине жеужсахIалдалъун хIинкъиги къезе. Нужсеца гъеб дин къабул гъабуни, нужсего лъикI буго. Нужсеца гъеб къабул гъабичIони дица сабро гъабила Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ҷо хIукму решитIун нужедаги дидаги гъоркъоб хIукму гъабизегIан»-абун.

Цинги къурайшияца абуна: «Гъедин бугони, дуца нижеда тIаде зобалъул кескал рортизареха, дур Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъеб гъабулин абулеб бугельгу дуца. Нижеса дуда иман лъоларо дуца гъеб жо гъабичIони»-ян абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «гъеб амру буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ихтияралда бугеб, гъесие бокъани нужсее гъебги гъабила Аллагъас»-абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

Гъал къурайшиязул хIакъальуль ТIадегIанав Аллагъас абулеб буто:

90. Гъез абуна: «Нижеса дуда иман وَقَالُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَّا مِنْ
льеларо МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, **дуца нижее** الرَّضَى يَبْوَعًا

ракъульбан ицтал чвахизарун гурони.

Маккайлъул лъим дагъаб ракъалда, нахъаса

къотІичІого чвахулең лъим баккизабе: нижее ах-хур бижизе, пихъалги рижизе ва нижер ракъ Шамалъул ракъ Гадаб лъугтыне абуң.

91. Я дуе ах бижинабе цИбилашъул, чамастакальул ва гъел ахазда жанисаги лъимал-лъярал чвахизаре.

أَوْتَكُونَ لَكَ جَنَّةً مِنْ تَحْيِلٍ وَعَنِ
فَتْفِرَّجٍ لَا نَهَرٌ خَلَانَاهَا تَفْجِيرًا ۝

92. Яги дуца къотІелал лъугъун гъаб зоб нижеда тІаде бортизабе, дуца нижее хинкъи къолеб буқІараф хіалаль.

أَوْتُسَقَطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كَسْفًا
أَوْتَأْتَنِي بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةَ قِيلًا ۝

«Аллагъас جілгел» нужеда тІаде зоб бортизе гъабила абуң нужеца Гасильи ва зулму течІони»-абун. **Яги дуца нижеда цеве, нижеда вихъулеб бакІалда Аллагъ ваче ва гъесул малаикзабиги раче.**

93. Яги дуца кіудияб хъала буқІинабе, нижер Гадаб гамчилги ракъулги гуреб, Гарац меседаль жиб бараб. Яги мун нижееги вихъун зодове ваха. Гъедин зодов мун ваханиги ниж дуда божизе гъечІо ва дуда нахърильгынен гъечІо, дуца гъенисан босун тІехъ бачІинегІан нижеда жиб цалулеб ва гъеб тІехъалда тІад нугІльиги бугеб мун нижеда витІарав расул вукІиналье»-абун.

Гъаб антъго мугІжизат тІалаб гъабуна къурайшияца Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухаммад авараг жидеца къабул гъавизе ва жал гъесда мутІигІльизе сабабльун буқІине. Гъал тІалабаздалъун нильеда бичІулеб буго гъел къурайшиял цакъ Гамал кіодольун, чүхІун кіальалел рукІин ва гъезул иман лъезе къасд гъечІебльи. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъелде швездегІан жиdee цалараф Къуръаналда жаниб Гемерал далилал ва хіужаби рукІана Аллагъ цо вукІиналда тІорипел гъабулел, гъесул хіал кіольиялтул бицуңел. Гъев Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца гъереси бицуңев чи гъечІебльиги гъезда лъалеб буқІана. Гъаб кинальго нутІльни гъабулеб буго къурайшиязул мушрикал иман лъезе бокъарал гъечІебльиялье.

Гъедин бугельгул ТіадегІанав Аллагъас абулеб буго: **Дуца гъезда абе Мухаммад : Дир Аллагъ ва цІадав вуго ва ТіадегІанав вуго.** Нужеца гъел мугІжизатал рачун вачІаян дидаса тІалаб гъабизе ккани, дун нужедаго рельльярав инсан ва нужеда витІарав Аллагъасул расул гурони гъечІо»-абун. МугІжизатал рештІинариги аварагзаби ритІиги, жинда Гасильяразе Газаб гъабиги ТіадегІанав Аллагъасул Гамал буго. Дун вуго нижее жужахІалъул Газабалдалъун

أَوْيَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ رُخْرُفٍ أَوْتَرَقَ فِي
السَّمَاءَ وَلَكَ نَوْمٌ لِرَقِيقَكَ حَتَّى تُنْزِلَ عَلَيْنَا
كَتَبًا فَقَرَأَهُ دُقْلُ سُبْحَانَ رَبِّ هَلَّ
كُثُرُ الْأَبْشَارَ سَوْلًا ۝

Хинкъи къезе ва алжаналдалъун рохел бицине витларав расул абуни.

94. Жидехъе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
рахъялъан хакъял хужаби раҷараబ
мехаль ва мугъизаталги раҷараబ
мехаль гъезда иман лъеялдаса

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ الْهُدَىٰ
إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَأَنْتَ أَنْتَ هُنَّا بَشَرٌ رَّسُولٌ^{٤٦}

Гладамал нахъчвалел гъечо, жидедаго гъоркъоса гъезда
Аллагъас ج. витларав расуласда мут1иг1льизе чухи гъабияль
гурони ва гъез абулеб буго: «Аллагъас ج. гъав гладамиш
витгулев расуллъун»-абун.

Малаик щай витгуларев нижеда дин маълизые ва ниж иманалда ахлизе абуни.

95. Дуца гъезда абе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
гъаб ракъалда т1ад гладамалго гадин
х1алхъон ва маг1ишат гъабун хъвадулел
малаикзаби рук1аралаани, дица гъезда
расуллъун зодисан малаик вит1изе
вук1ана»-абун.

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَكٌ كَيْفَ يَشْوَنَ
مُظْمِنٍ لَّا نَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِّنْ أَسْمَاءِ مَلَكًا
رَسُولًا^{٤٧}

Гъаб ракъалда т1ад гладамал ругельул, Аллагъасул ج. гладаталда
рекъон гъезда гладамал рит1ула расулаллъун. Гъезда дин маълизе
ва гъезда к1альзаз гъезда гъоркъоса чи вит1ула, жидеда гъев лъалев,
гъесда жалги лъалев. Гъаб аятальги бихъизабулеб буго къурайшазул
мушриказ ах1макъаб жо бицунеб бук1ин ва гъез т1алаб гъабулеб жоги
Аллагъасул ج. гладатаздаса гъеч1еб бук1ин.

96. Дуца гъезда абе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Аллагъ ج. Незе вуго нуг1льун нужедаги
дидаги гъоркъов. Хакъульунго гъев
Аллагъ ج. вуго жинда лагъзадерил

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ
كَانَ رَبِيعَ إِدْهٗ حَيْرًا بِصِيرَاتِكُمْ^{٤٨}

киналго гамалал лъалев ва гъезул рек1ель бугеб жо бихъулев.
Гъезие мустах1икъаб жо жинда лъалев ва гъезухъе аварагльун щив
вит1убльиги жинда лъалев вуго Т1адег1анав Аллагъ.

97. Аллагъас تَلَوِّنَتِ الْأَرْضُ
хакъаб нухалда вугев чи. Аллагъас ج. т1овит1ичев ва жиндирго къосиялда
ва купру-ширкалда тарав чиясе
вали вук1унаро, квербакъулов чиги
вук1унаро Аллагъ ج. тун цогидав.

Аллагъас ج. гъезие къеч1еб жо къезе
к1олев ва Аллагъас ج. гъезие гъабураб
х1укму хисизабизе к1олев.

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ نَهْوُ الْمُهَدَّدُ وَمَنْ يُضْلِلُ فَلَنْ
يَجِدَ لَهُمْ أَوْلَيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْنُ هُنَّا يَوْمَ
الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عَمِيَّاً وَكَمَا وُصُمِّاً
مَآوِيَهُمْ جَهَنَّمُ كُلُّمَا خَبَثَ زِدَهُمْ^{٤٩}

سَعِيرًا

Дица гъел къосарал ғадамал къиямасеб къояль тәд рахъинарула жидер гъумералда хъуршулельтүн, жидеда щибго жо бихъуларелльунги, щибго жо рагыларелльунги, ва жидеда маңл лъяларелльунги. Гъезул руссунеб бакыгы жагъанама буго. Гъеб жужахшалъул багылари дагъылъанишинахъе дица гъеб үйидаса багыларизабула.

Цо ғалимас абуна: жидер гъан үаяль кванан, цын дагъыларааб мекаль дица гъезул чурхдул үйидаса гъанал үезарула ва цинги гъеб гъаналда рекиун үаги үйидаса үикүлүла ва багыларула абуна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда асхабзабаца رَحِيمٌ تَنْهَى абуна: «Я расуллагъ! Къиямасеб къояль ғадамал жидер гъурмазда кин хъвадулел (хъуршулел) абуна. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: жидер *хәтәзәзә* тәд ғадамал хъвадизаризе *көлөв Аллагъасда* гъел ғадамал жидер гъурмаздаги хъвадизаризе *көлөв*»-абун. Хәадис имам Ахмадица бицана.

98. Гъаб жазаъ буго къосараб къавмалье ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِإِيمَانِنَا وَقَاتَلُوْا إِذَا كُنَّا عَظِيْمًا وَرَفَتَأْمَعَنَا الْمَبْعُوثَنَ حَلْقًا جَدِيدًا
гъабулеб: гъез Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **инкар** إِنْكَارًا
ккун, гъесул мугъизатал гъереси гъарун,
ахираталда тәд рахъинариялда иман
льчыго, ва гъез абуун букиналье ғоло:
ниж хун, нижер гъан ракълыун лъугъун, руқьиги турун хадуги
ниж үагойиш гъаризе ругел ва үйидаса тәд рахъинарилиш?-абун.
Гъезул рагы нахъе үиан ғадегианав Аллагъас абулеб буго:

99. Гъезда бихъулариш ва лъялариш *أَوْلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي حَقَّ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَآرِبَّ فِيهِ فَابْنَ الظَّلَمَاءِ إِلَّا كُفُورًا
хәакълынго щибго жо гъечиб
бакылаласа ғадамал рижарав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ **гъел хун хадуб тәд рахъинаризе**
көлеблъи. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **жинца**
зобал ракъал рижарав вукин ва гъев
инсан үйидаса вижин үакыто бигъаяб
жо букин. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **гъел мушриказе бихъизабураб ва**
къадар гъабураб заман буго гъел үаго рукъинальеги, хун хабаль
рукъинальеги, цинги тәд рахъинариялъеги. Гъадин бугониги ва
хәакъаб жо жидеен баянлыун бугониги гъел къосарал зулмучаги
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **инкар ккун үун руго ва гъез цоги нух къабул**
гъабулеб гъечио.

100. Дуца гъел мушриказда абе قُلْ لَوْ أَنْشُرَ تَمَلُّكُنَّ خَزَانَ رَحْمَةَ رَبِّ إِذَا لَمْ سَكُنْ خَشِيَّةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسُنُ قَوْرَكَ
Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нуж рукъарал
ани гъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **ризкъиялъул** إِنْ كَانَ لِإِنْسَنٍ
хазинаялда тәд тарал, нужеца гъеб قَوْرَكَ ۖ ۚ

кинабго ризкъи цогидаб халкъалье къечIого нужеего ккуун ч1Чезабизе буқIана, нуж мискинльилин хIинкъун». ХIакъльунго инсан цлакъ баҳилав вуго жиндие бугеб нигIмат ине бокъуларев, цогидазе гъеб щвзезе бокъуларев вуго.

Гъел Маккайльул мушрикаца Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса Гемерал мугIизатал тIалаб гъарулел рукIиндадго, мугIизатал Гемеральяиль иман лъеялье щибго сабаб гъабуларебль бихъизабун, ТадегIанав Аллагъас Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ كъисаялдаса дагъаб жо рехсолеб буго: Гъев Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ къун рукIиндад Гемерал мугIизатал. Гъедин бугониги пиргIавнициаги гъесул агълоялъги Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ гъереси гъавуна ва гъесда нахърильльич1о:

101. Дица Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ къуна ичIго баянаб мугIизат.

Гъев авараг вукIинадла жидеца тIоритIел гъабулел ва гъес жинда ахIулеб динги Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ xIакъаб дин буқIин

бицунел. Гъел мугIизаталги: Ганса буго, кверги буго, тIупан тIун (Гемераб) цIад бай буго, гарцI буго, нацIги буго, къверкъалги руго, биги буго, ралъад бикии буго, цIад къотIарал ракъи бугел саналги руго.

Мунтахаб абураб тафсиралда гъаб ич1го мугIизат бицунаго дагъаб хиса-басин гъабун буго ва гъал рехсаразда тIадежубан буго: гам1идаса лъималъул ицтал ракки, Т1ур мег1ер ракъалда тIад борхизабун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ бануисраилазул цо къокъаялда тIаде гъет1изаби, Мусада عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ калам гъаби.

Гъалдаги тIаде жубазе бегъула «Тигъ» абулеб ракъалда свердулел ругеб мехаль бануисраилазе зодисан «мания ва салва» – абулеб квен решт1инаби, гъезие rag1ад гъабун гъезда тIаде нак1к1 ч1ейги. Хизригун данде ч1вазе абуун сапаралда вук1адго бежараб ччуг1а таргынисан къват1иб бачIун ралъалье ин. Гъеб араб бак1алда карат1 (къват1ел) хут1иги.

Дуца бануисраилазда гъикъе مухаммاد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъал аятазул xIакъальул. Дуда гъел аятал лъалебль гъезда лъзазе ва дуца бицунеб жо битIараб буқIиналда гъезул ракI ч1езе. Гъезда мун xIакъав авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вук1ин лъала, амма кIалаль жидеца дуда инкар кквей буго жидер xIалхъубльияль бугеб.

Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ пиргIавнил къавмальухъ вачIараб мехаль ккараб жоги гъикъе бануисраилазда. ПиргIавница Мусада عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Я Муса дида мун жундуца ккурав, дуе сихIро гъабурав чи

وَلَقَدْ أَنَّا مَوَعِّدُنَا تَسْعَةَ أَيَّتِ بَيْنَنِي فَسَقَى
بَعْضَ إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُمْ رَبُّكُمْ عَوْنَوْ
إِنِّي لَأَظْنُنُكُمْ بِمَمْوَسَى مَسْحُورًا

(١٣)

вугин кколеб буго»-абун.

102. Муса аварагас абуна:

«Дуда лъала пиргІави, гъал аятал ва
мугІизатал дида рештІинаруав цохІо

Аллагъ^{جَلَّ جَلَلُهُ} вукІин. Зобал- ракъазул
бетергъанльун жив вугев. Дун

ритІухъав авараг вукІиналье жидеца нугІльни гъабулен, дудаги
кинабго халкъалдаги Аллагъасул ^{جَلَّ جَلَلُهُ} х1алкІолни ва къудрат
баян гъабулен г1аламатал руго гъел. Х1акъльунго Дида мунги
ракІалда кколев вуго, пиргІави, мун гъалагльуев ва чового
хутІулов чи вуго»-абун.

103. ПиргІавние бокъун буқІана жинца

Муса аварагги ^{عَلَيْهِ السَّلَامُ} бануисраилалги

Мисрияльуль ракъалдаса къватІире гъезе.

Дица гъев пиргІавиги гъесда цадахъ

рукІарал киналго къибтІиялги ральдалъ гъанкъизе гъаруна.

104. ПиргІавиги гъесул къавмги

гъанкъизарун хадуб дица

бануисраилазда абуна: «нуж гъаб

мисрияльуль ракъалда магишат гъабун

Ча. Къиямасеб къо бачІун нуж хабальян т1аде рахъине гъарун
махІашаралда ракІарулеб мехаль дица нуж киналго цадахъ журан
ракІариже руго гъанир.

Муъминавги капуравги, лъикІавги квшавги, жинди лагъльни гъабурав
ва жинца лагъльни гъабурал мушрикалги. Цинги нужеда гъоркъоб
х1исаб-мизан гъабун, сиратІалда рахинарун цоял жужахІалда ритІизе
руго, цогидал алжаналда ритІизе руго. Щивасе жиндир г1амалалда
рекъараф жазай гъабизе буго.

105. Дица гъаб Къуръан рештІинабуна

жиндильт щибго щакльи гъечІеб х1акъаб

жоялдалъун. Гъедин рештІинабураб,

жиндильт хис-бас ккеялдаса ц1унараб

х1акъаб Къуръан буго гъаб.

Жинца г1адамал битІараф исламияб диналда т1оритІулеб, гъезие
жинда жаниб вагІза-насих1ат бугеб, шаргІиял ахІкамалги ругеб,
Аллагъ^{جَلَّ جَلَلُهُ} цо вукІин бицуунел далилалти ругеб. Дица мунги витІун
гъечІо МухІаммад ^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}, дуца дур умматалъул муъминзабазе
алжаналдалъун рохел бицулевльун ва дур умматалъул капурзабазе

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلْنَا هَذِهِ لِأَعْلَمُ الْأَرْضَ
السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ بَصَارَتْ وَلَيْلٌ أَظْنَانٌ
يَكْفِرُونَ مُنْجُورًا

فَأَرَادَ أَن يَسْتَقِرَّهُمْ فِي الْأَرْضِ

فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ وَجَهَيْعًا

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِيَنْهَا سُرَّهُ بِإِنْ أَسْكَنُوكُمُ الْأَرْضَ

فَإِذَا جَاءَهُ وَعْدُ الْآخِرَةِ حَنَابَكُمْ لَفِيقًا

مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

жужахІалъу газабалдаљун хінкъи къолевълунги гурони.

106. Дица жиб аятазда ва суратазда
бикъун рештІинабураб хирияб Къуръан
буго гъаб.

وَقُوْمٌ عَانَ أَفَرَنَّهُ لِتَقْرَأُهُ عَلَى الْكَاتِسِ عَلَى مُكْثٍ

وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا

Жиб цАлизе бигъальизе ва рекіехъе лъзабизеги бигъаяб букіне. Дуца гъеб гІадамазе цАлизе дагъ-дагъ ккун, жидеда гъельуль магІна ва мурад бичІлизе ва гъельул пикру гъабизе. Дица гъеб Къуръан рештІинабуна щибаб амру ва хІажат бихъун, умматалъул хІал ва маслахІат, бихъун, къого соналдаса цІик1кіарааб заманаль рештІинабуна Къуръан.

107. Дуца абе Мухаммад !

Нуж гъеб Къуръаналда божун, гъелда

гІамал гъабун хъваданиги, гъелда

божичІого ва гІамал гъабичІого

Чаниги - гъеб Къуръаналъе щибго нукъсанлъи гъечІо, яги гъельуль щибго жо хисуларо. Гъеб гІамалалъул жазаъ нужееке букине буго.

Гъеб Къуръаналда Маккаялъул мушриказги китабияб ағлоялъул гІасиял, хІал хъубал гІадамазги иман лъечІониги: ХІакъльунго гъелда иман лъола Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ خІакъаб жо жидеда бичІизабурал Инжил Таврат цІалуле гІадамаз ва гъез жидеда Къуръан цІалуле рагІарааб мехаль Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ сужда гъабун жидер гъумер ракъалда цузабула.

108. Гъел гІадамаза жидер БетІергъан

وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا

Аллагъасе تІадегІан гъавун ва гъев

لَمْ يَقُولُوا

вац1цІад гъавун субхІаналлагы абула, гъев

Аллагъасул хІукму ва къотІи хІакъаб

букиналда, гъеб жиб хисулареб, жиндие хилиплъи гъечІеб

букиналъе нугІльиги гъабула.

Гъеб хІукму къадаралдаса буго Мухаммад авараг витІиги, гъесда Къуръан рештІинабиги.

109. Жидер гъумералда гІодор речІун,

وَيَمْخُرُونَ لِلآذقَانِ يَكُونُونَ وَيَزِيدُ هُمْ

Аллагъасе хІелун ва гІодун жидеца

خُشُوعًا

Аллагъасе щукру гъабула, гъесда дугІаги

гъабула ва гъеб Къуръан цІалуле рагІун

шинахъе гъезул иманги ва хІинкъиги цІик1кІуна.

Гъал (107-108-109) аятал ц1алидал сужда гъабизе суннатаб буго.

110. Дуца абе Мухаммад :

قُلْ أَدْعُوكُمْ أَوْ أَدْعُوكُمْ رَحْمَنَ يَأْتِيَ مَاتُدْعُوا

нужеца нужер БетIергъан Аллагъасда
 جَلَّ جَلَّهُ أَنْ يَعْلَمَ مَنْ هُوَ
 ахIулеb мехаль: я Аллагъ абуn ахIе,
 яги я PaxIман абуn ахIе. Кинаб
 وَلَا تَخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَيِّلًا

Царапалдаљун нужеца ахIаниги гъеб

Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ
 щар буго ва киналго гъесул царапалги жидер
 магIна берцинал, жал хириял руго, Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ
 тIадегIанал сипатал жидеца баян гъарулеb руго.

Гъаб аят рештIинабиялье сабаб бицун гIалимзабаца абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас как балеб мехаль жиндиr суждаяльуль абулеb буkIана: я Аллагъ, я PaxIман, я PaxIим абуn. Гъаб рагIарав цо мушрикаc абуна: «Гъав МухIиммадица ниль ахIулеb руго цо Аллагъасе
 جَلَّ جَلَّهُ
 лагълыи гъабиялда, амма жинцаго кIиго аллагъасе лагълыи гъабулеb буго»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицарab хIадисалда буго: «Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ нусго гIезе цо камурал царапал руго, гъел царапал лъазарураv чи алжсаналда лъугъуна»- абуn. ХIадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гъал царапал лъазе гъарияльул магIна гъечIo гъел рикIкIине лъай. Гъельул магIна буго гъел царапазда иман лъей, гъезул магIна ва мурад бичIун гъезда рекъон гIамал гъаби. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ гIемер рехсей жиндиr царапазул магIна хал гъабулаго. Гъев Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ царапал жидер гIемерльиялье гIорхъи гъечIел руго, ва гъаб ункъоялда анциила ичIго царап буго тIадегIанав Аллагъас Къуръаналда жанир рехсон ругел царапаздаса данде гъаруral, гъел царапал рикIкIун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас хIадисги бицарал. (Тирмизиясул хIадис)

Тафсиralьул цо-цо гIалимзабаз гъаб бакIалда Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ царапал рехсон, гъезие шарх1(баян) гъабун буго. Гъедин бугельул, иншАллагъу, дица гъел царапал рехсела, къокъо гъезул магIнаги бицунаго.

Гъаб кинабго мухлукъ жинца бижараv, жиндиe лагълыи гъабизе тIадав БетIергъан цохIo Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ гурони гъечIo.

1) الله: абураб царап буго жинца тIадегIанав Аллагъасул заталда (черхалда) тIоритIел гъабулеb, гъесул тIадегIанльиялда, гъев вукIин хIакъаб буkIиналда тIоритIел гъабулеb царап. Гъаб царап лъураб заталъул сипатал гIадин руго хадусел киналго царапал. Гъаб цохIo Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ
 гурони лъечIеб ва лъолареб царги буго.

2) الرحمن: дунялалъул рукъов жиндиe мутIигIасеги жиндиe гIасильярасеги лъикIльи ва гурхIел гъабулев, гъезие нигIматал къолев. Цоги магIна гъабуна: жинца дунял-ахиратальул кIудиял нигIматал къолев: иман ислам- гIадаб, гIакъло-лъай гIадаб, алжан гIадаб. Гъаб

Царги Аллагъасда **جَلَّ جَلَّ** хасаб цар буго, цоги щивго чиясда жиб абулареб.

3) الرَّحِيمُ: ахираталда жиндие мутлигъал Гадамазе лъикілти гъабулев ва гъезда циклун гурхылев.

Цоги Галимас абуна: А-ррахиму абураб царалъул магина гъваридаб буго А-ррахиману абураб царалдасанги абуни. Гъеб А-ррахим абураб царалъул магина бугельуль, дунялалдаги ахираталдаги мұмминзабазда жив гурхылев, гъезие нигматал қыолев абураб. Хәкъикъаталдаги цакъ қудияб лъикілти ва рахимат буго Аллагъас **جَلَّ جَلَّ** мұмминзабазе гъабураб жинца гъел иман исламалда төритидал, гъелда хъвадизеги гъаридал. Ахираталда жиде нигматазул алжаналги хадурун ругельуль ва кинабго нигмат түбазабун жиндири гъумералда ралагы гъезие ризкылтун гъабулевги вугельул.

Гъаб қиябго Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** цар гурхыел рахимоялда хурхараб бугельуль гъеб цар лъурал Гадамалти Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** халқъалда гурхыел-рахимо бугел рукіуна, жидеда лъураб царалъул асар гъезие шун бугони. Аллагъасда **جَلَّ جَلَّ** иман лъеялда, тавбо гъабиялда халкъ ахыулел, гъезул хәжат түбаялье жидеца яхі баҳъулел рукіуна.

4) الملكُ: кинабго Галамалъул жиндие шарик (гәхъалчи) гъечіев ханлъун жив вугев, къиямасеб қояльул Бетіргъанлъунги жив вугев, кинабго жо жинда хәжатав, жиндие бокъаразе бокъараб жо қыолев, жиндие бокъараб хүкму-къадарги гъабулев.

Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** гъаб царалъул магина бичіларав ва гъельул хәкъикъат лъарав чи жиндири чорхоль чүхі гъечіев, жиндири напсалье бокъараб жо гъабуларев вукіуна. Жиндири берги, Гінги, маңғы, киналго лугбиги Аллагъ **جَلَّ جَلَّ** разильти тіалаб гъабун хъвадизарулов, гъесул үцим баҳъиялдаса хінкъулев вукіуна.

5) الْقُدُوسُ: кинабғаги Гайиб ва мұкъсанлъиялдасан жив ваңадав. Инсанасулазда жиндири табигат Гамал рельтьинебизе бегъуларев. Гъаб царалъул магина хал гъабурав ва гъеб бичіларав мұмминчи киналго чорокал, къабихыл Гамалаздаса ваңціалты тіалаб гъабулев вукіуна.

6) السَّلَامُ: кинабғаги къварилти, Гакъуба, рекіел бакъвай жинда щоларев, жинца муҳлукъаталье сахльти, рекъел ва талихі қыолев. Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** гъаб царалъул хәкъикъат хал гъабурав чиясти жиндири табигат гъаб царарада боцизе яхі баҳъула.

7) الْمُؤْمِنُ: жинца мұмминзаби цаялдаса цунулев, лагъздарие гъабураб къоті түбазабулев, гъеб къотіялтуль жив ритіухъав, хінкъи къварилтіялдаса мұмминзаби рикілад гъарулов. Кинабго маҳлукъат

жиндир божильяйлда ва цүнүйлдә гъокъ бугев, гъезие хәжатаб жоялье жив гъокъ чарав.

8) المَهِيمُنُ: жинца лагъадерил ғамалазул хәравуллыг гъабулев, жиндир лъяйлдаса ва бихьи-рагиялдаса щигбо жо борчун кколарев. Жиндир махлукъаталда тәд тубарааб ва гучаб къудрат бугев. Гъаб царальул магна хал гъабурав мұмминчиясда Аллагъасда ғасильизе кіларо, гъесие хелараав ва мутлғылар вукұла.

9) الْعَزِيزُ: жиндир къуват гуч бергъарав, жиндаса щивго чи бергъунарев.

10) الْجَيَّارُ: жиндие бокъараб жо бокъухын гъабизе хал кілев вә махлукъаталда тәд жиндир амро-нагъю билъанхъизабулев. Жинца кинабго жо квегъарав, жинда данде вахъарав залим гъалаг гъавулов. Цоги магна гъабуна: жинца мұмминзабазул ракізде дару гъабулев, гъель сах гъарулов абуң.

11) الْمُتَكَبِّرُ: жиндир сипатал ва пиша кинабго махлукъаталыул пишабаздаса тәдегіланав, кинабго чүхі-рецц жиндие хәкъав.

Гъаб кіиябго Аллагъасул ғар ва сипат буго Аллагъасе ғажақлашып ругел, гъесие рукіне рекъарал. Амма гъал сипатал лагъасул рукіне бегъуларо ва гъель сипатал жиндиль ругев Аллагъасул ғажақлашып лагъ жинда гъесул үзім бахъараздаса вукұна. Гъаб кіиябго сипатальул бакілда мұмминчиясуль букіне ккола хіренлі, хәлимлі, мутлғылі, чухі рецц гъечілі. Гъал киналго тамахал сипатал мұмминзабаца халтізаризе ккола жидеда гъоркъор. Ва амма Аллагъасулыг ғажақлашып жидерги тушманасда данде гъесулалдаса үзілкілараб къвакіги, баһарчильги, гъунар-къуватти бихъизабизе ккола.

12) الْخَالِقُ: жинца жо бижулов, щигбо мисал сурат гъечілого зобал-ракъал ва кінабго махлукъат бижараав, гъеб махлукъаталыул маслахат лъян, гъельул тадбир гъабун, кинабго махлукъаталье хәжатаб жоги жинца бижунев.

13) الْبَارِئُ: жиндие бокъараб жо бижизабизе ва батизабизе кілев, гъеб ишалъе щигбо жоялда хәжалальуларев: мисал-сурат къваригінуарев, алат халтізабуларев.

14) الْمُصَوِّرُ: щибаб жояльул сипат-сурат бижулов. Гъаб махлукъаталыул щибаб жо цояб цоялда рельтъарааб гъечілого бижараав: щибаб жо батыл гъабизе лъзәе ва щибалда хасаб хікму-халги букіне.

Гъаб лъабго Аллагъасул ғаралыул пикрүл гъабурав мұмминчи цохло Аллагъасе ғарони хелуларо ва гъесие гурони гибадатты гъабуларо: кинабго жо жинца бижулов, батизабулев, гъельул сипат-сурат гъабулев Бетіргъанасе гъабичілого, гибадат цоги щибниги жоялье гъабизе бегъилишха?

15: الغَفَّارُ: жинца ц1акъ мунағыл рахчулев, жив т1асса лъугъулев. Жинда иман лъурав ва жиндие г1ибадат г1иц1 гъабурал мұмъинзабазул күшельги лъикІльиялда сверизабулев. Мұмъинчиясул чорхоль буқ1ине т1адаб сипат буго гъаб.

16: الْقَهَّارُ: жиндир х1алк1олъи кинағо жоялда т1ад бугев ва кинағо жо жиндие көвегъун ч1иезабулев. Жиндие бокъраб жо гъабизе махлъукъ т1амулов ва кинағо жо мут1игІльун, х1елун буқ1унев.

17: الْوَهَّابُ: жинца ч1ороғо, г1орхъи ва рик1к1ен гъеч1ого г1емерал ниг1матал къолев. Жинда г1арич1ого къолев, къураб ниг1маталда данде щибго жо т1алаб гъабич1ого къолев.

Гъаб сипатги мұмъинчиясе ц1акъ рекъараб сипат буго. Киг1ан г1емер садаҳъа хайрат нильеца күнүни нильтер ризкъи дагъылупаро; гъеб г1емерлъула ва гъелда баракатги буқ1уна.

18: الرَّزَّاقُ: жинца кинағини рух1 бугеб жоялъе г1емер ризкъи къолев. Гъеб ризкъи жинца бижараев ва х1ажалты бихъун щибаб заманаяль гъеб жидер бет1ергъабазухъе щвезабулев.

19: الْفَتَّاحُ: жинца кинағо зах1матаб жо г1емер бигъя гъабулев. Жинца лагъздерида гъоркъоб х1укму гъабулев. Жинца г1елму ва г1акъло рагъулев, мискин пакъиразе ризкъиялъул рагъо рагъулев. Жинца мұмъинзабазул рак1ал Аллагъа جَلَّ جَلَّ лъяялъе рагъулев ва гъезда жанибе иманалъул нур лъугъинабулев.

20: الْعَالِيمُ: жинда кинағо жо лъалев. Жиндир лъай кинағо жоялда г1амльярав. Жинда бальгоябги загыирабги лъалев, рек1ел хивалалги лъалев. Жиндир г1елму-лъяялдаса гъаб к1удия махлукъаталъул цоҳ1о зарра т1адаб жоги бальго хут1уларев. Инсанасе Аллагъас جَلَّ جَلَّ къураб г1елму ц1акъго дагъаб жо гурони гъеч1о. Гъеб г1елму жиндие къурав чияс даимго Аллагъасе جَلَّ جَلَّ рецц гъабизе т1адаб буго ва гъеб цогидазда лъазабизеги т1адаб буго, кинағ1аги ч1ух1и-рецц рек1ель биччач1ого хъвадизеги т1адаб буго.

21: الْقَابِضُ: жинца г1ажал лъугъарал г1адамазул рух1ал росулов ва жиндие бокъарав чиясе ризкъиги дагъ гъабулев. Мұмъинчиясул рак1 жиндир г1азабалдаса х1инкъун данде къазабулев

22: الْبَاسِطُ: жинца г1умру халат гъабулев ва ризкъиги г1ат1ид гъабулев. Гъаб к1иябго сипат кидаго мұмъинчияс хал гъабизе к1ола ва даимго жив Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1икъиялда ва гъесда хъул лъяялда гъоркъов вуқ1ине к1ола.

23: الْحَافِضُ: жинца купру-ширкальул г1адамал г1одорег1ан гъарулов ва инжит гъарулов.

24: الرَّافِعُ: жинца мұмінзаби тәдегіан гъарулов ва гъезул къадро-даража борхизабулев. Жинца зобалги тәде рорхарав.

25: الْمُعَزُّ: жиндие бокъарав чиясул къуватги къадроги кіодо гъабулов, гъесие бергъенліги къолев. Мұмінзабазул къадро кіодо гъабулов.

26: الْمُنْذَلُ: жиндие бокъарав чи загіп гъавун ғодовегіан гъавулов ва дандиясдаса къезе гъавулов. Капурзаби ғодорғіан гъарулов.

27: السَّمِيعُ: жинда кинағо жо рагулов.

28: الْبَصِيرُ: жинда кинағо жо бихъулов. Рекіел балъгольабиги рихъулов.

29: الْحَكَمُ: жинца халқъалда гъоркъоб хұкму гъабулов, хәкъабиги батылабиги жо батыа гъабулов. Ахираталда кинағо хұкму жинца тұбазе гъабулов. Жив цогояв хәкимліүн вугев ва жиндир хұкму льицаго хисизабуларев.

Аллагъясул جَلَّ جَلَلُهُ гъаб сипат лъарав лагъ тәбанго гъесул хұкму къадаралъе мутігіав вукіула, жинца Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гуресул хұкму къабул гъабуларо ва тәд ругел ханзабазул ургұн рахъарал хұкмабиги ритіухъ гъаруладаро.

30: الْعَدْلُ: жиндир кинағо хұкму-къадаралъуль жив ритіухъав цониги маҳлұукъаталъе зарал бугеб хұкму гъабуларев. Жиндир лагъзадерица хиянат ва зарар гъаби жинца хәрам гъабурав. Щибаб жоялъул хәкъ тұбазабулев ва гъельул маслахат жинца ңұнуплев.

31: الْأَطِيفُ: жиндир лагъзадерида ңакъ гурхұлев, гъезул хәжатал тұралев, гъезие лъикільи гъабулов ва ңоб-рахімо гъабулов. Гъаб кіиго сипатги мұмінзабазул рукіне рекъарал сипатал руго.

32: الْحَبِيرُ: жинда балъгоябги загырабги жо лъалев, ңібеккүн буқарағи нахъа буқінесебги жо лъалев, жинда умуразул бишунго төренаал, гъваридал хәлалги лъалев.

33: الْحَلِيمُ: жив халимав жиндир гурхіел раҳімо ғлемерав. Жинда ғассильарасеги ғазаб гъабичіого толев, гьев тавбо гъабун вуссине бокъун. Жинда ғасильразул зулмуялда сабро гъабулов. Ғасильразеги мутігіазеги ризкы къолев. Мұмінчиясдаги ңакъ рекъола гъаб халимліги, хөренліги.

34: الْعَظِيمُ: жиндир къадро күдияв, жиндир къадро кіодольиялье ғорхы гъечіев ва гъельие авал-ахир гъечіев.

35: الْغَفُورُ: жив тәса лъугулов ва жинца лагъзадерил мунағыал чурулев ва гъезул гъалатільи-гъапултты бахчун толев.

36: الشَّكُورُ: жиндир лагъзадерил дагъабго лъикіаб ғамалалда данде ғлемер ажро кири гъабулов, гъезул ғамалазул гъалатільи, хатташты бахчун, камилаб ғамалліүн гъеб къабул гъабулов

Мұмминчиясдаги тұлаб буго тұледінанав Аллагъасул Гемерал ва күдиял нигіматал лъан, гъезда данде даимғо щукру гъабизе. Бишунго күдияб щукру буго гъел нигіматал Аллагъа جَلَّ جَلَّ разилін тұлаб гъабун хъвадиялда сверизари, гъесул ىцим бахъулеб ғамал гъабиялдаса рикілтілін. Жинди лъикілін гъабурасул лъикілтиялда данде щукру гъабизеги тұлаб буго: гъеб щукру гъаби буқұла дуцаги досие лъикілін гъаби.

37: العَلَيْ: жив Тұледінанав киналғо сипатазулъ ва макъамазуль: гъесул макъамалда щибго жо ғагарльуларо ва гъесие ғахъалчи гъечіо. Гъудул-гъалмагъ гъечіо, жив щибго жоялда хажатав гъечіо ва кинағо махлукъат гъесда хажатаб буго.

38: الْكَبِيرُ: жив күдияв, жиндер ғамал пишаги күдияв, жинда рельльараң щибго жо гъечіев, жиндер хиралын ва къадро күдияв.

39: الْحَقِيقُ: жиндер махлукъат цүнүлев, жиндер хъаравулльиялдаса ва цүниялдаса цохіо зарра ғадаб жоги гъоркъ хутұларев. Жинца мұмминзаби дунял-ахиратальул балағаздаса цүнүлев.

40: الْمُقْبِطُ: жиндер махлукъаталъул ризкын хажатабщинаң жояльухъе гъельул ризкын швездабулев. Жиндер гуч бергъарав, жиндер квербакъиги кутакав.

41: الْحَرِيبُ: жинца дунялалъул рукъоб жиндер лагъадерие хажатаб жо чіңезабулев, гъезие ва қогидаб махлукъаталъе жинца ғей гъабулев, гъездаса зараги нахъчівалев. Ахираталда кинағо халқъатъ жиндер хисаб-мизаналъе жаваб қылов.

42: الْجَلِيلُ: жиндер къадро күдияв, жинди мукъсанлын бачынел сипатаздаса ваңғылда.

43: الْكَرِيمُ: жив сахаватав, жинца нигіматал хисаб гъечіого қылов ван кигін Гемер күнүги жиндер нигіматал дагылъуларев. Кинағо хиралын ва реец жинди мустахікъав. Жиндиҳъе қанціараң нахъчіваларев, жинда хъул лъурав чівого хутұларев. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ сахавалын буго нильді иман исламалда төритін, нильдеда хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ витін ван хирияб Къуръан рештінабун жив цо гъавулел ва жинди ғибадат гъабулеллъун нильді гъари.

44: الرَّقِيبُ: жинца лагъадерил халазул хъаравулъи гъабулев. Ғадамазул, жундузул малақазул цохіо зарра ғадаб жо жинда бальго хутұларев.

45: الْمُحِيطُ: жинца мұмминбазул дугаялье жаваб гъабулев жинда гуруони гъаризе бегъуларев. Жинда гъареян абуң амру гъабурав, жинда гъарарапе жаваб къезеги къотін гъабурав.

46: الْوَاسِعُ: жиндер нигіматал Гемерав, жиндер гурхіел ғаммав, жиндер Гелму лъай кинағо жоялда щварав ва гъелда сверун лъугъарав.

47: الحكيمُ: жинца хүкмү битүн гъабулов, жиндир гөлмү камилав. Кинаңбо жояльуль хүкмү-хал жинда лъалев ва кинаңбо жояльуль маслахат лъан, гъелда рекъараб къадар гъабулов.

48: الودودُ: жиндие мұмминал лагъазал рокъулев ва гъел мұмминзабазул ракказуль жив вокы лъугынабулов.

49: المَحْيِيدُ: жиндир сахавалъиялъуль тәокілъарав, жиндир нигіматал гөлемерав, лъикілъи даимав.

50: الْبَاعِثُ: жинца халқъалда аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامٌ ритүлев гъел хәкъаб диналде ахізе. Мұмминзабазе квербакъиялъе малаикзаби ритүлев. Жинца къиямасеб къояль халқъ тәд бахынабулов: хисаб-мизан гъабизе ва жазаъ гъабизе.

51: الشَّهِيدُ: кинаңбо жо жинда лъалев, гъелда валагъун вугев, гъельул нутілъун жив вугев.

52: الْحَقُّ: жив вати хәкъав, жиндие авал-ахир гъечіев, жиндие гибадат гъабизе хәкъав ва жиндие рокъарад, жив вокъарад мұмминзабазе жинца квербакъи гъабулов.

53: الْوَكِيلُ: жинда мугъ чівалев, жинда умурал тәамун толев, жинда божарап ва таваккал тәамурав гәдада холарев.

54: الْقَوَىُ: кинаңбо къуват жиндие бугев, жив кинаңбо жоялдаса бергъунев, ва жиндир къуват кинаңбо къуваталда тәд бугев.

55: الْمَتَيْنُ: жиндир гуч къвакъарав, жиндие бокъараб жо батизабизе хал кіолев, жив щибго жоялда хажалъуларев.

56: الْوَلِيُّ: жинца лагъаздерил тадбирап гъарулов, гъезул умурал жинца түбалев, мұмминзабазе квербакъулов ва гъезул тушбаби къезарулов.

57: الْحَوَيْدُ: жив веңцарав, кинаңбо реццалъул бетіргъанлъун жив вугев, ва кинаңбо махлукъаталь кинаңбо халалъ жиндие рецц гъабулов.

58: الْمُحْصِيُ: кинаңбо жоялда жиндир гөлмү сверун лъугъарав, жиндир гөлмүялдаса щибго жо гъоркъ хүтүуларев.

59: الْمُبَدِّيُ: жинца жо бижи бай бихъулов: щибго мисал-сурат гъечіого.

60: الْمَعِيدُ: жинца чагоял хвезе гъарулов. Цинги хварал тәд рахынарун шидасан чаго гъарулов.

61: الْمُحْيِيُ: жинца жо чаго гъабулов, жинца чаголъи бижулов. Хун хадуб гәдамал чаго гъарун тәд рахынарулев.

62: الْمُؤْمِنُ: жинца кинаңбо рухI бугеб жо хvezабулов, жиндие бокъараб мекаль ва жиндие бокъараб халалъ.

63: الْحَيُّ: Жиндир чаголъиялъе авал-ахир гъечіев, азалияб чаголъи жиндие бугев.

64: الْقَيُومُ: жив жиндаго ч1чарарав, жив лъицаго ватизавичіев, жинца

кинабго жо батизабулев. Жиндир махлукъаталъул тадбир гъабиялда жив чычарав.

65: الْوَاحِدُ: жив щибго жоялда хажатав гъечіев, жинди бокъараб жо бокъараб халалъ ва бокъараб гужаль батулов. Жив щибго жояль гажиз гъавуларев.

66: الْمَاجِدُ: жиндир сахавалъи ва лъикіал табигітатал камилав, жинца гаптіндігі нигіматал көлев, жиндир къадро ва тадегіланлы гөрхү гъечілік гаптіндар.

67: الْوَاحِدُ-الْأَحَدُ: жив цогояй, жиндир заталъуль ва сипатазуль щибго жояль гахъаллы гъабуларев, жиндир ханлъи ва Бетірганлы камилав, жиндир пишабазуль жив цогояй, жинди цониги рахъальян гахъалчи гъечіев.

68: الصَّمَدُ: жинди кинабго жо мұтінгілар ва кинабго жо жинда хажатав, жиндир амру гъечіб жо лъугұнарев, лагъздерица жидер диналъуль ва дунялалъуль жинда къасд гъабулев.

69: الْقَادِرُ: жиндир къуват гуч бергъарав, кинабго жоялда жиндир хал көлев. Гъечіб бакілдаса жо бижулов ва кинабго жо гъалаг гъабизе жиндир къуват бугев.

70: الْمُفْتَدِرُ: жиндир халқолы камилав, лагъздерил амру ва тадбир түбазе ва гъезул маслахітатал ғұнисе жиндир хал көлев.

71: الْمُقدَّمُ: жинца ццебе гъабизе мустахікъаб жо ццебе гъабулев. Аварагзаби عَلَيْهِمْ أَسْكَنَم кинабго халқалдаса ццере гъарулов, мұмінзбаи иман исламалдаудаун ццере гъарулов.

72: الْمُؤْخَرُ: нахъе баҳызе, нахъехун тезе рекъараб жо жинца нахъехун толев. Капурал, мушрикал, зулмуял ва къабихіал гадамал жинца нахъегіан къазарулов ва гъель жиндир рахіматадаса рикікілад гъарулов.

73: الْأَوَّلُ: жив тәңсесев азалияй, жиндир ватиялье авал гъечілік жив ццевего вукіарав; махлукъат бижилалде ццевего жив вукіарав.

74: الْآخِرُ: кинабго жоялдаса хадув жив вукіунев. Жиндир ватиялье ахир гъечіев. Жиндасан хадуб щибго жо буқіунарев.

75: الظَّاهِرُ: жив кинабго жоялда тад вугев заталдалдаун ва гъунар-къуваталдаун.

76: الْبَاطِنُ: жив вукін хакъаб буқін гуреб жиндир хакъикъаталда инсан хадув гъоларев. Махлукъат батиялдалаун жив вукін лъалев. Жинда киналго бальгольяби лъалев.

77: الْوَالِي: кинабго жояльул ханлъун, маликлъун, амирлъун жив вугев. Жиндир хакъиматалда рекъон махлукъаталъул тадбир гъабулев.

78: الْمُتَعَالِي: инсанасул гелму-гакъло нахъ регінілдаса жив тадегіланав,

мушрикаца жиндие гъаруле сипатаздаса: жиндие шарик вукІиналдаса, жиндири хІакъальуль шакдаруле Гадамазул шакльиялдасаги жив тІадегІанав.

79: البرُّ: жинца лъикІльи гъабулов, жиндири къотІиялъуль ритІухъав, мұымынзабазе дунялалда ва ахираталда лъикІльбі гъарулов, дугЛаялье жаваб гъабулов.

80: التَّوَابُ: жинца тавбо къабул гъабулов. Тавбо гъабизе жиндие бокъулов ва тавбо гъабизе жинца гъесизе гъарулов.

81: الْمُسْتَقْدِمُ: жинда Гасильарал Гадамаздаса жинца ىцим босулов, зулмучагІазе Гакъуба гъабулов, жиндие бокъарал умматал гъалаг гъарулов.

82: الْعَفْوُ: жинца мунағъал рахчулев, жив тІаса лъугъунев. Жинца Гакъуба хех гъабуларев. Ахираталда мұымынзабаздаса тІаса лъугъун гъезие Газаб гъабичІого толев.

83: الرَّوْفُ: жиндири гурхІел-рахІмо, хІалимлъи Гемерав, жиндири щибго хъячІльи ва согІльи гъечІев. Мұымынзабазда гурхІел ىЦикІарав. Гъезул мунағъал тІасан ине гъарун гъел мунағъал лъикІаб Гамаллъун сверизе гъарулов.

84: مَالِكُ الْمُلْكُ: кинабго мухлукъальул хан. Ханзабазулги хан. Жиндири хІукму къадаралъе нахъе چайай гъечІев, жиндие бокъараң жо лъугъунев, жиндие бокъичІеб жо лъугъунарев.

85: ذُو الْجَلَلِ وَالْأَكْرَامُ: кинабго хиральи, қПодолти жиндие бугев, жив хира гъавизе, жиндие хІурмат гъабизе ва жиндаса хІинкъизе мустахІикъав бетІергъанлъун жив вугев.

86: الْقُشْطُ: жиндири хІукмұялъуль ритІухъав, жиндири Гадло битІарав. ЗулмучагІаздаса рецІел босулов, жиндие зулму гъабурав ва жинца зулму гъабурав цоңазул хІакъ тІубан рази гъарулов.

87: الْجَامِعُ: киналниги берцинал, камилал ىЦарал ва сипатал жинца данде гъарурав. Къиямасеб къоялъ кинабго халкъ маҳІшаралда данде ракІарун гъезул хІисаб-мизан гъабун гъезие жазаң гъабулов.

88: الْغَنِيُّ: жив щибго жоялда хІажатав гъечІев, жиндие кинабго жо рекъон бугев, кинабго жо жинда хІажатаблъун бугев.

89: الْمُغْنِيُّ: жинца Гадамазе хІажатаб жо къун гъел бечед гъарулов. БодІ-малалдалъун, Гелму-льаялдалъун бечед гъарулов. Жиндири маҳлукъаталъе ризкъи къун гъелдалъун гъезие Гейи гъабулов.

90: الْمُنْعَطِيُّ: жинца хІажатаб жо къолев ва щибаб жоялъул маслахІат жинда лъалев, гъеб маслахІаталда рекъон къолев. Жив разиял мұымынзабазе дунял- ахираталъул баҳыбиуголи къолев.

91: الْمَانِعُ: мұымынзабадаса къварилъи-балагъ нахъчІвалев, жинда

гасильяраздаса ахиратальул нигІматал нахъчІвалев. Муъминзаби гасильи- пасикъльиялдаса нахъчІвалев.

92: الضَّارُ: жиндине зарал гъабизе мустахІикъльярасе унти- къварильи тІад биччан зарал гъабулев;, зарал ва хайир гъаби жиндир хIукмулъун бугев, жинца изну къечони, гъеб гъабизе цониги чиясул хIал кIоларев.

93: التَّفْعُ: жиндине мунпагIат гъабизе мустахІикъасе мунпагIат гъабулев: Иман, гIелму, гIакъло, камил гъабун. Зарал гъаби ва мунпагIат гъаби жиндир хIикматада рекъон буқIулов. Инсанасе лъикIабльун бихъара жо Аллагъасда جَلَّ جَلَّ аскIоб зарилияб буқIине бегъула.

94: الْتُّورُ: жинца хIакъаб диналда тIоритIулов, хIакъаб нух бихъуле бурлъун жив вугев. Зобал-ракъал жиндир нуралдалъун гвангъарав, жиндир нуралъ кинабго жо загыраблъун гъабулев.

95: الْهَادِي: жинца муъминзаби иманалда тIоритIарав. Гъаб кинабго маҳлукъат бижун, гъеб гIакъло бугел чагIазда бихъизабун, гъель маҳлукъатальул Халикъ вукIиналда тIоритIарав, хIакъаб каламалдалъун битIараб нухда халкъ тIобитIулов.

96: الْكَبِيرُ: жинца жо бижулев ва батизабулем. Жинда рельльяра б щибго жо гъечIев. Заталъуль, сипаталъуль, гъунар-къуваталъульги.

97: الْبَاقِي: жиндир вати даймав, жиндине тIаса ин гъечIев, жив нахъе хутIулов жиндине ахир гъечIев.

98: الْوَارِثُ: зобал ракъазул ва кинабго маҳлукъатальул ирс жиндине бугев, гъеб кинабго жо жиндир мулкльун бугев, халкъ хвезабун хадубги гъеб кинабго жо жиндир буқIунев.

99: الرَّشِيدُ: жинца хIакъаб диналда тIоритIун гъелда хъвадарал муъминзаби баҳибугелъун гъарулем. Жиндир хIикматада рекъон жиндине бокъарав чи иманалда тIовитIулов, жиндине бокъарав тIовитIичIого толев.

100: الصَّبُورُ: жиндир сабру кIудияв, жинда гасильяразе гIазаб хех гъабуларев. Жиндир пишабазулъ гIедегIи гъечIев. Кинабго жо жиндине цараб гIужалъ гъабулев.

Жинда Аллагъ разильяяв ГIабдуллагъ ибну МасғIудидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Цониги чиясда пашманлыи, къварильи шун бугони цинги гъев чияс гъаб дугIа гъабуни: Я дир БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّ! Дун дур лагъ вуго, дур лагъасул васси вуго, дур лагъальул васси вуго. Дир ихтияр (нодо) дуда кодоб буго. Ццебехун дие буқIараб жоги дур хIукмуялдалъун буқIана, дие гъабураб хIукмуги дур гIадло буго. Дица дуда гъарулем буго Аллагъ дур киналго үIараздалъун дуца дур напсалъе жиб гъабураб гъеб үIар, яги дуца дур тIехъалда жсаниб жиб рештIинабураб, яги

дуца цониги чиясда жиб лъазабураб, яги дуца дурго гъелмуяльуль балъго тараб,- дуца гъаб къадро къудияб Къуръан гъабеян абуn дир ракI боххулебльун, дир каранда нур балебльунги, дидаса пашманлы-къварильи борхулебльунги»-абун, гъев чиясдаса кинабго пашманлы, къварильи Аллагъас جَلَّ جَلَّ тIаса инабула ва гъельул бакIалда жиндине рохегли гъабула»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

ТIадегIанав Аллагъас тавпикъ къеги жив разияб гIамал гъабизе.

Дуца как балеб мехаль МухIаммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб какиль Къуръан цали дуца цАлакъого загъир гъабуге; цАлакъого гъаракь борхизе гъабун цалуге ва нахъе ругезда рагIулареб хIалалъ гъаракь дагъ гъабунги цалуге, гъеб кIиялдаго гъоркъохъеб хIалалъ цАле.

Гъаб аят рештIинабиялье сабаб бицун, жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас как балеб мехаль мушрикаца гъесда үцим баҳъун, Къуръаналдаги, Аллагъасдаги جَلَّ جَلَّ рогъоб балеб буқIана. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъаб цебе бицараф рагIи рештIине гъабуна»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

Жинда Аллагъ разильяай ГIашатидаса бицараф хIадисалда буто гъаб гъаракь борхизаби ва гIадобегIан гъаби дугIа гъабулеб мехаль бугеб хIукму бугин абуна.

111. Дуца абе МухIаммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

Кинабго рецц ва щукру жив

ТIадегIанав Аллагъасе буго, жинdir

льимал хъизанги гъечIев, жинdir

ханъияльуль гIахъалчиги гъечIев.

Жиндине гIибадат гъабизе хIакъав, жинда гIахъалъи гъабулев цоги щивго чи гъечIев. Жив щибго жоялда хIажатавги гъечIев, жиндине квербакъулев валиясада ва насирасда жив хIажатав гъечIо: гъез жив кIодо гъавизе ва жинdir къадро гъабизе. Дуца гъев Аллагъ кIодоги гъаве MaxIаммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъесие хIакъаб кIодо гъавияль. Дуца гъев рехсе киналго жинdir къадро, къимат тIадегIанал сипатаздалъун ва гъесда рекъараб рехсеялдалъунги.

ТIадагIанав Аллагъасул квер бакъиялдалъун суратул Исральуль тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукро ТIадегIанав Аллагъасе буго.

وَقُلْ لِلْمُعْذِنِ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَرْبِطْ بَخْدَهُ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ رَوِيلٌ مِنَ الدُّنْدُلِ وَكَبِيرٌ تَكْبِيرًا

(111)

18. Суратул Кагъф

Маккайлда реишт^инабураб, жинда жсаниб нусиялда анц^иго аят бугеб.

Къуръаналда жсаниб ўзгу сурат буго «Алх^يамдуллағы» абуң жисидер бай бихъи бугел. Гъел руго «Алфатих^и», «Ал-Анг^иам», «Ал-Кагъфи», «Сабаъ», «Фат^иир». Аллагъасе جَلَّ جَلَّ реци^и гъаби, гъев كِلُّ додо гъави ва гъев цогояв Аллагъ جَلَّ جَلَّ вук^иналда мук^иурльяйлалъун байбихъулел руго гъел суратал.

Гъаб суратул Кагъфалда жсаниб лъабго берцина^и къисса буго, Къуръаналда жсанир^и руgel жисидер ваг^иза ватайда^ик^иудиял^и къиссабаздаса. Гъел къиссабазги кантизарулел руго Аллагъ جَلَّ جَلَّ чо вук^иналда, гъев жиндине г^ибадат гъабизе х^иакъав хан вук^иналда, гъесул х^иал гучаб бу^иналда. Жидер бит^иара^и г^иакъида (иман) ц^инуун, купру-ширкалъул зулмуялдаса рик^ик^иалъун чо нохъокъе руссарал г^илохъабазул къисса бицун буго, жиндалъун гъаб сураталда ц^иарги лъураб (алкагъф, нохъо), Т^иадег^ианав Аллагъас лъабнусго соналдаса ц^ик^иара^и заманаль къижизарун цинги т^иад рапх^иинаурал.

Клиабилеб къисса буго Муса аварагасулги عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъас جَلَّ جَلَّ г^иелму къурав гъесул лагъ Хизрилги ккараб лъугъабахъин бицунеб. Гъеб къиссаялда жсаниб бицараб жсоялдаса мурад буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ г^иелму-лъай жиндине бокъарав чиясе къолеблъи баян гъаби ва ىчиниги чиясда рак^иалда ккезе бегъулареблъи жисив ц^иакъ жсо лъалев чи вugo абуң. Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ г^иелму^иги аварагъи^иги къун бугониги, гъесие къеч^иеб цогиги г^иелму бу^иналда кантизаруна Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ Т^иадег^ианав Аллагъас. Г^иелму т^иалаб гъабун къват^ире рапх^иине ккеялда ва гъеб г^иелму щвезе г^ило г^иакъуба-зах^имат бачизе ккеяда ишараги буго гъеб къиссаялда жсаниб.

Лъабабилеб къисса буго Зулкъарнайни абулев ханасе Аллагъас جَلَّ جَلَّ къун бу^иара^иб к^иудияб ва г^илат^идаб ханльяйлъул бицунеб. Гъеб ханльи жиндине къеялье сабабги бу^иана гъев иман лъурав, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х^иинкъулев лагъ вук^ин. Гъев Зулкъарнайни бакъ баккуда бугеб рик^ик^иидаб ракъалдеги ўзун гъес гъениб гъабураб санг^иралъул беџен гъабун буго.

Гъаб лъабго къисса бицун ва мисалал рабун Аллагъас баян гъабулеб буго х^иакъаб жсо ва х^иакъаб дин боц^и-малалда ва ханльяйлда хурхун бу^инаре^иблъи, гъеб хурхунеб бак^и инсанасул рак^и бу^ин, ва гъениб

жасиб бугеб битIираф глақында-иман буқIин. Клиябизе баян гъабулеб буго гъаб дунял жиб тIаса унеб, панаңтүлеб жо буқIин. Лъабабизеги баян гъабулеб буго чүхлIи рецц ва жиндириг натсалъ гүкки инсан гъалаг гъарулел сипатал рукIин. Гельие мисал бачун иблисалъул къисса бицун буго жиб Адамие сужеда гъабизе чүхлIараф, цинги жибги Аллагъасул рахIиматалдаса рикIкIад гъабураб.

Сураталъул ахиралда муъминзабазул ва капурзабазул сипатал рицун руго, гъел руссунеб бакI алжасан яги жускусI буқIинги бицун буго. Хлақъаб жо гъабулел ругин жидер ракIалда буқIунел, амма жидер глақал Аллагъ разияб гуреб буқIунел глақамазулги бицун буго. Жиндие гIибадат гъабизе хлақъав қохIо Аллагъ вукIин ва гъесде ширк гъаби батIулаб нух буқIин бицун тIубазабун буго гъаб сурат.

Жив гурхIулеv, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIараидальтун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ
وَلَا يَجْعَلُ لَهُ دُوَّجَاتٍ ﴿١﴾

1. Жив қIодо гъавиялда хурхараб,
тIубараб ва камилаб рецц ТIадегIанав
Аллагъасе جَلَّ جَلَّ буго, жиндир хирияв
лагъ МухIаммад аварагасда حَسَنَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъаб

Къуръан рештIинабурав, гьев МухIаммадие ва гъесул кинабго умматалъе рахIиматльун жиб бугеб, жиндиль магIна рекъолареб, лагъздерил маслахIатазда данде кколареб, хлақъаб битIараф диналдаса гьетIараф, мекъаб щибго жо гъечIеб.

فِيَمَا إِنْذَرَ بِأَسَادِيَّةِ مَنْ لَدُنَّهُ
وَبِيُّبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَحَرَّ حَسَنَاتِ ﴿٢﴾

2. Жиб битIараблъун, жиндиль хилипльи гъечIеб, цояб цоялда данде кколареб жо гъечIеблъун рештIизабуна гъеб Къуръан, капураб къавмалье Аллагъасул جَلَّ جَلَّ рахъальян гучаб

Газабалдаун хIинкъи къезе. Аллагъ разильни тIалаб гъабун лъикIаб гIамал гъабулел муъминзабазда гъезие хлақъльунго Аллагъас ахираталда цIакъ берцинаб ажро хIадурун бугин абуn рохелги бицине,

3. Жал даймго жанир рукIунел алжаназул нигIиматал руго гъел.

مَكَيْكِينَ فِيهِ أَبَداً

وَيُنِذِّرُ الْلَّذِينَ قَاتُلُوا النَّحَّادَهُ اللَّهُ وَدَاهَا ﴿٣﴾

4. Гъединго хIинкъи къезе ТIадегIанав Аллагъасул лъимал ругин абуn, гъесда бугътан лъолел капурал гIадамазе гучаб Газаб буқIине буго

абун.

5. Гъеб жидер гъересияб рагИялье
жидее далилги гъечIел, гельзул жидеда
щибго лъалеб жоги гъечIел. Гъезул
умумузеги гъечIo щибго далил ва
Гелму гъеб гъереси бициналье.

Гъел киналго жидер жагъилльяльулъ ва къосиналъулъ руго. Щакъ
къабихIаб, гъересияб рагIи бугоха гъел гладамазул кIадиса
къватIиб бачIунеб. Гъел гладамал жидеца цакъ кIудиял мунағъал
гъарулел руго. Гъез бицуунеб жоги кIудияб гъереси гурого гъечIo.

6. Дуца дурго напсалье къварильи
гъабулеб бугоха МухIаммад^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ},
гъеб дур къавмаль иман лъечIo абуn,
гъел дудаса ратIалъун жидерго купру-
ширкалда чIана абуn, гъаб хирияб Къуръангি жинда иман
лъечIого, гъереси гъабуна абуn.

Дур ракI къварильуге МухIаммад! Дуца гъел иманалда axIe, гъел
иманалда тIоритIи дир иш буго, дуда тIад гъезухъе хIакъаб Къуръан ва
рисалат щvezаби буго.

7. ХIакъльунго Дица гъаб ракъалда
тIад ругел батIи-батIиял нигIиматал ва
гIажаибал берцинал ахал, авлахъал ва
мугIрул, гъединго ракъульбан бахъулеб
Гарац-месед ва цогидабги хазина ва бечельи гъабуна. Гъаб
ракъальул берцинльильун.

Жинца ракъ берцин гъабулебльун. Дица зобал берцин гъарурал
гIадин батIи-батIиял цIаваззадальун ва бакъ-моцIадальун. Гъеб
иш дица гъабуна дир лагъзадерил хIал бихъи гъабизе. Щивдай
вую гъездасан жинца иман лъолев, жиндие гъел дир гIаламатаз дун
БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّ вукIиялда тIоритIел гъабулев, цинги жинца
дун разильи тIалаб гъабун гIбадат бацIад гъабулев.

8. ХIакъльунго Дица гъаб ракъалда
тIад ругел берцинал ахал-хурзал ва
рохъал-авлахъал гъаризе руго жиб бакъварблъун. Жинда тIаде
шибго жо бижун букинчIеб ракъалда рельльун.

КъуртIубияс абуна: гъаб аят рештIинабуна Аллагъасул свалат салам
лъеяв аварагасул ракI парахат гъабун. Гъельзул магIна буго, дуца ургъел
гъабуге МухIаммад^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}, гъаб дунялалъул ва гъеб тIалаб гъабулеб

مَالَهُمْ بِهِ مِنْ عَلَيْهِ وَلَا لِأَبَاهِيهِمْ كَبُرُّ
كَلِمَةٌ تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا
كَذِبًا ﴿٦﴾

فَلَعْلَكَ بِنَجْعٍ فَنَسَكَ عَلَىٰ مَاتَهُمْ إِنَّ رَبَّ
يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسْفًا ﴿٧﴾

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا
لِتَبْلُوغُهُمْ أَنْهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً ﴿٨﴾

وَإِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزاً

агълуяльулги. Гъеб буго дица гъезул ҳал бихьизе кураб жо. Цояз гъеб дунялалдаса вагІза лъугъун иман лъола, қогидазе гъеб дунялалъул ғажаibal ғаламатал риҳулярар ва гъел жидерго жагъилляйлда ва купруялда ч1Чола. Ахираталда дица гъезие жазаъ гъабизе буго жидер ғамалазда рекъараб абуn. Ай, гъаб дунялалъул берцинлъи буго жиб хехго t1аса унеб жо, гъелда рак1гъун, мугъч1ван рук1ине лъик1 гъеч1о.

9. Дуда рак1алда кколебиш бугеб

Мух1аммад ﷺ, асх1абул кағыфазул

ва ракъималъул бет1ергъабазул

къиссаяльуль ғажаibab жо бугин абуn.

Гъеб къиссаяльуль бугелдаса ғемерго қ1удияб ғажаibльи гъабизе кколеб жо буго гъал зобал-ракъал рижи ва гъазда жаниб бугеб ғемераб, инсанасул г1акъло жинда хаду гъолареб рухI бугеб ва рухI гъеч1еб кинабго маҳлъукъат.

«Асх1абул кағыфи» буго гъел ғ1олохъабазда абулеб Ҷар (нохъояльуль бет1ергъаби). Ракъим абураб рагIи буго гъезул Ҷаралги т1ад хъван нохъояльуль қ1алтIа бугеб хъарчи яги кағъаталда абулеб рагIи, қоги ғалимзабаца абуна гъеб «ракъим» абураб рагIи гъеб мег1ерада яги қ1қалалда Ҷар бугин абуn.

10. Гъел ғ1олохъаби къурул нохъокъе

руссарааб заманалъул хабар бице

Мух1аммад дуца дур умматалъе

вагІзальун ва дудасан гъеб бици т1алаб

гъабулел къурайшиязул мушриказе

жаваблъунги. Жидер къавмаль гъабулеб купру-ширкалдаса

риқ1қалъун гъеб нохъоде жал руссараб мехаль, ғ1олохъабаца

абуна: «Я нижер Бет1ергъан Аллагъ! جَلَّ جَلَّ ! Дуца нижее дуда

аск1оса Ҷ1об-рах1имат кье. Нижер иман камил гъабе, нижее

саброги кье, нижер мунағъалги раҳчун те. Ва дуца нижер амруги

х1акъаб диналде ғ1орит1ун гъельда ниж даймлъулеблъун гъабе,

нижер ахирги дуца бит1ун ккезабе»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир дуг1аяльуль абулеб буқ1ана: «Дуца нижее кинаб ҳ1укму гъабун батаниги, гъельул ахир лъик1аблъун гъабе я нижер Бет1ергъан Аллагъ! جَلَّ جَلَّ »-абун.

Цоги аварагас абулеб буқ1ана: «Я нижер Аллагъ! جَلَّ جَلَّ ! Дуца нижер киналго умуразул ахир лъик1аблъун гъабе, дуца ниж дунялалъул ғ1одорег1анлъиялдасаги ахираталъул ғ1азабалдасаги ғ1уне»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ

كَانُوا مِنْ أَئِنَا عَجَبًا ﴿١﴾

إِذَاً أَوَى الْفَشِيهَ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا

عَانِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيْئَةً لَنَا مَنْ

أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿٢﴾

Хирияв аварагасул ﷺ гъаб дугIаялдаса бичIулеb буго кинаbgo хIалаль нильеца Аллагъасdасa ﷺ лъикIльи ва тIоритIел гъаризе кколебльи. «Аллагъас ﷺ хъвараб жо гуronи лъугъунаро»-абун, яги «Аллагъас ﷺ жинdir хIукму хисизабуларо»-абун таваккал тIамун чезеги бегъуларо. Гъаб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъабураб дугIаялда жаниб загъиралдаго абуleb буго: «Дуца нижее щиb хIукmu гъабун батаниги, гъельул ахир лъикIабльун гъабе»-абун. Гъаб рагIиялдаса бичIулеb буго Аллагъас ﷺ жинdie бокъараb хIукmu гъабулебльи ва жинdie бокъани гъеб хисизеги гъабулебльи. Гъадин бугельул нильеда тIадаб буго кидаго Аллагъасда ﷺ божун, гъесда хъул лъун, гъесие мутIигIльун рукIине.

РакIалье Аллагъас ﷺ лъараb мехаль ва гъев вокъараb мехаль инсанасул Аллагъасда ﷺ божи-хъул гIемерльула ва гъесул рагIматалда хъулги цIикIкIуна. Гъелдаго цадахъ гъев Аллагъасда ﷺ гасильизе хIинкъула ва гъесул ццим бахъи-гIазабалдасаги хIинкъула: жинdie вокъараv чи жинdasa вуссин цIакъ кIудияb гIазаб буkIуna инсанасе.

Ибнукасирица абуна: гъаб «суратул Кагъфи» рештIине гъабиялье сабаб бицун ИбнусхIакъица ва жинда Аллагъ разильяav ИбнугIаббасица абуна: къурайшиязул мушриказ Назар ибну XIарис ва ГIукъбат ибну абу-МугIитI абулев кIигo чи витIана Мадинаялда ругел ягъудиязул гIалимзабазухъе жидеца гъезда Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул хабар бицине. Гъесул сипатал рицун, гъес бицунеб хабар бицун ва гъес жинда ахIулеb дин бицун, гъель гIалимзабаца гъев МухIаммадил хIакъальуль щиb жодай абула абуn гIенеккизе. Ягъудиял ругельул жиdexъе тIехъги рештIине гъабурал, аварагзабиги ритIарал гIадамал ва гъезда лъазе буго гъав чияc битIараb бицунебищ бугеб яги гъереси бицунебищ бугебали абуn.

Гъев кIиявго Мадинаялда щвана ва ягъудиязул гIалимзабигун дандeльун гъезда Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул хабар бицана ва гъез абуна: «Нуж руго гIалимзаби ва тавратальуль агъло, ниж рагIун руго нужхехъе гъев МухIаммадил хIакъальуль щибдай нужеца абула»-ян лъазе.

Ягъудияз абуна: «Нужеца гъесда гъикъе лъабго жояльул хIакъальуль, нужеек гъес гъеб лъабго жо бицани гъев Аллагъас ﷺ халкъалда дин маълиze витIараv авараг вуkIуna. Жинца гъеб лъабго жо бицинчони гъев жинцаго ургъаral харбал рицунев чи вуkIуna»-абун.

Хадуб ягъудияца абуна: «Нужеца гъесда гъикъе гъанжеялдаса гIемераб заманаяль цере жидер къавмаладаса лъутун арал гIолохъабазул хабар, гъезул гIажаibab къисса буго. Цогиги гъикъе ракъалда тIад сапаралда

хъвадарав ва машрикъ-магърибалда жив щварав чиясул хабар. Цоги нужеца гъикъе рухI щиб жо бугеб? абуn. МухIамадица суалазе жаваб къуни гъев чи жинца битIараb бицулев вукIуна ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّ رасулиg вукIуна, нужги гъесда нахърильлья. Жаваб къечIони гъев гъереси бицунев чи вукIуна ва гъесие нужеего бокъараб жо гъабе»-абун.

Гъев кIиявго чапар Мадинаялдаса тIад руссун Маккаялда рачIана ва къурайшиязул церехъаби данде ахIун жидер ккараб жо бицана, ягъудиязул жавабги бицана.

Цинги къурайшиял Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасухъе рачIана ва гъез абуна нижеда гъаб лъабго жоялъул хабар бице абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммадица абуна дица гъеб хабар нужеда метер бицинаян абуn. Гъеб бакIалда аварагас جَلَّ جَلَّ «инша Аллагъ» абиchIo (аллагъас хъван батани), ва гъеб гъалатI сабабльун ТIадегIанав Аллагъас анЦила щуго къояль жиндиr вахIю босун Жабраил малаик гъесухъе витIичIo. Цакъ ракI къварильун аварагги جَلَّ جَلَّ вукIана, гъесда нахъаса кIалъал мушрикалги рукIана: «Гъав чиясде ралагье нуж! метер жаваб къелаянги абуn гъале анЦила щуго къояль щибго жо бицинчIого вахчун Чун вуго»-абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагъас Жабраил малаик جَلَّ جَلَّ витIана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе гъаб суратул кагъф босун ва гъелда жаниб Аллагъас جَلَّ جَلَّ аварагасда абуна: «Мун гъель мушриказ дуда нахъаса бицунеб жоялда пашманльуге, дуца дурго напсги къварид гъабуге гъезул хабар сабабльун»-абун. (6 аят). Цоги абуна: «Дуца щибго жо дица метер гъабизе бугин абуге «инша Аллагъ» цадаҳ абуn гурони»-абун (22-23 аят).

АсxIабул кагъфальул къиссаялъул xIасил гъабун, гъеб къокъ гъабун МухIаммад ГIали Сабунияс бицана: Цо зулмуяв хан вукIана румазул ТIартIус абулеб шагъаралда ва гъелда сверухъ бугеб бакIалда. Гъесул цар Дикъянус букиана. Гъев вукIана ГIиса аварагасдаса عَيْنَهُ اللَّهُ جَلَّ جَلَّ хадуб бугеб заманаяль жинца ГIадамал Аллагъаса جَلَّ جَلَّ ширк гъабиялда ахIулев, гъель хъанчие лагълы гъабизе ТIамулев ва жинда ГIасильярасе зулму гъабулев ва жинца мұмъинзаби ЧIалев. Гъеб цакъ кIудияб питна букиана Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъурал ГIадамазе.

Гъеб питна сабабльун цакъ ракI къварильун, гъеб питнайлда данде киндей ч1Челаян ургъулел рукIана жидер рекIель камилаб иман лъугъун, гъельул нуралъ жидер ракIиги, ГIакълоги гвангъизабурал ГIолохъабазул цо къокъа. Гъезул хабар ханасда рагIун гъес ГIолохъаби жиндихъе рачIинаруна ва гъезие xIинкъи къуна жинца нуж ЧIавазе

ругин хъянчие лагъльи гъабичИони ва гъезие къурбаналги хъвечИони абуn. Гъев залимав ханасда щереги чун гПолохъбаца абуна: «Нижеца жиндие гИбадат гъабуlev нижер БетIергъан гъал зобал ракъал жинца рижарав гъезул ва цогидаб кинабго махлукъаталъул БетIергъан вуго. Нижеца кидаго гИбадат гъабизе гъечIo гъев БетIергъан Аллагъасе جَلْجَلَةً гурони»-абун.

Гъев залимав ханас абуна: дида нуж гПисинал гПолохъаби рихъунел руго, жегиги гПакъло камиллъичIел, диша нужес метер радалълизегIан ургъизе заман къолеб бугоян-абун. Къаси сардиль гъель гПолохъаби шагъаралдаса къватIире раЖъун гПалахалдехун лъутун ана. Цо гИял къайиялда аскIосан унаго гъезда хадуб гъев вехъасул гъвеги ана.

Радалалде цо мегIералъул кIкIалахъ бугеб нохъоялда аскIоре щун гъель гъенир жанир лъугъана. Ханас ахIи бан жиндиr аскаралъул гIадамал гъезда хадур раЖъинаруна. Гъеб нохъо бугеб бакIалда щвараб мехаль гъенир жанир лъугъине хIинкъун, жидер ханас амруги гъабун, гъез гъеб нохъоялъул кIалтIа къед гъабуна ва гъенир жанир ражкуца ва къечаль хвелин абуn гПолохъабиги тун, аскарал тIаде руссун ана.

Цоги гIалимзабаца бицана: «Гъев Дикъянусил гIадамазда гъель гПолохъаби араб бакIго лъачIo ва гъель гъеб нохъоде аскIорего щвечIo»-абун. Къуръаналъул хадусел аятазул пикру гъабураб мехаль ражI рекъолеб буго гъеб рагIи битIараb букIиналда.

Цинги гъель гПолохъаби къижун ккана ва щибго жидеда лъачIого, лъабнусгоялдаса цикIкIун саназ къижухъе гъеб нохъода хутIана. ТIадегIанав Аллагъас гъель макъидаса рорчIизаридал гъезда ражIалде ккана доб жал нохъоде лъугъараб къо буго гъеб абуn ва жал ражкуун рукIинги лъан цояв гъалмагъ витIана шагъаралде тIагIам ва лъим босизеян абуn. Гъев гПолохъанчи шагъаралда щведал гъеб гъесда лъалареб бакIлъун бихъана ва гъесда ражIалде ккана жив нух къосун цоги шагъаралде щун вугин абуn.

Базаралда ун кваназе чед ва цогидаб нигIматги босун гъес гIарац къедал, гъеб квен бичулев чи тамашальун хутIана ва гъес къураб гIарацалда гIажаиблъун валагъана. Хадуб вичарулес гъикъана: «Гъаб гIарац киса дуе щвараб? Дуе хазинайиш батараб абуn?» ГПолохъанчияс абуна: «БатичIo дида хазина, гъеб гIарац нижер къавмаль хIалтIизабулеb гIарац буго»-абун. Дов чияс абуна: «Гъаб буго гIемерал соназ цеве вукIарав Дикъянус ханасул гIарац»-абун. Гъев Дикъянусие щиб ккараб абуn гПолохъанчияс гъикъидал дос абуна: «Гъев хваралдаса лъабнусго сон гIадаб заман буго»-абун.

Гъев гПолохъанчиги бицине жо лъаларого хутIана, гъесда сверухъ

ракларун Гадамазги Гажаиблъи гъабуна. Гъеб хабар ханасда раглун, гъев Голохъанчи жиндиҳъего ахланана. Хан вуклана иман лъурав, гъев цакъ воххана Голохъанчияс жидер къисса бициндал. Шагъаралъул Гадамал хангун цадахъ гъеб нохъоде аскюре ана. Гадамазул сас раглараб мехаль Голохъабазда раклалде ккана Дикъянусил аскар бачунеб бугилан абуни, ва гъел как базе тладе рахъана. Муъминав хан гъезда тладе лъугъана ва гъезул кверал росун гъезда къвалги бана. Голохъабаца бицана жал гъев залимав ва капурав хан Дикъянусил зулмуялдаса лъутун гъаб нохъода лъугъарал Голохъаби ругин абуни: жидер дин цунун ва Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ширк гъабизе бокъичЧого. Хадурги гъел Голохъаби къижун ккана, гъеб халалъ Аллагъасде جَلَّ جَلَّ гъезул рухлалги росана. Гъев муъминав ханас гъеб нохъодул калда ццебе масжид бана ва нохъоги жанив чи лъугъунареб гъабуна.

Тадегланав Аллагъас абулеб буго:

11. Дица гъел Голохъабазул Гундузда
щигбо жо рагулареб халалъ щулияб
макъуялдальун гъеб нохъоялда жанир гъел
къижизаруна Гемерал соназ.

فَضَرَبْنَا عَلَىٰ إِذَا نَهَمُ فِي الْكَهْفِ
سِينِينَ عَدَدًا ﴿١﴾

12. Цинги дица гъел макъидаса
порчизарун тлад рахъинаруна, лида

ثُمَّ بَعْثَثْنَاهُمْ لِتَعْلَمَ أَيُّ الْحَرَبَيْنِ أَحَصَّ لَمَا

لِشَوْأْ أَمَدًا ﴿٢﴾

льзазе кинаб къокъадай букина абуни
гъел Голохъабаца нохъода парал

саназул хисаб гъабиялъул рахъальян жал ритун кколелльун.

Гъаб киго къокъаялдаса мурад буго гъел Голохъабазул хал жидеда загъирлъарал Гадамазул киго къокъа цоцадехун гаргадизе руклин гъел Голохъабаца киглан заманадай бана гъеб нохъода абуни. Цоги Галимзабаца абуна: гъаб киго къокъа буго гъел Голохъабаца цоцадехун абулеб рагли: «Нильеца гъаниб до къо бана яги башшадаб къо бана абуни. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъала нильеца гъаб нохъода бараб замана»-абун.

13. Дица дуда бицина Мухаммад
гъел Голохъабазул хабар
хакъаб жо бициуневлъун дун вуклун:

тладе жо цикллизабичЧого тласа щигбо жо

муқъсанги гъабичЧого, дуда мурад биччулеб халалъ, муъминзабазул рагли халхъолеб халалъ. Хакъльунго Гъел Голохъаби руклана жидеца Бетлергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъурал ва дица гъезул

مَنْ تَقْصُّ عَيْنَكَ بَنَاهُرٌ بِالْحَقِّ إِذَا نَهَمُ فَشَيْءَةٌ
إِنَّمَا نُؤَبِّهُمْ وَرِزْنَاهُمْ هُدَى ﴿٣﴾

иман жегиги цІик1кІизе гъабуна, гъезие хІакъаб жоги баян гъабуна ва битІараb диналдаги тІоритана.

Ибнукасирица абуна: гъел ғолохъаби рукІана хІакъаб диналда ч1чарал, жидеда битІараb нухги лъарал, жидер умумуз гъабулеб батІулаб диналдасаги руссарал. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мұх1аммад аварагасда нахърилътарал ва Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ қо гъавун хъанчазде тушманлъи гъабуралги ғемерисел ғолохъаби рукІана, къурайшиязул кІудиял чагІиги батІулаб диналдаго ғана абуn.

Гъассан Хамдуница абуна ғолохъанчи абураб рагІияльул магІна буго жинца баҳарчильи бихъизе гъабуlev, зулму-зарал нахъчівалев, жиндир зигарди буқIunaрев, жинца хIарамаб жо тарав, берцинал тIабигIatal ккурав чи абураб. ғолохъанчияс жинца гъабичіб жо гъабуна абуларо ва жинца гъабураб жоялье ғIузруги бицунаро. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ дин ракъалда буқIinabize ва гъеб дин ракъалда ғунизеги мұмминал ғолохъаби къваригIuna. Гъезул иш буго батІулаб дин тIагIinabi ва хІакъаб дин загъир гъаби-абун.

14. Дица гъезул ракІалги щула гъаруна, гъездаса хІинкъи тIаса инабун. Гъезул саброти якъинги цІик1кІинабуна. Жал гъев залимав ханасда ццере раҳъун ғараb мекалъ ва гъесда бадирги ралагъун, щибго хІинкъичіго жидеца абураб мекалъ: «Нижер БетIергъан вуго гъал зобал ракъазул БетIергъанльун вугев, жив цогояv, жиндие гIibадат гъабизе хІакъав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ. Дуца ниж жиндие лагъльи гъабизе ахIулел хъанчал гъечіо нижер бетIергъан. Нижеца гъев Аллагъги тун цоги щибго жоялье лагъльи гъабиларо. Гъедин гIibадат гъабураб мекалъ, ниж рукIuna хІакъаб жоялдаса хъуштIарал, битІараb диналдаса руссарал, купру-ширкалда ккарал ғадамал»-абун.

15. Гъаб нижер шагъаральул ағыло буго жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ тун цоги алагъзаби ккурал жиdee гIibадат гъабулельун, жиdee щибго Гилла-хIужаги гъечіо гъеб гIibадат гъедин гъабиялье. Гъеб ағыло жидеца битІараb жо гъабулельун ратани гъел жидер ғамалалье хIужжаги бачун рач1а абеха.

Гъель хIужжа бачун рачIunaaro, гъез гъабулеб ғамалти батІулаб жо буго. Жидер зулму кІудиял ғадамал щалха рукIунел Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ

وَرَبِّنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَاتَمُوا فَقَالُوا رَبُّنَا
رَبُّ الْسَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنَّنَا عَوْمَانٌ
دُونَيْهِ إِلَهٌ لَّهَا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا سَطَّطًا

١٦

هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّنْكَرُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَهٌ لَّهُمْ
يَا تُؤْنَىٰ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَنٍ يَّمِنٍ هُمْ مَنْ أَظْلَمُ
مِمَّنْ أَفْتَرَىٰ عَلَىٰ اللَّهِ كَذِبًا

١٧

ГүнтІизабун жидеца гъереси бицунел ғАдамаздаса. Гыл ғАдамал руго гъел жидер зулму қУдиял, Аллагъасде ғәйрәт ширк гъабун цоги алагъзабазе лагълы гъабулел ва гъеб жидеца гъабулеб жо битірааб дин бугиланги абулел.

Тадеганав Аллагъас абулеб буго:

**16. Нужеца гъеб къавмги, гъез жиdee
лагълы гъабулел хъанчалги рикілад
гъарураб мекаль, цинги нужеे гъаб
къавмаль хінкъиги къураб мекаль,
нуж русса (аe) пуланаб бакілда бугеб**

нохъоде. Аллагъас жиндиr раҳимат нужеe ғАтапид гъабила,
гъеб къавмальул зулмуялдаса нужги ғЦунила. Ва Аллагъас
нужеe хіадурила гъеб нохъода рукіладго нуж жинда хіажальульеб
квен-тіех ғАдаб, льим ғАдаб жо.

Тадеганав Аллагъас щибго жоялда хіажат гъечелльун гъарун,
льабнусго сональ къижизе гъаруна. Гыл ғЕмерал сонаz жал ракъалда
регун ругониги жидер ретіелги туричіo, гъанги унтичіo.

Сайд Къутібуза абуна: гъаб бакілда нильеда якынгі бихулеb
буго щал ғПолохъаби гъел рукіараbльи. Гыл рукіана жидер иманги
къавкіарал, чурхдулғи Ѣулиял, жидер къавмаль гъабулеб ширкалда
данде гучаб инкарғи гъабурал. Гыл ғПолохъабазда бичічіана нух
кійиде бикүн буқін ва гъеб данделізіе рес гъечібельиги. Гъезда
бичічіана гъеб къавмальул гуч ва зулму жидералдаса ғЦикіларab
буқін, гъезда данде раҳъани жал гъалагльулеbльи ва гъез къаsд
гъабуна жидер иманги, динги, ғАкъидаги ғЦунун гъел ғАдамазда
гъоркъоса лъутизе.

Жидеца гъижра гъабуна, амма гъезие цоги ваттан буқінчіo ва цоги
муъминзабиги рукінчіo жал гъезда аскіore ине ва гъелгун цадаҳъ
лъуғын Аллагъасул ғәйрәт дин ракъалда загыр гъабизе ва хъвадизе
гъабизе. Гыл лъутун ана мұғіруzул ахада бугеб къурул нохъоде.
Дунялалтул ғаголты ва берциnlты тун, беңіл, ғорораб нохъо
тіаса бишана гъез ва гъенир жанире ғыведал гъезул ракіалги ғЦакъ
парахальмана, гъел жидер Бетіргъан Аллагъын цадаҳъ хуттанан; гъеб
беңіл нохъоги жиdee нур барабльун буқіана, гъельул къварильиги
жиdee ғАтапілъана, гъельул къавкіараб ракъ жиdee тамахаб босенльун
лъуғына. Гъедин раҳіатаб бакілда жал ғварараб мекаль гъел къижун
ккана кинағо ургъел- къварильиги тласа ун.

Гъаб буго Аллагъасул ғәйрәт қУдияб раҳимат! Гъаб буго
Тадеганав Аллагъас унгого жив лъарал лагъзадерие гъабулеб ғІоб

وَلَاذْ أَعْتَرَكُنَّهُمْ وَمَا يَبْدُو رِبَّ الْأَنْهَى
فَأَوْرَأْتُ إِلَيْ أَنْهَى يَسْرَرَكُمْ رَبِّكُمْ مَنْ
رَحِمَهُ وَنَهَيَ لَكُمْ مَنْ أَمْرَكُمْ مَرْفَقًا

۱۶

рахимо!-абун.

17. Дуда бакъги бихъула, я гъав инсан,
жиб баккараб мехаль гъеб нохъояльул
кваранаб рахъалдехун унеб, жиб
тъерхъулеб мехалъги гъеб нохъоялдаса
рикИкИалъун квегIаб рахъалда
унебльун, Погохъабиги нохъояльул
гатИльиялда руго.

Гъель Погохъабазда тад бакъ щоларо
 радал жиб баккулеб мехалъги, къад зоб бакъоль бугеб мехалъги къаси
 тъерхъунеб мехалъги, гъезие зарал гъабичIого букине.

Гъаб дуе бицуунеб нохъода рукIарал Погохъабазул хабарги
 ТладегIанав Аллагъасул галаматаздасан цо галамат буго. Иман
 лъезе бокъарав чиясе Аллагъасул جَلَّ جَلَّ xIалкIольялда тюритIел
 гъабиги буго. Аллагъас جَلَّ جَلَّ xIакъаб диналда тювитIарав чи вуго
 жив тювитIарав. Аллагъас جَلَّ جَلَّ жив къосараб нухда тарав чи,
 жиндир квешаб гамал сабабльун жив къосарав, гъев чи битIараб
 нухда тювитIулев цониги вали ватуларо ва цониги муршидги
 ватуларо дуда.

18. Дуда гъель Погохъаби рихъун
рукIаралани я МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дуца xIисаб гъабилаан гъель рорчIун
ругин абуn, амма гъель къижун руго.

Жидер берал рагъаралгIадин рукIун, жалги
 цо хъбилалдаса цоги хъбилалда сверулел
 рукIун. Дица руго гъель сверизарулец цин
 кваранаб цинги квегIаб хъбилалда.

Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна: гъель Погохъабазда
 тад бакъ щолеб букирабани, гъезие бакъаль черх бухIун зарал
 гъабилаан. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ жал цо хъбилалдаса цоги хъбилалда
 сверизарулец рукIинчIелани гъезул гъанги ракъаль кваналаан-абун.

Гъельгун цадахъ букираб гъвейги нохъодул кIалтIа бегун буго,
 жинца квачIалги щвакун, гъезда тад бетIерги лъун. Жинца гъель
 Погохъаби цунун ругеб гадин буго гъеб. Мун гъезда таде ваккун
 вукIурав ани ва дуда гъезул xIалги бихъун букираб ани, мун
 xIинкъун, мугъ бан лъутун ине вукIана. Ва мун цакъ xIинкъизеги
 вукIана. Гъезда тад бугеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гъайбатаб нураль ва
 гъезул рорчIун ругел гадамазул гадаб xIалтIыги, мун xIинкъизавизе

*وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَ تَنَزُّرُ عَنْ
 كَوْفِيهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَ تَقْرَبُهُمْ
 ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجَوَّهٍ مِّنْهُ ذَلِكَ مِنْ
 ءَايَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِي إِلَيْهِ فَهُوَ أَمْهَدٌ وَمَنْ
 يُضْلِلُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُّرْشِدًا ﴿١٧﴾

وَتَخْسِبُهُمْ أَيْقَاظًا وَهُمْ رُؤُودٌ وَقَلْبُهُمْ
 ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكُلُّهُمْ بَسِطٌ
 ذَرَاعِيهِ يَأْلُو صِيدٍ لَوْ أَطَاعَتْ عَلَيْهِمْ لَوْلَيْتَ
 مِنْهُمْ فِرَاكًا وَلَمْلِيَّتَ مِنْهُمْ رُعْبًا ﴿١٧﴾

вукIана.

19. Гъединго дица гъел гIолохъаби макъидаса рорчIизарун тIад рапхынаруна, гъел цоцазде гъикъардизе. Жидер цояс абуна: «КигIан меxгIаги бараб нильеца гъаб бакIалда къижун»-абун. Цогидаз абуна: «Нильеца гъаниб цо къояльул дагъаб заман бана, яги цо къю бап батила»- абун.

Радал нохъода жанир лъугъун рукIиндаль, гъеб нохъо бецIельунги батидал, гъезда ракIалде ккана тIобараб къояль къижун ратилин жал абуна. Цинги хIисаб гъабидал бакъ жегиги тIерхьичIого батун цо къояльул дагъаб заманалъ къижун руго жал абуна ракIалде ккана гъезда.

Хадубги цояз абуна: Аллагъасда جَلْجَلَةً **лъикI лъала нильеца гъаниб кигIан замана барабльи** абун. Цинги жидеца хабар къокъ гъабуна ва жидее квен ва лъим къваригIун букIин бичIун цоцаздехун абуна: «Нильер цояв ине ккела шагъаралде гъаб гIарацги босун, гьевги балагье бацIадаб, хIалалаб тIагIам щибдай бугоян абуна ва гъеб ризкъиги босун нижехъе вачIа абе. Жив цПодорго вукIа абе гъеб шагъаралда лъугъунеб мехалъ ва тIад вуссун вачIунеб мехальги, гъаб ниль ругеб бакI лъидаго лъачIого букIине»- абун.

20. «Х1акъульунго Гъеб квшаб کُمْرِجُحُوْكُمْ
къавмалье нуж ругеб бакI лъанани гъез
нуж гамЧал речIун хвезаризе руго, яги
жидер батIулаб диналде руссинаризе
руго. Гъезул мурадги тIубан купру-
ширкалда тIад рекъон чIани абадияльго нужер талихI батизе
гъечIо ва нужги бахъикъосаралльун лъугъине руго»- абун.

Гъадин васиятал гъарун витIана гъез цояв квен-тIех босизе: гьев залимав ханасда жал ругеб бакI лъазе бокъичIого ва жидер диналдаса руссине бокъичIого.

21. Дица гъел гIолохъабазул амру
загъир гъабун гъезда тIаде гIадамал
раккизаруна: гъел гIадамазда лъазе
къиямасеб къю букин ва гъениб халкъ
тIад бахъизабиги хIакъаб жиндиль

وَكَذَلِكَ بَعْثَنَهُمْ لِيَسْأَءُوا بِيَنْهُمْ
قَالَ فَإِلَيْهِمْ كَمْ لِشَرْ قَاتُلُ لِشَّا
يَوْمًا وَبَعْضُ يَوْمٍ قَاتُلُ أَعْلَمُ بِمَا
لِشَّرْ فَابْعَثُوا الْحَدَّكَ بِوَرْقَكَ مَهْدَدَة
إِلَى الْمَدِينَةِ فَإِنْظَرُوهَا أَذْكَرْ طَعَامًا
فَكَيْأَتْكَ مِيزَقْ مَهْنَةٍ وَلَيَسْتَأْطُفْ وَلَا
يُشْعَرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُ وَأَعْيَنَهُمْ كُمْرِجُحُوْكُمْ
أُوْيُعِيدُوْكُمْ فِي مَنْهُمْ وَلَنْ
تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدَا

وَكَذَلِكَ أَغْزَنَنَاهُمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ
وَعْدَ اللَّهِ حُقُّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَارِيبٍ فِيهَا إِذَا
يَتَنَزَّلُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرُهُمْ فَقَاتُلُوا أَبْنَوْا

щаклъи гъеч1еб амру буқIин.

Лъабнусго сональ къижизарун щибго жидер чурхдузе заралги ккезе течIого гъел ғПолохъаби тIад рахъизарурав Аллагъ жиجلالله жинца гIадамал хун хадур тIад рахъинаризе кIолев вукIин щибго жиндиль щаклъи гъеч1еб амру буго.

Гъель гIадамал цоцадехун гаргадараб мехаль гъель ғПолохъабазул амруяльул бицун: цояз абулеб буқIана гъеб нохьодул қалтIа қудияб мина бай абуn гъеб бакI хадусел гIадамаздаги лъазе. Цогидаз абулеб буқIана: гъеб бакIалда масжид базе ккolin, Аллагъасда жиجلالله лъик1 лъалин гъель ғПолохъабазул xIал-абун. Жидер амру бергъараб къавмалъ абуна нижэца гъаб бакIалда масжид базе буго абуn. Гъез масжид бана, гъель гIемерал рукIиналь гъезул рагIиги бергъана.

22. ГIемер заман гъоркъоб ун гъель ғПолохъабазул бицен гъабун гIадамаз абиze буго: гъезул лъабго чи вукIана, ункъабилеб гъвейги буқIана абуn. Цоги гIадамаз абиze буго: гъезул шуго чи вукIана анлъабилеб гъвейги буқIана»- абуn.

Гъаб рагIи жидеца абиze буго жидеда лъялареб жо бицун. Гъезул мисал буго жидеда бихъулареб жоялда гамачI рехулесда рельльун. Нагагъ гъеб гамачI гIужда щваниги гъев чиясул щибго гъунар бакIунаро, ва гъесие къолеб къиматги буқIунаро.

Цоги гIадамаз абиze буго: гъель анкъого ғПолохъанчи вукIана ва миқъабилеб гъвейги буқIана абуn. Дуца абе MyxIаммад ﷺ: «Дир БетIергъан Аллагъасда жиجلالله лъик1 лъала гъель ғПолохъаби чан рукIаралали. Гъеб жо битIараb xIалалъ лъаларо дагъалго гIадамазда гурони»-абун. Аллагъас жиجلالله жидеда xIакъаб жо лъазабурал гIадамал руго гъель. Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна: дун вуго гъель дагъал чагIаздаса, гъель анкъого ғПолохъанчи рукIана. Аллагъас жиجلالله гъель рикIкIана анкъгоялда щvezегIан-абун.

ТIадегIанав Аллагъас нильеда баян гъабулеб буго гъадинааб масъалаяльуль нильеца гъабизе кколеб жо ва хирияв аварагасда абулеб буго: мун гъель китабиялгун къацандуге дуда лъалеб xIакъаб жо бицун гурони. Дуца гъель ягъудиязул ҷонигиясда гъикъуге гъель

عَلَيْهِمْ بُنِيَّكَارَرَّهُمْ أَعْمَلَبِهِمْ قَالَ الْأَيْمَنُ
غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَتَسْتَخِذُنَّ عَيْنَهُمْ
مَسِيْحَدَا (٦١)

سَيْقَلُوْنَ ثَلَاثَةَ رَأْيَهُمْ كَلَّهُمْ
وَيَقُلُوْنَ حَسَنَةً سَادِسُهُمْ كَلَّهُمْ
رَجَمًا بِالْعَيْبِ وَيَقُلُوْنَ سَبْعَةً وَثَلَاثَهُمْ
كَلَّهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعِدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا
قَلِيلٌ فَلَا تُمْرِدُ فِيهِمْ إِلَّا مِرَأَةٌ ظَاهِرًا وَلَا
شَتَّقَتِ فِيهِمْ مُنْهَمْ حَدَّا (٦٢)

асхабул кагъфазул хакъальуль. Дица дуда вахю гъабураб жо Гезе буго дуеги дур умматалььги жинда мугъчИвай гъабизе ва жинда иман лъезе. Гъелдаса тадехун щибго жо лъаларо гъель китабиязда. Жегиги гъез бицуунеб жо гемерисеб гъереси букъуна.

23. Дуца щибго жояльуль хакъальуль صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : дица гъеб иш абуге Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ метер гъабизе бугин абун,

24. Дуца гъеб рагиялда цадахъ Иниша-Аллагъ абун гурони.

Дудаса гъеб иш гъабун бажаричлони ва дуца Иниша-Аллагъги абун букъинчлони мун вукъуна гъереси бицарав чиясада рельзъун.

Дуца: «Иниша-Аллагъ» абураб мехаль ва дудаса гъеб иш бажаричеб мехаль дуда Гайиб букъунаро, Аллагъасул حَلَّ كَلَّا хукму-къадар букъун гъечлоха абизе рес букъуна.

Цо къоти гъабулеб мехаль дуда Аллагъ حَلَّ كَلَّا рехсезе къочани дуда, дуца гъев рехсе дуда ракъалда щвараб мехаль ва кидаго мун Аллагъасул Тладегланлыи ва Къудрат ракъалда ч1ч1езабун хъваде. **Ва дуцаги дурго напсалда абе:** Аллагъасда بَوْجَلَلَهُ божи буго дир, гъес дун жегиги битлараб нухда т1овит1илин абуn. Дир динальеги дунялалььги маслахиат бугеб жо Аллагъасда لَهُ لَيْلَةٌ лъала ва гъес дун гъеб маслахиатлда т1овит1изе вуго абуn.

25. Гъел г1олохъаби нохъоялда жанир وَلَيَشْوَأْ فِي كَهْفِهِمْ شَكَّ مِائَةً سِينِينَ
къижун рукъана лъабнусго сональ. Гъелда وَأَرْدَادُوا لِيَسْعَا ◎ т1адеги ич1го сональ.

Гъаб рагияльуль тафсир гъабурал Галимзаби хилиплъун руго гъаб ич1го сон щиб бугеб абуn. Цо Галимзабаца абуна: гъеб буго моц1рол х1исабалда сонал рик1лараб мехаль бакъул х1исабалда рик1лараб лъабнусго соналда т1аде бачлараб ич1го сон абуn. Цоги Галимаз абуна гъеб буго Гара比亚зул мац1альуль къаг1ида ва жидеца гъедин абула жидер шиг1руялъуль ва хабаралъуль абуn. (ай лъабнусгоги ич1гоги абуn). Цо Галимас абуна: лъабнусго сон къижун бадалго гъел т1аде рахъинаруна ва гъелдаса хадубги гъеб нохъода жанир жал ч1аго рукъана ич1го сональ рельеда-къад ч1еч1ого Аллагъасе حَلَّ كَلَّا Г1бадат гъабулел абуn.

26. Дуца абе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : Аллагъасда لَهُ لَيْلَةٌ лъала хакъикъаталда чам сон гъел г1олохъабаца гъеб нохъода قُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لِي شَوَّلَهُ وَغَيْبُ الْأَسْمَوَاتِ
وَالْأَرْضُ أَبْصَرُ بِهِ وَأَسْمِعُ مَا لَهُمْ مِنْ

бараб. **Т**адег^{لله}анав Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه من وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ
амруяльуль буго ва гъесда кодоб буго
зобал-ракъазда жаниб бугеб балъгояб
жояльул лъайи»-абун. Гъев Аллагъасул

кинабго жо бихъияльул Гажаибаб х^لал буго ва гъесда
кинабго жо раг^{لله}иги щакъ Гажаибаб х^لалаль буго.

Гъев Аллагъасда киналго балъгоял умуралги загыралго Гадин лъала
ва гъесул лъаялье Горхъи-рахъ гъеч^{لله}. Гъаб кинабго халкъалье гьев
Аллагъ турев цоги вали гъеч^{لله}. Ва квербакъулев чиги гъеч^{لله}.
Гъев Аллагъас جَلَّ جَلَلُه жинца гъабулеб х^لукму-къадаральуль щивго
чи Г^لахъал гъавуларо. Гъесда рельльараав ва гъесда ващадав щивго
чи гъеч^{لله}. Ва жиндир махлукъатальул тадбир гъабияльуль жив Ѣибго
жоялда х^лажальуларев вуго.

Гъаб бак^лалда асх^лабул кагъфазул къиса т^лубана.

27. Дуца щале Мух^ламмад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дица
дуда вах^лю гъабураб Къуръан. Гъеб буго
щивго чиясда жиб хисизабизе к^лолареб.
Дуда гъев Аллагъ турев цоги щивго
ватизе гъеч^{لله} жинда мугъч^лавазе бегъулев
ва жиндихъе к^ланц^лизе бегъулев.

28. Дуца сабру гъабе радалги, къасиги
Аллагъ رехсеялда т^ладч^лей
гъабурал мутьинзабигун цадахъ
ч1Чун, гъел Гадамал руго жидеца
Аллагъ разильи т^лалаб гъабулел.
Мун гъездаса вуссуге, гъел мискинал
Гадамал ругин абуn ва мун валагъуге
жидер къадро ва бечельи бугел
Гадамазда, гъелгун цадахъ Годов ч1Чезе бокъун ва гъезул
къадро к^лодолъи, хиралъи берцин бихъун.

Мун мут^лиг^льуге дица жиндир рак^лалда т^лад к^лул барав
чиясул хабаралда. Жиндир рек^лель Аллагъ лъаяльуль нур
льугъунарев, жинца гъевги рехсоларев ва дунялальуль бечельияль
Аллагъас جَلَّ جَلَلُه Г^либадат гъабиялдаса жив машгъул гъавурав.
Жиндирго черхалъе бокъараб жоялда нахъвилъараав, гъава-напсалъул
мурадал т^луразарун хъвадулев **ва жиндир амруяльуль ахирги**
Г^ладада хвейльун, жив гъалагъильун бугев. Жив вуссунеб бак^лги
валагъе, дагъабги Г^ладидаб бах^лс буго гъениб).

دُونِيهٖ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ
أَحَدًا ﴿٦﴾

وَأَنْتُ مَا أُوحَىٰ إِلَيَّكَ مِنْ كِتَابٍ رَّبِّكَ
لَامْبَدَلَ لِكَلْمَنْتِهِ وَلَنْ تَجْهَدَ مِنْ دُونِهِ
مُلْتَحَدًا ﴿٧﴾

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ
بِالْغَدَرَةِ وَالْعَئِيْرِ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا أَعْدُ
عَيْنَكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِيَّنَةَ الْحَبْوَةِ الدُّنْيَا
وَلَا تُطِعْ مَنْ أَعْقَلَنَا قَبْلَهُ وَعَنْ ذِكْرِنَا وَأَبْعَجْ
هَوَانِهِ وَكَانَ أَمْرُهُ وَفُرُطًا ﴿٨﴾

Гъаб аят рештIнабиялъе сабаб бицана: Гүйайнат ибну ХIасан абулев къурайшияв ва гъесул гъалмагъзаби ракIана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе гъесда аскIор Годор чун Билал асхIаб, Ссугъайб асхIаб, Гаммар асхIаб ва цогидалги мискинал муъминзаби ругеб мехаль. Гъезда гъоркъов Салманул Париси асхIабги вукIана, жинда ТIад басрияб, гIетIул маxI бугеб горде ретIараv.

Гүйайнатаца абуна: «Дуда гъал Гадамазул маxI риҳунарищ? Ниж руго музариязул хириял Гадамал, нижека иман лъун ниж дуда нахърильъани цогидал Гадамалги дуда мутIигIльула. Нижека иман лъезе буқIана гъал пакъирзаби дуда сверухъ рукIинчелани. Дуца гъел аскIосан рикIкIад гъаруни ниж дуда аскIор чIЧела. Яги дуца нижгун Годов чIЧолеб бакI батIияб гъабе»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул ракIалда хъатIидалго гъел музарияз иман лъезе бокъун, гъелгун Годов чIЧолеб цоги батIияб бакI гъабун лъикI абуn, ТIадегIанав Аллагъас гъаб цебе рехсараб аят рештIнабуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас абуна:

«АлхIамдулиллагъ, даимаб ўукру-реңц Аллагъасے ﷺ буго, жинца дир умматалдаса џо къокъа гъабурав диңа жиседа аскIор чIЧун сабру гъабеян Аллагъас ﷺ дида амру гъабураб»-абун. ХIадис ТIабаранияс бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг кидаго жиндиr ракIалье дунял бокъулев, яги гъел чIухIарал Гадамазулгун мажлис гъабизе бокъулев вукIинчIо. Гъесул хъул лъураб жо буқIана гъел Гадамаз иман лъуни гъезда хадур ругел Гадамазги иман лъелин абуn. ТIадегIанав Аллагъас хирияв аварагасда ﷺ амру гъабуна гъел мискинал муъминзабаздаса вуссун гъал чIухIарал, дунял бокъарал Гадамаздехун мун валағыуғе абуn.

Гъаб аяталда жаниб Аллагъасул диналда халкъ ахIулел Гадамазе цакъ кIудияб вагIза буго ва гъезие Гакъло босизе хIужа буго: жинца Аллагъасул диналда ахIулев чиясда ракIалда ккезе бегъуларо жиндиr тадбиралдашын, жиндиr Гакълу-гъунаралдашын Гадамал иман исламалда тIоритIизе кIолин жинда абуn. Гъев дагIват чиясда бичIизе ккода иманалда тIоритIи ТIадегIанав Аллагъасул иш буқIин. Жиндиr азалияб Гелмуялъуль бахъи бугелъун ругел Гадамал тIоритIула Аллагъас ﷺ хакъаб исламияб нухда. Ханзаби, хакимзаби, бечедал ва чIухIарал Гадамал иманалда ракIанин абуn гъезда хадур ругел Гадамал иманалда ракIунаро. Иман лъей, Аллагъ лъай ва гъесие мутIигIльи буго щивав инсанасул рекIель бугеб жо.

ДагІват чиясда ғадаб жо буго Аллагъ разильи ғалаб гъабун, гъеси гъесул расуласги амру гъабураб ҳалалъ вагІза-насихіт гъабун, ҳужа-далил бицун ғадамал исламияб диналда ахІи, гъезда цохІо Аллагъасе ғурони ғибадат гъабизе бегъунгутІи бичічізаби. Гъеб дагІватальтуль батғалы гъабизе бегъуларо ғадамазул дунялияб къадро къимат ҳисаб гъабун, гъезул халқалда гъоркъоб бугеб даражамакъам хал гъабунги.

29. Дуца гъель дунял бокъарал ва
ЧухІи реці рекіель бугел ғадамазда
абе: «Нужер Бетірган Аллагъас
хакъаб дин загыр гъабун буго. Жиде
бокъарал ғадамал исламияб диналде
рача абе, жиде бокъарал жидерго
купру-ширкалда ғла абе. Ҳакъльунго
Аллагъасда ғасильарал, гъесул
нигіматазда инкар қкурал, гъесул Къуръанги аварагги гъереси
гъарун, жидеца напсазе зулму гъабун ҳувадарал ғадамазе дица
жужахІальтул ғла ҳадурун буго. Гъеб ғадул сангар жидеда
сверун лъгузунеб буго.

Гъез гъекъезе лъим ғалаб гъабураб мехаль гъезие лъим ғадаб жо босун бачуна. Жиндир бухІи бергъараң: гъалдолеб нах ғадаб, яғи бине гъабураб ғухы ғадаб. Жиб гъекъезе абуң гъумералда аскіоб ғагар гъабураб мехаль жинца гъурмал рухІизарун гъезул гъан бежулең.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъеб лъим буго гъалдолеб нахул аххакъ ғадаб жо (аххакъ-гъоркъе хұттараң жо) жиб гъумералда ғагар гъабурабго гъумеральтул ҳыал ва гъан гъеб лъималда жсаниб бортун унеб»-абун. Ҳадис имам Ахмадица бицана. Аллагъас ғунаги гъеб жужахІальтул ғаялдаса.

Щакъ квешаб гъекъолеб жо бугоха гъеб бухІараң гъекъолеб жо
ва ғакъ квешаб руссунеб бакI ва жанир чолеб бакI буго гъеб
жагъяннама.

30. Ҳакъльунго жидеца Аллагъасда
иман лъун, гъесул расуласда
нахърильтуун лъникаб ғамал гъабун
ҳувадарал ғадамазе дица гъезул ажро-
кириялдаса щибго жо ғадада хвезабуларо.

Аллагъасе ғабулеб ғибадат бацІшад гъабурал, гъеб купру-ширкалдаса ғицІцI гъабурал ғадамазе дица ажро ғемерго

وَقُلْ لِّكُنْ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءْ فَلَيَؤْمِنْ وَمَنْ شَاءْ فَلِكُنْ كُفُرْنَا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرًّا فَهُوَ أَوَّلُنَا يَسْتَغْيِثُوا يُعَذَّبُو بِمَا إِكْلَمْهُلَيْشُوا لُؤْلُؤُهُ يَسْأَسْنَ الْشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْنَقَةً ﴿٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ إِمَّا نُؤْمِنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

إِنَّا لَا نُنْهِيَنَّ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلاً

Цикл изабула.

31. Гъал мъминзаби руго жидеे
 ахираталда алжанал ҳадурун ругел.
 Жал даймго гъел алжаназда жанир
 рукъунел, гъел алжаназда жаниса батИ-
 батИял нигІматазул ғоралги чвахула.
 Гъезда тIад кинаб бокъаниги багъа
 тIадегIанал жалазул курхын-кIиликI
 бан буқIуна. Жидеда тIад ғурчинаб

къеральул алжаналъул ретIелги ретIун буқIула; бицката ва
 тIеренаб дарай-сундусальул жиб гъабураб. Гъел алжаназул
 ахазуль, жидер кIалгIабазул рагъабазда, тахазда ғодор чIун ва
 хъибил чIван рукъуна мъминзаби. Щакъ лъикIаб ажро кири
 бугоха Аллагъасул جَلَّ جَلَّ раҳъальъан гъал мъминзабазе ва ц1акъ
 берцинаб русунеб бакIги, жиндаса лазат босулеb бакIги бугоха
 гъеб алжан.

32. Дуца гъел мискинал мъминзаби
 дуда аскIор тоге абулел мушриказе
 мисал баче صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ қIиigo
 чиясул.

Тафсиralъул ғалимзабаца абуна: гъав қIиigo
 чи баниусраилазул қIиigo вацц вуго, цояв жинца иман лъурав, цогидав
 иман лъечев. Гъав қIиясего эменги хун ирсалте ғемераб боцIи-мал
 швана. Гъев капурав вацас гъеб малальхъ қIиigo ах босана. Мъминав
 вацас жиндине щвараб боцIи садакъаде бикъана ва живги Аллагъасе
جَلَّ جَلَّ ғIибадат гъабиялда тIад ч1чIана.

Цинги дов цояв вацас гъясда роғъоб бана мун мискинчи вугин абуn.
 ТIадегIанав Аллагъас жиндир қIиябго ахги гъалаг гъабун, щибго
 жо гъабизе гъунарги гъечIого, кверал қIорокIуlev хутIана гъев
 капурав вац. Гъаб мисал буго Аллагъасе جَلَّ جَلَّ ғIибадат гъабулеb
 мъминчиясеги, жиндир боцIи-малалдаса чухIарав капур чиясеги
 бачараб мисал.

ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго: Дица гъев қIиясулго цоясе
 гъабуна цолбол қIиigo ах, жинда жаниб батИ-батИяб
 тайпаялъул гъуниаб ва лазатаб цIибил бижулеb. Гъеб қIиябго
 ахалда сверухъ чамастакил гъутIиги гъаруна гъел ахазда
 гъоркъоб бекъулеb хурги гъабуна. Гъениб жаниб чваххун унеб
 лъимги буқIана. Инсанасе буқIине бокъулеb ва гъесул жинда ракI

أُولَئِكَ لَهُمْ حَدَّثُتُ عَدَنٌ بَحْرٌ مِّنْ تَحْتِهِنُ
 الْأَنْهَارُ كُلُّهُنَّ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ
 وَلَيَبْسُونُ شَيْءًا بَخْضُرًا إِنَّ سُنُنِنَا لَيَسْتُرُنَّ
 مُتَّكِّئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَافِ يَنْهَمُ الشَّوَّابُ
 وَحَسْنَتْ مُرْتَفَقًا (٢٦)

*وَأَضَرَبَ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لَهُمَا هَذَا
 جَنَاحَيْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَقَهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا
 بِنَهْمَاءِ مَزَّعِمًا بَنِيهِمْ مَازَّعِمًا

гъолеб берцинаб ах-хур буго гъеб.

33. Гъеб кПиябго ахаль щибго гъвет¹
гъоркъоб хутПичЮго лъикIаб, бечедаб
пихъги къолеб букиана, гъеб лъальазе
даймго чвакхулеб лъимги букиана.

34. Гъев капурав вацасе гIемераб
пихъги букиана: цибил букиана батIи-
батIияб тайпаяльгул, чамастакги
букиана, хуриб бижулеb тIорщел
ва бахча бакIана. Цинги гъес жиндир гъалмагъасда абуна,
жив гъесда данде чуухIун кIальалевльун вукIун: «Дун дудаса
бечедавги вуго, дир гъудулзабиги гIемер руго, дие хъулухъ
гъабулел гъарабашалги гIемер руго»-абун.

35. Цинги гъев жиндирго ахикъ жанив
льугъана квер ккун цадаҳ вацги вачун
ва гъесда жиндир ах-хур бихъизабизе
льугъана. Гъелдалъун вохун, Аллагъасе
шукру-рецц гъабичЮго гъев жиндирго напсалье зулму
гъабулевльунги вукIана.

Гъеб ах-хур бижизе гъабурав Аллагъасда جَلَّ لَهُ جَلَّ جَلَّ гъеб гъалаг гъабизе
кIолебльияльгул щибго пикру гъабулеб букинчЮ. Гъанже жинца гъеб
пихъ ва хур бакIаризе мек щун бугин, жиндие гIемераб хайир щолин
абун пикрабазда вукIана. Ва гъесги абуна: «Дида ракIалда кколаро
кидаго гъаб нигIмат дида тIаса инин абуn.

36. «Дида ракIалда кколаро къиямасеб
къо чIелин абуn ва ахиратги, хIисаб-
мизанги букилини абуn. Нагагъ гъеб
ахиратги букиун дун дир бетIергъансахъе
вуссинавизе ватаниги, гъениби дие гъаб дунялалда бугелдасаги
лъикIаб магIишат ва бечельи букине буго»-абун.

Дие дунялалда къун бугельгул гъаб бечельи, дун гъеб къезе мустахIикъав
вукIун ва дун хирияв вукIун. Ахираталда дие жегиги лъикI къезе ккола
Аллагъас جَلَّ لَهُ جَلَّ جَلَّ гъеб бечельи ва хиралъи абуn.

37. Гъесдехун жиндир муминав вацас
абуна, гъев кантIизе бокъун ва гъес иман
лъелародай абуn: «Дуца инкар кколебищ
бугеб жинца мун ракъалдаса вижарав
Аллагъасда جَلَّ لَهُ جَلَّ جَلَّ. Дур тIоцевесев

كُلُّ الْجَنَّاتِيْنَ إِنَّمَا تُكَلِّمُهُ أَكَلَاهَا وَلَا يَتَطَلَّبُ مِنْهُ شَيْئاً
وَفَجَرَّاهُ خَلَّالَهُمَا نَهَرًا ﴿٢٤﴾

وَكَانَ لَهُ تَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ
أَنَّ أَكَلَتْكُمْ مَالًا وَأَعْزَرْتُكُمْ ﴿٢٥﴾

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ طَالِبٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَطْلَنْ
أَنْ تَبَيَّدَ هَذِهِ أَبْدَارًا ﴿٢٦﴾

وَمَا أَطْلَنْ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَمْ يَرُدْ دُثُرٍ إِلَى
رَبِّ الْأَجْدَنَ خَيْرٌ مِنْهَا مُنْقَبَلًا ﴿٢٧﴾

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ وَأَكَفَرَتْ
بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ فَرُّمْ مِنْ ضُفَّةٍ ثُمَّ
سَوَّنَكَ رَجُلًا ﴿٢٨﴾

гъабилин абуn. Жиндие бокъани гъеб гъабизе кIолев вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ.

41. Яги гъеб дур ахикъ бугеб лъим тIагIун أُوْيُصِّبَ مَأْوَاهَا عَوْرَاتِ فَكَنْ تَسْتَطِعَ لَهُ طَلَبًا
ракъулье ине бегъула, цинги дуда гъеб
лъльим тIалаб гъабизе ва батизабизе
кIоларо.

Мъуминав вацаc Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ xIал кIольяилье мисалал рачана, гъев цо вукIиналда ва жиндие гъабадат гъабизе тIадав вукIиналда тIорител гъабулел далилалги рицана. Амма гъесул вацаc гъеб вагIазаяль асар гъабичIo, гъесул чIухIиги тIаса инчIo, ахIамакътиги жегиги цIикIана.

42. Гъесул пихъ барщараб ахалда وَأَحِيطَ بِشَمَرِهِ فَاصْبَحَ يُقْدِبَ كَفِيْهِ
тIаде Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ жиндир балагъ
биччана ва гъеб кIалагъоркье сверун,
щибго жиндаса мунпагIат босизе
бегъулареб xIалалде сверана. Гъенив
эхетун, цоялда цояб хъят къабун, чара тIагIун зигардулев гъеб
ахил бетIергъянги хутIана: жинца гъельухъ къун букираб боцИ-
малги ракIалда щвана гъесда.

Гъениб гъабун букираб xIалтIиги ракIалда щвана, жиндие гъеб ахикъан бачине букираб бечедаб бачинги, гъелдалъун жинца гъабизе букираб аваданаб яшавги ракIалда щвана. Ахирги гъесда бичIана гъеб балагъ жинда тIаде бачIарабльи ТIадегIанав Аллагъасда тIасильи сабабльун.
Ва цинги гъес абуна: «Вай дие бугеб къвариль! Дица Аллагъасде عَلَى مَا آنَفَ قَبِيلَةٍ خَوِيهُ عَلَى عَرْوَشِهَا
шибго жо тIахъал гъабун ширк гъабун букинчIебани»-абун. Гъев пашманльана гъеб пашманльияль жиндие мунпагIат гъабулареб тIужаль.

43. Гъесие квербакъулеб цониги وَلَيَتَكُنْ لَهُ فِعْلٌ يَضُرُّونَهُ وَمَنْ دُرِنَ اللَّهُ وَكَانَ مُنْتَصِرًا
къоқъаги букинчIo Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
тIазаб жиндаса нахъчIвалеб. Гъесда
жиндагоги щибго жо гъабизе кIечIo
жиндир ах-хур Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъалаг гъабураб мехалъ. Гъесда
данде вахъун, гъесдаса рецел босизе кIечIo.

Гъесие кумек гъабичIo жив жидедаса чIухIун вукIарал васалазги, тIагарльяильги, тIарац меседалъги.

Я гъав инсан! ТIадегIанав Аллагъас мун кантIизе бокъун гъаб хирияб Къуръаналда жаниб цАкъ тIемерал къиссаби рицуунел руго, мисалалги рачунел руго: дуца пикруго гъабураб бутиш? Дуца дур напс гъаб Къуръаналда рехсарап лъикIалги квшалги тIадамазул бакIалда

льолеб бушиш? Гъаб хирияб Къуръан Аллагъас جَلَّ جَلَّ رештИнабун буго жинца Гадамал тЮритIулеблъун, гъель тЮритIулел Гадамалги жидеца гъельул вагIза босулел Гадамал руго. Гъаб жо бичIЧа инсан ва гъаб Къуръаналь тЮритIараздаса вукIине яхI бахъе! Къуръаналь жиндие лагIнат къолев чи вуго жинца гъеб цАлувлев амма гъельул вагIза босуларев ва гъелда Гамал гъабуларев. Гъев чилъун мунго вукIиналдаса цIуне.

44. Гъадинаб хIалалда ккараб мехаль.

Цо Газаб гъабизе Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амру
Таде щвараб мехаль **кинабго ихтияр**
Аллагъасда جَلَّ جَلَّ кодоб букина.

عقبات

Гъес жиндие бокъарал Гадамазе квербакъи гъабула ва жиндие бокъаразе Газабги гъабула. Гъев Аллагъасул جَلَّ جَلَّ хIукму къадар хисизабизе кIолев ва гъесда данде ч1Чезе кIолев щивго чи вукIунаро. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго жинца лъикIаб Гамал гъабурал Гадамазе дунялальул рукъоб лъикIли гъабувлев ва гъезие ахираталдаги алжаназул нигIиматал хIадурун руго.

45. Цоги дуца гъел Гадамазе мисал баче Мухаммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъаб дунялальул Чагольциялъул: зодисан рештIунеб цАдалда рељельун буго гъеб. Гъеб цАдалдальун ракъалда батIи-батIияб, берцинаб хер-тIегыги бижараб.

Бишунго берцинльун жинца бер боххизабулеблъун лъугъараб мехаль жиб бухIун, бакъван Годобе араб ва гьороца раҳърахъалда бачун унеб харил сумалльун лъугъараб. ТадегIанав Аллагъ вуго жиндир **кинабго жоялда хIалкIолы бугев.**

Цо щиб бугониги жо берцинльун ва камилльун бихъараб мехаль гъеб дaimgo букинаrebлъи, гъеб нахъ буссулеблъи ва тIаса унеблъи лъязе кcola. НигIиматазда ўукру гъабиги, балагъазда сабро гъабиги кидаго чорхоль куцан ч1Чезабизе кcola. НигIиматал кураб мехаль Аллагъ جَلَّ جَلَّ кIочон, балагъ бачIараб мехаль гъев ракIалде ўун рукIин мутьминзабазул сипат гъечIo.

46. Кинабго боцIи-малги, лъимал- хъизанги гъаб дунялальул берцинльиялдаса жо буго.

Гъелдальун вохаравги жагъилав чи вуго,

هُنَّاكُمْ أَوْلَادُهُ إِلَيْهِ الْحُقْرُ هُوَ خَيْرٌ لَّوْ أَبَا وَخَيْرٌ

عَقْبَكُمْ

وَأَنْصَرْتَ لَهُمْ مَثْلَ الْحَيَاةِ الْأُذْنِيَّاتِ كَمَيْ
أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَأَخْتَطَلَ يَهُ بَنَاتُ الْأَرْضِ
فَأَصْبَحَ هَشِيمَاتَدَرُوهُ الْيَتَمَّ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ

شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الْأُذْنِيَّاتِ

وَالْأَنْقَبَتُ الصَّلِحَاتُ حَيْرٌ عَنْ دَرِيَّكُ تَوَابَا

وَخَيْرٌ مَّا لَأَ

гъельда мугъчІвай гъабуравги ахІмактав чи вуго. **Жиндирилъи
ва жинда** данде гъабулеб жазаъ **абадияльго тіаса** унарең Аллагъ
разильни тіалаб гъабун гъабураб лъикІаб гәамал буго дур
Бетірған Аллагъясда **аскIоб** батизе лъикІаб **ва жиндири**
ажро кириги г'емераб.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасица абуна: гъаб аяталда жаниб
рехсараб жиб нахъе хутIулең лъикІльи кколин щибаб къойил балеб
паризаяб щуго как. Гъел какал г'ужда ран, жамагIatalда ран, гъезул
рукну, шартI түбазабун рараб мекаль, гъеб буго ахираталда жинди
батулеб бишунго лъикІаб гәамал. Гъеб какалда рельльун буго Аллагъ
разильни тіалаб гъабун гъабураб кинабго лъикІаб гәамал: ragIи бугониги,
гәамал бугониги. Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб
xIадисалда буго: жиб нахъе хутIулең лъикІльи

«СубхIана Ллагын ваххIамду-лиллагын, валаилагыя иллаллагы, валлагыу-
акбар абураб ragIи буго»-абун. X1адис ибнү Жаририца бицана.

Гъаб ragIияльгул магIна буго жиб курав Аллагъасе **جَلَّ جَلَلُهُ** щукру
гъечIеб, гъев разияб нухда харж гъабулареб дунялалтул боцIиялдаса
щибго мунпагIат гъечIо ахираталье. Гъединаң г'емераб боцIи-мал
льимал-хъизаналдасаги жиндие ахираталье лъикІльильун батулеб же
буго Аллагъ **جَلَّ جَلَلُهُ** рехсей, гъесул махлукъалтул пикру гъаби. Цогидаб
кинабго лъикІаб гәамал: паризаяб бугониги суннатаб бугониги, гъеб
ахираталда батулеб буқIин ва гъельда данде Аллагъас **جَلَّ جَلَلُهُ** г'емерго
цикIкIараң ва лъикІаб жазаъ гъабизе буқIин xIакъаб же буго.

47. Жегиги дуца умматалье вагІзальун وَنَوْمٌ لَسِرِّ الْبَيْتِ الْأَكْرَبِ وَنَرْقِيَ الْأَرْضِ بَارِزَةً
бице МухIаммад къиямасеб къояльгул وَحَشَرَنَاهُمْ فَلَمْ يَعْلَمُنَاهُمْ أَحَدًا
хабар. Дица мугIрул жал ругеб бакIалдаса

ине гъарулеб: самараб квас г'адин

гъаршун г'одоре ун гъел мугIрул ракъалда тіад т'иритIулең.

Дица ракъги гъабулеб ц1цан битIараң майданльун:

гохI щобги гъечIеб, лъарал г'оралги гъечIеб, кивехун валагъаниги
жиндири ахир гъечIеб майданльун биххулең. Дица гъаб ракъалда тіад
буқIараң кинабго халкъ тіадги баҳъинабун, цохIо чи нахъе течIого
гъеб майданалда данде гъарулеб.

48. Цинги гъеб кинабго халкъ дур وَغَرِصُواْ عَلَىٰ رِبِّكَ صَفَاً الْقَدْجِتُمُونَا كَمَا
Бетірған Аллагъясда цере мухъал خَفَقْنَاهُ أَقْلَقَ مَرْقَبَ بَلْ زَعْمُتُمْ أَنَّ نَجْعَلَ لَكُمْ
гъарун чIезе гъарулеб къо рехсе مَوْعِدًا
МухIаммад ﷺ, дуца умматалье
вагІзальун. Гъездахун хитIаб гъабун

مَوْعِدًا

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абула: «Гъанже нуж дида цере рачПанаха дица нуж тиңцерего рижараб халалъ.

Тад ретел гъечіго, цадаҳь боцЫ-мал ва хызан-льималги гъечіго. Нуж дунялалда рукIадго кIаIъалел рукIана гъаб къо букине гъечин, хисаб-мизанги алжан-жужахIги букине гъечин»-абун.

49. Гъеб халкъальул ғамал хъварал
кагъталғи жидеда цере росун рачIуна.
Цинги дуда жидеца мунағыал гъарураб
къавм бихыила гъеб кагъталда тIад
бугеб жоялдаса жал хIинкъун. Жидеца
гъаруral мунағыал гъенир хъван
ратидал гъез абула: «Вай нижее бугеб
къварильи, нижер гъалагты!

Дунялалда рукIадго нижеда ғамал хъварал кагъталды ва тохлъи гъабун
бугоха! Гъаб ғамал хъвараб кагъатальғи щибго жо гъоркъ тун
гъечіо. ГытIинааб букиниги, кIудияб букиниги мунағ гъениб
жаниб хъван буго»-абун.

Гъедин жидер кинабго ғамал батула кагъаталда тIад хъван ва
мухIкан гъабун ғунун. Дур БетIергъан Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ғониги
чиясе зулмуги гъабуларо. Мунағ гъечіго ғазаб гъабуларо, лъикIаб
ғамалалъул ажроги мукъсан гъабуларо.

50. Дица малаикзабазда абураб
гүжги рехсе Мухаммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ,
нужеда Адамие сужда гъабе
абун. Гъел малаикзабаца сужда
гъабуна. Амма иблисалъ сужда
гъабичіо. Гъеб иблис женазул
кIудияб букина. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ

амруялда мутIигIльичіго пасикъльана гъеб иблис. Ва
Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндир рахIиматалдаса рикIкIадги гъабуна.
Дунги живго тун гъаб иблисти ва гъельул наслолъун ругел
шайтIабигийиш нужеда гъудулзабильун кколел, я Адамил
льимал?

Нужеда гъезие лагълийиш гъабулеб, гъел **нужее түщманзабиги**
рукIадго? Нужер кIудияв эмен Адам вижараб къоялдаса байбихъун
нужеда түщманлыи лъазабураб, нуж къосизарилин абуn гъедараb
шайтIан кин нужеда гъудулъун кколеб ва нуж рижарав, нужеe
ризкыи къолев дун кин къочон толев? **Щакъ квшаб жо бугоха гъал**

وَرُوْضَةُ الْكِتُبُ فِتْنَةً الْمُجْرِمِينَ مُشَقِّيْنَ
مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَوْمَئِنَّا مَالِ هَذَا
الْكِتَبِ لَا يَعْلَمُ رُسُغَيْرَةَ وَلَا كِبِيرَةَ إِلَّا
أَخْصَصَهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا
يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا

وَلَادْفَنْتَ لِلْمُلْكَيْكَةَ أَسْجَدُوا لِلَّادَمَ فَسَجَدُوا
إِلَيْكَ بِلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَسَقَعَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفْتَخَدُوهُ وَوَرَيَتَهُ وَأَوْلَيَاهُ مِنْ دُوْنِهِ وَهُمْ
لَكُمْ عَدُوٌّ بِّئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلَ

зулмучагIаца хIакъаб динальухъ хисун босараб.

51. Дица зобал-ракъал рижулеb мехаль гъель щайтIаби асқIор ч1чIезарун рукIинчIо. Гъезул жидерго напсал рижулеb мехальги гъель цоял-цоязда ралагъун гъеб иш бихъулелъун рукIинчIо.

Гъель щайтIаби дица бижараб махлукъ буго нуж рижараб Гадинго, гъезда щибго жо гъабизе кIоларо дир изнуялдалъун гурони. Дица гъель щайтIаби кумекчагIилъунги гъарун рукIинчIо, зобал-ракъал рижулеb мехаль. Нуж кин гъель щайтIабазе мутIигIльулел нужер БетIергъанлъун вугев дида мутIигIльичIого?

52. Дица гъель мушриказда абулеb къиямасеб къоги ракIалда щвезабе нужеца: гъанже нуж ахIде нужеца дидахун ширк гъабун жидеe лагъльи гъабурал хъанчазда ва Гадамазда.

Нужеца абулеb букIана гъез нужеe шапагIат гъабизе бугин абуn. Жакъа буго нуж гъеб шапагIаталда цIакъ хIажатаб къо, гъанже нужедаса Газаб нахъчIвай абе гъез. Цинги жидеца ширк гъабурал Гадамаза гъель хъанчазда ахIи бала ва гъез жидеe щибго жаваб къоларо. Дица гъель кIияздаго гъоркъоб гъель гъалаг гъарулеb цIа гъабуна. Жидеца лагъльи гъабуралги жидеe лагъльи гъабуралги кIиябго къокъа жужахIальул цIада жанир рукIуна ва жидеда гъениса къватIир раҳъизе кIоларо.

53. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ Гасильни гъабурал Гадамазда жужахIальул цIа бихъула ва хIакъльунго жидеда лъала гъеб цIадаре къолебльи. Гъезда гъеб цIаялдаса лъутун рорчIулеb бакIиги батуларо.

Кире жал балагъаниги жидеда сверун лъугъун жужахIальул цIа букина.

54. ХIакъльунго Дица гъаб Къуръаналда жанир Гемерал мисалал рачана, далилал такрар гъарун рищана, Гадамазе вагIза-насихIат букIине бокъун. Гъедин бугониго инсан цIакъ къацандизе бокъулеb вуго.

* مَا أَشَدَّ دُنْهُمْ حَقَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلَا حَقَّ أَنفُسِهِمْ إِذْ مَا كُنْتُ مُتَّخِذًا مُّضِلِّيَّا
عَصْدًا

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا سُرَكَاءَ الَّذِينَ رَعَمْتُ
فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِبُوا لَهُمْ وَجَعَلْتَابَيْهِمْ
مَوْقِفًا

وَإِلَّا مُجْرِمُونَ أَنَّا نَارٌ فَنَارُهُمْ أَنَّهُمْ

مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا

وَلَقَدْ صَرَقْنَا فِي هَذَا الْفُرْعَانِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَنُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا

Жинда бицараб хIакъаб жоги тун жиндие къваригIун гъечIеб жо цхолев вуго.

Гъаб аяталь капурзабазул бицен гъабулеб бугониги мұмынзабада гъоркъоб дагIба-къең буқIин ىлакъыгы рекъечIеб жо буго, ва исламалте зарал бугеб жоги буго. Гъелдаса мунпагIат босун исламияб динальтул тушбабаца тIобарал пачалихъал ва къавмал цоцаде къецандизе гъаруле руго.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1али асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: «*Цо сордояль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нижер рукъальул нуцIаялда klyutIana* (дунги гъесул яс ПатIиматги ругеб рукъальул) ва гъес *axIana*: нуж как базе Ѣай рахъунарел?»-абун. Дица абуна: «*Я расуллалагъ صلى الله عليه وسلم، нижер рухIалги чурхдулыгы Аллагъасда кодор руго, гъес жиндие бокъараб мехаль тIад рахъинарила ниж-*»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дида Ѣибго жо абиchIo. Гъев нахъ вуссун унаго, жиндиr мачIазда хъатги къабулаго, гъес абулеб *ragIana*: «*ХIакъльунго инсан жиндиr дагIба-къең гIемерав вуго*»-абун. ХIадис имам АхIадица бицана.

ГIемераб къацандияль къосиналда рачиялда жинца тIоритIел гъабулеб хIадис буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Жиb битIараb нухалда буқIараb үониги къавм къосинчIo жидеца дагIба къең гъабун хадуб гурони*»-абун. ХIадис имам Тирмизияс бицана.

55. Жиdexье хIакъаб ислам бачIараb
мехаль, Аллагъасул қалам Къуръанги
босун аварагги вачIараb мехаль, гъеб
дин жидеца къабул гъабичIел, жидер
церехун ккарап мунағъазда тавбо
гъабун, Аллагъасе حججلاهـ گIибадат гъабун хъвадичIел گIадамал руго
кутакаб инкаралда ругел گIадамал.

Гъез абулеб буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда: мун дуца бицуунеб хабаральуль ритIухъав ватани, дуца нижеда тIад зодисан ганчIал рортизаре, яги цоги ғазаб бачун вачIа мун-абун. Гъел گIадамазе бокъун буго цересел умматазда бачIараb گIадаб балагъ жидеда бачIизе жидеда бихъун, жалги балагъун рукIун. Кутакаб ахIакъельни буго гъаб ва купруялъуль ғIорхъольлан инги буго.

56. Дица умматазда аварагзаби
ритIуларо жидеца иман лъуразе алжан
буқIине буго абуn рохел бицуунел ва
купру-ширкалда ҹаразе жужахI буқIине
буго абуn хIинкъи къолелтьун гурони.
Гъел аварагзабада тIадаб жо гъечIо хIал

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ
الْهُدَى وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيهِمْ
سُنْنَةُ الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ قُبْلًا

55

وَمَا نَرْسَلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ
وَمُنذِّرِينَ وَيَحْكَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِالْبَطْلِ لِيُنْهَا حُصُورِهِ الْحَقُّ وَاتَّخَذُوا إِبْرَيْ
وَمَا أَنْذِرُوا هُزْفًا

55

гъабун иман лъезаби ва иман лъечел гъадамал гъалаг гъариги. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гъадамал жидеда хъакъаб жо лъалеб бугониги батгулаб дагъба бан къецандулел руго, гъеб хъакъаб жо жидеца къезабизе бокъун ва гъеб батгулаб жольун бихъзабизе бокъун.

Гъель капурзабаца мугъжизат бихъизаби тъалаб гъабураб мехаль, жидеда гъазаб рештгина беянги абураб мехаль, гъезие иман лъезе бокъун буқун бицуслеб хабар гъечло гъеб. Гъеб буго Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ва гъев жиндалъун вачъараф дин маҳсароде гъабун бицуслеб рагъи. Гъез дир Къуръаналъуль аяталги, жидее хъинкъи къун бицараб хабарги маҳсароде гъабулеб буго ва гъелда тъад рельханхъулел руго.

57. Жиндир зулму къудияв чи щивха
вукъинев жиндие Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
аятаздалъун вагъза гъабураб мехаль гъеб
вагъза къабул гъабичев чиясадаса.

Жинца гъельул пикруги гъабичев, гъеб рагъуларевлъун чычарав чиясадаса. Жинца церехун гъарун арал мунағъалги жинда къочарав, гъездатавбо гъабизеракъалдаги гъечев. Хъакъльунго гъединал гъадамазул ракъазда тъад дица тъалъел лъун буқуна, гъезда щибго жо бичичичиго бикъине ва гъезул гъундулги гинкъалъун гъарун рукъуна гъезда хъакъаб жо рагъиялдаса.

Дуца гъел иманалда ва битъараф диналда ахъулел ругониги, дица жидер ракъалги бецаллъун гъарураб мехаль, гъундулги гинкъ гъарураб мехаль, гъел хъакъаб нухалда тъоритгун кколаро.

Гъеб къавмаль иман лъоларебльи лъалеб буқун абулеб буго Бетъергъян Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дица гъезул ракъалги гъундулги бицараб жо рагъуларел ва бичъуларел гъарунин абун. Иман лъезе ккани шарты буго бицуслеб жоялда гъенеккулел гъундул рукъинги, гъеб къабул гъабулеб ва гъеб бичичулеб ракъи буқинги. Гъал гъадамал руго хъайваназул мисалалда ругел: жидеда ахъулеб гъаракъ рагъулеб бугониги гъеб гъаракъалъул магъна жидеда бичъуларел.

58. Дур Бетъергъян Аллагъ жинца
мунағъал чурулев ва жив цъакъ
лагъздерида гурхъулев вуго. Гъель
гъадамаз мунағъал гъабурабго гъелда
данде жазаъ гъабулеб буқурафани,

وَمَنْ أَطْلَمُ مِمَّنْ ذَكَرَ بِعَيْتِ رَبِّهِ
فَأَخْرَضَ عَنْهَا وَسَيِّدَ مَاقَدَّمَتْ يَدَهُ إِنَّا
جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكْثَرَهُمْ أَنْ يَقْهُمُونَ
وَفِي أَذْانِهِمْ وَقَرْأَوْنَ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ
فَلَنْ يَهْتَرُؤُ إِذَا أَبْدَأَ٥٨

وَرَبِّكَ الْغَفُورُ دُوَّارَحْمَةٌ لَوْلَيْوَأَخْدُهُمْ بِمَا
كَسَبُواٰعَجَلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بِلَهُمْ مَوْعِدٌ
لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْلَكَ

Гәдамазе цАкъ хехо гІазаб гъабилаан Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ.

Тадегланав Аллагъасул хүкмү ва къадар гъедин гъечло. Гъел гІадамаазул гІамалазе жазаъ гъабизе къотли гъабураб заман буго къиямасеб къо. Гъеб къо бачлараб мекаль ва гъельул захімаль-къварильги бихъарааб мекаль гъеб халкъальул гъелдаса ворчлизе ва кІанцизе бакI букинаро.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ гІадат буго жинда гІасильарал гІадамал гІазаб гъабичиого толеб гъез тавбо гъабизе бокын. Мунаг гъабураб хІалаль гъельда данде гІазаб гъабулеб гІадат гъечло Бетлергъанасул. Гъесул гІазбалдаса ворчлизе бокъарв чияс тавбо гъабизе ккода ва гъесие гІибадат гъабиялда Тадги ч1Чезе ккода. Тавбо гъабичиого, гІибадатги гъабичиого хварав чиясе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ гІазаб букин хІакъаб жо буго.

59. Къуръаналда жаниб гІемер бицана وَتَلَكَ الْقُرْئَى أَهْلَكَتْ بَهْرَمَ لِمَا ظَلَمَهُ
ццересел умматазул ва росабазул хабар: وَجَعَلْنَا لِهِمْ كِبِيرًا مَوْعِدًا ٢٩
жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **гІасиль гъабун**
ракъалда тІад зулму гъабураб мекаль дица
гъалаг гъарурал. Гъел гъалаг гъарияльги дица бихъизабураб ва
къадар гъабураб заман букина.

Гъел гІадамазе бокъарааб мекаль гъаричло дица гъел гъалаг. Гъезда ракІалдаго гъечлеб, бишунго гъел дидасан гъапулльун ругеб мекаль гъаруна.

Гъанже мун гъереси гъавулел ва дуда данде чІарал хІалхъубал ва гІамал кІудиял мушриказ пикру кин гъабулареб гъел ццересел умматазе ккараб жояльул. Гъез гъереси гъавулев авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго аварагзабазул бишунго хирияв, гъезда щолеб гІазабги цАкъго гучаб букине бегъула. Гъаб аят буго къурайшиязул мушриказе хІинкъи къун рештІнабураб. Тадегланав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезда бичІизабуле буго жидедаса къуватал ва гІемерал умматал гъалаг гъарурабльи ва гъел къурайшиял гъалаг гъари Бетлергъанасе щибо захіматаб жо гъечлебли.

60. Дуца бице Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, **Муса** عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагас жиндири гъалмагъасда
абураб гІуж: дун нухда ине вуго ва مَجْمَعُ الْجَحَّابِينَ أَوْ مَضْيَ حُقُّبَا ٦٠
дун тІад вуссине гъечло кІиго ральяд
данделъулеб бакІалда щун гурони. Киглан гІемер заман аниги
дун гъенив щвезеглан ине вуго абуn.
 Гъав гъалмагъ вуго ЮшагI ибну Нун, жинца Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ хъулухъ гъабулев вукираав ва гъесдаса гІелму тІалаб гъабулев

вукIарав. Гъаб кIиго ралъад данделъулеб бакIги буго Пурсазулги Румазулги ралъадал данделъулеб бакI, бакъ баккул рахъалда жиб бугеб.

Гъаб сапаралда Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ къватIив вахъиялье сабаб бицана: жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ цо къояль баниусраилазе вагIза гъабун хутIба гъабулев вукIана. Гъесда цо чияс гъикъана: «Гладамазда гъоркъов бишунго Гелму лъалев чи щив вугев?»-абун. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Дун вуго»-абун. ТладегIанав Аллагъас Муса аварагасда Гайиб чIвана кинабго Гелму лъалев чи цохIо Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго абуn щай абичIеб абуn.

Цинги Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ чIухIи таса инабун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абуна: дир лагъ вуго кIиго ралъад данделъулеб бакIалда жив вугев, гьев вуго дудаса гIемер Гелму бугев абуn. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ! Киндай дида гъев лагъ ватулев ва кин дун гъесда тIаде щолев абуn. ТладегIанав Аллагъас абуна: «Дуца цо чугIа босе таргъиниби лъун, гъеб чугIа дудаса батIальяраб бакIалда дуда гъев лагъ ватизе вуго»-абун. Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ таргъиниб лъун цо бежараб чугIаги босана, живгун цадахъ ЮшагI абулев ГПолохъанчиги вачана ва дов Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие Гелму къурав лагъ цехезе сапарада вахъана.

61. КIиго ралъад данделъулеб бакIалда فَلَمَّا بَلَغَ مَجْمَعَ بَنِيهِمَا لَسِيَّا حُوتَهُمَا
гъев кIиявго швараб мехаль, гъезда فَأَنْتَخَذْ سَيِّلَهُ وَفِي الْبَحْرِ سَرَيَا ٦١
жидер чугIа кIочIана. Гъеб ралъдалье
ана чIагояб ччугIагIадин, гъель жиндие
нухги гъабун букIана ралъдалье унеб каратI гIадинаб.

Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ва ЮшагI жидер сапаралда унаго гъеб кIиго ралъад данделъулеб бакIалда шун рукIана. Гъенив цо кIудияб гамачIалда тIад Годор чIун хIухъ бахъи гъабулеб мехаль Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ къижун ккун вукIана. ЮшагIида доб чугIа жаниб букIарараб таргъя багъарулеb бихъана, цинги гъениса къватIиги бачIун чугIа ралъдалье жанибе ана. Гъеб чугIа араб бакIалда ЮшагI валагъидалго лъим данде бачIичIого гъваридаб, жиндир тIино бихъулеб каратI (къватIел) лъугъун букIана. Хадув ЮшагIги къижун кканы.

Гъель тIаде рахъун нухда лъугъараb мехаль, ЮшагIида кIочана Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ бишане жинда бихъараab Гажаибаб жо. Муса аварагасдаги عَلَيْهِ السَّلَامُ кIочана ЮшагIица чугIа жаниб бугеб таргъя цадахъ босулеb бугодай абуn балагъизе. Тафсиralъул Галимзабаца абуна: «Гъеб чугIа букIана бежараб жинда цанги бараб жиб кваназе абуn

хәләтурн бүгеб. Гөб чугла жиндиң рухыны лъугызабун Аллагъас жүйкәләләттән. Чаго гъаби ва гөб ралъдалье араб бакылда лым қоңада жубачыого каратын лъугын чөй Муса عليه السلام аварагасул Гөмөрәл мүгіжизатаздасан цо мүгіжизат бүкіана»-абун.

62. Цинги Муса авараг عليه السلام **ва ЮшагI** عليه السلام فَلَمَّا جَاءَ حَوْرَانَ قَالَ لِفَتَنَةُ هَذَا نَعْدَدَنَا لَقَدْ لَقِيْنَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبَا

гъеб бакылдасан араб мехаль. Гөль ун рукіана гъеб къояльул нахъе хуттараб мехаль, түбараң сордоялъги, нахъисеб къояльул дагъаб заманаялъги. Мусаңа عليه السلام жиндир Порохъянчиясда абуна: «Босе нильер радал кваналеб квен. Х1акъульунго гъаб сапараль нильель сваказаруна, ракъизеги гъаруна. Нильеца х1ухъ бахъи гъабизе буто ва дагъаб квенги кваназе буго»-абун.

63. ЮшагIица абуна: дуда лъалиш قال أَرْعَيْتَ إِذْ أَوْتَيْنَا إِلَى الصَّحْرَاءِ فَإِنِّي نَسِيْتُ
лъугъараң жо! Ниль к1иявго доб الحُوتَ وَمَا أَنْسَنِيْتُ إِلَّا شَيْجَلَنْ أَنْ أَذْكُرُ
к1удияб гамачылде т1аде рук1ун, وَأَنْخَدَ سِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَباً

мун къижун вүгеб мехаль, нильер чугла таргъиниса къватыбене бач1ун
ралъдалье жанибе ана. Мун макыидаса ворчтараб мехаль
гъеб хабар дуда бицине дидаги к1очана. Гөб дуда бицине
диди к1оченабураң жо щайтын гурого гъеч1о. Гөб ччугаяль
ралъдалье жинди нух гъабуна жинда г1ажаиблүлеб х1алаль.
Муса аварагасе عليه السلام ва ЮшагIиे г1ажаибаб жо бүкіана жиб бежараң
чугла жибго таргъиниса къватыбени бач1ун ралъдалье ин ва гъеб араб
бакылда каратын (къватыел) нахъе хутты.

64. Мусаңа абуна: гъеб бугоха нильеца قال ذَلِكَ مَا كُنَّا بِنَعْمَةِ رَبِّنَا أَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْهِمَا تَعَالَى قَصَصًا
т1алаб гъабулеб бүкытараб жо!

Гөб ччугла нильедаса батылтараб бакылда
нильеда дов Аллагъас жүйкәләләттән Гөлмүр
куурав лагъ ватизе ккода. Цинги к1иявго т1ад вүссүн жал рачтараб
нух цехолаго рач1ун доб к1удияб гамачы бүгеб бакылда щвана.

65. Гөев к1иясдаго гъеб бакылда дир قوله أَعْبَدَ أَنِّي عَبَادُ نَعْمَةِ رَحْمَةِ مَنْ
лагъздерида са қо лагъ ватана диша
жинди дир рахъалын рахимат куурав
ва диди аск1об бүгеб Гөлмүрлдаса қо
Гөлмүри жинда лъазабураң. Гөев вую Хизри.

Галимзабазул Гөмөрел жинда рекъараң рагын буто Гөев Хизри авараг
гъеч1ин абураң. Гөев вую жинца Аллагъас жүйкәләләттән Гибадат бац1ад
гъабураң, Аллагъас жүйкәләләттән жинди караматалги куурав мұмминав лагъ.

Цо хIадисалда буго: Муса аварагасда ﷺ гъев Хизри ракъалда вегун тIаде жиндирго ретIелги рехун гъелда гъоркье тIерхъун (вахчун) ватанилан. Мусаца абуна: «Ассаламу ғалайкум»-абун. Хизрица бетIер къватIибе баккизабуна ва дагъабго гъеб бетIерги эхеде борхун абуна: «Дур ракъалда тIад салам (рекъел) кибе буқIараб жо!»-абун. Хадуб Хизрица гъикъана: мун щив кколев? абуn Мусаца жаваб гъабуна: дун Муса вугин абуn Хизрица нахъеги гъикъана: бандирилазул Мусайиш мун? абуn. Мусаца абуна: У гъев вуго дун, дудасан гIелму лъзабизе вачIарав»-абун.

Гъев Хизрие Аллагъяс ﷺ къураб гIелму буго инсанас ғалун ва малъун тIалаб гъабулареб, гъедин тIалаб гъабуниги жиб щолареб, Аллагъяс ﷺ жиндие вокъарав чиясе щибго ғIакъуба бихъичIого къолеб гIелму.

Гъеб гIелму Аллагъяс ﷺ къеялье сабабльун буқIуна кутакалда Аллагъасдасан ﷺ хIинкъун, гъесдехун щибго жо ғIахъал гъабичIого гIибадат гъаби ва кинағо хIалаль Аллагъ ﷺ разилти тIалаб гъабун жив хъвади. Гъеб гIелму Аллагъяс ﷺ къола: жиндие рокъарал, жинца ғIагар гъарурал ва жинца гъезие карамат (хиралъи) къурал ғIадамазе. Гъаб гIелму буго авлияазул карамат.

Гъаб авлияазе бугеб карамат киналниги имамзабаца ва ғалимзабаца тасдикъ (ритIухъ) гъабураб жо буго. Гъединго имамзаби ва ғалимзаби жинда рекъараб жо буго авлияазе бугеб караматалда рельъараb жо щайтIаналъиги загъир гъабулеб буқIиналда ва щайтIаналда нахърильъарап цо-цо ғIадамаз жагъилал ғIадамал гуккизе нухъльун гъеб щайтIанияб карамат хIалтIизабулеб буқIиналдаги.

ЩайтIаниябги Аллагъасул ﷺ раҳъальян бугебги карамат батIа гъабизе лъала гъев чи щив вугеб лъазабураб мехаль ва гъес бицунебги, гъабулебги жо шарғIалда борцун гъельул ғIорхъабазда жаниб лъураб мехаль. ХIакъикъияв мұмынчи вуқIунаро бихъарабщинааб ва парIарабщинааб жо жинца ритIухъ гъабулев ва гъелда жив божулев. Мұмынчияс кинағо ғамал: жиндирго бугониги, жив гуресул бугониги, борцине ва ғазе кcola шарғIальул ғIадироялданьун.

Гъеб шарғIияб ғIадиро буго ТIадегIанав Аллагъяс рештIине гъабураб гъаб хирияб Къуръан ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нахъе тараб суннат. Гъеб Къуръаналдаса ва хIадисалдаса хIукму босизе қIоларев чиясе, имамзабаца ва ғалимзабаца Къуръан-хIадисалъул тафсир гъабун битIараб гIелмуялъул нухги лъун буго. Кинағо жоялъул бетIер буго гIелмуги ғIакълуғи қоғазда рекъей, гъеб қIиябго хIалтIизабизе лъай.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ نилъъ битараб нухда тарориттарараздаса гъареги.

66. Муса аварагас Хизрида абуна: قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَيَّ أَنْ تُعَلِّمَنِ
«Дун дуда цадахъ ч1Челищ ва мунгун
цадахъ хъвадилиш, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
дуда лъзабураб г'елмуялласан дицаги
муннаг'ат босизе ва дун тловит'улеб жо лъзабизе»-абун.

Гъаб буго шарг'ияб адаб ва инсанасул халимлти. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام изну гъарулеб буго Хизридаса жив гъесда аск'юв ч1Чезе ва гъесдаса жиндие муннаг'ат бугеб жо талаб гъабизе. Инсанасда рекъараф буго жинца г'елму талаб гъабулеб мехаль гъеб г'елмуяльтул адаб ва хурмат гъабизе.

**67. Хизрица абуна: X1акъльунго дуда
к'ивезе г'еч'ю дунгун цадахъ ч1Чун сабро
гъабизе.** قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِعَ مَعِي صَبَرًا ﴿٧٦﴾

Дида Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ цо-ци гъайбаб жо лъзабула. (балъгояб, рик'ял адаб жо)

**68. Дуда лъалареб жо дица гъабураб
мехаль дуца сабро кинха гъабулеб?** وَكَيْفَ تَصِيرُ عَلَى مَا لَمْ يُحْظَ بِهِ خُبْرًا ﴿٧٧﴾

мун вуго загъираб г'елму Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ къурав чи. Дуда жиб бич'чулареб, дур шарг'алда данде кколареб жо дица гъабураб мехаль дуца г'ельда инкар гъабич'юго рес букунаро. Дурги дирги г'елму цохЮ Аллагъасдаса жалъаса бугониги, жиб к'иябго бат'ияб буго.

**69. Муса аварагас абуна: дуда дун
ватизе вуго, Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ
(иншаАллагъ) дица сабро гъабулевльун,
ва дун дур амруялда г'асильизе
г'еч'оян-абун.** قَالَ سَتَرِيدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا
أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٧٩﴾

**70. Хизрица абуна: «Мун дунгун
цадахъ ч1Чолев вугони, ва дида нахъ
вильльуневги вугони дуца дида щибго
жо гъикъуге дица гъабураб жояльуль
х'акъальуль, дица дуе гъеб баян гъабизег'ан»-абун.** قَالَ فَإِنْ أَتَيْتَنِي فَلَا تَشْكُنِي عَنْ شَيْءٍ حَقِيقَةً
أَحْدَثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٠﴾

Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гъаб шартI къабул гъабуна, ва к'иясго цадахъ ч1Чезе х'укму гъабуна.

**71. Цинги г'ев к'иявго цадахъ ралъдал
раг'алласаса г'ебеде ана цоцазде хабарги
бицунаого. Г'един унаго г'ев к'иявго
ци гамида рек'ана, ва гъеб гамида т'ад
жал рек'ун заманго иналде Хизрица цо** فَانْظَلَقَ أَخْتَى إِذَا رَكِبَ فِي السَّيْفَيْنَةِ حَرَقَهَا
قَالَ لَحَرَقَهَا الْعُرِقُ أَهْلَهَا لَقَدْ جَنَّتْ
شَيْئًا إِنْ مُرَكَّبًا ﴿٨١﴾

хъаршиги бахъун, гама жанибе лъим бачIунебльун гъабуна. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Дуца гъаб гамил хъарши бахъана гуриш! Гъеб гамида тIад ругел гIадамал гъанкъизаризайиш дуе бокъун бугеб? Гъаб дуца гъабураб иш цIакъ квшеб жо буго гуриш?»-абун.

Жинда Аллагъ разильяяв Убаю ибну КагIидаса бицараб хIадисалда буго: Цинги Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг ва Хизри ральдал рагIалдаса унаго гъезда аскIосан цо гама унеб букиана. Гамида ругел гIадамазда гьев кIиясго абуна: «Нижги рекIине гъаре гъаб гамида тIад»-абун. Дол гIадамазда Хизри лъана ва гъез щибго мухъ босичIого гъел гамида тIад рекIинаруна. Гамида рекIун заманго инчIого цо маҳхул жоги босун Хизрица гъеб гамидаса хъарши бахъана. Мусаца гъесда абуна: «Дуца гъабулеб жо щиб? Гъал гIадамаз нильль чорого, мухъ босичIого гамида рекIинаруна, дуца гъезул гама хвезабулеб буго ва гъеб гамаги гIадамалги гъанкъулеб иш гъабулеб буго»-абун.

72. Хизрица абуна: «Дица дуда абуун
букиана гуриш дуда кIоларин дунгун
цадахъ чIун сабро гъабизе»-абун.

قَالَ الْمَرْأَةُ إِلَيْنَا أَنَّ لَنَا نَسْطَبِيعَ مَعَ صَبَرًا

٧٦
فَالْأَنْ تُؤْخَذُنِي بِمَا سَيِّئْتُ وَلَا تُرْهَقْنِي
مِنْ أَمْرِي عُسْرًا

73. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Дуца дида гIайиб чIаваге гъеб дидаса ккараб жоялда.

Гъаб буго дир напсалда дуе гъабураб къотли ключонкейабун. Дуца диетамихI къвакIараb гъабуге ва дир амру къварид гъабуге. Диdexун гурхIел ва бигъальти гъабе. Ай дуца дун дуда аскIоса вачахъуге, иншаАллагъ, гъанже хадуб дица яхI бахъила дур амруялда гасильичIого вукIине абуn.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъаб авалаб къотли тIубан гутли букиана Муса аварагасда гъеб къотли ключей сабабльун ккараб. Гъеб гамида тIад жал рукIадго цо гъитлини хIинчи чиана гамаялъул рагIалда ва гъель лъималда жсаниб гозо бегзун, цинги гъеб гозо эхеде борхана. Хизрица Мусадехун абуна: «Дудаги дидаги лъалеб гIелмуялъул къадар гъечIо Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гIелмуялда данде ккун, гъаб хIинчиаль ральдалъан босараб лъел къатира гладаб жо гурони»-абун. ХIадис ибну Жаририца бицана.

Цинги гьев кIиявго гамидасан гIодор лъугъун цо росо бугеб бакIалде швана.

**74. Гамидаса решт1ун хадуги жив
кIиявго цадахъ унел рукIана. Гъезда
данде кканы цо вас ва гьев вас Хизрица
Чвана.**

فَانْظَرْنَا حَتَّى إِذَا لَيْلَاتُمْ لَمْ يَقْتَلُنَّهُ فَالْأَفْتَلَتْ

نَفَسَ اَرْكَيْهُ بَغْرِيْقَيْسَ لَقَدْ جَحَّتْ شَيْئاً

٧٧
نُكَرَا

Гъеб росдал къотІносан унаго жидеда расандулен лъимал ратана. Гъезда гъоркъов жиндир гъумер берцинав, черх чүрканав, жинда балагъун Чезе бокъулеб сипаталъул цо васги вукІана. Хизрица гъев вас аскIове ахIун гъесул бетIер къурун, хвезавун, ғодове рехана.

Муса аварагас ﷺ абуна: «Дуца гъаб щибго жинда ғайиб гъечIеб напс چвана гурищ?: я къисасалье гъечIеб, я гъеб балугъльарааб, жинца мунағъал гъарурабги гъечIеб! Гъаб дуца гъабураб жо Җакъ күдияб мункар буго. Ва гъеб бихъарааб мехаль қалъачIого Чезе дида кин қIолеб»-абун. Муса аварагасда қотIи кочон буқIинчIо, ва жив гъапулъун вукIинчIо. Гъес къасд гъабуна күдияб мункарада инкар гъабизе, кигIанго қалъачIого вукIине қотIи гъабун бугониги.

Гъаб аяталдаса бичIулеб хIукму буго: кинаб қотIи гъабун бугониги ва лъилгун гъеб қотIи гъабун бугониги гъеб қотIиялъул хIукму шарғIалъул хIукмудаса хилипльарааб мехаль гъеб қотIи биххизе кcola. Муса аварагас қалъачIого вукIине қотIи гъабун буқIана. Амма шарғIалда хилипаб ва ғадамазе зарал бугеб жо гъабун Хизрица гамидасан хъарщи бахъарааб мехаль, ва гъитIинав вас چвараб мехаль: «Гъеб дуца гъабулеb ғамал шарғIалда хIарамаб ва мункараб»-буго абуn абиze Мусада тIадаблъун ккун буқIана.

КъуртIубияс бицана Муса аварагас ﷺ абуна: «Дуца бацIадаб напс چвана гурищ?»-абураб мехаль Хизрил цим бахъана. Гъес дов васасул бугъналогодасан гъан тIасса ине гъабуна ва гъениб хъвараб жо Мусада бихъизе гъабуна. Гъениб хъван буқIана: «Капурчи вуго гъав, кидаго жинца имангI лъезе гъечIо»-абун.

75. Цинги Хизрица Мусаде абуна: «**Дица** ﴿قَالَ اللَّهُ أَعْلَمُ لَكِ إِنَّكَ لَمْ تَسْتَطِعْ مَعِي صَبَرَكَ﴾
дуда абуn буқIана гурищ дуда дунгун
цадахъ чIун сабро гъабизе қIоларин
абун.

Муса аварагас ﷺ гъаб нухаль ғIузру бицичIо ва жив қIиго нухаль Хизрие гъабураб къотIие хилипльидалго, цоги нухаль гъевгун цадахъ хутIизе нух тIалаб гъабуна.

76. Мусаца абуна: «**Гъанже хадубги** ﴿قَالَ إِنَّ سَائِنَافَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تَصْبِحُ بِّيْ قَدْ بَلَغَتْ مِنْ لَدُنِي عُذْرًا﴾
дица дуда жо гъикъани дуца дирго
гъалмагъълы гъабугеха. Дуца дир ғIузру
қIиго нухаль къабул гъабуна. Гъанже
дица хилипльи гъабуни дуе ихтияр буго диргун гъабураб қотIи

бихизе»-абун.

77. Гъанжеги кИиявго цадахъ церехун ана. Цоги росулье щвараб мехаль гъез ракъунги рукIун гъеб росдал агълояда гъарана жиде гъоболльи гъабейин абун. Гъел Гадамаз нахъчІвана гъезул гъари ва гъезие гъоболльиги гъабичIo.

ИбнугIаббасица رضي الله عنه абуна: гъеб буго

«Антакият» абулеб шагъар. Гъеб шагъаралъул Гадамал цАкъ хIалихъатал рукIана: вакъарасе тIагIам къоларел, къечарасе лъим къоларел, свакарасе гIодов чIезерагIад къоларел. Гъаб буго баҳиллъияль уват. Гъеб баҳиллъиги жал какарал сипатазул бишунго квшаб буго: хасго вакъарав чияс гъарараб мехаль гъесие тIагIам къунгутIи цАкъго хIалихъатаб баҳиллъи буго. Гъеб баҳиллъияль киналго лъикIльаби тIаса инарула, сахавальияль мунағъал тIаса инарулеб Гадинго.

Цинги гьев кИиясдаго гъениб цо къед батана жибги гъетIун, биххун ине Гагарльун бугеб. Хизрица кверал чIван гъеб къед битIизабуна. Цоги магIна гъабуна: Хизрица гъеб къед биххизеги гъабун цIидасан бана абуn. **Муса аварагас عليه السلام абуна:** «Дуе бокъун буқIараab ани дур ихтияр буқIанаха гъаб хIалтIияльухъ мухъ босизе»-абун.

Нильъль ракъунги ругельул, гъаз нильъе гъоболльиги гъабулеб гъечIельул, гъеб къед къачIаралъухъ мухъги босун гъельухъ бичун тIагIам босизе бегъилаан нильецаян абуна Мусаца عليه السلام. Муса аварагас عليه السلام Хизрида инкар гъабуна жиде лъикIльи гъабизе мустахIикъат гъечIел Гадамазе лъикIльи гъабунин абуn: кваназе квенги къоларел, гъекъезе лъимги къоларел, тIаде рачIарал Гадамазе гъоболльиги гъабуларел Гадамазухъа ужра-мухъ босун буқIараабани лъикI буқIана дуца, гъезие чIового хIалтIиялдаса абураб магIна буго гъаб рагIияльул.

ИбнухатIибица абуна: гъаб аяталдаса нильеда бичIулеб буго жинца лъикIльи гъабулев чияс гъеб гъабизе кколебльи жиндие лъикIльи гъабурасеги, зарал гъабурасеги. Гъеб лъикIльи гъаби абураб жо буго данде мухъ босичIого гъабулеб жо. Нильеда гъаб заманаяль бихъулеб жо бугоха жидер тIабигIатал хIалихъатал напсаз лъикIльи гъабурасеги квшелти гъабулеб буқIин, жидеда турхIаразеги рапхIимо гъечIолти гъабулеб буқIин.

78. Хизрица абуна: «Гъаб бугоха мунги дунги кИиявго цоцадаса ратIальулеб заман.

فَانظِلَقَاهُ حَتَّى إِذَا كَانَ أَهْلَ فَرِيزَةَ أَسْتَطَعْنَاهُ
أَهْلَهَا فَأَبْوَأْنَاهُنَّ أَنْ يُضَعِّفُوهُمَا فَوَجَدَاهُمَا فِيهَا
حَدَادَارًا يُرِيدُنَّ أَنْ يَنْقَضَّ فَأَقْامَهُ رَقَالَ لَوْشَنَتَ
لَتَخَذَّتْ عَيْنَهُ أَجْزَأَ

VV

قَالَ هَذَا إِنْرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَائِنِيْتَكَ
بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ أَسْتَطِعْ عَيْنَهُ صَبَرَأَ

Гъебги дурго къотIиялда рекъон буго, дица дуе щибго къотIиги хвезабичIo. Нилъль кIиявго ратIальилелде ццебе дица дуда бицине буго дуда сабро гъабизе кIечIого дуца дида гъикъараб гъаб лъабго масъалаяльул xИикмат»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъяев аварагас абуна: «Аллагъ гурхIагиха дир вац Муса аварагасда! Дие бокъилаан гъес сабро гъабун буқIарабани. ТладегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّ نильеэ гъев кIиясулго къиса халат бицинаан ва нильеда глајсаibal жалги лъалаан»-абун. Xадис ибну Жаририца бицана.

79. Амма доб гама буқIана ГицIго
мисканал Гадамаз жиндалъун
бетIербаҳыги гъабулеб, ва жидер
залимзабаде данде чIезе хIалкIольиги
гъечIел Гадамазул гама. Дие бокъана
гъеб гама цо Гайиб бугебльун гъабизе. Гъел унеб нухда цо
залимав хан вукIана, жинца Гадамазухъан гъезул гуми хIал
гъабун раҳъулов.

Жаниб лъимги бачIунеб, хвараб, къадараб жо бугин абуn гъезухъа гама баҳъичIого буқIине Поло гъабуна дица доб дуца Гайиб ЧIараф Гамал (гъезул гамаялдаса хъарщи баҳъи).

80. Амма дов дица ЧIараав васасул
эбел-эмен рукIана иман лъурал,
Аллагъасse جَلَّ جَلَّ лагълы гъабулел,
купру-ширкалдасан рикIкIад чIарал
Гадамал. Дун хIинкъун вукIана дов вас кIудияв гIураб мекаль
гъес жиндир эбел-эмен къосинарилини, гъес дозие къварильиги
гъабилин абуn.

Гъев вас жидеэ вокъун, гъесие бокъараб жо гъабун гъел эбел-эмен хIакъаб диналдаса руссун гъесда нахърильтыне гурин абуn.

81. Дие бокъана гъезул БетIергъан
Аллагъасse جَلَّ جَلَّ гъев капурав васасул
бакIалда гъезие цо лъикIаб лъимер
къезе: жинца Аллагъасse جَلَّ جَلَّ лагълы
гъабулеб ва эбел-имсуда гурхIелги гъабулеб.

Къатадат абулев Галимас абуна: Аллагъасse جَلَّ جَلَّ гъев васасул эбел-эмен роххизаруна гъев вас ЧIараф мекаль. Гъел къосинаризе рукIана гъев кIудияв Гезе тун вукIарав ани ва гъеб гъезул гъалаглъи буқIана. Инсан кидаго разияв вукIине ккода Аллагъасул جَلَّ جَلَّ хIукмуялда. Муъминчиясе Аллагъасse جَلَّ جَلَّ гъабураб хIукму жинда гъесие

أَمَّا الْسَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ
 فِي الْبَحْرِ فَأَرْدَتْ أَنَّ أَعْيُّهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ
 مَلَائِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ عَصَبًا ﴿٢٩﴾

وَأَمَّا الْعَالَمُ فَكَانَ أَبُواهُ مُؤْمِنٌ فَخَسِيتَاهُ
 يُرْهِقُهُمَا طَغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿٣٠﴾

فَأَرْدَنَا أَنَّ يُبَدِّلَهُمَا بِمَا حَيَّلَ مِنْهُ زَلَّةً
 وَأَقْرَبَ رُحْمًا ﴿٣١﴾

маслахат ва лъиклъи бугеб буқIуна.

Аллагъасул свалат салам лъсияв аварагасул хIадисалда буго: «Аллагъас муъминчясе хIукму гъабуларо гъеб хIукмуялда жасиб гъесие лъиклъи буқIун гурони»-абун. ХIадис ибну Касирица бицана къуч1абльун.

Жалал абулеб тафсиралда абуна: гъев васасул эбел ургыб лъимергун йикIана ва гъель яс гъаюна. Гъей ясаль херал эбел инсуе гIемераб хъулухъ-адабги гъабуна. Гъей ясаль авараглъун вукIинесев вас гъавуна, гъев власасул власи авараг вукIана, гъев аварагасдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ халкъти иманалда ПобитIана. Гъев аварагасул шар ШабгIун буқIана абун.

**82. Ва амма доб жиб биххун унеб
буқIараb къед буқIана гъеб шагъаралда
вугев кIиго ятимасул. Гъеб къедалъул
къучIалда гъоркъ лъун, гъениб баҳчун
гъезул лъикIав инсуца гъезие тараб
хазина буқIана. Дур БетIергъян
Аллагъасе بَوْكُونْ بَوْكُونْ буқIана гъеб
хазина гъениб хутIизе гъев кIиявго
vas балуғъльун жидер Пакъло-тадбир
камилльиялда щvezегIан. Гъебги**

буқIана дур БетIергъян Аллагъасул رَحْمَةً рахIимат:

лъикIав инсул баракаталдашун гъесул нахъе хутIарал ятимазе хазина цунни.

ГIалимзабаца абуна: эбел-эмэн лъикIал рукIиналь лъималазе мунпагIат гъабула. Гъев кIиявго власасул анкъабилев эмен вукIана жив лъикIав лагъльун. Аллагъас جَلَلُهُ цо гъавун гъесие гIибадат бацIад гъабурав. Гъеб заманаялдаса нахъе цунараб хазина буқIана доб къедалда гъоркъ. Аллагъас جَلَلُهُ гъеб хазина жиде къезе мустахИикъаб насле щебе бачIинегIан гъельул тадбир гъабуна. Гъеб хазинаги гIарац-месед буқIана Къуръаналъул магIна хал гъабун ва гIемерисел гIалимзабазул тафсиралъул магIна хал гъабунги. Цо гIалимас абуна гъениб бугеб хазина гIелму буқIана абун. Гъаб рагIи жинда Аллагъ разильяйв ИбнугIаббасидаса бицараб буго.

ХIасанул Басриясдаса бицана: гъеб къедалда гъоркъ меседил къено (хъарчи) буқIана. Гъелда тIад хъван буқIана: «Бисмиллагъи ррахIими. Дица гIажаиблъи гъабула Аллагъасул جَلَلُهُ къадаралда божулев чи киндай пашманлъула абун. Дица жегиги гIажаиблъи гъабула жив хвезе вукIиналда божулев чи киндай воххула абун. Цогиги дица гIажаиблъи гъабула гъаб дунялалъул xIал лъалев чи, гъельул хисаверили лъалев чи, киндай дунялалда ракIгъун, xIалхъон вукIунев

وَأَمَّا الْجَدَارُ فَكَانَ لِعُلَمَائِنَ يَتَسَمَّيُّنَ فِي
الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ دُكَنٌ أَنْزَلُهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا
صَاحِبَ حَافَّارًا رَبِيعًا أَنْ يَبْلُغُ أَشَدَّهُمَا
وَيَسْتَخِجَّا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِيعٍ
وَمَا فَاعَلُتُهُ وَعَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ
تَسْطِعْ عَيْنَيهِ صَبَرَكَ
(٤٨)

абун. Лайлагъа иллаллагъ Мухаммаду расулуллагъ»-абун.

Гъаб хазина лъурав эмен жинца хам бессулов чи вукъана абуни абуна. Гъеб хазина гелму букъана абурабги, Гарац-месед букъана абурабги киябго рагъи битъараблъун кколеб буго, гъеб меседил хъаршиялда хъвараб вагъиза букъин лъараб мехаль; меседил хъарщи гемераб бечельи буго, гъелда тъад хъвараб жо гелмуги буго.

Гъаб лъабабго къисаялда жаниб бугеб, Муса عليه السلام аварагасда жиб бичичеъба ва гъесда магъна лъачъеб **Хизрил пиша буго Аллагъасул** جَلَّ جَلَّ raxImatlyun bugab. Дол гамил бетъергъабазе, дов васасул эбел-инсуеги, дов киявго ятимасеги. **Гъаб ишдица гъабичю диего бокъун.** Гамидаса хъарщи бахъиги, дов вас ч'вайги, гъаб къед битъизабиги дица тъабуна Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амруялдалъун ва гъесул илгъамалдалъун. **Гъаб бугоха дуда сабро гъабизе к'вичюго дуца дида гъикъардараб ишалъул магъна.**

Галимзабазул хилап буго гъав Хизри щив вукъарав абуни. Цо галимзабаца абуна гъев авараг вукъана абуни. Гемерисел галимзаби руго Хизри авараг вукъинчю, гъев Аллагъасул вали вукъана абулел. Хадубги галимзабазул хилап буго гъев Хизри чаго вукъинальул хъакъальуль. Гъев чаго вуго ва къиямасеб къо бичинегъан чаго хутъизе вуго абураб рагъи абуна имам Нававияс ва ибну Ссалихъица. Гъев чаго гъечю абуна гемерисел галимзабаца. Чаго гъечю абулезул далилал ва хъужаби гемерал руго. Гъельтие цо далил буго хирияв Мухаммад ﷺ аварагасда абураб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ калам: дудаса цеве щивго чи дица чаго хутълевльун гъавичюян абураб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хъадисги буто жиндир хвел гъагарлъараб мехаль абураб:

«Гъаб ракъалда тъад ругел гъадамазул цониги чи чаго хутъизе гъечю гъаб сордоялдаса бай бихъун нусго сон араб мехаль»-абун. Хъадис имам Бухарияс бищана.

Жинда Аллагъ разильяяв Бухариясул сахихъалда буто (тъехъалда цар буто сахихъул Бухари абуни) жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидасан бицарараб хъадис: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Гъав Хизрида (Хузари) абуни цар лъеялье сабаб буто жисв бакъвараб, гъодоб гъарщараб хер бугеб ракъалда тъад гъодов чичарараб мехаль, гъесда гъокъ букъарараб хер гъурчинлъун, цидаса бижин»-абун. «Хузари» абураб рагъиялъул магъна буто гурчинаб абураб. Гъаб буто инсанас Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гъабулеб гъибадат мухъикан гъабураб мехаль Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъесие къолеб хиралти ва токълти.

Цо-до Ҙаларал ғадамазе бакъула гъав Муса аварагасул ﷺ ва Хизрил къисаги бишун, Аллагъас ﷺ жиндие вокъарав чиясе карамат къолебльи тасдикъ гъабизе. Аллагъас ﷺ карамат къей буго киналго ғалимзаби жинда рекъараб ғәкъида (рекіел чей). Гъелда инкар гъабуларо жидеда ғелму дин лъаларел, жагылал ғадамаз гурони.

Кигланго жинца Хизрие къоти гъабун буқанити гъесда щибго жо гъикъиларо абуң, Мусада қолеб гъечо жиндир шарғалда хилипаб жольун бугеб мискинзабазул гама хвезаби жинда бихъараб мехаль, гъелда тәд кілъачио чөз. Хадусеб кілигі къисаги гъалдаго рельльун буго. Гъаб буго ҳәкъаб жоялдалъун амру гъабиги, квешаб жоялдаса нагю гъабиги тәдаб буқиналье ғаламат, ва гъеб ишалъе Аллагъасул салам лъял аварагзаби бишунго камилал рукіналье далилги.

Аллагъасул свалат салам лъяев Муса авараггун ﷺ цадахъ вукіарав ғолохъан чиясул щиб хабар бугеб? гъев киве тәғіарав? абуң гъикъулев чи вугони: гъев ғолохъанчи ЮшагІ ибнү Нун вукіин лъала нилььеда: жинца Муса аварагасе хъулухъ гъабулев вукіарав, гъев Муса аварагасда ﷺ хадув бандуисраилазул авараглұнгы вукіана. Гъаб къисса бициялдаса мурад Муса аварагасулғи ﷺ Хизрилги ккараб жо бицин бугельүл, гъев кіяявго дандельүн хадуб гъев ЮшагІил бицен гъаби жибго тана Тәдегіанав Аллагъас.

Аллагъас нилье жив разияб ғелму къеги. Амин.

83. Дуда гъель мушриказ гъикъулеб буго وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقَرْبَاتِ فَلْ سَأَلْتُو
Мұхаммад ﷺ, жидеда бицейн حَمَّادُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Зулкъарнайил хабар: щивчи гъев عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذَكْرٌ
вукіарав ва щиб къисса гъесул бугеб абуң.
Дұца гъезда абе: дица нужеда бицина гъесул къисса дида вахію
гъабураб ҳалалъ.

84. Ҳәкъалъунго Дица гъев إِنَّمَا مَكَنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّمَا هُوَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ
Зулкъарнайние ракъалда тәд ғәкъ рес سَبَبَـا
рекъезабуна.

Ханльи къун, къуват-гуч къун, улқаби мукіур гъарун, шагъарал ва росаби ғүцілүн. **Гъеб ханльиялда жив щолел сабабалғи рекъезаруна гъесие.** ғелму-ғәкълу къуна, махщел къуна, ғалқолъиги къуна.

Тағсиралъул ғалимзабаца абуна: гъав Зулкъарнайни абулев чи вуго Александр Македонский абулев чи. Жиндир ханльи тәбітін буқіана бакъ баккудасан бакъ тәрхүде щвезегіан. Гъеб сабабльун жинда ғарльуна: «Кілигі лълъаралъул бетірған»-абун, ай бакъ баккулеб ва

бакъ тірхұнеб кіябго рахъальул бетірганав абураб магіна буго тъеб рагіялъул. Гьев бусурманав хан вукіана Аллагъас жиндие ракъалда тіад ханлық куурав ва жинца Гадилаб, битірааб халаль ханлық гъабурав, Гадамазе лъикілъи гъабун гъезие магішат гъабизе сабабалги гүціларав. Гьев вукіана Гиса аварагасдасан хадув, Мұхаммад аварагасдасан цеве, гъал киназдаго Аллагъасул свалат салам лъяял.

Гъаб дунялалдаго ханлыти тібітіраав ункъого хан вукіана: кіиго бусурманав хан вукіана: Сулейман авараг عَلِيُّهُ السَّلَامُ ва гъав Зулкъарнайни. Кіиго капурав ханги вукіана: Намрузги, Бухтанасарги. Гъав Зулкъарнайни авараг вукіана абулел Галимзабиги руго. Гъесул кіиго гъал букиана лъльзаралда рельзарал, гъелдалъун абуна Зулкъарнайни абун абулел Галимзабиги руго. Гемераб Гумру бана Зулкъарнайнияс: кіиго къарно (век), гъеб сабабльун абуна жинда Зулкъарнайни абун абулел Галимзабиги руго.

Суфяну Саврияс абуна: жинда Аллагъ разильяяв Гали асхібасда гыкъанила гьев Зулкъарнайниасул хакъалъуль. Гали асхібас абуна: «Гьев вукіана лъикіләв лагъ, жинца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналда халкъ ахілев»-абун. Тіадегіанав Аллагъас гъесие күн букиана ханзабазе къолеб кинабго къуватги аскаралги, ярагъы. Гъеб къуваталдалъун жив маликлъун вукіана кинабго дунялалда, гъесие киналго ханзабиги, улкабиги квегъун ва мұтігілъун рукіана. Гъесие киналго Гара比亚л ва Гажамиял халкъалги хелун вукіана.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъесие Гелмуги күн букиана ва киналго халкъазул маңызул лъайги күн букиана. Аллагъ разильяяв Гали асхібасда гыкъана: кин гьев Зулкъарнайни дунялалъулго ханлыун вахъарав абун. Галиасхібас абуна: «Субханаллагы! Гъеб рагіялъул магінаго щиб! Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъесие накілал квегъана, сабабалги рекъезаруна ва Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъесие жиндир кверги швакана»-абун. Ай: Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ квер бакъиялдалъун маликлъана гьев дунялалъул киналго улкабазда.

**85. Гьев Зулкъарнайни Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие
бихъизабураб нұхда лъугъана ва бакъ тірхұул
рахъалдехун ана.**

فَاتَّحْ بَيْنَ

**86. Жив бакъ тірхұул раҳъалде
швараб мекаль жинда бакъ бихъана цо
хуцилъе тірхұун үнеб бугеб Гадин.**

Рази абулев Галимас абуна: росаби ва

حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَعْرِقَ الشَّمْسِ وَجَدَ هَانَغُرِبَ فِي
عَيْنَ حَمْئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا فَلَمْ يَذِدْ الْقَرْزَنَينِ
إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَسْخَدَ فِيهِ حُسْنَكَانَ

Гадамал ругеб бакъ лъгъун жив цевехун индал гъесда лъимги бухIараб хIарщги бугеб авлахъ батана ва гъеб авлахъалда жаниб бортун унеб Гадин тIерхъунеб бакъги бихъана: гамида рекIун ральдада вугев чиясдаги бихъулеb Гадин, гъеб бакъ цогидаб рапхъалда ральдалье тIерхъулеbльун. Бакъ тIерхъияльул XIакъикъят буго. Дунялаль жиндирго хIосалда свери баxъулага гъеб бакъ нильеда бихъулареб рапхъалде ккюла.

Гъеб бухIараб xIарщалда аскIоб жинда цо къавмги батана. Дица гъев Зулкъарнайнида илгъам гъабун абуна: «Дуе бокъани гъал гъадамал чIвай дуца, бокъани гъел чIвачIого тун берцинаб дагIват гъабун иман лъялда *axIe*-абун. Гъеб букIана Аллагъасда جَلْجَلْهُ الْأَنْجَلِيَّةِ инкар ккураб къавм, гъединльтидал абуна Зулкъарнайнида: дуе бакъани гъезие гъазаб гъабе, бокъани иманалда *axIe* абуn.

87. Гъес абуна: «Амма гъеб къавмальул قَالَ أَمَّا مَنْ طَلَمَ فَسُوقَ نَعِدْهُ وَلَمْ يُرِدْ إِلَيْ رَبِّهِ
купруялда чарал ва иман лъезе فَيُعَذَّبُهُ وَعَذَابًا أَنْكَرَ
бокиичле виясе дица газаб гъабила:
гъесие дагіват гъабун хадуб. Гъев
ахираталда Аллагъасде جَلَّ جَلَّهُ
вусине гъавураб мехаль гъениби
гъесие шакъ квешаб жужахшалъул газаб буқина.

88. Ва амма жинца иман лъурав чи
ва лъикәб гъамал гъабун шаргIалда
рекъон живги хъвадарав, гъесие
Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اسکIоб цIакъ лъикIаб
жазаъ буго. Дица гъесие дунялалдаги бигъальти гъабила ва
захIатааб таклиф Тад къячIого тела.

Тәдеганав Аллагъас жиндир лъикав лагъасул халбихы гъабуна ва гъев лагъасги Аллагъ جَلَّ جَلَّ жинда разильулеб хукму гъабуна: Аллагъасда جَلَّ جَلَّ инкар ккураб къавм берцинаб дагъват гъабун иман-исламалда ахи. Жидеца гъеб дагъватги босичони, цогидал иман лъезе бокъярал Гадамазе квалкалги гъбулеб бугони гъезда рагъ базе ва гъел چвазе ккула.

89. Цинги гьев Зулкъарнайни сапарада ана ва
гъанжесалаль гьев бакъ баккудехун ана.

ثُمَّ أَتَبْعَ سَبِيلًا

90. Гъев бакъ баккул раҳъалда ўвараб
мехаль жинда бакъ баккулеб батана
гъениб бугеб цо къавмалда тад, гъеб
бакъул бухиялдасан жал ўнүлеб
шибго жо гъечел:

жидеда тIад ретIел гъечIел, жидер рукъзалги гъечIел. Бакъ гъезда тIаде баккараб мехаль гъель рахчулел рукIана ракъулье рухъун гъаруран гвендазуль ва ракъул къватIелазда жанир. Бакъ тIаса араб мехаль къватIире рахъун жидее кваназе жоги тIалаб гъабулеб букIана.

Къатадат абулев Галимас абуна: Зулкъарнайни бакъ тIерхъудаса бай бихъун росаби-шагъарал кверда росулаго, гъениб батараб хазина бакIарулаго, иман лъечIел бихъиналги чIвалаго, ана бакъ баккуде швегезIан. Ахирги гъев тIаде щвана жидер щибго магIишат гъечIел, тIад ретIизе ретIелги гъечIел, ракъул гвендахъе лъугъун Гумру гъабулел Гадамал ругеб бакIалда. Цо Галимас абуна: гъеб букIана Африкаялда бугеб бакI, гъель Гадамалги тIом чIегIерал рукIана, гъеб ракъги мина бан Чолареб сали букIана абун.

**91. Гъеб къавмальеги Зулкъарнайница
доб бакъ тIерхъул рахъалда батараб
къавмалье гъабурабго жо гъабуна:**

كَذَلِكَ وَقَدْ أَحْطَنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ۝

гъезда иман лъеян абуn дагIват гъабуна, Аллагъ цо вукIин, гъесие Гибадат гъабизе тIад букIин бичIЧизабуна, цинги иман лъун мутIигIльчиIел Гадамазда рагъ бана. **Дида Зулкъарнайнил киналго хIалалги лъала, гъесул кинабго къиссаги лъала.** ЦохЮ Аллагъасда гуруни лъалареб Гемераб аскарги, Гемераб боцIи-мал ва хазина букIана Зулкъарнайнил.

92. Цинги гъев цогидаб рахъалде валагъун сапаралде شَمَّأَتَّبِعَ سَبَّاباً ۝
ана.

Бакъ баккудаги бакъ тIерхъудаги гъоркъоб бугеб рорхатал мутIрул ругеб рахъалдехун ана гъев.

93. КIиго борхатаб сангар бугеб

حَتَّىٰ إِذَا لَمَّا بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا

бакIалде щвараб мехаль,

لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ۝

гъеб буго КIиго КIудияб мегIер Турцияльул, Арменияльул ва Азербайджаназул Горхъи цольулеб бакIалда бугеб.

Гъеб КIиябго мегIералда нахъехун яъжуж-маъжуж абулеб жидеца ракъалда тIад пасалти гъабулел, жидеца Гадамалги кваналеб къавм буго. Гъеб къавм бачIунеб букIана щибаб санайил ихдал Гужаль гъеб КIиябго мегIералда гъоркъоса бугеб рагъараб бакIалдаса ва Гемераб пасалти ва къварильи халкъальеги гъабун цИидаса жидерго бакIалде унел рукIана.

Зулкъарнайнида гъеб КIиябго мегIералда щолеб бакIалда цо къавм батана жидеда бицараб жоги бичIунарел, жидеца бицуунеб

жоги бичЦунарел. Щакъго батIияб маңI буқIана гъезул. Цогидаб халкъалдехун гъезул журай буқIинчIо гъезда жидер маңI гуреб жо лъялеб буқIинчIо.

94. Гьеб къавмаль абуна: Я

Зулкъарнайн! Х1акъльунго яъжуж

маъжуж абулеб къавмаль ракъалда т1ад

ц1акъ пасалти гъабулеб буго.

قَالُوا يَدَا الْقَرْبَنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَاجُوجَ

مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ يَجْعَلُ لَكَ حَرَقَةً

عَلَىَّ أَنْ يَجْعَلَ بَيْتَنَا وَبَيْتَهُمْ سَدَّاً ﴿٤٦﴾

Адамил лъималаздаса бугеб наслу буго гъеб

жидер т1абигIатал къабихIал, жидер чурхулги сурукъал: цоял щакъго халатал, цоял щакъго къокъал. Жидеца г1адамалги ч1валел гъезул гъанги кваналел, гъезул магIишатги нахье бакIарун унел. Жидеца кваназе бегъулебцинаб жо кваналеб буқIана, кваназе бегъулареб жо цадах босун унеб буқIана.

Нижеца дуе мухъ къелаан дуца гъаб к1иябго мегIералда гъоркъоб бугеб бакI къед гъабун бацани ва нижедаги гъездаги гъоркъоб щулияб сангар гъабуни. Гъаб буго берцинаб адабалдалъун калам гъаби: жидеда т1аде вачIарав гучав хан гъез къолеб мухъалда х1ажатав гъечIевлъи лъаниги нижеца мухъ къелаан абулеб буго, жидер х1ажалъи ц1икIараф буқIин бичIчизе гъабун.

95. Гъес абуна: Аллагъас جَلَّ جَلَّ دие къураб

бечельги къуватги лъикIаб буго

нужехъан мухъ босиялдаса. Нужеца дие

кумек гъабе нужер къуваталдалъун.

قَالَ مَا مَكَثَ فِيهِ رَبِّ حَيْرٍ فَأَعْيُنُونِي بِقُوَّةٍ

أَجْعَلْ بَيْتَنَا كَوْنَهُ وَبَيْتَهُمْ زَدَمًا ﴿٤٧﴾

Дица малъара бх1алтIи гъабе чорхоль сахъли бугев чияс. Дица нужедаги гъездаги гъоркъоб щакъ щулияб, кутакаб сангар гъабила.

96. Нуж дихъе маххул къотПелал росун

рачIа ва гъель цоцазда т1ад лъе дица

бихъизабураб бакIалда ва дица баян

гъабураб х1алалъ. Цинги гъеб маххул

къотПелал цоялда цо т1адльун к1иябго

мегIералда гъоркъоб бугеб бакI ц1ураб мехалъ (буччараб

мехалъ) ва гъелда сверухъ к1удияб щаги бақараб мехалъ,

Зулкъарнайница абуна: «Гъанже нужеца к1удиял ц1а пулел жалги лъун (гъаперо) гъеб мехалда т1аде ц1а пье»-абун.

Цинги гъез ц1а пун гъеб махх багIарун ц1а г1адин лъугъараб мехалъ гъес абуна: «Гъанже нуж рачIа багIаризабун биинабурاب т1ухъи ва пахъ жубараб жо босун, гъеб доб багIарун щагIадин бугеб маххалда т1аде т1езе»- абуни. Гъеб бине гъабураб т1охъи ва

пахъ жубараб жо тәаде түраб мекалъ маххги гьебги цоцаль жубана ва цогояб, кутакаб сангар лъугъана.

97. Гьеб квешаб къавмалда кІвечІо
гьеб къедалда тІаде рахине, гьеб цАкъ
борхатаб, цІвакарараб буқIун. Гъединго
гъезда кІвечІо гьеб къед борльун каратI
гъабизеги.

Гьеб къвакIараб ва гIебаб буқIун. Гьеб къедалдалъун Зулкъарнайница яъжуж маъжужазул балагъалдаса ва пасалъиялдаса гъел гIадамал цунана.

98. Зулкъарнайница абуна: гъаб
къед буго БетIергъан Аллагъяс جَلَّ جَلَّ
лагъзадерие гъабураб рахIимат ва
гъесул нигIимат. ТІадегIанав Аллагъяс
къадар гъабураб гIуж щвараб мекалъ Къиямасеб къо чIеялда
гIагарльяраб мекалъ гьеб къед Аллагъяс جَلَّ جَلَّ **ракъалда тІад**
гIодоб лъзез буго бегараб хъарши гIадин яги ракъ гIадин гъабун,
жиб буқIинего буқIинчIеб гIадин. Гъев Аллагъяс جَلَّ جَلَّ **гъабураб**
къотIиги жиб буқIин хIакъаб иш буго.

Гъельие щибго хилилпли гъечІо ва гьеб къотIи тIубазе Аллагъасе جَلَّ جَلَّ квалкал гъабулеб щибго жоги гъечІо.

Гъаб бакIалда Зулкъарнайнил къиса тIубана. Яъжу жаъжужазда гIурус мацIаль «гогом и магогом»-абула. Гъельул хIакъалтуль гIемерал къисаби руго. Гъел къисабазе сахIихIаб хIадис бицун гъечIельул дица гъезул хабар къокъ гъабун тана. Гъелда хадуб ТІадегIанав Аллагъяс къиямасеб къояльул захIмальаби ва къварильаби рицунал руго.

99. Гьеб къояль дица гъезул цо
къокъ тана цоги къукъаялда тІаде
льугъунебльун;

жидер гIемерлъияль цоцаль жубан, цояз цоял мерхъуслебльун. Гъаб рагIиялье тафсир гъабулаго гIалимзабаца чамго батIияб рагIи бицун буго. Цо рагIи буго: Къиямасеб къо гIагарльяраб мекалъ доб сангарги биххун яъжу жаъжуж къватIибе бачIуна ва гъел цояз цоял мерхъунаго, гIедегIун гIадамазда тІаде уна, цинги гIадамалги гъелги цоцаль журан рукIула ва гъелда хадуб къиямасеб къо чIола абуn.

Цоги рагIи буго: доб сангарарада нахъа хутIидал гъел яъжу жаъжужал рукIула жалго жидецаго мерхъунел, цоцалье къацандулен абуn.

فَمَا أَسْطَعُوا أَنْ يَظْهِرُوهُ وَمَا أَسْتَطَعُو أَنْ

تَقْبَلَ

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِّنْ رَّبِّيْ فِي كَانَةٍ وَعَدْرَبِيْ جَعَلَهُ

دَكَاهُ وَكَانَ وَعَدْرَبِيْ حَقَّاً

*وَتَرَكَ كَاعِضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَوْجُ في بَعْضٍ وَقُنْخَ

فِي الصُّورِ فَجَعَلَهُمْ جَعَلاً

Лъбабилеб рагIи буго: Къиямасеб къояль тIаде рахъинаураб мехаль гIадамал рукIуна цоцаль журан, гIемерлъун, ральдал карачелалгIадин цоязда тIаде цоял рахунеллъун абуn.

Цинги Исрафилас ссур пула: гъеб буго къиямасеб къо чIун хадуб пулеб ссур. Гъеб ссур пураб мекхаль доб тIаде бахъинабураб кинабго халкъ хIисаб-мизан гъабизе гIарасат майданалда данде гъабун **БетIергъян Аллагъясда щебе ч1Чезабула.**

Гъельдасан цебе ссур пураб мекхаль дунялалда тIад вугев кинавго чи хун гIодове кcola. Гъаб кIиабилеб ссур пураб мекхаль гъеб халкъ тIад бахъинабула ва доб щебе бицараб хIалалъ цоцаль журан, гIемерлъун, цояз-цоял мерхъунаго эхеде бутIрул рорхун, жиде лъргъунеб жо лъаларого ва жал рачулеб бакIиги лъаларого, хIинкъияль гIадаллъизарун, гIарасат майданалда рачун гъенир эхетизарула.

100.101. Дица жагъанамаги загъир гъабула капурал гIадамазе:

халкъ тIаде бахъизабун маxIшарапалда
бакIарулеб мекхаль жужахIальул дагъабго
жо загъир гъабула гъезие, жидеда гъельул
маxI чIавазе ва гъельул цIа бихъизе ва жидер
хIинкъи цIикIициз.

Дун цохIо вукIиналда тIоритIел гъабулел далилал рихъиялласа дунялалда гъезул берал беццал рукIарал, жидеса гъезул пикру гъабичIел ва гъезул жиде вагIаги лъргъинчIел. **Жидеда Аллагъасул** جَلَّ كَلْمَةُ الْكَلَامِيْنِ **каламги рагIулеб букIинчIел**, жидер ракIазул чIегIерльияль, гъезда тIад бугеб хъалальул биццальияльги гъеб каламалъ жиде щибго асарги гъабулеб букIинчIел.

102. Гъел капурзабазда ракIалда кколебиш бугеб жидеса алагъазильун дир лагъзал кквелин абуn.

Дунги живго тун Дие гъабизе тIадаб гIибадат гъезие гъабилин абуn. **Ва гъел авлияллъун**

ккун гъезул кумекалда хъул лъун жал хъвадилин абуn. Малаикзаби, Гузайр ва Гиса авараг عَلَيْهِمُ السَّلَامُ алагъазильун ккун жидеса ширк гъабурал гIадамаздехун абулеб рагIи буго гъаб. Жидеда ракIалдайиш кколеб жиде гъеб ширкальул гIазаб гъабиларин абуn? Гъезие дица гIазаб гъабизе буго.

Х1акъльунго гъезие ахираталда хIадурун буго даймго гъел жанир
рукIунеб жужахIальул цIа. Гъеб буго гъезие бугеб гъоболлъи

وَعَرَضْنَا لَهُمْ مِمَّا تَوَقَّعُونَ عَرْضًا

الَّذِينَ كَانُوا أَعْيُنُهُمْ فِي عِظَالَةٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَافُوا

لَأَسْتَطِيعُونَ سَعْيًا

أَخْبَرْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ يَسْجُدُوا عَبْدًا مِنْ

دُونِنِ أُولَئِكَ إِنَّمَا أَعْتَدْنَا لَهُمُ الْكَفَرَ

نُزُلًا

жидеца гъабураб Гамалалъе жазаъльун.

103. Дуца гъезда абе Мухаммад! «Дица нужеда бицинищ щив вугев абуң ахираталде швараб мехаль жиндир кинабго Гамал Гадада хварабльун батулең чи?

104. Гъел руго дунялальул рукъоб

жидеца гъабулеб Гамал батула
буктарал Гадамал. Жидеда ракталдаги
кколеб буктарал хакъльунго жал

Цакъ лъикаб Гамал гъабулел ругин абуң.

Жидеца Аллагъ туреб жоялъе Гибадат гъабурал, гъесде ширк гъабурал, жидеца Инжил-Тавраталда бугеб хакъаб жоги бахчун, гъеб Аллагъасул

жалъялъ калам хисизабун, цинги жал Аллагъасе жалъялъ лагъльи гъабулел

ругин абуң хъвадарал Гадамал.

Гъаб аяталь ишара гъабулеб буго жидеда хакъикъат лъачылого ва жидеца гъеб хакъикъат лъазе талабги гъабичылого Аллагъасе жалъялъ лагъльи гъабулел руго абуң жал хъвадулел Гадамазул Гададе хвараб буқиналда. Гъел руго Гадамаз бишунеб рагтараб жоялда нахърильльун, яги гъез гъабулеб бихъарараб жо гъабун, жидеца Аллагъасе Гибадат гъабулеб бугин абуң хъвадулел Гадамал. Жал бусурбаби ругин абуң хъвадулел Гемерал Гадамал руго, амма гъеб ислам щиб жо бугеблъи жидеда лъаларел.

Жидер Бетергъан Аллагъасул жипатал лъаларел, жидеда витларав авараг щив вугев лъаларел. Гъел Гадамал как балайилан абуңи рукъуна, кал кколел абуңи рукъуна, амма жидеда щибго гъельул хикмат лъаларо, гъельул паризаяб ва суннатаб жо батла гъабизе лъаларо, арканал ва шурутла лъаларо. Жидер анкъго миқъго сон бараб мехаль эебел-инсуца малъарааб халалъ как балел абуң рукъуна гъел. Амма гъеб как щиб жо бугеб, гъеб как баялдаса мурад щиб бугеб абуң гъез пикру гъабуларо.

Гъаб хирияб Къуръаналда жанир ругел аятал руго жидер магнаиль гъаб хадуб рехсараб баян къолел: капурал Гадамазул цо къокъа буқуна «Гъеб нужеда гъабулеб дин щиб? Гыл хъянчал щал жал кколел?»- абуң жидеда гыкъарааб мехаль: «Гъеб нижер умумуз гъабулеб батараб дин буго, нижки гъезда нахърильльун гъебго дин гъабулел руго»- ян жидеца абулел.

Гъаб мисал буго Гемерисел бусурбабазулги. «Умумузул дин» абураб рагли шарғалда рекъон абизе бегъулеб рагли гъечло. Дин буқуна цо хю Аллагъасе жалъялъ гъабулеб, гъеб дин Аллагъасе жалъялъ ва гъесул расуллас мальухъеги гъабула. Глакъилав балугъув чиясда гурони

الَّذِينَ حَنَّ سَعْيَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ لَا يُحْسِنُونَ

أَنَّهُمْ لَا يُحْسِنُونَ صُبْعًا

таклиф тІальуларо. Гъесда тІад къала Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндие гІибадат гъабе абун.

Гъев гІакъилав балугъав чи тІоцебесеб иргаялда валагъизе кколя гъесда сверухъ бугеб махлукъаталда ва гъельул хІисаб гъабун гъесда лъзазе кколя гъаб махлукъат бижарав Халиқ вукІин. Цинги жинца тІалаб гъабизе кколя гъев Халиқ щив вугев абураб жо лъай. Гъеб лъай жиндие щола Аллагъасул جَلَّ جَلَّ калам Къуръаналдаса ва гъесул расул, Аллагъасул свалат салам лъеяв МухІаммадил суннаталдаса.

Гъеб Къуръан-хІадис лъалел ва гъеб бичІЧулел гІалимзабаздасан тІалаб гъабизе кколя жиндир БетІергъян Аллагъ щив, жив щиб мурадалда Аллагъас جَلَّ جَلَّ вижарав, жинда дин малъизе витІарав чи щив ва жинца дин кин гъабизе кколеб абуран масъалаби. Гъал масъалабиги лъзаричІого, по гІадамаз гъабулеб батараб жо гъабулев чи вуго жив ахираталда цАкъ члового хутІаравльун вукІине вугев, жиндир гІамалги гІадада хварав, жиндир гІузруги къабул гъабуларев. «Дица дир умумуз гъабулеб батараб дин гъабуна»-ян абураб рагІияль гъесие зарал гъабун турого, хайир гъабизе гъечІо.

ГІакъилав, балугъав чиясда гурони таклиф тІальуларо абураб рагІияльул магІна буго гъев чиясда жинца гъабулеб жо лъзазе ккolin ва жиндир гІамал, Къуръан-хІадисалда борцун, шарғІалда рекъон, Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильи тІалаб гъабун гъабизе ккolin абураб. Рехъалье хъвадулеб хІайван гІадин дунги гъал гІадамаз гъабулеб жо гъабулев вугин абуун хъвадарав чи ахир мекъи ккезе вуго. Гъаб масъала бичІЧа вацал, ва нужеца гъабулеб гІамал шарғІалда борцун гъба!

Къиямасеб къояль БетІергъян Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ццере цо-ци ккун ч1Чезаризе руго, гъениб хІисаб-мизанги щивав чиясул батІаго гъабизе буго, щивасе жиндир гІамалалда рекъараб жазаъги гъабизе буго. Гъеб къиямасеб къо буго эбел-эмэн, лъимал-хъизан вац-яцал цощаде регІулареб къо. Гъеб къояль гъаб дунялалда ругел гІадал къокъаби рукІине гъечІо, цониги чи цогидасе кумек гъабулевльунги вукІине гъечІо. Аллагъас جَلَّ جَلَّ нильть цунаги гъаб Къуръаналда бугеб аяталь жидер бицен гъабурал гІадамаздаса ратиялдаса: «Жидеца гъабураб гІамал гІадада хварал, жал лъикІаб гІамал гъабулянги рукІарал!». - абуун.

105. Гъал гІадамал руго ахираталда
жидер гІамал батуларел, гъельул
ажро-кири щоларел. Аллагъасул
каламалда ва ахират букІиналда инкар
ккурал, гъеб сабабльун жидер гІамал

أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعِيَاتِ رَبِّهِمْ وَلَقَاءِهِمْ
 فَحِظَّتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا يُقْبِلُونَ مَوْفَدُ الْيَمِنَةِ

وَزَنَانَ
 ١٠٥

Гәдада хварал. Къиямасеб къояль гъезул Аллагъасда аскIоб шибго къимат буқIунаро ва гъезул ғамалазул ҭадирайлда тIад бакIлыги буқIуларо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: «Къиямасеб къояль ԛо чи вачун вачIуна жиндирир къаркъала қIудияв, жинциа گемер кваналев, گемер гъекъолев вукIараv, амма ҭадирайлда тIад гъесул бакIлыи буқIунаро ԛо қIарадал квarkъиялъул گIадабцин»-абун. ХIадис имам Бухарияс бицана.

106. Гъел ғадамазе бугеб жазаv

жагъяннама буго, гъез Аллагъасдаги
ахираталдаги инкар қкун буқIиналье
гIоло. Гъез Аллагъасул расулги, гъесда
рештIине гъабураб тIехъги гъереси гъабун бугельул, гъел
махсародеги қкун ругельул.

ذلِكَ حَرَازٌ هُوَ جَهَنَّمُ يَمَا كَفَرُوا وَلَمْ يَخْدُوا إِيمَانَهُ

وَرَسُولُهُ زُوْقَهُ

107. Аллагъасда иманги лъун,
гъесул расуласда нахъги
рильльун лъикIаб ғамал гъабун
хъвадарал ғадамал, гъезул руссунеб
ва рештIунеб бакI буқIуна фирдавс алжан. Гъеб буго Аллагъас
гъезие хIадурун бугеб гъоболлъи.

إِنَّ الَّذِينَ أَمْوَالُهُمْ مُؤْمِنُونَ الصَّابِرُّونَ كَانَتْ لَهُمْ رُحْمَةٌ

جَنَّتُ الْفَرْدَوْسُ نُزُلًا

108. Даимго рукIинельүн лъугъинарула

гъеб фирдавс алжаналде жанире, ва гъезие
бокъуларо гъеб алжанги тун, цоги батIияб бакIалда ине.

حَلِيلِينَ فِيهَا لَا يَغْرُونَ عَنْهَا حِوَّلًا

Цо бакIалда гIемераб мекаль ч1чедал инсанасе гъеб бакI ҹалгIун лъугъуна ва цоги батIияб бакI бугеб анишсанги ккола. Гъаб алжаналда жанир абадияльго ругониги жидеда гъаб ҹалгIунаро, гъебги хисун цоги алжан буқIинеги бокъуларо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: «Гъеб фирмавс алжан бишүнгө берцинаб буго, алжаназул бакъуль бакIиги буго гъеб»-абун. ХIадис ибну Жаририца бицана.

Цоги абуна: «Нужсең Аллагъасда چIакъла нужсе алжан къе абуң гъарараб мекаль, нужсең фирмавс алжан гъаре. Гъеб алжаназул тIадегIанаб буго, ва алжаназда гъоркъобги буго. Гъеб фирмавс алжаналдаса бай бихъула алжаназул گIоразул ҹвахиги»-абун. ХIадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

109. Дуца абе Мухаммад :
Ралъдал лъим буқIарабани
Аллагъасул چIакъла калимаби ва

قُلْ لَوْكَانَ الْبَحْرُ مَدَادُ الْكَامَاتِ رَبِّي لَقِيدُ الْبَحْرِ
قَبْلَ أَنْ تَفَدَّ كَلْمَاتُ رَبِّي وَلَوْجِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَادًا

Хикматал хъвалеб щакъильун.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ گНажаibal аятал ва галаматал хъвалеб, гьев цо вукИналда тPorител гъабулел хIужаби хъвалеб. Гъеб ралъдал лъим тIагIине буго жиндальун хъвадарун, амма Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ گНалимаби ва хикматал хъван тIубазе гъечIo. Аллагъас چогиги гъединалго щакъидал ралъдал рагчаниги хъван тIубаларо Аллагъасул گалимаби»-ян.

Тадеганав Аллагъас چоги аяталда абуна: «Гъаб ракъалда тIад бугеб шинаб гъветIальул къалмал гъаруниги, гъаниб бугеб ралъадалда тIаде چогиги анкъго ралъад жубаниги, Аллагъасул گалимаби хъван тIубаларо...»-абун. (сурату Лукъман 27 аят). Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ گНахлукъаталда қоларо жидер Халикъасул сипатал ва пишаби тIубанго лъазаризе, гъезие гIорхъаби ЧIавазе ва гъезул гъварильи-камилльялда раккизе.

Гъаб аят рештIинабиялте сабаб бицун жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна: къурайшияца ягъудиязда абуна гьев МухIаммадида гъикъизе жо лъзабе нижедаян абуn. Ягъудияз абуна: «Нужеца гъесда гъикъе рухI щиб жо бугеб»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасда гъикъидал рухI щиб жо бугеб абуn, Тадеганав Аллагъас аят рештIине гъабуна: «Дуда гъез гъикъулеб буго рухI щибжо бугеб абуn....»-абураб (сурату Исаи 85 аят). Гъаб аяталда жаниб абидалго: «Нужехъе гIелму къечIo Ҷакъго дагъаб жо гурони»-абун. Ягъудияз абуна: нижеке гIемераб гIелму къун буго: нижехъе Таврат къун буго. Жидехъе Таврат къурал гIадамал гIемераб лъикIльи къурал гIадамал ругин абуn. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ گНаб аят рештIине гъабуна (109).

**110. Жидеца дур авраглы гъереси
гъабулел мушриказда дуца абе
МухIаммад: ҲIакъильунго
дун вуго нужедаго рельльярав инсан,
Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ گНида Къуръан вахIю
гъабурав.**

Дица гъереси бицунеб бугин абурав чияс, гъеб дица нужееке Ҷалулеб Къуръан гIадаб жо гъабеха! Дун балъго жо лъалев чи гъечIo, дица нужеда рицарал къиссаби: асхIабул кагъфи, Муса аврагасул ва Зулкъарнайнил Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ گНида вахIю гъабун дица нужеда бицунга бугеб ҲIакъаб хабар буго.

**Дица нужеда лъзабулебги буго нужеца жиндие гIибадат гъабизе
ҳIакъав БетIергъян цохIo Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ گНугин абуn. Гъесие щивго
гIахъалчиги гъечIo, гьев щибго жоялда ҲIажатавги гъечIo, гъесда
аскIоб киналIаги хъанчаз ва гIадамаз шапагIат ва кумек гъабуларо.**

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بِشَرٍ مُّلْكٌ كُوْنُوكَيْتَ إِنَّمَا إِلَّا نَهْكُوكَ لَهُ
وَكَجَدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلَيَعْمَلْ
عَمَلًا حَسِيبًا حَوْلَ أَيْسُرٍ كَعِيَادَةَ رَبِّهِ أَحَدًا

Гъесул хіукму хисизабизе, гъесул амру тұубачілого буқінен шибігі жоялда кіоларо.

Жиндие бокъун щив чи вугониги гъев БетІергъан Аллагъасул берцинаң данд چәвай гъабизе, Аллагъасул разильни ва гъесул нигіматазул алжанал швездес, гъев чияс шарғылда рекъон лъикілаб ғәмал гъабе! Аллагъасул парз тұубай аварагасул суннаталда нахъвильтъя, Аллагъасул хәлал гъабураб хәлал гъабе, гъес хәрам гъабураб хәрам гъабе. Аллагъасул амру-нагъюги тұубай.

Жиндирип БетІергъан Аллагъасул гъабулең ғибадаталъуль щибігі жоги ғлахъал гъабуге. Гъаб кілігі құдияб рукно буго нилъеца гъабулең ғәмал Аллагъасул къабул гъабизе ккани ва нилъеес гъельүл ахираталда ажро-кириги буқінен ккани: Аллагъасул шарғылда рекъон ғәмал гъаби ва гъесие гурони ғибадат гъабун гутіи, гъеб ғибадаталъуль щибігі жо ғлахъал гъабун гутіи.

Жинда Аллагъасул разильяяв Шаддад ибнү Авидасан бицараб хәдисалда буго: Дида Аллагъасул расул жинца абулев рарғана: «Дун ىلакъхінкүула дир умматаль батъгояб ширк ва батъгояб шагъват буқіналдасан»-абун. Диңа абуна: «Я расулаллагъасул! Дир умматаль ширкүү гъабизе бугеб мун хүн хадуб?»-абун. Аврарагас абуна: «У, гъабизе буго дир умматаль ширк. Гөз бакъуеги, моңроеги, ганчілеши, хъянчазеги лагъылы гъабизе гъечі. Гөз рияль гъабизе буго жидер ғәмалазуль. Батъгояб шагъват буго үзү чи кіл күн вұкілало үзү жиндие бокъулең нигімат үшін абул мекалъ, гъес кіл хвездаби»-абун. Хәдис имам Ахмадица бицана.

Жинда Аллагъасул разильяяв Абугъурайратидаса бицараб хәдисалдаги буго: «Аллагъасул рахъальан бугеб ғлахъал бицулало хирияв аварагас абуна: дун бицүнгө лъикілаб вұго дідахун ғлахъал гъаруел жақаладаса. Үзү чияс дие абуң ғәмал гъабураб мекалъ, гъельүль дун гуревги ғлахъал гъавураб мекалъ, дун гъесул ғәмалалдаса вәңїләдәв вұго, Гъеб ғәмал дідеңхун ғлахъал гъавурасе буқіуна»-абун. Хәдис имам Ахмадица бицана.

Анас رضي الله عنه асқылабасдаса хәдис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Къиямасеб къояль лагъзадерил ғәмалал Аллагъасда үзере рачінапула жиедеда тілд мұғыру چварал қагътазда хъван рүгеб ғлахъаль. Аллагъасул абула: «Нужсеца гъаб ғәмал нахъе реххе, гъаб ғәмал къабул гъабе»-абун. Малаңкзабаца абула: Я нижсер БетІергъан! Нижседа гъев чиясдаса лъикілаб ғәмал гурони бихъичі абуң. Аллагъасул абула: «Гъесул ғәмал дун разильни тілалаб гъабулең буқінчі»-абун. Диңа къабул гъабуларо дун разильялье гъабураб ғәмал гурони»-абун.

Х1адис аль-Баззарица бицана.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ тавпикъ къеги жив разильи т1алаб гъабун г1амал гъабизе. Аллагъас جَلَّ جَلَّ Шунаги гъит1инаб ва к1удияб ширкалдаса, загъирабги бат1инабги купруялдаса.

Гъит1инаб ширк абула Аллагъасе гъабулеб г1ибадаталда1ъун г1адамал разильи, гъез мун вецин бокъиялда. Рак1 бац1ц1адго, Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильи т1алаб гъабун дуца г1ибадат гъабураб мехаль, лъик1аб г1амалги гъабураб мехаль, г1адамаз дуе рецц гъабунин абуn гъельул зарал буқ1унаро. Г1адамазе берцин вихъизе бокъун г1амал гъабиялда рияъ абула. Гъеб рияъги мунатикъиялда г1агарльулеб жо буго. Гъедин бугельул гъелда ц1ар тана гъит1инаб ширк абуn: жиндалъун инсан исламияб диналдаса вахъич1ониги гъеб рияль гъесул лъик1аб г1амал г1адада хвезабула ва ахираталда гъесие щибго мунпаг1атги гъабуларо. Исламияб диналдаса къват1ир раҳъулеб к1удияб ширк лъабго бат1ияб тайпаялда буго: Т1оццебесеб буго Аллагъын цадаҳ жинца жо бижулев, яги хвезабулев, яги ризкъи къолев, ва ғогидабги иш гъабулев цоги щив вугониги вугин аби.

К1иабилеб буго Аллагъ гуреб жоялье г1ибадат гъаби: масала, хъанчазе, яги хобазе, яги цоги жоялье г1ибадат гъаби гъеб жояль жив Аллагъасде щвеялье кумек гъабулин абуn.

Лъабабилеб буго Аллагъасул ц1аразуль, яги гъесул сифатазуль ширк гъаби. Гъельул маг1на буго: цох1о Аллагъасе гурони гъеч1еб ц1ар цоги жоялье къей, яги Гъесул г1адаб сифат цоги жояльулги бугин аби. Гъельие мисал буго Аллагъасе г1адин балъгояб жо цо пуланав чиясеги лъалин аби, яги цо щив вугониги чиясул x1ал к1велъи бугин бокъараб иш гъабизеян аби.

Загъираб купру буго Аллагъ-аварагасда, ахираталда иман лъунгут1и ва шарғиял ах1камал т1убазе инкар гъаби. Бат1инияб купру буго рек1ель иман буқ1унгут1и. Гъаб купруялда мунафикъиль абула. Гъав цакъго къосарав чи вуго. Гъасул пикру буқ1уна жинца Аллагъы جَلَّ جَلَّ г1адамалги гуккулел ругин, ва амма гъев живго жинцаго гуккарав ах1макъ вуго. Т1адег1анав Аллагъ щибго жояль г1ажиз гъавуларо ва гъесул г1елму-лъаялдаса щибго жо балъгоги хут1уларо.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ тавфикъалда1ъун суратул Кагъфальул
тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва шукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

19. Сурату Марьям

Маккайдың аятынан бураба, жинда жасиб ункъоялда антиила миңкүнгө аят бугеб.

Гъаб сураталъул мурад буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ қо вукИнальул далилал рицин, гъесда мушрикаца гүнтизарулел, гъесие мукъсанлыи бачIунел сипатаздасан гъев вацIылад гъавиги. Ахират букин, хIисаб-мизан букин ва жасаға гъабизе букин жисдеца мухIкан гъабулел ва гъеб тасдикъ гъабулел аяталигы руғо гъаб сураталда жасири. Сураталъул аслияб мурад ва гъельул хIасил буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ қо вукИн чIиңзаби, гъесда иман лъезе тIадаб букин бицин, гъединги хIакъаб нұхда тIоритIарал ва хIакъаб нұхалдаса къосарал гладамазул тIабигIатал рицинги.

Гъаб сураталда жасиб Аллагъасул свалат салам лъеял аварагзабазул عَلَيْهِ الْكَلَمُ къисабиги руғо. Закария аварагасул عَلَيْهِ الْكَلَمُ къисаялдаса бай биххүн, гъесул жисив херлъараб мекаль, жиндине лъимерго лъугынчIей чIужусағыл гъавурав вас ЯхIял عَلَيْهِ الْكَلَمُ бицин буғо, ПәдегIанав Аллагъ жиндирип кинағо жоялда хIал кIолев вугельүл, жинда гъарарасул дугIа разIулов вугельүл, гъев Закариял дугIа къабул гъабун къуна гъесие ЯхIя абулев вас, гъев авараглъунги вукIана.

Глажсағал жасалында жасиңа ішкең гъабулеб Марьямил къиссаги буғо гъаб сураталда жасиб. Голилай ясаль ішівге чи жинда аскIов къачIого вас гъавуна гладамазе мугIжисаттүн букине ва гъез, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ къудраталда, гъесул хIалкIольниядда божсун иман лъезе. Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрағым аварагасул عَلَيْهِ الْكَلَمُ ва гъесул инсул къиссаги буғо. ИсхIакъ, ЯгIкъуб, Муса, ИсмагIил, Идрис, НухI аварагзабазул عَلَيْهِ الْكَلَمُ къиссабаздаги баккабахыи гъабун буғо. Гъал аварагзабазул عَلَيْهِ الْكَلَمُ къиссаби рициялъул мурады буғо гъел киналго қо диналдалын рачIарал рукIин бицин. Гъеб динги Аллагъ جَلَّ جَلَّ қо гъави буғо, гъев гуреб жоялье гIибадат гъабизе бегзүн гутIиги буғо.

Къиямасеб къоялъул биценги гъабун буғо, гъельүл захIмальаби ва къварильаби рехсон руғо. Сураталъул ахиралда мушрикаца Аллагъасада جَنَاحَتْ гүнтизарулел сипатаздаса гъев вацIыладав вукИналье далилал рицин руғо.

Сураталда ىлар тана: «Сурату Маръым» абуң. КIудияб мугIжисат жиндаса загъирлъарай Марьямил ىлар нахъе ىЦунун, гъеб кIоченчIого букине. Гъеб мугIжисаттаги буғо: эмен гъечIого вас гъави ва гъев вас

жив гъит *Инав*, маңы бицине мөх ішвек *Іев* вугеб мөхальго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ кіальазави. Цогиги *Глиса* авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гъавиялдалъун загырларал *Гажсаibal* умурангы руго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул *ЦIаралдалъун*.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كَتَبَ اللَّهُ مَا يَرَى

1. Каф, Гъя, Я, Глайн, Ссад.

Тәдеганав Аллагъасда лъала гъал хIупаздалъун бугеб жиндир мурад. Къуръан жинца инсан *Гажиз* гъавулеб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам букиналда төритIел буго гъел хIупаздалъун гъаб сурат бай бихияльуль.

2. Гъаб буго дур БетIергъан Аллагъас دَكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ دَرْكَرِيَّا
жиндир лагъ Закария аварагасе
гъабураба ракIиматалъул бицен.

Дица дуе гъеб бицунеб буго Мұхаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца умматалье гъельдалъун вагIза гъабизе ва гъезда Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ хIал кIольтиялласан цо-цо жо лъазе ва гъельдалъун мұмминзабазул иман ҆ЦикIизе.

3. Гъев Закарияца عَلَيْهِ السَّلَامُ **жиндир** إِذْنَادِيَ رَبَّهُ وَذِنَاءَ حَفِيَّا

БетIергъанасда ахIараб гIужаль: гъаракь

борхичIого, Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ **хIелун дугIа гъабураб мөхаль.**

ДугIа гъабулеб мөхаль гъеб балъго гъаби ва хIелун гъаби Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жаваб къеялда *Гагараб* буго, риялласа рикIіадабги буго.

4. Закарияца дугIаяльуль абуна: Я قَالَ رَبِّي وَهَنَ الْعَظُمُ مِنِي وَأَشَعَّلَ
дир БетIаргъан! Дун херлъун вуго,
къуватги дагъльун буго, дир яхI бахъиги
загIиплъун буго. Дир бетIералда тIад
хъаIрасги тIибитIун буго.

Бакъвараб харида ша рекIунеб *Гадин* хехго бижун гъеб расаль бетIер цезабун буго. Дица дуда гъарараб мөхаль дуца дир дугIаялье жаваб *КъечIогоги течIо*. Дица дие кидаго лъикIльни гъабуна, гъанжеги дица дуда ахIи балеб буго ва дуца дир дугIаялье жаваб гъабиялда хуулги буго.

Сахаватав ва къадрояв чияс цин лъикIльни гъабураб мөхаль цогиги лъикIльни гъабулеб *Гадат* буго. Гъедин бугельүл Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие ццебекун гъабураб лъикIльиялъ Закариял хуул лъезабуна гъанжеги жиндир дугIаялье жаваб гъабиялда.

5. ХIакъльунго дун хIинкъун вуго
дунги хун нахъе хутIарал дир гIагарал
Гадамаз, дир ирс босулез ва дир
бакIалда чIун валилъи гъабулез, дин

وَإِلَيْي خَفَتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَاءِي
وَكَانَتِ أَمْرَأَيْ عَاقِرَأَ فَهَبَ لِي مِنْ
لَدُنِكَ وَلِيَّا

Гәдада хvezабилин абун,

гъез дидаса босараб Гелмуги аварагльиги цүниларин ва гъеб цогидаб халкъальхъе щvezабиларин абуңги. Дир чүжуги йиго жинца лъимер гъабуларей. Гъей херльун кюдолъун йиго. Гъаб кинағо иш гъадин бугониги дуца дие қо лъикәб лъимер къе Аллагъ, дир амруялъул валилъун, гъельул варисльун жив вукIунев.

6. Жинца дир ирс босуlev ва

ЯГІкубил ағылуялъул аварагзабазул

ирс босуlev.

يَرِئُنْفِي وَيَرِثُ مِنْ إِلَيْهِ عَقُوبَةً وَجَعَلَهُ

رَبِّ رَضِيَّا ﴿١﴾

Жив аварагльун вукIунев ва жинца гъал

ццересел аварагзабазул Гелму ва глақъло ирсалье босуlev. Гъаниб боңи-малалъул ирс босиялдаса хабар гъечIo. Аврагзабазул тарикат (гъез нахъе тараб магIишат) ирсалье бикүларо, гъеб мұмынзабазе садакъаялъе уна. **Дуца гъев вас мун жинда разиявльунги гъаве дир БетIергъян Аллагъ.**

Ар-рази абулев Галимас абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв Закария аварагас Аллагъасда жиндие вас къе абуң дугIа гъабиледе ццебе лъабго жо гъабуна: Жив загIиплъун вукIин бицана, Аллагъас жиндир циониги дугIа нахъе Чван букинчебельиги бицана, жинца тIалаб гъабулеб жо диналье маслахIаталъе Голо букин бицана. Гъелдаса хадуб гурони жиндир хIажат баян гъабичIo ва жиндие қо вас къе абуң абиchIo. Гъелдалъун Закарияца бихъизабуна жив жиндирго гъунаралда божарав гъечевлъи, жиндир амру Аллагъасда жамурав вукIин. Гъеб буго дугIаялъе жаваб гъабиялъе сабабги.

7. Цинги ТәдегIанав Аллагъасул

жалълъ рахъальян гъесда хитIаб гъабуна:

Я Закария! Х1акъльунго Дица дуда

рохел бицунеб буго дуе ЯхIя абуң

жинда цIар бугев вас гъавизе вугин абуң. Гъеб ЯхIя абураб цIар гъанжельизегIан цоги чиясда лъечIеб буго.

ТәдегIанав Аллагъас жинцаго лъуна гъев вассасда цIар, эбел-инсуда тIамун течIого. Гъеб гъесие бугеб хиралъи ва камиллъи буго.

8. Закарияца абуна: «Я дир БетIергъян!

Дие лъимер кин букинеб дир чүжу

лъимер гъабуларей йигеб мехалъ,

х1акъльунго дунги херльун мугъ

къуларав чи вугеб мехалъ»-абун.

Гъесул нусиялда къого сон букина, гъесул чүжуялъулги нусгоялда

يَرَكَرِي إِنَّا نُبَشِّرُكُمْ بِغُلَمٍ أَسْمُهُ

يَحْيَى لَمْ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلِ سَوْيَّا ﴿٢﴾

أَمْرَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغَتُ مِنْ الْكِبَارِ

عَيْتَيَا ﴿٣﴾

Гагарун сонал рукана. Жиндие вас гъавизе вугин абураб мехаль жинца роххел загыр гъабун, киндей жидеев гъев вас гъавизе вугев абуун гъабулеб Гажаиблы бую Закариял ﷺ гъаб Гажаиблы, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ خالкъолъиялда божичного бугеб Гажаиблы гуро.

9. Аллагъас абуна: «Гъадин قَالَ كَذِيلَكَ قَالَ رَبِّكَ هُوَ عَلَيْهِ هِيَرُ^{۱۹}
бугоха дир амру: нуж херльун وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلٍ وَلَمْ تَكُنْ شَيْئًا
ругониги нужеэ цо иман бугев,
баракат бугев вас гъавизе. Гъаб ишги

дие цакъ бигъаяб амру бую. Хлакъльунго дица мунги вижана
гъанжеялдаса щевого щибго жо букъинчеб бакъалдаса»-абун.

Мун вижиги, дие вас гъавиги ва цогидаб жо гъабиги дие захиматаб амру
букъунаро. Дие цо жо бокъараф мехаль гъеб жо букъуна ва гъелдалъун
дива щолеб щибго свакайги захимальиги букъунаро.

10. Закарияца абуна: «Я дир قَالَ رَبِّ أَجْعَلْتِي إِيمَانًا فَقَالَ إِيَّاهُ
Бетлергъян! Дуца дие цо Галамат гъабе الْأَنْكَلَمُ النَّاسَ ثَلَثَ لِيَ إِلَى سَوْيَاتِي^{۲۰}
дир чужу къинай лъугъараблъни дида
льялеб»-абун. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
абуна:

«Дие Галамат бую мун Гадамазда къалъачного вукъин лъабго
сордояль таталаго, мун сах-саламатги вукъаго»-абун.

Гъаб лъабго сордогун цадахъ лъабго къоги букъуна. Гъев Закариял ﷺ мацI ккуна Гадамазда къалъаялдаса. Жинца тасбихI гъабулеб
букъана, Тавратги цалулеб букъана, амма Гадамаздехун къалъазе
бокъараф мехаль мацI ккун чолеб букъана.

11. Гъеб мацI ккураб мехаль Закария فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنْ أَلْمَحَابَ فَأَوْحَى
михрабалда вачана ва жинца إِلَيْهِمْ أَنْ سَيُّوحُوا بِحَرَةٍ وَعَشِيَّا^{۲۱}
Гадамаздехун ишара гъабун гъезда
бичичизабуна нужеца радал бакъанида
Аллагъасе тасбихI ва сужда гъабе абуун ва щебеги гъабулеб
букъагараб халалъ гибадат гъабе абуун.

Михраб абула масжидалда жаниб букъунеб жамагаталье имамлы
гъабизе ва гъезие вагIза гъабизе имам (дигир) Чолеб бакъалда.

Цинги гъев Закариясе вас гъавун гъев къудияв гураб мехаль ва
жинда хитаб гъабизе ва таклиф гъабизе бегъулеб гъев лъугъидалго,
Тадеганав Аллагъас гъесда абуна:

12. «Я ЯхIя, дуца гъаб Таврат кодобе босе يَسِيحِي حُذْلُكَتَبَ بِقَوْةٍ وَإِتَيْهُ
ва гъелда тад бугеб жоги лъазабе цакъ
яхI бахъун, гъелда памалги гъабе»-абун.
Дица гъев ЯхIя аварагасе ﷺ گَلَمْعُوا
Гелму ва

Гәакълу куна жегиги гъев гытЫинавго вугеб мехаль.

Жив балугълыледеги гъесда лъалеб букIана Таврат цАлизе ва гъениб бугеб жоялда рекъон хүкмү гъабизе. Жинда дандиял Гисинал лъималаз нижгун цадаҳъ васандизе вачIаян абураб мехаль, ЯхIяца абулеб букIана: «Дун васандизе вижарав гъечIo»-абун.

13. Дица гъеб ЯхIя аварагасе ﷺ
кураб гIелму ва хIикмат буго гъесул ﴿٣﴾

эбел- инсуе гъабураб гурхIел ва гытЫинаб къоялдасанго
ЯхIя вацIЦад гъавуна ЙодорегIанал ТабигIатаздаса. Гъев
Аллагъасдаса ﷺ **хIинкъарав лагъльунги вукIана.**

Жинца Аллагъасе ﷺ гъабулеб гIибадат бацIЦад гъабурав, жинца кидаго мунағъ-хатIаъ гъабичIев ва гъеб гъабизе къасдги гъабичIев вукIана.

14. Жинца эбел-инсуе лъикIельи ﴿٤﴾
гъабулевги вукIана, гъезие щибго
рихараб жо гъабичIев. Жив чIухIаравльун, Аллагъасда ﷺ
гIасиявлъунги вукIинчIo.

15. Аллагъасул ﷺ **рахъальян салам** ﴿٥﴾
буго ва кIодо гъавиги буго гъев ЯхIя
аварагасе ﷺ **жив гъавураб къояль,**
жив холеб къояльты ва жив къиямасеб
къояль тIаде вахъинабулеб мехальги.

Гъаб лъабго бакI буго инсан жиндиш цАакъ загIипавльун вукIунеб, жиндир Аллагъасда ﷺ хIажальиги гIемераб букIунеб. Гъеб лъабго бакIалда Аллагъас ﷺ чIЧун вуго ЯхIя аварагасе ﷺ квербакъуловльун ва гъесда бичIЧизабулеб буго Аллагъас ﷺ вукIин жиндир тадбир гъабулов, жинда хъаравуллти ккун вугев ва жиндие щибго хIинкъи ва къварильи гъечIебльи.

Жинда Аллагъ разильяяв ХIасанул Басриясдаса бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв Гиса ва ЯхIя авараг данделъараб мехаль, Гиса аварагас ﷺ абуна: Я ЯхIя! Дуца БетIергъан Аллагъасда гъаре дир мунағъал чуре»-абун. ЯхIяца абуна: «Мун лъикIав вуго дидасанги, дуца гъаре Аллагъасда ﷺ дурги дирги мунағъал чуре»-абун. Гисаца абуна: «Мун лъикIав вуго дидаса. Аллагъас ﷺ дуда салам гъабуна, дуда салам дицаго гъабуна»-абун.

ТIадегIанав Аллагъас жиндир хIалКольтиялда тIоритIел гъабулеб Закариял къисса рехседалго: жинда жаниб Гирхъольбан арал херал рос-льядиялье жиндиш баракат бугев, жив аварагльун вукIунев

vas гъавияльул хабар бицараб, гъелда нахъ регІизабун, гъелдасанги гІажаибаб Марьямил къисса бицана.

Гъей Марьям йиго Гимранил ва Хланат бинту Къафузил яс. Гъай Хланатил яц ИшагI йикIана Закариял чужу. Марьямил вас Гисае ИшагIлл вас ЯхIя эбелальул вацгIал вукIуна. Цоги рагIи буго Закариял чужу Гимранил яс йикIана абураб. Гимранил яс ккода Гиса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ эбел Марьямил яц. Гъаб рагIиялда бан ЯхIяги Гисаги кIиявго эбелдахъан вацгIалзаби ккода. Гъаб рагIи битIарағби буго.

16. Дуца Къуръаналда жаниб бице
Мухаммад, ماریامیل کъисса.
Гъей Марьям жиндир ағылуюлдасан
рикIальун Байтул-муқъадасальул
бакъ баккул рахъалдехун араб ғуж бице.

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرِيمَ إِذْ أَنْبَذَتْ مِنْ
 أَهْلِهَا مَكَانًا شَرًّا فِيهَا ﴿١٦﴾

Аллагъасул جل جلاله Гибадат гъабизе жийго цохIо хутIизе ва жинди лъилго квалкалги гъечIого букIине.

17. Гъеб бакIалда ч1Чун, жиндир
ағылоядаги жинданы гъоркьюб
пардавги гъабун Гибадат гъабулей
Марьям йикIадго, дица гъелда тIаде
витIана дир расул Жабраил малаик عَلَيْهِ السَّلَامُ ва жив гъелда цеве
вачIана сахав бихъинчиясул сураталда.

فَلَمْ يَخْذَنْتُ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا
 رُوحًا فَاتَّمَشَّلَ آهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾

Жинда Аллагъ разильаяв ИбнугIаббасица абуна: Жабраил عَلَيْهِ السَّلَامُ малаик гъелда цеве вачIана жиндир гъумер берцинав, хъахIав, расги кIургIарав (къураав) сахав Голохъанчиясул сураталда. Гъев инсанасул сураталда вачIиялье сабабги буго Марьям хIинкъичIого йикIине жинда бихъичIеб ва лъалареб сураталда жинда цеве Жабраил вачIараб мехаль. Дос бицуунеб жоялда жий Генеккизе ва гъесие жаваб гъабизеги кIвезе. Гъей жиндир черх ва напс юнарай йикIин бицуунеб буго жинда цеве берцинав Голохъанчи вачIун вихъараб мехаль жинца Аллагъасдалъун جل جلاله юни гъарияль гъев Голохъанчиясул квшельиялдаса.

18. Марьямица абуна: «Х1акъльунго
дица Аллагъасдалъун цIуни гъарулең буго
дур заралалдаса. Мун Аллагъасдаса
хIинкъулов чи ватани дида аскIов къаге ва
дун жийго тун дурго унеб рахъалда а»-абун.

قَالَ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ
 تَقْيِيَّا ﴿١٨﴾

19. Жабраил малаикас абуна
х1акъльунго дун вуго Аллагъас
дуе мунағъ-хатIаалдаса вацIадав вас

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكَ لَا هُنَّ لَكَ غُلَمَّا
 زَكِيَّا ﴿١٩﴾

къезе вугин абун духъе витларав расул.

20. Маръмица абуна: «Кин дие вас вук¹унев ва дица кин гъев гъавулев дидашивго инсанги хъат²ич³еб мехаль.

Дун росасе арай чүжу гьечю, дун зина гъабурайги гьечю»-абун.

21. Жабраилас^{عليه السلام} абуна: «Гъадин бугоха Бетлергъанасул амру, дуе вас гъавизе жиндие эмен гъчеев. Гъеб амруги Аллагъясе^{عليه السلام} цакь бигъяб жо буго.

Щибго жо гъечIеб бакIалда гъаб кинабго
Галам бижараав Аллагъасе جَلَّ جَلَّ эменги гъечI
амру гъечIо ва Гажаиблы гъабизе ккараб жо

Гъеб лъимер гъаби буго гъадамазда Аллагъасул جَلْجَلْهُ xIалкIольи лъаялье сабабльун букине ва гъезие рахIматлъунги букине: гьев вас халкъ Аллагъасда جَلْجَلْهُ иман лъяелда ахIулев авараглъун вукIун, гъесdalъун гъел гъадамал битIараb диналда тIоритIулев. Гъаб Марьямица вас гъавизе бугеб Аллагъасул جَلْجَلْهُ xIукму-къадарги жиb тIубараб xIукму буго жиндие хиси гъечIеб ва нахье баxъин гъечIеб.

22. Цинги Марьямил ургынде льимер
гъабизе бугеб къинай чей лъугъана ва
гъей жиндир агълюялдаса риккеладаб бак!

Тафсиралъул гәалимзабаца абуна: Жабраил ﷺ малаикасулыгы Марьямлги цоцазде гъабулеб калам түбараб мехаль Жабраилас ﷺ гъельул гордеялъуб хүхъел пуна ва гъеб хүхъел Марьямил ургъибе лъугъун гъей къинай лъугъана. Жий къинай лъугъи лъараб мехаль гъей жиндир ағлоядаса рикіладаб бакілда ун гъений яхчун ч1Чезе къасд гъабуна. Гъей хінкъана жинда рогъоб баялдаса гъеб къинлъи кин ккараб лъалареб жиндир ағлуюять.

23. Гъеб сагIatalда (яги ичIо моцIалъ къинайльун йикIун хадуб) гъелда лъимер гъабияльул xIара чIван, гъеб унтияль гъалаг гъаюн Марьям баш вареб намастамид гъетIадла тIад

бакъвара чамастакил гүвсНайлдс Гадс яччана ва жинца абуна: «Вай дида бугеб хіал! Дун хун йикІарай ани гъаб амру дида тілде бачІиналда цеего ва дун Гадамазда кіочон тунги йикІарай ани»-абун.

قالَتْ أُنَيْ كُونُ لِي عَلَمٌ وَمَا يَمْسَسْنِي
بَشَّرَ وَهُوَ أَكْبَرُ عَيْنَيَا

قالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَزِيزٌ
وَلَنْ يَجْعَلَهُ دَاءَ إِيمَانَ لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا
وَكَانَ أَمْرًا مُقْضًى

*فَحَمَّلْتَهُ فَأَنْبَذْتَ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا

فَأَجَاءَهَا الْمُخَاصِّ إِلَيْهِ جَنْعُ النَّحْلَةِ
قَالَتْ يَا يَسِيَّنِي مَتْ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ
سَيِّئَةً مَنْسِيَّا

Марьямида лъалеб буқIана гъей цониги чияс ритIухъ гъаюларебльи жинца бицараб хабаралъуль, жиндие гIемер къварилти гъабизе буқIинги гъеб лъимер сабаблъун. Гъеб къавмалъе Марьям ҆Цакъ гIибадат гъабулей, Аллагъасул حَلَّ جَلَّ диналда тIад чIарай гIадан йикIин лъалеб буқIаниги, кодоб лъимергун гъей цее ячIараб мехаль жидеца гъелда зиначIужуян абизе буқIана. ГIадамазул тIабигIат буго ҆Цакъ хехго жидеца гIайиб чIавалеб, щибго гIузру бачизе къасд гъабулареб. Гъаб ҆Цакъ квшешаб тIабигIат буго. Муьминзабазул тIабигIат буқIине кcola диналъул вацасдаса цо квшешаб жо бихъараб мехаль жидеца гъесие гIузру бачунеб ва гъесда гурхIулеb.

Цо хабар буго: «Нужеда цо диналъул вацасдаса квшешаб жо бихъараб мехаль нужеда гъесие гIузру бачун лъабкъоялда анцIго батIияб гIалла бице»-абун.

Гъев чи гъалатIльун ватила, гъапулъун ватила, гъесдаса лъачIого ккун батила, гъев цояз гуккун ватила абуn гIузру бачизе рекъараб буго муьминчиясдаса шаргIалда рекъечIеб жо ккараб мехаль.

24. Гъелда хитIаб гъабун чамастакил гъветIальул гъоркъияб раҳъалдаса малаикас абуна:

Цоги гIалимзабада абуна: ГIиса авараг عَلَيْهِ السَّلَام гъавун гIодов лъун вуқIана ва гъев ГIисаца абуна абуn. Мун пашманльуге, я Марьям гъаб амруялда. Гъалда жаниб БетIергъан Аллагъасул кIудияб хIикмат буго. Дур БетIергъанас дуда гъоркъехун чвахулеb лъим баккизе гъабун буго. Дуца гъелдаса гъекъезе ва рацIалти гъабизе.

25. Дуца гъаб чамастакил гъветIальул бакъвараб гIаркъел дудехун ц1ц1ай, гъелдаса дуда тIаде гIатIояб, гъуниаб чамастак гъарщун бачIине буго.

Гъаб бакъвараб, тIад щибго пиxъ гъечIеб чамастакил гъветIальул гIаркъел Марьямица ҆ЦIараб мехаль гъелда тIад чамастак бижи цоги гIalamат буго Аллагъасул حَلَّ جَلَّ хIалкIольялда жинца тIоритIел гъабулеб ва хварал гIадам чIаго гъаризе рукIиналда тIоритIел гъабулеб.

26. Дуца гъеб гъуниаб, лазатаб чамастак кванае, берцинаб, ҆Цорораб лъимги гъекъе. Мун гъаб лъимер гъабиялдаса разильун йикIа, мун гъелда пашманльуге.

فَنَادَهَا مِنْ خَتِئَاهَا أَلَّا تَحْرِنِي قَدْ جَعَلَ بَنِي

مُخْتَكَ سَرِيكَ

وَهُزِي إِلَيْكَ بِحِجْعٍ الْخَلَقَةُ تُسْقِطُ عَلَيْكَ

رُطْبَانَ جَنِيَّا

فَكُلِّي وَأَشْرِي وَقَرِي عَيْنَانِ فَإِمَّا تَرَنَّ مِنْ
الْشَّرِّ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ
صَوْمَانَ أَكَلَمْ أَيْمَانِيَّا

Дуда гIадамазул цониги чи вихъараб мехаль ва гъес дуда гъаб лъимералъул хIакъальуль гыкъараб мехаль, дуца абе: «ХIакъльунго дица Аллагъасе кIал кквезе назро гъабун буго, дун жакъа щивго чиясда кIальзазе гъечIo»-абун.

Гъеб заманаяль гIадамазда кIальчIого ч1Чун кIал кколеб гIадат буkана. Исламияб диналда жаниб гъединаб кIал кквей гъечIo. Марьямида кIальчIого ч1Ча абиялъул хIикмат буkана Гиса авараг kълъيha اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰالَمِينَ كIальзан гъес гIейи гъабизе буkин Марьямида гIадамаз лъезе буkараb бутътан тIаса инабизе.

27. Цинги Марьям жиндир агъгуялъухъе ячIана гьев Гисаги кодов ккун, гьевги ваччун.

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلِهُ وَقَاتُوا يَمَرِّيْرَ لَقَدْ

جَئَتْ شَنَّا فَرِّيْسَا ﴿٦﴾

Лъимер гъабун хадуб чанго къо араб мехаль ячIана: жий яцIальзараb мехаль, черхги сахльараb мехаль. Гъей Марьям кодоб лъимергун ячIараb мехаль, гъельул агъгуялъе гъеб цIакъ квшешаb жолъун бихъана **ва жидеца абуна: «Я Марьям! хIакъльунго Мун цIакъ кIудияb амруги босун ячIанаха нижеда тIаде;** гъаб лъимер кин дуца гъабураб? Мун росасеги инчIей яс ийкIана гурищ?»-абун.

28. Я Гъарунил яц!

يَا أَخْتَ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرَسَوْءِ

وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَعِيْسَا ﴿٧﴾

Гъарун аварагасда kълъиha اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰالَمِينَ рељъльун Гибадат гъабурай ва лъикIаб Гамалги гъабурай. Дур эмен квшешав чи вукIинчIo. Ва гъесдаса къабихIаб пишаги бихъичIo. Дур эбелги жинца зина гъабулей ийкIинчIo. Дудаса кин ккараб гъаб сурукъаб иш, мун бацIадаб хъизаналда гъоркъой гIурай лъикIаб насло тухумалъул гIаданги ийкIадго?

Тафсиралъул Галимзабазул цо къокъаяль абуна: гъав Гъарун Мусал kълъиha اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰالَمِينَ вац гъечIo, гъав вуго Марьямил заманаяль вукIараv жиндир лъикIильи, рацIальи ва Гибадат машгъурав чи. Гъев вукIана Аллагъасе جَلَّ جَلَّ Гибадат гъабиялъуль жинца цIакъ яхI бахъулев чи, Марьямги гъесдаго рељъльун Гибадат Гемерай ва Аллагъ разильи тIалаб гъабулей ийкIана.

29. Цинги Марьям гъезие жаваб къун кIальчIо ва жинца Гисадехун ишара гъабуна: «Гъав вас кIальзазаве»-

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي

الْمَهْدِ صَبِيْرًا ﴿٨﴾

абун. Доз абуна: «Нижеда кин кIальзазувлев гъанжего гъанже гъабураб, киниялда жаниб бугеб гъитIинаb лъимер»-абун.

Ар-рази абулев Галимас абуна: гъаб калам гъабулеb мехаль эбелалъул

керен хахулең вүкіларын Гиесаца عَلَيْهِ السَّلَامُ гьеб керен хахи тана ва гьел Гадамазедехун вуссана.

30. Гиесаца абуна: «Хакъльунго дун вugo Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **лагъ.**

Дун Аллагъасул вижана жиндир къудраталдашун эменги гьечілігі

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **хұкму-қъадарғи буго дихъе тіхеъ къезе ва дун аварагльун гъавизеги.**

31. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **дун гъавун вugo дидаса Гадамазе лъикілти ва баракат шолевльун киве дун вугониги ва киве дун рештаниги.**

Аллагъасул салам лъеяв Гиеса аварагасул баракат букіана жиндир эбелалье цюорораб лъимги гъуниаб пиҳыги Аллагъасул къей. Гъединго гъесул баракат букіана гъаб пасихілаб каламги гъабун жиндир эбел Марьямидаса Гадамазул щаклти нахъе инаби. **Дида Аллагъасул** جَلَّ جَلَلُهُ **амруги гъабун буго лица какги бай ва закатги кье абуни, дун ңаго вугебілан мехаль.**

32. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **дун гъавун вugo дир эбелалье лъикілти гъабулевльун. Дун гъавун гьечілік амал күдияв зулмучильун ва Аллагъасда** جَلَّ جَلَلُهُ **инкар кколев баҳыкъосельунги.**

33. Дида Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **салам буго ва гъесул цоб-рахіматги буго дун гъавураб къояльги, дун холеб къояльги ва къиямасеб къояль ңаго гъавун тәде ваҳынинавулеб къояльги»-абун.**

Гъаб буго Гиеса аварагас гъабураб калам жив гитінаб лъимерльунги вукіун. Гъалласан хадуб гъес калам гъабичілік жив күдияв ңун кіалъазе лъялев лъугъун горони. Гъадин загыр гъабуна Гиеса аварагас жив Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ лагъ вукін. Гъев аллагъ гьечілік, Аллагъасул васы гьечілік, лъабгоязул ңаявғи гьечілік: гъаб кинабго батілаб дагіба буго ва Аллагъасдехун جَلَّ جَلَلُهُ ширк гъабиги буго. Насраниязул жиدهца Инжил хисизе гъабуран кашишаз ургъараф хабар буго гьеб.

34. Гъав чи вugo Марьямил vas Гиеса. Гъаб буго гъесул хакъальуль абулеб битілараб рагығи гъесул хакъаль жал

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ أَتَلَمْ يَرَى الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي

نَبِيًّا

وَجَعَلَنِي مُبَارِكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَنَنِي

بِالصَّلَاةِ وَالرَّكْوَةِ مَا دُمْتُ حَيًّا

وَبَرَأَ بِهِ لِدَنِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَارًا

شَقِيقًا

وَأَسْلَكَنِي عَلَىٰ يَوْمِ وُلْدَتُ وَيَوْمَ أَمْوَاتُ

وَيَوْمَ أَبْعَثُ حَيًّا

ذَلِكَ عِيسَىٰ ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلُ الْحَقِّ الَّذِي

فِيهِ يَمْتَرُونَ

хилипльун ругелг1адамазе.

Насранияз абухъе алагъ яги Аллагъасул ﷺ вак гъечо Гиса. Ягъудияз абухъе зинадал лъимерги гъечо. Зинадал лъимер авараглъун вукIунаро.

Ас-Судиу абулев гIалимас абуна: ТадегIанав Аллагъас цониги ЧужугIаданалъул щар рехсечо Къуръаналда жаниб цохо Гимранил яс Марьямил гурони. Гъельул щар рехсон буго лъеберго нухаль. Гъельуль хIикмат бицун кIудиял гIалимзабаца абуна: ханзабаца ва чIухIарал гIадамаз жидер руччабазул щар баҳуларо гIадамазда гъоркъоб: дир хъизан, дир лъади абуn гурони. Гъельдалъун жидеца жидерго ва жидер руччабазул къадро кIодо гъабула. Гъарабашазул щар гъез рехсола, гъеб рехсеяльул щибго кIвар гъабуларо.

ТадегIанав Аллагъас Марьямил щар рехсана гъей Аллагъасул ﷺ лагъ йикIин загъир гъабун ва тасдикъ гъабун, Гарабиyaз жидер гъарабашазул щар рехсеялда рељъельун. Цинги Гиса аварагти ﷺ рехсана эбелалда ГIунтIизавун: «Марьямил вак Гиса»-абун. Гъев Гиса Аллагъасул ﷺ вак гъечеblъи лъазабун, гъесул эбел Марьям ягъудияз гъельда ГIунтIизабулеб бугътаналдаса ящадай йикIинги лъазабун.

Аллагъасул салам лъеяв Гиса аварагасул ва гъесул эбел Марьямил къисса бицунаго, Ибнукасирица бицараб хабаралъул къокъаб хIасил буго гъаб:

Марьям ииго Гимранил яс, Давуд аварагасул ﷺ наслоялдаса жий иигей. Гъельул эбелалъ Аллагъасда ﷺ дугIа гъабун: «Дуца дие цо баракат бугеб лъимер къе, дица гъеб Байтул-мукъадасальул масжидалъе хъулухъ гъабизе назро гъабун къезе буго»-абун букIана.

Цинги жинца яс гъайдалго гъельда Марьям абуn щарги лъуна гъей хъихъизе ва Гелму-дин малъизе Закария аварагасухъе ﷺ күн йикIана. Гъев Закарияда йикIарай Чужу Марьямил яц йикIана. ГъитIинай яс иигеб мехалъго Марьямил караматал загъирльун рукIана: Закария аварагасда ﷺ гъей иигеб рокъоб жаниб риидал хасалил пихъ батулаан, хасало роол пихъги батулаан. «Гъаб пихъ киса дуе щвараб»-абидалго, Марьямица абулеб букIана: «Гъеб дие Аллагъас ﷺ къураб буго»-абун. Гъей Марьям гъитIинаб къоялдаса Аллагъасе Гибадат гъабиялда Тад щарай йикIана ва Байтул Мукъадасальул масжидалда жаний чIЧун гъеб масжидалъе хъулухъ гъабулей йикIана.

ТадегIанав Аллагъасе бокъараб мехалъ Марьямил лъимерльун гъавун Гиса авараг ﷺ загъир гъавизе, гъей доб масжидалда жаний чIЧун, масжидалъул бакъ баккул рахъалда бугеб хIужраялда гIадамаздаги жиндаги гъоркъоб пардав гъабун Гибадат гъабулей йикIадго гъельда

ццеве вачIана Жабраил ﷺ малаик: берцинав, сахав Голохъанчиясул сипаталда.

АскIов чи гъечIого, агъло хъизаналдаса рикIалъун йигей Марьям цакъ хIинкъана гьев чи жиндие квшельи гъабизе вачIарав чи ватила абуn ва жинца абуn: «Дица дир БетIергъан Аллагъасда гъарулеб буго дур квшельялдаса дун щуне абуn. Мун Аллагъасда ﷺ божулев, гъесдаса хIинкъулев чи ватани дуца дие зарал гъабиларо»-абун. Марьямида лъялеб букIана рекIель дагъабниги иман бугев чи Аллагъасул ﷺ щар бахъараб мехаль ва гъесул газабги ракIалда шvezабураб мехаль жинца квшельи гъабиялдаса нахъ Чвалеблъи.

Гъев чияс абуn: «Дун дуе квшельи гъабизе вачIарав чи гъечIо, дун вugo Аллагъасул ﷺ расул, дуда рохел бицине витIарав, дуца Аллагъасул ﷺ диналде халкъ ахIулев расуллъун жив вукIинесев вас гъавизе вugo»-абун. Гъеб рагIи рагIидал Марьямил хIинкъи тIаса ана ва гъелда гъеб хIинкъи глаjайблъияль ключенабуна, цинги гъель абуn: «Гъебо щиб хабар? Дица вас кин гъавулев дида жегиги бихъинчиясул кверцин хъатIунги гъечIого. Дун россасул Чужуги гъечIо, зина гъабулейги гъечIо!»-абун.

Дов чияс абуn: «Дун дуда гъеб хабар босун витIарав расул вugo, гъеб лъимер дуца гъабизе букIинги Аллагъасул ﷺ хIукму буго, гьев Аллагъ ﷺ жиндие бокъараб жо бокъухъин гъабулев вugo. Гъесие жиндир мурад тIубазе кинабIаги алат ва сабаб къваригIунаро. Щибго жо гъечIеб бакIалдаса гъаб маҳлукъ бижараав Аллагъасул ﷺ дуца эмен гъечIого лъимер гъаби глаjайбаб жо гъечIо»-абун.

Аллагъас ﷺ амру гъабураб хIалалъ Жабраил малаикас ﷺ Марьямил гордеялъул рагъараб бакIалда жиндир хIухъел пуна (биччана) ва гъаб хIухъел Марьямил чорхолъе лъугъун гъелда лъана жиндир рахIомоялда жаниб цо жо лъугъараблъи.

Къуръаналда жаниб цоги аят буго: «Жинца жиндир парж (Гаврат) цунарай, цинги дица гъеб паржалдада жаниб дир раҳъалдаса рухI пурай»-абун. Гъаб рагIияль тIад гъабуларо Жабраил малаикас гъельул паржалъуль хIухъел пуй. Гъеб буго ахIамкъав чияс гурони абулареб рагIи ва гъаб буго тIадегIанаб макъамалда (малаикзабазда ва аварагзабазда) ГунтIизабизе бегъулареб рагIи.

Жабраил малаикас ﷺ гъелдахун вуссун пураб хIухъел ТадегIанав Аллагъас гъельул паржалъуб шvezабуна ва гъелда лъана гъениб жаниб цо жо лъугъин. Гъаб «хIухъел пуялдаги» щибго хIажалъи гъечIо: Аллагъас ﷺ цо жо лъугъизе бокъараб мехаль гъебжо лъугъула. Гъаб буго нильеe бичIунеб мисал бачун ва нильеe гIакъулялда рельльяраб

жо бицун, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ хІалкІольдиялда нильль кантІизарулең заман.

Гъаб амру тұубан хадуб Марьям Аллагъасул جَلَّ جَلَّ хіукму къадаралда разильүн гъесул амру къабул гъабун ч1чана ва амма жиндие ғІадамаз гъабизе бугеб питна лъан, гъезие щиб жавабдай къелеб ва щибдай жинца гъабилеб абуң ургыаликъе ккана. Марьямица жиндие ккараб жо жиндир яң ИшагІида бицана. Гъеб заман буқІана Закария аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъарун, Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъесие лъимер гъабизе ИшагІ къинай гъаюраб заман. Марьям жинда тІаде ячІараб мекаль гъей ИшагІица гъелда габуниң хурхун жий лъимер гъабизе къинай лъугъун ийго абуң бицана. Марьямици гъелда жиндирги Жабраил малаикасулғи къисса бицана. Гъеб руқъ аварагзабазул عَلَيْهِ السَّلَامُ ва раңІадал ғІадамазул руқъ буқІиндап, ИшагІ Марьямил хабаралда божана ва кІияйго рекъон гъеб хабар балъго тана.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ғІикмatal рицунағо жинда Аллагъ разильяяв имам Маликица абуна: дихъе щварағ ғІелмұялда рекъон Гіиса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ва ЯхІя авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ эбелдахъа ваңғалзаби руго. Гъел кІиялго цадахъ рукІана жидер улбузулちょхъонирги. Цо нухаль ЯхІял эбелаль абуна: «Я Марьям! Дида гъаб дирちょхъониб бугеб лъимер бихъулең буғо дурちょхъониб бугеб лъимералъе жинца сужда гъабулебельүн»-абун. Гъаб буқІине ккода Гіиса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ЯхІя аварагасдаса عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъас جَلَّ جَلَّ хира гъавун вуқІиналье ғІаламат.

Гіиса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вұғо жидеда «кулуп-ғІазми» абуң цар тарал шұғо къадро кІудиял аварагзабазул цояв, Гъельүл магІна буғо: «Жидер иман къвакІарал, яхІ баҳы гучал ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амру тұбазабиялда тІад чІарал»-абураб. Гъев шұғо аварагги НуҳІ, Ибрағым, Муса, Гіиса, Мұхаммад аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ руго, киназдаго Аллагъасул свалат салам лъеял. Гіиса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндихъ тІехъ къурав, жиндие кІудиял мұғІизаталғи къурав расул вуқІана. Марьямица бицарағ хабаралдаги буғо: «Дун ғІадан гъечіб бакІалда цохІого йигеб мекаль. Гіиса عَلَيْهِ السَّلَامُ дида хабар бицун гаргалев вуқІана, гъевちょхъонив вұғеб мекальго, ғІадамазда гъоркъой дун йигеб мекаль дида гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّ тасбихІ гъабулев рагІулов вуқІана»-абун.

ГІалимзаби хилиптельн руғо Гіиса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ эбелальу үлちょхъониб кигІан заман бараб абураб рагІияльуль. Гъезул цо къокъа буғо: гъей къинай лъугъун гъоркъоб ғІемер заманғо инчІо ва гъей масжидалдаса къватИй яхъун, гъеб масжидалъул бакъ баккул рахъалда бугеб ахикъ жаний лъагъанин ва гъениб жинца лъимер гъабунин абулел. Гъазул рагІи босулең бакІиги буғо ТІадегІанав Аллагъас Марьямил ургыибе

хүхъел пуялда хадуб цузабун гъель лъимер гъабияльул хабар бицун букин.

Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугЛаббасица абуна: дун вugo Гадамазул бишунго лъикI лъалев насранияз жидер къиблалъун бакъ баккул рахъ щай гъабурабали. Гъеб буго жидер авараг Гиса ﷺ гъавураб рахъ-абун. Ай Гиса ﷺ гъавизе Марьям масжидул Акъсаялъул бакъ баккул рахъалдехун индалго, гъеб бакъ баккул рахъ насранияз жидер къиблалъун ккуна.

Гемерисел галимзаби жинда рекъараб рагIи буго Гиса аварагас эбелалъул ургыб миқъго яги ичIго моцI банин, ва цинги гъев гъавунин абураб. Гъаб рагIиялье далилгIадин буго Марьямилги гъельуль яц ИшагIилги къисса, гъединго гъеб рагIи ритIухъ гъабулеб буго масжидалъе хъулухъ гъабулев вукIарав, Аллагъасдаса ﷺ хИнкъарав лагъ Юсуфу-нажжар абулев чиясул хIакъальуль бицараф къиссаги.

Гъев Юсупу-нажжар Марьямил чехъальул хис-баси бихъидалго, гъельуль ягъя-ячари бакIльулеб, чехъги кIодолъулеб бихъидалго жив гъельда щибго жо абиже ва гъельуль хIакъальуль ракIалда квешаб жо ккезезин хИнкъун вукIана. Гъесда лъалеб букиана гъельуль рацIцалъи ва Аллагъасдаса ﷺ хИнкъи. Кин бугониги вас-vas гемерльун, хивалал рекIель хIалтIун жив мунағъальукъ кколев вукIиндаль, гъес хIукму гъабуна Марьямидиа кIалъан лъикIин гъеб жинда бихъулеб амруялъул хIакъальуль абуун.

Цо къояль Юсупица абуна: «Я дир яц Марьям! Дица дуда цо жо гъикъизе буго дуца Гайиб чIавчиони ва дуца изну къуни»-абун. Марьямица абуна: «Щиб жо бугеб гъеб?»-абун. Юсупица абуна: «Цониги гъветI букинищ ракъулье гагаги рехун бижарааб гурони? Хъон хъачIого хур бижулеб Гадат бугиц? Эмен гъечIого лъимер гъабулиш?»-абун.

Марьямидиа бичIана Юсупица жиндие къолел суалазул мурад ва гъель абуна: «Дица жаваб къела дуе. ГъветIги хурги гага ракъуль рехичIого ва хъон хъачIого бижулиш абураб рагIиялье жаваб буго: ТладегIанав Аллагъас бишун цебе гъветIги хурги бижизабулеб мехаль гъеб бижизабуна гагаги гъечIого мугъги гъечIого. Эменги гъечIого лъимер букинищ абураб дур рагIиялье жаваб буго ТладегIанав Аллагъас Адам авараг ﷺ вижана эбелги эменги гъечIого-абун. Цинги Юсупица гъей ритIухъ гъаюна ва гъельуль хIакъальуль жинда Таде бачIунеб букираб щакълиги Таса ана.

Жиндир чохъониб лъимерги кIодольидал, Гадамазда балъго гъабун, бахчун хутIулареб хIал жиндир амруялъулги лъугъиндал, Марьямица къасд гъабуна жиндир ағылу-хъизаналдаса рикIкIалъун чезе.

ИбнусхIакъ абулев Галимас абуна: Марьямил черхалда загъирал Галаматал лъугъана гьей къинай йикIин лъалеб: гъельул къер хисана, черх загIиплъана, кIал мацI гъорон унтун лъугъана. Гъел киналго Галаматал Марьямида загъирлъидалго Закария аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام агъгуялда тIад цIакъ кIудияб къварильи бачIана. Гъеб бацIадаб агъгуялъул хIакъальуль бануисраилаз чорокал харбал рицана ва Марьямида бугътан лъуна гьей дов Юсупидаса къинай лъугъун ийго абуn.

Цинги Марьям ана масжидальуль бакъ баккул рапхъалда бугеб ахикъехун. Гемерисел Галимзабазул рагIиялда рекъон гьей ана бакъ баккул рапхъалда бугеб жидер агъгуялдаса рикIкIад бугеб «БайтулахIими» абулеб росдал ахикъе. Гъаб рагIи буго жиб машгъураб рагIи ва гъеб «БайтулахIими» буго Гиса авараг عَلَيْهِ السَّلَام гъавураб бакIльун рикIкIунеб росо.

Гъеб ахикъ йикIадго жинда лъимер гъабизе хIара чIвана ва жий унтияль ГедегIизайидалго цо бакъвараб чамастакил гъветIалда тIадги яччун Аллагъасда حَلَّكَلْ зигардана: «Гъаб къо тIаде бачIилелдаса дун хунго йикIарайани ва Гадамазда кIочарай, лъазего лъаларейги йикIарай ани»-абун.

Гъеб хIалалда йикIадго Марьямица лъимер гъабуна ва гъелда ахIулеb гъаракъ рагIана: «Я Марьям! Мун пашманльуге! Мун Аллагъасул حَلَّكَلْ амруялда гъоркъ ийго, гъесул квербакъиги буго дуе, дуда щибго зарал хъатIизе гъечIo ва щивго чияс дуе къварильиги гъабизе гъечIo. Дуца лъим гъекъезе берцинаб, бацIадаб лъим баккизабун буго Аллагъас حَلَّكَلْ гъаб бакIалда аскIоб.

Дуца квер бегъун бакъвараб чамастакил гъветIалъул Гаркъел багъаризабуни, гъенисан дуда тIаде гъаршун бачIине буго барщараб, гъуниаб ва лазатаб чамастак. Дуца гъеб бацIадаб ва цIорораб лъим гъекъе, гъелdalъун дурго черхалъе рацIалъиги гъабе. Гъеб барщараб лазатаб чамастакги кванае. Дуе гъеб кIияльго Гейи гъабизе буго ва мун цоги щибго жоялда хIажалъизе гъечIo.

Дуца дур ракIиги парахат гъабе, дур васасдалъун мун ёххунги йикIа. Гъев вуго Аллагъасул حَلَّكَلْ хириял расулазул цояв. Гъесдалъун халкъ Аллагъасул حَلَّكَلْ диналда тIобитIизе буго. Мун дур агъгуялда яги цоги чиясда иихъараб мехаль ва гъез дур хIалги ѡхеараб мехаль дуца гъезда щибго рагIи бицунге. Дуца гъезие ишара гъабун бичIчилизабе мун кIальалареб кIал кквеяль кIал ккун йигин абуn. Гъезда дур вас кIальзазе вуго ва гъезие Аллагъасул حَلَّكَلْ хIалкIольиялда тIоритIел гъабулеб цоги Галамат бихъизе буго, дуда чIвалеб Гайибги тIаса ине

буго»-абун.

Гъаб калам гъабурав чи Жабраил малаик вugo абуна г'емерисел г'алимзабаз. Гъеб каламалъул цо бутла Писал раглаби руго абулел г'алимзабиги руго.

Цинги Марьям Писаги кодов ккун жиндир къавмальухъе ячана. Гъезие гъеб цАкът к'удияб амру букиана, жидеда т'аде нич бачунеб жоги букиана. Гъедин бугельтул гъез Марьямида абуна: «Мун цАкът к'удияб амруги босун ячанаха нижеде т'аде. Нижер гъаб рукъ щебегоялдаса нахъе аварагазабазул рукъ буго. Гъаб рокъоса ничаб жоги загырльун букинчю. Мунги цАкът лъиклай яс йикана. Мун рельльун йикана жиндир цАр машгъурав г'абид Г'арунида»-абун. Г'абид абула жинца Аллагъясе جَلْجَلَةً г'ибадат гъабулев, дунял т'алаб гъабуларев, жиндир лъиклай г'емерав чиясда.

Марьямица гъезда щибо рагли абичюго жиндир каранда хахулев вугев васасдехун ишара гъабуна: Гъасдехун гъабе нужеца калам, дун к'ал ккун ийго абун. Жиндир къавмалъ абуна: «Гъев васас щиб жаваб нижее къелеб жегиги бералги рагичюб гъитана лъимералъ»-абун. Писа аварагас عَيْنَكَلْمَةً хахулеb керенги жибо тун гъездехун вуссун калам гъабуна: «Дун вugo Аллагъясул جَلْجَلَةً лагъ, дихъе Аллагъяс جَلْجَلَةً т'ехъ къезе буго ва дун расулльунги вук'ине вugo. Т'адег'анав Аллагъяс дун баракат бугевльунги гъавизе вugo ва дун кив вугониги гъеб бак'алда баракат ва рахимат букине буго. Дида Аллагъяс جَلْجَلَةً амру гъабун буго дица гъесие г'ибадат бацц'ад гъабе абуn, гъесие какал рай абуn ва паризаяб закат кье абуnги. Хвег'ан дун Аллагъяс جَلْجَلَةً г'ибадат гъабиялда т'ад чараздаса вук'ине вugo, дир эбелалье лъиклай гъабулездасаги вук'ине вugo. Аллагъяс جَلْجَلَةً дун гъавун вugo гурх'ел рахимояльтул аварагльун, дун гъавун гъечю г'амал к'удияв зулмучильтун ва баҳыкъосарав капурчильун.

Т'адег'анав Аллагъяс дун киналго г'адамазда рельльун жиндие г'ибадат гъабизе вижун вugo ва дун хвезавун ахираталда т'адеги вахъинавизе вugo. Аллагъясул جَلْجَلَةً цюб рахимат ва салам буго дида инсанасе бишунго захиматал г'ужазуль: Эбелаль дун гъавураб г'ужаль, дун хвезабулеб къояльги, ахираталда х'исаб-мизаналье т'аде вахъинавулеб къояльги»-абун.

Гъаб буго Аллагъясул салам лъеяв Писа аварагасул къисса хирияб Къуръаналда бугеб гъесул бецен данде гъабун къоқъ гъабун рехсараб. Нильеца иман лъола гъав Писа авараг عَيْنَكَلْمَةً Аллагъясул جَلْجَلَةً расул вук'ана абуn. Нильеца инкар гъабула гъев Писал х'акъальтуль ягъудияз ва насранияз рицунал гъересиял харбазда ва жидеца гъесда г'унтиз

гъабулеб Аллагъасда ширк кколеб жоялдаса: гъев Аллагъ вugo абуn, Аллагъасул vas вugo абуn. Гъаб нильер игІтикъад (рекіел чей) буго гъаб хадуб бугеб Аллагъасул жолкала каламалдаса босараб.

35. ТәдегПанав Аллагъас жиндие вас
кколаро, гъев щибго жоялда xIажатав
гъечIo. Аллагъ вацІПадав ва ТәдегПанав
вugo гъаб жагъилаб, ахІмакъаб къавмаль
бицунеб хабаралдаса. Жиндие цо амру бокъараб мехаль
XIакъльунго Аллагъас “кун” (букIa) абурабрагIи абула ва
гъесие бокъараб жо гъеб лахIзаталь лъугъуна.

36. Гъев Гиса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ
къавмалда абурабрагIи буго: «XIакъльунго
ТәдегПанав Аллагъ вugo дир БетIергъян
ва нужер БетIергъян. Нужеца гъев
Аллагъасе جَلَّ لَهُ جَلَّ **гъабе Гибадат. Гъеб буго битIараб нух ва xIакъаб**
дин»-абун.

مُسْتَقِيمٌ ﴿٢١﴾

Гъев Гисаца абичIo жив Аллагъ вугин, жиндие гъабе Гибадат абуn, жив Аллагъасул vas вугинги абичIo.

37. Гъев Гиса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ
диналда ругел Гадамал жалго хилипльана
гъесул xIакъальуль ва жидеца гъесда
ГүнтIизабун гъереси бицана. Щакъ
квешаб Газаб букIине буго капурал гъезие къиямасеб къояльуль
xIисаб мизан ва жазаъ гъабулеб мекаль.

فَاحْتَافَ الْأَحَزَابُ مِنْ بَيْهُمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ

كَفَرُوا مِنْ مَنْهُمْ يَوْمًا عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

38. Щакъ жо бихъулелльун ва щакъ
жо рагIулелльун рукIине руго гъель
капурзаби ва мушрикал дида ццере
рачIулеб къояль. Амма гъель залимзаби
гъаб дунялалльул рукъор Гамал кIодольиялда руго ва баянабго
къосинада жанирги руго.

أَسْعِيهِمْ وَأَنْصِرْهُمْ يَا أَنْوَنَا إِنَّا لِكُنَّ الظَّالِمُونَ

الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾

Тарихалльу Галимзабаца абуна: Костантин абулев ханас насраниязул киналго Галимзаби данде гъарун щакъ кIудияб мажлис ГуцIана. Гъениб Гахъаллы гъабуна кIиазаралда кIинусго Гадав Галимчияс. Гъезда ццебе лъураб масъала букIана Гиса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ xIакъальуль цо Гаммаб рагIиялда рагIа абуn. Амма гъель кутакаб хилипльияль цоцаде хилипльана ва гъезул рагIиги данде ккечIo. Гъель Галимзабазул лъабнусиялда миқъго чи рекъана цо рагIиялда ва ханас гъель тIаса рищана жиндиr улкайлда жаниб хIукму гъабизе.

Гъев Костантин философ вукІана ва гъес тІаса рищарап Галимзабиги гъесул Гакътуялда рекъарал рукІана. Щогидал киналго Галимзабиги нахъе къотун, гъеб къокъаялда божилъи гъабун, гъаз гъабураб хЛукму х1алт1изабизе къасд гъабуна Костантин ханас. Гъеб заманаалъ цАкъ насраниязул къуватги цИкІкІана, гъел Галимзабаца Инжилги жидеего бокъухъин хисизабуна, ракъалда т1адги жидее бокъарааб хЛукму хъвадизабуна. Шамалъул ва Румазул улкабазда гъеб мехаль анЦила кИиазарго килиса (церковь) бана.

39. Дуца Гладамазе хИнкъи къе Мухамад وَإِنْذِرْهُمْ بِقَوْمٍ لَّكُحْسُرُوا إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُنَّ فِي
عَفَلَةٍ وَهُنَّ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٩﴾
Жал цАкъ хІасратльулеб
къояльул амруялдалъун.

ХІасратльи буго гучаб пашманлъи, гъеб къоги буго къиямасеб къо. Гъеб къояль Аллагъасда جЛекъа²⁹ Гасильарааб халкъ хІасратльула жидеца иман лъун лъик1аб тІамал гъабун букІараабаништабун. Гъеб къояль кинабго хЛукму т1убан бук1уна ва кинабго халкъ хІисаб-мизан гъабун хадуб цоял алжаназда жанир цоял жужахІалда жанир даймго рукІинельун лъугъинарун рук1уна. **Ва амма қупруширкальул ағылу гъаб амруялласа гъапулльун руго ва жидеца къиямасеб къоялда иман лъоларелги руго.**

Жинда Аллагъ разильаяв АбусагІид алХудриясдасан бицарап халатаб хІадисалда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абулеб буго: «Алжаналъул ағылу алжаналде лъугъинабидал, жусужахІалъул ағылу жусужахІадеги лъугъинабидал, хвел бачун бач1уна к1удияб куялъул сураталда ва гъеб ч1чезабула алжаналдаги жусужахІалдаги гъоркъоб бакІалда. Цинги алжаналда бугеб халкъалдехун ахІула: «Нужеда гъаб жо юшиб бугеб лъалищ?»- абуни. Гъель къватІирехун бутІрул раккизарун ралагъула ва гъез абула: «Гъеб жо хвел буго»-абун. Цинги гъеб куй жусужахІалъул ағылуюлдаги бихъизабула, гъезги тасдикъ гъабула гъеб жо хвел букин. Аллагъас جلچекъ³⁰ амру гъабун гъеб бакІалда куй хъола ва ахІулов чияс ахІула: «Я алжаналъул ва жусужахалъул ағыло! Пок1аб хвел абулеб жо букин гъеч1о, нуж даймго гъенир жсанир рукІине руго»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Гъаб раг1и абуни хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъаниб цебе хъвараб (39 аб) аят цАланана.

40. ХАкъульунго дун вуго гъаб кинабго ракъ ва гъелда т1ад бугеб кинабго жо ирсалъе босулев. Гъаниб т1ад бугеб кинабго халкъги хун буссuna гъеб ракъ ва

إِنَّا نَخْنُ نَرُثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَنَّاهَا وَإِلَيْنَا

يُرْجَعُونَ ﴿٣١﴾

гъельда тIад бугебцинааб жо Т1адег1анав Аллагъасде. **Кинаалго**
Гадамазул ахирияб руссинги дида аскIоб буго. Дица хIисаб-
 мизан гъабун гъезие жазаь гъабизе буго.

Гъаб бакI бугельул Аллагъасул салам лъеяв Глиса аварагасул къиса
 лъугъун цоги къиса бицине бай бихъуле бакI, гъаниб рехсезе рекъараб
 буго хирияв аварагасул ﷺ хIадис. Жинда Аллагъ разильяяв
 Глубадат ибну Ссамитица бицараб хIадисалда рекъон Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
 расулас абуна:

«Жинца нүгIлы гъабурав чи жиндие лагълы гъабизе хIакъав щивго
 чи гъечIo цохIo Аллагъ جَلَّ جَلَّ گурони, жив цогояв, жиндие глахъалчи
 гъечIев. ХIакъльунго МухIаммади ﷺ Аллагъасул جَلَّ جَلَّ لагъ ва
 гъесул расул вуго абуn. Глисаги عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасул جَلَّ جَلَّ لагъ вуго ва
 гъесул расул вуго, Аллагъас جَلَّ جَلَّ Маръамида бицараб ragIиги буго,
 Аллагъасул рухIиги вуго абуn. Алжанги хIакъаб буго, жуҗсаxIиги хIакъаб
 буго абуn: - гъав чи Аллагъас جَلَّ جَلَّ алжаналда жсанив лъгъинавула, гъес
 щиб гIамал гъабун бугониги»-абун. ХIадис Бухарияс с Муслимица бицана.

41. Дуца хирияб Къуръаналда жаниб وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صَدِيقًا
Ибрагъим аврагасул хабар бице يَنِيَّا
МухIаммад ﷺ. **ХIакъльунго гъев**
Ибрагъим ﷺ. **Цакъ ритIухъав вукIана**

жиндир кинаабго Гамалалъуль ва авараглъунги вукIана.

Гъесда цIар буго Халилуллагъ абуn гъельул магIна буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
 гъудул абураб. Гъав Ибрагъим авраг ﷺ вугельул Гарабиязулги
 эмен, гъел Гарабиял кантIизе бокъун бицуунеб буго Ибрагъим аврагасул
 къисса. Ибрагъимил عَلَيْهِ السَّلَامُ наслояльул ругин жаланги абулел,
 хъянчазе лагълыги гъабулел ругельул гъел Гарабиязул мушрикал,
 гъезда бицуунеб буго Ибрагъим хъянчазе лагълы гъабулев вукIинчIин
 абуn. Гъев вукIана Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавиялда ва бацIЦадаб диналда
 Гадамал ахIулев авраг. Гъебго дин буго гъал мушриказ жинда инкар
 ккурав МухIаммад ﷺ аврагас жинде ахIулеб динги.

42. Ибрагъим аврагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир
 инсуда абураб ГIуж рехсе: «Я дир эмен!

إِذْقَالَ لِأَيْمَنِهِ يَنَابِتَ لِمَ تَبْدُ مَا لَأَيْسَمْعُ
 وَلَا يُبَصِّرُ وَلَا يَعْنِي عَنَّكَ شَيْئًا

Дуца щай ГIабадат гъабулеб жинда щибго
 жо бихъулареб, щибго жо рагIулареб ва дуе
 кинааб раҳъальлан бугониги кумекги гъабулареб хъанчалье.

43. Я дир эмен! Мун дида нахъвильлья
 ва дица малъараф жо гъабе. **ХIакъльунго**
 дихъе бачун буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ

يَنَابِتَ إِلَى قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْنِكَ
 فَأَتَشْعِيْ أَهْدِكَ صَرَاطًا سَوِيًّا

рахъальян духъе жиб бачинчIеб гIелму: цохIo Аллагъасе جلچكىللىكىن
гIибадат гъаби буго гъеб. Дица мун битIараб нухда тIовитIизе
вugo ва xIакъab диналде вачине вugo.

44. Я дир эмен! Дуца щайтланалъе
глибадат гъабуге, х1акъльунго гъеб
щайтлан буго жиб Аллагъасда جَلَّ جَلَّ
гъасильарааб.

لِلرَّحْمَنِ عَصِيَاً

Гъеб чүхтана Аллагъассе الله лагъльти гъабизе ва щайтанааль
Гадамалги ахъула гъесде Гасильялде.

Киназдаго лъалеб жо буго щайтанаалье цониги чияс лагъльи гъабуларебельи. Щайтанаальул макрүяль гуккун гъелда нахърильльуна ва гъельие мутигъльун Аллагъасда جَلْجَلْ Гасильгула. Гъаб щайтанаалье мутигъльиялда цар тана Гибадат гъаби абуn. Аллагъасде جَلْجَلْ Гасильун цоги щиб бугониги жоялье мутигъльараab мехаль гъеб букиуна гъеб жоялье Гибадат гъаби.

45. Я дир эмен! Дуда Аллагъасул جَلْجَلْ كَلْمَانْ
гэзаб щвела абуң хингъулев вуго дун.
Цинги мун вукъунаха щайтанаальул
гъудулльун.

يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمْسَكَ عَذَابٌ مِّنْ
الْرَّحْمَنِ فَتَكُونُ لِلشَّيْطَنِ وَلِيَا

Гъебгун цадахь дуе гІазаб гъабулевтънги вукІула ва даймго жужахалда вукІула мун, гъеб купру-ширкадла вукІадго хвараб мехаль.

Пахру-ррази абулев Галимас абуна: Ибрагым аварагас ﷺ жиндир калам: «Я дир эмен»- абун бай бихъиялда жаниб инсудехун бугеб рокъи ва гурхIел загъир гъаби буго. Жиндир эмен иман лъяялда ахIияльуль ва гьев Аллагъ ﷺ цо гъавиялде вачинальуль Ибрагимица ﷺ берцинаб насиҳIат гъабулеб буго ва жиндир пасихIльи бихъизабулеб буго.

Жиндир каламальуль бай бихъуда Ибрагимица эмен кант^Иизавуле^в вуго хъанчазе лагъльи гъаби бат^Гулаб жо бук^Гиналда. Клиабизе жинца абулеб буго мун дидя нахъвильлья, дица мун х^Лакъаб диналда т^Ловит^Лизе вуго абуn. Жагъилияб, беццаб Гамал жибго тун х^Лакъаб жоялда генекке ва гъеб босе абулеб буго. Лъабабизе жинца кант^Иизавуле^в вуго щайт^Ланалъе мут^Лиг^Лильизе бегъун гут^Лиялда, гъеб Аллагъасда ^{لَكْلَكْ} Гасильяраб бук^Гиналда. Ункъабизе ва ахиралда гъев инсуе х^Линкъи къолеб буго жив х^Лакъаб диналда вач^Линч^Лони щайт^Лабигун цадахъ жужах^Лалда вук^Гине бегъулин абуn.

Гъадинаб берцинаб калам гъабун жив Аллагъасул جَلْجَلْ диналда ахIараб мехаль. Аллагъасул جَلْجَلْ азалияб Гелмуяльуль жив шакъиявлън

(капуравльун) вугев Азарица къолеб жаваб буго жиндир купруялда рельльарааб, жинда жаниб Гакъю ва Гелму гъечIеб.

46. Ибрагымил эмен Азарица абуна: قَالَ أَرْجُعُكُمْ أَنْتَ عَنِ الْهَيْثِيِّ يَأْتِيَنَّهُ يَهِيَّرُ
 mun дир алагъ заби къваригIинчIев, لِئِنْ لَّهُ تَنَاهَى لَأَرْجُمَنَكُمْ وَلَهُجُرُّ فِي مَيْلَاتِهِ ﴿٤٦﴾
 гъездаса вуссаравиш вугев, Ибрагым?

Дуца гъеб Гамал течIони, мун дир алагъ забазда квешаб хабар бицуневги вугони, х1акъльунго дица мун ганчIал речIун вачахъизе вуго ва мун дида аскIосан нахъе а абадияльго Тад вуссунареб бакIалда»-абун.

Жиндие берцинаб насихIат гъабураб мехаль гъелда данде капурчияс гъядинаб жаваб гъабула. Гъаб буго иманалъул Гакъилльи, х1алимлъи ва х1еренлъи бихъизабулеб, ва купруялъул хъачIильги, гурхIел гъечIольги бихъизабулеб бакI. Щакъ баянаб мисал буго гъеб КIиго цоцазда данде кколареб сипаталъе: купруялъе ва исламалье.

Гъадинаб гурхIел гъечIеб хабар жинда бицаниги Ибрагым аварагасул Гакъю хисичIo, гъесул иманалъул нур жегиги гвангъана.

47. Ибрагимица абуна: дуе салам قَالَ سَلَّمَ عَلَيْكُمْ سَأَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّ إِنَّهُ وَ
буго, дидаса дуе щибго зарал гъечIo كанни حفيتا ﴿٤٧﴾
ва хъачIильги гъечIo. Мун дир эмен чуре абуна
вугельул дуе квеш букиунеб жо дица гъабиларо. Дица дир БетIергъян Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ دур мунағъал
чуре абуна ва дуда гурхIа абуна дугIаги гъабила. Х1акъльунго
гъев Аллагъ диди цГакъ гурхIулев вуго ва дир амруялъул кIвар
гъабулев, гъеб лъикI гъабулев вуго.

Ибрагым аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир инсуе дугIа гъабуна гъев иманалда тIовитIе абуна, ва гъесул мунағъал чуре абуна. Ва гъеб дугIа гъабулеб букиана Гемераб заманаяль жинца инсуе гъабураб къотли тIубазабулевлъун вукIун. ТадегIанав Аллагъаса عَلَيْهِ السَّلَامُ Ибрагимида лъазабураб мехаль гъев дур эмен Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ тущман вуго абуна, гъес инсуе лъикIаб дугIа гъаби жибго тана.

Исаламалъул авалалда мұмминзабаңаги гъабулеб букиана жидер Гагарал чагIазе дугIа, гъел мушрикал ругониги. ТадегIанав Аллагъас лъазабуна: «Нуж Ибрагым аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ нахърильлья, Гес жиндир инсуе дугIа гъабизеян гъабураб къотлиялда нахърильльуге»- абуна. Гъаб рагIиялъул магIина буго: капурзабазул мунағъ чуре, гъезда гурхIа абураб дугIа гъабизе бугъуларо.

Хадубги Ибрагьимица абуна:

48. Дица нужги, нужеца жиндие وَأَعْتَرْلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَادْعُواْ
رَبِّ عَسَى أَلَاّ أَكُونَ بِدُعَائِهِ رَبِّ شَيْئَاتٍ
лагъылти гъабизе хIакъав Аллагъиги

тун жидеे лагъылти гъабулел

алагъзабиги гъанир тела ва дун

нужедаса рикIкадаб бакIалде ина. Дица дир Бет1ергъанасе
гIицIаб гIибадат гъабила, дица гъесда гъари ва хIелиги
гъабила. Дун божарав вую дир Бет1ергъан Аллагъяс جَلَّ جَلَلَهُ дица
гъабураб лъикIаб гIамал гIадада хвезабиларин абуn ва дун
бахыкъосаравльунги гъавиларин абуn».

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагым аварагас жиндир ватIанги,
агълуги тана Аллагъасул جَلَّ جَلَلَهُ диналье гIоло, гъезул купру-ширкалдаса
льутун. ТладегIанав Аллагъяс Ибарагым цохIого течIо ва гъев Гадада
хвезавичIо. Жиндир букIаралдасаги гIемерго лъикIаб хъизанги,
ватIанги къуна Аллагъяс جَلَّ جَلَلَهُ гъесие.

49. Ибрагым аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ **жиндир** فَلَمَّا أَعْتَرَلَهُمْ وَمَا يَعْدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبَنَا
эменги, цогидаб агълуги рикIкад
гъабун тараб мехаль, гъез ТладегIанав لَهُ إِسْحَاقٌ وَيَعْوُبٌ وَكَلَّا جَعَلْنَا نَانِيَّةً
Аллагъиги тун жидеे лагъылти гъабулел
алагъзабиги тараб мехаль, дица гъев Ибрагьимие ИсхIакъ абуn
vas къуна. Хадув гъесул vas ЯгIкъуби къуна. Гъев кIиявго дица
аварагльунги гъавуна.

Ибрагым авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасул جَلَّ جَلَلَهُ диналье гIоло гъижра гъабун
Шамалъул ракъалде араб мекхаль Аллагъяс جَلَّ جَلَلَهُ гъесие аварагзабазул
умумулльун ругел лъимал къуна. Тафсиralъул гIалимзабаца абуна:
Гарабиязул эмен ИсмагIил Ибрагьимие гъавун вукIана ИсхIакъ
гъавиялдасан анЦила анкъго соналъ цеве ва гъев жиндир эбел
Гъажаргун цадахъ Маккайла вукIана. Нусго соналда гIагарун заман
бараи, жеги цониги лъимерги гъабичIей Ибрагьимил чужу Сарат
къинай лъугъизе гъаюн Аллагъяс جَلَّ جَلَلَهُ гъезие ИсхIакъ абурав vas къуна
ва гъельдальун гъезул ракI боххизабуна.

50. Дица гъел киназего: Ибрагьимие, وَهَبَنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسانَ
ИсхIакъие ва ЯгIкъубие صَدِيقٌ عَلَيْهِ дир
рахIиматалдаса дунялалъул ва динальул
лъикIльи къуна.

Авараглъи къуна, гIелму къуна, лъикIаб насло къуна ва хIалалаб
ризкъиги къуна. Ва дица гъезие киналго умматазда жаниб ва
диназда жаниб берцинаб рексей гъабуна. Къиямасеб къо бачIинегIан

Ибрагым аварагасда гъесул агълуялда свалат битпі буго бишунго күдияб ва берцинаб рехсей. Гъединго щибаб диналда жаниб гъезул берцинал тәбигітатал рицун, гъезул Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавильұн бугеб дин биңүн гъезие гъабулеб реңді ва күодольи буго.

51. Дуңа хирияб Къуръаналда жаниб

Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къисса биңе

Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Х1акъельұнғо Муса

عَلَيْهِ السَّلَامُ вұқыана Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ Падамаздаса

жиндихъе рисалат къезе тәсса вищарав, жинца гъесдехун калам гъабурав. Гъединго Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ вұқыана Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ умматалда расуллъун виттарав авараг.

Расул абула Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ жиндихъе хассаб шаригіттің күн цо умматалда виттарав аварагасда. Гъесухъе тікін күн бүкілізе бегъула, къечілігі бикінегі бегъула. Авараг абула (наби) жинда хасаб шаригіттің жиндасан щерекун рукіларал яғи живгүн цадахъ вугев расуласул шаригітаталда уммат ахырлев чиясда. Аварагзаби нусиялда къоло ункъ азарго чи вұқыана абуна Галимзабаца. Расулал лъабнусиялда анцілі, яғи гъелдасан дагъал, яғи гъелдасан Немерал рукіана абуна.

52. Тұр абулеб мегіралъул квараманаб

рахъалда Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вугеб

мехаль диңа гъесда калам гъабуна щивго

гъоркью чи гъечілігі. Малаик виттачілігі

дир калам гъесухъе швездабизе. Диңа гъев Муса діда Гагар

гъавуна дун жинда къалъалев вұқыладго.

Ибунг1аббасица абуна: Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ гъев Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндер пардавал рорхун, жиндер зобалазда бугеб малакуталда Гагар гъавуна, гъесда Гамал хъвалел къалмазул гъарақы таралуб х1алаль-абун.

53. Диңа гъев Муса аварагасе

живгүн عَلَيْهِ السَّلَامُ цадахъ вұқынне ва гъесие квербакъизе

Гъарунги гъавуна аварагльун.

Мусал ваң вұго гъев Гъарун, Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ гъесул дүгіялъе жаваб гъабун гъесие квербакъиялье аварагльун гъавурав.

Мадяналда Шүгілай аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ хұлухұх гъабун, гъесул Ги-боңцул тәлаб гъабун анкъыто яғи анцілі сональ вұқыана Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ. Цинги жиндер чүжу Шүгілай бил ясгун тәд вұссун Шамалда вачынеб мехаль Тұр мегіралда аскіор щун гъенир чүн рукіана. Беңілаб, ціорораб сордоги бүкілін гъел квачан рукіана ва жидеे квентіхалтеги жал хинлъизеги цаялда х1ажаталлъун рукіана.

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَبِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخَاصِّاً

وَكَانَ رَسُولًا لِّتَنِعَّدُ

وَنَذِيَّنَاهُ مِنْ جَانِبِ الظُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَبَتْهُ

بِحَيَاةٍ

Муса аварагасда ﷺ Тұр мугіралъул кварамаб рахъалда цо шадул ғадаб кунчын, гъенисан ға босизе абуң жив гъенив араб мекаль, қалъана Аллагъ ﷺ Мусада . Гъесие авараглы қуна ва умматалда дин лъазаби тәд къана. Мисриялда ун пирғавнил зулмуялдаса бануисраил ал хвасар гъареянги абуна. Гъеб мекаль Мусаца Тәдеганав Аллагъасда гъарана жиндие кумекалье Гъарунги гъаве живгүн қадаҳъ абуң. Аллагъас ﷺ гъесул дугғаялъе жаваб гъабун Гъарунги аварагльун гъавуна.

Галимзабаца абуна: «Гъаб дунялалда тәд бишунго құдияб шапагыт гъабуна Муса аварагас ﷺ жиндир ваң Гъаруние, жиндир гъариялдалъун гъев аварагльун гъавидалго»-абун. Гъарун Мусадасан құдияв вукіана Гүмруялъул рахъалъан. Гъев вукіана пирғавница бануисраилазул васал хъvezе (Чівазе) хұкму гъабилелда өве жив гъавурав.

Жинда Аллагъ разильаяв Гамро ибнү Магідиякрибидаса бицараб ҳадисалда буго: Тәдеганав Аллагъас Муса авараг ﷺ Тұрсайнаалда жинда ғагар гъавураб мекаль гъев Мусада бицараб рагіялдаса буқіана: «Я Mysa! Диңа дуе ракі бижсараб мекаль жинца щукру гъабулеблъун, маңғы бижсараб мекаль жинца Аллагъ ﷺ Гемер рехсолебельн, жинца дуе лъикіләб ғамал гъабизе квербакъулей ғужсуги къураб мекаль, диңа дуе къечілого тараб үйбігі лъикілін буқіунаро. Нагагъ қо чиясе гъаб лъабго жо диңа къечілони, гъев чиясе үйбігі лъикілін къун буқіунаро»-абун. Ибнү аби-Х1атимица бицана гъаб хабар.

54. Дұца хирияб Къуръаналда жәніб وَذَكْرُ الْكِتَبِ إِسْمَاعِيلَ إِلَهٌ كَانَ صَادِقٌ
Исмагіл аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ كُلِّيَّسَاغи
бице Мұхаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . Гъев вукіана

أَوْعَدْنَا وَكَانَ رَسُولًا لِّبِيَّنَاتٍ

жинца гъабураб къотіялье ғақъ
 ритіхъяв, жинца кидаго Аллагъасе ﷺ ва инсанасе гъабураб
 къотілі хвезабичев. Жив Аллагъас ﷺ расулльун ва набильун
 гъавуравги вукіана гъев Исмагіл.

Гъаб рагіяль бихызыабулеб буго Исмагіл авараг ﷺ Исх1акъ
 ва Яғікъуб аварагасдаса ﷺ хирияв вукін: гъев қ1иясулго
 ғақъалъуль Аллагъас ﷺ абуна гъел «набильун» гъаруна абуң.
 Исмагілил ғақъалъуль абуна, расулльун ва набильун гъавуна абуң.
 Гъев Исмагіл авараг ﷺ хирияв вұго жиндир наслоялдаса Мұхаммад
 авараг ﷺ вукіналдашынғи. Исмагіл ﷺ ғара比亚зул башдаб
 Чинқ1илъиялда жал ругел (аравийский полуостров) ғара比亚зул
 эменги вұго.

Ибнужаририца абуна: Исмагіл аварагас ﷺ цо чиясулгун данд

Чайв гъабизе къоти гъабун буқана цо пуланаб бакалда. Исмагил гъеб бакалда вачана, амма дов чиясда къоти кочон, дов вачичиго хутана гъеб къоги ун сордоги ун тасияб къо бачизеган. Цинги рекеда ватун дов чи гъенив вачана ва гъесда Исмагил гъеб бакалда ватана. Дов чияс гъикъана: «Дуца гъаб бакалда сордойиш бараб?»-абун. Исмагилица абуна: «Дун гъаб бакалда ч1чезе вукана кидал вачунги мун вачинеган»-абун.

55. Жиндир ағылу хызаналда Аллагъасе وَكَانَ يَأْمُرُ هَلَكَهُ بِالصَّلَاةِ وَلِذِكْرِهِ وَكَانَ عَنِ
تَلَاقِكَلْهُ تَلَاقِكَلْهُ как бай, закат къе абуң жинца амру
гъабулевги вукана гъев Исмагил ва
жиндаса Аллагъас

رَبِّهِ مَرْضِيَّا

Гъаб буго бишунго камилаб сипат. Аллагъас жиндаса разияв чиясе дунял-ахиратальул бахыбуғолы буқуна ва гъев кинабго лъикільялда жиндир каершел батарав вукуна.

Тадеганав Аллагъас жиндир хирияб калам Къуръаналда жаниб Гемер бакалда цо-цазде цун рехсон буго «как бай ва закат къе»- абуң. Гъаб сураталда жанибги Исмагил аварагасе السَّلَامُ عَلَيْهِ السَّلَامُ сипат гъабураб бакалда ва Гиса аварагасе السَّلَامُ عَلَيْهِ السَّلَامُ сипат гъабураб бакалдаги рехсанда гъаб кіиго жо цояб цоялда хурхизабун. Гъальуль хикматти буго: инсанасул лъикільи, гъесул мутілігільи ва гъеб гъабулеб Гибадат Аллагъас хурхинабун буго кіиго жоялда:

Дунялальул рукъоб мунпагіат бугеб ва ахираталдаги мунпагіат бугеб буго цо тайпа. Гъеб буго нилье бихуле бакалда загыралда Аллагъасул رَحْمَةً رَحْمَةً رахъалда ва Гадамазул рахъалда хурхараб лъикільи. Гъединаб лъикільи буго Аллагъасда مُتَلَقِّلَةً مُتَلَقِّلَةً разильи щвей, жегиги жинца күуралдаса Гемерго Цикілизабун Аллагъас جَعْلَةً جَعْلَةً гъесие халалаб, бацадаб ризкъи къей. Жиндие закат күурасе бугеб лъикільи буго гъесул хажат тубай. Гъаб хисабалда закат буго жинца күурасе ва жиндие күурасе мунпагіат бугеб, дунялальул ва ахиратальул лъикільялда жинца щвей гъабулеб амру.

Как бай буго нильеда бихуле бакалда гъев лагъасдаги Аллагъасдаги гъоркъоб бугеб амру. Гъеб как баялдашун лъала гъев лагъ Аллагъасе мутілігіав вукін ва жиндие ахираталда лъикілаб жазаъ гъабиялда божарав вукін. Гъаб хисабалда как бай цохю Аллагъасдаги лагъасдаги гъоркъоб бугеб амру бугониги, гъеб какальуль батіналда (жанисеб рахъалда) балагъарааб мекаль гъебги буго Аллагъасдаги جَعْلَةً جَعْلَةً

Гадамаздаги хурхарал лъикЛъи.

Жинца хІукъукъал тІубан как балев чи вукIуна Аллагъасдаса حَلْجَلَلْهُ хІинкъарав мұмъинчи. Гъесдаса киналго Гадамаз лъикЛъи ва баракат баҳуна, гъесдалъун щибго зарап букIунаро. Гъадин бугельүл Аллагъас حَلْجَلَلْهُ жиндир хириял русулазда амру гъабулеб буто нужеца гъеб как баялда ва, закат къеялда тІад чIей гъабе абуң ва гъелдалъун нужер ағылу-хъизаналда ва умматалда амру гъабеян абуң.

Нильеда тІадаб буто ағылу-хъизаналдаги, мадугъалзабаздаги, гъудул-гъалмагъальиялдаги гъеб амру гъабизе ва гъезда бичIизабизе какил ва закатальул хІакъикъат. Гъаб амру тІобараб мекалъ нилье Аллагъ حَلْجَلَلْهُ разильи ва гъесул рахIимат щола, гъел Гадамалги хІакъаб диналда тІоритIун ккода.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъуратидаса бицарал хІадисалда буто: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагъ гурхIаги гъев мұмъинчиясда, жиң сардиль тIаде вахъунев ва жинца какги балев. Жинца чIужсуги макъидаса ёрчIизаюлев, гъей кIвахIалъун чIолей ийгони гъельул гъумералда лъимги баҳунев. Гъединго Аллагъ حَلْجَلَلْهُ гурхIаги жиң сардиль тIаде яхъуней мұмъинай чIужсулда, жинца какги балей ва жиндир росги макъдаса ворчIизавулей. Гъев кIвахIалъун чIани гъесул гъумералда жинца лъимги баҳуней»-абун. ХIадис абуДавудица бицана.

Цоги хІадис буто жинда Аллагъ حَلْجَلَلْهُ разильяяв АбусагIидидаса ва Абугъуратидаса бицарал: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Цо чи сардиль тIаде вахъарал мекалъ, жинца чIужсуги тIаде яхъинаорал мекалъ, цинги гъез кIиго ракагIат какги бараб мекалъ, Аллагъас حَلْجَلَلْهُ гъел хъвала жидеца гIемер Аллагъ حَلْجَلَلْهُ рехсолел Гадамалъун»-абун. ХIадис имам абуДавудица бицана.

56. Дуца Идрис аварагги рехсе وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِذْرِيسَ إِنَّهُ لِهُوَ كَانَ صِدِّيقًا
МухIаммад, хирияб Къуръаналда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
жанив дур умматалье вагIалъун.

بَيْنَما

ХІакъльунго гъев Идрис عَلَيْهِ السَّلَامُ **вукIана**
ритIухъав аварагльун.

57. Аллагъас حَلْجَلَلْهُ **гъев тIадегIанаб макъамалда** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
вахинавуна.

وَرَفِعْنَةُ مَكَانًا عَيْنًا

Гъесул рехсей тIадегIан гъабуна, авараглъи къун хира гъавуна.

МигIражалда араб сордоядь МухIаммад аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъев Идрис авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ункъабилеб зодов ватана. Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв Идрис авараг

ретіел бұкъулев чи вукІана ва жинца щибаб рукІіен хамалда къазабулеб мекалъ «субхІаналлагъ» абулеб бүкІана. Къаси сордо бачІараб мекалъ гьев вукІунаан лъикІаб ғамал гъабуразул бишунго лъикІавлъун-абун. Ай гъес гъабураб ғадаб лъикІаб ғамал гъабизе кіолев әндишилген.

Гъав Идрис авараг عليه السلام Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ жинда шаригІат вахІю гъабуразул тюзевесев расул вуго. Гъесухъе лъеберго сахІифа (хъарщи) къун бүкІана. Цо ғалимзабаца абуна: гъав вукІана НуҳI аварагасул عليه السلام кіудияв эмен. Гъесул заманалда щвезеан ғадамаз ретіел бұкъулеб бүкІинчІо ва жидеца ғаказдалъун ғейи гъабуелб бүкІана. Идрис аварагас عليه السلام бүкъана бишунго әндишилген.

**58. Гъал аварагзаби руго, ва
гъаб сураталда жал рехсалар әндишилген
аварагзабиги عليه السلام руго Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ
жидее нигІмат қуран ғадамал.**

Авараглъи ва расултъи къун жал хира гъарурал, жидедалъун умматал Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ по гъавулеб диналда тюритІарал.

**Адам аварагасул عليه السلام зурияталъул
руго гъель киналго.**

Идрис авараг عليه السلام вуго НуҳIида щвезегІан цөвехун вукІарал. НуҳI авараггун қадаҳъ гамида рекІарал мұмынзабаул зурияталъул вуго Ибрағым авараг عليه السلام. Гъев Ибрағимил зурияталдаса руго хадусел киналго аварагзаби عليه السلام. ИсмагІил, ИсхІакъ, ЯғІкъуб ва гъезул наслоги. Исраилил зурияталдасаги руго аварагзаби عليه السلام. Гъев вуго ЯғІкъуб авараг, гъесул зурият буго Муса, Гліса, Закария, ЯхІя аварагги عليه السلام. Дица жал тюритІарал мұмынзабиги ва авараглъияль жал таса рищараплар ғадамалги жидеда дир калам ғадар мекалъ жал суждаялда унел руго. Жидер гъумер ракъалда құзабун Аллагъясаса جَلَّ جَلَلُهُ хінкъун жал ғодулелги руго.

Гъаб аят ғалидал сужда гъабизе суннатаб буго.

Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ жал тюкІ гъарурал, жидер макъам тадегІанал, жидедаса мунағы-хатІаъ кколарел ғадамал عليه السلام Аллагъясасул جَلَّ جَلَلُهُ каламалъ кутакаб асар гъабулеб буго ва жидеда гъель ғадар мекалъ гъумер ракъалда құзабун Аллагъясаса جَلَّ جَلَلُهُ әндишилген.

أَوْلَادِكَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ النَّبِيِّينَ مِنْ
دُرْيَةَ آدَمَ وَمَنْ حَمَلَنَا مَعَ لُوحٍ وَمَنْ دُرْيَةَ
إِبْرَاهِيمَ وَأَسْرَى بَلَ وَمَنْ هَدَنَا وَأَخْتَبَنَا إِذَا
تُشَلِّ عَلَيْهِمْ بَلَ وَمَنْ هَدَنَا وَأَخْتَبَنَا إِذَا
وَبِكَ

Аллагъ юлъ цо гъавун, гъесул аварагзабазда عَلَيْهِ السَّلَامُ иман лъун, ахираталда ва хIисаб- суалалда божун, алжан-жужахI букIиналда мукIурльун ругел ваamma рекель иманальул нур лъгъичел, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ кIодольи бичIичел, шубгъаябшинааб маgишат данде гъабун, бацIадаб гуреб тIагIам кванан квшашаб гъан тIад бижарал, жидер мацIаздальун иман лъун букIин гуреб гъельул хIакъикъят лъалареб къавм буго гъанже бугеб.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ каламаль гъезул ракIазе асарги гъабулеб гъечIo, аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннаталь гъезул Памалги бацIад гъабулеб гъечIo. Жидер гIибадат гъаби гIадатльун сверун буго, жидер хIинкъиги гIадамаздаса буго, жидер нахърильльинги жалго гIадал, жидецао кIудиялъун тарал, жидергоцин напсазул жаваб къезе кIоларел, гIадамазда буго.

АлхIамдуиллагъ! Даимаб рецц ТIадегIанав Аллагъасе буго кигIанго гъапулал ругониги жив БетIергъан вукIин лъалелльун нильль рижун ругельул, гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ хъулы буго жиндиr гурхIел-цобалдальун нильль щайтIанаlъул, гъава напсалъул асиrльиялдаса рахъун жиндиr гIибадат бацIад гъабиялда тIоритIилин абуn.

ТадегIанав Аллагъасда инкар ккурал, гъесул русулал гъереси гъарурал, ахираталда иман лъечIеб купру-ширкальул агълюяль Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам ragIараб мехаль гъеб махсароде гъабула, гъеб цIалулезда тIадиги рельянхъула, гъезие къварильи-заралги гъабула. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нильль цунаги гъаб къавмалдаса ва гъезул зараллдаса.

59. Гъаб иман камилаб, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ ***فَحَلََّ مِنْ بَعْدِهِ خَلْفُ أَضَابُعُورُ**
хIинкъи гучаб къавмалда хадур рачIана أَصَلَّوْهُ وَتَبَرَّأُوا مِنْ شَهَوَاتٍ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ
жидер бахъикъосараб къавм. Жидеца عَيَّانًا
как гIадада хвезабурал, гъеб как баларел,
гъаваялда, шагъваталда нахъ жалги
рильльярал. Гъезда дандчIавзе бугеб жо бугоха цIакъ кIудияб
къварильи ва чIорого хутIи.

Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна: «Гъаб аяталда жаниб бугеб عَيَّانًا» абулеб жо буго жужахIаlъул кIаlаздаса цо кIаl: жиндиr бугеб гIазбалдаса цогидал жужахIаl хIинкъулеb»-абун.

Гъаб аятальул мурад буго тIобанго как баларел абураб. Гъеб как тарав чи капурльула абулел гIалимзабазул ragIиги гъаб аяталда данде кколеб буго: жидеца как гIадада хвезабурал гIадамазе жужахI буго абулеб бугельул. Цоги гIалимзабаца абуна гъаб как гIадада хвезабулел абулеб ragIиялдаса мурад бугин какил тIуж цунуларел, гъельул арканал шурутIал тIубаларел абураб. Кинисан маgина гъазие бицараб

Газаб ҆Цакъ гучаб буго ва гъазие гъабураб сипатги бусурбабазда рекъолареб буго.

Мужагьицица абуна: гъаб буго къиямасеб къо Гагарлъараб ва Мухаммадил ﷺ умматалъул лъикIал Гадамалги тIагIараб заман. Гъеб мехаль Гадамал рукIине руго хIайваназда рельльун щибго нич гъечIел ва къватIахъ рукIадго жидер шагъват Тубазабулел (жимагI гъабулел).

Ибнужаририца абуна: «Гъел Гадамал гъаб умматалдаса руго: хIамулГадин цоял цоязда тIад рахунел, зобалазда вугев Аллагъасдасаги جَلَّ جَلَّ нечоларел, ракъалда ругел Гадамаздасаги нечоларел»-абун.

КагIбулахIбарица абуна: «Валлагъи, дида гъал чагIи мунапикъ забильун рихъулел руго: жидеца кофе-чай гъекъеялда тIад заман инабулел, какалги рагIого толел, нардал-шахматалги Гемер хIалел, кваналеб жоялда тIад руссарал, масжид-жамагIатги тарагI»-абун.

ИбнухатИбица абуна: «Гъаб как Гадада хвезабизе букин бицин Къуръаналъ гъайбаб жо бициялдаса бугеб буго. Жакъа нильеда бихъулеб буго кин гъеб как Гададе хвезабун бугеб. Как базе бусурманчи вахъараб мехаль гъесда тIад рельханхъулел Гадамал руго, гъесул рукугI сужуд сурун бихъизабулелги руго. Гъел Гадамаз гъабулеб къабихIаб Гамал абуни бишунго хIакъирал хIайваназ гъабулареб Гадаб букина»-абун.

**60. Гъадинаб къабихIаб хIалалда рукIун
хадур, жидеца тавбо гъабурал, камилаб
хIалалъ иманги лъурал, жидеда тIад
лъураб парзги, аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
суннатги тIубан хъвадарал Гадамазе букиларо гъеб квшаб
Газаб.**

Аллагъ^{جل جلاله} жинца тавбо къабул гъабулев вуго, жиндихъе хIелун кIанцIарасда гурхIулемги вуго. Гъел Гадамал алжаналда жанир лъугъуна ва гъезие щибго зулмуги гъабуларо. Гъезул цересел мунағъалги кIочон тола, хадуб гъабураб лъикIаб Гамалги Гадада хвезабуларо.

**61. Гъел жанир лъугъизе гъарула даймго
жанир Чолеб алжаналда. Гъеб алжан буго
балъгояб, жидеда бихъичIеб жоялда иман
лъурал лагъздарение къезе Аллагъяс^{جل جلاله}
къотIи гъабураб алжан. ХIакъльунго гъев Аллагъасул къотIи
жиб тIубалеб, жиндие хилиплъи букинаreb буго.**

إِلَّا مَن تَابَ وَعَمِلَ صَلِحًا فَأُولَئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا

جَنَّتِ عَذْنِ أُلَّى وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادُهُ
بِالْغَيْبِ إِنَّهُ رَكَانٌ وَعَدُوهُ دَمَائِنَ

Киналго мутьинзаби руго жидеда бихьичеб, цебе араб жоялда иман лъун: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда ва гъесда руштине гъабураб Къуръаналдаги. Гъеб Къуръанальги аварагасги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицараб цересел умматазул хабаралдаги, хадуб бачИзе бугеб ахираталдаги иман лъун руго.

62. Гъеб алжаналда жаниб ғлададасеб калам لَا يَسْمَوْرُتْ فِيهَا الْعَوْنَى إِلَّا سَلَمًا وَهُمْ رِزْقُهُ فِيهَا أَبُكَرٌ وَعَيْشَىٰ
бицунаро, цоцазда риҳунеб жоги рагIуларо.

Цо-яз цоязе къолеб салам гурони.

Ва малаикзабаз гъель кІодо гъарун къолеб саламги. **Гъезие гъеб алжаналда жаниб жидее бокъараб ризкъиги буго** гъезие бокъараб мехаль аскIоб хIадурун чIЧун батулеb. Радал **Гужальги буго гъеб ризкъи, къасси Гужальги буго.**

Гъеб алжаналда жаниб сордо-къо буқIунаро гъениб кидаго нур ва гвангъи буқIуна. Гъаб аяталда жаниб бакъанида абураб рагIияльул магIна буқIуна дунялалда нильеда лъалеб хIал бицин ва нильеда бичIулеb мисал бачин.

Жидеда Аллагъ разильяял Муслимица ва Бухарияс бицараб къучIаб хIадисалда буго: «Алжаналъул ағълюлда гъоркъоб цоцазда хилилъи гъечIo ва данде ккунгутIиги гъечIo. Гъель киназулго ракIал џо чиясул ракI ғIадин руго, гъез Аллагъасе جَلَّ جَلَّ тасбихI гъабула радалги къасиги»-абун. (хIадис къоқъ гъабун хъвана)

63. Гъаб алжан буго лагъзадеридаса
дидаса жал хIинкъулемлъун рукIарал
ғIадамазе жиб къолеб.

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادَاتِنَا مَنْ كَانَ تَقْيَىٰ

Дидаса хIинкъулем лагъзал руго балъоги загыргоги дидаса мутIигIльул, жидеца цимги бахчулел, жал дир лагъзадеридаса ғIасаги лъугъунел, жидеца дир шарғIальул ғIорхъабиги хвезаруларел. Гъаб хадуб бугеб аят рештIинабиялье сабаб бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Жабраил малаикасда абуна: «Мун вачIунелдасаги жегиги ғIемер шай дихъ вачIунарев!»-абун. Цинги ғIадегIанав Аллагъас гъаб аят рештIинабуна:

64. Жабраил малаикас абулеб буго:
Дун зобалаздаса гъаб дунялалда
рештIунаро дур БетIергъян
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амруялдалъун

ва гъесул изнуялдалъун гурони! Гъев Аллагъасул جَلَّ جَلَّ мулк буго ва гъесул ғIелму-лъаяда жаниб буго гъаб дунялалъулги, ахираталъулги кинабго амру. Гъев дур БетIергъян Аллагъ جَلَّ جَلَّ

وَمَا نَتَرَكَلْ إِلَّا يَأْمُرُ رَبِّكَ لَهُ وَمَا يَنْأِي إِلَيْنَا وَمَا خَلَقْنَا وَمَا يَنْهَا ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لَسَيْئَا

жинда жо күочонев гъечіо.

Жиндиे гъабизе бокъараб жо гъабичіого толев гъечіо. Лагъаздерил Гамалал лъаларев, гъезул хІисаб-мизан гъабичіого толевги гъечіо. Гъал сипатал жиндие ругев БетІергъанасул амру гъечіеб жо кин диша гъабилеб?

**65. Гъал зобал ракъазулги, гъезда
гъоркьюб ва жаниб бугеб жояльулги
БетІергъан вуго гъев Аллагыٰ جَلَّ جَلَّ . Дуца
Гибадат гъав Аллагъаса جَلَّ جَلَّ гъабе!**

Гъесдехун щибго жо Глахъал гъабуге. Дуца саброти гъабе гъеб
Гибадат гъабиялда тіад чүн.

Гъесул амро-нагью тіубан, гъесул шарғалъул ахІкамал цүнун. Дуда цоги щивго чи лъалиш гъав Аллагъасда جَلَّ جَلَّ рельльараав? Гъесул Гладаб къудрат бугев, гъесул Гладаб гъунар-гучги бугев. Лъаларо ва гъечіо гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَّ рельльарааб щибго жо. Цоги магІна гъабуна: нужеда Ар-рахІман абуң цар лъурав чи лъалиш? абуң. Гъаб цар буго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ хасаб ва жеги инсанасда жиб лъечіеб цар.

**66. Инсанас абулеб буго: «Дун хун
вукIун хадув чIаго гъавун тIадейиш
вахъинавулев»-абун.**

**67. Гъев инсанасда ракIалда щай
шолареб дица жив вижарабльи ва жив
щибго жолъунги вукIинчIебльи.**

Гъедин жив вижарав БетІергъанасда жив
кіиабизе вижизе кIолевльи щай лъалареб инсанасда?.

**68. Дур БетІергъанасул цIаралдалъун
гъедулев вуго дун, я Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дица гъел киналго тIаде раҳъинаризе**

руго, дидехун ширк гъабизе гъел
тIамурал, гъел къосинаурал щайтIабиги раҳъинаризе
руго. Цинги дица гъел киналго жужахIалда сверун ракIарун
чIезаризе руго.

Накабазда чIезарила дица гъел, ГодогIан гъарун, жидеда калам
гъабизе кIоларелльун ва бетІер тIаде борхуларелльун. Щивав капурчи
жинdir щайтIангун цадаҳ цо гудур бан вухъун вукIина.

**69. Цинги щибаб къукъаялдаса дица
къватIив вахъинавила бишунго
Аллагъасда جَلَّ جَلَّ Гасильарав.**

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَإِنَّهُ
وَاصْطَرَ لِعِبْدِهِ هَلْ تَعْلَمُهُ وَسَمِّيَّا

٦٥

وَيَقُولُ الْأَنْسُنُ إِذَا مَاتَتْ أَسْوَفُ أَخْرَجَ
حَيَا

٦٦

أَوْ لَا يَدَكُرُ الْأَنْسُنُ إِنَّمَا كَانَ حَلَقْتُمْ مِّنْ قَبْلِ
وَلَمْ يَكُنْ شَيْئًا

فَوَرِّيَّكَ لَنْخَسِرَنَّهُمْ وَالشَّيْطَانُ يَرِيَّكُمْ
لَنْخَسِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ حَيْثِ شَاءَ

٦٧

ثُمَّ لَنْزَعَنَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ أَيُّهُمْ أَشَدُ عَيْنَيْكُمْ
الْأَرْحَمُونَ عَيْنَيْكُمْ

٦٨

Гъезул цевехъанльун вукIарав чи. Дица гъездаса бай бихъула жужахIалда реххизе ва гъел бишунго квешаб газабалъуль ккола.

**70. Дида ҆ЦАКЬ ЛЬИКI ЛЬАЛА ЩИВ
ВУГЕВ ЖИНДИЙ ГУЧАБ ГАЗАБ ГЬАБИЗЕ
МУСТАХIКЬЯВ ВА ГЬЕСИЕ ГЬЕБ ГАЗАБ
ДИЦА ГЬАБУЛА.**

**71. Нужер ҆ЦОНИГИ ЧИ ГЬЕЧIО ГЬЕБ
ЖУЖАХIАЛДА ВАЧУНЕВ ГУРОНИ.**

Кинавго чиясда жужахI бихъизе буго, гъел сиратIалъул къодаса унеб мехаль. Аллагъас

гъеб жужахIалдаса ҆Цунарав чи сиратI бахун довехун уна ва жиндие гъеб жужахIаль заралги гъабуларо. Жидер Аллагъасда гасильи къудиял мушрикал ва муна никъзаби гъеб жужахIалда жанире ккола.

Цо галимзабаца абуна: киналго жужахIалда жанир лъугъинарула, амма мъуминзабазе гъеб ҆Цорорабльун ва жинца зарал гъабуларельун букиуна абуун. Гъаб жужахIалде киналго гадамал рачине бугеб хукмуги Аллагъас тубазабун бугеб, жиб хисулареб хукму буго.

**72. ЦИНГИ ДИЦА ГЬЕБ ЖУЖАХIАЛДАСА ХВАСАР
ГЬАРИЛА ДУНЯЛАЛЬУЛ РУКЬОР РУГЕБ МЕХАЛЬ
ГЬЕБ ЖУЖАХIАЛДА ККЕЯЛДАСА ХИНКЬУН,
АЛЛАГЬ АРЗИЛЫ ТАЛАБ ГЬАБУН,
ГЬЕСИЕ ГИБАДАТ БАЦIЦАД ГЬАБУРАЛ ГАДАМАЛ.**

Гъеб жужахIалда жанирго лъугъинариларо гъел гадамал. Яги гъенир жанир лъугъинарун, гъельул зарал хъатIизе течIого къватIире рачина. Вадица гъеб жужахIалда жанир тела жидеца купру-ширкалдальун, муна никъзиялдальун зулму гъабурал гадамал. Жал гадорегIанльун, гъениса абадияльго къватIир раҳъунарелльун тела.

Жидеца Аллагъ ҆ЦАКЬ цо гъавун, аварагзаби ҆عَلَيْهِمُ الْأَسْلَام ритIухъ гъарун рукIарал, амма жидеца къудиял мунағын гъарурал гадамал гъеб жужахIальул ҆Цаяль рухIун, жидее газаб гъабун хадуб Аллагъасул ҆Цоб-рахIомялдальун гъенисан къватIире раҳъинарула. Гъезие шапагIат гъабизе аварагзаби ҆عَلَيْهِمُ الْأَسْلَام, шагъидзаби, галимзаби ва ғогидал Аллагъ ҆ЦАКЬ жидедаса разиял мъуминзабиги реччала.

Гъаб «жужахIалда вачуна кинавго чи» абураб рагIиялда сверухъ галимзабазул гемераб бахIс буго ва хилапги буго. Дица гъельул

نَرَأَنَا نَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَى بِهَا صِلَبًا

مَقْضِيَّاً

وَإِنْ مَنْ كُوْنَ إِلَّا وَارِدٌ هَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتَّمًا

شُرَفْتُ بِنَجْيَيِّ الْدَّيْرِ تَقَوَّلْنَدْرُ الْأَطْلَمِيَّنَ

فِيهَا حِشْيَّا

Цакъго къокъаб хасил гурони гъаниб хъвачIo.

73. ТәдегІанав Аллагъасул аятал

Цалараб мехаль жидеца Аллагъасда

инкар ккураб къавмаль

Аллагъасда иман лъурал

Гадамазда абулеб буго: «Нужиш ругел

жакъа жидер макъам лъикІал ва жидер жамагІатги годекІанги

лъикІал яги нижиш ругел?»-абун.

ГъабрагIи Маккайалъул мушприказ абулеб букIана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда нахърильъарал мұмминзабаца Къуръан цалараб мехаль ва жидеда гъеб Къуръаналда данде къең гъабун гъеб мекъаб гъабизе кIечіб мехаль. Гемерисел мұмминзаби мискинал, пакырыл гадамал рукIиндап, дол къурайшиязул мушрикал бечедал, жидеда хадур гадамал унел, жидер ханлъи бугел гадамал рукIиндап, гъеб дунялалъул хал хал гъабун, гъелдаса чуҳIун абулеб букIана Къурайшияз гъаб аяталь бицарабрагIи.

74. ТәдегІанав Аллагъас гъезул

рагIиялье жаваб гъабун абулеб буго:

Дица цIакъ Гемер гъалаг гъаруна дир

аятал гъереси гъарурал умматал. Гъел

жидер ханлъи кIудиял ва бечельи гемерал рукIана.

Гъел умматал гъалаг гъарурав Аллагъасда кIола жидеца Мухаммад авараг ﷺ гъереси гъавулен мушрикал гъалаг гъаризеги.

75. Дуца гъел мушприказда абе

Мухаммад: гъаб амруялъуль

къосарал лъун ругел гадамал Аллагъас

гъеб къосиналда тела жал хвезегІан,

цинги гъесда дандчIай гъабизе жидер

батIула батIула гамалгун ва гъесул гучаб

Газабги жидее хIакъльтила.

ГъабрагIи буго гъел къурайшиязе хIинкъи күн абулебрагIи.

Жидее къотIи гъабураб жо гъезда тәде бачIарааб мехаль: жидее

дунялалдаго Газаб гъабизеги бегъила Аллагъас, яги гъел

ахираталда Газаб гъабизе нахърахъун тезеги бегъила. Гъеб

Аллагъасул Газаб гъабизе бугеб къотIи хIакъльтараб мехаль

гъезда лъзазе буго щив вугев жиндири къадро- къимат гъечIев ва

боялги дагъав. Мұмминзабийиш ругел яги капурзабийиш ругел.

وَإِذْ أُنْتُلَّ عَلَيْهِمْ إِبْرَاهِيمَ بَشَّرْتَ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ ءاْمَنُوا أَنَّ الْقَرِيقَيْنِ حَيْرَ مَقَامًا
وَأَحَسَّنُ تَدْبِيْرًا

٧٣

وَكَمْ أَهْلَكَ أَبْنَاءَهُمْ مِنْ قَرْنَنْ هُمْ أَحَسَّنُ
أَثْنَانَ وَرَعِيَا

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الْأَصْلَالَةِ فَلَيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ

مَدَدْحَقَّ إِذَا رَأَى أَنَّ مَا يُوعَدُونَ إِنَّمَا الْعَذَابَ

وَإِنَّمَا السَّاعَةَ فَسَيَعْمَلُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا

وَأَضَعَفْ جُنْدًا

76. Тәдеганав Аллагъас жал хәкъаб
диналда төрітін ккарап, жиңең
авараг ритіхүх гәвурал мұмынзабазул
иман ва төрітіл жегиги

مَرْدًا

Цик1кИнабула: гөль хәкъаб нұхда

ч1Чезарула, гъезул иманғи камил гъабула. Ахираталда

Аллагъасда چ^{حَلَّكَ اللَّهُ} церे ч1Чезарураб мекалъ батулең лъик^{لَب}

Іамал: гъесда иман лъун, гъесие гибадат бацілд гъаби,- гъаб

буғо дур Бетергъан Аллагъасда аск^{لَب} хәкъикъаталдагилъик^{لَب} иш ва гъельул буқіне буғо лъик^{لَب} ажро ва жазаң.Гъеб ахиратальу лъик^{لَب} ли ва гъениб бугеб алжанальу нигіматал
руғо лъик^{لَب} жо ва лъик^{لَب} руссунеб бак^{لِ}. Гъаб дунялғи, гъаниб
бугеб бечельи-Чухыги буғо жиң хехго тіса ине бугеб ва жиндер
ахираталье зарал буқіни гурони щиғо хайр буқіне гъечіб жо.

77. Дуңа Гажаиблы гъабуларищ

أَقْرَئِيهِنَّ الَّذِي كَفَرَ بِمَا يَنْتَهِي إِلَيْهِ وَقَالَ

Мұхаммад^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}, Аллагъасул^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}

لَا أَوْتَيْنَ مَالًا وَلَا

Күръанғи гъесул аварагги^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} жинца

гъереси гъавулов капурчиясул хабаралыулы.

Гъес абулеб буғо Аллагъас^{جَلَّ جَلَّ} жиндине ахираталдаги боц^{لِ}-
малғи, лъимал-хъизанги къезе бугин абуң.Гъаб аят рештінабуна Ал-Гасс ибнү Вайл абурав капур чиясул хәкъальулы. Жинда Аллагъ разильяяв Хабаб ибнүл-Аратица абуна: «Дун вукіана къебельи гъавулов чи. Диес Глассидаса нальи буқіна ва гъеб нальяйлда хадув дун гъесухъе индал Глассица дида абуна: Дица дур нальи къезе гъечіо дуңа Мұхаммадида инкар кквездін абуң. Дица абуна: Дица гъесда инкар кколаро гъаб бак^{لِ}алда Глодовккун мун хваниғи цинги Чагользаниғи абуң. Цинги Глассица абуна: дун хvezеги хун тідевахъинавураб мекалъ дир гъениб боц^{لِ}-мал буқіне буғо, гъенив вач^{لِ}а мун дур нальи босизе, гъениб къела дица дуе гъеб»-абун. Тәдеганав Аллагъас абулеб буғо.

78. Гъав чи балъгояб жо лъаялда

أَطْلَعَ الْغَيْبَ لَمْ يَنْخَذْ عَنْهُ الرَّحْمَنُ عَهْدَهَا

шун гъенив ваккунищ вугев, яғи

гъас Аллагъасулгун^{جَلَّ جَلَّ} къотійишищ

гъабун бугеб жиндине хун хадубги магишиат къезе?

كَلَّا سَنَكُتبُ مَا يَقُولُ وَنَمْلُهُ وَمِنْ

бицулев ва жинца Аллагығи^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}

الْعَذَابِ مَدَّا

аварагги^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} махсароде гъавулян

вугев чи. Гъас абулеб жо малаикзабаца

хъван букине буго ва гъесие ахираталда гъабулеб Газаб гуч гъабизе буго, ва халат гъабизе буго, гъес бицараб къабихъаб ва, купруялъуль Горхъольян араб рагиялда данде.

80. Гъав жиндалъун Чухъун вугеб, жиндие
ахираталдаги букине буго гъес абулеб
магишат гъевги хвезавун дица нахье босизе буго ва гъев дида
ццеве вачине вуго живго цохъого. Боцъи-мал, льимал-хъизан
гъечъого, жиндие квер бакъулев чиги гъечъого.

81. Аллагъасда بِحَمْلِكُلِّهِ инкар ккурал
Гадамаз алагъабильъун хъанчал гъарун
руго; гъезие Гибадат гъабун жиде
къодолъи ва хиральти щвезе бугин абуни,
гъез жиде кумек ва квербакъи гъабизе бугин абуни.

82. Гъедин гъечъо амру: гъабуларо
гъель алагъабильъун ккурал хъанчаз
ва Гадамаз жиде кумек. Ахираталда
гъез инкар кквезе буго гъель мушрикаца
жиде Гибадат гъабичин абуни ва гъель алагъаби гъезие
тущбабильъун рукъине руго.

83. Дуда лъаларищ Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
хъакъльунго дица гъель мушриказда тъаде
шайтъаби тъамун рукъунебльи жидеца
гъель квешльаби гъариялда ахъулел ва
гъесизарулен?

84. Дуца гъель мушриказе Газаб хех
гъаби тъалаб гъабуге Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Хъакъльунго Дица гъезие къурал къоял ва хъухъал
жал рикътарал руго ва цакъ дагъал руго, ва гъель ахираталда
жиндир Газаб гучаб жужахъалда руссинаризе руго.

85. Къиямасеб къояль. Дида иман
льурал, ва Дир Газабалдаса хъинъарал
муъминзаби дида руссине гъарула къокъаби гъарун ва жал хира
гъарун.

Дунялалда жиде шапакъатал къезе ракчулеб мехаль ханасухъе къокъаби
ракчунеб Гадин, Чухъараб ретъел ретъун, берцинал рекъунел жалазда
тъад рекъинарун ракчула муъминзаби алжаналде ракчунеб мехаль.

86. Жидеца Гасильаби ва пасальаби
гъарурал Гадамал Дица жужахъалда

وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِنَا فَرَدًا ٨٠

وَأَخْذُوا مِنْ دُورِنِ اللَّهِ إِلَهَةَ لَيَكُونُوا
لَهُمْ عَرَضاً ٨١

كَلَّا سَيِّئَ كُفُّرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ
ضَدًا ٨٢

أَلَّا تَرَأَنَّ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيْطَانَ عَلَى الْكُفَّارِينَ
تَوْزِعُهُمْ أَذًى ٨٣

فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا عَذَّلَهُمْ عَدًّا ٨٤

يَوْمَ تَخْشُرُ الْمُؤْمِنَينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَقَدَّا ٨٥

وَلَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرَدًا ٨٦

къотIулеб къоги буго гъеб.

Данде бакларун боцЫи лъим гъекъолеб бакIалда ва алахалде къотIулеб Гадин: ГедегIизе гъарун, Ыалаца чIвархулаго.

**87. Жидеща шапагIат гъабуларо,
гъединго жидееги шапагIат гъабуларо.**

Гъеб шапагIат гъабиялье изну букIунел
Гадамал руго жидеца дунялалда

Аллагъасулгун جَلَّ جَلَّ كъотIи гъабун рукIарал Гадамал. Гъел руго
жидеца камилаб иман лъун Аллагъасه جَلَّ جَلَّ Гибадат бацIылад
гъабун ва аварагасул нух ккун хъвадарал Гадамал.

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَعَةَ إِلَّا مَنْ أَنْجَدَنَا
الرَّحْمَنُ عَهْدَهُ

(٨٧)

88. Мушрикаца абуна гурхIел кIудияв

وَقَالُوا أَنْجَدَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا

Аллагъасه جَلَّ جَلَّ жиндие лъимал ккуна абуни.

Малаикзаби гъесул ясал ругин, Гиса ва Гузайр гъесул васал ругин
абун.

**89. X1акъльунго нужеца гъабуна кIудияб
мункараб жо ва нужеца абуна къабих1аб рагIи.**

لَقَدْ جَتَّبَ شَيْئًا إِذَا

(٨٩)

90. Жиндир гурхIел бергъарав Аллагъасе

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَقَطَّرُنَّ مِنْهُ

лъимал руго абуни нужеца абураб
мехаль, гъеб нужер рагIияльул

وَتَشَقَّقُ الْأَرْضُ وَتَخَرُّجُ الْجِبَالُ هَذَا

къабихIльияль зобал рихъизе ва ракъал

хъвалхъун ине Гагар гъарулел руго, риххун Г1одор ккезе

муг1рулги Г1агарльун руго.

91. ГъадигIанго зобал ракъазцин хIехъолареб, гъел

أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا

(٩١)

жиндаса нечолеб ва хIинкъулеб рагIи бицуунеб

буго нужеца, я гъал мушрикал, гъев жив гурхIулев ва жив

ГадегIанав Аллагъасе лъимал руго абураб рагIи абураб мехаль.

Шакъ гучаб Газаб щвелаха нужеда гъеб къабих1аб Гамал нужеца течони.

Жинда Аллагъ разильяяв Абумусадаса бищараб хIадисалда буго:
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «ГадегIанав Аллагъасда
жиндие рихунеб жо бицуунеб рагIараб мехаль гъелда сабро гъабизе
кIолеб хIалаль сабру гъабизе кIолев щивго чи гъечIo. Гъев Аллагъасде
шirk гъабула, гъесул лъимал руго абуни абула, цингиги Аллагъасда
нахъчIван тола»-абун. Х1адис имам Ах1адица бицана.

ГадегIанав Аллагъас жиндехун шirk гъабурал Гадамазул кигIан
Гемераб бугониги лъикIаб Гамал къабул гъабуларо. Гъев Аллагъасда
хъул буго жив цо гъавун, жиндие Гибадат бацIылад гъабурал

муъминзабазул мунағыл жинца тІаса лъугъун, кіочон тела абун.

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Нужеңді хвалда ғлажарлъар* (лашлагъа илла Ллагы) *абизе лъазабе,* (*абизе тәлеме*). *Хвалда асқылоб гъеб рагы абура*в чиясе алжсан тілалъула»-абун. Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Дир наңс жинда кодоб бугев Аллагъасул ىларалда*лъун гъедула дун: зобал ракъалги гъезда жсаниб бугеб жсоги, гъезда гъоркъоб бугеб жсоги, гъезда гъоркъ бугеб жсоги ىладирайлъул қо рахъалда лъуни (Лашлагъа илла Ллагы) абураб рагы үогидаб рахъалдаги лъуни гъеб (Лашлагъа илла Ллагы) тіладе лъураб рахъ бергъуна»-абун. Хадис ибнұ Жаририца бицана.

Гъал хадисазул ва гъал аятазул хасил буго: жинди лагъльты гъабизе тіадав, жинца хайирниги, заралниги гъабулев, жинда хуул лъезе ва жиндаса хінкъизе бегъулев цохло Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ گурони гъечло. Жинца кинағо махлукъ бижарав, гъельул тадбир гъабулев, ахир къиямасеб къояльул цохлогояв ханлъун жив вугев.

Гъеб халаль Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъун, ракы гъеб иманалъуль халхон қалалы (Лашлагъа илла Ллагы) абураб мекаль гъеб буқуна хакъыкъияб иман ва хакъыкъияб тавхід (Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ қо гъави). Гъаб рагыялъул магіналда рекъарааб ғамал гъабурав чи Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ алжаналда лъугъине гъавизе вуго. Гъаб рагы абуниги жинца жиндири гибадаталъуль цохло Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ گурев, үоги щиб бугониги жо ғашыл гъавурав чи, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жужахалда лъугъинавизе вуго.

92. Жиндири гурхіл бергъарав Аллагъасе وَمَا يَنْبَغِي لِرَحْمَنَ أَنْ يَتَخَذَ وَلَدًا ﴿٩٣﴾
лъимал-хъизан буқынне рекъарааб
гъечло, яғи гъелда жив хаждатаб хал
гъечло.

93. Зобал ракъазда жаниб бугеб кинағо إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا
махлукъят жиндири гурхіл қакъав ءَاتِ الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿٩٤﴾
Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **лагъзал руго.**

Гъес рижарал, гъес хыихуел ва гъесул тадбирайлда гъокъ ругел руго. Лагъльун вугев чи лъимерлъун вукын ғакъулялъто къабул гъабулареб жо буго.

94. Хакъалъунго гъеб кинағо махлукъят لَقَدْ أَحَصَنَاهُمْ وَعَدَهُمْ عَدَداً ﴿٩٥﴾
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **жидер къадарги, рикілениги**
льялеб буго.

Гъесдаса цохло зарра ғадаб жоги балъго хутұларо ва гъесда лъачілого щибго жо лъугъуларо.

95. Къиямасеб къояль Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **цизере кинағо халқы бачынне буго щивав** وَكُلُّهُمْ إِلَيْهِ يَوْمُ الْقِيَامَةِ فَرَدًا ﴿٩٦﴾

инсан живго цохло вугеб халалъ.

Жиндирго напсалъул ургъалида, живгун щадаҳъ боцли-малги лъимал-хъизанги, кумек чаглиги гъечлого.

96. Х1акъльунго дунялалда ругеб

мехаль Тладегланав Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
иманги лъун, гъесул расуласда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

нахъги рильтъун лъиклаб Гамал гъабун

хъвадарал мұмминзабазе жиндир гурх1ел ғлакъав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
цоңазда гъоркъоб рокъа-хинлъи ва маҳлабат гъабизе буго. Ва гъел
Аллагъасеги جَلَّ جَلَلُهُ рокъизе руго.

Маккайлда ругеб мехаль мұмминзаби жидер рик1к1ен дагъал, жал мискинал ва пакъирал рук1ун, мушрикал Гемерал ва ғ1ух1арал рук1ун, гъел мұмминзаби Гадамаз жидер къимат гъабуларел, Гадамазда риҳаралъун рук1ана. Жидер раглиги босуларел, къадро-къиматги гъабуларел рук1ана. Жидерго къавмалда гъоркъорги рук1ун гъез жал рик1к1ун гут1и, Годореглан гъари, Гадамазе ғлакъ зах1матаб жо буго.

Гъадин бугельүл Тладегланав Аллагъас гъел мұмминзабазул рек1ел гъей гъабун, гъезда роххел бицун абулеб буго: Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нуж Гемерги гъариже руго, нужеда гъоркъоб рокъа-хинлъиги гъабизе буго. Нужеца сабро гъабе ва Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавун гъесие Гибадат бац1шад гъабун хъваде абун.

Абугъурайратидаса رَحْمَةً لِّلَّهِ عَزَّوَجَلَّ бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Тладегланав Аллагъасе цо лагъ вокъараф мехаль жинци Жабраил малаикасда абула дие пуланав лагъ вокъун вуго, дуеги гъев лагъ вокъе-абун. Гъев лагъ Жабраиласеги вокъула. Цинги зобалазул ағълюлда ах1ула: «Тладегланав Алласе цо пуланав лагъ вокъун вуго, нужееги гъев лагъ вокъа»-абун. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ зобалазул ағълюльеги гъев лагъ вокъизе ва гъез жисив къабул гъавизе сабабал рекъезарула ва гъезда гъев вокъизавула»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Гусман رَحْمَةً لِّلَّهِ عَزَّوَجَلَّ асх1абас абулеб бук1ана: цониги лагъ гъечлого жинца лъиклаб яги квешаб Гамал гъабулев, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъеб Гамалалда рельлъараф рет1ел гъесда Тад рет1ун гурони-абун. Гъарам ибну Хаян абулев Галимас абулеб бук1ана: цо мұмминав лагъ жиндир рак1алдалъун Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ вұссараб мехаль ва Аллагъ разильиги Талаб гъабураб мехаль, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ Гадамазул рак1ал гъесде руссинарула ва гъезул рак1азуль гъев вокъи ва гъесда гурх1и

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

سَيَرَجَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةُ وَذَلِكَ هُدًى

۶۷

рештінабула»-абун.

97. Х1акъльунго Дица гъаб Къуръан فَإِنَّمَا يَسِّرُنَا لِيُلْسَانِكُ اتُبَشِّرُ بِهِ
гъабуна, Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуда жиб الْمُتَقِّيَّينَ وَتُذَرِّيهُ قَوْمًا مُّلْكًا ٤٧
льялеб г1араф мацалда, дуе жиб цализе
бигъаяб буқ1изе ва дуца гъелдалъун
жужах1альул г1азабалъул х1инкъи къезе дудехун инкар ккурал,
жидер х1ал хъубал ва даг1ба-къец гучал инкарчаг1азе. Дуца
гъелдалъун алжаналъул роххел бицине Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **иман**
льун гъесие г1ибадат бац1ад гъабурал мұйынзабазда.

98. Дица ц1акъ г1емер гъалаг гъаруна وَكَفَأْهُلَكُنَا فَبَآهُمْ مِنْ قَرْنَنْ هَلْ تُحْسِنُ
умматал ва къавмал дида иман лъзезе مِنْهُمْ قَنْ أَحَدٌ وَتَسْمَعُ آهُمْ رِكْزَانْ ٤٨
чүх1арал, дир русулал гъереси гъарурал,
жидеца ракъалда т1ад пасальаби

гъарурал. Гъезул цониги чи нахъе хут1ун вихъулов вугищ дуда я
гъав инсан! Яги дуда гъезул сас-мах11аги раг1улеб бугищ?

Гъел киналго гъалаг гъаруна, гъезул щивго чи нахъе хут1ич1о, гъезул
 росаби ва шагъарал ч1орого хут1ун ч1унтана. Гъеб г1азаб ва гъалаглы
 гъаб къавмалдаги швеге бегъула ва Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гъал гъалаг гъаризе
 бокъани, гъезие квербакъулов щивго чи вук1ине гъеч1о. Гъезул жидерго
 щибго гъунарги буқ1ине гъеб г1азбалда данде ч1чезе ва гъеб
 нахъч1авзе.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ квербакъиялдалъун Сурату Марьямалъул тафсир ва
 таржама хъван т1убана.

Т1адег1анав Аллагъасе буго кинабго рецц ва щукру.

**Тладегланав Аллагъасе реццгун ва
гъесул квербакъиялдалъун тюцебесеб
жилд тубана**

**Суратул фатихататалъул авалалдасан
байбихъун сурату Марьямалъул
ахиралда щvezegлан**

فَهُنَّ مِنْ أَئْمَانِ السَّوْرَةِ وَيَأْتِيَ الْكَوْكَبُ الظَّاهِرُ مِنْهَا

Суратазул царал, гъезул Маккаялда ва Мадинаялда рештИнарурал баян гъарулең фиғъриса

	Суратальул цар	Гъумер	РештIана	السورة
1	Суратул Фатихат	1	Маккаялда	سورة الفاتحة
2	Суратул Бакъарат	9	Мадинаялда	سورة البقرة
3	Сурату Али Гимран	166	Мадинаялда	سورة آل عمران
4	Сурату Нисась	247	Мадинаялда	سورة النساء
5	Суратул Маидат	344	Мадинаялда	سورة المائدة
6	Суратул АнгIам	412	Маккаялда	سورة الأنعام
7	Суратул АгIраф	484	Маккаялда	سورة الأعراف
8	Суратул Анфал	565	Мадинаялда	سورة الأنفال
9	Сурату Тавбат	606	Мадинаялда	سورة التوبة
10	Сурату Юнус	674	Маккаялда	سورة يونس
11	Сурату Гъуд	712	Маккаялда	سورة هود
12	Сурату Юсуф	756	Маккаялда	سورة يوسف
13	Сурату РрагIд	812	Мадинаялда	سورة الرعد
14	Сурату Ибрахим	838	Маккаялда	سورة إبراهيم
15	Суратул Хијр	857	Маккаялда	سورة الحجر
16	Сурату Нихаиль	878	Маккаялда	سورة النحل
17	Суратул Исраль	927	Маккаялда	سورة الإسراء
18	Суратул Кагъф	991	Маккаялда	سورة الكهف
19	Сурату Маръям	1042	Маккаялда	سورة مریم

إِنَّ وَزَرَةَ الشُّعُورِ الْإِسْلَامِيَّةِ وَالْأَوْقَافِ وَالدِّينِ وَالإِرشادِ

فِي الْمَلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

الْمَشْرَفَةُ عَلَى مَحْكَمَةِ الْمَلَكِ فَهَذِهِ

لِطَبَاعَةِ الْمُصَنَّفِ الشَّرِيفِ فِي الْمَدِينَةِ الْمُنُورَةِ

إِذْ سُرُّهَا أَنْ يُصْدِرَ الْمَجْمُوعُ هَذِهِ الْطَّبِيعَةَ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ

وَتَرْجِمَةً مَعَانِيهِ وَتَفْسِيرِهِ إِلَى الْلُّغَةِ الْأَوَارِيَّةِ

نَسَأَلُ اللَّهَ أَنْ يَفْعَلَ بِهَا النَّاسَ

وَأَنْ يَجْزِيَ

خَالِدَ الْجَمِيلِيَّ الشَّيْرِيفِيَّنَ لِلْمَلَكِ سَعْدِ الْبَرِّيْنَ بْنِ كَبِيرِ الْمَسْعُودِ

أَحْسَنَ الْجَرَاءِ عَلَى جُهُودِهِ الْعَظِيمَةِ فِي نَسْرِ كِتَابِ اللَّهِ الْكَرِيمِ

وَاللَّهُ وَيْلُ التَّوْفِيقِ

Сағиудиял ғәрабиязул пачалихъалъул Исламиял ишазул, вакъфуялъул, диналде ахияльуль ва нух малъияльуль, Фагъд ханасул Мадина шагъаралда бугеб Къуръанал зарбуялде рахбунеб мужаммагІалда Пад бугеб визараталъ, рохел загъир гъабулеб буго.

Гьеб мужаммагІалъул рес лъутгиялда гъаб хирияб Къуръан ва магІарул маңІалда бугеб гъельуль таржама ва тафсир зарбоялда баҳъизе.

Ва Аллагъасда гъарулеб буго гьеб Къуръаналдауын Гадамазе мунфагІат гъабе абун ва кИибго хIарамалъул хъуухъчи, ГабдулгІазизил вас Габдуллагъ ал-СүтІуд ханасе лъикІаб жазаъ гъабе абунги, хирияб Аллагъасул Техъ Гадамазухъе щвеялъе гъес гъабулеб Күдияб ишалъе Голо.

Аллагъ жинца тавфикъ гъабулев вуго.

خُفُوٰ الطَّبِيعِيِّ مُؤْكَلَة
الْمُجَمَعُ الْلَّاِكِ فِيهِ لِطَبَاعَهُ لِصَنْجِفِ الْشَّرِيفِ

ص. ب ٦٦٢ - المدينة المنورة

www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

Аллагъасул
квер бакъиялдалын
гъаб хирияб Къуръан ва гъельүл
таржама ва тафир зарбоялде
бахъана Мадинаялда бугеб Къуръанал
зарбоялде рахъунеб Фагъд ханасула
мужаммагъалда Сағидаиял гърабиязул
пачалихъалыу Исламиял ишазул,
вакъфуялъул, диналде ахъиялъул
нух мальяялъул визараталь бер
балагы гъабун гъижрияб

1434 сонаръ

Зарбоялде бахъиналъул хәакъ щунун буто
Къуръанал зарбоялде рахъунеб Фагъд
ханасул мужаммагъалъе

Почалъул ящик-6262-
нур бараб Мадина

www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

ح) مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف ، ١٤٣٤ هـ
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر .

مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف
ترجمة معاني القرآن الكريم وتفسيره إلى اللغة الأواриة . / مجمع
الملك فهد لطباعة المصحف الشريف . - المدينة المنورة ، ١٤٣٤ هـ

مج

١١١٢ ص : ٦١ × ٦١ سم

ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٥-٧

(ج) ٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٨-٨

١- القرآن ترجمة أ. العنوان

١٤٣٣/٤٦٢٠ ديوبي ٤٢١، ٤

رقم الإيداع: ١٤٣٣/٤٦٢٠

ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٥-٧

(ج) ٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٨-٨

ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٨-٨ (ج)

(٤٠٠٠) (٥١٥) (٨)